

HISTORIAE ANTIQVAE

Pars altera

DE IMPERATO-
RIBVS ROMA-
NIS.

LIBER IIII.

*A Iulio Cæsare ad diuisum Imperium, sub
Constantino Irenes, & Carolo Magno.*

LIBER V.

*A Constantino, Irenes filio, ad Constantie
nam vltimum, & captam à Turcis
Constantinopolin.*

LIBER VI.

A Carolo Magno ad Rodolphum II.

B A S I L E A E

Per CONRAD. VVALDKIRCH.

MD XC.

DE LA SALLE

1700

HISTORIÆ AN- TIQVÆ ROMANÆ

Lib. IIII. De Imperatoribus Roma-
nis à Iulio Cæsare ad diuisum imper-
rium, hoc est, ad Constantis
num Irenes, & Carolum
Magnum.

**D. MAGNI AVSONII
BYRDIGALENSIS POETÆ.**

*Augustorum præceptorum, virique consularis, carmina
monosticha de XII. Cæsaribus, quorum
vita à Suetonio Tranquillo
conscripta sunt.*

**AVSONIVS HESPERIO
FILIO S. P. D.**

Cæsareos proceres, in quorum regna secunda
Consulibus dudum Romana potentia crevit,
Accipe bisseños, (sua quemque monosticha signant)
Quorum per plenam seriem Suetonius olim
Nomina, res gestas, vitamque obitumque peregit.

**AVSONII MONOSTICHA DE
ordine XII. Cæsarum.**

Primus regalem patefecit Iulius aulam
Cæsar, & Augusto nomen transcripsit & arcem:
Priuignus post hunc regnat Nero (Claudius: à quo
Cæsar, cognomen caligæ cui castra dederunt.
Claudius hinc potitur regno, post quem Nero sauns,
Ultimus Aeneadum. post hunc tres, nec tribus annis:

Galba senex frustra socio confusus inertis,
 Mollis Otho, infami per luxum degener auro,
 Nec regno dignus nec morte Vitellius, ut vir.
 His decimus, satoque accitus Vespasianus:
 Et Titus, imperij felix breuitate: sequutus.
 Frater quem caluum dixit sua Roma Neronem.

AVSONII MONOSTICHA DE
 tempore imperij XII. Cæsarum.

Julius (ut perhibent) diuus trieteride regnat.
 Augustus post lustra decem sex prorogat annos:
 Et ter septenis geminos Nero Claudius addit.
 Tertia finit hyems grassantia tempora Caij.
 Claudius hebdomadem duplicē trahit: & Nero dirus.
 Tantundem summa, sed consul defuit vnus.
 Galba senex, Otho lasciuus, & famose Vitelli.
 Tertia vos Latio regnantes nescit ætas,
 Interitus dignos vita properante probrosa.
 Implet fatalem decadem sibi Vespasianus:
 Ter dominante Tiro cingit noua laurea lanum,
 Quindecies sauis potitur dum frater habenis.

AVSONII MONOSTICHA DE
 moribus eorundem.

Julius interijt Casar grassante senatu.
 Addidit Augustum diuus matura senectus.
 Sera senex Capreis exul Nero fata peregit.
 Exegit pœnas de Casare Chærea mollis.
 Claudius ambiguo conclusit fata veneno.
 Matri. ida Nero proprio se perculit ense.
 Galba senex perijt sauo prostratus Othone.
 Mox Otho famosus, clara sed morte potitus.
 Prodiga succedunt perimendi sceptræ Vitelli.
 Laudatum imperium, mors lenis Vespasiano.
 At Titus orbis amor rapitur florentibus annis:
 Sera grauem perimunt, sed iusta, piacula fratrem.

DE IMPERATORIBVS
Romanis.

IULIVS CÆSAR.

Ex Liuij Epiromatore.

LIB. CIX.

 Ausæ ciuiliū armorum & initia referuntur; contentionesque de successore C. Cæsari mittēdo, cū se dimissurum exercitum negaret nisi à Pompeio dimitteretur. & C. Curionis tribuni plebis primū aduersus Cæsarem actiones cōtinet. Cū S. C. factum esset vt successor Cæsari omnino mitteretur: M. Antonio & Q. Cassio tribunis plebis, quoniam intercessionibus id S. C. impediēbāt, vrbe pulsīs, mandatum à senatu consulibus & Cn. Pōpeio, vt viderent nequid Resp. detrimentī caperet. C. Cæsar bello inimicos persecutus, cum exercitu in Italiam venit. Corfiniū cum L. Domitio & L. Lentulo cepit, eosque dimisit: Cn. Pompeium, vniuersosque eius partium Italia omnino expulit.

LIBER CX.

C Cæsar Massiliam, quæ portas ipsi clauderat, obsedit, & relictis in obsidione. C. Trebonio & D. Bruto, profectus in Hispaniam, L. Afraniam, & C. Petreium legatos Cn. Pompeij cum septem legionibus ad Ilerdam in deditiōem accepit omnesque incolumes dimisit: Varrone quoque legato Pompeij, cum exercitu in potestatem suam redactō. Gaditanis

Epiromater Liuij.

ciuitatem dedit. Massilienses duobus naualibus prælijs victi, post longam obsidionem in potestatem Cæsaris se permiserunt. C. Antonius legatus Cæsaris male contra Pompeianos pugnavit & in Illyrico captus est: in quo bello. Opitergini transpadani Cæsaris auxiliares rate sua ab hostilibus nauibus clausa potius quàm in potestatem inimicorum venirent, inter se concurrentes occubuerunt. C. Curio legatus Cæsaris in Africa, cùm aduersus Pompeianarum partium ducem Varronem pugnasset: à Iuba rege Mauritaniz cum exercitu cæsus est. C. Cæsar in Græciam traiecit.

LIBER CXI.

CAIUS Cæcilius Rufus prætor cùm seditiones in vrbe quàm maximè concitaret, nouarum tabularum spe plebe sollicitata: abrogato magistratu pulsus vrbe, Miloni exuli qui fugitiuorum exercitum contraxerat, se coniunxit. vterque cùm bellum molirentur, interempti sunt. Cleopatra Ægypti regina à Ptolemæo fratre regno pulsa est. Propter Q. Catuli prætoris auaritiam crudelitatemque Cordubenses in Hispania cum duabus Varianis legionibus à partibus Cæsaris descuerunt. Cn. Pompeius ad Brundisium obsessus à Cæsare, & præsidij eius cum magna clade diuersæ partis expugnaris, obsidione liberatus, translato in Thesaliam bello, apud Pharsaliam acie victus est. Cicero in castris remansit, vir nihil minus quàm ad bella natus. omnibusque aduersarum partium, qui se potestati victoris permiserunt, Cæsar ignouit.

LIBER CXII.

T Repidatio victarum partium per diuersas orbis terrarum partes & fuga referuntur. Cn. Pompeius cum Ægyptum petiisset, iussu Ptolemæi regis pupilli, autore Theodoro præceptore, cuius apud regem maxima erat auctoritas, & Photino, occisus est ab Achilla, cui delegatum id facinus erat, in nauicula, antequam in terram exiret. Cornelia vxor, & Sex. Pompeius filius in Cyprum refugerunt. Cæsar post tertium diem insecutus, cum ei Theodorus caput Pompeij & annulum obtulisset, inensus est, & illacrymavit. sine periculo Alexandriam tumultuantem intrauit. Cæsar dictator creatus Cleopatram in regnum Ægypti reduxit, & inferentem bellum ijsdem auctoribus Ptolemaum, quibus Pompeium interfecerat, cum maximo suo discrimine vicit. Ptolemæus dum fugit, in Nilo nauicula subsedit. Præterea laboriosum M. Catonis in Africa per deserta cum legionibus iter, & bellum à Cn. Domitio contra Phraatem Parthum prosperè gestum continet.

LIBER CXIII.

C Onfirmatis in Africa Pompeianis partibus earum imperium P. Scipioni delatum est, Catone, cui ex æquo deferrebatur imperium, cedente. Et cum de diruenda vrbe Vtica propter fauorem ciuitatis eius in Cæsarem deliberaretur, idque ne fieret, M. Cato tenuisset: Iuba suadente vt dirueretur, tutela eius & custodia mandata est Catoni. Pompeij Magni filius in Hispania contractis viribus

quarum ducatum nec Afranius nec Petreius excipere volebant, bellum aduersus Cæsarem renouauit. Pharmaces Mithridatis filius rex Ponti sine vlla belli mora victus est. Cùm seditiones Romæ à P. Dolabella trib. pleb. legem ferente de nouis tabulis excitatæ essent, & ex ea causa plebs tumultuaretur, inductis à M. Antonio magistro equitum in urbem militibus, octingenti è plebe cæsi sunt. Cæsar veteranis cum seditione missionem postulantibus dedit. & cùm in Africam traiecisset, contra copias Iubæ regis cum discrimine maximo pugnauit.

LIBER CXIIII.

Bellum in Syria Cæcilius Bassus eques Romanus Pompeianarum partium excitauit, & relicto à legione Sexto Cæsare, quæ ad Bassum transierat: occisoque eo Cæsar Scipionem prætorem, Afraniū. Iubamq; vicit ad Tapsum, castris eorum expugnatis. Cato audita re, cùm se percussisset Vticæ, & interueniente filio curaretur, inter ipsam curationem rescisso vulnere expirauit, anno ætatis quadragesimonono. Petreius Iubam sequē interemit. P. Scipio in nauē circumuentus honestæ morti vocem quoque adiecit. quærentibus enim hostibus imperatorem dixit, Imperator bene se habet. Faustus & Afranius occisi: Catonis filio venia data. Brutus legatus Cæsaris in Gallia Bellouacos rebelantes vicit.

LIBER CXV.

Cæsar quatuor triumphos duxit: ex Gallia, ex Ægypto, ex Ponto, & Africa. epulum, & omnis generis spectacula edidit, M. Marcello consulari,

consulari, senatu rogante, concessit reditum, qui Marcellus beneficio eius frui minimè potuit, à P. Magio Chilone cliente suo Athenis occisus. Et censum egit, quo censa sunt civium capita centum quinquaginta millia. Profectus in Hispaniam contra Sex. Pompeium, vtrinque multis expeditionibus factis, & aliquot urbibus expugnatis, summam victoriam cum maximo discrimine ad Mundam urbem consecutus est. Pompeius Sex. effugit.

L I B E R C X V I.

Cæsar ex Hispania quintum triumphum egit: & cum multi quam maximiq; honores ei à Senatu decreti essent, inter quos ut pater patriæ appellaretur, & sacrosanctus ac dictator perpetuo esset, invidiæ causam aduersus eum præstitere, quod senatui deferenti hos honores, cum ante ædē Veneris genitricis sederet, minimè assurrexerit: & quod à M. Antonio consule collega suo inter Lupercos currente diadema capiti suo impositum, in sella reposuit: & quod Epidio Marullo, & Cæsetio Flauo tribunis plebis invidiam ei tanquam regnum affectanti inouentibus potestas abrogata est. Ex ijs causis conspiratione in eum facta, cuius capita fuerunt M. Brutus, & C. Trebonius, & C. Cassius, & ex Cæsaris partibus D. Brutus, in curia Pompeij occisus est viginti tribus vulneribus occupatumque ab intersectoribus eius Capitolium. Oblivione deinde cædis eius à senatu decreta, obsidibus Antonij & Lepidi liberis acceptis, coniurati à Capitolio descenderunt. Testamēto Cæsaris ex parte dimidia institutus

C. Octavius ex sorore nepos, & in nomen adoptatus est. Cæsaris corpus cum in campum Martium ferretur, à plebe ante rostra crematum est. *Epitomator Livi.*

Bellum Cæsaris & Pompeij.

IAm pænè toto orbe pacato, maius erat imperium Romanum quàm vt ullis externis viribus extinguì posset. Itaque inuidens fortuna principi gentium populo, ipsum illum in exitium suum armauit. Ac Mariana quidem Cinnanaque rabies intra urbem se præcluserat, quasi experiretur; Sullana tempestas, latius, intra Italiam tamen; detonuerat: Cæsaris furor atque Pompeij, Urbem, Italiam, gentes, nationes, totum denique quò patebat imperium, quodam quasi diluuiò & inflammatione corripuit; adeo, vt non rectè tantum ciuile dicatur, ac ne sociale quidem, sed nec externum; sed potius commune quoddam ex omnibus, & plus quàm bellum. Quippe si duces eius inspicias, totus senatus in partibus: si exercitus, hinc XI. legiones, inde XVIII. flos omnis & robur Italici sanguinis: si auxilia sociorum, hinc Gallici Germanique; delectus; inde Deiotarus, Ariobarzanes, Tarcondimotus, Cotmus, omne Thraciæ, Cappadociæque, Ciliciæ, Macedoniæ, Græciæ, Italiæ, totiusque robur Orientis: si moram belli, quatuor anni; & pro clade rerum breue tempus: si locum & spatium ubi commissum est, intra Italiam; inde se in Galliam Hispaniamque deflexit; reuersumque ab occasu, totis viribus in Epiro Thessaliæque confedit: hinc in Ægyptum subito transfiliit; inde respexit Asiam, inde Africæ incubuit: postremo in

Hispaniam remigravit, & ibi aliquando defecit. Sed non & odia partium finita cum bello. Non enim prius quievere, quàm in vrbe ipsa, medio senatu, eorum qui victi erāt, odia, victoris sese eade satiarent. Causa tantæ calamitatis eadem quæ omnium, *nimia felicitas*. Siquidem Quinto Metello & Lucio Afranio consulibus, cum Romana maiestas toto orbe polleteret, recentesque victorias, Ponticos & Armenios triumphos in Pompeianis theatris Roma eantaret, nimia Pompeij potentia apud otiosos (vt solet) ciues mouit inuidiam. Metellus, ob imminutum Cretæ triumphum; Cato, aduersus potentes semper obliquus, detrectare Pompeium, actisque eius obstrepere. Hic dolor trāuersum egit, & ad præsidia dignitati paranda impulit. Fortè tunc Crassus genere, diuitijs dignitate florebat: vellet tamen auctiores opes. Caius Cæsar, eloquentia, & spiritu, & iam consulatu alleuabatur. Pompeius tamen super vtrumque eminebat. Sic igitur Cæsare dignitatem cōparare, Crasso augere, Pompeio retinere cupientibus, omnibusque pariter potentiæ cupidis, de inuadenda Rep. facile conuenit. Ergo cum mutuis viribus in suum quisque decus niteretur, Galliam Cæsar inuadit, Crassus Asiam, Pompeius Hispaniam, tres maximos exercitus: & iam sic orbis imperium, societate trium principum occupatur. Decem annos traxit ista dominatio. Exinde; quoniam mutuo metu tenebantur, Crassi morte apud Parthos, & morte Iulii Cæsaris filii, quæ nupta Pompeio, generi societatis; cōcordiam matrimonij fœdere tenebat, statim æmulatio erupit. Iam Pompeio suspectæ

Cæsaris opes, & Cæsari Pompeiana dignitas grauis. nec hic ferebat parem, nec ille superiorem. Nefas ! sic de principatu laborabant, tamquam duos tanta imperij fortuna non caperet. Ergo Lentulo Marcelloque consülibus, rupta prima coniurationis fide, de successione Cæsaris senatus, idemque Pompeius agitabat: nec ille abnuebat, si ratio sui proximis comitijs haberetur consulatus; absenti quem decem tribuni plebis, fauente Pompeio nuper decreuerant, tum dissimulante eodem negabatur. veniret, & peteret maiorum more. Ille contra flagitare decreta, ac, nisi in fide permanerent, non se dimissurum exercitum. Ergo ut in hostem decernitur. His Cæsar agitated, statuit præmia armorum armis defendere. Prima ciuilibus belli arena, Italia fuit; cuius arces leuibus præsidij Pompeius infederat: sed omnia subito Cæsaris impetu oppressa sunt. Prima Arimino signa ceciderunt. Tum pulsus Etruria Libo, Umbria Thermus, Domitius Corfinio. Et peractum erat bellum sine sanguine, si Pompeium Brundisij opprimere, ut coeperat, potuisset. Sed ille per obsessi claustra portus nocturna fuga euasit. Turpe dictu: modo princeps patrum, pacis bellique moderator, per triumphatum à se mare lacerata & pænè inermi naue fugiebat. Nec Pompeius ab Italia, quam senatus ab urbe fugatur prior: quam pænè vacuum metu, Cæsar ingressus, cõsulem se ipse facit. Ærarium quoque sanctum, quia tardius aperiebant Tribuni, iussit ciffingi; censumque & patrimonium populi Romani antè rapuit quam imperium. pulso fugatoque Pompeio, maluit prius ordinare prouincias,

prouincias,quàm ipsum sequi. Siciliam & Sardiniam, annonæ pignora, per legatos habuit: Nihil hostile erat in Gallia: pacem ipse fecerat. sed ad Hispanienses Pōpeij exercitus transeūti per eam duci portas claudere ausa Massilia est. misera dum cupit pacem, belli metu in bellum incidit: sed quia turis muris erat, vinci eam sibi iussit absenti, Græcula ciuitas, non pro molli-tia nominis, & vallum cedere, & incendere machinas ausa, & congregi nauibus: sed Brutus, cui mandatum erat bellum, victos terra marique perdomuit: mox dedētibus sese ablata omnia præter (quam potiore omnibus habebant) libertatem. Anceps variumque, & cruentum in Hispania bellum cum legatis Cn. Pompeij, Petreio & Afranio; quos Ilerdæ castra habentes, apud Sicorim annum obsidere, & oppido intercludere aggreditur. Interim obundatione verni fluminis, com meatibus prohibet. Sic fame castra tentata sunt, obsessorque ipse quasi obsidebatur: sed vbi pax fluminis redijt; populationibus & pugna campos aperuit; iterum ferox instat; & cedētes ad Celtiberiam consecutus, aggere & vallo, & per hæc siti ad deditiōem cōpulit. Sic citerior Hispania recepta est, nec vltior moram fecit. Quid enim vna post quinque legiones? Itaque vltro cedente Varrone Gades, Fretum, Oceanus, omnia felicitatem Cæsaris sequebantur. Aliquid tamē aduersus absentem ducem ausa fortuna est circa Illyricum & Africam; quasi de industria prospera eius aduersis radiarentur. Quippe cū fauces Adriatici maris iussi occupare Dolabella & Antonius, ille Illyrico, hic

Corcyreò litore castra posuissent, iam maria latè tenente Pompeio, repètè castra legatus eius Octavius & Libo ingētibus copijs classicorum utrinque circumuenit. deditiōem fames extorsit Antonio. Missæ quoque à Basilo in auxilium eius rates, quales inopia nauium fecerat, noua Pompeianorum arte, Cilicum actis sub mari funibus, capræ quasi per indaginem. duas tamen æstus explicuit: vna, quæ Opiterginos ferebat, in vadis hæsit, memorandumque posteris exitum dedit. quippe vix mille iuuenum manus, circumfusi vndique exercitus per totum diem tela sustinuit: & cùm exitum virtus non haberet, tamen ne in deditiōem veniret, hortante tribuno Vulteio, mutuis ictibus in se concurrat. In Africa quoque par & virtus & calamitas Curionis fuit; qui ad recipiendam prouinciā missus, pulso fugatoque Varo iam superbus, subitum Iubæ regis aduentum, equitatumque Maurorum sustinere non potuit. Patebat victo fuga: sed pudor suasit ut amissum sua temeritate exercitum, morte sequeretur. Sed iam debitum par fortuna flagitante, sedem bello Pompeius Epiron elegerat: nec Cæsar moratus. quippe. ordinatis à tergo omnibus, quamuis hyems media prohiberet tempestate, ad bellum nauigauit: positisque ad Oricum castris, cùm pars exercitus ob inopiam nauium cum Antonio dimissa, Brundisij moram faceret; adeo impatiens erat, ut ad arcessendos eos, ardente ventis mari, nocte concubia, speculatorio nauigio solus ire tentaauerit. Exstat ad trepidum tanto discrimine gubernatorem vox ipsius; *Quid times? Cæsarem vehis.*

Contractis

Contractis in vnum vndique omnibus copijs, positisque cominus castris, diuersa erant ducum consilia. Cæsar, pro natura ferox, & conficiendæ rei cupidus, ostentare aciem, prouocare, laceßere, nunc obsidione castrorum, quæ erāt sedecim millium vallo obducta, (sed quid his obesset obsidio, qui patente mari omnibus copijs abundarent?) nunc expugnatione Dyrhachij irrita; (quippe quam vel situs inexpugnabilem faceret) adhuc, assiduis in eruptionem hostium prælijs; (quo tempore egregia virtus Scæuæ centurionis emicuit, cuius in scuto centum atque viginti tela sedere) iam verò direptione vrbiū sociarum, cū Oricum & Gomphos, & alia castella Thessaliæ vastaret: Pompeius aduersus hæc neßtere moras, tergiversari simul, vt hostem interclusum vndique inopia commeatum tereret, vtque ardentissimi ducis consenesceret impetus. Nec diutius profuit duci salutare consilium. Milites otium, socij moram, principes ambitum ducis increpabant. Sic *precipitantibus satis*, prælio sumpta est Thessalia: & Philippicis campis, vrbis, impetij, generis humani fata commissa sunt. Numquam vllō loco tantum virium populus Romanus, tātum dignitatis fortuna vidit. trecenta amplius millia hinc & illinc, præter auxilia regum & senatus. Numquam imminentis *ruina manifestiora prodigia*, fuga victimarum, examina, insignes interdū tenebræ. Dux ipse & nocturna imagine theatri sui audiens plausum in modum planctus circumsonare, & manè cum pullo amiculo (nefas) apud principia conspectus est. Numquā acrior neq; alacrior exercitus

Cæsaris fuit. Inde classica prius, inde telâ. An-
 notatum quoque committentis aciem Crasti-
 ni pilum; qui mox adacto in os gladio, sic in-
 ter cadauera repertus, libidinem ac rabiem qua
 pugnaverat, ipsa nouitate vulneris præferebat.
 Sed nec minus admirabilior illius exitus belli.
 Quippe cum Pompeius adeo equitum copia
 abundaret, vt facile circumuenturus sibi Cæsa-
 rem videretur, circumuētus ipse est. Nam cum
 diu æquo Marte contenderent, iussuque Pom-
 peij fusus ac cornu erupisset equitatus, repen-
 tē hinc signo dato, Germanorum cohortes tātum
 in effusos equites fecere impetum, vt illi esse
 pedites, hi venire in equis viderentur. Hanc
 stragem fugientis equitatus, leuis armaturæ
 ruina comitata est. Tunc terrore latius dato,
 turbantibus inuicem copijs, reliqua strages
 quasi vna manu facta est. Nec vlla res magis
 exitio fuit, quàm ipsa exercitus magnitudo.
 Multus in eo prælio Cæsar fuit, mediusque in-
 ter imperatorem & militem. Voces quoque
 obequitantis exceptæ; altera, cruenta, sed do-
 cta, & ad victoriam efficax, *Miles faciem feri*: al-
 tera, ad iactationem composita, *Parce ciuibus*:
 cum ipse sequeretur. Felicem vtrumque in ma-
 lis Pompeium, si eadem ipsam, quæ exerci-
 tum eius, fortuna traxisset. Superstes dignita-
 ti suæ vixit, vt cum maiore dedecore per Thes-
 salica Tempe equo fugeret, pulsus Larissa: in
 deserto Ciliciæ scopulo, fugam in Parthos,
 Africam, vel Ægyptum ageret: vt denique
 in Pelusiaco litore, unperio viliissimi regis con-
 siliis spadonum, &c, ne quid malis desit, Sepri-
 mij desertoris in gladio trucidatus, sub oculis
 vxoris

uxoris suæ liberorumque moreretur. Quis non peractum esse cum Pompeio crederet bellum? Atqui acrius multò atq; vehementius Thessalici incendij cineres recalère. Et in *Egypto* quidem aduersus Cæsarem sine partibus bellū. Quippe cū *Ptolemaeus* rex Alexandriæ, summū ciuilis belli scelus peregisset, fœdusq; amicitie cum Cæsare medio Pompeij capite sanxisset, vltionem tanti viri manibus quærente fortuna, causa non defuit. *Cleopatra* regis soror, affusa Cæsaris genibus, partem regni reposcebat. Ad erat puellæ forma, & quæ duplicaretur ex illo, quod talis passa videbatur iniuriam: odium ipsius regis, qui Pompeij eadem partium fato, non Cæsari dederat: haud dubiè idem in ipsum ausurus, si expedisset. Quam vbi Cæsar restitui iussit in regnum, statim ab eisdem percussorib. Pompeij obsessus in regia, quamuis exigua manu, ingentis exercitus molem mira virtute sustinuit. Ac primū ædificiorum proximorum atq; naualium incendio, infestorum hostium tela submouit: mox in peninsulam Pharon subitus euasit: inde depulsus in maria, mira felicitate ad proximam classē enatauit; relicto quidem in fluctibus paludamento, seu fato, seu consilio, vt illud ingruentibus hostium telis saxisque peteretur. Tandem receptus à classicis suis, vndiq; simul hostes adortus, de imbelli ac perfida gēte, iusta generi manibus dedit. Quippe & Theodotus magister, auctor totius belli, & ne virilia quidem portenta, Pothinus atque Ganymedes, diuersi per mare & transfugio & morte cōsumpti. Regis ipsius corpus obrutum luno repertum est in aurex loriceæ honor. in

Asia quoq; nouus rerum motus à Ponto; planè quasi de industria captante fortuna hunc Mithridatico regno exitum, vt à Pompeio pater, à Cæsare filius vinceretur. Rex Pharnaces magis discordiæ nostræ fiducia, quàm virtutis suæ, infesto in Cappadociam agmine ruebat. Sed hūc Cæsar aggressus, vno, & (vt sic dixerim) non toto pralio obtruiuit, more fulminis, quod vno eodemq; momento venit, percussit, abscessit: Nec vana de se prædicatio est Cæsaris, antè victum hostem esse, quàm visum. Sic cum exteris. At in Africa cum ciuibus multò atrocius quàm in Pharsalia. Huc reliquias partium naufragarū quidam furoris æstus expulerat; nec reliquias diceres, sed integrum bellum. Sparsæ magis quàm oppressæ vires erant. Auxerat sacramentum ipsa clades Imperatoris: nec degenerabat ducum successio. Quippe satis amplè sonabant in Pompeiani nominis locum Cato & Scipio. Accessit copiis Mauritanus rex *Iuba*; videlicet vt latius vinceret Cæsar. Nihil ergo inter Pharsaliam & Thapson; nisi quòd amplior, eoq; acrior Cæsarianorum impetus fuit, indignantium post Pompeium creuisse bellum. Deniq; quod aliàs numquam, ante imperium ducis sua sponte signa cecinerunt. Strages à *Iuba* cœpit: eius elephanti, bellorum rudes, & nuper à sylua consternati subito clangore: statim & exercitus in fugam, & duces fortius quàm vt effugerent, non inconspicua tamen morte omnium. Iam *Scipio* naue fugiebat: sed assequuntis eum hostibz, gladius per viscera exegit; & vbi esset quodam requirente, respondit hoc ipsum. Bene se habet Imperator. *Iuba* cum se recepisset in regiam.

regiam, magnificè epulatus, postero die cum
Petreo fugæ comite, super mensas & pocula in-
 terficiendum se ei præbuit. Ille & regi suffecit,
 & sibi; cum interim semesi in medio cibi, &
 parentalia fercula, regio simul Romanoq; san-
 guine madebant. *Caro* non interfuit bello; po-
 sitisq; ad *Bagradam* castris, *Vricam* velut altera
 Africæ claustra seruabat. Sed accepta partium
 clade, nihil cunctatus, (ut sapiēte dignum erat)
 mortem etiam lætus acciuit. Nam postquam
 filium comitesq; amplexu dimisit, in nocte le-
 cto ad lucernam *Platonis* libro qui immorta-
 litatem animæ docet, paululum quieuit: tum
 circa primā vigiliam stricto gladio reuelatum
 manu pectus semel iterumque percussit. Ausi
 post hoc virum medici violare fomentis. Ille
 passus dum abscederent, rescidit plagas: se-
 quutaque vis sanguinis, moribundas manus in
 ipso vulnere reliquit. Quasi non esset vsquam
 dimicatum, sic arma rursus, & partes: quan-
 toq; *Africa* supra *Thessaliam* fuit, tanto *Afri-*
cam superabat *Hispania*; plurimumq; fauoris
 partibus addebat fraternitas ducum, & pro
 vno duos stare *Pompeios*. Itaq; nusquam atro-
 cius nec tam ancipiti Marte concursum est. Pri-
 mum in ipso ostio *Oceani* *Varus* *Didius*que le-
 gati conflixere. Sed acrius fuit cum ipso ma-
 ri, quam inter se navibus, bellum, siquidem,
 velut furorem ciuium castigaret *Oceanus*, v-
 tramq; classem naufragio, excedit. Quinam ille
 horror, cum eodem tempore fluctus, procellæ,
 viri, naues, armamenta confingerent? adde si-
 tus ipsius formidinem; vergētia in vnum hinc
Hispaniæ, inde *Mauritanicæ* littora? mare &

intestinum, & externum, imminentesque Hercules speculas; cum omnia undique simul praelio & tempestate scirent. Mox circa obsidiones urbium utrimque discursum est; quæ miseræ inter hos atque illos duces societatis Romanæ poenas dabant. Omnium postrema certaminum *Munda*. Hic non pro cætera felicitate, sed anceps & diu triste praelium: ut plane videretur nescio quid deliberare fortuna. Sanè & ipse ante aciem moestior, non ex more, Cæsar: siue respectu fragilitatis humanæ, siue nimiam prosperorum suspectam habens continuationem; vel eadem timens, postquam idem esse cœperat quod Pompeius. Sed in ipso praelio, quod nemo umquam meminerat, cum diu pari Marte acies nihil aliud quam occiderent, in medio ardore pugnantium subito ingens inter utrosque silentium; quasi convenissent. hic omnium sensus erat. Novissimè illud inusitatum Cæsaris oculis, nefas, post XIII. annos, probata veteranorum manus gradum retro dedit: quod, etsi nondum fugerat, apparebat tamen pudore magis quam virtute resistere. Itaque a legato equo, similis furenti, primam in aciem procurrit. Ibi prensare fugientes, confirmare; per totum denique agmen oculis, manibus, clamore volitare. Dicitur in illa perturbatione & de extremis agitare secum, & ita manifesto vultu fuisse, quasi occupare manu mortem vellet, nisi cohortes hostium quinque per transversam aciem ætæ quas Labienus periclitantibus castris presidio miserat, fugæ speciem præbuisent. hoc aut & ipse credidit, aut dux callidus arripuit in occasionem; & quasi in fugientem inuectus,

finis

simul & suorum crexit animos, & hostes perculit. Nam hi dum se putant vincere, fortius sequi; inde Pompeiani, dum fugere credunt suos, fugere coeperunt. Quanta fuerit hostium caedes, ira rabiesque; victoribus, sic aestimari potest: hoc à praelio profugi, cum se Mundæ recepissent, & Cæsar obsideri statim victos imperasset, ex congestis undique cadaueribus agger effectus est, quæ pilis iaculisque confixa inter se tenebantur; foedum etiam inter barbaros. Sed videlicet victoriam desperantibus Pompeij liberis, Cn. praelio profugum, crure saucio deserta & auia petentem, Cæsennius apud Lauronem oppidum consecutus, pugnantiem (adeo nondum desperauerat) interfecit: Sextum fortuna in Celtiberia interim abscondit, aliisque post Cæsarem bellicis reseruauit. Cæsar in patriam victor inuehitur. Primum de Gallia *triumphum* transmiserat Rhenus, Rhodanus, & ex auro captiuus Occanus: alterum, Laurus Ægyptia: tunc in ferculis Nilus, Arsinoe, & ad simulacrum ignium ardens Pharus. tertius de Pharnace currus, & Ponto: quartus, Iubam & Mauros. & bis subactam ostendebat Hispaniam. Pharsalia, & Thapsus, & Munda, nusquam: & quanto maiora erant de quibus non triumphabat! Hic aliquando finis armis fuit; reliqua pax incruenta, pensatumque clementia bellum. Nemo cæsus imperio, præter Afranium; satis ignouerat semel: & Faustum Sullam; didicerat generum timere: filiamque Pompeij cum patruelibus ex Sulia; hic posteris cauebatur. Itaque non ingratis ciuibus omnes unum in principem congesti honores; circa tēpla imagines; in theatro distincta

radiis corona ; suggestus in curia ; fastigium in domo ; mensis in cœlo ; adhæc Pater ipse, patria, perpetuusq; Dictator : nouissimè, dubium an ipso volente, oblata pro rostris ab Antonio cōsule regni insignia. Quæ omnia velut insulæ in destinatam morti victimam congerebantur. Quippe clemētiam principis vicit inuidia, grauisq; erat liberis ipsa beneficiorum potentia ; nec diutius dilatio donata est : sed Brutus & Cassius, aliiq; patricij, consenserunt in eadem Principis. *Quanta vis fari !* manauerat latè coniuratio ; libellus etiam Cæsari datus eodem die ; nec perlitare centum victimis potuerat : venit in curiam tamē, expeditionem Parthicam meditans, ibi in curuli sedentem eum senatus inuasit ; tribusq; & viginti vulneribus ad terram datus est. Sic ille qui terrarum orbem ciuili sanguine impleuerat, tandem ipse sanguine suo curiam impleuit. *Ex L. Flori lib. 4. Histor. c. 2.*

HInc iam bellum ciuile successit execrandum & lacrymabile ; quo, præter calamitates quæ præliis acciderunt, etiam Romani nominis fortuna mutata est. Cæsar enim, rediens è Gallia victor, cœpit deposcere alterum consulatū : atq; cum sine dubietate aliqua deferretur, contradictum est à Marcello consule, à Bibulo, à Pompeio, à Catone ; iussusq; dimissis exercitibus ad urbem redire, propter quam iniuriam, ab Arimino, vbi milites congregatos habebat, aduersum patriam cum exercitu venit C O S S. cum Pompeio, Senatusq; omnis, atq; vniuersa nōbilitas ex vrbe fugit, & in Græciam transiuit : apud Epirum, Macedoniam, Achaïam, Pompeio duce, contra Cæsarem bellum parauit.

Cæsar,

Cæsar, vacuam urbem ingressus, Dictatorem se fecit. inde Hispanias petiit. Ibi Pompeij exercitus validissimos & fortissimos, cum tribus ducibus, L. Afranio, M. Petreio, M. Varrone superavit. Inde reuersus, in Græciam transit; aduersum Pompeium dimicauit. primo prælio victus est, & fugatus: euasit tamen: quia nocte interueniente, Pompeius sequi noluit. dixitq; Cæsar, nec Pompeium scire vincere; & illo tantum die se potuisse superari. Deinde in Thessalia apud Palæophasalum productis utrimque ingentibus copiis dimicauerunt. Pompeij acies habuit XL. millia peditum; equitum in sinistro cornu VII. millia, in dextro D. præterea totius Orientis auxilia, totamq; nobilitatem, innumeros Senatores, prætorios, consulares, & qui magnorum iam populorum victores fuissent. Cæsar in acie sua habuit peditum non integra XXX. millia, equites mille.

Numquam adhuc Romanæ copię in vnum neq; maiores, neq; melioribus ducibus conuenerant, totum terrarum orbem facile subacturæ, si contra Barbaros ducerentur. pugnatum tamen est ingenti contentione: victusq; ad postremum Pompeius. & castra eius direpta sunt: ipse fugatus, Alexandriam petiit, ut à rege Ægypti, cui tutor à Senatu datus fuerat, propter iuuenilem eius ætatem, acciperet auxilia: qui fortunam magis quàm amicitiam sequutus, occidit Pompeium: caput eius & annulum Cæsari misit: quo conspecto, Cæsar etiam lacrymas fudisse dicitur. tanti viri intuens caput, & generi quondam sui.

Mox Cæsar Alexandriam venit. ipsi quoque

Ptolemæus parate voluit insidias. qua causa regi bellum illatum est. victus in Nilo periit; inuentumque est corpus eius cum lorica aurea. Cæsar Alexandria potitus, regnum Cleopatraræ dedit. Ptolemæi sorori; cum qua consuetudinē stupri habuerat. Rediens inde Cæsar, Pharnacē Mithridatis magni filium, qui Pompeio in auxilium apud Thessaliam fuerat, rebellantem in Ponto, & multas Pop. Rom. prouincias occupantem, vicit acie: postea ad mortem coëgit. Inde Romam regressus, tertio se consulem fecit cum M. Æmilio Lepido, qui ei magister equitum dictatori ante annum fuerat. Inde in Africam profectus est; vbi infinita nobilitas cum Iuba Mauritanie rege bellum reparauerat. duces autem Romani erant, P. Cornelius Scipio, ex genere antiquissimo Scipionis Africani: (hic etiam focer magni Pompeij fuerat) M. Petreius, Q. Varus, M. Porcius Cato, L. Cornelius Faustus, Syllæ dictatoris filius. Contra hos commisso prælio, post multas dimicationes victor fuit. Cato, Scipio, Petreius, Iuba, ipsi se occiderunt: Faustus Syllæ quondam dictatoris filius, Pompeij gener à Cæsare interfectus est.

Post annum Cæsar Romam regressus, quarto se consulem fecit; & statim ad Hispanias est profectus; vbi Pompeij filij Cnæus & Sextus, ingens bellum reparauerant. Multa prælia fuerunt; vltimum prælium apud Mundam ciuitatem: in quo adeo Cæsar penè victus est, vt fugientibus suis, se voluerit occidere; ne post tantam rei militaris gloriam, in potestaté adolescentium, natus annos sex & quinquaginta, veniret. deniq; reparatis suis, vicit; & Pompeij
filius

filius maior occisus est minor fugit. Inde Cæsar bellis ciuilibus toto orbe compositis, Romanam rediit; agere insolentius cœpit, & contra consuetudinē Romanę libertatis. Cùm ergo & honores ex sua voluntate præstaret, qui à populo antea deferrebantur, nec Senatui ad se venienti assurgeret, aliaq; regia ac penè tyrannica faceret, coniuratum est in eum à L. X. vel amplius Senatoribus equitibusque Romanis. præcipui fuerunt interconiuratos, duo Bruti, ex eo genere Bruti qui primus Romę consul est factus, & reges expulerat; C. Cassius, & Seruilius Casca. Ergo Cæsar, cùm Senatus die quadam inter cæteros venisset ad curiam, tribus & viginti vulneribus confossus est. *Ex Eutropij Breuiario lib. 6. ad Valentem.*

A V S O N I I C A R M I N A T E T R A -
sticha, de Cæsaribus seu Imperatoribus, à
Iulio Cæsare vsq; ad tempo-
ra sua.

*(Sed amissa sunt qua de posterioribus
Imperatoribus scripserat tetraſticha.)*

Nunc & prædictos, & regni sorte sequentes

Expediam, series quos tenet imperij.

Incipiam ab diuo, percurramq; ordine cunctos.

Novi Romana quos memor historia.

I V L I V S   C A E S A R .

Imperium binis fuerat solenne quod olim

Consulibus, Cæsar Iulius obtinuit.

Sed breue ius regni, sola trieteride gestum,

Perulit armata factio saua roga. Ausonius.

CAius Iulius Caesar, veneratione rerum gestarum *Divus* dictus. Contubernalis Thermo in Asiam profectus; cum saepe ad Nicomedem regem Bithyniae commearet, impudicitiae infamatus est. Mox Dolabellam iudicio oppressit. Dum studiorum causa Rhodum petit, à piratis captus & redemptus, eisdem & postea captos puniuit. Prator Lusitaniam, & post Galliam, ab Alpibus vsque; & Oceanum bis classe transgressus, Britanniam subegit. Cum ei triumphus à Pompeio negaretur, armis cum vrbe pulsus in Pharsalia vicit. Capite eius oblato fleuit, & honorificè sepeliri fecit: mox à satellitibus Ptolemæi obsessus, eorum & regis nece Pompeio parentauit. Pharnacem Mithradatis filium fama nominis fugauit. Iubam & Scipionem in Africa; Pompeios iuuenes in Hispania apud Mundam oppidum ingenti prælio vicit. Deinde ignoscendo amicis, odia cum armis deposuit. nam Lentulū tantum. & Afranium, & Faustū Sullæ filium, iussit occidi. Dictator in perpetuum factus à Senatu; in curia, Cassio & Bruto cædis auctoribus, tribus & viginti vulneribus occisus est. cuius corpore pro rostris posito, Sol orbem suum celasse dicitur. *Ex additamento virorum illustrium ex Libris antiqui manu descriptis.*

De Cn. Pompeio Magno.

CN. Pompeius Magnus, ciuili bello Sullæ partes sequutus ita egit, vt ab eo maxime diligeretur. Siciliam sine bello à proscriptis recepit. Numidiam Hiarbæ creptam Massanissæ restituit. Viginri sex annos natus, triumphauit. Lepidum, acta Sullæ rescindere volentem, priuatus

uatus Italia fugauit. Præter in Hispaniam pro
 consulibus missus, Sertorium vicit. Mox pira-
 tas intra quadragesimum diem subegit. Tigra-
 nem ad deditiōē, Mithradatem ad venenum
 compulit. Deinde mira felicitate & celeritate
 nunc in Septemtrione Albanos, Colchos, He-
 niochos, Caspios, Iberos : nunc in Oriente Par-
 thos, Arabas, atq; Iudæos, cum magno sui ter-
 rore penetrauit. Primus in Hyrcanum, Caspiū,
 Rubrum, & Arabicum mare vsque peruenit.
 Mox cum diuiso orbis imperio, Crassus Syriā,
 Cæsar Galliam, Pompeius urbem obtineret :
 post cædem Crassi, Cæsarem dimittere exerci-
 tum iussit. cuius infesto aduentu vrbe pulsus, in
 Pharsalia victus, ad Ptolemæum Alexandria
 regem confugit. Eius imperio ab Achilla & Po-
 thino satellitibus occisus est. Huius latus sub
 oculis vxoris & liberorum à Septimio Ptole-
 mæi præfecto mucrone confossum est. iamque
 defuncti caput gladio præcisum, quod vsq; ad
 ea tempora fuerat adoratum. Truncus Nilo ia-
 ctus, à Seruio Codro rogo iustus humatusq;
 est, inscribentē sepulcro, **HIC SITVS EST
 MAGNVS POMPEIVS.** Caput ab Achil-
 la Ptolemæi satellite, Ægyptio velamine in-
 uolutum, cum anulo Cæsari præsentatum est :
 qui non continens lacrymas, illud plurimis &
 pretiosissimis odoribus cremandum curauit.
Ex Sex. Aurel. Victore de viris illustr.

De Catone Prætorio.

Cato Prætorius, Catonis Censorij prone-
 pos, cum in domo auunculi Drusi educa-
 retur nec pretio nec minis potuit adduci à Q.
S. Aurel. Victor.

Popedio Silone, Marforum Principe, vt fauere se causæ Sociorum diceret. Quæstor in Cyprum missus ad vehendam ex Ptolemæi hæreditate pecuniam, cum summa eam fide perduxit: præterea coniuratos puniendos censuit. Bello ciuili, Pompeij parteis sequutus est: quo victo, exercitum per deserta Africæ duxit; vbi Scipioni consulari delatum ad se imperium concessit. Victis partibus, Vticam concessit: vbi filium hortatus vt clementiam Cæsaris experiretur, ipse lecto Platonis libro, qui *De bonis mortui* est, semet occidit. *Ex additamento virorum illustrium S. Aurelij Victoris.*

Lentulus & C. Marcellus. *Hic COSS. perniciofa in Curia constantur de Pompeio Cæsareq; discordia: sed Caius Iulius Cæsar de Gallia veniens, Pompeium fugauit Italia, aurum atq; argentum Roma de arario sustulit, ac primus Romanorum singulare obtinuit imperium, à quo CÆSARES Romani principes appellati. Imperauit autem an. IIII. mensibus VI. sub quo hi Consules fuerunt.*

C. Iulius Cæsar II. & P. Seruilius.

Quintus & Publius Vaticanus. *Hic COSS. Cæsar Pompeium Pharsalico prælio superauit; Pompeius fugiens in Ægyptum, occisus est.*

C. Iulius Cæsar III. & M. Lepidus.

C. Iulius Cæsar IIII. & Fabius Maximus. *Hic COSS. C. Iulius Cæsar per quadriduum triumphauit.*

C. Iulius Cæsar V. & M. Antonius. *Hic COSS. M. Antonius Lupercalibus sella aurea sedenti Cæsari diadema renuenti imposuit; atq; Idib. Martii Cæsar in Pompeia curia occisus est. Cassiodorus in Chronico.*

Caius

Caius Julius Cæsar, monarcha primus, scripsit Metaphrasin Phænomenon Arati, & Artem Grammaticam, Latine, & de vita sua. *Suidas.*

Primus hic perpetuam dictaturam inuasit. Debellata enim intra decenniū Gallia, tēta tunc primū Britannia & Germanis in sylvas ac paludes suas compulſis in Italiā descendit, eaq; solita celeritate recepta, Hispaniisque pacatis, Pompeium Magnum Pharsalico prælio fudit. Cumq; de omnibus hostibus triumphasset, tandem amicissimorum coniuratione oppressus periit ætatis anno 6. & 50. dictaturæ verò initæ anno 3. Vir pacis belliq; artibus, & in primis clementia longè clarissimus, si libertatis assertor, quā inuasor esse maluisset. *Egnatius.*

C. OCTAVIUS.

Ex Liuij Epitomatore.

Dictaturæ honos in perpetuū sublatus est. Chamaces humillimæ sortis homo, qui se C. Marij filiū ferebat, cū apud credulam plebem seditiones moueret, interfectus est.

LIBER CXVII.

C Octavius Romā ex Epiro venit. eò enim illum Cæsar præmiserat, bellum in Macedonia gesturus, omnibusq; prosperis exceptus, etiam nomen Cæsaris sumpsit, in confusione rerum ac tumultu Lepidum pontificem maximum interemit. Sed M. Antonius C O S. cū

impotenter dominaretur, legemq; de prouinciarum permutatione tulisset per vim, & Cæsarem quoq; petētem vt sibi aduersum auunculi percussores adesset, magnis iniuriis affecit. Cæsar, vt sibi & Reipublicæ vires contra eum paraturus, deductos in colonias veteranos excitauit. Legiones quoque quarta & Martia signa ab Antonio ad Cæsarem tulerunt. deinde plures sequitia M. Antonij passim in castris suis trucidati, quia & suspecti erant, & ad Cæsarem descuerunt. D. Brutus, vt petēti Cisalpinam Galliam Antonio obssisteret, Mutinam cum exercitu occupauit. Præterea discursus vtriusq; partis virorum ad accipiendas prouincias, apparatusque belli continet.

LIBER CXVIII.

M. Brutus in Græcia sub prætextu Reipub. & suscepti contra M. Antonium belli exercitū cui Vatinius præerat, cum prouincia in potestatem suam redegit. C. Cæsari, qui primus Reipub. arma sumserat pro pop. Rom. imperiū à Senatu datum est cum cōsularibus ornamentis: adiectumq; vt senator esset. M. Antonius D. Brutum Mutinæ obsedit: missiq; ad eum legati à senatu de pace, parum ad eam componendam valuerunt. Populus Romanus Sagasum sit. M. Brutus in Epiro C. Antonium prætorē cum exercitu potestati suæ subegit.

LIBER CXIX.

C. Trebonius in Asia fraude P. Dolabellæ occisus est. ob id facinus Dolabella à senatu hostis iudicatus est. Cū Panfa Cos. malè aduersus Antoniū pugnasset: A. Hircius C. O. S. cum exercitu superueniēs fuis M. Antonij co-

piis, fortunam utriusque partis æquavit victus. Deinde ab Hircio & Cæsare Antonius, in Galliam confugit: & M. Lepidum cum legionibus quæ sub ipso erant, sibi iunxit: hostisq; à senatu, cum omnibus qui intra præsidia eius erant, iudicatus est A. Hircius qui post victoriam suam in inimicorum castris ceciderat: & L. Pansa è vulnere quod in aduerso prælio exceperat, defunctus in Campo Martio sepulti sunt. Aduersus C. Cæsare qui solus è tribus ducibus supererat, parum gratus senat' fuit, qui D. Bruto obsidione Mutinensi à Cæsare liberato, honore triumphi decreto. Cæsaris, militumq; eius mentione non satis gratam habuit ob quæ C. Cæsar, reconciliata per M. Lepidum cum M. Antonio gratia Romam cum exercitu venit: & perculsis aduentu eius iis qui in eum iniqui erant, cum annos XVII. haberet, COS. creatus est.

LIBER CXX.

Cæsar COS. legem tulit de quaestione habenda in eos quorum opera pater occisus esset postulatiq; ea lege M. Brutus, C. Cassius, D. Brutus, absentes damnati sunt. Cum M. Antonio vires Asinius quoq; Pollio, & Munatius Plancus cum exercitibus suis adiuncti ampliascent, & D. Brutus, cui senatus ut persequeretur Antonium, mandavit, relictus à legionibus suis profugisset: iussu Antonij, in cuius potestatem venerat, à Capeno Sequano interemptus est. C. Cæsar pacem cum Antonio & Lepido fecit, ita ut tres viri Reip. constituendæ quidam per quinquennium præessent, ipse, Lepidus, & Antonius, statuerunt, ut suos quisq; inimicos prosciberent: itaque proscriptioe plurimi equites, CXXX. senatores, quatuordecim

& inter eos L. Pauli fratris M. Lepidi & L. Cæsaris, Antoni; auunculi: M. Ciceronis, cuius occisus à Popilio legionario milite, cum haberet annos LXII. caput quoq; cum manu dextra in rostris positum est. Præterea res à M. Bruto in Græcia gestas continet.

LIBER CXXI.

Cassius cui mandatum à senatu erat, ut Dolabellam inimicum iudicatum bello persequeretur: auctoritate Reipub. adiutus, Syriam cum tribus exercitibus, qui in eadem prouincia erant, in potestatem suam redegit. Dolabellam in vrbe Laodicea mori coëgit. M. quoque Bruti iussu C. Antonius captus occisus est.

LIBER CXXII.

M Brutus aduersus Thracas parum prosperè rem gessit, omnibusq; transmari- nis prouinciis exercitibusq; eius in potestatem, & C. Cassij redactis coierunt Smyrnæ vterque ad ordinanda futuri belli consilia. M. Messalæ Publicolam fratrem iunctum communi consilio condemnauerunt.

LIBER CXXIII.

SEx. Pompeius, Magni filius lectis ex Epitro proscriptis ac fugitiuis cum exercitu diu sine vlla loci cuiusquam possessione prædatus in mari, Messaniam oppidum in Sicilia primum, deinde totam prouinciam occupauit: occisoq; à Pompeio A. Bithynico prætore, Saluidienum legatum Cæsaris nauali prælio vicit. Cæsar & Antonius cum exercitibus in Græciam traiecerunt bellum contra Brutum & Cassium gesturi. Q. Cornificius in Africa T. Sestium Cassianarum partium ducem prælio vicit.

LIBER

LIBER. CXVIII.

Cæsar & Antonius apud Philippos vario euentu cōtra Brutum & Cassium pugnaverunt, ita vt viriusq; dextera cornua vicerint, & castra quoque vtrinq; ab iis qui vicerant, expugnarentur. Sed inæqualem fortunam partiū mors quidem Cassij fecit: qui cū in eo cornu fuisset, quod pulsum erat: totum exercitum fusum ratus, mortem sibi consciuit.

Altero deinde prælio victus M. Brutus, & ipse vitam finiuit, exorato Stratone fugæ comite, vt sibi gladiū adiceret. annorū erat circiter ætatis XL Inter quos Q. Hortēsius occisus est.

LIBER. CXXV.

Cæsar relicto Antonio transinaricę provincie ex parte imperium ei cessit) reuersus in Italiam, veteranis agros diuisit. seditio- nes exercitus sui quas corrupti a Fulvia M. Antonij vxore milites contra imperatorem suum concitauerant, cum grandi periculo inhibuit. L. Antonius COS. M. Antonij frater eadē Fulvia consulente, bellum Cæsari intulit: receptis in partes suas populis, quod agri veteranis assignati erāt & M Lepido q̄ custodię vr̄bis cum exercitu præerat, occiso, hostiliter in vr̄bē irrupit.

LIBER. CXXVI.

Cæsar cū esset annorum XXIII. obsessum in oppido Perusia L. Antonium, conatumq; aliquoties erumpere, & repulsum, fame coegit in deditionem venire: ipsiq; & omnibus quidem militibus eius ignouit. Perusiam diruit, cedactis in potestatem suam omnibus diuersa partis exercitibus. bellum citra vllum sanguinem confecit.

Æt. romaror. Liugj

PArthi, Labieno, qui Pompeianarum partiū fuerat, duce in Syriam irruerunt: victoque Didio Saxa M. Antoni; legato, vniuersam eam provinciam occupauerunt. M. Antonius, cum ad bellum contra Cæsarem gerendum incitaretur, vxore Fulvia dimissa, ne concordia ducum obstaret: pace facta cum Cæsare, sororem eius Octauiam in matrimonium duxit. Q. Saluidienus consilia nefaria contra Cæsarem molitū, indicio suo detexit: isque damnatus mortem sibi cōsciuit. P. Ventidius Antoni; legatus Parthos prælio victos Syria expulit, Labieno eorū duce occiso. Cum vicinus Italix hostis Sex. Pompeius Siciliam teneret; & annonæ commeatum impediret: cum eo postulatā pacem Cæsar & Antonius quidam fecerunt: ita vt Siciliam provinciam haberet.

Præterea motus Africæ, & bella gesta cōtinet.

LIBER CXXVIII.

CUm Sex. Pompeius rursus latrociniis mare infestum redderet: nec pacem quam acceperat, præstaret: Cæsar necessario bello contra eum suscepto, duobus naualibus præliis dubio euentu pugnavit. L. Ventidius legatus M. Antoni; Parthos in Syria vicit: Regemque eorum interemit. Iudæorum quoq; legati ab Antonio interempti sunt. Præterea belli Siculi apparatus continet.

LIBER CXXIX.

ADuersus Sex. Pompeium vario euentu naualibus certaminibus pugnatum est: ita vt duarum classium, Cæsaris altera, cui Agrippa præerat, vinceret: altera, quam Cæsar duxerat, delicta.

deleta, expositi in terram, in quàm maximo periculo essent. victus deinde Pompeius in Siciliã profugit. M. Lepidus ex Africa velut ad societatem belli contra Sext. Pompeium à Cæsare gerendi traiecerat : ei bellum cum Cæsar quoque inferret, relictus ab exercitu, abrogato triumphatus honore vitam impetravit. M. Agrippa nauali corona à Cæsare donatus est, qui honos nemini ante eum habitus est.

LIBER CXXX.

M Antonius, dum cum Cleopatra luxuriaretur, Mediam prouinciam ingressus, bellum cum legionibus XVI. & XVI. millibus equitum Parthis intulit, & cum duabus legionibus amissis, nulla re prosperè cedente retrò rediret : insecutis subinde Parthis, & ingenti trepidatione, & magno totius exercitus periculo, in Armeniam reuersus est, XXI. die trecenta M. fuga emensus. circa octo M. hominum tempestatibus amisit. tempestates quoq; infestas super infelicitè susceptū Parthicum bellū, culpa sua passus est, quia hyemare in Armenia nolebat, dum ad Cleopatram festinat.

LIBER CXXXI.

S Ex Pompeius cum in fidem M. Antonij veniret, bellū aduersus eum in Asia moliens, à legatis eius oppressus est Cæsar seditionem veteranorum cum magna perniciè motam inhibuit : Iapidas, Dalmatas, & Pannonios subegit. Antonius Artabasdum Armeniæ regem fide data perductum in vincula coniici iussit, regnumq; Armeniæ filio suo ex Cleopatra nato dedit : quam vxoris loco iam pridem captus amore eius habere cœperat.

Cæsar in Illyrico Dalmatas domuit. Cum M. Antonius ob amorem Cleopatræ, ex qua duos filios habebat, Philadelphum, & Alexandrum, neq; in urbem venire vellet; neq; finito suo tempore triumphatus, imperium deponere, bellumque moliretur, quod urbi Italiæq; inferret; ingentibus ram navalibus quàm terrestribus copiis ob hoc contractis, remissoq; Octaviæ sorori Cæsaris repudio, Cæsar in Epirum cum exercitu traiecit. Pugna deinde navalis & prælia equestria secunda Cæsaris referuntur.

M Antonius ad Actium classe victus Alexandriam profugit; obsessusq; à Cæsare in vltima rerum desperatione, præcipue occitæ. Cleopatra falso rumore impulsus, se ipse interemit. Cæsaris Alexandria in potestatem redacta. Cleopatra ne in arbitrium victoris veniret, voluntaria morte occubuit. In urbem reuersus, tres triumphos egit: vnum ex Illyrico, alterum ex Actiaca victoria tertium ex Cleopatra: imposito sine ciuilibus bellis altero & trigesimo anno. M. Lepidus, qui Lepidi triumuiroi fuerat filius; coniuratione contra Cæsarem facta, bellum moliens oppressus & occisus est.

Cæsar rebus compositis, & omnib. prouinciis in certam formam reductis, Augustus quoq; cognominatus est: & mensis Sextilis in honorem eius appellatus est. Cum ille conuentum Narbonæ egit, census à tribus Gallijs quas Cæsar pater vicerat actus. Bellum contra Bastarnas, & Marus, & alias getes à M. Crasso referuntur.

LIBER CXXXV.

Bellum à M. Crasso aduersus Thracas, & à Cæsare aduersus Hispanos gestum refertur: & Salassi gentes Alpinae perdomiti.

LIBER CXXXVI.

Rhetia à Tiberio Nerone, & Druso Cæsaris priuigno domita. Agrippa Cæsaris gener mortuus, & à Druso census actus est.

LIBER CXXXVII.

Ciuitates Germaniæ cis Rhenum & trans Rhenum posita oppugnantur à Druso: & tumultus qui ob censem exortus in Gallia erat, compositus. Ara Cæsari ad confluentem Araris & Rhodani dedicata. sacerdoteq; creato C. Iulio Vercondaridubio Heduo.

LIBER CXXXVIII.

Thraces domiti à Scipione: item Cherusci, Tencherer, Cauci, aliaq; Germanorum trans Rhenum gentes subactæ à Druso referuntur. Octauia soror Augusti defuncta, antè amisso filio Marcello: cuius monimentum sunt theatrum, & porticus, eius nomini dicata.

LIBER CXXXIX.

Bellum contra transrhenanas gentes à Druso gestum refertur: in quo inter primores pugnaverunt Senectius & Anectius, tribuni ciuitatis Neruiorum. Dalmatas & Pannonios Nero frater Drusi subegit. Pax cum Parthis facta est: signis à rege eorum, quæ sub Crasso & postea sub Antonio capta erant, redditis.

LIBER CXL.

Bellum aduersus Germanorum trans Rhenum ciuitates gestum à Druso refertur ipse ex fractura equo super crus eius collapsus. XXX.

die quàm id acciderat, mortuus est. corpus à Nerone fratre, qui nuntio valetudinis euocatus raptim occurrerat, Romam reuectum & in C. Iulij tumulo conditum. Laudatus à Cæsare Augusto vitrico, & supremis illius funeribus plures honores additi. *Finis Epitomatis Linq.*

Cæsar Octavianus Augustus.

POpulus Romanus Cæsare & Pompeio trucidatis, redisse in statum pristinae libertatis videbatur: & redierat, nisi aut Pompeius liberis, aut Cæsar heredem reliquisset; vel, quod utroque perniciosius fuit, si non collega quondam, mox æmulus Cæsariana potentia, fax & turbo sequentis sæculi, superfuisset Antonius. Quippe dum Sextus paterna repetit, trepidatum toto mari: dum Octavius mortem patris vlciscitur, iterum fuit mouenda Thessalia; dum Antonius variis ingenio, aut successorem Cæsaris indignatur Octavium, aut amore Cleopatrae desciscit in regem. nam aliter saluus esse non potuit, nisi cōfugisset ad seruitutem. Gratulandum tamen in tanta perturbatione est, quod potissimum ad Octavium Cæsarem Augustum, summa rerum rediit; qui sapietia sua atq; sollertia, perculsum vndiq; & perturbatū ordinavit imperij corpus: quod ita haud dubiè numquam coire & consentire potuisset, nisi vnus præsidis nutu, quasi anima & mente, regeretur. Marco Antonio. Publio Dolabella consulibus, *imperium Romanum iam ad Cæsares transferente fortuna*, varius & multiplex motus ciuitatis fuit; quodq; in annua cœli conuersione fieri solet, vt mota sidera tonent, ac suos flexus tempestate significant; sic in Romanæ domi-

nationis.

nationis, id est humani generis conuersione, penitus intremuit, omniq̃ genere discrimi- num, ciuilibus, terrestribus ac naualibus bellis, omne imperij corpus agitatū est. *Ex L. Flori libro 4. Historiarum c. 3.*

Bellum Mutinense.

PRIMA ciuiliū motuum causa, testamentū Cæsaris fuit: cuius secundus heres Antonius, prælatum sibi Octauium furens, inexpiabile contra adoptionem acerrimi iuuenis suscepērat bellum. Quippe cū intra decem & octo annos tenerum & obnoxium & opportu- num iniuriæ iuuenē videret; ipse planē & con- uiciis Cæsaris dignitatem, & furtis hæreditatē lacerare; ipsum insectari probris, & cunctis ar- tibus adoptionem Iuliz gentis cū inhibere non desineret: deniq; ad opprimendum iuue- nem, palam arma moliri, & iam parato exerci- tu in Cisalpina Gallia resistētē motibus suis Decimum Brutum obsideret: Octauius Cæsar, ætate & iniuria fauorabilis, & nominis maie- state, quod sibi induerat, reuocatis ad arma ve- teranis, priuatus (quis crederet?) consulē ag- greditur; obsidione Mutinæ liberat Brutum, Antonium exiit castris. Tum quidem etiam manu pulcher apparuit. nam cruentus & fau- cius, aquilam à moriente signifero traditam, suis humeris in castra referebat. *Ex Floro 4. c. 4.*

Triumviratus.

CUM solus etiam grauis paci, grauis reipu- blicæ esset Antonius, quasi ignis incendio Lepidus accessit; quia cōtra duos exercitus ne- cesse fuit venire in cruentissimi foederis socie- tatem. Diuersa omniū nota incēdia. Lepidus,

Florus lib. 4.

diuitiarum cupido, quarum spes ex turbatione Reipublicæ; Antonium, ultiones de his qui se hostem iudicassent; Cæsarem inultus pater, & manibus eius graues Cassius & Brutus, agitant. In hoc velut fœdus, pax inter tres duces componitur: apud Confluentes inter Perusiam & Bononiam iungunt manus, & exercitus consalutant; nullo bono more *Triumphantis* inuaditur. Oppressa armis Republica reddit Sullana proscriptio: cuius atrocitas nihil in se minus habet quàm numerum CXL Senatorum; exitus, fœdi, truces, miserabiles, toto terrarum orbe fugientium. Pro quibus quis pro indignitate rei non ingemiscat? cum Antonius, concedente Cæsare, auunculum suum; Lepidus L. Paulum fratrem suum proscripserit. Romæ capita cæsorū pponere in rostris, iam vñtatū erat. Verū sic quoq; ciuitas lacrymas tenere non potuit, cum rescissum Ciceronis caput in illis suis rostris videretur; nec aliter ad videndum eum, quàm solebat ad audiendum, concurreretur. Hæc scelera in Antonij Lepidiq; tabulis. Cæsar percussoribus patris contentus fuit. hæc quoque nisi multa fuisset, etiam iusta cædes haberetur. *Ex Floro 4. c. 1.*

Bellum Cassij & Bruti.

BRUTUS & Cassius sic C. Cæsarem, quasi Tarquinium regem depulisse regno videbantur. sed libertatem, quam maxime restitutam voluerunt, illo ipso patricidio perdiderunt. Igitur cæde perfecta, cum veteranos Cæsaris, nec immerito timerent, statim è curia in Capitoliū confugerant, nec illis ad ultionem deerat animus; sed ducem non habebant. Igitur cum ap-
pascere,

pareret, quæ strages Reip. immineret; displicuit ultio, consensu consulis abolitione decreta. Ne tamen publici doloris oculos ferrent, in provincias ab illo ipso quem occiderant Cæsare datas. Suriam & Macedoniam concesserant, sic vindicta Cæsaris dilata potius quàm oppressa est. Igitur ordinata magis, ut poterat, quam ut decebat, in Triumuiros republica, relicto ad vrbis prædium Lepido, Cæsar cum Antonio in Cassium Brutumq; succingitur. Illi comparatis ingentibus copiis, eandem illam quæ fatalis Cn. Pompeio fuit, arenam insederant. sed nocturnæ imminetia cladis destinatæ signa latuerunt. nam & assuetæ cadauerum pabulo volucres, castra quasi iam sua circumuolabant. & in aciem prodeuntibus Æthiops obuius, nimis apertè ferale signum fuit. ipsiq; Bruto per noctem, cum illato lumine, ex more aliqua secum agitarer, atra quædam imago se obtulit; & quæ esset, interrogata, *Tunc*, inquit, *malus Genius*: hoc dixit, & sub oculis mirantis euanuit. Pari in meliora præfagio in Cæsaris castris omnia aues victimarq; promiserant: sed nihil illo præsentius, cum Cæsaris medicus somnio admonitus est, ut Cæsar castris excederet, quibus capi imminabat: ut factum est. Acie namq; commissa, cum pari ardore aliquamdiu dimicatum foret, & quamuis duces non essent tunc præsentés, quorum alterum corporis ægritudo, illum metus & ignauia subduxissent; stabat tamen pro partibus inuicta fortuna, & vltoris, & qui vindicabatur. Primum adeo anceps fuit, & par vtrinq; discrimen; ut exitus prælii docuit: capta sunt hinc Cæsaris castra, inde Cassij. Sed quantò

efficacior est fortuna quam virtus ! & quam verum est , quod moriens efflauit , non in re , sed in verbo tantum esse virtutem ! Victoriam illi prælio error dedit Cassius. inclinato cornu suorum, cum captis Cæsaris castris rapido impetu recipientes se equites videret , fugere arbitratus, euadit in tumultum ; inde pulnere & strepitu , etiam nocte vicina, eximentibus gestæ rei sensum ; cum speculator quoque in id missus, tardius renuntiaret ; tractum de partibus ratus, vni ex proximis auferendum præbuit caput. Brutus, cum in Cassio etiam suum animum perdidisset, ne quid ex constituti fide resignaret, (ita enim par superesse bello conuenerat) ipse quoq; vni comitum suorum confodiendum præbuit latus. Quis sapientissimos viros non miretur, ad ultimum non suis manibus vsos ? nisi hoc quoq; ex persuasionem non defuit, ne violarent manus; sed in abolitione sanctissimarum pietissimarumq; animarum iudicio suo, scelere alieno vterentur. *Ex Floro 4. c. 6.*

Bellum Perusinum.

Alterum bellum concitauit agrorum diuisio. quos Cæsar veteranis, in castris pretium militiæ persoluebat. Semper alias L. Antoniæ pessimum ingenium. Fulvia, gladio cincta, virilis militiæ vxor agitabat. Ergo depulso agris colonos iacitando, iterum in arma ierat. Hic verò iam non priuatis , sed totius Senatus suffragiis iudicatum hostem Cæsar aggressus, intra Perusiæ muros redegit ; compulsiq; ad extrema deditiois, turpi & nihil non experte fene. *Ex L. Floro 4. c. 7.*

Bellum cum Sexto Pompeio.

SUblatis percussoribus Caesaris, supererat Pompei domus. Alter iuenum in Hispania occiderat, alter fuga euaserat; contractisq; infelicis belli reliquiis, cum insuper ergastula armasset; Siciliam Sardiniamq; habebat: iam & classe medium mare infederat. O quam diuersus à patre! ille, Cilicas exstinxerat; hic, secum piratas nauales agitabat. Tanta mole belli peritus in Siculo freto iuuenis oppressus est; magniq; famam ducis ad inferos secum tulisset, si nihil tentasset ulterius; nisi quod magnæ indolis signum est, *sperare semper*. Perditis enim rebus profugit, Asiamq; velis petit; venturus ibi in manus hostium, & catenas; & quod miserum est fortib. viris, ad hostium arbitrium sub percussore moriturus. Nō alia post Xerxem miserabilior fuga. Quippe modò trecentarum quinquaginta nauium dominus, cum sex septemve fugiebat, extincto prætoris navis lumine, annulis in mare abiectis, paucis atq; respectans, & tamen non metuens ne periret. Quamuis in Cassio & Bruto partes sustulisset, & in Pompeio totum partium nomen aboleisset; nondum tamen ad pacis stabilitatem profecerat Cæsar; cum scopulus, & nodus, & mora publicæ securitatis superesset Antonius: nec ille defuit vitiis quin periret, immò omnia expertus ambitu & luxuria, primùm hostes, deinde ciues, tandem etiam terrore sui sæculum liberavit. *Ex L. Floro 4. c. 3.*

Bellum Parthicum duce Ventidio.

PArthi clade Crassiana altius animos crexerant, ciuesq; populi Rom. motus lati ag-
Florus lib. 4.

ceperant. itaque, ut prima affulsit occasio, non dubitauerunt erumpere; ultro quidem inuitante Labieno, qui mitius à Cassio Brutoque, (qui furor scelerum!) sollicitauerat hostes in auxilium: & illi Pacoro duce, regio iuvene, dissipant Antoniana praesidia. Sasa legatus, ne veniret in potestatem, à gladio suo impetrauerat. Denique ablata Suria emanabat latius malum, hostibus sub auxilij specie sibi vincentibus; nisi Ventidius, & hic legatus Antonij, incredibili felicitate, & Labieni copias ipsumque Pacorum, & omnem Particum equitatum, toto inter Orontem & Euphratem simulatè cecidisset. Viginti amplius millium fuit; nec sine consilio ducis; quippe qui simulato metu, adeo passus est hostem castris succedere, donec absumto iactus spatio, adimeret vsum sagittarum. Rex fortissimè dimicans cecidit: mox circumlato eius per vrbes quae defecerant, capite, Suria sine bello recepta. Sic Crassianam cladem Pacori caede pensauimus. *Ex L. Floro 4. c. 9.*

Belum Parthicum Aurenij.

Expertis inuicè Parthis atque Romanis, cum Crassus atque Pacorus utrimque virium mutuarum documenta fecissent, pari rursus reuerentia, integra amicitia, & quidem ab ipso foedus Antonio cum rege percussum. Sed immensa vanitas hominis, dum titulorum cupidine Araxem & Euphratem sub insaginibus suis legi concupisset, neque causa, neque consilio, ac ne imaginaria quidem belli conditione (quasi hoc quoque ex arte ducis esset obrepere) relicta repente Suria in Parthos impetum facit. Gens praeter armorum fiduciam simulat trepidationem,

nem, & in campos fugam. Hic statim quasi victor sequebatur; cum subito nec magna hostium manus ex improviso, & iam in fessos vias, sub vespera velut nimbus erupit. & missis undique sagittis, duas legiones operuerunt. Nihil acciderat in comparationem cladis, quæ in posterum diem imminebat, nisi interuenisset deum miseratione. Vnus ex clade Crassiana Parthico habitu castris adequitat; & salute Latine data, cum fidem ipso fecisset, quid immineret, edocuit; iam affuturum cum omnibus copiis regem; irent retrò peterentq; montes: sic quoq; hostem fortasse non de fore. Atq; ita secuta est minor vis hostium: quàm imminebat. Adfuit tamen; deletaq; reliquæ copiarum forent, nisi virgentibus telis in modum grandinis; quadam forte quasi docti, procubuissent in genua milites, & elatis super capita scutis, caesorum speciem præbuisent. Tum Parthus arcus inhibuit. Deinde, Romani cum se rursus extulissent, ad eos res miraculo fuit, ut vnus ex barbaris miserit vocem; *Ite & bene valere Romani: merito vos victores fama gentium loquitur, qui Parthorum tela feritis.* Non minor ex aqua postea, quàm ab hostibus clades. Infesta primum siti regio; tum quibusdam Salmaacidis fluuius infestior: nouissimeq; cum iam ab inualidis & auide hauriebatur, noxiæ etiam dulces fuere. Mox & ardores per Armeniam, & niues per Cappadociam, & variusq; cæli subita mutatio, pro pestilentia fuit. Sic vix tertia parte de X. V. legionibus reliquæ, cum argentum eius passim dolabris concideretur, & subinde inter moras mortem a gladiatore sua flagitasset, egregius imper-

rator tandem profugit in Syriam. ibi incredibili quadam mētis vecordia ferocior aliquanto factus est; quasi vicisset qui euaserat. *Ex L. Floro 4. c. 10.*

Bellum Asiaticum cum Antonio & Cleopatra.

FVror Antonij, quatenus ambitu non interiret. & luxu & libidine exstinctus est. Quippe post Parthos, cū exosus arma, in otio ageret. captus amore Cleopatræ, quasi bene gestis rebus, in regio se sinu reficiebat. Hęc mulier Ægyptia ab ebrio Imperatore pretium libidinū Romanum imperium petit. Et promisit Antonius: quasi faciliior esset Partho Romanus. Igitur dominationem parare; nec tacitè; sed patriæ, nominis, togæ, fasciū oblitus, totus in monstrum illud, vt mente, ita animo quoq; cultuq; descuerat. Aureum in manu baculum; ad latus, acinacis; purpurea vestis, ingētibus obstricta gemmis; diadema aderat, vt regina rex ipse frueretur. Ad primam nouorum motuum famam Cæsar à Brundusio traiecerat, vt venienti bello occurreret: positisque in Epiro castris, Leucadem insulam, montemq; Leucatem, & Ambracij sinus cornua, infesta classe succinxerat. Nobis C C C C. amplius naues; C C. non minus hostium: sed numerum magnitudo pensabat. quippe à senis in nouenos remorum ordinibus; ad hoc turribus atq; tabulatis alleuatz castellorum & vrbiū specie, non sine gemitu maris & labore ventorum ferebantur: quæ quidem ipsa moles exitio fuit. Cæsaris naues a triremibus in senos non ampliùs ordines creuerant: itaq; habiles in omnia quæ vsus poscebat, ad impetus & recursus flexusq; capiendos,

dos, illas graueis, & ad omnia præpeditas, singulas plures adortæ, missilibus simul, tum rotis ad hoc ignibus iactis ad arbitrium dissipauere. Nec vlla re magis hostiliū copiarum apparuit magnitudo, quàm post victoriam. Quippe immensa classis, naufragio belli facto, toto mari ferebatur; Arabumq; & Sabæorum, & mille aliarū gētium Asiæ spolia, purpuram aurumq;, in ripam assidue mota ventis maria remouebant. Prima dux fugæ regina, cum aurea puppe, veloq; purpureo se in altum dedit: mox secutus Antonius: sed instare vestigiis Cæsar. Itaq; nec præparata in Oceanum fuga, nec munita præliis vtraq; Ægypti cornua, Parætonium, atq; Pelusium, profuere: properè manu tenebantur. Prior ferrum occupauit Antonius: Regina, ad pedes Cæsaris prouoluta, tentauit oculos ducis; frustra. nam pulchritudo intra pudicitiam principis fuit. nec illa de vita, quæ offerebatur, sed de parte regni laborabat. quod ubi desperauit à principe, seruariq; se triumpho vidit, incautiore nacta custodiam, in Mausoleum se (sepulcra regum sic vocant) recepit: vbi maximo, vt solebat, induta cultu, in differto odoribus solio iuxta suum se collocauit Antoniū; ad mortis, quæ ad venas serpentibus, sic morte quasi somno, soluta est. *Ex L. Floro 4. c. 11.*

Bella aduersus gentes externas.

Hic finis armorum ciuiliū: reliqua aduersus externas gentes; quæ districto circa mala sua imperio, diuersis orbis oris emicabant. Noua quippe pax: necdum assuetæ frenis seruitutis tumida gentium inflataq; ceruices, ab imposito nuper iugo resiliiebāt. Ad septemtrionē conuersa ferme plaga, ferocius agebat; Nerici,

Illyrij, Pannonij, Dalmatę, Mysij, Thraces & Da-
 ci, Sarmatz atq; Germani. *Norici animos* dabant
 Alpes atq; niues; quo bellum nō posset ascen-
 dere. Sed omnes illius cardinis populos, *Bren-
 nos, Senones*, atq; *Vindelicos*, per priuignum suum
 Claudium Drusum perpacauit. Quę fuerit cal-
 lidarum gentium feritas, facillē vel mulieres
 ostendēre; quę, deficientibus telis, infantes
 ipsos afflicto humo, in ora militum aduersa
 miserunt. *Illyrij* quoque sub Alpibus agunt,
 imasq; valles earum, & quędam quasi clau-
 stra custodiunt, abruptis torrentibus implicati.
 in hos expeditione, n. ipse sum sit, fieriq; pontes
 imperauit. Hic se & aqua & hoste turbantibus,
 cunctanti ad ascensum militi scutum de manu
 rapuit; & in via primus; tunc agmine secuto,
 cū Illyricus multitudine pōtem succidisset,
 faucibus manibus ac cruribus speciosior sangui-
 ne, & ipso periculo augustior, terga hostium
 præcidit. *Pannonij*, duobus saltibus, ac tribus
 fluuiis, Drauo, Sauo, Istroq; vallatur: populati
 proximos, intra ripas se recipiebant. In hos do-
 mandos Vibium misit. cæsi sunt in vtrisque
 fluminibus: arma victorum non ex more belli
 cremata, sed capta sunt & in profluentes data;
 ut cæteris qui resistebant, victoria sic nuntiaretur.
Dalmata, plerumque sub syluis agunt; in-
 de ad latrocinia promptissimi. Hos iam quidem
 Marcius, incensa vrbe Delminio, quasi de-
 truncauerat: postea Asinius Pollio gregibus,
 armis, agris multauerat. sed Augustus perdo-
 mandos Vibio mandat: qui esterum genus
 fodere terras coëgit, aurumque venis repurga-
 re, quod alioquin genus omnium cupidissima,
 studiosa

Audiosa diligentia anquirat ; ut illud in usus suos servare videatur. *Myſi*, quam feri, quam truces fuerint, quam ipsorum etiam barbari barbarorum, horrible dictu est. Unus ducum ante aciem postulato silentio ; *Qui vos*, inquit, *estis*? Responsum inuicem ; *Romani, gentium domini* : Et illi ; *Ita*, inquiunt ; *si nos viceritis*. Accepit omen Marcus Crassus. Illi statim ante aciem immolato equo concepere votum, ut cesorum extis ducum & litarent, & vescerentur. Deos audisse crediderim : nec tubam sustinere potuerunt. Non minimum terroris incussit barbaris Domitius centurio, satis barbarę efficacis tamen apud pares homines stoliditatis ; qui foculum gerens super cassidem, suscitata motu corporis flammam velut ardenti capite fundebat. Ante hos, *Thracum* maximus populus desciverat. Ille barbatus, & signis militaribus, & disciplina, armis etiam Romanis assueverat : sed à Pisone perdomiti, in ipsa captivitate rabiem ostendere quippe cum catenas morsibus tentarent, feritatem suam ipsi puniebant. *Daci*, montibus inhaerent. Cotisonis regis imperio, quoties concretus gelu Danubius iunxerat ripas, discurrere solebant, & vicina populari. Visum est Cæsari Augusto gentem aditu difficillimam submonere. Misso igitur Lentulo, ultra ulteriorem repulit ripam : citra, præsidia constituit. Si tunc Dacia non victa, summoti atque dilata est. *Sarmata*, patentibus campis inequant. & hos per eundem Lentulum prohibere Danubio satis fuit. nihil præter niues rarasque sylvas habent. tanta barbaria est, ut pacem non intelligant. *Germaniam* quoque utinam viacere

tanti non putasset: magis turpiter amissa est,
 quàm gloriosè acquisita: sed, quatenus sciebat
 patrem suum Cæsarem bis traiecto ponte Rhe-
 ni quassisse bellum, in illius honorem concu-
 pijt facere prouinciam: & factum erat, si bar-
 bari tam vitia nostra quàm imperia ferre po-
 tuissent. Missus in eam prouinciam Drusus, pri-
 mos domuit *Vsiperes*: inde *Tencteros* percurrit,
 & *Cattos*. Nam *Marcomannorum* spolijs insigni-
 bus quendam editum tumulum in tropæi mo-
 dum excoluit. Inde validissimas nationes, *Che-
 ruscos*, *Sueuos*, & *Sicambros*, pariter aggressus est:
 qui viginti centurionibus concrematis hoc ve-
 lut sacramento sumferant bellum; adeo cer-
 ta victoriæ spe, vt prædam in antecessum pa-
 rtione diuiderent. Cherusci equos, Sueui au-
 rum & argentum, Sicambri captiuos elegerât.
 Sed omnia retrorsum. Victor namque Drusus,
 equos, pecora, torques eorum, ipsosque præda
 diuisit, & vendidit. Præterea in tutelam prouin-
 ciarum, præsidia atque custodias vbique dispo-
 suit. Per Mosam flumen, per Albim, per Visur-
 gim, per Rheni quidem ripam, quinquaginta
 amplius castella direxit: Bönam & Geldubam
 cum pontibus iunxit, classibusque firmavit:
 iniuium atque inaccessum in id tempus Hercy-
 nium saltum patefecit. Ea denique in Germa-
 nia pax erat, vt mutati homines, alia terra, cæ-
 lum ipsum mitius molliusque solito videretur.
 Denique non per adulationem, sed ex meritis,
 defuncto ibi fortissimo iuvene, ipsi, quod num-
 quam alias alteri, senatus cognomē ex prouin-
 cia dedit. Sed *difficilius est prouincias obtinere:*
quàm facere: viribus parantur, iure retinentur.
 Igitur

Igitur breue id gaudium fuit. quippe Germani victi magis quàm domiti erant ; moresque nostros magis quàm arma sub Imperatore Druso suscipiebant postquàm verò ille defunctus est, Vari Quinctilij libidinem ac superbiam haud secus quàm szuitiam odisse coeperunt. Ausus verò ille agere conuentum : & in castris ius dicebat, quasi violentiam barbarorum & lictoris virgis, & prætonis voce posset inhibere. at illi qui iam pridem rubiginè obsitos enses, inertesque cernerent equos, vt primùm togas & szuiora armis iura viderunt, duce Arminio arma corripunt ; cùm interim tãta erat Varo pacis fiducia, vt ne prædicta quidem & prodita per Segestem vnum principem, ducum coniuratione, commoueretur. Itaque improuidum & nihil tale metuentem improuiso adorti ; cùm ille (ô securitas) ad tribunal citaret, vndique inuadunt, castra rapiunt ; tres legiones opprimuntur. Varus perditas res, eodem quo Cannensem diem Paullus, & fato est & animo secutus. Nihil illa cæde per paludes perque siluas cruentius ; nihil insultatione barbarorum intolerabilius ; præcipue tamen in caussarum patronos : alijs oculos, alijs manus amputabât : vnus os sutum, recisa prius lingua ; quam in manu tenens barbarus, Tandem, inquit, vipera sibilare desiste. Ipsius quoque consulis corpus, quod militum pietas humi abdiderat, effossum. Signa 2: a milis duras adhuc barbari possident : tertiam signifer, prius quàm in manus hostium veniret, eculsit ;mersamque intra baltei sui latebras gerens, in cruenta palude sic latuit. Hac clade factum vt imperium quod in litoribus

Oceani non steterat, in ripa Rheni fluminis
 flaret. Hæc ad Septentrionem. Sub meridiano
 tumultuatum magis quàm bellatum est. *Mu-*
sulanios atque *Getulos* accolæ Syrtium, Cossio
 duce compescuit; unde illi *Getulici* cognomen.
 Latius victoria pater. *Marmaridas* atque *Gara-*
mantas Furnio subigendos dedit. Potuit & ille
 redire *Marmaricus*: sed modestior in æstimanda
 victoria fuit. Ad Orientem plus negotij cum
Armenijs. huc alterum Cæsar ex nepotibus suis
 misit. Ambo fato breues; sed alter inglorius.
 Massiliæ quippe Lucius morbo soluitur: in Ly-
 cia Caius ex vulnere, cùm Armeniam ad Par-
 thos se subtrahentem recepit. Armenios victo
 rege Tigraue in hoc vnum seruitutis genus Põ-
 peius affuefecerat, vt rectores à nobis aciperet.
 Intermissum ergo ius, per hunc recuperatum,
 non incruento, nec multo tamen certamine.
 quippe Domnes, quem rex Artaxatis præfeca-
 rat, simulata prodicione adortus virum inten-
 tum libello, quem vt thesaurorum rationes cõ-
 tinentem ipse porrexerat, stricto ferro cruentat
 vulnere in tempus: ceterum barbarus, vndique
 infesto exercitu oppressus, gladio, & pyra, in
 quâ se percussus immisit, superstiti etiam non
 Cæsari satisfecit. Sub occasu pacata fere erat
 omnis Hispania, nisi quam Pyrenxi desinentis
 scopulis inherentem citerior alluebat Oceanus.
 Hic dux validissimæ gentes, *Cantabri* & *Astures*,
 iuvenes imperij agitabant. Cantabrorum &
 prior & altior, & magis pertinax in rebellando
 animus fuit: qui non cõtenti libertatem suam
 defendere, proximis etiam imperitate tenta-
 bant; *Vaccæ*q; & *Curgonios*, & *Aurigonas*, crebris
 incur-

incurſionibus fatigabant. In hos igitur, quia vehementius agere nuntiabantur, non mandata expeditio, ſed ſumta eſt. ipſe venit Segiſamā: caſtra poſuit: inde partito exercitu totam inde iam complexus Cantabriam, efferam gentem ritu ferarum quaſi indagine debellabat. Nec ab Oceano quies; cū infeſta claſſe ipſa quoque terga hoſtium exderentur. Primū aduerſus Cantabros ſub mœnibus *Vellica* præliatus eſt. Hinc fuga in eminentiſſimum *Vindium* montem; quem maria prius Oceani, quā arma Romana aſcenſura eſſe crediderant. Tertiū *Aracillum* oppidum magna vi repugnat: captū tamen poſtremo fuit in Eduliſ montis obſidione, quem perpetua XV. millium foſſa comprehenſum cinxit, vndique ſimul adeunte Romano. Poſtquam extrema barbati vident, certatim igne, ferro inter epulas, venenoque, quod ibi vulgo ex arboribus taxis exprimitur, præcepere mortem; ſequē pars maior à captiuitate, quæ videbatur, vindicauere. Hæc per Antifiſium, Furnium, Agrippam legatos, hibernans in Tarraconis maritimis Cæſar accepit. ipſe præſens hos deduxit montibus, hos obſidibus adſtrinxit, hos ſub corona iure belli venum dedit. Digna res lauro, digna curru ſenatui viſa eſt. & iam Cæſar tantus erat, vt poſſet triumphos contemnere. *Aſtures* per idem tempus ingenti agmine à montibus ſuis descenderant. nec tenuere ſuos, vt barbari impares: ſed poſitis caſtris apud Aſturam flumen, trifariam diuiſo agmine, tria ſimul Romanorum caſtra aggredi parabant. Fuisset & anceps & cruentum & vltimum mutua clade certamen, tunc tam forti-

bus tam subito, tam cum consilio venientibus; nisi *Brigacini* prodidissent; à quibus præmonitus *Carisius*, cum exercitu adueniens oppressit consilia. Sic tamen quoque non inuento certamine, reliquias fusi exercitus validissimi; ciuitas *Lancia* excepit: ubi adeo certatum est, ut cum in captam urbem faces poscerentur, ægrè dux impetrauerit veniam, ut victoriæ Romanæ stans potius esset, quàm incensa monumentum. Hic finis Augusto bellicorum certaminum fuit: idem rebellandi finis Hispaniæ. Certa mox fides, & æterna pax cum ipsorum ingenio in pacis partes promptiore, tum consilio Cæsaris; qui fiduciam montium timens, in quos se recipiebant, castra sua (sed quæ in plano erant) habitare & incolere iussit. Ingentis esse consilij illud obseruari cœpit. Natura regionis circa se omnis aurifera, miniq; & chrysolocollæ & aliorum colorum ferax. Igitur exerceri solum iussit. Sic *Astures*, latentes in profundo opes suas atque diuitias, dum alijs quærent, nosse cœperunt. Omnibus ad Occasum & Meridiem pacatis gentibus, ad Septemtrionem quoque (duntaxat intra *Rhenum* atque *Danubium*) item ad Orientem intra *Taurum* & *Euphratem*, illi quoque reliqui qui immunnes imperij erant, sentiebant tamen magnitudinem, & victoriam gentium populi Romani reueriebantur. Nam & *Scythæ* misere legatos, & *Sarmatæ*, amicitiam petentes. *Seres* etiam, habitantesque sub ipso sole *Indi*, cum gemmis & margaritis, elephantos quoque inter munera trahentes nihil magis quàm longinquitatem viæ imputabant, quam quadriennio impleue-

rant; & tamen ipse hominum color eos ab alio venire sole fatebatur. *Parthi* quoque, quasi victoriæ poeniteret, rapta clade *Crassiana*; vltro signa retulere. Sic vbique cuncta atque continua totius generis humani aut pax fuit, aut pactio. Aususque tandem *Cæsar Augustus* septingentesimo ab Vrbe condita anno *Ianum geminum* claudere; bis ante se clausum, sub *Numa* rege, & victa primùm *Carthagine*. Hinc conuersus ad pacem, prònum in omnia mala, & in luxuriàm fluens sæculum, grauibus seuerisque legibus multis coercuit. Ob hæc tot facta ingentia *Dictator perpetuus*, & pater patriæ dictus. Tractatum etiam in senatu, an, quia condidisset imperium, *Romulus* vocaretur: sed sanctius & reuerentius visum est nomen *Augusti*; vt scilicet iam tum dum colit terras, ipso nomine & titulo consecraretur. *Ex Lucio Floro 4. cap. 12.*

S Vb *Ostauiano Cæsare Augusto* Armenia cum *Parthis* conspirauit. *Claudius Cæsar* nepos *Augusti*, cum exercitu missus ad Orientem, cum pro maiestate *Romani* nominis facile cuncta sedasset, atque ei se *Armenij*, qui tunc temporis validiores erant *Parthis*, dēdidissent, iudicesque ex instituto *Pompeij* dictis gentibus *Claudius Cæsar* præficeret, *Dones* quidam, quem *Parthis* *Arfaces* præposuerat, proditione simulata, libellum in quo scripti thesauri continerentur, obtulit. quem cum *Romanus* imperator legeret intentius, cultro *Dones* aggressus *Claudium* vulnerauit. *Petecussor* quidem à militibus confossus est; *Claudius* vulneratus, regressus in *Syriam*, obiit. *Parthi* ad satisfactionē

ram audacis admissi, obsides tunc primùm Octauiano Cæsari dederunt, & crepta sub Crasso signa retulerunt. Pacatis gentibus Orientis, Augustus Cæsar etiam *Indorum* legationem primus accepit. *Ex Sexti Ruffi libello ad Valentinianum.*

ANno vr̄bis DCC. ferè ac nono, interfecto Cæsare, *bella ciuilia* reparata sunt. percussoribus enim Cæsaris Senatus fauebat. Antonius consul. partium Cæsaris. ciuili bello opprimere eos conabatur. Ergo turbata Rep. multa Antonius scelera committens, à Senatu hostis iudicatus est. missi ad eum persequendum duo Coss. Pansa & Hirtius, & Octauianus, adolescens annos XVIII. natus, Cæsaris nepos; quem ille testamento heredem reliquerat, & nomen suum ferre iusserat. hic est qui postea *Augustus* est dictus, & rerum potitus. Quare profecti contra Antonium tres duces, vicerunt eum. Euenit tamen vt victores Coss. ambo morerentur. Quare tres exercitus vni Cæsari paruerunt. Fugatus Antonius amisso exercitu, confugit ad Lepidum, qui Cæsari magister equitum fuerat, & tum copias militum grādes habebat; à quo susceptus est. Mox Lepido operam dante, Cæsar cum Antonio pacem fecit: & quasi vindicaturus patriæ sui mortem, à quo per testamētum fuerat adoptatus, Romam cum exercitu profectus est; extorsitque vt sibi XX. anno consulatus daretur. Senatum proscripsit cum Antonio & Lepido, & Rempublicam armis tenere cepit. per hoc etiam Cicero orator occisus est, multiq̄e alij nobiles.

Interea Brutus & Cassius, interfectores Cæsaris

faris, ingens bellum mouerunt. erant enim per Macedoniam & Oriētem multi exercitus, quos occupauerunt. Profecti igitur contra eos, Cæsar Octavianus Augustus, & M. Antonius, (remanerat enim ad defendendam Italiam Lepidus) apud Philippos, Macedoniæ urbem, contra eos pugnaverunt. Primo prælio victi sunt Antonius & Cæsar: periit tamen dux nobilitatis Cassius: secundo, Brutus & infinita nobilitas quæ cum illis bellum gesserat: ac sic inter eos diuisa est Resp. vt Augustus Hispanias, Gallias, Italiam teneret; Antonius Asiam, Pontum, Orientem. Sed intra Italiam L. Antonius Cos. bellum ciuile commouit, frater eius qui cum Cæsare cōtra Brutum & Cassium dimicauerat. Is apud Perusium Tusciæ ciuitatem victus & captus est, neque occisus.

Interim à Sexto Pompeio, Cnxi Pompeij Magni filio, ingens bellum in Sicilia commotum est, his qui superfuerant ex partibus Bruti Cassijque ad eum confluentibus. Bellatum per Cæsarem Augustum Octavianum, & M. Antonium, aduersus Sextum Pompeium: pax postremò conuenit.

Eo tempore M. Agrippa in Aquitania rem prosperè gessit, & L. Ventidius Bassus irrum-pentes in Syriam Persas, tribus præliis vicit. Pacorum regis Orodis filium interfecit, eo ipso die quo olim Orodes Persarum rex per ducem Surenam Crassum occiderat. Hic primus de Parthis iustissimum triumphum Romæ egit.

Interim Pompeius pacem rupit: & nauali prælio victus, fugiens ad Asiam, interfectus est. Antonius, qui Asiam & Orientem tenebat,

repudiata sorore Cæsaris Augusti Octavianii, Cleopatram, reginam Ægypti duxit uxorem. Contra Persas ipse etiam pugnavit: primis eos præliis vicit: regrediens tamen, fame & pestilentia laboravit: & cum instarent Parthi fugienti, ipse pro victoria cessit.

Hic quoque ingens bellum civile commovit, cogente uxore Cleopatra, regina Ægypti; dum cupiditate muliebri optat etiam in urbe regnare. Victus est ab Augusto, navali pugna elara & illustri, apud Actium; qui locus in Epiro est: ex qua fugit in Ægyptum: & desperatis rebus, cum omnes ad Augustum transirent, ipse se interemit. Cleopatra sibi aspidem admisit, & veneno eius extincta est Ægyptus per Octavianum Augustum imperio Romano adiecta est: præpositusque eius factus est Cn. Cornelius Gallus. hunc primum Ægyptus Romanum iudicem habuit. Ita bellis toto orbe confectis, Octavianus Augustus Romam rediit, XII. anno postquam consul fuerat, ex eo Remp. per XLIII. annos solus obtinuit, antè enim XII. annis cum Antonio & Lepido tenuerat. Ita ab initio principatus eius usque ad finem LVI. anni fuerunt. Obijt autem LXXXVI. anno, morte communis in oppido Campaniæ Atella. Romæ in campo Martio sepelitur: vir qui non immerito ex maxima parte Deo similis est putatus, neque enim facile ullus eo aut in bellis felicior fuit, aut in pace moderatior. XLIII. annis quibus solus esset imperium, eiusdem vixit: in cunctos liberalissimus, in amicos fidissimus, in omnes tantis meritis honoratus, ut penè æquum indigno suo. Nullo tempore ante eum

res Romana magis floruit. nam exceptis civilibus bellis, in quibus inuictus fuit, Romano adiecit imperio Ægyptum, Cantabriam, Dalmatiam sæpe antè victam, sed penitus tunc subactam: Pannoniam, Aquitaniam, Illyricum, Rhetiam, Vindelicos, & Salassos in Alpibus; omnes Ponti maritimas ciuitates in his nobilissimas, Bosphorum, & Panticapton. Vicit autem prælijs Dacos: Germanorum ingentes copias cecidit: ipsos quoque trans Albim fluuium submouit, qui in Barbarico longè ultra Rhenum est. hoc tamen bellum per Diusum priuignum suum administrauit; sicut per priuignum Tiberium alterum, Pannonicū; quo bello CCCC. millia captiuorum ex Germania transtulit, & surpe ripam Rheni in Gallia collocauit. Armeniam à Parthis recepit, obſides (quod nulli antea) Persæ ei dederunt: reddiderunt etiam signa Romana, quæ Crasso victo ademerant. Scythæ & Indi, quibus antea Romanorum nomen incognitum fuerat, munera & legatos ad eum miserunt. Galatia quoque sub hoc provincia facta est, cū antea regnum fuisset; priusque eā M. Lollius pro Prætorē administrauit. Tanto autem amore etiā apud Barbaros fuit, vt reges Popul. Rom. amici, in honorem eius conderent ciuitates, quas *Cæsares* nominarent: sicut in Mauritania à rege Iuba, & in Palestina, quæ nūc est vrbs clauissima. Multi autem regis ex regnis suis venerunt, vt ei obsequerentur: & habitu Romano, togati scilicet ad vehiculū vel equum ipsius cucurrerunt. Moriens *Dius* appellatus est. Reipublicam beatissimam Tiberio successori reliquit: qui priuignus eius, mox gener

Enropius.

postremò adoptione filius fuerat. *Eutropius & Ercuarij ad Valentem.*

OCTAVIUS AVGVSTVS.

Vltor, successorq; dehinc Octavius, idem

Cæsar & Augustus, nomine nobilior.

Longana & nunquam dubijs violata potestas,

In terris positum credidit esse Deum. Ausonius.

Cæsar Octavianus, ex Octavia familia in Iuliam tralatus, in vltionem Iulij Cæsaris, à quo hæres fuerat institutus, Brutum & Cassiũ, exdis auctores, in Macedonia vicit. Sextum Pompeium Cn. Pompeij F. bona paterna repentem, in freto Siculo superavit. Marcum Antonium Consulem Syriam obtinentem, amore Cleopatræ deuinctum, in Aëtiaco Ambraciæ litore debellauit: reliquam orbis partem per legatos domuit. Huic Parthi signa quæ Crasso sustulerant, vltro reddiderunt: Indi, Scythæ, Sarmatæ, Daci, quos non domuerat, dona miserunt. Iani gemini portas bis ante se clausas, primò sub Numa; iterum post primũ Punicum bellum; sua manu clausit. Dictator in perpetuum factus, à Senatu ob res gestas, *Diuus Augustus* est appellatus. *Ex additamento virorũ illustrum Sex. Aurelij Victoris.*

De Marco Tullio Cicerone.

Marcus Tullius Cicero, genere Arpinas, patre equite Romano natus, genus à Tito Tatio rege duxit. Adulescens, Rosciano iudicio, eloquentiam & libertatem suam aduersum Sullanos ostēdit. ex quo veritus inuidiam, Athenas studiorum gratia petiuit: vbi Antiochum

chum Academicum philosophum studiosè audiuit. Inde eloquentiæ gratia Asiam, post Rhodum petijt; vbi Molonem Græcum, rhetorem tum disertissimum, magistrum habuit; qui se se dicitur, quòd per hunc Græcia eloquentiæ laude priuaretur. Quæstor Siciliam habuit; Ædilis, C. Verrem repetundarum damnavit. Prætor, Ciliciam latrocinij liberavit. Consul, coniuratos capite puniuit. Mox invidia P. Clodij, instinctuque Cæsaris & Pompeij, quos, dominationis suspectos eadem qua quòdam Sullanos libertate perstrinxerat, sollicitatis Pisone & Gabinio Consulibus, qui Macedoniam Syriamq; prouincias in stipendium opera huius acceperant, in exilium actus: mox ipso referente Pompeio redijt; eumque ciuili bello sequutus est. Quo victo, veniam à Cæsare ultro accepit. quo interfecto, Augustum fouit; Antoniū hostem iudicauit. Et cum III. viros se fecissent, Cæsar, Lepidus Antoniusque, concordia non aliter visa est inter eos iungi posse; nisi Tullius necaretur: qui, immixtis ab Antonio percussoribus, cum fortè Formijs quiesceret, imminens exitium corui auspicio didicit: & fugiens occisus est: caput ad Antonium relatum. *Ex addi-
tamento virorum illustrium Sex. Aurel. Victoris.*

De Marco Bruto.

Marcus Brutus, auunculi Catonis imitator, Athenis philosophiam, Rhodi eloquentiam didicit. Cytheridem mimam cum Antonio & Gallo amauit. Quæstor in Galliam proficisci noluit; quòd is bonis omnibus displicebat: Cum Appio Claudio in Cilicia fuit: & eum ille repetundarum accusaretur, ipse ne
S. Aurel. Victor.

verbo quidem infamatus est. Ciuili bello à Cætone ex Cilicia retractus, Pompeium sequutus est. quo victo, veniam à Cæsare accepit, & Proconsul Galliam rexit; tamen cum alijs coniuratis in curia Cæsarem occidit. Et ob inuidiam veteranorum in Macedoniam missus, ab Augusto in campis Philippicis victus, Stratonem ceruicem præbuit. *Ibidem.*

De C. Cassio Longino.

CAius Cassius Longinus, Quæstor Crassi in Syria fuit: post cuius eandem, collectis reliquijs in Syriam redijt. Osacem præfectum regium, apud Orontem fluium superauit. Dein, quod coëntis Syriacis mercibus fœdissime negotiaretur, *Caruota* cognominatus est. Tribunus plebis Cæsarem oppugnauit. Bello ciuili Pompeium sequutus classi præfuit: à Cæsare veniam accepit: tamen aduersus eum coniurationis auctor cum Bruto fuit; & in eade dubitanti cuidam, *Vel per me*, inquit, *feri*: magnoque exercitu comparato, in Macedonia Bruto coniunctus, in campis Philippicis ab Antonio victus, cum eandem fortunam Bruti putaret, qui Cæsarem vicerat, Pandaro liberto iugulum præbuit. Cuius morte audita, Antonius exclamasse dicitur, *Via*. *Ibidem.*

De Sexto Pompeio.

Sextus Pompeius, in Hispania apud Munda victus; amisso fratre, reliquijs exercitus collectis Siciliam petijt: vbi ruptis ergastulis, mare obsedit. Interceptis comitatibus Italiam vexauit: & cum maxime feliciter vteretur,

Neptunus

Nepruni se filiam confessus est, eumque bobus auratis & equo placuit. Pace facta epulatus in naui cum Antonio & Cesare, non inueniſſe ait; Ha sunt mea Carina: quia Romæ in Carinis domum eius Antonius tenebat. Rupto per eundem Antonium foedere, Sextus ab Augusto per Agrippam nautali praelio victus, in Africam fugit, ubi ab Antonianis militibus occisus est. Ibidem.

De Marco Antonio.

Marcus Antonius, in omnibus expeditionibus Iulio Cæsari comes, Lupercalibus diadema ei imponere tentauit: mortuo diuinos honores decreuit. Augustum perfidiosè tractauit, à quo apud Mutinam victus, Perusij fame domitus, in Galliam fugit: ibi Lepidum sibi collegam adiunxit: Brutum, exercitu eius corrupto, occidit. Reparatis viribus in Italiam regressus, cum Cæsare in gratiam rediit. Triumvir factus, proscriptione à Lucio Cæsare auunculo suo coepit. In Syriam missus, bellum Parthis intulit. à quibus victus, vix tertiam partem de quindecim legionibus in Ægyptum perduxit. ibi Cleopatraz amore deuinctus, in Actiaco litore ab Augusto victus est. In Alexandriam regressus, cum habitu regio in solio regali sedisset, necem sibi consciuit. *Ibidem.*

De Cleopatra Regina.

Cleopatra, Ptolemæi regis Ægyptiorum filia, à fratre suo Ptolemæo, eodemque marito, quem fraudare regno voluerat, pulsa, ad Cæsarem bello ciuili in Alexandriam venit;

S. Aurel. Vict.

ab eo specie sua & cōcubitu, regnum Ptolemæi & necem impetrauit. Hæc tantæ libidinis fuit, vt sæpe prostituerit, tantę pulchritudinis, vt multi noctem illius morte emerint. Postea Antonio iuncta, cum eo victa, cum se illi inferias ferre simularet in Mausoleo eius, admotis aspidibus perijt. *Ibidem.*

ANno Urbis conditæ septingentesimo vigesimo secundo; ab exactis verò regibus quadringentesimo octogesimoque, mos Romæ repetitus vni prorsus parendi, pro rege *Imperatori*, vel sanctiori nomine *Augusto* appellato. *Ostianus* igitur, patre Octauio senatore genitus, maternum genus ab Ænea per Iuliam familiã sortitus, adoptione verò *Caij Caesaris* maioris auunculi, *Caius Caesar* dictus; deinde ob victoriam *Augustus* cognominatus est. iste in imperio positus, *Tribuniciam potestatem* per se exercuit. Regionem Ægypti, inundatione Nili accessu difficilem, inuiamque paludibus, in provincie formam redegit. Quam vt anno Urbis copiosam efficeret, fossas incuria vetustatis limo clausas, labore militum patefecit. Huius tempore ex Ægypto Urbi annua ducenties centena millia frumenti inferebantur. Iste Cantabros & Aquitanos, Rhætos, Vindelicos, Delmatas numero Prouinciarum populi Romani coniunxit. Sueuos Catosque deleuit; Sacalleros in Galliam transtulit. Pannonios stipendarijs adiecit. Getarum populos, Basternasq; laceratos bellis, ad cōcordiam compulit. Huic Persæ obsides obtulerunt; creandique regis arbitrium permiserunt. Ad hunc Indi, Scythæ, Garamantes, Æthiopes, legatos cum donis miserunt.

serunt: Adeo namque turbas, bella, similitates
 execratus est, ut, nisi iustis de causis, numquā
 genti cuiquam bellum intulerit. *Iactantūq; esse*
ingenij & leuissimi dicebat, ardore triumphandi,
 & ob lauream coronam, id est folia infructuo-
 sa, in discrimen, per incertos euentus certami-
 num, securitatem ciuium precipitare. Neque
 imperatori bono quidquā minus quā *temeri-*
tatem congruere. *Satu celeriter fieri, quidquid com-*
modē geritur. Armag; ; nisi maioris emolumenti
 causa, nequaquam mouenda esse: ne compen-
 dio tenui, iactura graui, petita victoria, similis
 sit hamo aureo piscatibus: cuius abrupti amif-
 sique detrimentum, nullo capturæ lucro pen-
 sari potest. Huius tempore trans Rhenum va-
 status est Romanus exercitus, atque tribuni &
 proprætor cæsus. Quod intantum perdoluit, ut
 cerebri valido incussu parietem pulsaret, veste
 capilloque, ac reliquis lugentium indicijs de-
 formis. Auunculi quoq; inuentum vehemen-
 ter arguebat, qui milites *commilitones*, nouo
 blandoque more appellans, dum affectat cha-
 rior fieri, auctoritatem principis emolliuerat.
 Denique erga ciues clementissimè versatus est.
 In amicos fidus exstitit, quorum præcipui erāt,
 ob taciturnitatem, Macenas; ob patientiam
 laboris, modestiamque, Agrippa. Diligebat
 præterea Virgilium. Rarus quidem ad recipien-
 das amicitias; ad retinendas, constantissimus.
 Liberalibus studijs, præsertim eloquentiæ, in-
 tantum incumbens, ut nullus ne in procinctu
 quidem, laberetur dies, quin legeret, scriberet,
 declamaret. Leges alias nouas; alias correctas
 protulit suo nomine. *Auxit* Romanitq; Romam

ædificijs multis; isto glorians dicto; *Vrbem la-*
deritiam repperi, relinquo marmoream. Fuit mitis,
 gratus, ciuilis animi & lepidi: corpore toto
 pulcer, sed oculis magis: quorum aciem claris-
 simorum siderum modo vibrans, libenter acci-
 piebat cedi ab intendentibus tamquam Solis
 radijs aspectui suo. à cuius facie cum quidam
 miles oculos auerteret, & interrogaretur ab eo,
 cur ita faceret, respondit; *Quia fulmen oculorum*
tuorum ferre non possum. Nec tamen vir tantus vi-
 rij caruit. Fuit enim paululum impatiens, le-
 uiter iracundus, occultè inuidus, palàm factio-
 sus: porro autem dominandi, supra quàm æsti-
 mari potest, auidissimus: studiosissimus alex-
 lusor. Cumque esset cibi ac vini multum, ali-
 quatenus verò somni abstinens; seruiebat ta-
 men libidini vsq; ad probum vulgaris famæ.
 Nam inter duodecim catamitos, toridemque
 puellas, accumbere solitus erat. Abiecta quoq;
 vxore Scribonia, amore alienæ coniugis posses-
 sus, Liuiam, quasi marito concedente, sibi con-
 iunxit. cuius Liuiæ iam erant filij Tiberius &
 Drusus. Cumque esset luxuriæ seruiens, erat ta-
 men eiusdem vitij seuerissimus ultor: *More ho-*
minum, qui in ulciscendis vitijs, quibus ipsi vehe-
 menter indulgent, acres sunt. Nam & poetam
Ouidium, qui & *Naso*, pro eo quòd tres libel-
 los amatoris artis cōscripserat, exilio damna-
 uit. Quodque est lati animi, vel amœni, oble-
 scabarur omni genere spectaculorum; præcipuè
 ferarum incognita specie, & infinito numero.
 Annos septem & septuaginta ingressus, Nolz
 morbo interiit. quamquam alij scribant dolo
 Liuiæ extinctum; metuentis ne, quia priuignæ
 filium

filiam Agrippam, quem odio nouerat in insulam relegauerat, reduci compererat, eo summam rerum adepto, pœnas daret. Igitur mortuum, seu necatum, multis nouisq; honoribus senatus censuit decorandum. Nam præter id quod antea *Patrem patriæ* dixerat, templa tam Romæ, quam per vrbes celeberrimas, ei consecrauit; cunctis vulgò iactantibus, *Vtinam aut non nasceretur, aut non moreretur.* Alterum enim, pessimi incepti; exitus præclari alterum. Nam & in adipiscendo principatu oppressor libertatis est habitus; & in gerendo, ciues sic amauit, vt tridui frumento in horreis quondam viso, statuisset veneno mori, si è prouincijs classes interea non venirent. quibus aduectis, felicitati eius, salus patriæ est attributa. Imperauit annos quinquaginta sex; duodecim, cum Antonio; quadraginta & quatuor solus. qui certè numquam aut Reipublicæ ad se potentiam traxisset, aut tamdiu ea potiretur, nisi magnis naturæ & studiorum bonis abundasset. *Excerpta ex libro Sexti Aurelij Victoris, de vita & moribus Imperatorum Romanorum à Casare Augusto ad Theodosium Imperatore, ex editione Andrea Schotti.*

ANno Urbis septingentesimo fere, vicesimoq; II. etiã mos Romæ incessit, vni prorsus parendi Namque *Octavianus* patre Octauio, atque adoptione magni auunculi Cæsaris ac mox *Præcerui* consulto, ob victoriam patriam placide exercitam, *Augusti* cognomento dictus, ille per dona militibus, atque annonæ curandæ specie vulgo ceteros haud difficulter subegit. Eoq; modo annis quatuor circiter & quadraginta actis, morbo Nolæ cõsumtus; adiectis imperio

ciuium Rhætis, Illyricoque; ac pacata: externa-
rum gentium ferocia, nisi Germaniæ: quâquam
tertius post Numam, victo Antonio, *Ianum clau-*
ferit; quod iure Romano quiescentibus bellis;
ac videbat. Mores viro: ciuiles lepidique, fla-
grante haud modicè luxuria, ludorumque cu-
pidine, atque ad somnum intemperantiæ. Do-
ctorem; qui abunde erant, necessariorumque
percultor, cum eloquentiæ studio, ac religioni-
bas mixè retineretur. *Pater patriæ*, ob clemen-
tiam, ac Tribunicia potestate perpetuò habi-
tus. hincque, vti Deo, Romæ provinciisque o-
mnibus per vrbes celeberrimas, viuo mortuò-
que templâ; sacerdotes, & collegia sacrauere.
Felix adëo, (absque liberis tamen, simulque
coniugio) vt Indi, Scythæ, Garamantes, ac Ba-
ctri legatos mitterent orando fœderi. *Sext. Au-*
relius Victor historia abbreviata de Caesaribus part. 2.
Ab Octauiano Augusto, id est, à fine Titi Liuij, vsq;
ad Consularum decimum Constantij Augusti, & Lu-
liani Caesaris, tertium.

Hic successit *Octauius*, sub quo hi consules
fuerunt:

C. Pansa & A. Hirtius. *His COSS. Caesar*
Octavianus, Antonius, & Lepidus, amicitia fœ-
deris inierunt; M. Cicero per Topilium militem Caieta
occisus est annorum LXIII. Caesar Octavianus forum
Augustum adificauit.

M. Lepidus & L. Plancus.

P. Seruilus II. & L. Antonius.

Gn. Domitius & C. Asinius.

L. Censorinus & Caius Caluissius.

App. Claudius & Caius Norbanus.

M. Agrippa & L. Caninius.

Hic COSS. lacus Lucrinus in portum conuersus est.

L. Gellius & M. Cocceius.

Sex. Pompeius & L. Cornificius.

L. Scribonius & L. Atratinus.

C. Cæsar & L. Vulcatius.

Cn. Domitius & C. Sossius.

C. Cæsar II. & M. Messala.

Hic COSS. apud Actium M. Antonius à Cæsare superatur.

* C. Cæsar III. & M. Crassus.

Hic COSS. Nicopolim Cæsar construit, ludos Atriacos instituit: Antonius à Cæsare pralio peremptus, Alexandria in Mausoleo cum Cleopatra reconditur.

C. Cæsar IIII. & Sex. Apuleius.

C. Cæsar V. & M. Agrippa II.

Hic COSS. Parthorum dissensiones per Cæsarem sedata.

C. Cæsar VI. & M. Agrippa III.

Hic COSS. Cæsar leges protulit, iudices ordinauit, prouincias disposuit; & ideo AVGVSTVS cognominatus est, cuius temporibus floruerunt: Virgilius, Horatius, & Liuius.

C. Augustus Cæsar VII. & T. Statilius.

C. Aug. Cæsar VIII. & M. Silanus.

Hic COSS. Cantabros; Germanos, Salassos Cæsar perdomuit.

* C. Aug. Cæsar IX. & C. Norbanus.

Hic COSS. Astures & Cantabri per L. Laniū perdomiti.

C. Aug. Cæsar X. & Cn. Piso.

M. Marcellus & L. Aruntius.

M. Lollius & Q. Lepidus.

M. Apuleius & P. Silius.

S. Aurel. Vi. Hor.

*Hu COSS. aquilas & signa Crassiana de Parthia
Caesar recepit.*

C. Sentius & Q. Lucretius. *Hu COSS.
Caesari ex provincijs redeunti currus eam aurea coro-
na decretus est; quò ascendere noluit.*

Cn. Lentulus & P. Lentulus.

T. Furnius & C. Silanus.

L. Domitius & P. Scipio.

M. Drusus & L. Piso.

Cn. Lentulus & M. Crassus.

Tib. Nero & P. Quintilius.

M. Messala & P. Sulpicius.

Paulus Fabius & Q. Aelius.

Iulus Antonius & Africanus Fabius.

Drusus Nero & L. Quintius. *Hu COSS.
apud Lingonum gentem templum Caesari Drusus sa-
cravit.*

C. Asinius & C. Marcius. *Hu COSS.
inter Albim & Rhenum Germani omnes Tiberio
Neroni dediti; per Sextum Apulejum Pannonij
subacti.*

Tib. Nero & Cn. Piso.

D. Lælius & C. Antistius.

C. Augustus Caesar XI. & L. Sylla.

C. Calvisius & L. Passienus.

C. Lentulus & M. Messala. *Hu COSS.
Dominus noster IESVS CHRISTVS filius
Dei in Bethleem nascitur, anno imperij Augusti
XLI.*

C. Aug. Caesar XII. & M. Plautius.

Cossus Lentulus & L. Piso.

C. Aug. Caesar XIII. & L. Paulus.

C. Vinitius & P. Alphenus.

M. Scribanius & L. Lamia.

Sextus.

Sextus Ælius & C. Sentius.

Cn. Cinna & L. Valerius. *Hic COSS. per*

dies VIII. Tiberis impetu miserranda clades hominum domorumq; fuit.

M. Lepidus & L. Aruntius.

Q. Cæcilius & A. Licinius.

M. Furius & Sextus Nonius.

Q. Sulpicius & C. Poppæus.

P. Dolabella & C. Silanus.

M. Lepidus & T. Statilius.

Germanicus Cæsar & C. Fonteius.

L. Plancus & C. Silius.

Sextus Pompeius & Sext. Apuleius.

Hic COSS. Imperator Augustus obiit, LXXVI anno ætatis sue, Imperij autem LVI. scilicet. Cassiodorus in Chronico.

Augustus Cæsar, nepos Iulij ex sorore : à quo & mensis Augustus nomen habet. Dicuntur autem Augusta, pretiosa, magna, insignia. Nam sub eo IESVS CHRISTVS, Deus & seruator noster carnem assumpsit à sancta Deipara & semper virgine Maria. ¶ Augustus Cæsar Octavianus, qui & Sebastos cognominatus est : de vita sua & rebus gestis libros scripsit 13. & Aiacem atque Achillem, tragædias. Huic cum visum esset numerare omnes Romani imperij incolas, vt sciret quanta esset multitudo : reperit myriades CCCCX. mille & XVII. viros. ¶ Augustus Cæsar, re diuina facta, percontabatur Pythiam, quis post se regnaturus esset ? Cui illa respondit ; Puer Herbrzus iubet me, dijs beatis imperans, hanc ædem relinquere, & in orcum redire. Tu nunc

abito tacitus ab aris nostris. Augustus autem ab oraculo reuersus in Capitolio aram erexit, Romanisque literis inscripsit; HÆC ARA EST PRIMOGENITI DEI.

Augustale appellatum est ꝑ Idibus Octobris prouinciarum præsides & ministri Augustales, in Augustali [largiebantur] saltabant; velut in foro rerum venaliū, in honorem Tiberij. Eum locum sic appellabant ab Augusto. Collocauit & magnus Constantinus in aprico Daphnes statuam suæ matris: vnde locum Augustale appellauit. Augusto Cæsare mortuo, Tiberius & Drusus in funere præcesserūt, defunctum prorsus non attingentes: (id enim nefas erat principibus) testamentum verò eius virgines Vestales asseruabant. *Ἀπεγραφή*, descriptio] Cæsar Augustus, monarcha, viros XX. probatissimæ vitæ delectos, in omnes prouincias misit: per quos & homines & opes descripsit, edixitque vt iustam inde partem in ærarium inferrent. Hæc descriptio prima facta est; cum ij qui eum antecesserunt, quid non possessoribus eriperēt? vt locupletibus publico essent crimini diuitiæ.

Suidas.

T Ribus ac viginti vulneribus interfecto Cæsare, felicissimus omnium ad hanc diem successit Octavius ex Actia Cæsaris nepte. Vindicatis enim patris interfectoribus, victorque ciuilibus bellis omnibus, nouissimè Antonio ad Actium nauali pugna superato, quo cum 12. annos repub. tenuerat, triumphator orbis totius, pacisq; restitutor æternæ, per 4. ac 42. annos imperium rexit. urbemq; Romam optimis institutis ac legibus, magnificētissimisq; operibus

ribus sic excoluit, vt meritò parēs patrię primus atque Augustus diceretur. Obiit Nolę septuagesimo sexto ætatis anno, cum 56. imperasset. Ad cuius imperij felicitatē illud accessit, quòd seruator noster Christus lux gentium & orbis sub eo nasci voluit: vt quem summis animi corporisq; dotibus principem clarissimū terris dederat, eodem etiam generis humani parens optimus & maximus nasceretur. Huius felicitas ceteris optata principibus. *Egnatius.*

T I B E R I V S.

TIBERIVS ingenti socordia imperium gessit, graui crudelitate, scēlesta auaritia, turpi libidine. nam nusquam ipse pugnauit; bella per legatos suos gessit. quosdā

reges ad se per blanditias euocatos, numquam remisit; in quēis Archelaum Cappadocem cuius etiam regnum in prouincię formam redegit, & maximā ciuitatem appellari suo nomine iussit; quę nūc *Cæsarea* dicitur, cū Mazaca antea vocaretur. Hic tertio & vigesimo imperij anno, ætatis LXXXIII. ingenti omnium gaudio mortuus est in Cāpania. *Eutropius breuiarij lib. 6.*

Tranomen Tiberi nactus. N E R O prima inuenta
Tempora laudaro gessit in imperio.

Frustra dehinc solo Caprearum clausus in antro,
Quæ prodit virgēs, credit opera locis. Aufonius.
Claudius Tiberius, Liuię filius, Cęsaris Octauiani priuignus, imperauit annos vigintires. Nō, quia *Claudius Tiberius Nero* dicebatur.

eleganter à iocularibus *Caldius Biberius Nero*, ob vinolentiam, nominatus est. Satis prudens in armis, satisque fortunatus ante sumtum imperiū sub Augusto fuit: ut nō immeritō Reipublice dominatus ei committeretur. Inerat ei sciētia literarum multa. Eloquio clarior; sed ingenio pessimo, truci, avaro, insidioso, simulans ea se velle quę nollet: his quasi infensus, quibus cōsultum cupiebat; his vero quos oderat, quasi beneuolus apparens. Repētinis respōsionibus aut consilijs melior, quā meditatis. Denique delatū à patribus principatū (quod quidē astu fecerat) fictē abnuere; quid singuli dicerent vel sentirēt, atrociter explorās. quę res bonos quosque pessum dedit. Astimantes enim ex animo eū longa oratione imperialis molestiæ magnitudinē declinare, cū sentētias ad eius voluntatem proueniunt incessēre exitia postrema. Iste Cappadocas in prouinciā, remoto Archelao rege corū, redegit. Gætulorū latrocinia repressit. Maraboduū Sueuorum regē callide circumuenit. Cū immani furore infantes, noxios suos pariter externosque puniret, resolutis militiæ artibus, Armenia per Parthos, Mœsia à Dacis, Pannonia à Sarmatis, Gallia à finitimis gētibus direpta sunt. Iste post septuagesimum octauū annum, & mensem quartum, insidijs Caligulę extinctus est. *Sex. Aurelius Victor in Excerptis de vita & moribus Imperatorum Romanorum.*

DEIN *Claudius Tiberius Nero*, in Augusti liberos è priuigno redactus arrogatione, ubi quę metuebantur, satis rura animaduertit, Imperiū cōplexus est. cuius nomē astu obtinebat: subdolus & occultior; hisque saepe simulando infensus,

infensus, quæ maximè cuperet: & insidiosè deditus, quæ odio erāt: ingenio ad repentina lōgè acriore: bonis in iis idem perniciosus; quæsitissimis in omnē serè ætatē sexumq; libidini-bus: atq; atrocius puniēs insones, suos pariter externosq;. Adhuc dum vrbes & cōuentus adhuc exsecratur. Capreas insulā quæsierat flagitijs obtentui. Quare solutis militiæ artibus directa plēraque iuris Romani: nihilque præter Cappadocas, idque inter exedra, in provincia subactum remoto rege Archelao; compressaq; Gætulorū latrocinia, quæ de Farnace duce passim proruperant. Prætorias, quæ dispersæ proximis municipijs, seu Romæ, quæque per domos habebantur, in castra apud Urbem redegit; quæ tenebantur, Præfecturam appellans, vel augens Prætorio. nā cæteros paritorū, Præsidesq;, Augustus instituerat. *S. Aurel. Victor de Cæsarib. part. 2.*

Hic successit **T I B E R I V S** Cæsar qui imperavit annis **XXIII.** sub quo hi Consules fuerunt.

Drusus Cæsar & C. Norbanus.

Sisenna Statilius & L. Scribonius.

Hic COSS. Mathematici vrbe pelluntur.

L. Pomponius & C. Cæcilius.

Tib. Cæsar, & Germanicus Cæsar.

M. Silanus & C. Norbanus. Hic COSS. Germanicus Cæsar in Syria mortuus.

M. Valerius & M. Aurelius.

Tib. Cæsar, & Drusus Cæsar.

D. Haterius & C. Sulpicius.

C. Asinius & C. Antistius.

Hic COSS.

Drusus Cæsar publicè funeratur.

Sei. Cornelius & L. Visellius.

M. Asinius & Cossus Cornelius.

C. Calpurnius, & Cn. Gætulicus.

L. Piso & M. Crassus.

Appius Silanus, & P. Silius.

C. Rubellius, & C. Fusius.

M. Vinitius, & L. Cassius.

Tib. Cæsar V. COS. & solus.

Cn. Domitius & Camillus Scribonianus. *Hic*

COS. Dominus noster IESVS CHRISTVS passus est VIII. Calend. Apriles; & defectio Solis facta est, qualis antè vel postmodum numquam fuit.

Vinitius & Longinus.

Sulpicius & Sylla.

Priscus & Vitellius.

Gallus & Nonianus.

Hic COS. Terentius Placcus Satyricus poëta Volaterris nascitur.

Gallienus & Plautianus. *Hic COS. Tiberius imperator in Campania moritur. Cassiodorus.*

Tiberius Octauij filius, Romanorū Imperator, temere & amēter imperiū, crudelitate formidabili, auaritia detestanda & nefaria, turpique luxu, administravit. Expeditiones enim omnes recusavit; per secundarum partiū duces oscitanter atque sordide hostibus aduersatus. Cum autem malitiosus homo esset, nonnullos socios reges fraude circumuentos, regnis suis exiit: quorum de numero fuit Archelaus, Cappadocum rex; quem blandis & benignis ad se verbis vocatum, domum redire non passus est; sed in prouinciam redegit Cappadociam, & maximam eius loci urbem quæ prius ab incolis Mazaca dicebatur, à sese cognominari iussit, ut quæ nostra ætate Cæsarea dicatur. Profecta tamen ætate mortuus est. Tiberius Romano-

ram Imperator, peculiari natura fuit præditus. Neque enim eorum quæ appetebat quidquam præ se ferebat: & eorum quæ dicebat nihil facere volebat: sed cum verba voluntati suæ contraria faceret, quicquid appetebat recusabat; & quicquid oderat, amplectebatur. Magistratus, acerbis tributis exigentes, puniebat; dicens: *Oves meas tondere volo, non degiubi.* Adeo fuit æquus, ut saltatorem, qui libertate sese donari petebat, voti compotem non fecerit, priusquam dominus eius, pretio accepto, cōsensisset. Cum sodalibus priuati more vivebat, cum eisque ludebat; non adducto præsidio. Vetiuit etiam ne quis serica veste vteretur. Sed subito in peius ita mutatus est, ut mentis errore affici putaretur. Illud etiam vetus dictum vsurpauit; *Me mortuo conflagret terra incendio:* & Priamum beatum iudicabat, quod cum patria & regno periisset. *Suidas.*

TRISTISSIMUS omnium mortalium optimo principi successit Tiberius, Liviæ uxoris magis impulsu, quàm Augusti iudicio: quippe cuius neque mores neque ingenium vnquam probasset, pertinaciam & infinitam eius scruitiam pertæsus: principatum ab initio dissimulato ingenio & matris reuerentia, non incommode gessit: mox Capreeni secessu luxuriæ ac cadibus vacans, cum prouinciæ vndique vastarentur, Caligulæ nepotis astu & fraude perit octauo ac septuagesimo ætatis anno, tertio & vigesimo imperij. Huius imperij anno duodeuagesimo Christum seruatorem nostrum Iudei cruci affixerunt: ex quo ad supremam gentis interuentionem nunquam seditione, fa-

CALIGVLA.

Successit ei CAIVS CÆSAR
cognomēto CALIGVLA. Dru-
si priuigni Augusti, & ipsius Tibe-
rii nepos : sceleratissimus ac fu-
nestissimus, & qui etiam Tiberij
dedecora purgauerit. Bellum contra Germa-
nos suscepit : & ingressus Sueuiam, nihil stre-
nuè fecit. Stupra sororibus intulit ; ex vna et-
iam natam filiam cognouit. Cū aduersum
cunctos ingenti auaritia, libidine, crudelitate
sæuaret, interfectus in palatio est, anno ætatis
sue XXXIX. imperij III. mense X. dieque VIII.
Eutropius Breuiary lib. 6.

*Post hunc Castrensis caliga cognomine Cæsar
Successi, sauo sauior ingenio.*

*Cadit in incestisq; dehinc maculosus, & omni
Crimine pollutus qui superauit auum. Auson.*

Caligula imperauit annos quatuor. Iste, fi-
lius Germanici, quæ natus in exercitu fuerat,
cognomentū calciamēti militaris, id est *Caligula*,
sortitus est. Ante principatū omnibus charus
acceptusq; fuit. in principatu verò talis, ut non
immerito vulgaretur, atrociorē illo dominū nō
fuisse. Deniq; tres sorores suas stupro macula-
uit. Incedebat habitu deorū suorum: Iouem, ob
incestus; e choro autē bacchanali, Liberū se asse-
rebat. De quo nescio an decuerit memoriæ pro-
di;

di; nisi forte quia iuvat de principibus nosse omnia; ut improbi salte famæ metu talia declinent. In palatio matronas nobiles publice libidini subiecit. Primus diademate capiti imposto, *Dominu* se iussit appellari. In spatio triū millium, quod in sinu Puteolano inter moles iacet, duplici ordine naues contexens, arenæ aggestu ad terræ speciem viam solidatam, phalerato equo, insignis quercea corona, quasi triūphans, indutus aureo paludamento, curru biugi decucurrit. Dehinc a militibus confossus interijt. *Excerpta ex libris Sexti Aurelij Victoris.*

Igitur Claudio Tiberio iā insidijs oppresso, cum imperiū tres atq; viginti, xui octogessimū, vno minus, annos egillet, *Caius Caesar*, cognomēto *Caligula*, auētib; cunāctis deligitur, in aiorum gratiæ parentisq;. Namq; per filiā proauus Augustus: genere materno, Agrippa; Drusus, Germanici pater, e quo is oriebatur, aui erant. Quorum modestia atq; immaturo, absq; Octavianiani interitu, vulgus, simul matris fratrumq;, quos Tiberius exitio interceperat, permouebatur. Qua causā nitebātur omnes casum tāte familiæ lenire, adolescētuli spe: Tū quia natus in exercitu (vnde cognomentū calciamento militari quæliuerat) legionibus carus acceptusque habebatur. Præterea prudētissimus quisq; similē fore sui credebat; quod lōge secus. *quasi natura lege*, quæ crebro tamquā ex industria malos ē bonis agrestes e doctioribus, & cæteros huiusce modi seu cōtra gignit quō demū exēplo sapiētium plures caruisse liberis vtilius duxere. Cæterum in Caligula hand quaquā vero plurimū aberant; quippe qui diu immmania animi ita

pudore ac parendi specie obtexerat, vti merito vulgaretur, neque meliores famulos neq; atrociorum dominum illo fuisse. Denique nactus potestatem, vti talia ingenia veteris solent anni mensibus, egregia ad populum inter partes cum militibus gessit: delataque coniuratione, quasi minus credens, prædicaret vix conuenire in eum, cuius vita nullius oneri aut incommodo esset. Sed repente cæsis primum vario facinore innocentium paucioribus, tamquam beluæ hausto sanguine ingenium exercuit. itaque deinceps triennium consumtum, cum Senatus atque optimi cuiusque multiplici clade, terrarum orbis fœdaretur. Quinetiam sororum stupro ac matrimonijs illudens nobilibus, Deorum habitu incedebat; cum Iouem se ob incestum; ex thoro autem Bacchanali Liberum se assereret. Neque secus contractis ad vnum legionibus, spe in Germaniam transgrediendi, cœchas umbilicosque in ora maris Oceani legi iussit: cum ipse nunc fluxu cultu Venerioque interesset; nunc armatus spolia a se nō ex hominibus, sed celestium capi dictitaret scilicet quod huiusmodi pisces Græcorum dicto quis augendi omnia studium est, *Nympharum lumina* accepisset. His elatus dominum dici atque insigne regni capitinectere tentauerat. Qua causa auctore Chærea moti; quibus Romana virtus inerat, tanta perniciæ Remp. confossio eo leuare prælatumq; excellēs Bruti facinus: eiectio Tarquinio foret, si per Quirites modo militia exerceretur. verū ubi ciues desidia externos barbarosq; in exercitum cogere libido incescit; corruptis moribus libertas oppressa, atq; habēdi auctum studium.

Interim

Interim dum Senatus decreto gentem Cæsarium etiam inuliebri sexu, omnemq; aſſinitatē armati perſequuntur, forte vnus ortus Epiri ē cohortibus quæ palatiū per opportunos locos obſidebant. Ti. Claudium occultantem ſereperit deformi latebra: protractoq; eo exclamat apud ſocios, ſi ſapiant, adēſſe principem. Et ſane, quia vecors erat, miſiſſimus videbatur imprudentibus. quæ res aduerſum nefariam patrui Neronis mentem auxilio, neq; apud fratris filium Caligulam inuidiæ fuit. quinetiam militares plebisq; animos conciliauerat, dum flagrante ſuorum dominatione, ipſe cōtemtui miſerabilior haberetur. Talia pleriq; memorantibus, repente eum, nullo retractante, quæ aderant turbæ circuinſiſtunt, ſimulq; affluebāt reliqui militum, & valgi magna vis. Quod ubi Patres acceperē, mittunt ocieſ auiſum comprimere. Sed poſtquam variis tetrſq; ſeditionibus ciuitas cunctiq; ordines lacerabantur, tamquam ex imperio omnes dedere ſe. Ita Rōmæ Regia poteſtas firmata, proditumq; apertius, mortalium conatus vacuos à Fortuna caſſosq; eſſe. S. Aurel. Victor de Cæſarib. part. 2.

Hic ſucceſſit C. Cæſar, cognomento Caligula; qui regnauit annis tribus, & menſibus X. ſub quo hi conſules fuerunt:

Proculus & Nigrinus.

Iulianus & Aſprenas.

Publicola & Nerua. *Hiſ C O S S. Pilatus in multas incidēs calamitates, propria ſe manu interfecit.*

Cæſar & Iulianus. *Hiſ C O S S. C. Cæſar cognomento Caligula, à proteſtoribus ſuis occiditur in Palatio, anno aratiſ X X I I I I. Caligodorus.*

Caligula:] Sic vocabatur Caius Romanorum Imperator; quoniam à tenera ætate, maxima ex parte in castris educatus, militari utebatur subligamine. à caligis ergo Caligulam eum nominarunt. Aut Caligula dictus est Caius, propterea quòd in castris fuit natus: ut tradit Ælianus in libro de diuinis manifestationibus. ¶ Caius Cæsar. cognomento Caligula, dicendi artem Latine scripsit. ¶ Caius Romanorum Imperator principio res imperij magnificè administrabat, & omnes subiectos populos, ut decet. Sed post biennium naturæ humanæ oblitus, patris imitatione se Deum fecit: suamq; statuat in omnes vrbes misit, in templis collocandam; itemq; in Hierosolymitanum templum edictoq; sanxit, ut Iuuenis Caij templum diceretur Seruorum quoq; dominatum instituit, lege lata, ut iis accusare dominos liceret, si quod peccatum eorum vidissent. Unde ingens calamitas orbem terrarum omnem oppressit: cum serui maximis pœnis dominos subiicerent. Quilibet enim cruciatus ab hero suo illatos, vlcersi voluit. Quinetiam nefario furore correptus, vestes muliebres induēbat, & comam plicis quibusdam ornādo, & fœminas imitando, & omnia flagitia perpetrando, festa quædam excogirabat, & initia peregrina peragebat. Ac aliquando filia suâ in gremio simulacri collocata, *Hanc tu* inquit, *genuisti, & pater eius legitimus est.* Vtq; adeo perro impurus & nefarius extitit, tantamoue scelerum seriem contexit, ut Tiberij delicta operuerit. Nam quæ Augustus longo tempore acquieuerat, hic uno effudit die. Atque omnium maximus adulter,

uxores.

uxores despōsas & nuptas capiebat. Nutricem suam, has intemperias castigantem, ad voluntariam necem compulit. Sororum consuetudine vsus est, & incesto coitu: ex earum vna prolem suscepit: eiq; , vt semidez, templa extrui & immolari iussit. Tali Imperatori Romani traditi sunt: vt Tiberij facinora quamuis atrocissima visa, Caius tantum superarit, quantum Tiberius Augusti. Hic post Tiberium regnavit, cognomento Caligula. *Suidas.*

Praefuit hic Reipublicæ annos quatuor, magis in Germanici patris gratiam populo ac militibus commendatus, quam ingenio suo. primus enim à Cæsarum stemmate penitus degeneravit, vt non immerito fax humani generis dictus sit. certè vox eius nefaria excepta, vnâ ceruicem populo Romano oprantis, quo facilius vno ictu abscidi posset. Cassij Chereæ & aliorum coniuratione ferro occubuit, annum agens XXVIII. de quo sit dictum, nec meliorem ab initio principem nec peiorem postea fuisse. *Egnatius.*

CLAVDIVS.

Post hunc CLAVDIVS fuit, parvus Caligulæ, Drusi, qui apud Mogontiacum monumētum habet, filius: cuius & Caligula nepos erat. Hic mediè imperavit; multa agens tranquille atq; moderatè, quodā crudeliter atque insulse Britannia intulit bellum, quam nullus Romanorum post Iulium Cæsaarem attigerat: eaque deuicta per Cnæum

Sentium & Aulum Plautium, illustres & nobiles viros, triumphum celebrem egit. Quasdam insulas etiam ultra Britanniam in Oceano positas, Romano imperio addidit; quæ appellantur Orcades: filioq; suo *Britannici* nomen imposuit. Tam ciuilis autem circa quosdam amicos exstitit, vt etiam Plautium nobilem virum, qui in expeditione Britannica multa ac egregia fecerat, triumphantem ipse prosequeretur. & conscendenti Capitolium laeuis incederet. Is vixit annos LXIII. imperauit XIIII. post mortem consecratus est, *Diuusq;* appellatus. *Eutrop. Breuiar. lib. 6.*

Claudius irrisa priuato in tempore vita,

In regno specimen prodidit ingenij

Libertinae ramens nuptiarum & carmina passus.

Non faciendo nocēs, sed pariendo fuit. Aufon.

Claudius Tiberius, Diuisi. Tiberij fratris, filius, Caligulae patruus, imperauit annos quatuordecim. Iste, cum senatus censuisset gentem Caesarum exterminari, deformi latebra latens, repertus à militibus, quia vecors erat, & mitissimus videbatur imprudentibus Imperator effectus est. Hic ventri, vino, libidini foeda obediens, vecors & propè hebes, ignauus ac pavidus libertorum & coniugis imperiis subiectus fuit. Huius tempore Scribonianus Camillus intra Dalmatias Imperator creatus, continuo occiditur Mauri prouinciis accessere. Caesa Musulamiorum manus est. Aqua Claudia Romæ induta. Huius vxor Messalina primò clam mox passim, quasi iure adulteris utebatur. Ex quo facto plures, metu abstinentes, extincti sunt. Dehinc atrocius accensa, nobiliores quasque nuptas & virgines,

virgines, scortorum modo secum proposuerat : coactiq; mares, vt adessent. Quod si quis talia horruerat, adfecto crimine, in ipsum, omnemq; familiam eius sœuiebatur : vt magis videretur sub Imperatore viro, quàm Imperatori, nupta esse. Ita liberti eius potestatem summam adepti stupris, exilio, cæde, proscriptionibus, omnia fœdabant. Ex quibus *Felicem* legionibus Iudææ præfecit : *Possidio* eunucho post triumphum Britannicum, inter militarium fortissimos, arma insignia tamquam participi victoriæ dono dedit. *Polybum* inter consules medium incedere fecit. Hos omnes anteibat *Narcissus* ab epistolis; dominum se gerens ipsius domini: *Pallasq;* prætoriiis ornamentis sublimatus: adeo diuites, vt causante eo inopiam fisci, lepidissime famoso elogio vulgatum sit, Abunde ei pecuniam fore, si a duobus liberris in societatem reciperetur. Huius temporibus visus est apud Ægyptum *Phœnix* : quam ferunt volucrem anno quingentesimo ex Arabia memoratos locos aduolare; atque in Ægæo mari repente insula emerit. Hic Agrippinam, Germanici fratris sui filiam, uxorem duxit : quæ filio imperium procurans, primò priuignos insidiis multiformibus, dehinc ipsum coniugem veneno interemit. Vixit annos sexaginta quatuor. cuius funus vt quondam in Tarquinio Prisco, diu occultatum. Dum arte muliebri corrupti custodes agrum simulant, Nero priuignus eius, imperij iura suscepit. *Excerpta ex libro Sexti Aurelij Victoris.*

Igitur *Claudius*, quamquam ventri fœdè obediens, vecors iuxta atq; immemor, pavidusq;
S. Aurel. Victor f 3

animi & ignauior esset ; pleraque per formidinem tamen egregie consultabat Nobilitatis præcipuæ consiliis. quæ metu colebatur : Quippe *stolidorum ingenia* proinde agunt, vti monitores sunt. Denique bonis auctoribus compressa per eum vitia. ac per Galliâ Druidarum famosa superstitiones : lata iura quàm commodissima ; curatum militiæ officium. retenti fines seu dati imperio Romano : Mesopotamia per Orientem ; Rhenus Danubiusq; ad Septemtrionem ; & à Meridie Mauri accessere prouinciis, demtis regibus post Iubam : cæsaq; Musalamiorum manus ; simul, vltima occasus , Britannix partes confusa ; quam solam adiit, Ostia profectus mari. nam cætera duces curauere. Adhuc annonæ egestas composita ; quam Caligula induxerat: dum adactis toto orbe nauigiis, peruium mare theatris curribusq; damno publico efficere contempsit. Neq; secus censu nouato, cum Senatu motis pluribus, lasciuum adolescentem. quem sibi probatum parens asseruerat retinuisset, Censorem & liberis patrem debere esse, rectè adiecerat. Ast vbi Messalinæ coniugis, simulque libertorum delinimentis, quibus semet dediderat, in prauum abstractus ; non illa modò tyrannorum admissa, verum quæ postremum genus mulierum atq; seruile quibat facere viro amenti dominoq;. Namque vxor primò passimq;, quasi iure, adulteris utebatur : eoq; extincti cum suis plerique, ingenio seu metu abstinentes ; dum peruagatis mulierum artibus peti se à petitis criminatur. Dehinc atrocius accesa, nobiliores quasq; nuptas, & virgines, scortorū modo secum prostituerat: eoactique

coactique mares vti adessent. Quòd si qui talia horruerat; afflicto crimine, in ipsum omnemq; familiam sauebatur. Namque Claudium vti supra docuimus, natura performidolosum injecto metu sui agitabant, maxime coniurationis. Quo commento liberti etiam, quos vellet, perditum ibant. Qui primo sceleribus colubetes, vbi pares patrona facti sunt, eam quoque ignaro, quasi iubente tamen, domino, per satellites interfecerunt. Et sane in id progressa mulier erat, vti, animi ac pellicum gratia Ostia profecto, Romae nuptias cum altero frequentaret. & hinc notior, dum mirum videtur apud Imperatorem virum, quam Imperatori nuptam esse. Ita liberti potestatem nacti summam stupris, exilio, caede, proscriptionibus, omnia foedabant, eoque herilem stultitiam perpulere, vti senex fratris filiam in nuptias concupisceret. Quae quamuis superiore absurdior haberetur, idcircoq; paria extimesceret; veneno coniugem interemit. Huius anno sexto, cum quatuordecim regnarit, octingentesimus Urbis mirè celebratus visusq; apud Aegyptum Phoenix; quam volucrum ferunt anno quinquagesimo ex Arabis memoratos locos aduolare. atque in Aegro mari repente insula ingens emerit, nocte qua defectus Lunae acciderat. Tetrum funus, vti quondam in prisco Tarquinio diu occultatum; dum arte mulieris corrupti custodes, agrum simulant, atque ab eo mandatam interim priuigno, quem paulò ante in liberos adsciuerat, curam Reipublicae. S. Aurel. Victor de Caesarib. part. 2.

Hic successit *Claudius* qui imperauit annis
XIII. mensibus VIII. diebus XXVIII.
sub quo hi consules fuerunt :

Cæsar II. & *Saturninus*.

Secundus & *Venustus*. His COSS. *Petrus*
Apostolus *Romam* mittitur ; ubi *Euangelium* præ-
dicans. XXV. annis eiusdē urbis episcopus perseuerat.

Tiberius & *Gallius*.

Crispinus & *Taurus*. His COSS. *Claudius*
de *Britannis* triumphauit, & *Orcadas* insulas *Romano*
adiexit imperio.

Vinitius & *Cornelius*. His COSS. inter
Theram & *Therasiam* exorta est insula, habens stæ-
dia XXX.

Asiaticus & *Cornelius*. His COSS. descri-
ptio *Roma* facta est, & inuenta sunt ciuium *Romano-*
rum centena millia & XLIII. *Thracia* hucusq;
regnum, in prouinciam redigitur.

Tiberius II. & *Vitellius*.

Vitellius II. & *Publicola*.

Verannius & *Gallus*.

Verus & *Seruilianus*.

Claudius & *Orphitus*.

Sylvanus & *Sylvius*.

Tiberius III. & *Antoninus*.

Silanus & *Otho*. His COSS. *Claudius* mori-
tur in *Palatio*, anno ætatis LXIV. *Cassiodorus*.

Claudius, ex homine priuato Imperator,
ingenio nō malo fuit, sed & in disciplinis
ita exercitato, vt quædam conscripserit : corpo-
re verò morbido, & capite & manibus tremu-
lis. Ea; de causa voce etiam hæsitabat : neque
omnia quæ in senatum afferret, ipse recitabat,
sed quæstori dabat, vt is publicè pronuntiaret.

Quæ an-

Quæ autem ipse legebat, sedens ferè recēsebat. Primus etiam Romanorum sella testæ vsus est. Neq; tamen tam propter vitia corporis, quàm propter libertorum & mulierum consuetudinem malè habebat. Apertissimè enim à mulieribus regebatur; vt à puero seuerè & in timore educatus. Proptereaq; maiorem vera simplicitatem præ se ferebat: id quod & ipse fatebatur. Quia enim longo tempore cum nutrice & matre vixerat, in cœtu mulierum versatus, nihil ingenuum & liberale habebat. Insidiabantur autem ei tum in cōuiuiis, tum in venereis congressibus Vtriusque enim rei erat insatiabilis: eoq; tempore facilè poterat expugnari. Adhæc etiam formidolosus erat: ac metu attonitus, nullam officij rationem habebat. nam & illum perterrefaciendo, & aliis metum incutiendo, quæstum faciebant. Quamuis autem talis esset, non pauca tamē rectè fecit, cum his affectibus liber erat. Clandius. Romanorum Imperator, legem tulit, ne senatori vltra septimum ab vrbe lapidem iniussu Imperatoris abesse liceret. Et, cū quidam seruos ægrotantes prorsus negligenter, atque ædibus expellerent etiam, quicumq; ex iis incolumes euassent, eos liberos esse iussit. Vetuit etiam, ne quis in curru sedens, per urbem inueheretur. Cū sub eo Iudæi seditionem contra Christianos mouissent, Claudium Felicem eis præfecit, eosq; punire iussit. Qui cū in templo conuenissent, vox ex adytis audita est, dicens, *Migremus hinc*; idq; factum est tertiu, ex quo internecone deleti sunt. *Suid.*

Nescias in hoc principe quid primum accusas, adeo recordia cum scuitia, ac luxu-

ria certabant : qui fato potius ac fortuna ludibrio ad imperium cum latitaret extrema pertimescens, interfecto Caligula venerit : quod non minore locordia quam crudelitate per annos quatuordecim vexarit. Quanta fuerit eius itulitia hinc aduertas. Messalina vxor portentosæ libidinis foemina C. Silio nupsit : qua vix interfecta, Agrippinam Germanici fratris filiam nouo exemplo nouercam liberis duob. superinduxit, & Britannico filio priuignum Neronem anteposuit : cuius insidiis & Agrippinæ veneno in boleto dato periit senex, ætatis anno sexagesimo quarto. *Egnatius.*

N E R O.

NERO, quem turpissimum Imperatorem Romana est passa Respublica, amisit Armenias duas : tum Romanæ legiones duæ sub iugum à Parthis missæ, extremo dedecore Romani exercitus sacramenta fœdant. *Ex Sexti Rusti bello ad Valentinianum.*

Successit huic Nero, Caligulæ auunculo suo simillimus : qui imperium Romanum & deformauit, & diminuit : inusitatæ luxuriæ sumptuumque, vt qui exemplo Caij Caligulæ, calidis & frigidis se lauaret vnguentis, retibus aureis piscaretur, quæ blatteis funibus extrahabat Infinitam partem Senatus interfecit ; bonis omnibus hostis fuit. ad postremum se tâto dedecore prostituit, vt saltaret & cantaret in scena citharædico habitu & tragico. *particidia multa*

multa cōmisse scatre, vxore, matre, interfecit. urbem Romā incendit; vt spectaculi eius imaginem cerneret, quali olim Troia capta arserat. In re militari nihil omnino auisus. Britanniam pene amisit. Nam duo sub hoc nobilissima oppida capta istuc atque euerfa sunt: Armeniam Barthi sustulerunt, legionesque Romanas sub iugum miserunt. Duæ tamen prouinciæ sub eo factæ sunt; Pontus Polemoniacus, concedente rege Polemone; & Alpes Cotiæ, Cotio rege defuncto. Propter hoc Romanæ urbi execrabilis, ab omnibus simul detritus, & à Senatu hostis iudicatus, quum quæreretur ad pœnam (quæ pœna erat talis, vt nudus per publicum ductus, furca capiti eius inserta, virgis vsq; ad mortem caderetur, atque ita præcipitaretur de saxo) e palatio fugit: & in suburbano se liberti sui, quod est inter Salariam & Numentanam viam, ad quartum urbis milliariū, interfecit. Is ædificauit Romæ thermas, quæ ante *Neronianæ* dictæ, nunc *Alexandrina* appellantur. Obiit trigesimo & altero ætatis anno, imperij XIIII. atq; in eo omnis familia Augusti consumpta est. *Eutrop. Breuiarij lib. 6. ad Valentem.*

Æneadum generis qui sextus & vltimus heros,

Tolluit, & clausit Iulsa sacra Nero.

Nomina quot pietas, tot habet quoq; crimina vita:

Disce ex Tranquillo qua meminisse piget. Aufon.

Domitius Nero, patre Domitio Ænobarbo genitus, matre Agrippina, imperauit annos tredecim. Iste, quinquennio tolerabilis visus, vnde quidam prodidere, Traianum solitum dicere, procul distare cunctos principes à Neronis quinquennio. Hic in vrbe am-

phitheatrum & lauacra construxit. Pontum in
 ius prouincię, Polemonis reguli permissu rede-
 git; à quo *Polemoniacus Pontus* appellatus est:
 item quę *Cottias alpes*, Cottio rege mortuo. Eo
 namq; dedecore reliquum vitę egit, vt pudeat
 memorare huiuscemodi quemquam. Eo pro-
 gressus est, vt neq; suę, neq; aliorum pudicitię
 parcens, ad extremum amictus nubentium vir-
 ginum specie, palam conuocato senatu dote
 dicta, cunctis festa de more frequentantibus,
 nuberet. Pelle rectus ferę, vtriq; sexui genitalia
 vultu contrectabat. Matrem etiam stupro con-
 taminauit: quam postmodum interemit. Octa-
 uiam, & Sabinam cognomento Poppęam, in
 matrimonium duxit, viris earum trucidatis.
 Tunc *Galba* in Hispania procul, & *Caius Iulius*,
 imperium corripuere. Vbi aduentare Nero
 Galbam didicit, senatusq; sententia constitu-
 tum, vt more maiorum collo in furcam conie-
 cto, virgis ad necem caderetur: desertus vndi-
 que, noctis medio, egressus Urbem, sequenti-
 bus Phaōne, Epaphrodito, Neophytoq; & Spa-
 done Sporo, quem quondam Nero exsectum
 formare in mulierem tentauerat, semet ictu
 gladij transegit, adiuuante trepidantem manū
 impuro, de quo diximus, eunucho Sporo: cum
 sane prius nullo reperto à quo feriretur, excla-
 maret; *Itane nec amicum habeo, nec inimicum? de-*
decorosē vixi, turpius peream. Periit anno ætatis
 tricesimo secundo. Hunc Persę intantum dile-
 xerunt, vt legatos mitterent, orantes copiam
 construendi monumenta. Cæterum adeo cun-
 ctę prouincię omnisq; Roma interitu eius ex-
 sultauit, vt plebs induta pileis manumissionū,
 tamquam,

tamquam, sauo exempta domino, triumpharet.

Excerpta ex libris Sexti Aurelij Victoris.

E O modo L. Domitius (nam id certè nomen Neroni patre Domitio, erat) Imperator factus est. Qui cum longè adolescens dominatum parem annis vitrico gessisset, quinquenniū tamen tantus fuit, augenda vrbe maximè, vti merito Traianus sapius testaretur, *procul differre* cunctos Principes Neronis quinquennio: quo etiam Pontum in ius prouinciæ, Polemonis permisso, rededit; cuius gratia *Polemoniacus Pontus* appellatur: itemq; *Cottiae Alpes*, Cottio rege mortuo. Quare satis compertum, *neq; auum* impedimento virtuti esse: cam faciliè mutari, corrupto per licentiam ingenio: omissamque adolescentiæ quasi legem, perniciosius repeti. Namq; eo dedecore reliquum vitæ egit, vti pigeat pudeatq; memorare, huiuscemodi quemquam, nedum rectorem gentium, fuisse. Qui dum psallere per cætus, Græcorum inuento, in certamē coronæ cœpisset; eò progressus est, vti neque suæ, neque aliorum pudicitia parcēs, ad extremum amictus nudentium virginum specie, palam Senatu, dote data, cunctis festamore celebrantibus, in manum conueniret lecto ex omnibus prodigiosis. Quod sane in eo (narrantur scelera Neronis) leuius æstimandū. Quippe, noxiorum vinctis modo, pelle tectus feræ, vtriq; sexui genitalia vultu contrectabat; exactor parium maiore flagitio. Atq; inter hæc matrem etiam contaminauisse plures habent; dum ea quoq; dominandi ardore, scelere quolibet subiici filium cupit. Id ego, quamquam scriptoribus diuersa firmantibus, verum puto.

S. Aurel. Victor

Namq; *ubi mentem* inuaserint vitia, nequaquam verecundiæ externis societate humanis datur peccandi consuetudo, noua, & eo dulciora, affectans, ad extremum in suos agens quod his proditum magis, dum quasi quodam progressu illa, per alteros ad patrii nuptias, atq; alienorum cruciatibus, mariti exitium: hic, paulatim ad sacerdotem Vestæ, deinde in se, postremo vterq; in sui scelus processerunt. Neq; blandimentis talibus tamen coalescere potuere; sed eo præceps dati, dum insidiantur inuicem, mater peruersa interiit. Igitur cum omne ius fasq; parricidio triuisset, ac magis magisque in optimos sauiretur, coniurauere plures varia sanæ tempestate, ad liberandam Rempubl. Quis proditis casisque immanior, urbem incendio, plebem feris vulgò emissis, Senatum pari morte tollere decreuerat noua sede regno quæsitâ. maximeque incitante legato Parthorum, qui fortè inter epulas, aulicis, uti mos est, canentibus, cum sibi citharistam poposcesset; responso dato, liberum esse adiecerat, sumeret ipse quem vellet e suis; ostentans qui conuiuio aderant: quod *liber sub imperio* nullus haberetur. Ac ni Galba, qui Hispaniæ præsidebat, cognito mandatum sui exitium, quamquam senectâ ætate, imperio correpto subuenisset; tantum facinus haud dubie parraretur. Verum eius aduentu desertus vndiq; nisi ab spadone, quem quondam exsectum formare in mulierem tentauerat, semet ictu transegit; cum implorans petensq; in diu ne ad mortem quidem morisset cuiusquam officium.

Hic annis Caesarum genti fuit: quem fore
proditor

prodigiorum multa denuntiauerunt præcipueq;
eorum prædiis ædesq; iauri nemus dicatum
triumphantibus; atq; interitus gallinarum,
quæ adeo multæ, albæq; aptiores erant religio-
nibus, ut iis Romæ habeatur hodie locus.
S. Aurel. Victor de Cæsarib. part. 2.

Hic successit Nero, qui regnavit annis **XII**.
mensibus **VI**. diebus **XXVII**. sub quo
hî consules fuere:

Silanus II. & Antoninus II.

Marcellinus & Auiola. *Hic COSS. sanctus
Paulus Apostolus Romæ vinculus à Felice Iudæa præ-
sede destinatur. Probus etiam eruditissimus gram-
maticus Romæ cognoscitur. Ursulus Tolosensis cele-
berrimè in Gallia Rhetoricam docet.*

Nero & Vetus.

Nero II. & Piso.

Nero III. & Messala.

C. Capito & Apronius.

Nero IIII. & Cornelius.

Pius & Turpilianus.

Macrinus & Gallus.

Crassus & Bassus. *Hic COSS. Therma à
Nerone edificata, quas Neronianas appellavit; cuius
odio, mutata vocabulo, nunc Alexandrina nominantur.*

Sylvanus & Paulinus. *Hic COSS. Nero;
ut similitudinem Trôiæ ardentis inspicere, plurimam
partem Romæ verbum incendit.*

Cellinus & Apuleius. *Hic COSS. duæ
provinciæ Julia sunt, Pannonia Polemoniacus, & Alpes
Coire, Cæsaris regis disunctæ.*

Telephus & Paulinus.

Capito & Rufus.

Italicus & Turpilianus.

Sylvanus & Otho. *Hic OSS. Roma sanctus Petrus & Paulus Apostoli trucidati sunt à Nerone; qui turpiter vivens, cum à Senatu quaereretur ad penam, è Palatio fugiens, ad quartum urbis miliarium in suburbano Nomentana via sese interfecit, anno ataris XXXII. Cassiodorus.*

Nero, cum adhuc iuuenis esset, philosophis operam dabat, & de Christo quædam discabat. adhuc enim cum inter homines habitare putabat, sed cum à Iudæis crucifixum esse intellexisset, indignè tulit; mandavitq; ut venirent sacerdotes Annas & Caiphas, & ipse Pilatus, qui tunc præfectus erat, ferro victi, & cum in senatu consedisset, quæ de illo acta essent, audiebat. Annas igitur & Caiphas dicebant, se legibus obtemperantes illum tradidisse, nec læsæ maiestatis esse reos: prætorem enim potestate præditum, quæ voluisset egisse. Nero igitur indignatus, Pilatum in carcerem coniecit: Annam verò & Caipham dimisit. Tum Simon quoque magus florebat, & cum Petrus & Simon præsentem Nerone. inter se disputarent, eductus est è carcere Pilatus. Hi tres cum adstarent, Nero Simonem interrogat. Num tu es Christus? Ille verò se esse ait. Deinde & Petrum, num ipse esset Christus? Ille negat. *Me enim,* inquit, *astante in cælum sublatum est.* Tum Pilatum rogat uter horum esset is qui Christus diceretur? is verò, *Neuter,* inquit, *nam Petrus quidem discipulus eius fuit, & apud me pro discipulo eius delatus, cum eum nescire se diceret, quis homo esset, dimissus, Simon verò iste nequaquam mihi notus est, neq,*
ullam

ullam habet cum illo similitudinem. Nam hic quidem & Ægyptius est, & corpulentus, & densis capillis, & niger, omninoq; ab illius forma alienus. Iratus igitur Imperator, Simoni quidem, quod mentitus esset, seq; Christum esse dixisset: Petro autem qui negasset magistrum: eos è concilio eiecit. Pilato verò caput amputavit; qui tantū hominem iniussu Imperatoris interficere non dubitasset. Nero Imperator Romanorum, principatu confirmato, ad impias actiones deuiauit; & rebus ab imperio alienis operam dedit; cithara ludens, tragœdias recitans, & saltans in theatris: atq; pietatis etiam odium adiunxit; primus scilicet diuini sermonis persecutor. Posthæc sustulit & matrē & semetipsum. Alexander Ægeus, philosophus Peripateticus, præceptor fuit Neronis Cæsaris, vnā cum Chæremone philosopho. Hic Neronem vocabat lutum sanguine maceratum. Malorum discipulorum, vt opinor, peiores fuerunt magistri. Virtus enim doceri & vitium excoli potest *Suidas*.

F Ax altera totius orbis iure a nobis dicatur, qui ex Domitio atq; Agrippina natus, imperij Romani maiestatem paterna, maternaq; cæde polluit, libidinis adeo effrenatæ, vt matris cōcubitum appetiisse credatur. ipse certè sumpto flammeo nuptiali sponsalia celebrauit. scuitæ tantæ, vt præter vrbs incendium, & vxoris Octauię cædem, primus Christianum sanguinem Petro & Paulo interfectis hauserit. Et ne quid scelerum deesset, publicè cantauit, iastenaq; operam exhibuit. Tandem deficiente Galba hostis à senatu iudicatus, nec fortiter perire potuit, adiutus alterius adigendo ferro

manu. periit ætatis anno tricesimo secundo; imperij decimoquarto. Quinquennio sub initia omnium princeps optimus existimatus, etiam Traiani testimonio. procul distare ceteros principes à Neronis quinquennio, prædicatis. *Egnat.*

G A L B A.

VIC SER. G A L B A successit, antiquissimæ nobilitatis Senator. cum L X X I I I. annum ageret ætatis, ab Hispanis & Gallis Imperator electus, mox ab vniuerso exercitu libenter acceptus est. Nam priuata eius vita insignis fuerat militaribus & ciuilibus rebus; sæpe consul, sæpe pro consule; frequenter dux in grauissimis bellis. Huius breue imperium fuit, & quod bona haberet exordia; nisi ad seueritatem propensior videretur. Insidiis tamen Othonis occisus est, imperij mense septimo; iugulatus in foro Romæ sepultusque in hortis suis, qui sunt Autelia via, non longè ab vrbe Roma. *Eutropius Breviarij lib 6.*

*Spem frustrate senex, priuatus sceptrum mereri
Visus es, imperio proditus inferior.*

Fama tibi melior iuuent: sed iustior ordo est,

Complacuisse dehinc, displicuisse prius. Aufonius.

G A L B A, nobili Sulpiciorum genere progenitus, imperauit menses septem, diesque toridem. Iste in adolescentes infamis ad vescendum intemperans fuit: trium amicorum consilio, id est vini, Cornelij & Icclij, cuncta disponens; adeo ut intra Palatinas ades pariter habitaret, & vulgo

& vulgo *padagogi* dicerentur. Hic ante summam dominationem multas prouincias egregiè administrauit, militem seuerissimè tractans; ita vt ingresso eo castra, vulgaretur statim; *Disce miles militare; Galba est, non Gatulicus.* Cum septuagesimū tertium ætatis annum ageret, dum factione Othonis accensas legiones lorica reclusus lenire contenderet, ad lacum Curtium cæsus est. *Excerpta ex libro Sexti Aurelij Victoris.*

AT Galba, haud secus nobilis è gente clarissima Sulpiciorum, vbi Romā ingressus est, quasi luxuriæ aut etiam crudelitati auxilio ventitasset; rapere, trahere, vexare, ac fœdum in modum vastare cuncta, & polluere. Quis rebus instabilius (dum *gravius offendunt* quos mollius consulturos spes erat) simul quia opes militum nimis pecuniæ cupidus attenuauerat. Othone auctore interficitur qui prælatum adoptione eius Pisonem impatientius dolens, accensas cohortes armatasque in forum deduxerat. Quò cum lorica reclusus Galba tumultum leniturus contenderet; ad lacum Curtium cæsus est mense Imperij ac die septimo. *S. Aurel. Victor de Cesarib. parte 2.*

HVic successit Galba, qui regnavit mensibus VII. Post hunc Otho. Post Vitellius, qui omnes infra scriptos duos Consules tenuerāt. *Vespasianus & Titus Castidorus.*

Nobilissima Sulpitiorum familia natus, ac per omnes dignitatis gradus ad procōsulationem Hispaniæ euectus, iam grandis viri imperium septimestre maiore hominū ab initio favore quam læto successu tenuit. Auidia & sauitia in eo principe iuxta infames: ex quo

inuisus cunctis, cum Pisonē in cōflatæ inuidiæ remediū adoptasset, annos septuaginta natus in medio foro à M. Othone iugulatur. *Egnatius.*

O T H O.

OTHO, occiso Galba, inuasit imperium: materno genere nobilior quàm paterno, neutro tamen obscuro: in priuata vita mollis, in imperio documētum suū non potuit ostendere. Nam cū iisdem temporibus quibus Otho Galbam occiderat, etiam Vitellius factus esset à Germanicianis exercitibus Imperator, bello cōtra eum suscepto, cū apud Bebriacum in Italia leui prælio victus esset, ingentes tamen copias haberet, sponte semetipsum occidit. petentibus militibus, ne tam citò de belli desperaret euentu, cū tanti se non esse dixisset, ut propter eum ciuile bellum commoueretur, voluntaria morte obiit, trigesimo & octauo ætatis anno, nonagesimo & quinto imperij die. *Eutropius Breuiarij libro 6.*

Æmula polluto gesturus sceptræ Neronis

Obruitur celeri raptus Otho exitio:

Fine tamen laudandus erit, qui morte decora

Hoc solum fecit nobile, quod perit. Ausonius.

S Aluius Otho, splendidis ortus maioribus, ex Soppido Ferentino; imperauit menses quatuor: vita omni turpis, maximè adolescentia. Hic à Vitellio primū apud Placentiam, dehinc apud Bebriacum victus, semet gladio transfixit, anno ætatis tricesimo septimo: adeo amabilis militibus propriis, ut plerique corpore
tius.

eius viso, suis manibus interierint. *Excerpta ex libris Sexti Aurelij Victoris.*

Igitur *Salvius Otho*, Neroni quoque quondam criminose familiaris, haud multo sine adolescentiæ grandior, potetiam inuadit. Qui dies fere quinq; & octoginta præcognitis moribus potitus, postquam à Vitellio, qui è Gallia descenderat, Veronensi prælio pulsus est; mortem sibi consciuit. *S. Aurelius Victor de Caesarib. part. 2.*

Post hunc *Otho* regnavit mensibus III. diebus V. *Cassiodorus.*

Otho, post Galbam imperavit; homo generis ignobilis & obscuri, & superiori tempore minimè illustris, Neroni ob similem vitæ morumque intemperantiam familiarissimus. Verùm in imperio consueta uti vitæ ratione non potuit, cum difficilia in eum bella erupissent. *Suidas.*

Malè partum principatum *Otho* adeptus, & aduersa per omnem ætatem fama, laudabili fine clausit. Dum enim quarto vix mense exacto Bebriacensibus campis bellum civile contra Vitellij duces execraretur, papillam pugione sibi transfixit: adeo militibus charus, ut multi ad eius exemplum, ante mortui pedes semet interfecerint. Vixit annos triginta septem. *E-*

gnatius.

VITELLIVS.

DEIN VITELLIVS imperio positus est, familia honorata magis quam nobili. nam pater eius non admodum clarè natus, tres tamè ordinarios gesserat consulatus. Hic cum multo dedecore imperavit, & graui szuitia notabilis, præcipue ingluvie & voracitate: quippe cum de die saepe quartò vel quintò feratur epulatus. notissima certè cœna memoria mandata est, quam ei Vitellius frater exhibuit: in qua super ceteros sumptus, duo millia piscium, septem autem millia apposita traduntur. Hic cum Neroni similis esse vellet, atque id adeo præ se ferret, vt etiam exsequias Neronis, quæ humiliter sepultæ fuerant, honoraret, à Vespasiani ducibus occisus est. interfecto priùs Sabino Vespasiani Imperatoris fratre; quem cum Capitolio incendit Interfectus autem, & cum magno dedecore tractus per urbem Romam publicè, nudus, crecta coma & capite subiecto ad mentum gladio; stercore in vultum & pectus ab omnibus obuiis appetitus: postremò iugularus, & in Tiberim deiectus, etiam communi caruit sepultura. Perit autem ætatis anno si primo & quinquagesimo, imperij mēse VIII. & die vno. *Eutrop. Breu. li. 6.*
Vita sors, mors sæda tibi, nec digne Vitelli,

Qui fieres Cæsar, sic sibi fæta placent,

Umbra tamen breui imperij: quia præmia regnũ

Sæpe indignus adit, non nisi dignus habet Aufon.

Vitellius, ortus familia nobili, patre Lucio Vitellio ter consule, imperavit menses octo.

Iste mente crudelis, avarusque cum profusione fuit. Huius tempore *Vespasianus* in Oriente principatum arripuit: à cuius militibus certamine sub muris Urbis habito superatus, è palatio, quò se abdiderat, Vitellius, vinctis à tergo manibus, productus, circumducitur ad spectaculum vulgi. Ac, ne homo impudens, in extremis saltem, malorum, quæ gesserat, rubore faciem dmitteret, subiecto in mentum gladio, seminudus, multis cœno, fimo, & cæteris turpioribus dictu purgamentis, vultum eius incessantibus, per scalas Gemonias trahitur: ubi Sabinum Vespasiani fratrem necari permiserat. numerosis ictibus confossus interiit. Vixit annos quinquaginta septem. Hi omnes, quos paucis attingi, præcipuè Cæsarum gens, adeo literis culti atque eloquentia fuere, vt, ni cunctis vitiis, absque Augusto, nimij forent, profectò texissent immodica flagitia. *Excerpta ex libris Sexti Aurelij Victoris.*

ITa ad *Aulum Vitellium* potestas delata; quæ in progressu funestior talibus initiis foret, si Vespasianus aliquamdiu Iudæorū bello, quod Neronis iussu susceperat, impensius attineretur. Is ubi gesta per Galbam, ipsumque oppressum accepit; simul quoniam legati Mœsiæ, Pannoniciq; exercitus hortantium venerant, Imperium capit. Namq; milites prædicti, postquam Othonem prætoriis, Vitellium Germanicianis legionibus factum comperere, æmuli, vt inter se solent, ne dissimiles viderentur, Vespasianum perpulere; in quem iam Syriacæ cohortes ob egregia vitæ consenserant. Quippe Vespasianus noua Senator familia, Reatins.

maioribus, industria rebusque pacis ac militiæ longe nobilis habebatur. Huius legatorum in Italiam transgressu, fusisque apud Cremonam suis, Vitellius ab Sabino. Urbi præfecto, Vespasiani fratre, sestertiū millies pepigerat, arbitris militibus Imperio decedere: sed postquam mox circumuentum se nuntio ratus est, quasi renouato furore, ipsum ceterosque aduersæ partis, cum Capitolio, quod saluti remedium ceperant, cremauit. Ast ubi vera esse, ac propinquare hostes patefactū est; productus ē tugurio, quo se abdiderat, ianitoris iniecto laqueo, parricidarum more, ad scalas Gemonias, perque eas pertractus; simul ictibus, quantum quisque valuerat, confosso corpore, in Tiberim deiicitur tyrannidis octauo mense; annos natus septuaginta, & quinque amplius.

Hi omnes, quos paucis attingi, præcipueque Caesarum gens, adeo litteris culti atque eloquentia fuere, ut, ni cunctis vitiis (absque Augusto) nimij foret; tantæ artes profecto texissent modica flagitia. Quis rebus quamquam satis constet præstare mores; tamen cuique, præsertim summo rectori, utroque, si queat, iuxta opus: sin autem vitæ proposito in immensum progrediente, elegantia satis atque auctoritatis sumat eruditionem, *S. Aurel. Victor de Caesarib. part. 2.*

Post Vitellius regnavit mensibus octo, die vno. *Cassiodorus.*

Vitellius, Romanorum Imperator, successor Galbæ, omnibus probris refertus, inexplibili præsertim gulæ incontinentia, & ventris ingluvie. sæpe enim non interdium modò, sed & noctu cibum capiebat, & in apparandis cœnis
magna

magna pars vectigalium consumebatur. Ferunt enim centena bina sestertia & semis in singulas cœnas insumpsisse: cùm quidem & continenter atq; insatiabiliter impleretur, & continenter eructaret atque reuomeret omnia. qua vna re crapulam ferre potuit. Nam eius quidē conuictores, pessimè habebant. Bebius certè Crispus, cùm per aliquot dies ob morbum conuiuio abfuisset, argutè dixit, se, nisi ægrotasset, perituum fuisse. Insigne etiam Vitellij apud fratrem conuiuium celebratur, in quod præter cæteras impensas, duo millia piscium, & auium septem millia fuerint illata. Laudabat acta Neronis, & cadauer eius in obscuro quodā specu situm, exornabat. Interfectus est à Vespasiani militibus, imperiū sibi iam vindicantis. *Suidas.*

Pudet tot dedecorum, sed ad institutam *seriem* pertinet & hunc ipsum referre. Qui patre L. Vitellio, & matre longè optima natus, militari factione, dum legatus Germaniæ superiori præest, imperium inuasit, fœdo ingenio, ventriq; ac gulæ natus, & quod usu in his venit, scuitia par. Cæterum Vespasiano principe declarato, cœno, fimoq; iactatus, ac furca sub mētum posita diu per urbem tractus in scalis Germaniis omnium ludibrio diu iacuit. Vita illi annorum LVII. Imperium vix octimestre. *Egnat.*

• VESPASIANVS.

VESPASIANVS huic successit, factus apud Palæstinam Imperator princeps obscure quidem natus, sed optimis comparandus, priuata vita illustris; vt qui

à Claudio in Germaniam, deinde in Britanniam missus tricies & bis cum hoste cōfixerit; duas validissimas gentes, XX. oppida, insulam Vectam Britanniam proximam, imperio Romano adiecit. Romæ se in imperio moderatissimè gessit: pecuniæ tamè audior fuit. ita ut eam nulli iniuste auferret: quam cum omni diligentia prouisione colligeret, tamen studiosissimè largiebatur, præcipuè indigentibus. nec faciliè ante eum cuiusquam principis vel maior est liberalitas comperta vel iustior. placidissimæ bonitatis; ut qui maiestatis quoque contra se reos non faciliè puniret ultra exilij pœnam. Sub hoc Iudæa Romano accessit imperio: & Hierosolyma quæ fuit vrbs clarissima Palæstinæ, Achaiæ, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, quæ liberæ ante hoc tempus fuerāt: item Thraciam, Ciliciam Tracheam, Commagenen. quæ sub regibus amicis erant in prouinciarum formam redegit. Offensarum & inimicitiarum immemor fuit: conuicia à cauidicis & philosophis in se dicta, leniter tulit diligens tamen coercitor disciplinæ militaris. Hic cum Tito filio de Hierosolymis triumphauit. Per hæc cum Senatui & populo, postremo cunctis amabilis ac iucundus esset. profluvio ventris extinctus est in villa propria, circa Sabinos, annū ætatis agēs L X IX. imperij nonum. & diem septimum: atq; inter diuos relatus est. Genituram filiorum ita cognitam habuit, ut cum multæ contra eum conlurationes fierent, quas patefactas ingenti dissimulatione contempsit, in senatu dixerit; aut filios sibi successuros, aut neminem. *Eutropius*
Ætneriū lib. 6.

Quarandi attentus, moderato commodus usu,

Auger, nec reprimit Vespasianus opes.

Olim qui dubiam privato in tempore famam

Par alii princeps transfudit in melius. Aufon:

Vespasianus imperauit annos decem. Huius inter cetera bona illud singulare fuit, inimicitias obliuisci; adeo vt Vitellij hostis sui filiam locupletissimè dotatam, splendidissimo coniungeret viro. Ferebat patienter amicorum motus; contumeliis eorum, vt erat facetissimus, dictis iocularibus respondens. Namque Licinium Mucianum, quo adiutore ad imperium peruenerat, fiducia meritorum insolentem lepide flectebat, adhibito aliquo virique familiari; id vnum dicens, *Noſti me virum esse.* Sed quid mirum in amicis, cum etiam caussidicorum obliqua dicta, & philosophorum contumaciam contemneret? Iste ex sanguine diu fessumque terrarum orbem breui refecit. Namque primum satellites tyrannidis, nisi qui forte atrocius longè processerāt, flectere potius maluit, quàm excruciatos delere; prudentissimè ratus, *nefaria ministeria* à pluribus metu curari. Præterea legibus exquisitis monēdo, quodque vehemētius est, *vita specie*, vitiorum plura aboleuerat. Infirmus tamen, vt quidam prauè putant, aduersus pecuniam: cum satis constet, rariorum inopia, & clade urbium, nouas eum neque postea habitas vestigalium pensiones exquisiuisse. Hic Romam deformem incendiis veteribus ac ruinis permissa, si domini deessent, volentibus ædificandi copia, Capitolium, ædem Pacis, Claudij monumenta, reparauit: multa quoque noua instituit. Per omnes terras, qua ius Ro-

manum est, renouata vrbes cultu egregio: viz operibus maximis munita sunt. Tunc cauati montes per Flaminiam sunt prono trāsgressu; quæ vulgariter *Pertusa petra* vocitatur. Mille gētes composita, cū ducentas ægerimè reperisset, extinctis sauitia tyrannorum plerisque. Rex Parthorum Vologeses metu solo in pace coactus est. Syria seu Palaestina, nec non Cilicia Trachea, & Commagene, quam hodie Augustophratensem nominamus, prouinciis accessere. Iudæi quoq; additi sunt. Hic monentibus amicis, vt caueret à Merio Pomposiano, de quo sermo percrebuerat regnaturum, consulem fecit; alludens tali cauillo, *quandoque memor erit tanti beneficij*. Institutum verò vniforme omni imperio tenuit: vigilare de nocte; publicisq; actibus absolutis caros admittere; dum salutatur, calceamenta sumens & regium vestitum: post autem negotiis, quæcumque aduenissent, auditis, exerceri uestigatione; deinde requiescere. postremò, vbi lauisset, remissiore animo cōuiuium curabat. Plura dicere studium coëgit Imperatoris boni; quem ab Augusti morte, post annos sex & quinquaginta, Romana respublica ex sanguis sauitia tyrannorum, quali fato quodam, ne penitus rueret, affecuta est. Itaq; annum agens vitæ absq; vno septuagesimum, seriis ioca, quibus delectabatur, admissens, interiit. Quippe primò, cū crinitum sius apparuisset, *Istud, inquit, ad regem Persarum pertinet, cui capillus effusior*. Deinde, ventris eluic fessius, & assurgens, *Stantem, ait imperatorem excedere terris decet*. Excerpta ex libris Sexti Aurelij Victoris.

Hoc item ex genere *Vespasianus*, sanctus omnia, facundia haud egens promendis quæ senferat; ex sanguinem diu fessumque terrarum orbem breui refecit. Namq; primum satellites tyrannidis, nisi qui fortè atrociùs longè processerant, flectere potius maluit, quàm excruciatos delere: prudentissimè ratus, *nefaria ministeria* à pluribus metu curari. Dein coniurationum multas scelere inulto abscedere patiebatur; comiter, vti erat, stultitiæ arguēs, qui ignorarent *quanta moles molestiaq;* imperio inesset. Simul diuinis deditus (quorum vera plerisque negotiis compererat) successores fidebat liberos Titum ac Domitianum fore. Præterea legibus æquissimis monendo, quodq; vehemētius est, vitæ specie vitiorum plura aboleuerat: infirmius tamen, vti quidam prauè putant, aduersum pecuniam: cùm satis constet, ærarij inopia, ac labe urbium, nouas eum neque aliquamdiu postea habitas, vectigalium pensiones exquisiuisse. Namq; Romæ Capitolium, quod conflagrasse supra memorauimus, ædes Pacis, Claudij monumēta, Amphitheatrum tanta vis, multæque aliæ, ac forum, cœpta ac patrata. Adhuc per omnes terras, quæ ius Romanum est, renouatæ urbes cultu egregio, viæque operibus maximis munitæ, & cauati montes per Flaminiam, pro no transgressu. Quæ tot tantaq; breui confecta, intactis cultoribus; prudentiam magis quàm auaritiam probauere: simul censu more veterum exercito, Senatus motus probrosior quisq;, ac, lectis vndiq; optimis viris, mille gētes composita; cùm ducentas ægerrimè reperisset, extinctis scuitia tyrannorum plerisque. *Abbe*

rex Parthorum Vologesus in pacem coactus. atque in prouinciam Syria cui Palæstina nomen, Iudæiq; annitente filio Tito: quem transgrediens in Italiam, reliquerat externæ militiæ, moxq; victorem Præfectura Prætorio extulerat. unde etiam honos is, ingens à principio, tumidior, atq; alter ab Augusto imperio fuit. verum hac tempestate dum honorum honestas despectatur, mistique bonis indocti, ac prudentibus inertes sunt; fecere nomen plerique potentia vacuum * insolens per iniurias, subiectum pessimo cuiq; & annonæ specie rapax. *S. Aurelius Victor de Cesarib. parte 2.*

Vespasianus II. & Titus II. His consulibus *Vespasianus* suscepit imperium, qui regnavit annis IX. mensibus XI. diebus XXXII. sub quo hi consules fuerunt:

Vespasianus III. & Nerva.

Vespasianus IIII. & Titus III. *His C O S S. Titus filius Vespasiani Iudæa capta, præter quos gladio interfecit, centum millia captiuorum publicè vendidit.*

Vespasianus V. & Titus IIII. *(numdauit.*

Vespasianus VI. & Titus V.

Vespasianus VII. & Titus VI. *His C O S S. Vespasianus incensum Capitolium adificare orsus est. Commodus & Rufus.*

Vespasianus VIII. & Titus VII. *His C O S S. colossus erectus est, habens altitudinis pedes C. & VII.*

Vespasianus IX. & Titus VIII.

Sylvanus & Verus.

Domitianus & Messalinus *His C O S S. Vespasianus est mortuus profluuiis ventris, in villa propria iuxta Sabinas. Calliodorus.*

Vespasianus, Imperator Romanorū, adeo mitis & clemens fuit, ut nec delicta aduersus

se. & imperij maiestatem commissa, vltra exsiliū mulctaret. Nam inimicitias & offensas, statim animo eiiciebat; & dictoria rhetorum ac populorum quibus incessabatur, leuiter & modicè ferebat. Accessū facilis & comis; sēpe extra palatium diuersabatur; dignus qui vel cum optimis Imperatoribus cōparetur, vt qui & priuatam suam vitam multis ac magnis rebus feliciter gestis illustrarit; (nam Claudij Caesaris dux contra Germanos & Britannos. tricies fortiter cum hostib. cōfluxit) & principatū adeptus, moderatè ac sobriè imperiū administravit. Visus quidē ille fuit auarior; sed non ita tamē vt sua cuiq; eriperet; & opes nō ad luxū, sed ad publicā vtilitatē cōtulit. Ante hūc sanè haud vllū inuenias Imperatorē vel largiorē vel in distribuēdis munerib. æqui & boni obseruantiorē. *Suid.*

Fessam atque labantem rempublicam trium principum tyrānide potius, quam imperio. Flauiae gentis autor Vespasianus primus restituit. Nam per X. annos, quibus imperium rexit, singulari studio ac prouidētia rem administravit & ne Casarianum desideraretur nomē, effecit. Hierosolymis expugnatis, cum filio triumphauit. Auaritiam ne culpes in eo, & temporū calamitas & laudabilis eius vsus facit. adeo inimiciarum omniū princeps oblitus vt Vitellij hostis filiā locupletissime dotatam. splendidissimo iungeret viro; & insolescentē Mutianū, imperiūq; participē agentē adhibitis familiaribus satis habuerit admonere, se quoq; hominē esse. mors eius quātam animi tranquillitatem secum afferret ostēdit. dum alleuatus inter assidētium manus, stantē ait, imperatorē mori decere. Perit aņo etatis vnde septuagesimo. *Egnat.*

TITVS.

VICTITVS filius successit; quib; & ipse VESPASIANVS; est dictus: vir omnium virtutum genere mirabilis; adeo vt amor & *delicia humani generis* diceretur. facundissimus, bellicosissimus, moderatissimus: causas Latine egit; poëmata & tragœdias græcè composuit. In oppugnatione Hierosolymorum sub patre militans, XII. propugnatores XII. sagittarum ictibus confixit. Romæ tantæ ciuilitatis in imperio fuit, vt nullum omnino puniret; conuictos aduersum sese coniurationis, ita dimiserit, vt in eadem familiaritate, qua antea, habuerit. Facilitatis tantæ fuit & liberalitatis, vt nulli quidquam negaret: & cum ab amicis reprehenderetur, respondit, Nullum tristem debere ab Imperatore discedere. Propterea cum quadam die in cœna recordatus fuisset, nihil se illo die cuiquam præstitisse, dixit; *O amici, hodie diem perdidit.* Hic Romæ amphitheatrum ædificauit, & quinq; millia ferarum in dedicatione eius occidit.

Per hæc inusitato fauore dilectus, morbo periit, in ea qua pater villa, post biennium, menses octo, dies XX. quàm Imperator erat factus, ætatis anno altero & XL. Tantus luctus eo mortuo publicus fuit, vt omnes tamquam in propria doluerint orbitate. Senatus obitu ipsius circa vesperam nuntiato, nocte irrupit in curiam: & tãtas ei mortuo gratias laudesq; congesit, quãtas nec viuo vmquam egerat, nec presenti. Inter diuos relatus est. *Entropius Breviarij libro 6.* *Belius*

*Felix imperio, felix breuitate regendi,
 Expertus civilis sanguinis, orbis amor,
 Vnum dixiffi moriens te crimen habere :*

Sed nulli de te, non tibi credidimus. Aufonius.

Titus vocabulo patris etiam *Vespasianus* dictus, matre liberta *Domitilla* nomine genitus, imperauit annos duos, & menses duos, diesque viginti. Iste à puero præclaris studiis, probitatis, militiæ, literarum instantissimè deditus, quò contenderit, animi & corporis muneribus ostendit. Hic, vbi patriæ curam suscepit, incredibile est quantum, quos imitabatur, antecierit; præcipuè clementia, liberalitate, honorificèria, ac pecuniæ contemptu: quæ eò amplius grata fuere, quòd ex nonnullis à priuato adhuc patris, asperior, luxuriæ & auaritiæ amans credebatur fore. Namque præfecturam prætorianam patre imperante adeptus, suspectum quemque & oppositum sibi, immixtis quæ per theatra & castra, inuidiosa iactantes ad potnam poscerent, quasi criminis conuictos oppressit. in quibus Cæcinam consularem, adhibitum cœnæ, vix dū triclinio egressum, ob suspicionem stupræ Berenices vxoris suæ, iugulari iussit. Iurgia autem sub patre venundata, rapinarum cupidum. vnde *Neronem* cuncti vocantes opinantesque, summam rerum nactum grauer acceperant. Sed hæc in melius conuersa, adeo ei immortalem gloriam contulere, vt *delicie atque amor humani generis* appellaretur. Denique vt subiit pondus regium, Berenicem, nuptias suas sperantem, regredi domum, & eneruatorū greges abire præcepit. Quo facto, quasi signum protulit mutatæ intemperatiæ. Dehinc

cum donata concessave à prioribus principibus, firmare insequentes solerent, simul ut imperium cepit, talia possidentibus edicto sponte equit, vel concessit. Quadam etiam die, recordans vesperi nihil se cuiquam præstitisse, venerando celestique dicto, *Amici*, ait, *perdidimus diem*: quia erat magnificæ liberalitatis. Clementiam verò usque eò perduxit, ut amplissimi ordinis duo cum aduersus eum cōiurassent, neque abnuere cogitatum scelus quirent, monuit primò: post de ductes in spectaculum tecum, utrimque assidere iusserit; petitoque ex industria myrmillonum, quorum pugna viscebantur, gladio quasi ad explorandam aciem, uni atque alteri commiserit: quibus percussis & constantiam mirantibus diceret? *videtisne potestate suo dari, frustra que tentari facinus potiundi spe, vel amittendi metu?* Fratrem quoque Domitianum, parantem invidias, miliumque animos sollicitantem, sēns sæpius obtestatus est, ne patricidio assequi cuperet, quod & se volente esset obuenturum ei, & iam haberet, cum sit particeps potestatis. Huius tempore mons Vesuvius in Campania ardere cepit: incendiumque Romæ tunc nocturna requie per triduum fuit. Lucs quoque quanta vix unquam antea, fuit. Quibus malis nonnullis vexatis, pecunia propria subuenit cunctis remediumque generibus, nunc egrotantes per semetipsum reficiens nunc consolans suorum moribus afflictos. Vixit annos quadraginta vnum, & in eodem, quo pater, apud Sabinos agro, febris interit. Huius mors, credi videt, quantum lucens. Ubi prouincisque intulerit, adeo ut eum

delicias publicas, sicut diximus, appellantes, quasi perpetuo custode orbatum terrarum orbem deflerent. Excerpta ex libris Sexti Aurelij Victoris.

CÆterum Titus, postquam imperium adeptus est, incredibile est quātum quem imitabatur, anteierit: præsertim litteris, clemētiaq; ac muneribus. Denique dum concessa per priores Principes, firmari ab insequentibus mos esset; simul imperium cepit, talia possidentibus edicto sponte cauit prospexitque. neque minus sanctè facilis in tuendis qui fortè in se conspिरassent: adeo ut cū amplissimī ordinis duo abnuere cogitatum scelus nequirent; Patresq; censuissent de confessis supplicium sumendum; deductus in spectaculum, se utrumque assidere iussit: petitoque ex industria gladiatoris, quorum pugna visebantur, gladio, quasi ad explorandam aciem, vni atque alteri committere. Quis percussis, & constantiam mirantibus. *Videtisne, inquit, potestates fato dari, frustraqtentari facinus potiundi spe, vel amittendi merui.* Ita biennio post, ac menses ferè nouem, Amphitheatri perfectō opere, laetusque, veneno interit, anno xxi quadragesimo; cū eius pater septuagesimo obijisset. Imperator decennij. Huius sanè mors adeo prouincias luctui fuit, uti generis humani delicias appellantes, orbatum orbem deflerent. *Sext. Aurelius Victor de Caesaribus pars. 2.*

Hic Titus filius succedens in utraq; lingua disertissimus, regnavit annis II. mensib. II. sub quo hi Consules extiterunt.

Domitianus II. & Rufus II. *Hic COSS. Titus Amphitheatrum Romæ adificauit, & in dedicatione*

eius quinque millia ferarum occidit.

Domitianus III. & Sabinus. *His C O S S.*

*Titus morbo perijt in eadem villa qua pater eius, anno
atatis XLII. qui ob insignem mansuetudinem, De-
licia humani generis appellatus est. Cassiodorus.*

Titus, Romanorum Imperator, filius Ve-
spasiani, vir omni virtutis genere ornatus:
ut vulgò Orbis amor & deliciae generis huma-
ni diceretur. Nam eloquentissimus, rei milita-
ris peritissimus, & modestissimus fuit. Verna-
cula latinorum lingua ad communem rerum
administrationem utebatur: poëmata verò &
tragœdias Græca voce conficiebat. Cùm Hiero-
solyma cepisset, Syria vniuersa, & Ægyptus &
omnes Palæstinæ finitimæ gentes, virum coro-
nabant, victorem appellantes. At ille coronas
repudiabat; non sese dicens illa fecisse; sed
Deo, iram suam declaranti, manus suas com-
modasse. Adeo moderatus & modestia plenus
fuit. Tito hoc Hierosolyma obsidente, Roma-
nus quidam, eques probatissimus, cùm Iudæos
per prærupta loca ruere cerneret, adolescentem
quendam fugientem, robusto corpore, & ar-
matum, rapit, calce arreptum, equo currente
inclinatus, & Iudæum equo insidentem perse-
quens. Qui cùm tantum dexteræ firmitatis &
reliqui corporis ostendisset, & equestris artis
virtutem, tamquam pretiosum aliquod munus
ad Cæsarem pertulit captiuium. Titus verò, su-
pra modum miratus robur eius, & vires inuictas,
eum remuneratus, captiuium interfecit. ¶ Ti-
tus, Romanorum dux. Huic omnia ex senten-
tia successerunt, fortuna etiam suffragata: sed
pleraque omnia suapte prouidentia tractauit:
Valde

Valde enim sollers, si quisquam alius, fuit. Adeo enim sollerter & prudenter non solum communia negotia sed, priuatos etiam congressus regebat, vt nihil addi posset, quamuis in ipso ætatis flore. Plures enim triginta annis non habebat, & primum in Græciam cum legionibus transijt. *Suidas.*

A Morem ac delicias humani generis Titum infesta mortalibus numina intra biennium sustulere. Huius præcipuam clementiam ac liberalitatem, virtutesque alias eximias per totum eius principatū magis commēdauit & vitæ antea actæ licētia, & sub initia luxurię, & avaritiæ suspicio, vt Neronis tyrannidem plerique augurarentur. Sed mutatus adepto imperio in melius, declarauit eiusdem esse ingenij & pessima & optima interdum ferre. Hic Hierosolyma expugnauit, sagittandi peritissimus, & literis impensè doctus. vox eius quandoque memorabilis audita: recordatus enim super cœnam, quod nemini eo die officium contulisset: *Amici*, inquit, *diem perdidisti*. Huius imperio Vesuuus conflagrauit: incendium Romæ totum triduum, & lues fuit. Perijt ætatis anno XXI. in summo omnium mœrore. *Egnatius.*

D O M I T I A N V S.

D O M I T I A N V S mox accepit imperium, frater ipsius iunior, Neroni aut Caligulę, aut Tiberio similior, quā patri vel fratri suo. primis tamen annis moderatus in imperio fuit: mox ad ingentia vitia progres-

sus, libidinis, iracundiæ, crudelitatis, avaritiæ, tantum in se odium concitauit, vt merita & patris & fratris aboleret. Interfecit nobilissimos ex Senatu. *Dominum* se & *Deum* prius appellari iussit: nullam sibi nisi auream & argenteam statuam in Capitolio poni passus est: confratres suos interfecit. superbia quoque in eo execrabilis fuit. Expeditiones quatuor habuit: vnâ aduersus Sarmatas, alteram aduersus Catos, duas aduersum Dacos. de Dacis Catistisq; duplicem quidem triumphum egit: de Sarmatis solam laureâ usurpauit. Multas quidem calamitates iisdem bellis passus est. nam in Sarmatia legiones eius cum duce interfectæ: & à Dacis Appius Sabinus consularis, & Cornelius Fuscus præfectus prætorio, cum magnis exercitibus occisi sunt. Romæ quoque multa opera fecit; in his Capitolium & Forum trāsitorium, Odeum, porticus, Isium ac Serapium ac Stadium. Verum cum ob scelera vniuersis exosus esse cœpisset, interfectus est suorum coniuratione in palatio, anno ætatis XLV. imperij quintodecimo. Funus eius cum ingenti dedecore per vespillones exportatum, & ignobiliter est sepultum. *Eutropius Breuiarij lib. 6.*

Hactenus edideras geminos gens Flauia iustos,

Cur duæquæ dederant, tertius eripuit?

Vix tanti est habuisse illos: quia dona bonorum

Sunt breuia, eternum, quæ nocere, dolent. Auson.

Domitrianus, Vespasiani & Domitilla libertæ filius, germanus Titi, imperauit annos quindecim. Ille primò clementiam simulans, neque adeo iners, domi belli que tolerantior videbatur: idcircoque Catos Germanosque deuicit

deuicit, ius æquissimè dixit. Romæ multa ædificia vel cœpta, vel à fundamentis construxit. *Bibliothecæ* incendio consumtas, petitis undique, præsertim Alexandria exemplis, reparauit. Sagittarum tam doctus fuit, ut inter parentes digitos extentæ manus viri procul positi, spicula eius transuolarent. Dehinc atrox cadibus, bonorum supplicia agere cœpit: ac more Caligulæ *dominum sese deumque* dici coëgit: segnisque ridicule, remotis omnibus, muscarum agmina persequabatur, furens libidine: cuius fœdum exercitium, Græcorum lingua *λινεπία* vocabat. Hinc percontanti cuidam, quisquàmne in palatio esset, responsum est, *Ne musca quidem*. His eius sauitis; ac maximè iniuria verborum, qua se scortum vocari dolebat, accensus Antonius, curans Germaniam superiorem, imperium corripuit. Quo per Norbanum Appium acie strato, Domitianus longè tetrior, in omne hominum genus, etiam in suos, feraturn more grassabatur. Igitur metu crudelitatis, & conscientia suæ, coniurauere plerique; impulsoribus Parthenio procurante cubiculum, & Stephano; & tum ob fraudem interceptæ pecuniæ supplicium suspectante Clodiano; adscita etiam in consilium tyranni vxore Domitia, ob amorem Paridis histrionis à principe cruciatus formidante: Domitianum multis vulneribus confodiunt, post annum quintum & quadragesimum vitæ. At senatus gladiatoris more funus efferri, radendumque nomen decreuit. Huius tempore sæculares ludi celebrati sunt.

Hactenus Romæ, seu per Italiam orti, imperium rexere: hinc aduenæ. vnde compertum est, urbem Romam externorum virtute creuisse. Quid enim Nerua prudentius aut moderatius? Quid Traiano diuinius? quid præstantius Adriano? *Excerpta ex libris Sexti Aurelij Victoris.*

Igitur Domitianus, fratris atque imperatoris optimi nece, priuato scelere publicoque amentior, simul maculosæ adolescentiæ, prædas, eadem, supplicia agere occœpit: maior libidinum flagitio, ac plus quàm superbè vtens patribus, quippe qui se Dominum Deumque dici cœgerit: quod confestim ab insequentibus remotum, validius multò posthac deinceps, retulère. Sed Domitianus primò clementiam simulans, neque adeo iners domi, belloque tolerantior videbatur, idcircoque Dacis & Cattorum manu deuictis, Septembrem Octobremque menses, Germanici superiorem; è suo nomine alterum appellauerat: multaque opera inchoata per patrem, vel fratris studio, atque in primis Capitolium, absoluit. Dehinc atrox cædibus bonorum, segnisque, ridiculè remotis procul omnibus, muscarum agmina persequabatur, postquam ad libidinem minus virium erat; cuius foedum exercitium Græcorum lingua κλινοπάλην vocabat. Hincque iocorum pleraque. nam percunctanti cuidam, quisquàmne in Palatio esset, responsum; Ne musca quidem: nisi fortè apud palæstram. Is ergo magis magisque szuitia nimius, eoque suspectior, etiam suis, libertorum consilio, vxore non ignara, quæ amorem histrionis viro prætulerat, pœnas luit; quinto & quadragesimo anno vitæ, dominatio-

nis circiter quintodecimo. At Senatus gladiatoris more funus ferri, radendumque nomen decrevit. Quo moti milites, quibus privatæ commoditates dispendio publico largiùs procedunt, auctores necis ad supplicium petere, more suo seditiosius, coeperunt. Qui vix ægreque per prudentes cohibiti, tãdem in gratiam optimatum conuenêre. Neque minus per se moliebantur bellum, quod his conuersum imperium mœstitiæ erat, ob omissionem prædarum, per dona munifica.

Hactenus Romæ, seu per Italiam orti Imperium rexere: hinc aduenæ: nescio quoque an, vt in Prisco Tarquinio, longè meliores. At mihi quidem audienti multa legentiq̃ue, planè compertum, urbem Romanam externorum virtute, atque insitiuis artibus præcipuè creuisse. S. *Aurelius Victor de Cæsarib. part. 1.*

Hic successit *Domitianus* frater Titii iunior, crudelissimus; qui imperauit annis XV. mensibus V. sub quo hi Consules fuerunt:

Domitianus IIII. & Rufus III. Hic COS.

Domitianus eunuchos fieri prohibuit.

Domitianus V. & Dolabella.

Domitianus VI. & Rufus IIII.

Flavius & Traianus.

Domitianus VII. & Nerua.

Traianus II. & Glabrio. Hic COS. primus

Domitianus Dominum & Deum se appellare iussit.

Domitianus VIII. & Saturninus.

Sylvanus & Priscus. Hic COS. Quintilianus

ex Hispania primus Roma scholam publicam & salarium ex fisco accepit, & claruit.

Asprenas & Clemens. Hic COS. multa

*mcenia & celeberrima Roma facta sunt ; id est, Capit-
tolium , Forum transitorium , Duorum porticus,
Isium, Serapium , Stadium , Horrea piperataria, Ve-
spasiani templum ; Minerva Chalcidica, Odion.*

Domitianus IX. & Clemens II. *Hic COSS. in-
signissima Roma facta sunt opera ; id est, forum
Traiani, Therma Traiane & Titiane, Senatus lu-
dus matutinus, Meta aurea, Meta sudans & Pan-
theon.*

Nerva II. & Rufus.

Fulvius & Vetus.

Sabinus & Antoninus.

Nerva III. & Traianus III.

Senecio & Palma.

Traianus IIII. & Fronto. *Hic COSS. Apol-
lonius Tyaneus philosophus insignis habetur. Domi-
tianus occisus in Talaris, anno aratis XXXV.
Cassiodorus.*

Domitianus, Romanorum Imperator, Ti-
ti frater natu minor, Neroni, Caligula, &
Tiberio qui pessimè atque turpissimè impe-
rium administrarunt ; quam patri aut fratri si-
milior. Nam cum principio non pessimè prin-
cipatu fungeretur, statim in magnam vecor-
diam incidit ; & avaritia & libidine infamis ;
supra modum iracundus & in supplicijs irro-
gandis inexorabilis. præter ceteros odiosus &
avarus. Quamprimum certe quidem in omniū
odium incurrit tantum, ut & patris & fratris
gloriam extingueret. Nam & cædibus insigniū
senatorum quotidie urbem inquinabat ; & di-
vinos affectans honores, non serebat ut cuius-
quam in Capitolio statueretur aureæ & argenteæ,
præter suas, collocarentur. Ac ne suorum qui-
dem

dem cædibus abstinuit ; sed omnibus consanguineis nefariam iniecit manum ; neque Deos gentilicios neque vindictam veritus , sed diuina pariter & humana contemnens. ¶ Domitianus , Romanorum Imperator , Titi frater cui cum successisset , non paternam nec fraternam reip. administrationem , licet optimam , amulatus est ; sed Tiberij Neronisque scelera nefaria velut ex diametro imitatus est. Itaque omne improbitatis genus confectatus , cum se homicidijs , muliebrisque pariter & virilis sexus amoribus vsque ad satietatem contaminasset , ad extremum se impius ille Deum fecit. Unde cum se ob scelesti animi cruenta & beluina consilia , omnibus inuisum atque execrabilem miser reddidisset , consentanea malignitatis suæ præmia consecutus , turpissimo fato scelestam profanamque vitam claudit. Hic , imperij cupiditate inflammatus , maligni demonis instinctu inuidens fratri , veneno eum tollit. Maleque remp. tractans , nullum crudelitatis , auaritiæ , sanguinolentiæ , aliæque sceleris genus exercere omisit ; sed præterea incontinentia quoque ac libidine corpus polluit Neruam quoque vt imperio insidiantem , pepulit : & Apollonium Tyaneum , vt Neruæ amicum , comprehensum totondit , & vinctum in iudicium adduxit . cum verò Philosophus illi non cederet , sed eius acta ridere pergeret , verecundia motus , eum dimisit . qui quidem celebrem illum versum dixisse fertur ;

Ὁ δὲ πόρῃ με κτείνῃς, πρὶν ἢ οὐ τοι πρὸς αὐτὸς ἔπῃ

Me non occides , nec enim hoc tibi fata dederunt : atque e vestigio euauisse . Hic &

Philosophos & Mathematicos Roma exegit. Sub hoc & Iohannes Euangelista in Pathmon relegatur; & Dauidici generis homines tolli iubentur: multiq̃ue sub eo Christiani martyres facti sunt. Verùm Nerua Theologum Ioannem relegatione liberat. Hic, cùm ob crudelitatem & immanitatem in maximo esset odio, conspiratione suorum interficitur, cùm Stephanus, libertus eius, meridiati & exsilianti ictum non lethalem intulisset. *Suidas.*

ECquis Titi non doleret interitum? tali præsertim successore, qui per omnia patri, fratriq̃; dissimilis: sæpè etiam viuentibus aut contumax, aut obstrectator, Neroni ac Caligulæ propior vixit? dissimulatamq̃; malè scuitiam per omnes ordines effudit? Quare nihil illi pater, fraterq̃ue, aut Cattorum Germanorumq̃ue elades, aut bibliothecarum incensarum restitutio profuit, quin eadē illustrium virorum inuisus omnibus factus, suorum tandem conspiratione post vitæ annum quintum ac quadragesimum, imperij quintum ac decimum confossus occubuerit, omniaq̃ue eius acta rescissa sint. *Egnatius.*

N E R V A.

Nno octingentesimo & quinquagesimo ab vrbe condita, Vetere & Valente consulibus, Resp. ad prosperissimum statum redijt, bonis principibus ingenti felicitate commissa. Domitiano enim exitiali tyrāno N E R V A successit; vir in priuata vita moderatus, & strenuus;

Nerueus ; nobilitatis mediæ. qui senex admodum, operam dante Petronio Secundo, præfecto prætorio ; item Parthenio interfectore Domitiani, Imperator factus , æquissimum se & ciuillissimum præbuit. Reip. diuina prouisione cōsuluit, Traianum adoptando. Mortuus est Romæ post annum & quatuor menses imperij sui, ac dies octo : ætatis LXX. & altero anno. atque inter diuos relatus est. *Eutropius Breuiarij lib. 8.*

Proximus extincto moderatur sceptræ tyranno

Nerua senex , princeps nomine , mente parens .

Nulla viro soboles , imitatur adoptio prolem ,

Quam legisse iuuat , quam genuisse, velit. Aufon.

Cocceius Nerua, oppido Narniensi genitus, imperauit menses tredecim, dies decem. Iste, cū imperium suscepisset, mox rumore orto, viuere atque affore Domitianum, perinde trepidauit, vt colore mutato, verbis amissis, vix consisteret. Sed à Parthenio confirmatus, recepta fiducia, ad solemne delenimentū cōuersus est. Qui cū in curiam à senatu gratanter exceptus esset, solus ex omnibus *Arrius Antoninus*, vir acer, eiūque amicissimus, conditionem imperantium prudenter exprimens, amplexus eum gratulari se ait senatui & populo, prouincijsq; , ipsi autem nequaquam : cui satius fuerat malos semper principes eludere, quàm tanti oneris vim sustinentem, non molestijs modò & periculis subijci, sed famæ etiam inimicorum pariter & amicorum; qui cū se mereri omnia præsumunt, si quidquam non extorserint, atrociores sunt ipsis quoq; hostibus. Iste, quidquid antea poenæ nomine tributis accesserat, indulgit : afflictas ciuitates releuauit : puellas pue-

rosq; natos parentibus egestosis, sumtu publico per Italix oppida ali iussit. Hic, ne accessum malignorum terreret, Iunij Maurici constantis viri dicto ita admonetur; qui conuiuio familiari adhibitus, cum Veientonem, consulari honore functum quidem apud Domitianum, tamen multos occultis criminationibus persecutum, adesse vidisset; inter colloquia mentione Catulli facta, calumniatoris præcipui; dicente Nerua, *quid nunc faceret, si Domitiano superuixisset? Nobiscum*, inquit Mauricus *cenaret*. Hic, iurgiorum disceptator & scientissimus & frequens fuit. Calpurnium Crassum promissis ingentibus animos militum perterrantem, detectum, confessumque, Tarentum cum vxore remouit, patribus lenitatem eius increpantibus. Cumque interfectores Domitiani ad exitium poscerentur, tantum est consternatus, ut neque vomitum, neque impetum ventris valeret differre. & tamen vehementer obstitit; dictitans æquius esse mortem subire, quam auctoritatem imperij fœdare proditis potentie sumenda auctoribus. Sed milites neglecto principe, requisiti, Petronium, Stephanum vno ictu; Parthenium vero, dentis prius genitalibus & in os coniectis, iugulanere, redempto magnis sumptibus Casperio: qui scelere tam truci insolentior. Neruam compulit referre apud populum gratias militibus, quia nefandos pessimosque omnium mortaliū peremissent. Hic Traianum in liberi locum, inque partem imperij adoptauit cum quo tribus vixit mensibus. Qui dum suggerente ira voce quam maxima, contra quendam Regulum no-

mine inelamaret. sudore correptus est. quo refrigerante, horror corporis nimis initium febris fuit: nec multò post, vitam finiuit, anno ætatis sexagesimo tertio. cuius corpus, à senatu quondam augusto honore delatum, in sepulchro Augusti sepultum est. Eoque die quo interijt, Solis defectio facta est. *S. Aurel. Viëtor historia antiqua.*

Quid enim *Nerva* Cretensi prudentius, magisque moderatum? qui cum extrema ætate apud Sequanos, quo tyranni defecit metu. Imperium arbitrio legionum cepisset; ubi prospexit. nisi à superioribus robustioribusque corpore animoque geri non posse, mense sexto ac decimo semet eo abdicauit, dedicato prius foro quod appellatur *Peruii*: quo ædes *Minervæ* eminentior consurgit, & magnificentior. Id cum semper egregium sit, metiri quâ tum queas, neque ambitione præceptum agi; tum in imperio: cuius adeo cupidi mortales sunt, ut id vel ultima senectus auidè petat. Huc accedit, quod suffecti virtute, quantus consilio esset, magis magisque patefecit. *S. Aurel. Viëtor, de Caesaribus parte 2.*

Hic *Nerva* succedens, regnat annum unum, menses IIII. sub quo hi consules fuerunt.

Traianus V. & Orphitus.

Senecio II. & Sura.

Hic COS S. Nerva morbo periit in horis Sallustianis, anno ætatis LXII. cum iam Traianum adoptasset in filium. Calliodor.

Nerva, Imperator Romanorum, Euangelistam Joannem ab relegatione Pathmice revocatum, Ephesum reduxit quo tempore

etiam Manichæorum dogma prodijt, ipso Manente apertè præunte. *Suidas.*

MEliore reipublicæ fato, quod aurea gibba Domitiano post ceruicem in somnis enata portendit, Cocceius Nerva suscepit imperiū, Parthenio id deferente: clarissimis ortus haud dubie natalibus, vt Dion autor est, & iam senex. qui cum alias leges, tum ne mares castrarentur edicto vetuit. summæ ciuilitatis & clementiæ etiam in eos, qui in illum coniurauerant. Vt optimè verò semper de omnibus meritis esse videatur, Traiani præsertim adoptione factum est, quem absentem, dum senectam suam contemni videt, Cæsarem appellauit, Homericò etiam versu ad imperium adhortatus:

Τισειαν δαναοι ἐμὰ δακρυα σοῖσι βέλεσσιν.
Imperauit anno vno, mensibus quatuor. Vixit annos. LXVIII. *Egnatius.*

TRAIANVS.

TRAIANVS, qui post Augustū Romanæ Reipub. mouit lacertos, Armeniā recepit à Parthis: sublato diademate, regi Armeniæ maioris regnum ademit. Albanis regem dedit: Iberos, Bosphoranos, Colchos, in fidem Romanæ ditionis accepit: Saracenorum loca & Arabum occupauit. Corduenos & Mardomedos obtinuit. Anthemusiā optimam Persidis regionem, Seleuciamque & Ctesiphōtem ac Babyloniam accepit & tenuit; vsque ad Indiæ fines post Alexandrum accessit. In mari rubro classem instituit. Prouincias fecit Armeniam,

Armeniam, Mesopotamiam & Assyriam, quæ inter Tigridem atque Eufratem sita irriguis annibus instar Ægypti fecundatur. *Sextus Rufus.*

Successit ei *Ulpius Traianus Crinitus*, natus Italicæ in Hispania, familia antiqua magis quàm clara: nam pater eius primum COS. fuit. Imperator autem apud Agrippinam ciuitatem in Gallijs factus est. Remp. ita administrauit, vt omnibus principibus meritò præferatur. Inusitate ciuilitatis & fortitudinis fuit. Romani imperij, quod post Augustū defensum magis fuerat quàm nobiliter ampliatum, fines longè lateque diffudit: vrbes trans Rhenum in Germania reparauit: Daciam Decibalo victo subegit, prouincia trās Danubiū facta in his agris quos nunc Taiphali habent, & Victophali & Theruingi. Ea prouincia decies cētena millia in circuitu tenet. Armeniam, quā occupauerant Parthi, recepit, Pharnace Syro occiso qui eam tenebat. Albanis regem dedit. Iberorū regem & Sauromatarum & Bosphoranorum, & Arabum & Osdroënorum & Colchorum, in fidem accepit. Adiabenos, Marchomedos occupauit: & Anthemusium magnam Persidis regionem Seleuciam & Ctesiphōtem, Babylonem & Edesios vicit ac tenuit vsq; ad Indiæ fines, & mare rubrum accessit atque ibi tres prouincias fecit, Armeniam, Assyriam, Mesopotamiam; cum his gētibus quæ Macedenam attingunt. Arabiam postea in prouinciæ formam redegit. in mari rubro classem instituit; vt per eam Indiæ fines vastaret. Gloriam tamen militarem ciuilitate & moderatione luperauit, Romæ & per pro-

uincias equalem se omnibus exhibens; amicos salutandi causa frequentans: vel agrotantes, vel cum festos dies habuissent; conuiuia cum iisdem indiscreta vicissim habens, sepe in vehiculis eorum sedens, nullum senatorum ledens, nihil iniustum ad augendum fiscum agens: liberalis in cunctos, publice priuatimque ditans omnes & honoribus augens, quos medio-cri vel familiaritate cognouisset: orbem terrarum edificans, multas immunitates ciuitatibus tribuens; nihil non tranquillum & placidum agens; adeo ut omni eius ætate vnus tantum Senator damnatus sit; at is tamen per Senatum ignorante Traiano. Ob hoc per orbem terrarum Deo proximus, nihil non venerationis meruit, & viuus & mortuus. Inter alia dicta hoc illius fertur egregium. amicis enim culpabilibus, quod nimis circa omnes comis esset, respondit; *Talem se Imperatorem esse priuatis: quales esse sibi Imperatores priuatus optasset.* Post ingentem igitur gloriam belli domique quaesitam, & Perside rediens, apud Seleuciam Isauriæ profluuium ventris extinctus est. Obijt autem ætatis anno LXII. mense nono, & die quarto: imperij anno XIX. mense VI. die XV. Inter Diuos relatus est, solusque omnium intra Urbem sepultus. Ossa eius collocata in vna aurea, in foro quod edificauit. sub columna sita sunt: cuius altitudo, CXLIII. pedes habet. Huius tantum memoriam delatum est, ut vsq; ad nostram ætatem non aliter in Senatu principibus acclameretur, nisi FELICIOR AVGVSTO, MELIOR TRAIANO. Adeo in eo gloria bonitatis obtinuit, ut vel assentantibus vel vere laudantibus

tibus occasionem magnificentissimi præstet exempli. *Eutropius Breuiarij lib. 8.*

*Aggreditur regimen viridi Traianus in auro,
Belli laude prior, cetera patrius habens.*

*Hic quoque prole carens sociat sibi sorte legendi,
Quem facere bonum, disscere parem.* Auson.

VLpius Traianus, ex vrbe Tudertina; Vlpianus, ab auo dictus; Traianus, à Traio paterni generis auctore, vel de nomine Traiani patris sic appellatus; imperauit annis viginti. Iste talē se Reipublicæ præbuit qualē vix ægreq; exprimere valuerūt summorū scriptorum mirāda ingenia. Hic imperiū apud Agrippinā nobilē Galliæ coloniā, suscepit; habens diligentiam in re militari, in ciuilibus lenitatē, in subleuandis ciuitatibus largitionē. Cūq; duo sint, quæ ab egregijs principibus exspectentur, *Sanctitas domi; in armis fortitudo, utrobique, prudentia*: tātus erat in eo maximarum rerum modus, vt quasi temperamēto quodam virtutes miscuisse videretur, nisi quia cibo vinoq; paululum deditus erat. Liberalis in amicos; & tamquam vitæ conditione par, societatibus perfrui. Hic ob honorem Suxæ, cuius studio imperiū arripuerat, lauacra condidit. De quo superuacaneū videtur cūcta velle nominatim prodere, cum satis sit excultū atq; emendatum dixisse. Fuit enim patiens laboris: studiosus optimi cuiusque, ac bellicosi: magisque simpliciora ingenia aut eruditissimos, quāuis ipse parce esset sciētiæ, moderateq; eloquēs, diligebat. *Iustitia* verò, ac *iuris humani diuinique*, tam repertor noui, quā inueterati custos. Quæ omnia eo maiora visebantur, quoniā per multos atque atroces tyrannos perditio atque

prostrato statu Romano, in remedium tantorum malorum diuinitus credebatur, opportunè datus; usque eo, ut adueniens imperium eius pleraque mirifica denuntiauerint: in quibus præcipuum, cornix e fastigio Capitoli Atticis sermonibus effata, *ὦ λαὸς ῥώμης*. Huius exusti corporis cineres relati Romam, humatiq; Traiani foro sub eius columna: & imago superposita, sicuti triumphantes solent, in urbem inuenta, senatu præeunte & exercitu. Eo tempore, multò perniciosius quàm sub Nerua, Tiberis inundauit, magna clade ædium proximarum: & terræmotus grauis per prouincias multas, atroxque pestilentia, famesque, & incendia facta sunt. Quibus omnibus Traianus per exquisita remedia plurimum opitulatus est; statuens, ne domorum altitudo sexaginta superaret pedes, ob ruinas faciles, & sumtus, si quando talia contingerent, exitiosos. Vnde meritò *Pater patriæ* dictus est. Vixit annos sexaginta quatuor.

S. Aurel. Victor histor. antiq.

N Amque *Vlpium Traianum*, Italica vrbe Hispaniæ ortum, amplissimi ordinis tamen atque consulari loco, adrogatum accepit & dedit. Hoc ægrè clarior domi seu militiæ reperietur quippe primus, aut solus etiam, vires Romanas trās. Utrum propagauit, domitis in prouinciis. Dacorum pileatis Sacisq; nationibus, Decibalo, rege ac Sardonijs. Simul ad ortum Solis, cunctæ gentes quæ inter Indum & Euphratem amnes inclytos sunt, concussa bello; atque imperati obfides. Persarum regi, nomine Chosrois; & inter ea iter conditum per feras gentes. quo facile ab usque Pontico mari in Galliam

Galliam permeatur. Castra suspectioribus atque opportunis locis exstructa : ponsque Danubio impositus ; ac deductæ coloniarum pleræque. Adhuc Romæ à Domitiano capta fora ; atque alia multa , plusquam magnificè coluit ornauitque. Et annonæ perpetuæ mirè consultum , reperto firmatoque pistorum collegio. simul noscēdis ocys quæ vbiq̃e è Rep̃ gerebantur , admota media publici cursus. Quod equidem munus satis vtile , in pestem orbis Romani vertit posteriorū avaritia insc̃lentiaque : nisi quod his annis suffectæ vires Illyrico sunt , Præfecto medente Anatolio. *Verè malèq̃ in Rep̃ nihil est*, quod in diuersum traduci nequeat meritis præfidentium. Æquus , clemens patientissimus , atque in amicos perfidelis ; (quippe qui Suræ familiari opus sacrauerit , quæ *Surana* sunt) vsque eo innocentia fidens , vti præfectum Prætorio, Saburanum nomine , cum insigne potestatis , vti mos erat , pugionem daret , crebrò monuerit ; *Tibi istum ad munimentum meum committo , si rectè agam : sin aliter , in me magis : quod moderatorem omnium vel errare minus fas sit*. Quinetiam vinolentiam , quo vitio , vti Nerva angebatur , prudentia molliuerat ; curari vetans iussu post longiores epulas. His virtutibus acto Imperio annos prope viginti cum terræ motu graui apud Antiochiam cætera que Syriæ extremis afficeretur rogatu Patrum militiam repetens morbo periit. grandæua ætate ; ascito prius ad Imperium Hadriano ciue propinquoque. Ab hinc diuisa nomina Cæsarium atque Augusti : inductumque in Rempublicam , vti duo seu plures summæ potentia , dissimiles

cognomento ac potestate dispari sint. Quamquam alij Plotinę, Traiani coniugis, fauore imperium assequutum putent; quę viri testamento heredem regni institutum simularat. *S. Aurelius Victor de Cesarib. part. 2.*

Hic Traianus succedens imperauit annis XIX. mensibus VI. diebus XVI. sub quo hi consules fuerunt.

Traianus VI. & Maximus.

Senecio III. & Sura II.

Vrbanus & Marcellus.

Candidus & Quadratus. *Hic COSS. Traianus de Dacia & Scythia triumphauit.*

Commodus & Cerealis. *Hic COSS. Traianus Hiberos, Sauromatas, Osroenos, Arabas, Bosporanos, Colchos, in fœdus accepit: Seleuciam, Ctesiphonem, Babylonem occupauit & tenuit.*

Senecio. IIII. & Sura III. *Hic COSS. Traianus in mari rubro classem instituit; ut per eam India fines vastaret.*

Gallus & Bradua.

Africanus & Crispinus.

Crispinus II. & Solenus.

Piso & Rusticus.

Traianus VII. & Africanus.

Celsus & Crispinus. *Hic COSS. Plinius Secundus Nouocomensis orator & historicus insignis habetur; cuius ingenij plurima opera exstant.*

Asta & Piso.

Messala & Pedon.

Æmilius & Vetus.

Niger & Apronianus. *Hic COSS. Traianus Armeniam, Assyriam, & Mesopotamiam prouincias fecit.*

Clarus

Glarus & Alexander.

Hadrianus & Salinator.

Hadrianus II. & Rusticus.

Seruilius & Fulvius.

Hu COS S. Traia-

nus apud Seleuciam Isauria profluvio ventris exstinctus est, anno atatis LXIII. mense IX. die IIII. cuius ossa, in urna aurea conlocata, sub columna fori quæ eius nomine vocatur, recondita sunt: cuius columna altitudo in CXL. pedes erigitur. Cassiodorus.

Traianus, Romanorum imperator, adeo bonus & osor improbitatis & iustus fuit, ut aliquando strictum ensẽ coram magnatibus suis, præfecto prætorij tradiderit, his verbis: *Cape hunc ensẽ: & si bonus fuero, pro me; sin malus, contra me eo utitor.* Hic Christianis aliquid induciarum concessit. nam qui illis tẽporibus à Romanis magistratus redimebant, ad demerẽdos Imperatores, varijs Christianos supplicijs afficiebant, adeo ut Tiberianus, qui primæ Palæstinorũ genti præerat, ad eum retulerit, se non parem esse Christianis occidendis, qui ultro supplicia appeterẽt. Vnde Traianus omnibus præfectis suis mandavit, ne supplicijs eos afficerẽt. [Ἀλμπάδια, fasciæ, ligamina] Traianus Imperator in bello sauciatos curabat: & cùm vincula vulnerũ deessent, ne suę quidẽ vesti pepercit, sed eam in fascias dissecuit totã. [Καθ' ἑρẽ, derrahebat, conuellebat] Traianus nec inuidebat cuiquam, neq; cuiquã magistratum adimebat; sed prorsus omnes bonos honorabat: eoq; nec timebat quemquam neque oderat. *Suidas.*

Optimus, omnium princeps externorũ primus Traianus, adoptione Neruæ impe-

rium meruit, domi sanctus, foris adeo clarus, ut præter Daciam prouinciam factam, victo etiam eorum rege Decebalo, Parthos superarit, superatis regem dederit, Transligritanas prouincias imperio adiecerit, Armeniam atque Arabiam peruaſtarit, ut nihil omnino habuerit, in quo culpari meritò possit. Amicitiarum cultor, simplicium ingeniorum atque eruditissimorum admirator, iuris humani diuinique; consultissimus: ipse à literis & musis haud abhorrens. Huius cineres & ossa in urbem relata, cochlide columna supposita cum eius imagine, quæ superſtaret foro à se extracto. Quanta fuerit in eo bonitas, acclamationes principibus exhiberi solitæ declarent, cum Augusti felicitatem, bonitatem Traiani his apprecarentur. Vixit annis sexaginta quatuor. Imperauit XX. *Egratius.*

H A D R I A N V S.

A D R I A N V M gloriæ Traiani certū est inuidisse, qui ei successit in imperio. Hic sponte propria inde ductis exercitibus, Armeniā, Mesopotamiam & Assyriam cōcessit: & inter Romanos & Parthos mediū Eufratem esse voluit. *Sextus Rufus.*

D Efuncto Traiano, *Ælius Adrianus* creatus est princeps; sine aliqua quidem voluntate Traiani, sed operam dante Plotina Traiani vxore nam eum Traianus, quamquam consobrinx filium, viuens noluerat adoptare. Natus & ipse Italicæ in Hispania, qui Traiani gloriæ inuidens,

inuidens statim provincias tres reliquit, quas Traianus addiderat; & de Assyria, Mesopotamia, & Armenia, reuocauit exercitus; ac finem imperij esse voluit Euphratem. Idem de Dacia facere conatum, amici deterruerunt; ne multi ciues Romani barbaris traderentur: propterea quod Traianus victa Dacia, ex toto orbe Romano infinitas eò copias hominū transfulerat, ad agros & vrbes colendas. Dacia enim diuturno bello Decibali vitis fuerat exhauila. Pacem tamen omni tempore imperij sui habuit, semel tantum per præsidem dimicauit, orbem Romanum circumiuit, & multa ædificauit. Facundissimus Latino sermone, Græco eruditissimus fuit. Non magnam clementiæ gloriam habuit. diligentissimus tamen circa ararium, & militū disciplinam. Obijt in Campania, maior sexagenario, imperij anno XXI: mēse X. die XXIX. Senatus ei tribuere noluit diuines honores. tamē cum successor ipsius Titus Aurelius Fuluius Antoninus hoc vehemēter exigeret, & vniuersi senatores palam resisterent, tandem obtinuit.

Eutropius Breuiarij lib. 8.

Æ L I V S hinc subiit medijs præsignis in æstu,

Principia & finem fama notat grauior.

Orbus & hic sociatq; virum, documenta daturum

Adsciti quantum præmineant genitū. Auson.

Aelius Adrianus, stirpis Italiciæ. Ælio Adriano Traiani principis cōsobrino Adriæ orto genitus, quod oppidum agri Piceni, etiam mari Adriatico nomen dedit: imperauit annis vigin-tiduobus. Hic Græcis litteris impensius eruditus, a plerisque *Graculus* appellatus est. Atheniensem studia moresq; hausit non sermone

tantum, sed & cæteris disciplinis, canendi, psallendi, medendique scientia, musicus, geometra, pictor, fictor, ex ære vel marmore proximè Polyclétos & Euphranoras. perinde omnino ad ista erat factus, ut elegantius numquam quidquam humanæ res expertæ videantur. Memor, supra quam cuiquam credibile est, locos, negotia, milites, absentes quoque, nominibus recensere. Immensi laboris; quippe qui provincias omnes pedibus circumierit, agmen comitantium præuertens cum oppida vniuersa restitueret, auget ordinibus. namque ad specimen legionum militarium fabros, perpendiculatores, architectos genusque cunctum exstruendorum mœnium seu decorandorum, in cohorteis centuriauerat. Varius, multiplex, multiformis: ad vitia atque virtutes quasi arbiter genitus, impetum mentis quodam artificio regēs: ingenium inuidum, triste, lasciuum, & ad ostentationem sui insolens, callidè tegebat; continentiam, facilitatem, clementiam simulans; contraque dissimulans ardorem gloriæ, quo flagrabat. Accerrimus ad laceffendum pariter & respondendum serijs, ioco, maledictis: referre carmen carmini dictum dicto: prorsus ut meditatum crederes aduersus omnia. Huius vxor Sabina, dum propè seruilibus iniurijs afficitur, ad mortem voluntariam compulsæ est. quæ palam iactabat, quàm immane ingenium pertulisset, & elaborasse, ne ex eo ad humani generis perniciem grauidaretur. Hic morbo subtercutaneo, quem diu placidè pertulerat, victus, dolore ardens, impatiensque, plures è senatu exstinxit. A regibus multis pace occultis muneribus

bus impetrata, iactabat palàm, plus se otio adeptum quàm armis cæteros. Officia sanè publica, & palatina, nec non militiæ, in eam formam statuit, quæ paucis per Constantinum immutatis hodie perseverat. Vixit annos sexaginta duos: dehinc miserabili exitu consumtus est; cruciatu membrorum ferè omnium confectus: intantum, vt crebrò sese interficiendum ministrorum fidissimis precans offerret; ac, ne in semetipsum sæuaret, custodia carissimorum seruaretur. *Sex. Aurel. Victor histor. antiq.*

Igitur *Ælius Hadrianus*, eloquio togæque studiis accommodatior, pace ad Orientem composita, Romam regreditur. ibi Græcorum more, seu Pompilij Numæ, ceremonias, leges, gymnasia, doctoresq; curare occepit: adeo quidem, vt etiã ludum ingenuarum artium, quod *Athenæum* vocât, constitueret; atque initia Cereris Liberæque, quæ Eleusina dicitur, Atheniensium modo Roma percoleret. Deinde, vti solet, tranquillis rebus, remissior, rus proprium Tibur secessit; permessa vrbe Lucio Ælio Cæsari: ipse, vti beatis locupletibus mos, palatia construere, curare epulas, signa, tabulas pictas: postremò omnia satis anxie prospicere quæ luxus lasciuizque essent. Hinc orti rumores mali, iniecisse stupra puberibus, atque Antinoi flagrauisse famoso ministerio; neque alia de causa urbem cõditam eius nomine, aut locasse ephebo statuas. quæ quidem alij pia volunt, religiosaque. quippe Adriano cupiente fatum producere, cùm volutarium ad vicem Magi poposcissent, cunctis retractantibus, Antinoum obiecis-
se se referunt: hincq; in eum officia supradicta;

nos rem in medio relinquemus: quamquam in remisso ingenio suspectam æstimantes societatem xui longè imparilis. Interim Ælio Cæsare mortuo, cum ipse animo parum valeret, idcircoque despectui haberetur ad creandum Cæsarem Patres conuocat. Quibus properè accurrentibus, fortè Antoninum conspexit senis soceri aut genitoris anxios gressus leuantem manu. quo mirè oblectatus, adoptatum legibus Cæsarem iubet, statimque ab eo senatus, cui ludibrio fuerat, magnam partem necari. Neque multò post apud Baias tabe interiit; anno imperij, absque mense, vicesimo secundo, senectâ viridior. At Patres ne Principis oratu quidem ad Diui honorem eidem deferendum flectebantur: tantum amissos sui ordinis tot viros mœtebant. sed postquam subito prodire, quorum exitium dolori erat, quique suos complexi, censent quod abnuerant. *S. Aurel. Victor de Cæsaribus part. 2.*

Hic successit *Hadrianus*, utraq; lingua peritissimus, Italicè natus ex cõsobrina Traiani: qui regnavit annis XX. mensibus X. diebus XIX. sub quo hi Consules fuerunt:

Verus & Augur. His COSS. Hadrianus Alexandriam à Romanis subuersam, publicis instaurauit expensis.

Auiola & Tansa. His COSS. Hadrianus reliqua tributorum urbibus relaxauit, chartis publicis incensis; plurimos etiam ipsis tributis liberos fecit.

Paternus & Torquatus. His COSS. Plutarchus philosophus insignis habetur.

Glabrio & Apronianus. His COSS. Nicomedia & Nicea urbu plurimis terramotu collapsis, Hadrianus

Hadrianus ad instaurationem earum publicas largitur expensas.

Asiaticus & Quintus.

Verus & Ambiguus. His COSS. Atheniensibus leges perentibus Hadrianus ex Draconis & Solonis reliquorumq; libris iura composuit.

Gallicanus & Titianus. His COSS. iuxta Eleusinam ciuitatem in Cephiso fluuio Hadrianus pontem construxit.

Torquatus & Libo.

Celsus & Marcellinus.

Pontianus & Rufus.

Augutinus & Sergianus.

Tiberius & Silanus. His COSS. Hadrianus à Christianorum persecutione cessauit, & Pater patris est appellatus.

Sergius II. & Verus.

Pompeianus & Attilianus. His COSS. templum Romæ & Veneris factum est; quod nunc Urbis appellatur.

Pompeianus II. & Commodus. His COSS. Hadrianus cum insignes & plurimas ades Athenis fecisset, agonem edidit, bibliothecamq; miri operis extruxit.

Laelius & Albinus.

Camerinus & Niger.

Antoninus & Præfens.

Antoninus II. & Præfens II.

Seuerus & Syluanus. His COSS. Alia ciuitas, id est Hierusalem, ab Alio Hadriano condita est, & in fronte eius porta qua Bethleem egredimur, suis sculptus in marmore; significans Romanæ potestati subiacere Iudeos.

Rufinus & Torquatus. His COSS. Hadria-

nus morbo intercutis aqua apud Baias moritur, maior sexagenario. Cassiodor.

A *Drianus*, Romanorū Imperator; filius fuit filij Senatorij & prætoriaj, nomine Afri. Natura fuit doctrinæ & vtriusq; linguæ amans: ac scripta quædā soluta oratione, & poëmata omni genere carminum reliquit. Nam supra modum æstuabat ambitione: qua fiebat, vt omnia etiam minutissima susciperet tractanda. Nam & pingebat & fingebat: ineq; quidquam erat vel paci vel bello aptum, vel regium vel priuatum, quod nō scire se profiteretur. Et hoc quidem nihil incommodabat hominibus; sed acerrima inuidia, qua persequēbatur omnes qui aliqua re excellebāt, impulsus, multos artifices depressit, multos occidit. Nam cū ipse vellet omnes in omnibus superare, viros præstantes oderat. Eò factum est, vt & Galatam Fauorinum, & Milesium Dionysium rhetores deprimere studeret, cū alijs rebus tum verò aduersarijs eorum, hominibus partim nullius, partim minimi pretij extollendis. Hic quamquam in epistola quadam præter alia magnifica verba, illud etiam, iureiurando confirmat, Se neque publicam vtilitatem vsque neglecturum, neque vllum senatorem occisurum, sibi que si quicquam secus egisset, exitium imprecatur, tamen multa ei crimini data sunt. Fuit sanè in cōgressibus suauis, & singulari quadam grauitate præditus, & Græcè Latineq; disertissimus: sed tamen clementię non magnam laudem est adeptus: & coaceruandæ publicæ pecuniæ fuit studiosus. Eo fuit ingenio, vt non viuentibus duntaxat, sed mortuis etiam inuideret. Homeri quidem certè gloriam
extinguere,

extenuate, & Antimachum illius loco celebra-
re instituit: cuius etiā nomen prius multi igno-
rabant. Hæc igitur in eo reprehendebantur, &
nimia sollicitudo, & superuacanea curiositas.
Sed hæc vitia corrigebat & pensabat cū cate-
ra diligentia, tum prudētia, magnificētia, dexte-
ritate. Nam neque bellum vllum concitauit, &
exorta repressit; nec per iniuriā cuiquam opes
eripuit: quin multis tū rebus publicis, tū priua-
tis hominibus multa est largitus. Superstitiosus
fuit in vaticinationibus, ceterisq; specio-
sis nugis obseruādis. In delitijs habuit Antinoū
quēdam; cuius nomine populosam urbē cōdi-
dit. ac tandē stellam quandā & ipse videre se di-
cebat, quæ Antinoi esset; & familiares suos ita
fabulantes libēter audiebat, q̄ ex Antinoi ani-
ma vtiq; illa stella facta esset, ac tū primū cō-
specta. & quendā Soranū Batauū celebrauit. Is
cū in Pānonijs Danubiū armatus tranasset, bar-
baris admirationi fuit. ¶ *Βδελυσια ἐρημώσεως*,
abominationē desolationis; [Adriani Impera-
toris statuat] Adrianus enim urbē Hierosoly-
mam funditus euertit. Nam post expugnatio-
nem Vespasiani & Titi, Iudæi cōspiratione ini-
ta Rempublicam suā recuperare conati, mota
seditione ad summam vastitatem sunt redacti.
Imperator autem vrbis reliquias de suo nomi-
ne Æliam appellauit. ¶ Adrianus verò multis
rebus restitutis Lazis seu Colchis regē præfecit:
sed malo consilio Persis orantibus Mesopota-
miam a Traiano partam concedit: Romaniq̄
imperii terminū Euphratem constituit. *Suidas.*
Hic Italicæ stirpis Ælio Adriano, Traiani
consobrino Adriæ orto genitus, Plotina,

vt creditur, fauente imperator est factus, ingenio sublimi, vario, literarum omnium peritissimus, sed matheſeos imprimis: idem architectus, muſicus, ſtatuarius, multarum denique artium magis non expers, quàm callens. Doctorum hominum nunc irriſor, & æmulus, nunc fautor & beneficus. Diſciplinæ militaris ſcientiſſimus, in qua multa etiam correxit, principibus, qui ſecuti poſtea ſunt, ea maximè probantibus. peregrinationis adeo ſtudioſus, vt omnes ferme prouincias pedibus etià peragrans obiecit. Miſerabili tandem fato conſumptus eſt, vt in ſeipſum ſæuire potuerit, ſi per domeſticos li-
cuiſſet. Imperauit annos XX. Vixit LXII. Inuiſum eum fecere viri illuſtres, nō pauci ſub eius exitum exilio, aut morte multati. *Egnatius.*

ANTONINVS PIVS.

Rgo Adriano ſucceſſit T. ANTONINVS FVLVIVS BO-
LIONIVS; idem etià PIVS nominatus; genere claro, ſed nō admodum vetere: vir inſignis, & qui merito Numæ Pompilio conferatur; ita vt Romulo-Traianus æquetur. Vixit ingēti honeſtate priuatus; maiori, in imperio, nulli acerbus, cunctis benignus in re militari, moderata gloria; defendere magis prouincias quàm amplificare ſtudēs; viros iuſtiſſimos ad adminiſtrandam Rēpubl. quegens, bonis honorē habens, improbos ſine aliqua acerbitate deteſtans regibus amicis venerabilis non minus quàm terribilis, adeo vt barbarorū plurima nationes, depoſitis armis,
ad

ad eum controuersias suas litesque deferrent. sententiæq; eius parerent. Hic ante imperium ditissimus, opes quidem suas stipendiis militū, & circa amicos liberalitatibus minuit: verū ærarium opulentum reliquit. PIVS propter clementiam dictus est Obiit apud Lorium, villam suam, milliario ab vrbe XII. vitæ anno LXXIII. imperij XXXIII. atque inter Diuos relatus est, & merito consecratus. *Entropius Breuiary lib. 8.*

Antoninus ab hinc regimen capit ille: vocatu

Consultuq; Pius, nomen habens meriti.

Filius huic fato nullus, sed lege suorum

A patria sumpsit qui regeret patriam. Ausonius.

Antoninus, Fulvius seu Boronius dictus, postea etiam Pius cognominatus, imperauit aſos viginti tres. Iste, ab Adriano in filium adoptatus, cuius gener fuerat, tantæ bonitatis in principatu fuit, vt haud dubie sine exemplo vixerit. quamuis cum Numæ contulerit ætas sua; cum orbem terræ nullo bello per annos viginti tres auctoritate sola rexarit; adeo tremētibus eum atq; amantibus cunctis regibus, nationibusq;, & populis, vt parentem seu patronum magis quam dominum imperatoremve reputarent; omnesq; vno ore in morem celestium propitium optantes, de cōtrouersis inter se iudicem poscerent. Ad quem etiam Indi, Bactri, Hyrcani, legatos misere, iustitia tãti imperatoris comperta; quam ornabat vultu sereno & pulcro, procerus membra, decēter validus. Priusquàm salutandus prodiret, degustans panis aliquantulum, ne frigescente circum paxcordia per ieiunium sanguine, viribus excisis interciperetur.

eoque actuum publicorum laboribus minime sufficeret. quæ incredibili diligetia, ad speciem optimi patrisfamilias, exsequebatur. Appetentia gloriæ carens, & ostentatione: adeo mansuetus, ut instantibus Patribus ad eos qui contra eum coniurauerant, persequēdos, compresferit quæstionem; præfatus, *Necesse non esse, sceleris in semetipsum cupidos*, pertinacius indagari; ne, si plures reperirentur, quantis odio esset, intelligeretur. Igitur cum esset annorum septuaginta duorum, apud Lorios villa propria, millibus passuum duodecim ab vrbe, febris paucorum dierum, post tres atque viginti annos imperij, consumtus est. Ob cuius honorem templa, sacerdotes, atq; infinita alia decreta sunt. Vsq; eò autem mitis fuit, ut cum ob inopiæ frumētariæ suspicionem lapidibus à plebe Romana perfringeretur, maluerit ratione exposita placare, quàm vlcisci seditionem. *S. Aurelius Victor Histor. antiq.*

Aurelio Antonino cognomētum Pij. Hunc ferè nulla vitiorū labes maculauit. Vir veterrimę familiæ, è Lanuino municipio, Senator vrbis: adeo æqualis, probisq; moribus, vti planè docuerit, neq; *iugi pace*, ac longo otio absoluta ingenia corrumpi: eoque demum *fortunatas vrbes* fore, si regna sapientiæ sint. Deniq; annis, quibus publica egit, viginti, idem mansit, celebrato magnificè vrbis nongentesimo. nisi forte triumphorum expertem, socordix videtur. quod longè secus est; cum maius haud dubiè sit, neq; quemquam turbare ausum composita, neq; ipsum ostentandi sui bellū fecisse quietis gentibus. Quinetiam maribus frustratus, filix

viro Reipub. consultavit. *S. Aurel. Victor de Casarib. part. 2.*

Hic successit *Antoninus Pius* : qui regnavit Annis XXI. sub quo hi consules fuerunt :

Torquatus II. & Herodes.

Auiola & Maximus.

Antoninus III. & Aurelius.

Gratus & Seleucus. *Hic COS S. Iustinus*

Philosophus librum pro Christiana religione scriptum tradidit Antonino Cesari.

Antoninus IIII. & Aurelius II.

Largus & Messalinus.

Torquatus III. & Iulianus.

Orphitus & Priscus.

Glabrio & Vetus.

Gordianus & Maximus.

Glabrio II. & Romulus.

Præfens & Rufus.

Commodus & Lateranus. *Hic COS S. Apollonius Stoicus ; natione Chalcidicus ; & Basilides Scythopolitanus, philosophi illustres habentur ; qui Veri quoq. Cesaris præceptores fuerunt.*

Verus & Sabinus.

Sylvanus & Augurinus.

Barbarus & Regulus.

Tertullus & Sacerdos.

Quintillus & Priscus.

Verus II. & Bradua.

Antoninus V. & Aurelius III.

P.C. Antonini VI. & Aurelij IIII. *Hoc tempore Antoninus Pius apud Lorium villam suam duodecimo ab urbe milliario moritur, anno vite LXXVII. Vsq. ad hoc tempus singuli Augusti fuerunt. Cassiodorus.*

ANtoninus Imperator, optimus fuit, & Numæ, imperij administratione maximè comparandus : sicut Traianus Romulo visus fuit similis. nam & priuatam vitam Antoninus optimè & honestissimè exegit, & in imperio melior etiam & modestior esse visus est. nemini asper aut molestus, sed aduersus omnes bonus ac lenis. In bellis gloriam æquitatis potius quam emolumentum spectabat, prouincialium salutem præferens imperij : summum iustitiæ studium habebat. reipublicæ negotiis bonos viros præficiebat ; administrationem eorum honoribus apud sese remunerans ; improbos vero sine ulla asperitate à republica remouebat. Itaq; non suis tantum sed & peregrinis admirationi fuit : vt quidam finitimorum barbarorum, armis positis, controuersias suas Imperatori disceptandas permitterent. Cum autem in vita priuata pecuniam ingentem habuisset, suscepto principatu suas opes omnes in militum & amicorū munera insumpsit : in arario autem publico copias omnis generis pecuniæ reliquit : & Pij cognomentum ex moribus primus est cōsecutus.

¶ Marcus Romanorū Imperator, cognomento Pius, cum aliis omnibus virtutibus præditus fuit, tum potestate omnium optimè vñsus est : eo excepto quod corpore parum robusto fuit : quod ipsum tamen ex infirmissimo tolerantissimum reddidit. Beneficentiæ studiosissimus fuit, eiq; sanum condidit nomine conuenientissimo, & inaudito prius indito. Nam ipse quidem peccata omnia cauebat : qui neq; volens neque imprudens delinqueret. Alienorum vero peccata, vxoris suæ inprimis, ferebat. neq;

curiosè

curiosè inquirendo, neq; puniendo: sed si quis boni quidpiam agebat, laudabat, & ad id illo utebatur; cæteros negligebat. Dicebat enim; *Effici homines tales quales haberi velis, nullo modo posse. Verò qui sint, ad Reipublicæ utilitatem esse utendum.* Vixit annos L. menses X. dies XX. annos XI. dies XI. potius est imperio: semper sui similis in omnibus, nec in vlla re mutatus. Bonus fuit, nec quidquam habuit simulatum. Ab eruditione quoq; multū habuit adiūmēti; & in eloquentia & in Philosophia exercitatus. vnde factum, vt plurimi se philosophari fingerent, quò ab eo ditarentur. plurimum tamen ab ipsa natura est euectus. Infinitas etiam alias laudes in eum confert Dion. *Suidas.*

H Vic è transalpina Gallia paternum genus Nemanfense. Pij cognomenti causę diuersę traduntur. Illud mihi maximè probabile, vt à morum probitate affectuq; in Adrianum, & seruatos eos, quos Adrianus interfici iusserat, id traxerit. Numæ Pompilio maximè similis. Nam per annos tres ac viginti nullum sub eo bellum fuit. Amor ac timor gentium in eo certarunt, bellum mouere timentibus his aduersus principem, quem vt numen aliquod venerarentur: nec ille glorię ita cupidus, vt per aliorum damna, cædesq; eam appeteret. Nam & à cōiuratis vim omnem abstinuit, & in confcios quęti vetuit, ne plures inuenti odium augerent. Apud Lorios duodecim millibus passuum ab vrbe septuagenarius, cū M. Antonium Philosophum adoptasset, obiit febre.

Egnatius.

M. ANTONINVS ET

L. VERVS.

NTONINI duo, Marcus & Verus, ille socer, hic gener *cautè* Augusti, Imperium orbis æquata prius potestate tenuerunt. Sed ex his Antoninus iunior ad expeditionem Parthicam profectus est: multaque & ingentia aduersus Persas feliciter gessit. Seleuciam Assyriæ urbem cum quadringentis millibus hostiū cepit, ingenti gloria de Parthis cum socero triumphauit. *Sextus Rufus.*

Post hunc imperauit *M. Antoninus Verus*; haud dubiè nobilissimus: quippe cū eius origo paterna à Numa Pompilio, materna à Salentino rege penderet: & cum eo *L. Annius Antoninus Verus*, tumq; primū Romana Respubl duobus æquo iure imperiū administrantibus paruit; cū vsq; ad eum singulos semper habuisset Augustos. Hi & genere inter se coniuncti fuerunt, & affinitate, nam Verus Annius Antoninus, M. Antonini filiam in matrimonium habuit: M. autem Antoninus gener Antonini Pij fuit, per vxorem Galeriam Faustinam, iuniorem consobrinam suam. Hi bellum contra Parthos gesserunt; qui post victoriam Traiani tum primū rebellauerant. Verus Antoninus ad id profectus est: qui Antiochiæ & circa Armeniam agens, multa per duces & ingentia patrauit: Seleuciam Assyriæ urbem nobilissimam cum CCCC. millibus hominum cepit: Parthicum triumphum reuexit; cum fratre eodemq; socero triumphauit.

Obiit

Obiit tamen in Venetia, cum à Concordia ciuitate Altinū proficisceretur, & cum fratre in vehiculo federet, subito sanguine ictus, casu morbi quē Græci *ἀπὸ πλῆξης* vocāt. vir ingenij parū ciuiliſ; reuetentia tamē fratris nihil vñquam atrox ausus. Cū obiiſſet XI. imperij anno, inter Diuos relatus eſt. Poſt eum *Marcus Antoninus* ſolus Remp. tenuit; vir quem mirari facilius quis quā laudare poſſit. A principio vitæ tranquilliffimus: adeo vt in infantia quoque vultum nec ex gaudio, nec ex mœrore mutaret. Philoſophiæ deditus Stoicæ, ipſe etiam non ſolū vitæ moribus, ſed etiam eruditione philoſophus. tantæ admirationis adhuc iuuenis, vt eum ſucceſſorē parauerit Adrianus relinquere; adoptato tamen Antonino Pio, generum eſſe ei idcirco voluerit, vt hoc ordine ad imperiū perueniret. Inſtitutus eſt ad philoſophiā per Apollonium Chalcedonium; ad ſcientiam Græcarū litterarum, per Sextum Charonenſem, Plutarchi nepotem. Latinas autē litteras cum Fronto orator nobiliſſimus docuit. Hic cum omnibus Romæ æquo iure egit; ad nullam insolentiam elatus imperij faſtu: liberalitatis promptiſſimæ, prouincias ingenti benignitate & moderatione tractauit. Contra Germanos eo principe res feliciter geſtæ ſunt. Bellum ipſe vnum geſſit Marcomannicum; ſed quantū nulla memoria fuit; adeo vt Punicis cōferatur. nam eo grauius eſt factum, q̃ vniuerſi exercitus perierant. ſub hoc enim tantus caſus peſtilentiæ fuit, vt poſt victoriam Perſicam, Romæ ac per Italiā prouinciasq̃, maxima hominum pars militum omnes fere copiæ languore defecerint. Ingeni

ergo labore & moderatione, cum apud Caracuntum iugi triennio perseuerasset, bellum Marcomannicum cōfecit; quod cum his Quadi, Vandali, Sarmatæ, Sueui, atq; omnis barbaria commouerat: multa hominum millia interfecit: ac Pannoniis seruitio liberatis, Romæ rursus cum Commodo Antonino filio suo, quē iam Cæsarem fecerat, triumphauit. Ad huius belli sumptum ærario exhausto, cum largitiones nullas haberet, neq; indicere prouincialibus aut senatui aliquid vellet, instrumentum regij cultus, facta in foro diui Traiani sectione, distraxit: vasa aurea, pocula crystallina & murrhina, vxoriam ac suam sericam ac auream vestem, multa ornamenta geminarū: ac per duos continuos menses venditio habita est, multumque auri redactum. Post victoriam tamen emptoribus pretia restituit, qui reddere comparata voluerunt: molestus nulli fuit, qui maluit semel empta retinere. Hic permittit viris clarioribus, vt conuiuia eodem cultu quo ipse, & ministris similibus exhiberent. In editione munerum post victoriā adeo magnificus fuit, vt centum simul leones exhibuisse tradatur. Cum igitur fortunatam Rempub. & virtute & mansuetudine reddidisset, obiit XVII Imperij anno, vitæ LXI. & omnibus certatim adnitentibus, inter diuos relatus est. *Eutrop. Bren. li. 8.*

Post Marco ture'a datur, qui scita Platonis

Flexit ad imperium, patre Pio melior:

Successore suo moriens sed principe prauo,

Hoc solo patriæ, quod genuit, nocuit. Aufonius.

M Arcus autem Antoninus, imperauit annos decem & octo. Iste virtutum omnium, celestisq;

cœlestisq; ingenij exstitit: ærumnisq; publicis quasi defensor obiectus est. Etenim nisi ad illa tempora natus esset, profectò quasi vno lapsu ruisſent omnia status Romani. Quippe ab armis nusquam quies erat: perq; omnem Orientem Illyricum. Italiam, Galliamq; bella feruebant: terræmotus non sine interitu ciuitatum; inundationes fluminum; lues crebræ, locustarum species agris infestæ; prorsus vt prope nihil, quo summis angoribus atteri mortales solent, dici seu cogitari queat, quod non illo imperante sequerit. Credo diuinitus attributum, *ut dum mundi lex, seu natura, aliudve quid hominibus incognitum, ea mala gignit, rectorum consiliis, tamquam medicinæ remediis, leniatur.* Is propinquum suum, *Lucium Annium Verum*, ad imperij partem nouo beneuolentiæ genere adsciuit. Qui Verus inter Altinum atque Concordiam iter faciens, ictu sanguinis, quem morbum Græci *ἀντανήξις* vocant, vndecimo imperij aëno extinctus est. Carminum maximè Tragicorum studiosus, ingenij asperi atque lasciui. Post cuius obitum Marcus Antoninus Rempublicam solus tenuit. A principio vitæ tranquillissimus; adeo, vt ab infantia vultum nec ex gaudio, nec ex mœrore mutauerit. Philosophiæ studens, litterarumq; Græcarum peritissimus. Hic permisit viris clarioribus, vt conuiuia eodem cultu, quo ipse, & ministris similibus, exhiberent. Hic, cum ærario exhausto, largitiones, quas militibus impenderet, non haberet, neque indicare prouincialibus aut senatui aliquid vellet: instrumentum regij cultus, facta in foro Traiani sectione, distraxit, vasa aurea,

pocula crystallina & murrhina, vxoriam ac suā
 sericam & auream vestem, multa ornamenta
 gemmarum: ac per duos continuos menses
 venditio habita est, multumq; auri redactum.
 Post victoriam tamen emtoribus pretia resti-
 tuit, qui reddere comparata voluerunt: mole-
 stus nulli fuit, qui maluit semel emta retinere.
 Huius tempore *Cassius* tyrannidem arripiens,
 extinctus est. Ipse vitæ anno quinquagesimo
 nono, apud Vendobonam morbo confumtus
 est. De eius morte nuntio Romam peruecto,
 confusa luctu publico Vrbe, senatus in curia
 veste tetra amictus, lacrymans conuenit. &
 quod de Romulo ægrè creditum est, omnes pa-
 ri consensu præsumserunt, Marcum cœlo rece-
 ptum esse. Ob cuius honorem templa, colum-
 næ, multaq; alia decreta sunt. *S. Aurelius Victor*
Hist. antiq.

Namq; *M. Boionium*, qui *Aurelius Antoni-*
nus habetur, eodem oppido, pari nobilitate,
 philosophandi verò eloquentiæque studiis
 longè præstantem, in familiam atq; imperium
 adsciuit. cuius diuina omnia domi militiaque
 facta consultaque: quæ imprudentia regendæ
 coniugis attaminauit: quæ in tantum petulan-
 tiæ proruperat, vt in Campania sedens, amœna
 littorum obsideret, ad legendos ex nauticis,
 quia plerumq; nudi agunt, flagitiis aptiores.
 Igitur *Aurelius*, socero apud *Lorios*, anno vitæ
 post quintum & septuagesimum mortuo, con-
 festim fratrem *Lucium Verum* in societatem
 potentia accepit. Eius ductu Persæ, quum pri-
 mum superauissent, ad extremum triumpho
 cessere, rege *Vologeso*. *Lucius* paucis diebus
 moritur:

gemitu mortalium omnium. . . qui seiun-
cti in aliis Patres, ac vulgus soli omnia cre-
uere, templa, columnas, sacerdotes. *S. Aurelius*
Victor de Caesarib part 2.

Hic successerunt filij sui. id est, *Marcus An-*
toninus Verus, & *Lucius Annius Antoninus*
Seuerus: qui regnauerunt annis X I X. sub qui-
bus hi consules fuerunt:

Duo Augusti C O S S.

Rusticus & Aquilinus. Hi C O S S. Lucio
Casari, Athenis sacrificanti, ignis in caelo ab Occidente
in Orientem ferri visus est.

Laelianus & Pastor.

Maccinus & Celsus. Hi C O S S. Fronto ora-
tor insignis habetur; qui Marcum Antoninum Ve-
rum Latinis litteris erudiuit.

Orphitus & Pudens. Hi C O S S. Lucius Ca-
sar de Parthis cum fratre Antonino triumphauit.

Pudens I I. & Pollio.

Verus I I I. & Quadratus.

Apronianus & Paulus.

Priscus & Apollinaris.

Cethegus & Clarus.

Seuerus & Herennianus. Hi C O S S. Lucius
Annius Antoninus Seuerus, anno regni undecimo,
inter Concordiam & Altinum apoplexia extinctus
est, sedens cum fratre in vehiculo.

Orphitus & Maximus.

Seuerus I I. & Pompeianus.

Gallus & Flaccus.

Piso & Iulianus.

Pollio & Aper.

Commodus & Quintillus. Hi C O S S. Mar-
cus Aurelius Verus Imperator Commodum filium
suum

suum consortem regni facit.

Orphitus & Rufus. *His COSS. Imperatores de hostibus triumphant; & pecuniam qua fisco debebatur, prouinciis concedentes, tabulas debitorum in medio Romanae urbis foro, incendio concremarunt; ac, nequid bonitatis d'esseret, seueriores quasque leges nouis constitutionibus temperarunt.*

Commodus I l. & Verus II. *His COSS. Antoninus Verus adeo in editione munerum magnificus fuit, ut centum simul leones exhibuerit: qui post in Pannonia morbo perit. Cassiodorus.*

Marcus qui & Antoninus, laudatus ille per omnia philosophum cum alios audiuit, tum Romae Sexti Boeotij philosophi fores ipse frequenter. Cum autem eum Lycius quidam, orator, Herodis Atheniensis rhetoris discipulus, prodeuntem rogaret, quò iret, quaque de causa: Marcus, *Etiamsens, inquit, discere honestum est. Eo igitur ad Sextum philosophum, cogniturus, quonondum scio. Ibi Lycius, manu ad caelum sublata, O sol, inquit, Romanorum imperator ingrauescente aetate libellum tractans magistrum adit: meus autem Rex Alexander, annos XXXII. natus, obiit. Hic scripsit de vita sua libros XII.* ¶ Marcus, Romanorum Imperator, is fuit, quem facilius tacitus admireris, quam laudes; cum nulla oratio viri huius aequare virtutes possit. Nam cum à prima aetate constantem & quietam vitam sibi delegisset, semper eodem vultu conspectus fuit, ne clatitia, neque metu mutato. Philosophos Stoicos probauit, non vitae modò instituto, sed & studio disciplinarum. Sic ille quidem adulescens etiamnum, reipenduit, ut Hadrianus saepe de imperij hereditate in illum confe-

renda cogitaret. Sed quia Pium iam antè legibus adoptarat, ei quidem successionem conseruauit: hunc autem affinitate Pio coniungere voluit; vt successionem generis principatu potiretur. Vitam priuatam sic egit, vt se nihil efficeret supra ceteros, non mutatus adoptione: & imperium summa cum potestate adeptus, ad nullam vnquam insolentiam deflexit; sed fuit ingenuus & largus in dandis beneficiis; & bonus atque moderatus in regendis populis. ¶ *Εφευδα*] Histrione tragœdiæ prouocante, quod à Polemone initio fabulæ scena exactus esset, rogauit Antoninus Imperator, quo tempore id accidisset: respondente illo, sub meridiem: perfacetè Imperator, *At me*, inquit, *media nocte domum eiecit; nec tamen prouocaui*. Sit hæc significatio imperatoris mansueti & magnanimi. ¶ Iulianus cognomento Theurgus, Iuliani Chaldaei filius, sub M. Antonino Imperatore floruit, scripsit versibus oracula Theurgica, initiatoria, & alia huius disciplinæ arcana. Hunc tradunt quidam, Romanis aliquando siti laborantibus, effecisse vt subito cogerentur nubes caliginosæ, & imbrem ingentem effunderent, cum tonitribus & fulguribus crebris: idq; sapientia quadam effecisse Iulianum. Alij Arnuphim Ægyptium hoc miraculum edidisse tradunt. *Suidas*.

B *νε* ¶ Verus, Imperator Romanorum, minime industrius, sed ebrietatis morbo dissolutus ferè: vnde inconsulta semper temeritate utebatur. *Suidas*.

Quam:

Quam lata felixque successio optimis, piis, philosophis imperatoribus referendis: utinam qui sequetur, tales meritò dici possent. Nam hic ea ingenij bonitate his virtutibus excelluit, ut exemplum desit: & ea temporum calamitas affuit, ut solus ærumnis publicis obstiterit. Nisi enim hic præfuisset, maiestas Romanæ nominis facile tunc concidisset, Marcomannis, Quadis, Septentrione omni hinc sæuiente, inde Persis Orientem vastantibus, lue interim, inundationibus fluminum, locustarum vi omnia populatibus. Sed victi primùm Veri principis auspicio Persæ. Marcomannicum mox bellum Christianorū etiam ope qui tunc militabāt, ex sententiā p̄ ipsius principis præsentia confectū. Ad quod gerendum principalis supellex hastæ subiecta, cum pecunia in stipendiū deesset: Felicissimus certè princeps, nisi hæredē Commodum reliquisset post annū imperij duodeuigesimum, ætatis quinquagesimum nonum. *Egnat.*

COMMODVS.

Marius successor L. ANTONINVS COMMODVS, nihil paternum habuit; nisi quod cōtra Germanos feliciter & ipse pugnauit. Septembrem mensem ad nomē suum transferre conatus est; ut Commodus diceretur: sed luxuria & obscœnitate deprauatus, gladiatoris armis sæpissime in ludo, deinceps etiā in amphitheatro cum huiusmodi hominibus sæpe dimicauit. Obiit morte subita; adeo ut strangulatus, vel veneno interfectus putaretur. cum annis XII. post patrē, & VII.

mensibus imperasset ; tanta execratione omnium, vt hostis humani generis etiam mortuus iudicaretur. *Ex Eutrop. Breuiar. lib. 8.*

Commodus insequitur, pugnis maculosus arena,

Threicio princeps bella mouens gladio.

Eliso tandem persoluens gutture pœnas,

Criminibus fassus matris adulterium. Aufonius.

A *Vrelins Commodus*, Marci Antonini filius, *Antoninus* & ipse dictus, imperauit annos tredecim. Hic qualis futurus esset, in ipso primordio ostendit. Nam cum in supremis moneretur à parente, attritos iam Barbaros ne permitteret vires recipere : respondit, *Ab incolumi, quamuis paulatim, negotia perfici posse ; à mortuo verò, nihil.* Scruior omnibus libidine atq; auaritia, crudelitate : nulli fidus : magisq; in eos atrox, quos amplissimis honoribus donisque ingentibus extulerat intantum deprauatus, vt gladiatoris armis sæpissime in amphitheatro dimicauerit. Huic Marcia generis libertini, forma tamen meretricisq; artibus pollens, cum animum eius penitus deuinxisset, egresso è balneo, veneni poculum obtulit. Ad extremum, ab immissio validissimo palæstrita compressis faucibus, expirauit, anno vitæ tricesimo secundo. *S. Aurel. Viſtor Histor. antiq.*

A T filius scrua à principio dominatione detestabilior habebatur, præcipuè per maiorū controuersam memoriam, quæ posteris vsque eo grauis est, vt abiq; cōmuni in impios odio, quàm corruptores generis execrabiliores sint. Bello planè impiger : quo in Quados prosperè gesto, Septembrem mensem *Commodum* appellauerat. Mœnia, Romana potentia vix digna,

lauandi

lauandi vsui instituit. Immiti prorsus feroque ingenio ; adeo quidem vt gladiatores, specie depugnandi, crebro trucidaret ; cum ipse * ferrū obiectū veronibus plumbeis vteretur. Cumq; eomodo plures confecisset, fortē eum Scæua ne mine, audacia ac robore corporis pugnandiq; arte peruidens ab studio tali deterruit ; q̄ spreto gladio, quem inutilem cernebat, sufficere vtriq; ait, quo armabatur ipse. Eo metu, ne inter congressum, vti solet, extorto pugione cōficeretur, Scæuam remouit ; atque ad alios formidolosior, in feras belluasque ferociam conuertit. Quis rebus cū insatiabilem sanguinis cuncti horresceret ; cōiurauere * ne in eum maximē proximus ; quippe *dominationi* adeo fidus nemo ; ipsiq; satellites, dum incestam mentem prauamq; putant : & *Commodum* quidem primò occultatiū veneno petiuere, anno regnī tertio ferē atq; decimo. Cuius frustrata per cibum, quo se casu repleuerat ; cū tamen alui dolorem caussaretur auctore medico, principe factionis, in palæstram perrexit vbi per ministrū vngendi (nam forte is quoq; è cōsilio erat) faucibus, quasi arte exercitij, * pacchiorū nodo validius pressis, exspirauit. Quo cognito Senatus, qui ob festa Ianuarius frequēs primo luci conuenerat ; simul plebes hostem deorum, atque hominum appellauere, radendumq; nomen sanxere. *Sext. Aurelius Victor parte 2.*

Commodus filius eius à senatu Augustus est appellatus : qui regnavit annis XIII. sub quo hi consules fuerunt :

Præsens & Cordianus.

Commodus III. & Byrrus.

Mamertinus & Rufus.

Commodus IIII. & Victorinus.

Marullus & Ælianus. *Hic COSS. Thermo
Commodiana Roma facta sunt.*

Maternus & Bradua.

Commodus V. & Glabrio.

Crispinus & Ælianus.

Fuscianus & Silanus.

Duo Silani. *Hic COSS. Commodus Imperator
calosi capite sublato, sua imaginis caput iussit imponi.*

Commodus VI. & Septimianus.

Apronianus & Bradua.

Commodus VII. & Pertinax. *Hic COSS.
Commodus strangulatur in domo Vestiliani. Cassiod.*

Commodus, Imperator Romanorum, ne-
scio quibus actus intemperis ita insanit
& debacchatus est, ut suum nomen repudiaret,
& Herculem se ac Iouis filium dici; & menses
suis appellari nominibus vellet. hoc modo:
*Amazonius, Commodus, Augustus, Hercules, Ro-
manus, Exsuperantius, Inuictus, Pius, Felix, Lucius,
Ælius, Aurelius*: abiectoque Romanorum habi-
tu, leonina pelle se inuolueret, & clauam gesta-
ret: itaque & cum bestiis & cum hominibus
duello publicè congrederetur; reuera ita saga-
citer iaculans, ut omnibus admirationi esset.
Cum autem ad nefandas cedes animum appu-
fisset, omnes sine clementia miseros & mutila-
tos viros, in theatrum coactos, serpentinis qui-
busdam spectris ad genua alligatis, tamquam
gigantes, claua confecit. Cum vero in gladi-
atorum tabernas pernoctasset, atque inde ad spe-
tacula procederet, obuiam eunte senatu, ab
omnibus malè audiebat; adeo ut Marcia etiam,
quam

quam inter concubinas maximè faciebat, eum reprehenderet, & ab illis factis dehortaretur. Multi alij quoque supplices rogabant, ne quid imperio admitteret indignum. *Suidas.*

Adolescens mortuo in Germania patre, imperator omnium votis est dictus. Et quis filium Antonini reiecisset? Ille vero etiam patri non satis probatus. statim Caligulæ ac Neronis simillimus euasit: libidine, auaritia & crudelitate illis antefereendus. Nam in scena sæpe aurigæ habitu prodiit Ludis gladiatorijs & Dalmaticatus præsedet, & in amphitheatro gladiator dimicauit. Athletarum etiam more publicè se exercuit. Quæ omnia actis instruenda publicis curauit. Tandem Læto autore & cōcubina Martia, post tertium decimum annum imperij strangulatur. *Egnatius.*

P E R T I N A X.

Vic successit P E R T I N A X; grandæuus iam; vt qui septuagenariam attigisset ætatem; præfecturam vrbitumagens; ex S.C. imperare iussus. Octogesimo im-

perij die prætorianorum militum seditione, & Iuliani scelere occisus est. *Eutrop. Breuiarij lib. 8.*

Alii iudicio & consulto lecte senatus,

Princeps decretis prodite, non studiū :

Quod doluit malefida cohors errore probato,

Curia quod castris cesserat imperio. Ausonius.

H *Eluius Pertinax*, imperauit dies octoginta quinque. Iste coactus imperauit. repugnās; Imperium suscipiens, tale cognomen for-

titus est Origine gentis sordida, præfecturam
 Vrbi agens, Imperator effectus, scelere Iuliani
 multis vulneribus obtruncatur, annos natus
 septem atq; sexaginta. Huius caput tota Vrbe
 circumuectum est. Hoc exitu obiit, vir ad hu-
 manæ conuersationis exemplum per laboris
 genera vniuersa assumtus, prouectusque eò, vt
fortuna vocaretur *pila*. Nam libertino genitus
 patre apud Ligures in agro squalido Lollij Gen-
 tiani, cuius in præfectura quoq; clientem se ef-
 se libentissimè fatebatur, fuit doctor litterarū
 quæ à Grammaticis traduntur. Blandus magis
 quam beneficus: vnde eum Græco nomine
ἡμερόλογος appellauere. Numquam iniuria ac-
 cepta ad vlciscendum ductus. Amabat simpli-
 citatem. communē se affatu, conuiuio, incessu
 præbebat. Huic mortuo *Diui* nomen decretum
 est: ob cuius laudem ingeminatis, ad vocis vs-
 que defectum, plausibus, acclamatum est, *Pertinace*
imperante securi viximus: neminem timuimus.
Patri pio, patri senatus, patri omnium bonorum. Sex.
 Aurel. Victor Histor. antiq.

Confestimq; Præfecto Vrbi Aulo Heluio Per-
 tinaci imperium defertur. Hic doctrinæ o-
 mnis, ac morib. antiquissimis; immodice par-
 cus, Curios æquauerat Fabriciosq;. Eum mili-
 tes, quis exhausto iam perditioq; orbe, satis vi-
 detur nihil, impulsore Didio, fœde iugulauere,
 octogesimo imperij die. *Sext. Aurelius Victor de*
Cesarib. parte 2.

Hic successit *Ælius Pertinax*; qui regnauit
 mensibus VI. sub quo hi consules fuerūt:
 Falco & Clarus. *Hic C O S S. Pertinax occi-*
ditur in Palatio, maior septuagenario. Cassiodorus.
 Successe-

Successerat haud dubiè flagitiosissimo principi princeps optimus, si non illum militaris avaritia, fatis in peius omnia trahentibus, intra octogesimum quintum imperij diem de medio sustulisset. Alba Pompeia in Liguribus huic patria, genus humile ac sordidum. Virtus atq; innocentia summa, militia clarus, & in ea ad summas dignitates euectus, unde & pilæ dictus est ludus. Hic cum summam de se expectationem omnibus daret, Leti insidiis, qui imperium illi astruxerat, & militari factione, Iuliano, qui successit, non inscio, LXXI. ætatis anno periit. *Egnatius.*

IULIANVS I.

Post eum SATVIVS IULIANVS Rempub. inu. sit; vir nobilis, & iuris peritissimus: nepos Saluij Iuliani, qui sub diuo Adriano perpetuum composuit edicta. Victus est à Seuero apud Miluium pontem, interfectus in palatio. vixit mensibus septem, postquam coeperat imperare. *Eutrop. Breu. lib. 8.*

Dij bene, quòd spolijs Didius non gaudet optimis,

Et citò periuro pramia adempta seni:

Tuq; Severe pater, titulum ne horresce nouantis:

Non rapit imperium vs tua, sed recipit. Auson.

Didius Iulianus, ortu Mediolanensis, imperauit mensibus septem. vir nobilis, iure peritissimus, factiosus, præceps, regni audax. Hoc tempore Niger Pescennius apud Antiochiam; in Pannoniæ Sabaria Septimius Seuerus, creantur Augusti. Ab hoc Seuero Iuliano in abditas pa-

latij balneas ductus, extenta damnatorum modo ceruice, decollatur: caputq; eius in rostris ponitur *S. Aurelius Victor Histor. antiq.*

AT *Didius* (an *Saluius*?) *Iulianus*, frater *Prætorianis*, quos in societatem promissis magnificentioribus perpulerat, ex *Præfectura Vigilum* ad insignia dominatus processit. Genus ei pernobile; Iurisq; vrban præstans scientia: quippe qui primus *Edictum* quod variè inconditeque à *Prætoribus* promebatur, in ordinem cōposuerit. Hincq; satis compertum, *cohibenda cupidini*, ingenium nō imuet, eruditionem imbecillum esse. cum præceptor & asper quidem, rectius viuendi, in facinus processerit quod nouo supplicio plectendum ediderat. Neque tamen cupito potitus diu. Namq; eum acceptis ilico quæ acciderant, *Septimius Seuerus*, qui fortè *Syriæ* legatus, in extremis terris bellum gerebat *Imperator* creatus, pontem proximè *Miluium* acie deuicit: missiq; qui fugientem insequerentur, apud palatium *Romæ* obruncauere. *S. Aurel. Victor de Caesarib. parte 2.*

Iulianus *Consul*, empto imperio, statim suscepto principatu, luxui & crapulæ vacabat: *Reipublicæ* verò curationem segniter attingebat, voluptatib. deditus. Cōstabat & milites ab eo esse deceptos. neq; enim de suo tantū numerū habebat; & publici thesauri à *Commodo* erāt exhausti. Qua de causa milites indignabātur & populus in theatro eū contēnebat. *Suid.*

Imperium, quod per scelus necis imperatoris conscius, primus etiam licitatus esse dicitur, intra septimum mēsem cum vita simul amisit: neq; enim militi gratus, ob non integrum do-

matum

natum datum, & populo etiam inuisus ob
perfidiam in principem optimum. Quare inter
vtriusq; odia destitutus. Septimi, Seueri iussu,
qui imperatorem se appellauerat, damnatorū
more necatur. Vocesq; in illum graues à popu-
lo sæpe iactata. *Egnatius.*

S E V E R V S.

SEPTIMIVS SEVERVS, na-
tione Afer, acerrimus imperator,
Parthos strenuissimè vicit; Adia-
benos deleuit, Arabas interiores
obtinuit, & Arabiam prouinciā
fecit. Huic cognomina ex victoriis quæsitæ sunt.
nam Parthicus, Adiabenicus, & Arabicus est
cognominatus. *Sextus Rufus.*

Hinc imperij Romani administrationem
Septimius Seuerus accepit; oriundus ex A-
frica prouincia Tripolitana, oppido Lepti. so-
lus omni memoria & ante & postea ex Africa
Imperator fuit. Hic primū fisci aduocatus, mox
militaris tribunus, per multa deinde & varia
officia atq; honores vsq; ad administrationem
totius Reip. peruenit. *Pertinacem* se appellari vo-
luit, in honorem eius *Pertinacis* qui à *Iuliano*
fuerat occisus. Parcus admodum fuit; natura
sæuus. Bella multa & feliciter gessit. *Pescennius*
Nigrum, qui in *Ægypto* & *Syria* rebellauerat,
apud *Cyzicū* interfecit. Parthos vicit: Arabas
eo vsq; superauit. vt etiam prouinciam ibi fa-
ceret, idcirco Parthicus & Arabicus dictus est.
Multa toto Romano orbe reparauit. Sub eo e-
tiam *Clodius Albinus*, qui in occidendo *Pertina-*
cæ socius fuerat *Iuliano*, Cæsarem se in *Gallia*

fecit: victusq; apud Lugdunum est & interfectus. Seuerus autem præter bellicam gloriam, etiam ciuilib. studiis clarus fuit, & litteris doctus, philosophiæ scientiâ ad plenum adeptus. Nouissimum bellum in Britannia habuit: utq; receptas prouincias omni securitate muniret, vallum per XXXII. millia passuum à mari ad mare deduxit. Decessit Eboraci admodum senex, imperij anno XVI. mense III. & Diuus appellatus est. nam filios suos successores reliquit, Bassianum & Getam: sed Bassiano Antonini nomen à Senatu voluit imponi. itaque dictus est *M. Aurelius Antoninus Bassianus*: patriq; successit. Nam Geta hostis publicus iudicatus, confestim periit. *Entrop. 8.*

Impiger egelido mouet arma Seuerus ab Istro,

Vt parricide regna adimat Didio.

Tunica origo illi, sed qui virtute probaret,

Non obstore locum, quum valet ingenium. Auson.

Septimius Seuerus, imperauit annos decem & octo. Hic Pescennium interemit, hominem omnium turpitudinum. Sub eo etiam *Albinus*, qui in Gallia se Cæsarem fecerat, apud Lugdunum occiditur. Hic Seuerus filios suos successores reliquit, Bassianum & Getam. Hic in Britannia vallum per triginta duo passuum millia à mari ad mare deduxit. Fuit bellicosissimus omnium qui ante eum fuerunt. Acer ingenio; ad omnia quæ intendisset, in finem perseverans. Beneuolentia, quò inclinasset, mirabili ac perpetua. Ad quarèdum diligens; ad largiendum liberalis. In amicos inimicosque pariter vehemens: quippe qui Lateranum, Cilonem, Anulinum, Bassum, cæterosq; alios ditaret, adibus quoq;

quoq; memoratu dignis: quarū præcipuas videmus, Parthorū quę dicuntur, ac Laterani Hic nulli in dominatu suo permisit honores venūdari. Latinis litteris fufficienter inſtrūctus: Gręcis ſermonib. eruditus: Punicæ eloquētiæ promtior; quippe genitus apud Leptim prouinciæ Africa. Is, dum membrorum omnium, maxime pedum, dolorē pati nequiret; veneni vice, quod ei negabatur, cibum grauis ac plurimæ carnis auidius inuaſit: quem cum conficere non poſſet, cruditate preſſus, exſpirauit. Vixit annos ſexaginta quinq;. *S. Aurel. Viſtor Hiſtor. antiq.*

Igitur *Septimius*, Pertinacis nece, ſimul flagitiorum odio, dolore, atq; ira commotior, cohortes Prætorias ſtatim militia exemit: cunctisq; partium cæſis, Heluium Senatusconſulto inter Diuos refert; Salui nomen, atque eius ſcripta factæve aboleri iubet: quod vnum effici nequiuit. *Tantum gratia* doctarum artium valet, vt ſcriptoribus ne ſæui mores quidem ad memoriam officiant. Quinetiam mors huiuscemodi. iſſis gloriæ, exſecrationi actoribus eſt: cū omnes, præcipueq; poſteri, ſic habent, illa ingenia niſi publico latrocinio, ac per demētiā, opprimi non potuiſſe. Quò bonis omnibus ac in ihi fidendum magis qui rure ortus, tenuiq; indocto patre, in hæc tempora vitam præſtiti ſtudiis tātis honeſtiorē. Quod equidem gentis noſtræ reor, quæ fato quodam bonorum partu ſœcūda, quos eduxit tamen, * quemq; ad celfa ſuos habet: velut Seuerum ipſum, quo præclarior in Republ. fuit nemo: qui, quamquā exacta ætate, mortuum, * iuſtitio elogioq; laudandum ſanxere: aſtruentes illum iuſtum

nasci, aut emori minimè conuenisse: scilicet
 quòd corrigendis moribus nimium, postquam
 ad veterum innocentiam, quasi mensum sani-
 tatem peruenerant, clemètem habuere. Ita ho-
 nestas, quæ principio anxia habetur; ubi conti-
 gerit voluptati luxuriæq; est *Pescennium Nigrum*
 apud Cyzicenos, *Clodium Albinum* Lugduni vi-
 ctos coëgit mori. quorum prior Ægyptum dux
 obtinens, bellum mouerat, spe dominationis:
 alter Pertinacis auctor occidendi, cum eo metu
 in Britannos, quam prouinciam à Commod-
 meruerat, transmittere nitebatur; in Gallia in-
 uaserat Imperium. Horum infinita eade cru-
 delior habitus, ac cognomento *Pertinax*, quam-
 quam ob vitæ parsimoniam similem, ipsum
 magis adsciuisse plures putent: nobis mens
 ad credendum prona, acerbitati impositum.
 Nam cum quidam hostium, quem tamen, uti
 bellis ciuilibus solet, conditio loci ad Albi-
 num detulerat, causa exposita, nouissimè con-
 clusisset; *Quid, quaeso, faceres, si tu esses?* ille re-
 spondit; *Ea perferrem qua tu.* Quo dicto factoque;
 durius nihil bonis: cum sanctique; huiuscemodi
 dissensiones quamuis studiosius coeptas, fortu-
 na increpent; magisque in protegendis, quam
 ad perdendum ciues verum corrumpi patian-
 tur. At iste delendarum cupidus factionum, quò
 deinceps mitius ageret, necessitudinem facti
 vlscisci maluit, ne paulatim spe veniæ in labem
 publicam per coniurationes procederetur: ad
 quas vitio temporum animos intelligebat. ne-
 que ego abnuo, ea delictorum quæ grassari immo-
 dicè coeperint, plus pænè quam seuerè excide-
 da esse. Felix ac prudens, armis præcipue; adeo,

ut nullus

ut nullo congressu nisi victor discesserit. auxeritq; Imperium, subacto Persarum rege, nomine Agarro. Neq; minus Arabas, simul adortus ut est, in dicionem redegit, prouinciæ modo. Adiabena quoq; ni terrarum macies despectaretur in tributarios concessisset. Ob hæc tanta, *Arabicum, Adiabenicum. & Parthici* cognomento Patres dixerunt. His maiora aggressus, Britanniam, quæ ad ea utilis erat, pulsis hostibus, muro muniuit, per transuersam insulam ducto, vtrumque ad finem Oceani. Quinetiam Tripoli, cuius Lepri oppido oriebatur, bellicosa gentes submotæ procul. Quæ factu ardua, facilius eò patrabantur, quò implacabilis delictis, strennum quemque præmiis extollebat. Deniq; ne parua latrocinia quidem impunita patiebatur, in suos animaduertēs magis: quod vitio. Ducum aut etiam Præfectorum, fieri vir expetens intelligeret Philosophiæ, declamandi cunctis postremò liberalium deditus studiis: idemq; abs se texta ornatu & fide paribus composuit. Legum conditor longè æquabilium. Huic tanto domi forisq;, vxoris probra summâ gloriæ demsere: quam adeo famosè amplexus est, uti cognita libidine, ac ream coniurationis, retentarit. Quod cum infimo turpe, tum potentibus; & illi magis cui non priuati, neque singuli, aut flagitiosi, verum Imperia, & exercitus, atque ipsa vitia concessere. Nam cum pedibus æger bellum moraretur, idq; milites anxie ferrent, eiusque filium Passianum, quò Cæsar vnâ aderat, Augustum fecissent; in tribunal se ferri, adesse omnes. Imperatoremque ac Tribunos, Centuriones ac cohortes, quibus

auctoribus acciderat; sisti reorum modo, iussit. Quo metu stratus humi victor, cum tantorum exercitus veniam precaretur: *Sentirisne*, inquit, pulsans manu, *caput perius quam pedes imperare?* Neque multò post Britanniae municipio, cui Eboraci nomen, annis regni duodeviginti morbo extinctus est. Ortus Mediae humilis, primò litteris, deinde imbutus foro: quo parum com-
modante, uti rebus artis solet: dum tentat aut exquirat varia melioraq; scòscendit imperium. Ibi grauiora expertus, laborem, curas, metum & incerta prorsus omnia. quasi testis vite mortalium, *cuncta*, inquit, *fui; conducit nihil.* Funus quod liberi Geta Bassianusq; Romam detulerant; mire celebratum, illatumq; Marci sepulcro: ad ro percoluerat, ut eius gratia Commodum inter Diuos referri suaserit, fratrem appellans; Bassianoque *Antonini* vocabulum addiderat; quòd ex illo post multos dubiosque euentus, auspicia honorum cepisset patrocinio fisci. * deinde laborantibus secundarum initia earumq; auctores, memoriae sunt.

At posteri, quasi bellum inter se mandatis accepissent, confestim secessere. Ita Geta, cui nomen paterno ab auo erat, cum eius modestiore ingenio frater augetetur, obsessus interit. quæ victoria Papiniani exitio foedior facta, ut sanè putant memoriae curiosi: quippe quem ferunt illo tempore Bassiani scrinia curauisse, monitumq; uti mos est, destinando Romam quam celerrimè componeret. dolore Getæ dixisse; haudquaquam pari facilitate velari parricidium qua fieret: iccirco morte affectum. Sed hæc improbe absurda sunt, cum constet factis,

tis Præfecturam Prætorio gessisse, neque inconditè illum virum tantam contumeliam imponere potuisse, cui amor ac magisterio erat.
S. Aurel. Victor de Cesarib. parte 2.

S *Seuerus* prouincia Tripolitana natus oppido Lepti; solusque Afer Imperator Romanus fuit: qui regnauit annis *XVIII.* sub quo hi consules fuerunt:

Seuerus & Albinus.

Tertullus & Clemens.

Dexter & Priscus.

Lateranus & Rufinus.

Saturninus & Gallus.

Anulinus & Fronto. *His COSS. Seuerus:*

Parthos & Adiabenos superauit, Arabasq; interiores ita cecidit, ut regionem eorum Romanam prouinciā faceret. ob qua Parthicus, Arabicus, & Adiabenicus cognominatus est.

Seuerus II. & Victorinus.

Fabianus & Mucianus. *His COSS. Therma Seueriana apud Antiochiam & Roma facta, & Septizodium instructum est.*

Seuerus III. & Antoninus.

Geta & Plautianus.

Chilo & Libo.

Antoninus II. & Geta II.

Albinus & Ælianus.

Aper & Maximus. *His COSS. Seuerus in Britannos bellum mouit: ubi ut receptas prouincias ab incursione barbarica faceret securiores, vallum per CXXXI. passuum millia, à mari ad mare duxit.*

Antoninus III. & Geta III.

Pompeianus & Auitus. *His COSS. Tertullianus Afer Christianorum scriptor celeberrimus habetur.*

Fauſtinus & Rufus. *Hi COS S. Origenes ſcriptor Alexandria ſtudiū eruditur.*

Gentianus & Baſſus. *Hi COS S. Seuerus Imperator Eborac in Britannia moritur. Caſſiodor.*

Seuerus, Romanorum Imperator, legiones miſit, quæ Byzantium obſiderent: eo enim Nigri duces confugerant. Capta vrbs eſt fame, & tota euerſa: & theatris ac balneis omnique ornatu ac honore priuata, in pagum redacta, qui ſeruiret. Perinthiis dono data; ſicut & Antiochia Laodiceſibus. Cum interdictum militibus eſſet, ne rem haberent cum mulieribus: Seuerus hoc conceſſit: eoſq; aureis anulis donauit. Cum Seuerum Byzantini cum oleagineis ramis fauſtis acclamationibus exciperent, ſalutemq; peterent, ſeq; excuſarent, cędibus quidem abſtinuit, ſed denuo Perinthiis eos ſubiecit; & porticus eis theatri & cynegiorum (id eſt venationum) præbuit, & circum equeſtrem condidit, tabulatis & repagulis ornatum, emptis ædibus & hortis quorundam pupillorum fratrum: reſectisq; arboribus quæ circo imminabant, ea figura quæ nunc cernitur, exornauit, adiunctis etiam balneis in æde Iouis quæ Zeuxippus dicebatur. Renouauit & Strategium. Atq; hæc omnia Seuerus auſpicatus eſt; filius eius Antoninus perfecit. Seuerus, Alexandriam ingreſſus, inſcriptionem reperit in prima: **DOMINI NIGRI EST VRBS.** Quod cum ægre tuliffet, obuiam illi proceſſit Alexandrinus populus, vociferans; *Neuimus dixiſſe nos, DOMINI NIGRI ESSE VRBE M.* Tu enim es Nigri Dominus. Expedita igitur deſenſione probata, illis ignouit. Seuerus,
ſophiſta

Sophista Romanus, in Arabiam è Syria & in Palæstinam venit; & in Ægyptum superiorem nauigio per Nilum ascendit, eamq; totam paucis exceptis perlustravit: (nam Æthiopix confinia propter pestilentiam ingredi non potuit) omniaq; etiam occultissima indagauit. Is enim erat qui neq; diuinarum neq; humanarum rerum quidquam imperuestigatum relinqueret: eoque libros arcanos omnes, quos quidem reperire potuit, ex omnibus adytis sustulit, & Alexandri monumento inclusit; quo nec corpus eius quisquam cerneret amplius, neque libris inscripta legeret. Hic natione Afer erat, in rebus gerendis strenuus, simul & iracundus; & duræ atq; asperæ vitæ assuetus, facillime labores tolerabat; & statim quid facto esset opus perspiciebat & quod decreuisset, sine mora exsequebatur. Palatium ingressus, Albini amicos apud Senatum accusauit: eorumq; literas quibus conuincerentur protulit; & aliis alia crimina obliendo, omnes senatus principes, & singularum prouinciarum nobilissimos ac ditissimos quosq; interfecit. Auri etiam auidissimus fuit, vt fortitudinē vinceret avaritia. *Suid.*

Africa illa olim imperij Romani æmula, hūc genuit imperatorem magis necessarium, quam vtilem. Vnde etiam iactatum vulgo, aut nunquam nasci debuisse, aut nunquā mori. Nam & imperiū fortiter administravit: & sublaris in Oriente Pescennio Nigro, in Galliis Clodio Albino, quē & Cæsare dixerat, Orientem omnē Parthis, Arabib. Adiabenis deuictis, Romanæ maiestati restituit. Arcus adhuc Romæ victoriæ monumentū titulis magnificētissimis vilitur. Britannos tumultuātes copescuit vallo

per XXXII. passuū millia à mari ad mare ducto, vbi etiam duodeuigesimo imperij aſo, septuagenario maior ex articulari morbo decessit. Bellicis artibus clarus: pacis, nisi scuitia ac perfidia eas inquinasset, non contemnendus. Cæterum literarum non ignarus, matheseos peritus: à Latinis non abhorrens, nisi Punicum quid redderet. Cædibus illustrium virorum adeo infamis, vt Punicas clades in toga cæsorū ciuiū Romanorum sanguine rependerit. *Egnarius.*

ANTONINVS CARACALLA.

ANTONINVS *Basianus* cognomento *Caracalla*, filius *Seueri* Imperatoris, expeditionem in *Parthos* parans, in *Osroëna* apud *Edeſſam* propria morte obiit, & ibidem sepultus est. *Sext. Rufus.*

M Arcus igitur *Aurelius Antoninus Baſianus*, idemq; *Caracalla*, morum ferè patrum fuit paulò asperior, & minax. Opus Romæ egregium fecit lauacri, quæ *Antoninianæ* appellantur; nihil præterea memorabile. Impatiens libidinis; vt qui nouercâ suam *Iuliam*, vxorem duxerit. Defunctus est in *Osdroene* apud *Edeſſam*, moliens aduersum *Parthos* expeditionem, anno imperij VI. mense II. vix egressus ætatis XLII. annum. funere publico clatus est. *Eutrop. s.*

*Diſſimilis virtute patri, & multò magis illi
Cuius adoptiuo nomine te peribes:*

Fratrū:

Fratri morte nocens, punitus sine cruento.

In risu populi tu Caracalla iaces. Ausonius.

A *Vrelius Antoninus Bassianus Caracalla*, Seueri filius Lugduni genitus, imperauit solus annos sex. Hic, *Bassianus* ex aui materni nomine dictus est: at cū e Gallia vestem plurimam deuexisset, talaresque caracallas fecisset, coēgissetque plebem se ad salutandum indutam talibus introire, de nomine huiuscē vestis *Caracalla* cognominatus est. Hic fratrem suum *Geram* peremit: ob quam causam, furore pœnas dedit *Dirarum infestatione*, quæ non immeritò *ultrices* vocantur: à quo post furore conualluit. Hic corpore *Alexandri* Macedonis conspecto, *Magnum* atque *Alexandrum* se iussit appellari; assentātium fallacijs eò perductus, vt truci fronte, & ad læuum humerum conuersa ceruice, quod in ore *Alexandri* notauerat, incedens, fidem vultus simillimi persuaderet sibi. Fuit impatiens libidinis; quippe qui nouercam suam duxit uxorem. Cū Carras iter faceret, apud Edessam, secedens ad officia naturalia, à milite, qui quasi ad custodiam sequebatur, interfectus est. Vixit annos ferè triginta. Corpus eius Romā relatū est. *S. Aurel. Vistor histor. antiq.*

C Eterum *Antoninus*, incognita munerū specie, urbem Romanam adjiciens, quod indumenta in talos demissa largiretur, *Caracalla* dictus: cū pari modo * vesti *Antonianas* nomini suo daret. Alamannos gentem populosam, ex equo mirifice pugnantem, prope Moenum amnem deuicit. Patiens, communis, tranquillusque pari fortuna, & eodem matrimonio, quo pater. Namque *Iuliam* nouercam, cuius

facinora suprà memoravi, forma captus, coniugem affectavit; cum illa factiosior, aspectui adolescentis, præsentiæ quasi ignara, semet dedisset, intesto corpore; asserentiq̃ue, *Vellem, glisceret, uti*, perulantius multò (quippe quæ pudorem velamento exuerat) respondisset; *libet? plane licet.* Ægypti sacra per eum deportata Romam, atque aucta Vrbs magno accessu Viæ novæ, & ad lauādum absoluta opera pulchri cultus. Quibus confectis, cum Syriam circumgredederetur, anno potentix sexto moritur. Corporis reliqua, iustū publico relata Romam, atque inter Antoninos funerata sunt. *S. Aurel. Victor. de Cesarib. part. 2.*

Hic successit Antoninus Caracalla Severi filius; qui regnavit annis VII. sub quo hi consules fuerunt:

Duo Aspri-

Antoninus & Balbinus.

Messala & Sabinus.

Hic COS S. Antoninus Caracalla cognominatur propter genus vestis, quod Roma erogauerat: & è contrario caracalla ex eius nomine Antonianæ dicta.

Lætus & Cærealis.

Sabinus II. & Venuſtus.

Hic COS S. Antoninus Roma Thermas sui nominis adificavit.

Præſens & Extricatus.

Antoninus & Aduentus.

Hic COS S. Antoninus interficitur inter Edessam & Carras, anno ætatis XLIII. Cassiodorus.

Antoninus, Romanorum Imperator. Severi filius; præter cætera mala cordibus etiam gaudere.

gaudens. Itaque milites, vim faciendi & rapiendi potestate data, nullā iam re à latronibus differebant. Talia cū ageret & facinoribus suis agitatus, & moram in vrbe perosus, Roma decessit, vt & legiones curaturus, & prouincias inspecturus. Ad Istrum cū peruenisset, Germanos accolās sibi conciliauit, vt & auxilia ab eis acciperet, & satellites; eorumque habitu vteretur. Sic & barbaris & militibus erat carus; comis erga omnes: qui Commilito potius ab eis quā Imperator diceretur. In Macedonia se Alexandrum vocauit. Pergamum vbi peruenit, & ad Achil-
lis tumulum, eo floribus & coronis ornato, Achillem imitabatur. Perque Asiam & alios populos Antiochiam profectus, & aliquandiu ibi moratus, Alexandriam perrexit; vrbis Alexandri desiderium causatus. Quam cū omni exercitu ingressus, sic est ab Alexandri-
nis susceptus, vt nemo vnquam Imperator. Ad Alexandri monumentum cū venisset, chlamydem quā gestabat & anulum & cingulum, & si quid aliud pretiosum habebat, loculo illius imposuit. Populus itaque animi illius ignarus, gaudebat. Cū enim eos in se & matrem multa diſteria iecisse cognouisset, publico edicto pubem omnem in planicie quadam conuenire iussit, se in Alexandri honorem phalanges instituturum professus. Quæ cū bona spe plena, præsto esset, ordine
astantes contemplatus, ipse quidem abiit; sed
immissis militibus omnes trucidauit: tanta exde edita, vt Nilus yniuersus rubesceret.

¶ Traditur Seuerus omnibus rebus, ad animi corporisq̃ue virtutem pertinentibus Antoni-
nū studiosè excoluisse: vt iā Imperator quoq̃,
& magistris vteretur, & magnam diei partem
philosopharetur. Vtebatur & siccis vnctioni-
bus & ad D C C L. stadia equitando conficie-
bat. Ad hæc natando etiam, in fluctu quoque
& tempestate, exercebatur. At ille his rebus
aliquo modo robur quidem corporis auxit; di-
sciplinæ autem adeo est oblitus, quasi ne no-
men quidem illius vmquam audiuisset. Ne-
quetamen indifertus fuit aut imprudens: sed
& multa acutissimè perspexit, & expeditissimè
est elocutus. Nam & licentia potestatis ela-
tus, & temeritate quicquid in buccam inci-
disset, inconsideratè eloquendi, & impuden-
tia quiduis proferendi, sæpe scopum attinge-
bat. *Suidas.*

V Estis huic quam talarem è Gallijs adue-
ctam, Romano populo donarat, cogno-
men addidit. Seuero patri adhuc viuenti con-
tumax, nec minus in fratrem Getam impius,
quem patre mortuo statim occiderit: militi
tamen gratus, cū ob ingens donatium
hæ datum, tum quòd in castris gregarij pe-
nè militis vices ageret. Alexandri Magni ad-
mirator, quem collo in læuum humerum
derecto reddere cuperet. Hic orbe peragrato
Alexandrinorum diracitatem ultus ingenti
cornu cade. Persas dolo magis, quàm vir-
tute fudit sexto demum imperij anno mili-
tum dolo Carris, dum ventris oneri leuando
intenderet, interficitur X X X. ætatis anno. *E-
gnatius.*

MACRINVS.

PILIVS deinde MACRINVS, qui præfectus prætorio erat, cum filio DIADUMENO facti Imperatores, nihil memorabile ex temporis breuitate gesserunt. nam imperium eorum duùm mensium, & vnius anni fuit. seditione militari ambo pariter occisi sunt. *Eutropius 8.*

*Princeps hic custos sumptum pro Cesare ferrum,
Vertit in autorem cade Macrinus iners.*

Mox cum prole ruit. grauibus pulsare querelis.

Cesset perfidiam, qua patitur, meruit. Ausonius.

Macrinus cum Diadumeno filio, ab exercitu Imperatores creati, imperauerunt menses quatuordecim: & ab eodem exercitu obtruncantur. pro eo quia Macrinus militarem luxuriam stipendiaque profusiora comprimere. *S. Aurel. Victor histor. antiq.*

De hinc *Opilius Macrinus*, qui Præfecturam Prætorio gerebat, Imperator; eiusque filius, *Diadumenus* nomine, Cæsar à legionibus appellatur. Quibus eò quòd ingens amissi Principis desiderium erat, adolescentem *Antoninum* vocauere. Horum nihil præter sauos atque inciuiles animos interim reperimus. Qua gratia mēsisbus fermè quatuor ac decem vix retento imperio, per quos creati fuerant, interfecti sunt. *S. Aurel. Victor de Cesaribus parte 2.*

Hic successit Macrinus, Præfecturam Prætorianam gerens: regnavit autem annum vnum, sub quo hi Consules fuerunt.

Antoninus II. & Sacerdos. *Hic COS S.*
Macrinus occiditur in Archelaide. Cassiodorus.

Π*αρηνόλωμα.*] Macrinus Imperator, cum
 se luxuriosæ & delicatæ vitæ dedisset, obi-
 ter cædes etiam miscebat hominum inson-
 tium. *Suidas.*

Obscurissimis parentibus ortus Maurusij
 generis, malis artibus, ac pudēdis ad præ-
 fecturam euectus, à iuris tamen scientia non
 alienus, sed venali fide, ac vita semper sordida,
 post interfectum Antoninum, imperiū cum
 Diadumenuo filio formosissimo *Macrinus* in-
 uasit: quod cum per annū & menses duos obti-
 nuisset, victus ab Heliogabalo cum filio, quin-
 quagenario maior fugiens obtuncatur. Data
 est dictio consulenti super imperio talis:

Ὡν γέρον ἢ μάλα δή σε νεοὶ τέρεσσι μαχηταὶ
 Σὴ ὃ βίη λελυται, χαλεπὸν δὲ γῆρας ἰκάνει.
Egnatius.

HELIOGABALVS.

Reatus est post hos M. AVRE-
 LIVS ANTONINVS: Hic
 Antonini Caracallæ filius puta-
 batur: sacerdos autem Helioga-
 bali templierat. Is cum Romam
 ingenti & militum & Senatus expectatione
 venisset, probris se omnibus cōtaminavit. Im-
 pudicissimè & obscœnissimè vixit: biennioque
 post & VIII mensibus tumultu interfectus est
 militari; & cum eo mater Semia Sira. *Entrop. l. 8.*
Tunc etiam Augusta sedis penetralia fœdas

Antoninorum nomina falsa gerens? Aufon.

Aurelius

A *Urelius Antoninus Varius* idem *Heliogabalus* dictus, Caracallæ ex Semea consobrina occultè stuprata filius, imperauit biennio & mensibus octo. Huius matris Semeæ auus, Bassianus nomine, fuerat Solis sacerdos; quem Phœnites, vnde erat, Heliogabalum nominant: à quo iste *Heliogabalus* dictus est. Is, cum Romam ingenti militum & senatus expectatione venisset, probris se omnibus contaminauit. Cupiditatem stupri, quam adsequi naturæ defectu non poterat, in se conuertens, muliebri nomine *Bassianam* se pro Bassiano iusserat appellari; Vestalem virginem quasi matrimonio iungens suo; abscissisque genitalibus, matri se Magnæ sacrauit. Hic *Marcellum*, qui post *Alexander* est dictus, consobrinum suum, Cæsarem fecit. Ipse tumultu militari interfectus est. Huius corpus per Urbis vias, more canini cadaveris, à milite tractum est, militari cauillo appellantium *indomita & rabida libidinis catulam*, Nouissimè cum angustum foramen cloacæ corpus minimè reciperet, vsq; ad Tiberim ductum, adiecto pondere, ne vnquam emergeret, in fluuium proiectum est. Vixit annos sedecim: atque ex rebus, quæ acciderāt, *Tiberinus*, *Tractitiusq;* appellatus est. *S. Aurel. Victor histor. antiq.*

Accitusque *Marcus Antoninus*, Bassiano genitus; qui patre mortuo, in Solis sacerdotium, quem Heliogabalum Syri vocant, tamquam asylum, insidiarum metu confugerat: hincque *Heliogabalus* dictus: translatoque Romæ Dei simulacro, in palatii penetralibus palatium constituit. Hoc impurius ne improbe quidem aut petulantes mulieres fuere: quippe oibe toto

obſcœniſſimos perquirebat, viſendis tractan-
diſue artibus libidinum ferendarum. Hæc
cùm augerentur indies, ac magis magisque
Alexandri, quem comperta Opilij nece Cæſa-
rem nobilitas nuncupauerat, amor cumulare-
tur: in caſtris Prætorijs, triceſimo regni menſe
oppreſſus eſt. *Excerpta ex libris Sex. Aurel. Viſtoris
de Cæſaribus part. 2.*

Hic ſucceſſit Marcus Aurelius Antoninus,
qui regnavit annis IIIL. ſub quo hi conſu-
les fuerunt:

Antoninus III. & Comazon.

Gratus & Seleucus. *Hic COSS. Heliogaba-
lum templum Roma adificatur.*

Alexander & Auguſtus. *Hic COSS. in
Paleſtina Nicopolis, quæ prius Emmaus vocabatur,
condita eſt.*

Maximus & Ælianus. *Hic COSS. M. Au-
relius Antoninus Roma occiditur tumultu militari.
Caſſiodorus.*

Aſſyrium (quis credat?) principem nescio,
maiorine fortunæ ludibrio, an Romanæ
maieſtatis ſuggillatione orbis hunc per duos
& amplius annos tulit, & eum inceſtum, ſi-
quidem verum erat, Caracallæ filium ex Sceni-
de conſobrina natum. Qui ex Oriente Romam
profeſtus, interfecto (ut dixi) Macrino, tralato
etiam inde Heliogabali numine ad urbem,
in ſumma omnium expectatione venit: ſed illi
mox omnia in ludibrium, aut odium conuerſa
ſunt. Nullus enim principum ad hanc diem
maiore libidinis flagrauit infamia, uti ſe in
muliebrem ſexum execari curarit. Nullus ma-
iore luxu opes prædegit imperij: nullus deni-
que

que cōtaminatus aut impurius vixit, omnium religionum contemptor, prater patrij numinis Heliojabali. Hunc tamen in cloacam proiectum, mox in Tiberim cum matre Scenide tractum per milites populus Romanus ita vltus est, vti nomen eius ex publicis monumentis eraderet. Vixit annis. XVI. *Egnatius.*

ALEXANDER.

VRELIVS ALEXANDER, quasi fato quodam in exitium Persicæ gentis natus, iuuenis admodum Romani gubernacula suscepit imperij. Ipse Persarum regem nobilissimum Xerxem gloriosè vicit. Hic Alexander scriniorum magistrum habuit Vlpianum iurisconsultum. De Parthis pompa spectabili triumphauit. *Sextus Rufus.*

Successit huic *Aurelius Alexander*; ab exercitu *Cæsar*, à Senatu *Augustus* nominatus, iuuenis admodum: susceptoque aduersus Persas bello, Xerxem eorum regem gloriosissimè vicit. militarem disciplinam seuerissimè rexit: quasdam tumultuantes legiones integras exauetorauit. Assessorem habuit, vel scrinij magistrum, Vlpianum, iuris conditorem. Romæ quoque fauorabilis fuit. Periit in Gallia, militari tumultu, XIII imperij anno, & die VIII. in matrem suam *Mammam* vnicè pius. *Europsius s.*

Seuerus Alexander, imperauit annos tredecim. Hic, bonus reipublicæ, fuit ærumpo-

*fus. Sub hoc imperante, *Taurinus*, Augustus effectus, ob timorem ipse se Euphrati fluvio obiecit. Tunc etiam *Maximinus* regnum arripuit, pluribus de exercitu corruptis. Alexander vero, cum deferi semet à stipatoribus vidisset, matrem sibi causam fuisse mortis exclamans, accurrenti percussori, obuoluto capite, ceruices suas validè compressas præbuit, anno vitæ vicesimo sexto. Huius mater Mammaea, eò filium coegerat, vt illa ipsa, quamvis permodica, si mensæ prandioque superessent, alteri conuiuio reponerentur. *Sex. Aurel. Victor histor. antiq.*

Statimque *Aurelio Alexandro*, Syriæ orto, cui duplex, *Cæsarea*, & *Arca* nomen est, militibus quoque annitentibus, Augusti potentia delata: qui, quamquam adolescens, ingenio supra æuum tamen, confestim apparatu magno bellum aduersum *Xerxem Persarum* regem mouet: quo fuso fugatoque, in *Galliam* maturrinè contendit, quæ Germanorum direptionibus tentabatur. Ibi tumultuantes legionum plerasque constantissimè abiecit: quod in præsens gloriæ, mox exitio datum. Nam cum tantæ seueritatis vim milites inhorrescunt, (vnde etiam *Seueri* cognomentum accesserat) agentem casu cum paucis vico *Britanniæ*, cui vocabulum *Sicila*, trucidauere. Opus vrbi florētissimum & celeberrimo fabricatus est: matrisque cultu, quæ nomine *Mammaea* erat, plus quam pius. Adhuc *Domitium Vlpianum*, quem *Heliogabalus* Prætorianis præfecerat, eodem honore retinens; paulloque inter exordia patriæ reddito, iuris auctoribus, quantus erga optimos atque æqui studio esset, edocuit.

edocuit, neque vltra annos tredecim Imperio functus, Rempublicam reliquit firmatam, vndique: quæ iam tum à Romulo ad Septimium certatim euolans Bassiani consilijs tamquam in summo constitit. Quo ne confestim laberetur, Alexandri fuit. Abhinc, dum dominandi suis quàm subigendi externos cupientiores sunt, atque inter se armantur, magis Romanum statum quasi abrupto præcipitauere; immissi quæ in imperium promiscuè boni mali quæ, nobiles atque ignobiles, ac barbariæ multi. Quippe vbi passim confusa quæ omnia, neque suo feruntur modo, quippe fas putant, vti perturbam, rapere aliena officia, quæ regere nequeunt, & scientia bonarum artium fœdè corrumpunt. Ita fortunæ vis licentiam nacta, perniciofa libidine mortales agit: quæ diu quidem virtute, vti muro prohibita, postquam pænè omnes flagitijs subacti sunt, etiam infirmis genere institutio quæ publica permisit *Sex. Aurel. Victor de Caesaribus part. 2.*

Hic successit Alexander Mammææ filius qui regnavit annis XIII. sub quo hi confules fuerunt:

Julianus & Crispinus. *Hic COSS. Alexander Xerxem regem Persarum vicit.*

Fuscus & Dexter.

Alexander II. & Marcellus.

Annianus & Maximus. *Hic COSS. Ulpianus Iurisconsultus, assessor Alexandri insignissimus habetur.*

Albinus & Maximus. *Hic COSS. Neroniana therma Alexandrina vocata sunt.*

Modestus & Probus.

Alexander III. & Dio.

Gratus & Seleucus. *Hic COSS. Origenes*

Alexandria clarus habetur.

Pompeianus & Felicianus.

Lupus & Maximus. *Hic COSS. Alexander in matrem Mammaeam unice pius fuit ; & ob hoc omnibus amabilis.*

Maximus & Paternus.

Maximus II. & Urbanus.

Seuerus & Quintianus. *Hic COSS. Alexander occiditur Mogontiaci tumultu militum. Casiodorus.*

Alexander Māmææ F. vna cum illa imperauit, & eius arbitratu administrauit omnia: quæ vndique imperium custodiebat, eique persuadebat vt longissimo tempore ius diceret; quæ illa occupatione distractus, tempus non haberet ad peccandum. Fuit natura mitis & mansuetus, & ad humanitatem propensissimus. Itaque cum imperium ad annos quatuordecim tenuisset, sine cædibus regnavit: quamuis aliqui in summa crimina incidissent: adeo vt post Marci obitum, Alexandri imperium sit admirationi. Querebatur de matre, & molestissime ferebat eius auaritiam, quod ea malis artibus fiscum augeret: à qua coactus, multa faciebat. Nam mater summum in eum exercebat imperium; quæ eum à turpibus rebus & imperatori indecoris arcebat, & omnium disciplinarum magistros clam accersebat; cum ille palæstris & gymnasijs magnopere delectaretur, & magistros repelleret: eò denique impulsus, vt omnes scenicos, & in publicis

publicis theatri celebres, sed ummos magistratus eueheret. qua de causa ciuibus inuisus fuit.

Suidas.

MEliore orbis fato ex Mammæa consobrinus Heliogabalo Alexander iam pridem ab impura illa belua adoptatus, in imperium successit, optimis principibus æquandus innocentia, in viros bonos beneuolentia, & (quæ præcipua dñs principum) singulari in omnes clementia, ut *ἀναισθητός* eius dicatur imperium. Hic expeditione Persica ex animi sententia confecta, dum ad septentrionem vertit arma, Germanis tumultuantibus factione militari tertio decimo imperij, vitæ anno vndetrigesimo, Maximini perfidia cum matre in tentorio necatur. Primus post Adrianum principem, qui veræ pietatis lumen acceperit. Nam Christum in larario suo semper habuit. Quin illa ex sacris literis sententia frequens ei in ore esse: *Quod tibi nolis, id in alterum facere caueas.* Locum etiam Christianis adiudicauit, quibus popinarij litem intendebant, rescribens deum multò melius quoquo modo coli, quàm popinarijs assignari. *Egnatius.*

*De Parthorum & Persarum
Imperio.*

NOn alienum ab instituta serie fuerit, quando posthac Persarum arma in Oriëte, post Parthica toties erunt referenda, si breui imperium vtriusque populi, tum ad nostram ætatem in eoterrarum tractu, regnorum seriem perstringam. Primus igitur Parthis Arsaces libertatem asseruit ad eam diem cum cæteris

Orientis populis, regibus Macedonum obtemperantibus, à quo ad Artabanum regem perpetua Arsacidarum gloria per quadringentos & amplius annos floruit, dissidentibus inter se Syriæ regibus. Parthis verò per hæc tempora varia admodum fortuna cum Romanis contendentibus, Artaxerxes Persa, vir obscuris admodum parentibus ortus, genti suæ veterem imperij gloriam restituit. Triplicique prælio Artabano cum tota Arsacidarum familia cæso, Persas Orienti iterum imposuit. Quorum imperium ad Chosroen usque regem & Heraclium imperatorem per quadringentos annos mansit, grauibz prælijs, alternante fortuna cum Romanis interim gestis. Qua tempestate Saraceni ex Arabia profecti, Mahomethe duce, noui delirij autore, Persas primùm, mox Romanos varijs & ingentibus cladibus afflixere: floruitque Saracenicum nomen, Persico sublato, adeo vt non contenti Asiæ imperio, maximam Europæ partem sibi subiecerint: ipsam etiam terram Italianam (quod horreat meminisse animus) mari terraque fœdè per ducentos & amplius annos populati. Mox præualentibus Turcarum rebus, diuisum in Oriente imperium est, Saracenis Ægyptum & Asiam ad Orientem sibi vindicantibus, Turcis, propiores Europæ provincias per nostrorum principum segnitiam occupantibus: repressaque interim gentis infestissimæ rabies Gallos armis, Europæ principum communis expeditione, autoribus tamen Francis in eos sumpta, & Hierosolyma nobis restituta. Cæ-

rerum nostrorum discordia rebus in Asia labentibus & modò Tartaris, modò Saracenis de imperio contendentibus, Asia pars, quæ à Tauro ad Euphratem protenditur, seruatorum imperio, reliqua ad Hellespontum Turcis cecidit. Interim centesimum ab hinc & amplius annum, Tamberlanes iuxta Scythas humili loco natus ex gregario milite ordinis primo, mox exercitum ductor, Parthis imperium astruens, victis omnibus finitimis gentibus, Syriam cum tota Ægypto populatus est. Inde in minori Asia Paizeti Turcarum principi congressus, eum captum cum tota gente ad internecionem cæsa, in vinculis habuit, victorquæ domum reuersus, vrbe etiam Marchanti populosissima à se condita, & victarum gentium spolijs ornata, imperium moriens duobus filijs reliquit. Quorum dissidio res tanta indole parata, retrò facile abiit. Stetit tamen regnum orans Euphraten filijs inclumme ad Vfuncaffanum vsque, qui cum Maomethe etiam conflixit. Variatum demum in his terris re Ægyptiaca interim florente, donec auditum est ætate nostra Psophis nomen vnus ex Vfuncaffani hæredibus (vti credi volunt) fortuna seruati: qui magno hominum fauore ad imperium ascitus, ve-

luti hereditarium odium cum

Turcis exerceat.

Egnatius.

MAXIMINVS.

POST hunc MAXIMINVS ex corpore militari primus ad imperium accessit. sola militum voluntate, cum nulla Senatus intercessisset auctoritas, neque ipse senator esset. Is bello aduersus Germanos feliciter gesto, cum à militibus esset imperator appellatus, à Pupieno Aquileiæ occisus est, deferentibus eum militibus suis, cū filio adhuc puero; eum quo imperauerat triennio, & paucis diebus. *Eutropius Breuiarij lib. 9.*

Iulius Maximinus Thrax è militaribus imperauit annos tres. Is, dū persequitur pecuniosos, insontes pariter noxiosq; apud Aquileiam seditione militum discerptus est vnà cum filio; cōclamantibus cunctis militari loco, *ex pessimo genere nec carulum habendum*. Huius imperio duo Gordiani, pater & filius principatum arripiētes, vnus post vnū interiēre. Pari etiā tenore Pupienus & Balbinus regnū inuadentes, peremti sunt. *S. Aurel. Viſtoris Excerpta de vita & moribus imperatorum, seu Histor. Augusta.*

NAmq; Caius Iulius Maximinus p̄sidēs Trebellicæ, primus è militaribus, litterarū ferè rudis, potētiā cepit suffragijs legionū. Quod tamen etiā Patres, dū periculosum existimant inermes armato resistere, approbauerūt: filiusq; eius pari nomine Caius Iulius Maximinus Cæsar factus est. *S. Aurel. Viſtor, de Cæsarib. part. 2.*

Qvis biennium summis potitis, haud incommodè prēlio gesta contra Germanos, repente Antoninus Gordianus, Africę Proconsul, ab

ab exercitu Princeps apud Thydri oppidum absens fit. Quò vt accitus peruenit, tanquam ea re creatus foret, seditione excipitur:qua lenita facilè, Carthaginem petit. Ibi cùm auertèdis prodigiis, quòrum metu haud inane angebatur, rem diuinā solitis ageret; repentè hostia partum edidit. Id haruspices, atq; ipse maxime, (nam huius scientiæ vsu immodicè prudens erat) ita accepere, illum quoque destinatum neci, verùm liberis pariturum imperium: progressi què coniectu longiùs, liberi quoque exitum denunciauere; mitem atque innoxium præfantes fore, vt illud pecus; nec diuturnum tamen subiectum què insidiis. Interim *Romæ* comperto Gordiani interitu, hortante Domitio: Vrbi Præfectus, reliqui què indices, vulgò creduntur per Prætorias cohortes. quippe Gordianus, postquam delatum sibi imperium cognouit; præmia amplum in modum ostentans, Romam legatos ac literas destinauerat. quibus, necato eo, frustratos se milites angebantur; genus hominum pecuniæ cupidius, fidum què ac bonum solo quæstu. At Senatus, metuens ne nullis rectoribus, specie captæ urbis, atrociora acciderent, primò potestatum vices; mox, conscriptis iunioribus, *Clodium Cupienum, Cæcilium Balbinum Cæsares* constituit. *Sextus Aurelius Victor de Cæsaribus part. 2.*

Hic successit Maximinus, regnās annis III. primus omnium ex corpore militari, sine senatus auctoritate, ab exercitu Imperator electus, sub quo hi Consules fuerunt.

Maximinus & Africanus.

Perpetuus & Cornelianus.

Pius & Proculus. *Hu COSS. Maximinus Aquileia occiditur. Cassiodorus.*

Maximinus, Romanorum Imperator, suscepto principatu magnam mutationem instituit, potestate asperrimè & magno cum terrore vtendo, & à clementi regno ad tyrannicā crudelitatem omnia reuocando. Erat enim ingenio, vt & genere, barbarus, & cædis auditate gentilitia præditus. Statim igitur & amicos omnes qui familiares Alexandro, & à patribus conscriptis assessores appellati fuerant, remouit: nolens eos esse in exercitu, neq; secum esse quemquam è conscientia nobili. Plurimos etiam eorum interfecit, insidias veritus. Dum autem in Oriente versaretur multa scelestā & supra modum nefaria facinora edidit, persecutione crudeli & inhumana contra Christianos per omnes prouincias excitata; in qua pluri celebres viri martyrium obierunt. Sed digna impietate sua præmia imminentis supplicij merito pertulit. Nam cum in morbum atrocissimum incidisset, vehementes dolores omnem carnem eius vexabant: & intestina eius ex acerbissima inflammatione interna corrumpebantur, & caro tota ceræ instar liquecebat: eoque incendio aucto, ipsa etiam ossa tosta sunt; vt & humanæ formæ character deleteretur. Miserabiliter itaq; putrescens, tantopere olebat, vt à cadaueribus in sepulcris corruptis nihil differret; exiguoq; spiritu præditus, cum gemitu obiret. *Suidas.*

Redit nunc stylus ad institutā seriem. Nam Alexandro interfecto, successit Maximinus cum filio eiusdem nominis, Thrax gente & sæuitia

uitia insignis: aduersus quem cum senatus Pupienum & Balbinum imperatores declarasset, immanitatem hominis ac barbariem pertectus, ille statim in Italiam cum Germanico, ac Pannonico exercitu descendit: Aquileiaq; incassum obsessa, a militibus fame laborantibus cum filio necatur. Memorabilis militum vox fuit, cum vtrunq; interficerent, ex pessimo genere ne catulum quidem habendum Imperarunt ambo annos III. pater sexagenario maior, filius vigesimum annum agens obiit. *Egnatius.*

GORDIANVS.

Sub GORDIANO Augusto accri ex iuuentutis fiducia rebellantes Parthi, ingentibus præliis confusi sunt. isque de Perside rediens victor, fraude Philippi, qui præfectus prætorio eius erat, occisus est. Milites ei tumulum in vicesimo miliario à Cercusio castris, quod & nunc exstat, ædificauerunt; atque exsequias eius Romam cum maxima venerationis reuerentia deduxerunt *Sextus Rufus.*

Postea tres simul Augusti fuerunt, *Pupienus, Balbinus, & Gordianus*: duo superiores obscurissimo genere; Gordianus, nobilis: quippe cuius pater senior Gordianus, consensu militum, cum proconsulatum Africæ gereret, Maximino imperante, princeps fuisset electus. Itaque cum Romam venissent Balbinus & Pupienus, in palatio interfecti sunt; soli Gordiano imperium reseruatum. *Gordianus, admo-*

dum puer, cum Tranquillinam Romæ duxisset uxorem, Ianum geminum aperuit : & ad Orientem profectus, Parthis bellum intulit, qui iam moliebatur erumpere, quod quidem mox feliciter gessit, præliisque ingentibus Persas afflixit. Rediens, haud longè à Romanis finibus interfectus est fraude Philippi, qui post eum imperavit. Miles ei tumulum XX. milliario à Circeſſo, quod caſtrum nunc Romanorum eſt, Euphrati imminens, ædificavit; exſequias Romanam reuexit; ipſum Diuum appellauit. *Eutropius Breviarj lib. 9.*

Gordianus, nepos Gordiani ex filia ortus Romæ clariffimo patre, imperavit annos ſex. Apud Cteſiphontem, à Philippo Præfecto prætorio accenſis in ſeditionem militibus occiditur anno vitæ vndeceſimo. Corpus eius prope fines Romani Perſicique imperij poſitum, nomen loco dedit, *Sepulcrum Gordiani.* Sextus Aurelius Victor Hiſt antiq.

Iſdemque per Africam diebus, milites *Gordianum*, Gordiani filium, qui fortè contubernio patris prætextatus, ac deinceps Præfectus Prætorio intererat, Auguſtum creauère: neque ſanè factum nobilitas aſpernata. Denique accito eo, inter implana vrbiſ, atque ipſo ſinu, Prætorix manus acie deletæ per gladiatorum familias, tyronumque exercitum. Dum hæc Romæ geruntur, Iulij Maximini, quos forte ea tempeſtate Thracia retinebat, acceptis quæ euenerant, Italiam propere perunt. Eos Pupienus Aquileix obſidione conſecit. poſtquam prælio victos reliqui paullatim deſeruerant. Horum imperio ad biennium per huiusmodi.

iusmodi moras annus quæsitus. Neque multò post tumultu militarium Clodio Cæciliò-que Romæ intra Palatium cæsis, Gordianus solus regnum obtinuit: eoquæ anno lustræ certamine, quod Nero Romam inuexerat, aucto firmatoque, in Persas profectus est; cum prius Iani ædes, quas Marcus clauferat, patentes more veterum fecisset. Ibi gesto insigniter bello, Marci Philippi Præfecti Prætorio insidiis perit. Sexennio Imperij. *Sextus Aurelius Victor de Caesaribus part. 2.*

Hic successit Gordianus; qui regnavit annis VI. sub quo hi Consules fuerunt:

Gordianus & Aniola.

Sabinus & Venustus. *His COSS. Gordiano Romæ ingressò, Pupienus & Balbinus, qui imperium arripuerant, in Palatio occisi sunt.*

Gordianus II. & Pompeianus.

Atticus & Prætextatus.

Arianus & Pappus.

Peregrinus & Æmilianus. *His COSS. Gordianus, admodum adolescens, Parthorum natione superata, cum victor reverteretur ad patriam, fraude Philippi Præfecti prætório, haud longè à Romano solo interfectus est. Gordiano milites tumultum adificanti supra Euphratem, ostibus eius Romam reuectis. Cassiodorus.*

Maximino profligando, qui primus posthabita senatus auctoritate, ab exercitu Imperator Augustus appellatus est, ex concione Vectij Sabini, patres imperium duobus viris decrevere, & populus Romanus concordî assensu ac lætitiâ sciuit. ij fuere Decius Cælius Balbinus, & M. Clodius Pupienus. Hic quam-

uis homo nouus, per gradus dignitatis satis illustis erat, & grauitate ac feueritate venerabilis. Balbini maiores ex gradibus Hispaniæ cum Pompeio Magno venerant, & ciuitate donati. horum primus Theophanes Balbus, Romæ appellatus Cornelius, quem M. Tullius defendit. Igitur Balbinus nobilitate familiæ, fortunisq; & clementia satis cognitus. hic Cæsar, ille Cætonis moribus comparatus: ille contra Maximinos hostis iudicatus copias eduxit. hic vrbis gubernationē suscepit illius auspiciis cæsi Maximini, huius bonitate tumultus in vrbe inter ciues ac pratorianos exortus est. Tandem neque illi feueritas, neque huic clementia profecerunt. ambos milites occiderunt. Gordianum natum annos XIII. qui modò Cæsar erat, imperatorem fecerunt, non abnuente senatu. Cuius successibus, cū posset Persicum nomen deleri, insidiæ Philippi vetuerunt. Quibus circumuentus, adolescens occisus est. Etenim occultæ proditioes ad excidium bonorum excogitata, scelera audientiū prodigiorum augent. non fuit inulta iuuenis Gordiani cædes. quicunq; in eum coniurauerunt, crudelibus suppliciis afficti interierunt. *Pomponius Latus ab huius Cæsari-
lus Balbino, Pupieno & Gordiano Compendium suum
Romana historia capit, & ad Iustinum tertium us-
que produxit.*

O Primum ac nobilissimum principem ter-
ris dii dederant, si diu rebus illum præse-
se voluissent. Nobilitatem eius auus, paterq;
Imperatores, & Scipionum stemma genti in-
sertum, bonitatem Rom. populi ac militum &
orbis totius in adolescentem amor attestatur.

Sed

Sed cùm bellum ingens aduersus insolescētes Persas conflasset, iamq; Mithrei soceri diligētia feliciter confecisset, Philippi præfecti dolo, qui socer primò, mox princeps, interficitur. haud tamen inulta mors optimi principis fuit: omnes qui in illum coniurauerant, crudelibus suppliciis affecti, & Philippi non diu imperium tenuēre. Vixit annos XXII. Imperauit sex. *Egnatius.*

De Balbino & Pupieno.

Imperatores hi primùm ex S. C. duo aduersus Maximinum creati. Balbinus nobilitate generis præstans: Pupienus qui & Maximus, militari disciplina clarus, à quo & Maximini victi. Cæterùm cùm parum inter se concordī animo Rempub. regerent, à militibus vterq; interficitur, Gordiano puero summæ rerum imposito. *Egnatius.*

De Marco & Seuero Hostiliano.

Senatus de morte Gordiani factus certior, Marcum quendam virum grauem ac sapientem imperatorem legit, qui subita morte in palatio, vbi habitabat, decessit: nec successor dilatus est: statimq; lectus à patribus Seuerus Hostilianus qui repenti cùm incidisset in morbum, medicis malè venam soluentibus, occubuit. Interea literæ Philippi ad senatum adferuntur: in iis scriptum erat, Gordianum graui morbo affectum obiisse, & Philippum ab exercitu imperatorem factum, rogareq; vti patres probarent. Senatus qui rem nondum nouerat, Augustum Philippum confirmauit, Gordianum inter diuos retulit. *Pomp.*

L. art. 11.

PHILIPPVS P. & F.

PHILIPPI duo, filius & pater, Gordiano occiso, imperium inuaserunt: atque exercitu incolumi reducto, ad Italiam è Syria profecti sunt. His imperantibus, millelimus annus Romæ vrbs ingenti ludorum apparatu spectaculorumq; celebratus est. Ambo inde ab exercitu interfecti sunt: senior Philippus Veronæ, Romæ iunior. Annis V. imperauerunt. inter Diuos tamen relati sunt. *Eutropius Breviarj lib. 9.*

M*Arcus Iulius Philippus*, imperauit annos quinque. Veronæ ab exercitu interfectus est, medio capite supra ordines dentium præciso. Filius autem eius, *Caius Iulius Saturninus*, quem potentia sociauerat, Romæ occiditur, agens vitæ annum duodecimum: adeo seueri & tristis animi, vt iam tum à quinquenni ætate, nullo prorsus cuiusquam commento ad ridendum solui potuerit; patremque ludis sæcularibus perulantiùs cachinnantem, quamquam adhuc tener, vultu notauerit auersato. Is Philippus, humillimo ortus loco fuit, patre nobilissimo latronum ductore. *Sextus Aurelius Victor Hister. antiq.*

Igitur *Marcus Iulius Philippus* Arabs Traichonites, sumpto in consortium *Philippo* filio, rebus ad Orientem compositis, conditoq; apud Arabiam Philippopoli oppido, Romam venere: exstructoque trans Tiberim lacu, quod eam partem aquæ penuria fatigabat, annum

Vrbis

Vrbis millesimum ludis omnium generum celebrant. Et quoniam nomen admonuit; nostra quoque ætate post mille, centesimus, Consul Philippo, excessit, nullis, vti solet, solennibus frequentatus: adeò indies cura minima Romanæ vrbis. Quod equidem denunciatum illo tempore prodigiis portentisque. Ex quibus vnum memorare breui libet. Nam cum Pontificum lege hostiæ mactarentur, suis vtero maris, fæminarum genitalia apparuere. id haruspices solutionem posterorum portendere, vitiaque fore potiora interpretari. Quod frustratum iri æstimans Imperator Philippus, tum quia fortè præteriens, filij similem pro merito ephebum conspexerat, vsum virilis scorti remouendum honestissimè consultauit. Veruntamen manet: quippe conditione loci mutata, peioribus flagitiis agitur; dum *avidius periculosa*, quibusque mortales prohibentur, petunt. Huc accedit, quod longè aliud Etruscorum artes cecinerant, quæ bonis parte plurima iacentibus, mollissimum quemque beatum fore asserebant. Eos ego ignorasse verum planè puto. Etenim quamuis rerum omnium prospero successu; pudore amisso tamen, fortunatus quis esse potest? cum, eodem retento, cætera tolerabilia sint. His actis, filio Urbis relicto, ipse, quanquam debili per ætatem corpore, aduersum Decium profectus, Veronæ cadit, pulso amissoque exercitu. Quis Romæ compertis, apud castra Prætoria filius interficitur. Annos potentia quinque egere. *SEXVVS*

Aurelius Victor de Caesaribus parte secunda.

Hic successit *Philippus* qui regnavit annis VI. qui mox *Philippum* filium suum regni consortem fecit : primusque ex Romanis Imperatoribus Christianus fuit , sub quo hi Consules fuerunt.

Philippus & Titianus.

Præfens & Albinus.

Philippus II. & Philippus.

Philippus III. & Philippus II.

Æmilianus & Aquilinus. His COSS. millesimus annus urbis Romæ expletus est : ob quam solennitatem innumerabiles Philippus cum Philippo filio suo bestias in Circo magno interfecit , ludosq; in campo Martio Theatrales tribus diebus ac noctibus populo peruvigilante celebravit : quadraginta etiam missus natali Romane urbis cucurrerunt , & Agon mille annorum actus. Philippus urbem nominis sui in Thracia construxit.

Decius & Gratus.

Decius II. & Rusticus. His COSS. Philippus senior Verona , Roma verò iunior occiditur. Cassiodorus.

M*Arcus Iulius Philippus* Vostri Arabiæ urbe , obscuris parentibus natus est , cuius fortunæ humilitas generis non obfuit : Ab teneris annis relicto patrio solo militare cœpit. nec difficile hoc puero fuit. Nam Arabes optimi sunt equites , & militiam Romanam noscere cœperunt , in Oriente res gerente Pompeio. *Philippus* haud parum diligens , per gradus promotionis ascendit , comes ordinis , deinde dux , post præfectus prætorio. Tandem in Perſide post mortem *Misitheï* , exercitui à Gordiano præficitur , & loco parentis , iuvenis Imper.

cum

cum habuit. Mithreus, qui & idem Timessocles, vir modestus ac frugi. Reipub. & militibus moderandis tanta dexteritate vsus, vt vtrisque charissimus fuerit propter cuius bonitatem simul & ingenitam eloquentiam, eius filia adolescenti Gordiano nuplit. præfectusq; vrbi factus, tanti viri consilio imperium ex omni parte augebatur. bello Persico senis prouidentia fugatus est Saporex rex, Artaxerxis filius. Erat autem Saporex statura procerus, & corpore horribilis. Recuperatæ vrbes, Antiochia quæ est Nisibis & Carræ: exercitui commeatus nunquam defuit. In eo exigendo provincialibus minimè molestus. Senatus hominem quadrigis & titulo honestauit :

Mithreo parenti principum P. R. tutori

Reipub. S. P. Q. R.

Sunt qui scribunt & hunc consilio Philippi obisse. Nam cum medici poculum decreuissent ventris profluuium cohibendo, aliud fraude porrectum quò magis solueret. Post huius obitum factio Philippi plurimum creuit : frumentariæ naues eius opera interceptæ sunt, exercitusque esurie cum laboraret, ad loca difficiliora ductus, ad quæ per Euphratem commeatus aduehi non posset, amici Philippi negligentia principis id ascribebant. Cæteri cum esurirent, facile crediderunt. Iamq; palam princeps accusabatur, adolescentia culpabatur, quòd non digna imperio esset, tandem fames impulit penè omnes imperium commendare Philippo, qui vnà cum iuvene imperaret, quod diu durare non potuit. nam & Philippus fraudulenter omnia agebat. per clandestinos amicos noua cri-

mina fingeat. Et iuuenis Scipionum proles & Augustorum hæres æquatum sibi imperiū cum indignitate Philippi ægrè ferebat. Ea res eadē Gordiano festinauit. accessit etiam ne amor S. P. Q. R. & militum, intellectis, hominis Arabici fraudibus, imperiū abrogaret. Hac via iam Aug. Philippus proficiscendi ad urbē concionē habuit, percussorq; cum Persis fœdere, Mesopotamiam & Assyriam hostibus reliquit, passus victiciū armorū dedecus, ut ad urbem ē Syria aduolaret. in natali agro urbē sui nominis condi iussit Philippopolin. & ne quis ambigat, aut nominis similitudine decipiatur, altera est in Thracia Philippopolis, quā Scythę diripuerunt regum Macedonia opus. in itinere consortem fecit imperij Philippum filium: reuersus ad urbem iam voti compos plura largitus est. sed ipsius aduentu lætitia haud ingēs, quod prouincias amiserat. studens sedare animos omnium, inducō cum Persis decreto, illis bellum indixit, sperans ignominiam abolere. Res sine sanguine peracta est, Persis prouincias restituere pollicentibus. Huius imperij anno I I. ante X I. Cal. Maij, ingenti pompa, magnoq; sumptu & apparatu seculares ludi anno A. V. C. M. celebrati sunt. beluæ triumpho Persico & iis ludis à Gordiano asseruatę (nam iuuenis natali urbis triumphare decreuerat) hæ fuisse memorantur: Elephantī XXXII. alces X. tigrides X. leones māfueti LX. leopardi cicures XXX. hyænz X. hippopotamus vnus, rhinoceros vnus, arcoleontes X. cameleopardi X. onagri XX. equifessī XL. gladiatorum paria mille. Quæ omnia in circo maximo exhibita, & scenicos ludos in Pompeij

Pompeij theatro tribus diebus, totidemq; noctibus (mirum dictu) peruigil populus spectauit, funalibus atq; lychnis tenebras Vincentibus: & cum multitudo solennibus ludis intenta esset, incendium aut ex luminaribus, aut ex ignibus coalitum, in curia diuagatum est. Theatrum Pompeij arsit & ei propinquu Hecatonstylon, centum columnarum in campo Martio opus. Centenaria porticu appellabant. Circenses dati, in quibus certamine currendi quadragessimus equorum e carcere missus numeratus est. De ludis secularibus pauca referre haud abs re est. Eos instituisse fertur exactis regibus, M. Valerius Publicola, & appellatos. quod plerumque hominis aetas semel intueri potest: idq; ali-
quandiu seruatum est. postea ambitione Caesarum cupientiu id solenne suis temporibus exhiberi, ordo corruptus est, & pro libidine seculares ludi habiti. Interea Scythae, qui Misitheo fidem praestiterant, & illius nutu quieti erant, facta irruptione limites transgressi, vrbes & agros imperij Romani vastare, praedas abducere, caedes vndiq; facere, incedia suscitare, domos, villas, tuguria euertere, metum haud inanem inferbant. Expeditioni properè praeficitur Marinus quidam, dux limitis Sarmatici, ab exercitu Illyricorum Imperator est appellatus, quod cum nunciatu esset Romae, Philippus aduocato Senatu, plurimu de Marini ingratitudine questus est. Decius vir clarus hortatus est principem ne timeret, qd Marinus poenas daturus esset, qui post paulo cessus, seditione militari poenas luit. Confirmatus Imperator, vaticinio Decij, contra Scythas cu supplemento copiaru ipsum Decium

misit, qui cum ad exercitū peruenisset, cōcordi assensu milites Illyriciani Imperatorē fecerūt, renuentē ac repugnantē strictis ensibus coegerunt. Dux experientia rerū cautus, ne à principe accusari posset, neve locū calumniis præberet, fidissimo nūcio literas ad Philippū dedit, quibus se excusabat, suppliciter exorans ne turbato animo ferret, promittens abdicaturum se dignitate, ad quā inuitus tractus esset. Philippus verò homo Punica fraude deterior: qui ut scelera tegeret, cultū Christiani nominis simulabat, expeditionē scriptis etiam nouis legionib. contra Deciū parauit: & cum posset per duces bellum gerere ipse eductis copiis profectus est, minis ingentibus palam asserens se Deciū cum toto scelerato exercitu perditurū. Hac mente turbatus, velut furore concitus ferebatur. Itaq; à militibus ipse Veronæ cæsus est, & Romę filius à pratorianis. Is traditur fuisse agelastos, & ludis secularibus ridentem patrem se uero vultu inspexisse, velut illum corrigeret. Ambo Philippi vixerunt annis quinq; & immeritò inter diuos relati. *Pompon. Letus.*

DVobis principibus audita Gordiani morte, à senatu creatis. Marco primū, mox eo breui absumpto, Seuero Hostiliano, qui & ipse nō diu superuixit, Philippus imperiū occupat: nec ei gentis humilitas obstare potuit, quò minus imperaret. Nam per omnes militiæ gradus ob virtutē euectus, tandē præfectus à Gordiano in Misitheï locū factus, optimo adolescenti infidias cōparauit: eoq; per dolū cæso, Imperator ab exercitu dictus Romā cum venisset, filium Philippū imperij participē declarauit. Ipse post
quintum

quintum imperij annū Veronæ medio capite supra ordines dentiū præciso, filius duodenarius Romæ necatur, quē adeo tristis ingenij fuerunt, vt nunquam riserit, & semel ridentem patrē auersatus sit. Sub his seculares Iudi magnificentissimi millesimo ab V.C. anno dati. Sūt qui à Christiana pietate non abhorruisse Philippū tradant, quorum testimonio hominis perfidia fidem abroget. *Egnatius.*

D E C I V S.

D Oſt hos DECIVS è Pannonia inferiore, Bubaliæ natus, imperiū ſumpſit. Bellū ciuile quod in Gallia motū fuerat, oppreſſit. filium ſuū Cæſarem fecit. Romę lauacrū ædificauit. Cū biennio ipſe & filius eius imperaſſent, vterq; in barbarico interfecti ſunt, & inter Diuos relati. *Eutropius lib. 9.*

D ECIVS, è Pannonia inferiore, Bubalię natus, imperauit menſes triginta. Hic Decium filium ſuū Cæſarem fecit vir artibus cunctis virtutibusq; inſtructus, placidus & communis domi. in armis promptiſſimus. In ſolo barbarico inter confuſas turbas gurgite paludis ſubmerſus eſt, ita vt nec cadauer eius potuerit inueniri: filius verò eius, bello extinctus eſt. Vixit annos quinquaginta. Huius tēporibus *Valens Licinianus* Imperator effectus eſt. *Sextus Aurelius Viſtor Hiſtor. antiq.*

E T *Dacius*, Sirmienſium vico ortus, militiæ gradu ad imperium conſpirauerat: latiorq; hoſtium nece, filium, *Etruſcum* nomine, Cæſarē

facit: statimq; eo in Illyrios præmisso, Romæ aliquantum moratur, in cœnium gratia, quæ instituit. dedicandorum. Et interea ad eum Iotapiani, qui Alexandri tumēs stirpe, per Syriam tentans noua, militū arbitrio occubuerat; * ora, vti mos est, inopinato feruntur. simulq; per eos dies Lucio Prisco, qui Macedonas Præsidatu regebat, delata dominatio, Gothorum concursu, postquam direptis Thraciæ plerisq; illò perueniant. Qua causa Decio, quàm potuit maturrimè Roma digresso, Iulius Valēs cupientissimo vulgo Imperium capit. verùm vtriq; mox cæsi, cùm Priscum nobilitas hostem patriæ censuisset. Decij, Barbaros trans Danubium perfectantes, Bruti fraude cecidēre, exacto regni biēnio. Sed Deciorum mortem pleriq; illustrem ferūt: namq; filium, audaciū congrredientē, cecidisse in acie; patrem autem, cùm perculsi milites ad solandum Imperatorē multa præfarentur, strenuè dixisse; Detrimentum vnius militis, parum videri sibi. Ita resecto bello, cùm impigrè decertaret, interiisse pari modo. *S. Aurel. Victor de Caesaribus part. 21.*

His successit Decius qui regnavit aņo I. mē-sibus III. quantum autem ad consulatum, annum vnum, sub quo hi Consules fuere.

Gallus & Volusianus. *His COS S. Decius. laudæra publica. adificauit, quæ suo nomine appellari iussit. Decius cum filio suo in Abriçio Thracia loco à Gothis occiditur. Cassiodorus.*

Decius, Romanorum Imperator, Philippi successor; edicto Christiani nominis homines capitis condemnabat, & deos adorare coquebat. *Suidas.*

Imp.

IMp. Cæs. M. Q. Traianus Decius Augu. Decius Bibali inferioris Pannoniæ vrbe natus claris parentibus, ab ineunte ætate spem optimæ indolis præbuit. in quo virtutes cum ætate creuerunt. ad amplissimas dignitates non ambitio, non empta suffragia, non corruptæ amicitia, sed boni mores perduxere. Igitur qui à militib. Illyricianis antè imperator factus fuerat, ab senatu Augustus est appellatus. Is cùm magnitudinem imperij contempleretur, P. Cornelium, Licinium Valerianum, qui postea imperauit, exercitui præfecit, virum militem, & bonis moribus nutritum, tùm sexagesimum sextum agentem annum. & cùm de censore eligendo potestas senatui data esset ab Decio, Valerianus absens censor lectus, in æde Castoris & Pollucis in parte fori Ro. versus palatium, cuius vestigia effodi vidimus. Ea censura probata Decio patre ac filio cōsule, modestia Decij hoc passa est. Nam postquam respublica vnus nutu gubernari cœpta est, ipsi imperatores censores erant. Decius, cuius vita sanctissimis institutis nunquam aduersata, cupiens nihil agere nisi quantum senatus iuberet, censuram amplissimo ordini permisit. cuius impatoris vita, quæ & ciuilis & militaris fuit, multos habuisset laudatores, si ab Christianorū cruciatibus se temperasset. Nam ius quintæ relationis, & proconsulare imperium, vnde Augusti omnes proconsulibus, necnon & ius tribunitiæ potestatis, quod Augustus primus sibi perpetuò vindicauerat, arbitrio senatus populiq̃e Romani permisit, patris patriæ cognomē accepit. Sed priusquam ad urbem rediret, ciuiles in Gallia motus sed-

uit. parum in vrbe commoratus, cogente senatus filium suum Decium Cæsarem fecit. Patribus rempublicam commendauit, & vnâ cum filio ad liberandas Thracias profectus est. Nam Scythæ & naualibus & terrestribus copiis omnia infestabant. Victor in primis congressibus, hostes in angustias locorum, quæ in Dardaniis sunt, compulit & obsedit, expugnassetque fame, ni proditus ab suis fuisset. Hostium dux per legatos petiit, vti relicta omni præda sine-
ret cum suis abire trans Istrum: Romanus imperator negauit, auidus illos perdecendi, qui toties fractis fœderibus irruerant. & qui prouincias Romani imperij quiescere non sinerent: & sua strage vix domiti, amisso rege Decibalo, Neruæ Traiano illuserint. Iamq; ferè voti compos, Trebonianum Gallum, ducem limitis Mysiæ, ad obsidendos aditus, ne fugerent, cum bona parte copiarum misit. Gallus consilium Barbaris patefecit, & eos monuit vt se diuiderent, & alij consisterent in insidiis prope paludem, alij in primo congressu fugam simularent paludem versus. Barbari nonnihil addentes consilio Galli, rem peragunt. Cum in pugnam descenderent, admiratus est Decius, quòd qui modò percussi metu erant, iam arma poscerent: ignarusque prodicionis, certus victoriæ copias educit. Illi statim terga dant, imperator insequitur. cùm ventum est ad insidias, atrocissima fit pugna, verinque magnæ cædes. Deciani difficillimè præliabantur, luto palustri afferente cladem, tamen non moriantur inulti, & loco & fato aduersantibus pereunt. Decius pater cū filio occubere. Senior sortè equo sedens, ne-
rius aut contrà in manus hostium perueniret.

infiluit in voraginem paludis. Nam questum eius cadauer, nusquam repertum est. Regnauerunt biennio nondum finito. Hic fuit Deciorum finis, qui (vt credibile est) se pro futura victoria deuouerunt. Ita enim Deciorum non en facere consuevit. Decij mares duo prioribus seculis, alter bello Hetrusco, alter bello Latino constanti animo inter confertissimos hostes pro victoria patriæ se deuouentes occubuerunt. Hunc deuouendi morem primus creditur introduxisse Linus Codri F. Qui pro patria bello Dorico se deuouit. Hic Miletum coloniam Atheniensium deduxit in Ionia. Quidam scribit Decium cupientem Philippopoli ferre opem, citò petiisse Berceam, & inde fugatum ab Echyna rege Gorthorum, reparatisq; in Mæsia viribus, redisse ad hostes, qui Philippopolim ceperant, & Priscum ducem sibi conciliauerant. In ipso congressu istum sagitta Decium filium decessisse: & patrem; vel vt eadem filij vlcisceretur, vel vt morte sua finem dolori inueniret, inconfertissimos se immisisse hostes, & nusquam apparuisse, & diu ante congressum immolasse, ad Abritum Mæsiæ urbem. inde factum loco nomen, Ara Decij appellatur. Decius pater bonitate Traiano adæquatus, nomenque optimi principis iudicio Senat^o meruit appellatusq; est:

Imp. Cæs. M. Q. Traianus Decius. Aug.

Exercitum Illyricianū mirè dilexit, quia ab eo primum imperatoris nomen accepit. Senatus Deci. nomine Decianus thermas in Auentino, ædificauit. *Pompon. Letue.*

Inuitum ac penè reluctantem Philippi socor. Idia hunc imperio præfecit, haud duois tamē

nobilissimis parentibus Bubalia inferioris Pan-
noniæ vrbe natum. Nam Philippus nunciata
Marini ducis, & Mœsici exercitus rebellione,
cùm Decium ad comprimendos eos motus mit-
teret, recusauit primò Decius: mox etiam ad-
monuit, non esse ex Philippi re vt ipse eò con-
tenderet. Cæterum fatis rem ita trahentibus,
vt primùm prouinciam attigit, imperator om-
nium consensu dicitur, & interfectis (vt dixi)
Philippis, cùm aduersus Gotthos cum filio au-
daciùs, quàm consultiùs pugnaret, cæsus cum
toto exercitu ab his est, corpusque paludis vo-
ragine absorptum, nusquam inuentum. Hic
charissimus senatui fuit. Et qui à nobis etiam
inter optimos principes annumerari posset, si
iniuriam à Christiana pietate abstinuisset: in
quã plus nimio Philippi etiam odio sæuit, Fa-
biano ac Cornelio pontificibus Romanis mar-
tyrio affectis. Vixit ramen annos L. Imperaue-
runt vterque biennium. *Egnatius.*

GALLVS ET VO-
LVSIANVS F.

Mox Imperatores creati sunt, GAL-
LVS HOSTILIANVS, & Galli
filius VOLVSIANVS. Sub his
AEMILIANVS in Mœsia res no-
uas molitus est: ad quem oppri-
primédum cùm ambo profecti essent, Interam-
næ interfecti sunt, non completo biennio. nihil
omnino clarum gesserunt. Sola pestilentia &
morbis atque ægritudinibus notus eorum prin-
cipatus fuit. *Entrop. Breuiar. lib. 9.*

Vibius

Vibius Gallus cū Volusiano filio, imperauerūt annos duos. Horū temporibus *Hostilianus Perenna* à senatu Imperator creatus, nec multò pòst pestilentia consumtus est. Sub his etiā *Aemilianus* in Mœsia imperator effectus est: cōtra quem ambo profecti, apud Interamnam ab exercitu suo cāduntur; anno ætatis pater septimo circiter & quadragesimo: creati in insula Meninge, quæ nunc Girba dicitur. *Sext. Aurel. Victor histor. antiq.*

Haec vbi Patres comperere, Gallo *Hostilianoq;* Augusta Imperia, *Volusianum*, Gallo editum, Cæsarem decernunt. Dein pestilentia oritur: qua atrociùs sæuiente, *Hostilianus* interiit. Gallo *Volusianoque* fauor quæsitus, quòd anxie studioseque tenuissimi cuiusq; exsequias curarent. *S. Aurel. Victor de Casar. part. 2.*

Hic successit Gallus cū Volusiano filio qui regnauerūt annis duob. & mensibus IIII. quantum autem ad Consulatū, annis tantū duobus, sub quibus hi Consules fuere.

Volusianus II. & Maximus. *Hic COSS. Nouatianus apparuit.*

Valerianus & Gallienus. *Hic COSS. Gallus & Volusianus Interamnæ interfecti sunt. Casiodorus.*

Imp. Cæs. C. Vib. Trebonianus Gallus Aug. patritiorum familia ortus, in quo plus fortunæ quàm fidei fuit. Quamuis cū Augustus esset in numismatibus exprimi iusserit, *Virtus Augustorū*, de se ac filio, quasi virtute, non dolo principatum assecutus, in tanta nostrorum strage, legio quæ integra Scytharum fide remanserat,

Gallum imperatorem fecit. Qui superfuerant, ad hunc confugerunt, velut ſeuatorem reliquiarum Romani exercitus. Quo rumore adductus ſenatus, Auguſtum appellauit: licet & ipſe ſcripſerit. Cum Scythiſ fœdus percuffit nō ſine Romani nominis ignominia. Tūc primū diuturno & libero potētatu populus Romanus tributa pependit. Tunc primum Reſpublica iugū Scythicæ ſeruitutis accepit. tantaque eſt imperandi auditas, vt qui p. æſſe cupit & ad id faſtigium legi, vrbes & prouincias ſine diſcrimine donet: Hadrianus ab aliis occupatas reſtituit, quod principis liberalitate videri aſſum poteſt: ſed qui tributo pendendo obnoxiam fecerit urbem, præter Gallum fuit nemo. Tributum fuit drachmarum aurearum CC. Secus euenit quā ſperabat Imperator. Barbarus cū vincit, inſolentior eſt. Itaq; contemplatus diuitias Romani imperij, quōd & ſua fide ille imperaret, ac per hoc tributum pro meritis non eſſet, incurſiones facere, prædas abigere, ingentiq; agmine terra mariq; ſæpius irrumperere. depopulatur Dardaniam, Thraciam, Theſſaliam, Macedoniamque & Hellada, & pars infeſtabat Aſiam: vndiq; cum plurium urbium vaſtatione & excidio. Scytharum exemplo alij hoſtes ſurgunt, armaq; capiunt: iam in viſcera Syriæ penetrant Parthi, & Armenias fugato rege Tyridate occupant, cuius liberi hoſtibus ſe dederūt. Scythæ magna onuſti præda in Dardanios, velut regni ſedem redeunt. Interea Gallus cū Romam veniſſet, C. Vib. Voluſianum filium cōſortem imperij fecit. Scythæ rursus non contenti pretio, iam Italiæ minabantur: ſic Barbaricæ

ricæ gētis animus nostris opibus inhiabat. Itaq; opera Aemiliani ducis limitis Myfiæ rapaciffimi hoſtes, non ſine magna cæde in ſuas ſolitudines redire coacti ſunt. Ita imperium Galli infaſtum atq; infelix, rerum geſtarum monimētis obſcurū, verū clade generis humani memoriæ traditū eſt; ſiquidem eo imperante pernicioſa peſtis vndiq; vīguit. Tabis initium fuit ab Aethiopia, fortè ex nimio ſolis ardore. Peſtilitas primò cōſumtis ferè meridianis per Oriētem diuagata eſt: inde cæteras orbis partes inuaſit, vbiq; maximam partem incolentium exhauiſit, pleraq; loca inhabitata reliquit: ea labeſ vix intra decem annos finem inuenit. Proueniſſe ex infelicib⁹ Galli auſpiciis viſa eſt, vt qui proditione imperium arripuit, Chriſtiani etiā dogmatis hoſtis: qui cū copias contra Aemilianum duceret, victus, & ab ſuis militibus deſertus, vna cum filio cæſus eſt. Imperauit annis duobus. *Pompon. Latuſ.*

HI poſt Decium imperium adepti, infeliciffimè illud per annos duos, & menſes octo rexere. Nam cum Scythiſ tributo annuo drachmarum centum tranſegere, primi qui Romani maiestatem imperij tam ſæda pactione ſuggillarint: & Armeniam amiſere, expulſo à Parthiſ Tyridate eorum rege. Tam ſæua deinde lues orbem inuaſit, quæ ex Aethiopia ortū habuit, vt per annos quindecim terras penè omnes exhauiſerit. Tandem Aemiliano imperatore factò, victi prælio, à militibus occiduntur:

pater ætatis anno quadrageſimo-

ſeptimo *Ignatius.*

tus.

ÆMILIANVS.

EMILIANVS obscurissimè natus, obscuriùs imperauit; ac tertio mense exstinctus est. *Eutrop. Breviar. lib. 9.*

A *Emilianus* verò, menses quatuor dominatus, apud Spoletium, siue *pontem* quem ab eius cæde *Sanguinarium* accepisse nomen ferunt, inter Otriculum, Narniamque, Spoletium & urbem Romam regione media positum. Fuit autem genere Maurus, pugnax; nec tamen præceps. Vixit annis, quatuor minus, quinquaginta. *Sex. Aurel. Vict. historia antiqua.*

Igitur his Romæ morantibus, *Aemilius Aemilianus* summam potestatem corruptis militibus arripuit. Ad quem expugnandum profecti, Interamnæ ab suis cæduntur, spe præmij maioris ab Aemilio; cui nullo labore seu detrimento victoria obueniebat: simul quia immodici per luxum lasciuiamque, officia benevolentiae corruperant. His sanè omnibus biennio profecit. Nam Aemilianus quoque tres menses vsus modesto Imperio, morbo absumtus est; cum Proceres primò hostem; dein, exstinctis superioribus, pro fortuna, uti solet, Augustum appellauissent. At milites, qui contracti vndique apud Rhætiæ ob instans bellum morabantur*. *S. Aurel. Victor de Caesarib. part. 2.*

A *Emilianus Libycus*, namque in Mauritania ortus, à pueritia cæpit stipendia mereri: & cum ætate honores promotionis non deessent, dux limiti Sarmatico in Mæsia à Dæcio propositus.

fitus, & à Gallo minimè submotus: cùm Scythę solertissimum latrocinandi genus, cõtenti pretio non essent, Aemilianus pro concione suis militibus id pollicitus est, si hostes vicissent. Nostri præmio accensi ad conferendas cum Barbaris manus incitatiores facti, cumque nimius ardor insisteret, apertis castrorum portis, audum pugnandi militem educit, qui tanto impetu in hostes illatus est, vt non fugauerit modò, sed bona ex parte cæciderit, illorumque regiones abactis prædis penè exhauferit. Reuersus in Mysiam, præmia assecutus est: Aemilianus persoluit, qui hoc successu adeo gratus victori exercitui fuit, vt ab eo sit imperator appellatus. ad hos motus opprimendos Gallus vnà cum filio proficiscitur, nec profecit. Ambo in primis præliis cæsi sunt, & milites Aemiliano hæserunt: qui statim ad senatum scripsit, docens se imperatorem lectum esse, promittens se liberaturum Thracias & Mesopotamiam, & Armenias recuperaturum, & depulsurum vndique hostes nominis Romani. Sed priusquam opus aggredieretur, milites qui in alpibus erant, Valerianum imperatorem faciunt: quo nuntio accepto, qui sub Aemiliano erant, ne ciuili bello, & cognatorum sanguine se inuicem inficerent, contemplantes præterea humilitatem generis Aemiliani, & nobilitatem Valeriani, simul & laudatissimos mores, eo interfecto, censorio viro se tradiderunt. Imperauit autem mensibus tribus, vixit annis quadraginta. Ita res solo ducis capite peracta est. *Pompon. Latus.*

T Rimestrem & hunc imperatorem Mauritania nobis dedit, virum (quod satendum

est) militiæ peritum, sed ignobilem: qui victis ad internecionem penè Gotthis, astu etiam adhibito, cùm omnem prædam militi promississet, imperator ab exercitu dicitur. Mox Valeriano ab Alpino exercitu imperatore nobilissimo, ac censorio viro creato, qui Aemiliano fauerant, ne ciuili bello rempublicam confligaret, Aemilianum necant, soloque ducis capite res peracta est anno ætatis eius XL. *Egnatius.*

VALERIANVS ET GALLIENVS F.

VALERIANI infausti principis fortunam tædet referre. Is cum GALLIENO suscepit imperium: sed hunc exercitus, Gallienum Senatus Imperatorem fecit. E quibus in Mesopotamia aduersus Persas Valerianus congressus, à Sapore Persarum rege superatus est; & captus, in dedecore seruitutis consenuit. *Sextus Rufus.*

Hinc *Licinius Valerianus* in Rhætia & Norico agens, ab exercitu *Imperator*, & mox *Augustus* est factus. *Gallienus* quoque Romæ à Senatu *Cæsar* est appellatus. Horum imperium Romano nomini perniciosum, & penè exitiabile fuit, vel infelicitate principum, vel ignavia. Germani *Rauennam* vsque venerunt. *Valerianus* in Mesopotamia bellum gerens, à Sapore Persarum rege superatus est: mox etiam captus, apud Parthos ignobili seruitute consenuit. *Eutrop. Breuiar. lib. 9.*

Licinius Valerianus, cognomento *Colobius*, Imperauit annos quindecim: parentib⁹ ortus

tus splendidissimis; stolidus tamen & multum iners, neque ad vsum aliquem publici officij, cō filio seu gestis accommodatus. Hic filium suum *Gallienum*, Augustum fecit; Gallienique filium *Cornelium Valerianum*, Cæsarem. His imperantibus *Regillianus* in Mœsia; *Cassius Labienus Postumus*, in Gallia, Gallieni filio interfecto, Imperatores effecti sunt. Pari modo *Aelianus* apud Moguntiacum; in Aegypto *Aemilianus*, apud Macedonas *Valens*, Mediolani *Aureolus*, dominatum inuasere. Valerianus verò, in Mesopotamia bellum gerens, à Sapore Persarum rege superatus, mox etiam captus, apud Parthos ignobili seruitute consenuit nam quamdiu vixit, rex eiusdem prouinciæ, incuruato eo, pedem ceruicibus eius imponens; equum conscendere solitus erat. *S. Aurel. Vict. histor. antiq.*

Licinio Valeriano Imperium deferunt. Qui, quamquam genere satis claro, tamen, uti mos tum etiam erat, militiam sequebatur. Eius filium *Gallienum* Senatus Cæsarem creat: statimque Tiberis, adulta ætate, diluuij facie inundauit: Prudentes perniciosum Reipublicæ cecinere, adolescētis fluxo ingenio; quia Erruria accitus venerat, vnde amnis prædictus. Q& equidem confestim euenit. Nam cū eius pater bellum per Mesopotamiam anceps diuturnumq; instruit, Persarum Regis, cui nomen Sapor erat, dolo circumuētus, fœdè laniatus interiit, Imperij anno sexto, ætate robustiore. *S. Aurel. Victor de Cæsarib. part. 2.*

His successerunt *Valerianus & Gallienus*; qui regnauerunt ann. XV. sub quibus hi Consules fuerunt:

Valerianus II. & Gallienus II.

Maximus II. & Glabrio.

Valerianus III. & Gallienus. III. *His COSS. Cyprianus, primùm rhetor, deinde presbyter, ad extremum Carthaginensis episcopus, martyrio coronatur.*

Tuscius & Bassus. *His COSS. Valerianus in Christianos persecutione commota, statim à Sapore Persarum rege capitur, ibique servitute miserabili consenscit. Cassiodor.*

Pvblio Cornelio Licinius Valerianus successit, homo maioris spei ac opinionis quàm fortunæ. Captus ab Sapore rege Persarum, in captiuitate consensuit. *Pompon. Latius.*

Nvllum principem maiore vnquam fauore orbis accepit: nullus eo calamitosior ad hanc diem imperio præfuit: vel quòd à Sapore Persarum rege victus acie, siue dolo suorum, siue eius imprudentia id acciderit, nam vtrunq; traditur, miserabili captiuitate apud eos consensuit: vel quòd Gallienum filium post se reliquit, qui Caligulæ ac Vitelliis simillimus orbem terrarum penè perdidit: externis hostibus adeo nobis insultantibus, vt fœminæ imperium in Gallieni contemptum occuparint. Triginta certè tyranni nescio rempublicam magis affligerint, an aduersus hostes nostros necessarij tutati sunt, qui per ea tempora in prouum rem Imperij labentem per Gallieni luxum sustinerent. Vixit Valerianus septuagenario maior, imperauit annos XV. Vir ante Imperium summis honoribus functus, & in his cum summa laude, ac virtutis opinione

versatus. *Egnatius*

GALLIENVS.

SVB GALLIENO Mesopotamia inuasa, etiam Syriam sibi Persæ cœperant vindicare; nisi quod turpe dictu est, Odenatus decurio Palmyrenus, collecta Syrorum agrestium manu, acriter restitisset; & fuis aliquoties Persis, non modò nostrum militem defendisset, sed etiam ad Ctesiphontem Romani ultor imperij, quod mirum est dictu, penetrasset. *Sex. Rufus.*

Gallienus, cùm adolescens factus esset Augustus, imperium primùm feliciter, mox commodè, ad vltimum perniciosè gessit. Nam iuuenis in Gallia & Illyrico multa strenuè fecit, occiso apud Mursiam *Ingenuo*, qui purpurâ sumpserat, & *Trebelliano*. Diu placidus & quietus: mox in omnem lasciuiam dissolutus, tenèdæ Reip. habenas probrosa ignauia & desperatione relaxauit. Alamanni vastatis Galliis in Italiam irruerunt. Dacia quæ à Traiano vltra Danubium fuerat adiecta, amissa est. Græcia, Macedonia, Pontus, Asia, vastata per Gothos. Pannonia à Sarmatis Quadisque populata est. Germani vsque ad Hispanias penetrauerunt, & ciuitatem nobilem Tarraconem expugnaerunt. Parthi Mesopotamia occupata, Syriam sibi cœperunt vindicare. Tum iam desperatis rebus, & deletò penè imperio Romano, *Posthumus* in Gallia, obscurissimè natus, purpurâ sumpsit: & per annos decem ita imperauit, vt consumptas penè prouincias ingenti virtute & moderatione reparauerit: qui seditione militum

interfectus est; quod Moguntiacum, quæ aduersum eum rebellauerat, Lolliano res nouas moliente, diripiendâ militibus tradere noluis-
 set. Post eum *Marus* vilissimus opifex purpuram accepit: & secundo die interfectus est. *Victorinus* postea Galliarum accepit imperium, vir strenuissimus: sed cum nimia libidinis esset, & matrimonia aliena corrumperet, Agrippinæ occisus est, Aëturio quodam machinante dolum, imperij sui anno secundo. Huic successit *Tetricus* Senator, qui Aquitaniam honore præsidis administrans, absens à militibus Imperator electus est; & apud Burdegalam purpuram sumpsit; seditiones multas militum pertulit. Sed dum hæc in Gallia geruntur, in Oriente per Odenatum Persæ victi sunt, defensa Syria, recepta Mesopotamia, usque ad Ctesiphontem Odenatus penetrauit. Ita Gallieno Rempubl. deferente, Romanum imperium in Occidente per Posthumum, per Odenatum in Oriente seruatum est. Gallienus interea, Mediolani cum fratre Valeriano occisus est, imperij anno nono. *Eutrop. lib. 9. Breviarj.*

G *Allienus* quidem in locum Cornelij filij sui, *Salonianum* alterum filium subrogauit, a-moni diuerso pellicum deditus, Saloninæ coniugis, & concubinæ, quam per passionem concessa parte superioris Pannoniæ, à patre, Marcomannorum rege, matrimonij specie suscep-
 rat, *Pipam* nomine Nouissimè aduersus *Aureo-*
lam profectus est. quem cum apud Pontem qui ex eius nomine *Aureolus* appellatur, obten-
 tum detrusumque Mediolanum obsedit, eius-
 dem Aureoli commento à suis interijt. Regna-
 uit.

ait annos quindecim; cum patre, septem; & solus octo. Vixit annos quinquaginta. *Sex. Aurel. Vict. hist. antiqua.*

S Vb idem tempus *Licinius Gallienus*, cum à Gallia Germanos strenuè arceret, in Illyricum properans descendit: ibi Ingebum, quem curantem Pannonios, comperta Valeriani clade, imperandi cupido incesserat, Mursiæ deuicit: moxque Regallianum; qui receptis militibus, quos Mursina labes reliquos fecerat, bellum duplicauerat. His prosperè ac supra vota cedentibus, *noxe hominum*, secundis solutio, rem Romanam quasi naufragio dedit, cum *Salonino* filio; cui honorem Cæsaris contulerat: adeo uti Thraciam Gothi liberè progressi, Macedonas Achæosque & Asiæ finitima occuparent; Mesopotamiam Parthi: Orienti latrones seu mulier dominaretur: * Alemannorum vi, tunc æque Italiam; Francorum gentes, direpta Gallia, Hispaniam possiderent, vastato ac pænè direpto Tarraconensium oppido; nactisque in tempore nauigiis, pars in usque Africam permearet: & amissa trans Istrum quæ Traianus quæsierat. Ita quasi ventis vndique se uientibus, paruis maxima, ima summis orbe toto miscbantur. Simulque Romani pestilentia grassabatur; quæ sæpe curis grauioribus, atque animi desperatione oritur. Inter hæc ipse popinas ganeæque obiens, lenonum ac vinariorum amicitia hærebat, expositus Saloninæ coniugi atque amoris flagitioso filię Attali Germanorū Regis, Pipæ nomine. Qua causa etiam ciuiles motus longe atrociores orti. Namque primus opinium *Postumus*, qui fortè barbaris per-

Galliam præsidebat, Imperium ereptum ierat :
 explosaque Germanorum multitudine, *Lolli-*
ni bello excipitur : quo non minus feliciter fu-
 so, suorum tumultu periit ; quod flagitantibus
 Moguntiacorum direptiones, quia Lollianum
 iuuerant, abnuisset. Igitur eo occiso, *Marius*, fer-
 ri quondam opifex, neq; etiam tum militia sa-
 tis clarus, regnum capit. Proinde cuncta ad ex-
 tremum reciderant ; vti talibus imperia ac vir-
 tutum omnium decus ludibrio essent. Hinc de-
 nique ioculariter dictum, nequaquam mirum
 videri, si rem Romanam Marius reficere conten-
 deret, quam Marius eiusdem artis auctor, stir-
 pisque ac nominis, solidauisset. Hoc iugulato
 post biduum, *Victorinus* deligitur, belli scientia
 Postumo par; verum libidine præcipiti; qua co-
 hibita in exordio, post biennij imperiū, constu-
 pratis vi plerisque, vbi Attititiani cōiugem cōcu-
 piuit, facinusque ab ea viro patefactū est; accensis
 furtim militibus, per seditionē Agrippinæ occi-
 ditur. Tantū Actuariorū, quorū loco Attititia-
 nus habebatur, in exercitu factiones vigent, vt
 arduū petentibus malitia patraretur: genus ho-
 minum, præsertim hac tempestate, nequam, ve-
 nale, callidum, seditiosum, habendi cupidum,
 atque ad patrandas fraudes velandasque quasi
 ab natura factum: annonæ dominans, eoq; vti-
 lia curantibus, & fortunis aratorum infestum :
 prudens in tempore his largiendi, quorum ve-
 cordia damnoque opes contraxerit. Interim
 Victoria, amisso Victorino filio, legionib. gran-
 di pecunia comprobantibus, Tetricum Impera-
 torem facit; qui familia nobili, præsidatu A-
 quitanos tuebatur : filioque eius Tetrico Cz-
 sarea

sarea insignia impartuntur. At Romæ Gallienus pacata omnia, ignaris publici mali, improbè suadebat; crebrò etiam, vti rebus ex voluntate gestis solet, ludos ac festa triumphorum, quò promptiùs simulata confirmarentur, exercens. Sed postquam periculum propinquabat, tandem Vrbe egreditur. Namque *Aureolus*, cùm per Rhætias legionibus præisset, excitus, vti mos est, socordia tam ignaui ducis, sumpto Imperio Romam contendebat. Eum Gallienus apud pontem cui ex eo Aureoli nomen est, fusum acie Mediolanum coegit. Quam urbem eum machinationib⁹ omnis generis oppugnat, ab suis interijt. quippe Aureolus, vbi soluendi obsidij spem inanem videt, ducum Gallieni tribunorumque nomina, quasi destinata ab eo ad necem, astu cōposuit, litterasque è muro, quàm occultissimè poruit, abiicit. quæ fortè à memoratis repertæ, metum suspicionemque iniecere mandati exitij; verùm eas effluxisse incuria ministrorum. Qua causa, Aureliani consilio, cuius gratia in exercitu atque honos præstabant, simulata prurptione hostium, nullis, vti re trepida ac repentina solet, rectum stipatoribus, tabernaculo educunt nocte intemperata: telòq; traiecitur, cuiusnam, per tenebras incertum. Ita auctoris necisne errore, an quia bono publico acciderat, inulta cædes fuit. Quamquam eò lapsi mores sunt, vti *suo*, quàm Reipublicæ; magnique potentia, quàm gloriæ studio plures agant. Hinc quoque rerum vis ac nominum corrupta; dum plerumq; potior flagitio, vbi armis superauerit, tyrannidē amotam vocauerit damno publico oppressos. Quinetiam aliquanti

pari libidine in cælestium numerum referuntur, ægrè exsequiis digni. quis ni *fides verum gestarum* obstitisset, quæ neque honestos præmiis memoriæ frustrari finit, neque improbis æternam illustremque famam procedere; nequicquam poteretur virtus: cum verum illud atque unicum decus pessimo cuique gratia tribueretur, demtum impiè bonis. Denique Gallienum subacti à Claudio Patres, quòd eius arbitrio Imperium cepisset, Diuum dixere. Nam cum profusio sanguinis, vulnere tam graui, mortem sibi adesse intelligeret, insignia Imperij ad Claudium destinauerat, honore Tribunatus Ticini retinentem præfidiariam manum. Quod satis extortum: cum neque Gallieni flagitia, dum vrbes erunt, occultari queant: & quisque pessimus erit, par similisque semper ipsi habebitur. Adeo Principes atque Optimi mortalium, vitæ decore, quam quæsitis nominibus atque compositis, quantum coniiciatur, cælum ad eunt; seu fama hominum Dei celebrantur modo. At Senatus comperto tali exitio, satellites propinquosque per scalas Gemonias præcepso agendos decreuit; patronoque fisci in Curiam * perduci effossos oculos pependisse satis constat: cum inruens vulgus, pari clamore, Terram matrem, Deosque inferos precaretur, sedes impias vti Gallieno darent. Ac nisi Claudius confestim recepta Mediolori vrbe, tamquam postulato exercitus parcendum, qui forte eorum supererant, præcepisset; nobilitas plebesque atrocius grassarentur. Et Patres quidem, præter commune Romani malum orbis stimulabat proprii ordinis cõtumelia: quia

primus ipse, metu fœcordiæ suæ, ne Imperium ad optimos nobilium transferretur, Senatum militia vetuit; etiam adire exercitum. Huic nouem annorum potentia fuit. *S. Aurel. Victor de Cæsarib. part. 2.*

S Vb Gallieno hi fuerunt consules:

Aemilianus & Bassus.

Sæcularis & Donatus.

Gallienus IIII. & Gentianus.

Gallienus V. & Victorinus.

Albinus & Maximus. *His COSS. Græcia, Macedonia, Pontus, Asia, depopulata per Gotthos; aliasq; provincias barbarorū quassauit irruptio.*

Gallienus VI. & Saturninus.

Valerius & Lucillus.

Gallienus VII. & Sabinillus.

Paternus & Arcesilaus.

Paternus II. & Marinus.

Claudius & Paternus. *His COSS. Mediolanū occiditur Gallienus. Cassiodorus.*

INterea eius frater Licinius Gallienus ab initio Cæsar, mox Augustus, præclara gessit, deinde ad delicias lapsus, dum popinæ studet, imperium dilacerare non curat: & nisi in Galliis Occidentem Aulus Posthumius, & Orientem in Syria Odenatus Palmirenus defendissent, imperium Romanum sudore ac vigiliis, fortuna & virtute fauentibus acquisitum, Germani, Persæ, Scythæque & surgentes vbique hostes perdidissent. Verum & tyranni triginta sibi bona ex parte occupauêre. Porro Gallienum cum fratre Valeriano, milites Aureoli, qui dux erat Illyriciani exercitus, prope Mediolanum interfecerant. *Pompon. Latius.*

AD Valeriani calamitatem accessit Gallieni filij imperium, qui nequissimus omnium mortalium adeo per luxum ac socordiam imperium afflixit, ut per totum terrarum orbem grauissima externa bella senserimus: neq; verò minus à XXX. tyrannis vexatæ fuere res. Is Gallienus cum aduersus Aureolum comparato exercitu Mediolanum usque contendisset, Aureoli comento iam penè victi, certè intra Mediolanum obsessi, interficitur quinquagenarius. Imperauit annis XV. cum patre VII. solus VIII. Affuit huic principi (quod mireris) animi quandoque vigor, & ad se vleiscendum audacia, nec minus in eo liberalitatis effulsit, cum nihil vnquam petenti denegaret. *Egnatius.*

CLAVDIVS.

CLAVDIVS ei successit, à militibus electus, à Senatu appellatus Augustus. Hic Gothos, Illyricam Macedoniamq; vastantes, ingenti prælio vicit. parcus vir, ac modestus, & inuit tenax, atq; Reipubl. gerendæ idoneus: qui tamen intra biennium imperij, morbo interiit, & Diuus appellatus est. Senatus ingenti eum honore decorauit; scilicet ut in curia clypeus ipsi aureus, item in Capitolio statua aurea poneretur. *Eutrop. Breviar. lib. 9.*

Claudius imperauit annis duobus. Hunc plebsq; putant Gordiano satum, dum adolescens à muliere matura institueretur ad vxorem. Hic Claudius, Gallieni morientis sententia Imperator designatus: ad quem Ticini positum, per Gallo-

Galloniū Basilium indumenta regia direxerat. exstinctoq; à suis Aureolo, receptis legionibus, aduersum aciem Alamanorū haud procul à lacu Benaco dimicans, tātā multitudinē fudit, vt ægrè pars dimidia superfuerit. His diebus *Victorinus* regnū cepit. Claudius verò, cū ex fatalibus libris, quos inspicere præceperat, cognouisset, sententiæ in senatu dicendæ primi morte remedium desiderari, Pomponio Basso, qui tunc erat, se offerente, ipse vitam suam, haud passus responsa frustrari, dono Reipublicæ dedit; præfatus, neminē tanti ordinis primas habere, nisi ipsum Imperatorem. Ea res sic erat cunctis grata, vt non *Dini* vocabulum modò, sed ex auro statuam prope ipsum Iouis simulacrum, atq; in curia imaginem auream proceres sacrauerint. *Sex. Aurel. Vict. hist. antiq. lib.*

Sed *Claudij* imperium milites, quos ferè contra ingenium perditæ res subigunt recta cōsulere; vbi afflictā omnia perspexere, auidè approbant, extolluntq;, viri laborum patientis, æquiq; ac prius dediti Reipubl. quippe vt longo interuallo Deciorum morem renouauerit. Nam cū pellere Gothos cuperet, quos diuturnitas nimis validos, ac propè incolas effecerat, proditum ex libris Sibyllinis est, primum ordinis am; lissimi victoriæ vouendum. cumq; is qui esse videbatur, semet obtulisset; sibi potius id muneris competere ostendit, qui reuera Senatus atque omnium Princeps erat. Ita nullo exercitus detrimento fusi barbari summotiq;, postquam Imperator vitam Reipubl. dono dedit. Adeo *bonis salus* ciuium ac longa sui memoria cariora sunt: quæ non gloriæ modò, ve-

rūm etiam ratione quadam posteriorum felicitati proficiūt. Hoc siquidē Constantius & Constantinus, atque Imperatores nostri * * * corporisq̃ acceptior militibus, præmiorum spe, seu lasciuiæ. Quò ægra asperiorq̃ue victoria fuit, dum, vti mos subditis erat, studio, impune peccandi, remissa Imperia promptiūs quàm vtilia defendunt. *S. Aurel. Vict. de Cæsarib. part. 2.*

Hic successit Claudius qui regnavit ann. I. mensib. IX. sub quo hi Consules fuerunt. Antiochianus & Orphitus.

Valerianus & Bassus. *Hic COSS. Claudius barbaros Gotthos, Illyricum & Macedoniam vastantes repellit; & Sirmij moritur. Huic successit Quintillus Claudij frater, à Senatu Augustus appellatus; qui XVII. imperij sui die Aquileiæ occiditur. Cassiodorus.*

Marcus Aurelius Claudius deinde suscepit imperium, vir ad Barbaros delendos natus, quos statim multis in locis & vicit, fudit atque cæcidit. Præliis ac rerum penuria Sarmatas, Getas, Scythas, Quados consumpsit. Daciâ recuperavit, victor Sirmium Pannoniæ petiit, vbi in ægritudinem incidit, & priusquam decederet, cōvocatis ducibus, tribunis, & præfectis, concionatus est, præsertim de eligendo imperatore, & longa orationis serie Aurelianum præbavit. *Pompon. Latrus.*

Ostenderunt & hūc terris numina veriūs, q̃ concessere. Quippe cuius principatu restitui ad integrum res potuerit, nisi intra bienniū fato occubuisset. Is enim Gothorum arma latè vagantia primus compescuit, naualibusq̃; ac terrestribus bellis eorū opes attriuit, vt per omnes

omnes prouincias nulla nisi Gotthica mancipia
essent. Alemannorum ad Benacum lacum infi-
rita millia profligauit. Illud memorabile, quod
Græciæ vastitate, quâ Gotthorū arma intule-
rant, Athenis captis, cum librorū ingentem vim
coaceruassent, de his comburendis Barbari iam
consiliū ceperant, tū vnus ex his, *Abstineamus*,
inquit, *hanc iniuriam ab his codicibus, quibus*
Græci homines dum studiosius incumbunt, minus
ad bella idonei fiunt. Illud etiam in Claudio me-
morabile, quod accepto imperio, cum in Sena-
tu variarent sententiæ, vtri prius bello occurre-
ret, tyrannorum an Gotthorum, Gotthos cen-
suit prius aggrediendos, quod hi Reipublicæ ho-
stes, tyranni principis essent. Præfuit biennio
non integro. *Egnatius.*

QVINTILLVS.

 VINTILLVS post eum, Claudij
frater, consensu militū Imperator
electus est: vir vnicę moderationis
& ciuilitatis, æquandus fratri vel
præponendus. consensu Senatus
appellatus Augustus, septimodecimo die im-
perij occisus est. *Eutrop. 9.*

Hic successit frater eius *Quintillus*. Is pau-
cis diebus imperium tenens, interemptus
est. *S. Aurel. Vict. Histor. antiq.*

Hic successit *Quintillus* Claudij frater, a se-
natu Augustus appellatus, qui XVII. im-
perij sui die Aquileiæ occiditur. *Cassiodorus.*

Hic cum dies septem ac decem imperiū au-
tore senatu tenuisset, Aureliani Imperato-
ris nuntio exterritus, sanguine è venis emisso,
obiit. *Egnatius.*

AURELIANVS.

AURELIANI Imperatoris gloriæ Zenobia Odenati vxor accessit. Ea enim post mortē mariti fœminea ditione Oriētis tenebat imperiū; quam Aurelianus multis clibanariorum & sagittariorum millibus fretam, apud Himmas haud procul ab Antiochia vicit; & captam Romæ triumphans ante currum duxit. *Sextus Rufus.*

Post eum *Aurelianus* suscepit imperium, Dacia Ripensi oriundus: vir in bello porsens, animi tamen immodici, & ad crudelitatem propensioris: quiq; Gothos strenuissimè vicit. Romanam ditionem ad fines pristinos, varia bel-
 lorum felicitate reuocauit. superauit in Gallia *Tetricum* apud Catalaunos, ipso Tetrico prodēte exercitū suum, cuius assiduas seditiones ferre non poterat: quin etiam per litteras occultas Aurelianum ita fuerat deprecatus, vt inter alia versu Virgiliano vteretur; *Eripe me his inuicte malis.* Zenobiam quoque, occiso marito Odenato, qui Orientem tenebat, haud longè ab Antiochia non sine graui prælia cepit: ingressusq; Romam, nobilem triumphum quasi receptor Orientis Occidentisq; egit; currum præcedentibus Tetrico & Zenobia: qui quidem Tetricus etiam corrector Lucaniæ postea fuit, ac priuatus diutissimè vixit. Zenobia autem, posteros, qui adhuc manent Romæ, reliquit. Hoc imperante etiam *monetarij* in vrbe rebel-
 lauerunt, vitiatis pecuniis, & Felicissimo Rationali interfecto: quos Aurelianus victos, vl-
 time

tima crudelitate compescuit; plurimos nobiles capite damnauit: sæuus & sanguinarius, ac necessarius magis in quibusdam, quàm in vlllo amabilis Imperator: trux omni tempore, etiam filij sororis interfector: disciplinæ tamen militaris & morum dissolutorum magna ex parte corrector. Urbem Romam muris firmioribus cinxit; templum Soli ædificauit, in quo infinitum auri gemmarumque constituit. Prouinciã Daciam, quam Traianus vltra Danubium fecerat, intermisit, vastato omni Illyrico & Mœsia; desperans eam posse retineri: abductosq; Romanos ex urbib. & agris Daciæ, in media Mœsia collocauit: & est in dextera Danubio in mare fluenti, cùm antea fuerit in læua. Occiditur serui sui fraude, qui ad quosdam militares viros amicos ipsius, nomina pertulit annotata, falsò manum eius imitatus, tamquam Aurelianus ipsos pararet occidere. itaque vt præueniretur ab iisdem, interfectus est in itineris medio, quod inter Constantinopolim & Heracleã est stratæ veteris. locus Cænophrurium appellatur. mors tamen eius inulta non fuit. Meruit quoq; inter Diuos referri. Imperauit annos V. menses VI. *Eutrop. Breviar. lib. 9.*

A *Vrelianus*, genitus patre mediocri, &, vt quidam ferunt, Aurelij clarissimi senatoris colonio inter Daciam & Macedoniam, imperauit annis quinque, mensibus sex. Ille haud dissimilis fuit Magno Alexandro, seu Cæsari dictatori. Nam Romanum orbem triennio ab inuasoribus recepit: cùm Alexander annis tredecim per victorias ingentes ad Indiam perueniret; & Caius Cæsar decennio subiecerit Gal-

los, aduersum ciues quadriennio cōgressus, Iste in Italia tribus præliis victor fuit; apud Placentiam, iuxta amnem Metaurum ac Fanum Fortunæ, postremò Ticinensibus in campis. Huius tempore apud Delmatas *Septimius*, Imperator effectus, mox à suis obtruncatur. Hoc tempore in vrbe Roma *Monetarij* rebellarunt, quos Aurelianus victor vltima crudelitate compe-scuit. Iste primus apud Romanos *diadema* capiti innexuit; gemmisque, & aurata omni veste, quod adhuc ferè incognitum Romanis moribus videbatur, vsus est. Hic meris validioribus & laxioribus Urbem sepsit. Porcinæ carnis vsum populo instituit. Hic *Tetricum*, qui Imperator ab exercitu in Gallijs effectus fuerat, correctorem Lucaniæ prouexit; aspergens hominem eleganti ioco; Sublimius habendum, regere aliquam Italiæ partem, quàm trans Alpes regnare. Nouissimè fraude serui sui, qui ad quosdam militares viros amicos ipsius, nomina pertulit annotata, falsò manum eius imitatus, tamquam Aurelianus ipsos pararet occidere, ab iisdem interfectus est in itineris medio quod inter Constantinopolim & Heracliam est. Fuit sæuus & sanguinarius, & trux omni tempore; etiam filij sororis interfector. Hoc tempore septem mensibus interregni species euenit. *Sextus Aurelius Victor Historiæ antiquæ lib.*

Cæterum *Aurelianus*, successu tanto vehementior, confestim, quasi belli reliquiæ superessent, in Persias progressus est. Quis delectis, Italiam repetiuit; cuius vrbes Alaman-norum vexationibus affligebantur. Simul Germanis Gallia demotis; Tetrici, de quo supra

præ commemorauimus, cæsæ legiones, proditore ipso duce. Nam Tetricus, cum Faustini Præsidis dolo corruptis militibus plerumque peteretur, Aureliani per litteras præsidium implorauerat, ei que aduentanti, producta ad speciem acie, inter pugnam se dedit. Ita, uti rectore nullo solet, turbati ordines oppressi sunt: ipse post Celsum * biennij Imperij in triumphum ductus, Lucaniæ Correcturam, filioque veniam atque honorem Senatorum cooptauit. Neque secus intra Urbem moneta opifices deleti: qui, cum auctore Felicissimo rationali, nummariam notam corrossissent, pænæ metu bellum fecerant; usque eò graue, uti per Cælium montem congressi, septem fere millia bellatorum confecerint. His tot tantisque prosperè gestis, fanum Romæ Soli magnificum constituit, donariis orbans opulentis: ac ne vnquam, * per Gallienum euenerant, acciderent; muris Urbem quam validissimis laxiore ambitu circumsepsit: simulque usus porciæ carnis, quod plebi Romanæ affatim cederet; prudenter munificæque prospectauit; deletæque fiscales & quadruplatorum, quæ Urbem miserabiliter affecerant, calumniæ; consumptis igni tabulis, monumentisque huiusmodi negotiorum; atque ad Græciæ morem decreta abolitione; inter quæ auaritiæ peculatum, prouinciarum prædatores, contra morem militarium, quorum è numero erat, inmane quantum spectabatur. Qua causa, ministri scelere, cui secretorum officium crediderat, circumuentus, apud Canofrurium interiit: cum ille,

prædæ conscientia delictique, scripta callidè composita Tribunis, quasi per gratiam, prodidisset, quibus interfici iuebantur: illique eo metu accensi, facinus patrauere. Interea milites, omisso Principe, Legatos statim Romam destinant, vti suoapte arbitrato Patres Imperatorem deligerent. Quibus hoc ipsorum potissimum conuenire munus respondentibus; rursum legiones ad eos reiciunt. Ita vtrinq; pudore ac modestia decertabatur, rara in hominibus virtute, rebus præsertim huiusmodi, ac, pè ignota militibus. Tantum ille vir seueritate atque incorruptis artibus potuit, vt eius necis auctoribus exitio; prauis metui; * simulata dubiis; optimo cuique desiderio; nemini insolentiæ aut ostentationi esset; atq; etiam soli, quasi Romulo, Interregni species obuenerit, longè vero gloriosior. Quod factum præcipuè edocuit, *cuncta in orbis modo verti*; nihilque accidere, quod rursus Naturæ vis ferre nequeat xui spacio: Adhuc, *virtutibus Principum* res attolli facile, vel afflctas; easque firmiores præceps vitiis dari. *S. Aurel. Vict. de Cesarib. part. 2.*

Post hunc Aurelianus factus est Imperator, qui regnavit annis V. mensib. V. sub quo hi Consules fuerunt.

Quietus & Voldumianus.

Tacitus & Placidianus.

Aurelianus & Capitolinus. *His COSS. Aurelianus Romæ triumphantem captivi Tetricus & Zenobia præcesserunt.*

Aurelianus II. & Marcellus. *His COSS. Aurelianus templum Soli edificat, & Romam firmitioribus muris vallat.*

Probus

Probus & Paulinus.

Probus II. & Paternus II. *His COSS. inter Constantinopolim & Heracleam Aurelianus occiditur. Cassiodorus.*

Aurelianus Imperator, in re militari exercitissimus, animo infreni, & ad crudelitatem prono, multos illustres ciues, à Zenobia cōuictos, occidit: homo sæuus & sanguinarius: & dux magis necessarius, quàm optabilis Imperator; omni tempore difficilis & inaccessus; vt nec domestico sanguini pepercerit, nam filij vxorem indicta causa occidit. Militarium autem ordinū & euandæ ac dissolutæ disciplinæ strenuus instaurator fuit. ¶ Monetarij sub Aureliano adulterarunt monetam: suoque præfecto Felicissimo interfecto, intestinum bellum concitarunt; quos Aurelianus vix subactos, exquisita suppliciorū atrocitate confecit. *Suidas.*

Senatus nuntiata Claudij morte, eius fratrem Aurelium Quintilium Italici præsidij ducē, Cæsarem Augustum appellauit. Exercitus interea Aurelianium imperatorem legit. Postquam nuntium ad urbem peruenit, illius conatibus se imperatorem cūm videret, maleq; expertus cōcione militum voluntatem, qui omnes fauebāt partibus Aureliani, venas soluit, & pòst paulò decessit decimoseptimo imperij die. Aurelianus solus imperat, qui imperium multiplici tyrannide liberauit, & eius terminos auxit, rebus gestis magnis principibus nō modò æquandus, verumetiam anteferendus, interfectus medio itinere, quod ducit ab Heracleo Byzantiū, non longè ab Zenophoro, ministri à libellis manu. *Pompon. Latins.*

HVnc inter principes necessarios magis quā bonos multi reponunt. Nam quantum illi gloriæ triūphi hostiles & militaris pericula vendicat, tantū sœuitia domi etiam in sororis filiū exercita laudis detrahit. Princeps tamē dignus qui Claudij etiam prærogatiua rempub. ea temporum calamitate susciperet. Barbaros enim in terra Italia vagantes triplici prælio afflixit. Monetariorū bellū non sine ingenti cæde sedauit. Zenobiā insolescentem duplici prælio victā & per obsidionis moras tandem fractam in triumphum duxit. Aureolum & tyrannorū non paucos aut interfecit, aut sibi conciliauit, Tetrico vno ex his etiam Lucaniæ correctore instituto. Imperauit annis V. Domesticorum fraude inter Byzantium & Heracleā oppressus. *Egnatius.*

TACITVS.

TACITVS post hunc suscepit imperiū; vir egregiè moratus, & Reip. gerendæ idoneus. nihil tamen clarum potuit ostendere, intra Vñ mensem imperij morte præuentus. *Entrop. lib. 9.*

T*Acitus* post hunc suscepit imperium; vir egregiè moratus: qui ducentesimo imperij die apud Tarsum febri moritur. *S. Aurel. Victor Historia antiquæ.*

IGitur tandem Senatus, mense circiter post Aureliani interitum sexto, *Tacitum* è consularibus mitem sanè virum, Imperatorem creat: cunctis ferè lætioribus, quodd militari ferocia legendi ius Principis Proceres recepiſſent. Quæ tamen lætitia breuis, neq; exitu tolerabili fuit:

Namq; Tacito cōfestim à ducentesima regni luce, Tyana mortuo: cū tamē prius auctores Aureliani necis, maximeq; Mucaperē ducē, quōd ipsius ictu occiderat, excruciauiſſet; *Florianus*, eiusdem frater, nullo Senatus seu militū consulto Imperiū inuaſerat. *S. Aur. Vict. de Caf. par. 2.*

Aureliano ſucceſſit Tacitus qui regnauit menses VI. sub quo hi Conſules fuerunt.

Probus III. & Paternus III. *Hic COSS. Tacitus in Ponto occiſus eſt. Caſſiodorus.*

Publius Annius Tacitus poſt hunc imperat, vir egregius, & rei publicæ commo, ſine exercitu ab ſenatu imperator & Auguſtus appellatus. Tunc primūm reſpublica velut longo poſtliminio reducta, ſuo iure ac iudicio uſa eſt. Vtiam nec militaris furor, aut nimia erga nuerices cura bonos mores perdiſſent. Nam quamdiu ſua grauitate ſenatus decernit, tamdiu reſpublica viribus ſuis cōſiſtit, quæ tunc renaſcens, Tacitum ſui corporis legit, & militibꝰ principem dedit, nō accepit ab legionibus, aut à prætorianis iugum, ſed inuidit tanto facinori cœlū. Dum fama tanti principis ad ſuos limites pducitur, fata ſucceſſorē dedere. *Pompō. Latius.*

In terregnū per ſeptem menses Aureliano interfecto fuit: cū miles ad ſenatum, ſenatus ad militem prærogatiuā Imperatoris deferret eligendi: tandem patres miſi conſenſu victi, Tacitum Auguſtum dixere, ex quo tantum publicè gaudium fuit, vti literas ſenatus ad municipia Italiae ſuper ea re dederit. Quam verò ampliſſimi ordinis iudiciū à militari tumultu diſtrec, Taciti declaratio oſtēdit, cū in curia tractati ſunt, neminē aut iuſtiū, q̃ grauem virū,

aut prudentiùs quàm doctum imperare posse. Verùm hic tantus vir sexto quàm imperare cœperat mense, militari scelere periit. *Egnatius.*

FLORIANVS.

FLORIANVS, qui Tacito successerat, duobus mensibus, & diebus XX. in imperio fuit: neque quidquam dignum memoria egit.

Eutrop. 9.

Hic successit *Florianus*. Sed cùm magna pars exercitus equitum, *Probum* militiæ peritum legisset, *Florianus* dierum sexaginta quasi per ludum imperio vsus, incisis à semetipso venis, effuso sanguine consumtus est.

Sex. Aurel. Vict. Hist. antiq.

Tacito occiso obtinuit *Florianus* imperium diebus LXXVIII. Hoc quoq; apud *Tarsum* interfecto, *Probus* factus est Imper. *Cassiod.*

Hic Taciti frater, quasi hæreditarium imperiũ esset, intra sexagesimũ Imperij diẽ tanquã ad fortunæ ludibrium solutis sibi venis, ad *Probi* imperantis nuntium obiit. *Egnatius.*

PROBVS.

Ost hũc *PROBVS*, vir illustris gloria militari, ad administrationem *P.* accessit Gallias à barbaris occupatas, ingenti præliorũ felicitate restituit. Quosdam imperium

vsurpare conatos, scilicet *Saturninum* in Oriente, *Proculum* & *Bonosum* Agrippinæ, certaminibus oppressit. Vineas Gallos & Pannonios habere permisit. opere militari Almu

montem

montem apud Sirmiū, & Aureū apud Mœsiā
superiorem vineis conseuit, & prouincialibus
colendos dedit. Hic cū bella innumera ges-
sisset, pace parata, dixit breui milites necessa-
rios non futuros. vir acer ac strenuus, iustus, &
qui Aurelianum æquaret gloria militari, mo-
rum tamen ciuilitate superaret. Interfectus est
tamen Sirmij tumultu militari in turri ferra-
ta. Imperauit annos VI. menses IIII. *Eutrop.
Breniar. lib. 9.*

Probus, genitus patre agresti, hortorum stu-
diofo, Delmatio sanguine, imperauit annos
sex. Iste *Saturninum*, in Oriente; *Proculium* &
Bonosum, Agrippinæ Imperatores effectos, op-
pressit. *Vineas* Gallos & Pannonios habere per-
misit. Opere militari Alimū montē apud Sir-
mīum, & Aureum apud Mœsiā superiorem,
vineis conseuit. Hic Sirmij in turri ferrata oc-
ciditur. *S. Aurel. Victor Histor. antiq.*

Qui vno mense aut altero vix retentata do-
minatione, apud Tarsum ab suis interfi-
citur. Post quem *Probum* in Illyrico factum ac-
cepere, ingenti belli scientia exercitandisque
variè militibus, ac duranda iuuentute propè
Hannibalem alterum. Namq; vt ille oleis A-
fricæ pleraq; per lègiones, quarum otium Rei-
pub. atq; doctoribus suspectum rebatur: eodē
modo hic Galliam Pannoniasq; & Mœsorum
colles, vinetis repleuit: postea sanè quā bar-
barorum attrita gentes sunt, quæ nostris prin-
cipibus suorum scelere interfectis, intraperant:
sinul cæcis, Saturnino per Orientem; Agrippi-
næ Bonoso exercitu: nam vniq; dominatum
tentauit, sumpta, cui duces præerant, præ-

nu: Qua causa receptis omnibus pacatisq; , dixisse proditur, Breui milites frustra fore. Hinc deniq; magis irritati, paulò cis sextum annum apud Sirmium trucidauere, cùm ad siccandam lacunis ac fossa urbem ipsi patriam adigerentur, quæ palustri solo hiemalibus aquis corrumpitur. Abhinc militaris potentia conualuit, ac senatui Imperium, creandique ius Principis, ereptum ad nostram memoriam; incertum an ipso cupiente per desidiam, an metu seu dissensionum odio. Quippe amisso Gallieni edicto, refici militia potuit, concedentibus modestè legionibus, Tacito regnante; neque Florianus temerè inuasisset: aut iudicio, manipularium cuiquam, bono licet, imperium daretur; amplissimo ac tanto ordine in castris degente. Verùm dum oblectantur otio, simulque diuitiis pauent, quarum vsum affluentiamq; æternitate maius putant, muniere militaribus ac pœnè barbaris viam in se ac posteros dominandi.

S. Aurel. Victor de Cesaribus part. 2.

FLoriano interfecto *Probus* factus est Imperator: qui regnavit ann. VI. mensibus III. sub quo hi Consules fuerunt:

Messala & Gratus. His COSS. Gallia, qua fuerant à Barbaris occupata, à Probo Romano restituntur imperio.

Probus IIII. & Tiberianus.

Probus V. & Victorinus. His COSS. insana Manichæorum hæresis exorta est.

Carus & Carinus.

Carus II. & Numerianus.

Diocletianus & Aristobulus. His COSS. Probus apud Sirmium tumultu militari in turre,
qua

qua vocatur Ferrata, occiditur. Cassiodorus.

M Arcus Aurelius Probus, vir gloria rerum gestarū illustris: nec potuit obesse M. Annii Florianus Taciti frater: qui cū suo iudicio ad tantum velut hæredium properaret, imperium & inuasit & arripuit. Itaq; cū vix duobus mensibus præfuisset, Tarsi à militibus occisus est. Probus igitur verè probus, ita se & in toga, & in militia gessit, vt res ipsa nomen sequeretur; Sarmatas contudit, tyrannos extinxit, orbem pacauit, iudicia bonorum de se admirabili virtute cōfirmavit, pace terra, mariq; parta, dicere solebat, milites minimè necessarios fore, cū desunt hostes: quæ vox plurimū obfuit. In Sirmiensi agro, natali solo dum moram trahit, tumultu militari occisus est. imperauit annis VI. mensibus IIII. *Pomp. Latus.*

Non fefellit omē nominis, cū hoc illi cognomen esse potuerit, vt si non illi fuisset Probi nomen, cognomento hoc appellari potuerit. huic nec Taciti frater obstirrit, quò minus orbis totius cōsensu Imperator diceretur, nec generis humilitas, cū patrem Dalmaticæ sanguinis, & eum agrestem habuerit. Vir pacis belliq; artibus longè clarissimus. huic per sex annos, quibus imperauit, victi Sarmatæ debentur. Tyranni per hunc omnes sublati, pax vniuerso terrarum orbi restituta. celebris vox eius excepta inuidiam peperit apud milites: neque enim necessarios amplius dicebat fore milites, vbi hostes deessent, quos nusquam virtute sua futuros mox sibi promittebat.

Egnatius.

CARVS & CARINVS;
NUMERIANVS Q. EE.

CARI Imperatoris victoria de Persis, nimium potens superno numini visa est. Nam ad inuidiam coelestis indignationis pertinuisse credenda est. Is enim ingressus Persidem, quasi nullo obistente vastauit: Cochen & Ctesiphontem vrbes Persarum nobilissimas cepit. Quum victor totius gentis castra super Tigridem haberet, fulminis ictu interiit. *Sextus Rufus.*

Post hunc *Carus* est factus Augustus Narbona natus in Gallia: qui confestim *Carinum* & *Numerianum* filios Caesares fecit; cum quibus regnavit duobus annis. sed dum bellum aduersum Sarmatas gerit, nunciato Persarum tumultu, ad Orientem profectus, res contra Persas nobiles gessit: ipsos praelio fudit: Seleuciam & Ctesiphontem vrbes nobilissimas cepit: & cum castra supra Tigridem haberet ictu diuini fulminis periit. *Eutropius Breuiary lib. 9.*

Carus, Narbona natus, imperauit annos duos. Iste confestim *Carinum* & *Numerianum* Caesares fecit. Hic apud Ctesiphonta ictu fulminis interiit. *Sextus Aurelius Victor Historie antiq. lib.*

Igitur *Carus*, Praefectura pollens Praetorij, augusti habitu, liberis Caesaribus, *Carino* *Numeriano*q;. Et quoniam cognita Probi morte, barbarorum quiq; opportuna inuaserant, missi ad munimentum Galliae maiore filio, *Numeriano*q;

meriani comitatu in Mesopotamiā pergir protinus ; quòd ea Persarum quasi solenni bello subest. Vbi fufis hostibus, dum gloriæ inconfulte audior, Ctesiphonta urbem Parthiæ inclytā transgreditur, fulminis tactu conflagrauit. Id quidem iure ei accidisse referunt. nam quum oracula docuissent, adusque oppidum memoratum perueniri victoria licere ; longius delatus, pœnas luit. Proinde *arduum fatalis* deuertere ; eoque futuri notio superflua. *S. Aurel. Victor de Cesaribus part. 2.*

P Robo successit Carus cum filiis suis Carino & Numeriano, qui regnauerūt annis II. sub quibus hi Consules fuerunt.

Maximus & Aquilinus. *Hi C O S S. cūm Carus deuictis Parthis castra supra Tigridem posuisset, fulmine ictus interiit.*

Diocletianus II. & Maximianus. *Hi C O S S. Numerianus occiditur ; Carinus apud Margum praelio victus interiit. Cassiodorus.*

M Arcus Aurelius Carus Narbonæ genitus, molem subiit. Exercitus Imperatorem appellauit. Is cūm Probi apparatu in Persas profectus, Mesopotamia recepta Ctesiphontem peruenit ; & nisi fulmine ictus concidisset, regnum Persicum subuertisset : traditæq; sunt rerum habenæ eius filio. *Pompon. Latius.*

N Arbo Martius hunc genuit Imperatorem bonum, sed ad posteros etiam commendatiorem multò futurum, nisi Carinum flagitiosissimum principem reliquisset. Hic bello Persico capta Seleucia & Ctesiphonte, dum ad Tigrim fluuium castrametatur, fulmine ictus periit : Numeriano filio ab Apro socero mox

interfecto adolescente, tum probitatis, tum eruditionis egregiæ, maximè autem ad poetice nato, & Carino Romæ per Diocletianum principem caeso. hi tres vix triennium exple-
runt. *Egnatius.*

De Numeriano Caris filio.

Numerianus quoq; filius eius, quem secum ad Persas duxerat, adolescens egregiæ indolis, cum oculorum dolore correptus, lecticula veheretur, impulsore Apro, qui socer eius erat, per insidias occisus est. & cum dolo occultaretur ipsius mors, quousque Aper inuadere posset imperium, foetore cadaveris prodita est. milites enim qui eum sequebantur, foetore commoti, diductis lecticulæ palliis, post aliquot dies mortem eius notam habere potuerunt. *Entropius lib. 9.*

Numerianus quoq; filius eius, cum oculorū dolore correptus in lecticula veheretur, impulsore Apro, qui socer eius erat, per insidias occisus est. *Sextus Aurelius Victor Histor. antiqua lib.*

At Numerianus, amisso patre simul confectum æstimans bellum, cum exercitum reductaret; Apri Præfecti Prætorio soceri insidiis extinguitur: quis casum detulit adolescentis oculorum dolor. denique diu facinus occultatum, dum clausum lectica cadaver, specie ægri, ne vento obtunderetur acies, gestabatur. *S. Aurelius Victor de Caesarib. part. 2.*

Numeriano, cui Mars in armis familiare nomen præbuit, Minerua peculiariùs adfuit, & citharam præbuit Apollo. Miles, orator, simul & Poeta, oculis æger, fortè acris & vigilans.

in bello Persico nocuerant : occlusa lætica fe-
rebatur. Erat in castris Arrius Aper, cuius filia
nupserat Numeriano. Huius igitur cupientis
inuadere imperium factione modestus & fru-
gi iuuenis occisus est. Nec eius mors inulta.
concionantem Aprum Diocletianus confodit.
Tompon. Latius.

De Carino Cari filio.

INterea *Carinus*, quem Cæsarem in Parthos
proficiscens Carus, in Illyrico, Gallia, Italia,
reliquerat ; omnibus se sceleribus coinquina-
uit : plurimos innoxios fictis criminibus occi-
dit : matrimonia nobilia corripit : condiscipu-
lis quoque, qui eum in auditorio vel leui fati-
gatione taxauerant, perniciosus fuit. Ob quæ
omnibus hominibus inuisus, non multò post
pœnas dedit. Nam de Perside victa exercitus
rediens, cum Carum Augustum fulmine, Nu-
merianum Cæsarem insidiis perdidisset, *Dioc-*
eletianum Imperatorem creauit, Dalmatia ori-
undum, virum obscurissimè natum : adeò vt à
plerisque scribæ filius, à nonnullis Anulini se-
natoris libertinus fuisse credatur. Is prima mi-
litum concione iurauit, Numerianum nullo
suo dolo interfectum. & cùm iuxta eum Aper,
qui Numeriano insidias fecerat, constitisset, in
conspectu exercitus manu Diocletiani gladio
percuttus est. Postea Carinum, omni odio &
detestatione viuentem, apud Murgum ingenti
prælio vicit, proditum ab exercitu suo, quem
fortiorem habebat ; cerrè desertum inter Vi-
minatium atque Aureum montem. *Eutropius*
Breviarj lib. 9.

Cum dolo occultaretur ipsius mors, quousque *Aper* inuadere posset imperium, foetore cadaueris scelus est proditum. Hinc *Sabinus Iulianus* inuadens imperium, à Carino in campis Veronenfibus occiditur. Hic Carinus omnibus se sceleribus inquinauit. Plurimos innoxios fictis criminibus occidit. Matrimonia nobilium corripit. Condiscipulis quoque, qui cum in auditorio verbi fatigatione taxaerant, perniciosus fuit. Ad extremum trucidatur eius præcipuè tribuni dextera, cuius dicebatur coniugem polluisse. *S. Aurel. Victor Historia antiqua lib.*

Carinus, Cari Imperatoris filius, potestatem adeptus suo arbitratu agendi quiduis, eam acerbissima tyrannide commutauit, nomenque suum factis suis longè superauit. Nam pueris nobilibus factæ contumeliæ, ob assuetudinem, contumeliæ non habebantur, cum ea delicta familiaria & quotidiana essent. Crimina etiam comminifcebatur, & iis dicebat iis qui læsi essent; neque litigatorum nullus incolumis euadebat. Nam cum cades multæ atque ineffabiles perpetrarentur, quidam è beatibus obiter consumebantur, sicut in communibus epulis gallinæ, in Carini delicias. Meminisse autem se dicebat, quosdā eorum qui mactabantur, non laudasse formam suam; alios, se adolescentem, cum orationem haberet, non ita esse admiratos, ut voluisset. Peribant etiam nonnulli quod coram ipso risissent: omnia denique eius facta grauiora erant ostentis, in mediis populis rabie quadam grassantis. Ac quod publice prodesset, nihil prorsus egit Carinus:

sed delitiis & peruersæ vitæ rationi deditus, cū luxu cædes innocentium hominum, à quibus vtcunq; offensus videretur, coniungebat. Proinde omnes acerbari illam tyrannidem, cum adolescentia permistam, cū omnia absurde & absq; ratione agerentur, grauiter & iniquis animis patiebantur. *Suidas.*

Carino moranti in Galliis, vbi erat à patre relictus. Sic primum florem pueritiæ, quæ fruendum dederat cum adoleuisset, ab adolescentibus repetiit. Pater si vixisset abrogare sæpius cogitauit filio Cæsaris nomen, & conferre Constantio viro claro: sed hoc fata Herculio seruatum statuerant. Carinus diu præesse non potuit. Piorum sanguine madefactus, totius vbiq; iuuentutis corruptor. Victor tamen exercitus in Perside, Diocletianum Imperatorem legerat, qui Carinum multis præliis vicit. Non defuit Carino vigor occupandi orbem: multumque progressus fuisset, si non incidisset in Diocletianum cum exercitu recenti, victoria ferocē. Occubuit Carinus vltimo prælio ad Margum cōmisso, à militibus fortissimis quos habebat desertus. Percurri gesta XI. Imperatorum, ne interrupta temporum series admirationem legentibus faceret. Ad destinatum opus redco, professus initio me scripturū de his Imperatoribus, quorum gesta magna ex parte ferè interierant. *Primi libri*

*Pomponij Lati
fini.*

DIOCLETIANVS ET
CVM EODEM MAXIMINIANVS*Herculius: Constantius & Galerius**Maximianus Armen-**tarius.*

VB DIOCLETIANO princepe, pompa victoriæ de Persis nota est. MAXIMIANVS Cæsar, prima congressione quum contra innumeram multitudinem cum paucis acriter dimicasset, pulsus recessit: ac tanta indignatione à Diocletiano susceptus est, vt ante carpentum eius per aliquot millia passuum cucurrerit purpuratus: & quum vix impetrasset, vt reparato de limitaneis Daciæ exercitu, euentum Martis repeteret, in Armenia maiore ipse imperator, cum duobus equitibus explorauit hostes: & cum vigintiquinque millibus militum superueniens castris hostilibus, subito innumera Persarum agmina aggressus, ad internecionem cæcidit. Rex Persarum Narseus effugit; vxor eius & filia, captæ sunt, & cum maxima pudicitia custodiæ reseruata. Pro qua admiratione Persæ non modò armis, sed etiã moribus superiores esse Romanos confessi sunt: ac Mesopotamiam cum Transigranis quinq; regionibus reddiderunt. Pax facta, vsq; ad nostram memoriam Reipubl. utilis perdurauit. *Sextus Rufus.*

Ita rerum Romanarum potitus, cum tumultum rusticari in Gallia concitassent, & factioni

tioni suæ Bagaudarū nomen imponerent; du-
 ces autem haberēt Amandum & Ælianum, ad
 subigendos eos Maximianum Herculum Cæ-
 sarem misit; qui leuibus præliis agrestes domu-
 it, & partem Gallix reformauit. Post hæc tem-
 pora etiam *Carausius*, qui vilissimè natus, in stre-
 nuo militix ordine famā egregiam fuerat con-
 secutus, cū apud Bononiam per tractum Bel-
 gicæ & Armoricæ pacandum mare accepisset,
 quod Franci & Saxones infestabāt, multis bar-
 baris sæpè captis, nec præda integra, aut pro-
 uincialibus reddita, aut Imperatoribus missæ
 eū suspicio esse cœpisset, consulto ab eo ad-
 mitti barbaros, vt transeuntes cum præda exci-
 peret, atq; hac se occasione ditaret; à Maximia-
 no iussus occidi, purpuram sumpsit, & Britan-
 nias occupauit. ¶ Ita cū per omnem orbem
 terrarum res turbatæ essent, & Carausius in Bri-
 tanniis rebellaret: Achilleus in Ægypto, Afri-
 cam Quynquegenziani infestarent, Narseus O-
 rientem bellum inferret, *Diocletianus Maximianū*
Herculum ex Cæsare fecit Augustum; *Constantiū*
 & *Maximianum*, Cæsares: quorum Constantius
 per filiam nepos Claudij traditur; Maximianus
 Galerius in Dacia haud longè à Sardica natus.
 atq; vt eos etiam affinitate coniungeret, Con-
 stantius priuignam Herculij Theodoram acce-
 pit; ex qua postea sex liberos Constantini fra-
 tres habuit: Galerius filiam Diocletiani Vale-
 riam: ambo vxores, quas habuerant, repudiare
 compulsi. Cum Carausio tamen, cū bella
 frustra tentata essent contra virum rei milita-
 ris peritissimum, ad postremum pax conuenit.
 cum post septennium *Allectus* socius eius oc-

cidit; atque ipse post eum Britannias triennio tenuit: qui ductu Asclepiodoti præfecti prætorio est oppressus. Ita Britannia decimo anno recepta. Per idem tempus à Constantio Cæsare in Gallia pugnatum est, circa Lingones. die vna aduersam & secundam fortunam expertus est. nam cum repente barbaris ingruentibus, intra ciuitatem esset coactus, tam præcipiti necessitate, vt clausis portis, in murum funibus tolleretur; vix quinque horis mediis aduentante exercitu, LX. ferè millia Alamannorum cecidit. Maximianus quoque Augustus bellum in Africa profligauit, domitis Quinquegentianis, & ad pacem reductis. Diocletianus obsessum Alexandria Achilleum, VII. ferè mense superauit, eumque interfecit. victoria acerbè usus est. totam Ægyptum grauib. proscriptionibus cædibusque foedauit. Ea tamen occasione ordinauit prouidè multa, & disposuit; quæ ad nostram ætatem manent. Galerius Maximianus primò aduersum prælium, exin secundum habuit. inter Callinicum Carrasque congressus, cum inconsultè magis quàm ignauè dimicasset. admodum enim parua manu cum copiosissimo hoste commisit. Pulsus igitur, & ad Diocletianum profectus, cum ei in itinere occurrisset, tanta insolentia fertur à Diocletiano exceptus, vt per aliquot passuum millia purpuratus tradatur ad vehiculum cucurrisse. Mox tamen per Illyricum Mæsiamque contractis copiis, rursus cum Narseo Ormisda & Saporis a-uo, in Armenia maiori pugnavit successu ingenti, nec minore consilio simulque fortitudine: quippe qui etiam speculatoris munus cum altero

altero ac tertio equite suscepit. pulso Nar-
 seo, castra eius diripuit; vxores, sorores, liberos
 cepit; infinitam extrinsecus Persarum nobilita-
 tem, gazam Persicam copiosissimam: ipsum in
 vltimas regni solitudines coegit. quare à Dio-
 cletiano, in Mesopotamia cum præidiis tum
 morante, ouans regressus, ingenti honore susce-
 ptus est. Varia deinceps & simul & viritim bel-
 la gesserunt, Carpis & Basternis subactis, Sar-
 matis victis: quarum nationum ingentes ca-
 ptiuorum copias in Romanis finibus locau-
 runt. Diocletianus moratus callide fuit, sagax
 præterea, & admodum subtilis ingenio, & qui
 seueritatem suam aliena inuidia vellet exple-
 re. diligentissimus tamen & sollertissimus prin-
 cept; & qui in imperio Romano primus regie
 consuetudinis formam magis quam Romanæ
 libertatis inuexit; adorarique se iussit, cum an-
 te eum cuncti salutarentur: ornamenta gem-
 marum vestibus calceamentisq; indidit. Nam
 prius imperij insigne in chlamyde purpurea
 tantum erat: reliqua communia. Herculus
 autem, propalam ferus, & inciuis ingenij, a-
 speritatem suam etiam vultus horrore signifi-
 cans. Hic naturæ suæ indulgens, Diocletiano in
 omnibus est seuerioribus consiliis obsecutus.
 Cum tamen ingrauescente ætate, parum se ido-
 neum Diocletianus moderando imperio esse
 sentiret, auctor Herculo fuit, vt in priuatam vi-
 tam concederët, & stationem tuendæ Reipub.
 viridioribus iunioribusq; mandarent. cui ægrè
 collega obtemperauit. tamen vterque yna die
 priuato habitu, imperij insigne mutauit; Ni-
 comedæ Diocletianus, Hercules Mediolani;

post triumphum inclytum quem Romę ex numerosis gentibus egerant, pompa ferculorum illustri, qua Narsei coniuges sororesq; & liberi ante currum ducti sunt. Concesserunt tum Salonas vnus, alter in Lucaniam: Diocletianus priuatus in villa quę haud procul à Salonis est, præclaro otio senuit; inusitata virtute vsus; vt solus omnium post conditum Romanum imperium, ex tanto fastigio sponte ad priuatę vitę statum ciuilitatemque remearet. Contigit igitur ei, quod nulli post natos homines, vt cū priuatus obiisset, inter Diuos tamen referretur. *Eutrop. Breuiar. lib. 9.*

D *io*clétianus Delmata, Anulini fenatoris libertinus, matre pariter atque oppido nomine *Dioclea*: quorum vocabulis, donec imperium sumeret, *Diocles* appellatus: vbi orbis Romani potentiam cepit, Graium nomen in Romanum morem conuertit. Imperauit annis vigintiquinque. Is *Maximianum* Augustum effecit: *Constantium*, & *Galerium Maximianum* cognomento *Armentarium*, Cæsares creauit; tradens *Constantio Theodora* Herculi; *Maximiani* priuignam, abiecta vxore priori. Hoc tempore *Carausso* in Galliis, *Achilleus* apud Ægyptum, *Iulianus* in Italia Imperatores effecti, diuerso exitu periēre. E quibus *Iulianus*, aſto per costas pugione, in ignem se abiecit. *Diocletianus* verò, apud Nicomediam sponte imperiales fasces relinquens, in propriis agris consenuit. Qui dum ab *Herculio* atque *Galerio* ad recipiendum imperium rogaretur, tanquam pestem aliquam detestans, in hunc modum respondit; *Utinam Sçiona posserit visere olera nostris*
manibus

manibus instituta: profecto nunquam istud tentandum indicaretis. Vixit annos sexaginta octo, ex quibus communi habitu propè nouem egit. Morte consumptus est, vt satis patuit, per formidinem voluntaria. quippe cum à Constantino atque Licinio vocatus ad festa nuptiarum, per senectam, quo minùs interesse valeret, excusauisset, rescriptis minacibus acceptis, quibus increpabatur Maxentio fauissè, ac Maximino fauere, suspectans necem dedecorofam, venenum dicitur hausisse. ¶ His diebus Constantius Constantini pater, atq; Armentarius Cæsares, Augusti appellantur, creatis Cæsaribus, Seuerò per Italiam, Maximino Galerij sororis filio per Orientem: eodemq; tempore Constantinus Cæsar efficitur. Maxentius, Imperator in villa sex millibus ab vrbe discreta itinere Lauicano: dehinc Licinius, Augustus efficitur: pariq; modo Alexander apud Carthaginē Imperator fit: similiq; modo Valens Imperator creatur. quorum exitus iste fuit: Seuerus, ab Herculio Maximiano Romę ad Tres tabernas extinguitur: funusq; eius Gallieni sepulcro infertur; quod ab Vrbe abest per Appiam millibus nouem. Galerius Maximianus, consumptis genitalibus defecit. Maximianus Herculus, à Constantino apud Massiliam obsessus, deinde captus, poenas mortis genere postremo, fractis laqueo ceruicibus, luit. Alexander, à Constantini exercitu iugulatur. Maxentius, dum aduersus Constantinū congreditur, paulò superius à ponte Miluio, in pontem nauigiis compositum ab latere ingredi festinans, lapsu equi in profundum demersus est: voratumq; limo, pondere thoracis, cor-

pus vix repertum. *Maximinus*, apud Tarsum morte simplici periit. *Valens*, à Licinio morte mulatur. Fuerunt autem morum huiusmodi: *Arrelius Maximianus*, cognomento *Herculus*, ferus natura, ardens libidine, consiliis stolidus, ortu agresti Pannonioq; nam etiam nūc haud longè Sirmio, eminet locus palatio ibidē constructio, vbi parētes eius exercebant opera mercenaria. Ætate interiit sexagenarius, annorum viginti Imperator. Genuit ex Eutropia Syra muliere Maxentium, & Faustam coniugē Constantini; cuius patri Constantio tradiderat Theodoram priuignam. sed Maxentium suppositum ferunt arte muliebri, tenere mariti animum laborantis auspicio prauissimi cœpti à puero. Is Maximianus, carus nulli vnquam fuit, ne patri aut socero quidem Galerio. *Galerius* autem, fuit (licet inculta agrestique iustitia) satis laudabilis; pulcher corpore, eximius & felix bellator; ortus parentibus agrariis, pastor armentorum: vnde ei cognomen *Armentarius* fuit. ortus Dacia Ripensi; ibique sepultus est: quem locum *Romulianum* ex vocabulo Romulæ matris appellarat. Is insolenter affirmare ausus est, matrem more Olympiadis, Alexandri Magni creatricis, compressam dracōne semet concepissee. *Galerius Maximinus*, sorore Armentarij progenitus, veroque nomine ante Imperium *Daza* dictus; Cæsar quadriennio; deinceps per Orientem Augustus triennio fuit: ortu quidem atque instituto pastoralis; verum sapientissimi cuiusque, ac litteratorum cultor, ingenio quieto; vini audior. q̃uo ebrius, quædam corrupta mente aspera iubebat:

bebat: qui, cū pigeret factum, differri, quæ præcepisset, in tempus sobrium ac matutinum statuit. *Alexander*, fuit Phryx origine, ingenio timidus, inferior aduersus laborem vitio senectæ. Hjs omnibus absuntis, Imperij iura penes Constantinum & Licinium deuenere.

Sex. Aurel. Victor Histor. antiq. libro.

S Ed postquam odore tabescētium membrorum scelus proditum est, Ducū consilio Tribunorumque, *Valerius Diocletianus*, domesticos regens, ob sapientiam deligitur; magnus vir; his moribus tamen: quippe qui primus ex auro veste quæsitæ, serici ac purpuræ geminarumque vim plantis concupiuerit. Quæ quamquam plus quam ciuilia tumidiq; & affluentis animi: leuia tamen præ cæteris. Namque se primus omnium post Caligulam Domitianumq; Dominum palam dici passus, & adorari se, appellariq; vti Deum. Quis rebus, quantum ingenium est, compertum habeo, *humillimos quosque*, maximè ubi alta accesserunt; superbia atque ambitione immodicos esse. Hinc Marius patrum memoria; hinc iste nostra, communem habitum supergressi: dum animus potentæ expers, tamquam inedia refecti, insatiabilis est. Quo mihi mirum videtur, Nobilitati plerosque superbiam dare: quæ gentis Patriciæ memor; molēstiarum, quis agitur, remedio, eminere paululum pluri habet. Verum hæc in Valerio obducta cæteris bonis; eoque ipso quod Dominum dici passus, parentem egit. satisque constat, prudentem virum, edocere voluisse atrocitatem rerū magis, quam nomum officere: Interim *Carinus*, eorum

Sex. Aurel. Victor.

r.

quæ acciderant, certior; spe facilius erumpentis metus sedatum iri; Illyricum properè Italiæ circuitu petit. Ibi Iulianum, pulsa eius acie, obtruncat. Namque is cum Venetos Correctura ageret, Cari morte cognita, Imperium auens eripere, aduentanti hosti obuiam processit. At Carinus, ubi Mœsam contigit, ilico Murgum iuxta Diocletiano congressus, dum victos auidè premeret, suorum ictu interijt; quòd libidine impatiens, militarium nupras affectabat: quarum infestiores viri; iram tamen doloremque in euentum bellì distulerant. Quo prosperius cedente, metu ne huiusmodi ingenium magis magisque victoria insolesceret; sese vlti sunt. Is finis Caro liberisque: Narbone patria, Imperium biennij fuerat. Igitur Valerius prima ad exercitum concione, cum educto gladio, solem intuens, obtestaretur, ignarum cladis Numeriani, neque Imperij cupientem se fuisse; Aprum proximè astantem ictu transegit: cuius dolo, vti suprà docuimus, adolescens bonus facundusque & gener occiderat: cæteris, venia data; retentique hostium ferè omnes; ac maximè vir insignis Aristobulus Præfectus Prætorio per officia sua. Quæ res post memoriam humanam noua atque inopinabilis fuit; ciuili bello, fortunis, fama, dignitate, spoliatum neminem: cum *piè admodum* mansueteque geri lætemur, exsilio, proscriptioni, atque etiam supplicijs & cadibus modum fieri. Quid ea memorem, adsciuisse consortio multos externosque, tuendi prolatandive gratia Iuris Romani? Namque ubi comperit Carini discessu, Helianum

lianum Amandumque per Galliam excita manu agrestium ac latronum, quos *Bagaudas* incolæ vocant, popularis latè agris plerasque urbium tentare; *Maximianum* statim, fidum amicitia, quamquam semiagrestem, militiæ tamen, atque ingenio bonum; Imperatorem iubet. Huic postea cultu numinis, *Herculei* cognomentum accessit: uti *Valerio Iouium*. vnde etiam militatibus auxilijs longè in exercitu præstantibus nomen imposuit. Sed *Herculius* in Galliam profectus, fusis hostibus aut acceptis, quæta omnia breui patrauerat. Quo bello *Corausius*, *Menapiæ* ciuis, factis promptioribus enituit: eoque eum, simul quia gubernandi (quo officio adolescentiam mercede exercuerat) gnarus habebatur; parandæ classi ac propulsandis Germanis maria infestantibus, præfecere. Hoc elatior, cum parum multos opprimeret, neque prædæ omnia in ærarium referret; *Herculij* metu, à quo se cædi iussum compererat: *Britanniam* hausto Imperio capessuit. ¶ Eodem tempore Orientem Persæ; Africam *Iulianus*, ac nationes *Quingurgentanæ* grauitè quatiebant. Adhuc, apud *Ægypti Alexandriam* *Achilleus* nomine, dominationis insignia induerat. His de causis *Iulium Constantium*, *Galerium Maximianum*, cui cognomen *Armentario* erat, creatos Cæsares, in affinitatem vocant. Prior *Herculij* priuignam; alter, *Diocletiano* editam sortiuntur, diremtis prioribus coniugijs: ut in *Nerone Tiberio*, ac *Iulia filia Augustus* quondam fecerat. His sanè omnibus *Illyricum*

patria fuit: qui quāquam humanitatis parum; Iuris tamen ac militiæ miseris imbuti, satis optimi Reipubl. fuere. Quare constat *sanctos prudentesq.* sensu mali: promptius fieri: contraq; expertes ærumnarum, dum opibus suis cunctos æstimant; minus consulere. Sed horum concordia maximè edocuit, *virtuti ingenium*, utrumque bonæ militiæ, quanta his Aureliani Probiq; institutio fuit, penè sat esse. Denique Valerium, ut parentem, seu Dei magni suscipiebant modo: quod quale quantumque sit, ab Urbis conditore ad nostram ætatem propinquorum facinoribus patefactum est. Et quoniam beliorum moles, de qua suprā memorauimus, acrius urgebat; quasi partito imperio, cuncta quæ trans Alpes Galliæ sunt, Constantio commissa; Africa Italiaq; Herculio: Illyriciq; ora ad vsque Ponti fretum, Galerio: cetera Valerius retentauit. Hinc denique parti Italiæ inuestum tributorum ingens malum. Nam cum omnis eadem functione, & moderataq; ageret, quò exercitus atque Imperator, qui semper aut maxima parte aderant, ali posset; pensionibus inducta lex noua. Quæ sanè illorum temporum modestia tolerabilis, in perniciem processit his tempestatibus. Interim Iouio Alexandriam profecto, prouincia credita Maximiano Casari; uti relictis finibus, in Mesopotamiam progrediretur, ad arcendos Persarum impetus. A quis primò grauius vexatus, contracto confestim exercitu e veteranis ac tironibus, per Armeniam in hostes contendit: quæ ferè sola seu. f. ciliior vincendi via est. Denique ibidem Narseum Regem in ditionem

nem subegit : simul liberos coniugesque, & aulam regiam. adeo victor, vt ni Valerius, cuius nutu omnia gerebantur ; incertum qua causa, abnuisset ; Romani fasces in prouinciam nouam ferrentur. Verum pars terrarum tamen nobis utilior quæ sita : quæ cum acrius reposcuntur, bellum recens susceptum est ; graue admodum perniciosumque. At in Ægypto Achilles facili negotio pulsus, pœnas luit. Per Africam gestæ res pari modo ; solique Carausio remissum Insulæ imperium, postquam iussis ac munimento Incolarum contra gentes bellicosas opportunior habitus. Quem sanè sexennio post *Allectus* nomine, dolo circumuenit. qui, cum eius permissu summe rei præesset flagitiorum, & ob ea mortis formid. ne, per scelus imperium extorserat ; quo usum breui Constantius, Asclepiodoto, qui Prætorianis Præfectus præerat ; cum parte classis ac legionum præmisso, deleuit. Et interea cæsi Marcomanni, Carporumque ; natio translata omnis in nostrum solum ; cuius fere pars iam tum ab Aureliano erat. Neque minore studio pacis officia vineta legibus æquissimis : ac remoto pestilenti frumentariorum genere, (quorum nunc Agentes rerum, simillimi sunt. qui, cum ad explorandum annuntiandumque ; ecqui fortè in Prouincijs motus existerent, instituti viderentur ; compositis nefarie criminationibus, iniecto passim metu, præcipuè remotissimo cuique, cuncta fœdè diripiebant) simul annona. Urbis ac stipendiariorum salus, anxie sollicitèque habita. honestiorumque prouectu, & è contra, supplicijs flagitiosi cuiusque, virtutum studia

angebantur : veterimarum religiones castissime curatae : ac mirum in modum nouis adhuc cultisque moenibus , Romana culmina & caeterae urbes ornatae ; maxime Carthago , Mediolanum , Nicomedia. Neque tamen cum haec agerent , extra vitia fuerunt. quippe Herculus libidine tanta agebatur : vt ne ab obsidum corporibus quidem animi labem comprimeret. Valerius parum honesta in amicos fides erat , discordiarum sane metu ; dum enuntiationibus posse agitari quietem consortij putat. Hinc etiam quasi truncatae vires Urbis , imminuto Praetorium cohortium atque in armis vulgi numero. Quo quidem plures volunt imperium posuisse. Namque imminentium scrutator , vbi fato intestinas clades , & quasi fragorem quendam impendere comperit status Romani ; celebrato regni vicesimo anno , valentior cutam R. P. abiecit ; cum in sententiam Herculum aegerrime traduxisset ; cui anno minus potentia fuerat. & quamquam alijs alia aestimantibus , veri gratia corrupta sit ; nobis tamen excellenti natura videtur ad communem vitam spreto ambitu descendisse. *S. Aurel. Victor, de Caesarib. part. 2.*

Post Carum , Numerianum & Carinum Diocletianus Dalmata suscepit imperium ; qui regnavit ann. XX. sub quo hi Consules fuerunt : Maximianus II. & Ianuarius.

Bassus & Quintianus. *His COSS. Diocletianus in consortium regni Herculum Maximianum adsumit.*

Diocletianus III. & Maximianus III.

Tiberianus & Dio.

Annibalianus & Asclepiodotus.

Diocle-

Diocletianus IIII & Maximianus IIII.

Constantius & Maximus.

Tuscanus & Anulinus.

Diocletianus V. & Constantius II.

Maximianus V. & Maximus II.

Faustus & Gallus. *Hic COSS. primus*

Diocletianus adorari se iussit ut Deum, & gemmas vestibus calciamentiq; conseruit; cum ante eum omnes Imperatores in modum iudicis salutarerentur, & tantum chlamydem purpuream à priuato habitu plus haberent.

Diocletianus VI. & Maximianus VI.

Constantius III. & Maximus III.

Titianus & Nepotianus.

Constantius IIII. & Maximus IIII. *Hic COSS.*

LX. millia Alamannorum caesa sunt.

Diocletianus VII. & Maximianus VII.

Diocletianus VIII. & Maximianus VIII.

Constantius V. & Maximus V.

Constantius VI. & Maximus VI. *Hic COSS.*

Diocletianus & Maximianus Aug. insigni pompa Romæ triumpharunt, antecedentibus currum eorum Narsei coniuge, sororibus, liberis, & omni prada, quæ Parthos expoliauerant.

Diocletianus IX. & Constantinus.

Diocletianus X. & Maximus VII. *Hic COSS.*

Diocletianus Nicomedia, Maximianus Mediolani purpuram deposuerunt ob ætatis defectum. Cassiodorus.

Diocletianus & Maximianus huius generis Imperatores Romanorum: sub his atrocissima mota est contra Christianos persecutio. Iusserunt enim in singulis prouincijs & urbibus, Christi ecclesias euerti, & diuinas earum scripturas comburi: & quicumque Christiani inueni-

rentur, eos cogi ut dæmonibus immolarēt. Sed victi multitudine eorum qui occidebantur, decretum promulgarūt. ut iisdē dextri oculi eruerentur; cū ob doloris acerbitatē, tum propter ignominiam conspicuam. & Romanæ ciuitatis alienationē quos diuina ultio insecuta meritò excidit. nam alter quidē, à Senatu iugulatus est; alter se suspendit. Hic Diocletianus homo vācors & Christi osor, ira & furore percitus, cōtra eos qui in Ægypto res novas moliti erant, non moderate neque humaniter potestate vsus est: sed proscriptionibus & cædibus illustriū virorum polluendo prouinciam peruasit. Eodemq; tempore veterum scripta de fusione argenti atque auri conquesta combussit; ne ex illa arte ditati Ægyptij, & pecunię freti copijs, in posterum rebellarent. Ingenio fuit vario & callido: sed singulari prudētia & acumine. vitia naturæ sæpe celauit, res omnes asperiores in alios conferēdo: diligens tamen & in rebus gerēdis strenuus: & multa imperatorij cultus contra morē maiorum insolētiū mutauit. Diocletianus & Maximianus abdicato imperio, ad vitam priuatam redierunt, ac ille quidem Salonas urbem Illyricum se contulit: alter in Lucanos abiit. Ac Maximianum quidem relictī principatus pœnituit Diocletianus autē tranquille consenuit: ac trienniū summa cum virtute exegit; ethnica religione tamē mordicus retenta. ¶ Herculus, etiā sine vllō prætectu sæuus erat & tyrānicus, animiq; sui asperitatem toruitate vultus præ se ferebat. Itaq; prorsus ingenium secutus suum, Diocleriani etiā ad omnia cōsilia inhumana & aspera vltro se ministrum præbuit. *Suidas.*

S Alonis Dalmatiz ortus, utroque parente Signobili & obscuro (quidam scribunt libertino Anulini senaroris genitum, quidā scribē filium) militare à pueritia cœpit. Cumque gregarius miles in Gallia esset, diuersorio cuiusdā Dryadis utebatur, ab qua cibaria emebat. debebatque plurimum vetulæ; cum illa pretiū posceret, dicere solebat: *Soluam cum imperator fuero*: At illa subiunxit: *Eris cum Aprum interficiēs*. Hac voce augurium future felicitatis accepit; etiam studebat venatum ire, sæpius contra apros congregiēns plurimos interfecit tandem cum Arrium Aprum sua manu confodisset, & imperator ob id factus esset, intellexit vocem Dryadis haud vanam fuisse. Profligato & cælo Carino Augustus appellatus, & ab S. P. Q. R. magno honore exceptus est. In quibusdam imperij regionibus facti sunt motus, & tyranni non deerant. Diocletianus animaduertens consorte imperij opus esse, ut citius pacem ubique redderet, Maximianum legit. tantaque fuit in gubernanda reipublicæ inter principes concordia, ut alter alteri quāuis semper honesta cupiebāt, nunquā repugnauerit. verum Maximianus ut filius patri Diocletiano obtemperabat. Felicissima cognomina sibi indidere, Diocletianus Iouius, Maximianus Herculus appellati sunt: velut ille Iouis, hic Herculis hæres. Iupiter gigantes ut cæli regiam defenderet, perdidit. Diocletianus ut orbis terrarum regiam tueretur, tyrannos surgentes, ut Centimanos, diligentia perdidit ac deleuit & ut Iupiter turbata pacauit elementa, sic Diocletianus domitis ac cæcis seditiosis hominibus, imperium turba-

tum, tranquillum reddidit. Iupiter ab sua arce vndique suum numen diffundit. Diocletianus quamuis vno esset in loco, sua prouidentia præsens vbique esse videbatur. Hercules *ἀλγειακός*, à nostris custos generis humani cognominatus, vrbes, oppida, agros, regiones, sylvas, horrendis & perniciosis monstris, & aërem infestis alitibus liberauit, simul & genus humanum tutatus est. Maximianus post salubre temperamentum virtutis & imperij assertor, nunquam nisi reddita toti orbi securitate quieuit. Conatus contra rempubl. dispulit. Hercules qui magna gessit, materiam præbuit camœnis concinendis, harumque comes habitus est, vnde Musagetes appellatus. Maximianus laborum Herculis æmulus, niuofas alpeis maiore conatu tutior calcauit, latrones plurimos toto imperio exegit, superiora secula gestis adæquauit, pestilentem aërem in perpetuam salubritatem restituit, immissis in perpetuas foueas paludibus, materiam canendi poëris, exhibuit. Hercules Iouis F. Maximianus Diocletiani. Veram igitur cognominis adoptionem duo Cæsares Augg. meruere. Inter quos quidam clarior ac præcipuus amor vsque ad sapientiæ finem perdurauit. Eam sic appello cum imperium deposuere. Ita cognomine patris ac filij vnanimis nihil orbi pacando prætermisere. Maximianus tumultus in Gallijs, quos Amandus & Ælianus excitauerant sub specie tyrannidis, cum tota factione Burgaridarum (hoc nomine se appellauit turba rusticorum) compressit mira celeritate, statimque deleuit. Ita pax Gallijs restituta est.

Inde

Inde translatus in Africam Gentianos deuicit, qui vix pacem impetrauit. Quinquagenarij & supra eum numerum annorum hi milites fuere, qui Africam diripiebant, cupientes sibi regnum vindicare. pullulantibus per varia loca nouis bellis, concordēs Augustos duos adoptauere: Diocletianus Galerium Maximī, Maximianus Constantium cognomine Chlōron, Cæsaresque fecerunt, & præter adoptionem affinitate iunxerunt. Nam coacti repudiare primas vxores, nouas duxerunt. ille Valeriam Diocletiani F. hic Theodoram priuignam Maximiani. Erat in Gallia Hercules, Iouius verò in Ægypto. ille Gallicas, vt diximus, hic euersis duabus vrbibus superato Achilleo pacauerat Ægyptum. vrbes prope veteres Thebas positæ erant, dites ac populosæ, Busiris & Copos. spem rebellionis augebat Achilleus, cuius consilio ferè tota dissenserat Ægyptus. tandem cæsis vbi-que autoribus defectionis, intra nouem menses quieuit prouincia seminarium religionum, in qua archisynagogi plurimum autoritatis habebant. Alexandria verò obsessa & VIII. mense capta est. Imperator contentus optimatum cæde, abstinuit à multitudine. Achilleus verò meritis luit pœnas, feris oppositus & dilaniatus: terra verò vbi-que cadibus potentium maduit. Frustra contra Craussum, Britanniam insulam occupantem, arma cepimus per duces Maximiani, qui anno. VII. ab socio per insidias petitus, occisusque est, & is tyrannidem sumpsit. qui tertio post anno ab Asclepiodoro præfecto præ-

victus est. Britannia X. post anno quam desecerant recepta sunt. Britanniam circumfluam oceano Aborigenes tenuere. nomen indiderunt Britanni continentis, qui sunt intra Gallos & Hispanos. vocati post Britones. & hi accolæ oceanus insula potiti. Eo deinde concessere Hispani, Galli, & Germani. Primus Romanorum Caius Cæsar insulam ostendit. Vespasianus imperante Claudio captis regibus domuit. Huc cum frequentes irent Romani, paulatim nostros imbibit mores. Constantius verò multa præclara gerens in Gallijs, semel cum esset apud Lingonas populos, eodem die varietatem fortunæ expertus est. Alemanni magno impetu irrumpunt, Constantium in fugam verterunt. Is ad propinquam urbem fessus se contulit Cuius portæ hostili metu occlusæ fuerant, & nisi demisso fune per muros sublatus fuisset, eum hostes captiuium abduxissent. In urbe hortatus est robur suorum, qui eò antè confugerant, ne talem ignominiam paterentur. Post concionatus est ciuibus ut arma caperent, & dedecori abolendo auxilium præstarent. ita apertis portis erumpunt, hostes fugant, & propè LX. millia cadunt ea victoria liberata Gallia, attrita Germaniæ suas vires amittere, quas reparare nisi non sunt Alemanni. At in Ægypto erat Diocletianus, ut res turbatas in Oriente sedaret. Narses enim modò Armenias, modò Mesopotamiam acri bello quatiebat, & cum eo conuenerant propinqui reges ac duces præcipui, rex Scionitarum & rex Albanorū. Priusquam bellum contra Persas explicemus non alienum fortè erit acerrimi progeniem hostis aperire.

aperire. Regnum in Perside Artaxerxes quidam ex genere illius, qui per seditionem a militibus regnum accepit, Persis præfecit. Huius filius fuit Sapore, Saporis Hormisdas. Hormisdæ Vararanes, huius verò Vararaces, Vararacis Vararanes secundus, qui Narsen filium regni successorem reliquit. Contra hunc ab Diocletiano missus est Galerius. Etenim ipse expeditionem parare cupiebat in Æthiopas, si res in Oriente prospere succederent. Galerius iuuenili ardore ausus est contra multitudinem congredi, & æquo Marte discessit. Inde factus animosior, non longè à Carris iterum congressus, paulo inconsultius, quam antea, dum sperat vincere, superatur, abiisso ferè toto exercitu. Itaque repulsus redit in Syriam, & inde ad Diocletianum, occurritque Augusto in itinere, ad quem antea aduersi belli fama venerat. Galerius purpura indutus (nam Cæsar erat) mille passus ante carpentum indignati principis pedes cucurrit, velut homo gregarius, & auditus non est. Tandem princeps post minas iussit, uti ex lectissimo supplemento exercitum reficeret, & in Persida rediret ignominiamque aboleret. Is ex militibus Daciæ, Illyriæ ac Mysiæ pugnacissimas copias & robustissimas coëgit & contra Persas meliore auspicio profectus, hostem inuenit in Armenia maiore, qui ex recenti victoria sumtis viribus prouincias imperij Romani secundo Marte vexabat. Maximinus verò iratum principem placare studens, abolendaque ignominia accensus, priusquam manus confereret, hostium stationes ipse habitu gregarij diligentissime explo-

rauit. Interea Diocletianus cum firmissimo subsidio Mesopotamiam concesserat, ut nostris animum, & hosti terrorem præberet. Ibi-
 que Cercusium oppidum spatio ampliavit, mœ-
 nibus & turribus inexpugnabilibus muniuit. Galerius cum XX. millibus equitum ex im-
 prouiso hostilia castra noctu aggressus, innu-
 merabilium Persarum strage, decus nostrum
 non modò vltus est, sed felici vsus victoria fi-
 nes imperij longiùs produxit: vetus oraculum
 falsum esse ostendit. Antiquissimi vates ce-
 cinerant, Romana arma Ctesiphontem transi-
 re nefas esse, & duces qui ausi fuissent, pœ-
 nas darent. Putant M. Crassum id cogitantem
 cum exercitu periisse. M. Vlpium Traianum
 transgredi ausum Italiam non repetiisse, &
 quinque prouincias trans Tigrim statim ami-
 sisse: satiusque fuisse iter non tentasse: legio-
 nes longo labore attriuit, & ferè consumpsit,
 & quamuis victor longiùs produxerit termi-
 nos, tamen non multum profecit, nescio an sic
 volentibus fati, an culpa successoris Hadriani.
 Ctesiphontem cupiens transire superato Tigri-
 de Valerianus, ab Sapore rege Persarum ca-
 ptus est. Verùm Odenatus Palmirenus vi-
 ctor Romanæ maiestatis, Ctesiphontem vs-
 que trans Tigrim peruenit. Carus Imperator
 exercitū Probi Sarmatico bello latè victorem
 duxit in Persida, hostile regnum vastauit. Seleu-
 ciam cinctam Euphrate, quam olim cœperat
 Ælius Verus Antoninus, expugnauit. Deinde
 Ctesiphontem, & longiùs progredi volentem,
 vel morbus, vel ictus fulmine cælo turbido,
 & coruscante absumpsit. Galerius de quo
 nunc

nunc sermo est, totam Assyriam, expugnata Ctesiphonte, cepit: & quinque prouincias Transfigritanas, quæ statim redeunte ad nos Traiano defecerant, subegit & imperio adiunxit. Victor rediit ad Diocletianum, & post imperauit Augustus. Illud sanè constat, numinum oracula bona ex parte vana, & fidem rarò implere: & si quando euenerit, vix intelligi, & sæpius eludere credentes: adeoque præstat rationibus & experimentis, atque consulto res aggredi. & si in rebus bellicis fortuna sibi plurimum vindicat, tamen credibile est etiam virtute augeri, atque ampliari, vt in propagando Rom. Imperio facilè animaduertere licet. Nam si de rebus futuris certa starent vaticinia, virtus pro nihilo esset. Non eo inficias, cælitus nostra gubernari: verùm sapiens non vano consilio multa aduersa effugere potest: inconsultum & insipientem prosperi successus prætereunt. Illos verò non audio, vt in vita Maxentij post dicemus, qui ad magarum monitus ac diuinationes res omnes componunt. Præter hoc quod diulgatum iam erat, aliud occurrit augurium. Aciem explicanti contra Narsen Maximino, leo & aper trucidati oblati sunt. Tages aruspicum princeps, visum leonem exitialem pugnaturis putat. Verùm & hæc, vt oracula, sæpius vanescunt. In Maximini victoria fugatus, & vulneratus Narses, quem victores vsque ad inuios Parthiæ montis persecuti sunt, regis proles fere omnes & uxores, & sorores captæ sunt, pleraque Persarum nobilitas abducta, reguli ducesque

& triumpho tam illustri referuata: & quamuis per legatos ab rege conualescente petita, promissa tamen, sed non statim restituta. Idum verò est fœdus, vt Persæ ab Armenijs, Mesopotamia, Assyria, & quinque nouis prouincijs abstinerent. Diocletianus rebus toto Oriente cõpositis, Europam repetiit: vbi iam Scythæ, Sarmatæ, Alani, & Basternæ iugum subiuerant vnâ eum Carpis, Cattis, & Quadis. Admonendi sunt qui legerint, pro Maximino in quibusdam codicibus Maximianum esse, & hoc qui è marmoribus epigrammata exscripsere, satis indicant, scilicet simul imperasse Maximianum & Constantium, & deinde Maximinum & Seuerum: errorque est, aut ab librarijs, aut ab his, qui ex lapidibus acceperunt. Nos verò confusi decernere non audemus. Æra lapidesque indicabunt. Sed in eo summo opere habemus, quod priori Maximiano præponitur Hercules, posteriori Galerius. dumque incerta aura ferimur, sit hic Constantij collega Maximianus. Anno postquam hæc scripseramus, Seraphinus antistes sancti Petri à vinculis, & Vilelmus Heda Alphnius cõmercio literarum mihi valde familiares, & antiquorum monumentorum diligentissimi indagatores, cum urbem Romam repperet, secum attulere epigramma in agro Forosempronienfi ex sexo quadrato exscriptum. Æterni imperatores Diocletianus, & Maximianus Augusti: Perpetui Cæsares. Constantius & Maximianus pontem Metauro Romæ intemplo Vellæ nuper repperito ad forum Romæ in quadam marinocelesti: Dedicata XIII. Kal. Ianu. Constantio. III. & Maximiano. III. Cess. C O S S.

Citante.

Curante Aur. Niceta. aliàs plures. Quoniam hac via multum profecimus, studiosis consulendum arbitramur, vti perquirendo his vestigiis insistant: quod si fecerint, sciant velim & se nostræ linguæ plurimum collaturos, & laboris gloriam cōsecuturos. Ex barbaris multi adducti captiui, qui non fuere securi cæsi, sed post triumphum in Romani imperij finibus positi, vt vnà cum veteribus incolis habitarent. Regiones enim assiduis incursionibus vastatæ ferè in solitudinem ierant. Rediere ex diuersis partibus orbis ad urbem principes seniores, quorum auspiciis limites imperij Romani longius producti, atq; prolati. *Pompon. Latius.*

Magnitudo imperij Romani.

AB ortu vsq; ad Indos propagati imperij fines, non Euphrates, non Tigris vetuere, non superbæ regum Persarum minæ: A meridie Æthiopes per legatos accersere: Ab Aquilone Barbaræ feræq; nationes Sarmatarum domitæ: Ab Occasu Gensoriacus oceanus admirabilis victoriæ testis est, simul & Britannicus. Igitur toto terrarum orbe vndiq; Romana arma illustres victorias affecura sociis lætitiâ præbuere, rebellibus metum, terroremq; pugnare cupientibus. Porro Persæ armis Rom. cedere confessi intra positos terminos se tenuerunt. Post tot victorias maximus triumphus ab senatu decretus, & inclyta cognomina principibus indita ab deuictis populis. Diocletianus verò Romanorum principum victoriosissimus, diuinos honores imperatoribus Augustis habendos præcepit. Nam cùm priores, vt consules salutarentur, primus ipse voluit adorari,

Pompon. Latius

velut in eo esset cœlestis maiestas (Perfarum, iste mos, quorum princeps rex regum appellatur, & adoratur; fratrem Solis, ac Lunæ se nuncupans. Imperatores antea inanus exosculandas nobilibus præbebant. post suis manibus subleuabant ad oris osculum. Vulgus genua exosculabatur. Diocletianus edicto sanxit, ut omnes sine generis discrimine prostrati, pedes exoscularentur: quibus etiam venerationem quandam adhibuit, exornans calciamēta auro, gemmis, & margaritis. Quod fecisse ante Caiū Caligulam memorant: eundem ornatum immiscuit vestibibus, ut augustior esset: & cum contentus esse debuisset, quibus priores fuissent insignibus, quæ Priscus Tarquinius accepta ab Hetruscis induxit, reperit ex ipso habitu, ut Deus haberetur, maioreq; sumtu vanam Arfacis gloriam superaret. Itaque veste gemmata, & aureo gemmatoq; curru, cum imperij consorte triumphauit, ingenti ferculorum pompa, ante præcinentibus & saltantibus lætitia militibus, quibus libertas erat scommata in ipsos effundere triumphantes. Ipsa quidem fercula primus ostendit Romulus, qui ramum quernum manu cepit, in quo cæsi Acronis regis Cenensium opima Ioui Feretria in Capitolium tulit. Ferculis apud veteres ferebantur spolia cæsorū hostium sanguinolenta. Postquam arma Romana longius prouecta vicere, fabricata fuere cum signis & monumentis victoriæ, quæ possent manibus militum ferri. Inferebantur ferè omnes triumphi, via Appia, porta Capena. Ea enim via ampla, & VII. mil. pass. ab vrbe frequens ex utroque latere habitata, & inde in Capitolium rectum & amplum iter. In quo li-

gnei primùm, continuiq; arcus, postea marmorei, colūnis suffulti, vnde multitudo satis commodè triumphum spectare posset. Cuius ordo non semper idem, verùm qui tū fuerit, talem accepimus, qualem Diocletianus cum consorte habuisse memoratur. Templā Deorum immortalium tota vrbe patebant, ornata fertis ac floribus, spirantia Arabicos odores, itinera vbiq; repleta pinguibus mensis, & lætis peculis, vt fessi victores se recrearent. Præferebantur in vehiculis, tabulæ, signa, colossi, hostiū galeæ, thoraces, ocreæ, peltæ, scuta, vexilla, pharetræ, tela, arcus, enses, frena & equorum picturata strata, opes, tapetes & quæ pretiosa & digna spectaculis, denictis hostib. allata erant: & modò ex Oriēte, vtputa Assyriis ac Persis, tentoria & ex Babylonico opere multa. Post ingens hominum grex, qui in vasis ferebant aurum argentumq; & purum & signatum. Singula vasa validi iuvenes humeris ferebant. Post argentei crateres, pelues, phialæ, calices, vestes, & tota regia supellex, & vasa ex solidis gēmis. Hinc ferculorum multitudo, & hos sequebātur tubicines bellicum clangorem intonantes: deinde boues auratis cornibus, quorum medios vittæ cingebant: nec non & frontibus vittatos ad sacrificium succincti popæ. hoc est ministri agebant. Sequebantur & alii ministri cum argēteis patinis: regia dehinc præles vxoresq; & nati, & sorores cum pincernis seruisq; ac nutricib., & pleraque Persarum nobilitate, patrio more vestiti omnes, sed pullati. Spectantium oculos, etsi hic impleuit numerus, tamen lætiores reddidere tabulæ duæ: Altera ipsum

Persida ostendens suppliciter tollentem manus, & exorantem à pop. Rom. gentium victore veniam: altera Narsen regem fugientem conspiciendum præbebat. Post ingens captiuorum turba satis mœsta, in qua fuerunt Scythiarum & variarum gentium duces, qui lachrymas effundebant. Præferebantur aureæ coronæ, & munera victori dono data. Propius currum præcedebant homines stipitibus sudibusq; accensis, qui turbam submouerēt. Post triumphantium currus ex auro & lapillis pretiosis, quem trahabant quatuor equi candore certantes cum niue. In quo sella curules dux ornata gemmis, in quibus sedebant principes terrarum: triumphantium capitibus imminebant victoriæ alata. Diocletianus (vt cæteri antea) vna fuit corona ex lauro contentus, simili & collega. Reges verò Persarum tizram, qua utebantur, tribus coronis exornabant. Currum sequebantur captiuitate liberati, raso capite & pileati, deinde equites laureati. Illud etiam lectorem ne fugiat, arma victorum fuisse in triumpho laureata, & qui triumphabat ex lauro coronam, cum peruenisset in Capitolium, post sacrificia ponebat in Iouis gremio. Primi triumphi fuere curtus, clypei, arma horrida, & spolia perfusa sanguine. Bello Punico secundo, M. Marcellus deuictis Syraculis ostendit opes, & signa intulit, & deorum simulacra: in quo reprehensus à Q. Fab. Max. quòd relinquere debuisset Deos suis iratos, vt ipse prius fecerat de Tarentinis. Verum inualuit consuetudo Marcelli. Nam lōge antea captis Veis, M. Furius Camillus Veientanam lunonem intulit vrbi. *Pompon. Latrus.*

De Triumpho & Ouatione.

O Peræpretium est cognoscere hoc in loco quid sit triumphus, quid ouatio, & vnde sint factæ voces, non solum chorographia, sed etiam interpretatione verborum, historia ornatur. Licet primum simplex fuerit narratio, & nuda, tamen non caruere laudibus qui exornauerunt. Triumphum prius mortalium post Indicam victoriam ostendit Bacchus, nomenq; ab re inditum est. milites eius foliis ficorum, quæ *Deix* dicuntur, vultus cooperuerunt, iam bos & scommata canentes, quæ sunt licentiosè dicta, mixta salibus, in eum qui triumphat. Post vero milites vsi fuere rythmis. Scribunt alij triumphum dictum *ἐν τῷ ῥυθμῷ*, hoc est, tribus velut ordinibus, senatorio, populari & militum, ab quibus celebris est triumphus. Cognomentum Baccho triumphanti inditum M. Varro tradidit. Vnde clamabant omnes, Io Triambe Bacche Io. Nos cōuertimus in triumphum. & Ro. milites dicebant, Io triumphhe, Io triumphhe. Tradunt & scenicos, priusquam ora fecibus tegerent, foliis ficorum vsos fuisse. Triumphus vero non idem valet quod ouatio. Domitis multa eade hostibus habebatur triumphus, & boues cornibus auratis mactabantur, & bos ipse qui mactabatur in triumpho, triambos etiam dictus. Cum vero hostes sine pugna & sanguine cum ducibus nostris conuenissent, quoniam res peracta sine caede esset, ouatio erat. Pedes ingrediebatur urbem, qui sic vicisset, sine ferculorum pompa, myrto coronatus, vna cum militibus: quia ea arbor di-

cata Veneri. quiescere ab armis ostendit. Tibicines ouantem præcedebant, quæ pacifera chorea instrumenta sunt. In sacris mactabantur oues, vnde ouationis nomē. Modò de triumpho centuriæ decernebant, & comitia erant centuriata, modò senatus. Primus Romanorum qui quadrigis urbē inuectus est, fuisse Priscus Tarkinus memoratur. Sunt qui malint P. Valeriū Publicolā. Prima ouatio data est P. Posthumio Tuberio, qui fuit collega Menenij Agrippæ Lanati, & huic triumphus datus. Ille primum cōtra Sabinos re malè gesta liberatus est ab Agrippa, in altero prælio causa victoriæ fuit. Ita cū ambobus honos haberetur, senatus huius laudis decus excogitauit, vt nō sella curuli, sed pedes cum exercitu exciperetur. Verū sanguis in ea victoria, & nostrorum & hostium effusus est. Post verò ouationem his dedere qui conuentione vicissent. In triumpho clangor tubarum, in ouatione cōcentus tibiæ: ille Martis, hic Veneris est. Illud etiam huic loco addendum puto, quòd Romani profecturi ad bellum, Nemese sacrificabant, & munus gladiatorum edebant, quod non sine ratione factum arbitramur. *Pompon. Latrus.*

De Nemese Dea.

Virgo & victrix Nemesis numen fuit, quo qui ex malefactis delinquebant, puniebantur. Vnde Victores Nemese non frustra inuocabant. Romani enim semper iusta mouere arma. Cæteræ nationes odio, & maleuolentia, liuoreq; quòd imperium tantæ urbis iustitia augetur, tela in populum Rom. capiebant. Nemesis, quam pleriq; existimauere esse vim fortis,

tunæ, alij filiã iustitiæ, alij vim quandam esse inter cœlestes discurrẽtem. prima rerũ semina, quæ factorum, & sortium vires temperat atq; emendat, rebus humanis trutinã adhibẽs, è cœloq; terrena despectans, nocentes punit, bonis præmia largitur. & cùm sit velocissima, quia diu nõ permittit impios præesse, atq; grassari, alata fingitur à veteribus, & eius pedibus supponitur rota, cùm citissimè discurrat. Sed tandem multitudine scelerum indignata, oculos iamdiu ab rebus humanis auertit: & cum genitrice in remotiore parte cœli, vltra terrarum regiones nõ reditura, renascẽtem urbem expectat. Rhamnusia est appellata ab Rhamnunte oppido Atticæ regionis, vbi templum & simulacrum habuit: & ab Adrasto Adrastia. Roma templum huic deæ posuit in Capitolio, vt inde suam urbem posset vlcisci: Ludos verò gladiatorũ, vt effusione sanguinis nõ expauescerent. Quidam tradũt hac specie pugarum velut deuotionem fecisse pro futura victoria. Triumphauerunt autem victoriosi, & felices Augusti anno imperij XV III. Post tantam felicitatem, cùm haberetur gloriosissimus principum Diocletianus, secum sæpe numero contemplans fortunæ mobilitatem, decreuit imperio se abdicare, & in priuatam secedere vitam. Gestorum Pompeij admonitus veteranus princeps, cùm quisq; de rebus futuris ambiguus sit, non expectauit incertæ vicissitudinis aleam. Raro enim permanent vsque ad exitum successus. etsi in primo Augusto fuisse videãtur, tamẽ & acceptæ in Germania clades, & domesticæ libidines, hominis felicitatẽ turbauere: & (quod minus fieri debuerat) Liuiæ

vxor venenatas porrexit ficos, vt cunſtantem
 in ſene animam citiùs educeret. Scribunt qui-
 dam duces poſt triumphum ſolitos ſe otio da-
 re, & laudibus efferunt M. Catonem, poſtquam
 de Hiſpania triumphauit, non quieuiſſe, ſed fo-
 ro & publicis negotiis incubuiſſe. Quod ſi in
 Diocletiano quis obiiceret, lōge aberraret. Ne-
 que enim honor triumphi, neq; ætas imbellis,
 ſed metus rerum humanarum, quæ aut rariſſi-
 mē aut nunquam conſiſtunt, imperium depo-
 nere ſuaſit. Eius etiam conſilio ferum & aſpe-
 rum ingenium Maximiani, qui ſolebat in om-
 nibus collegæ non repugnare, acquieuit. Igitur
 eodem die (nam ita conuenerant) Iouius Ni-
 comedie, Hercules Mediolani, rem monimen-
 tis Romanorum incognitam, & nepotibus nō
 minus dignam memoratu, quā admirabilem
 peregerunt. In quo Iouij animus veram philo-
 ſophiam eſt imitatus, affirmans tunc illūxiſſe
 diem, & habuiſſe vitæ principiū, quōd magnis
 moleſtiis eſſet liberatus. Philoſophi aſſerunt,
 dominatum appetere non eſt ſapientis homi-
 nis, & id cogitaſſe Auguſtum ſcribunt, ſed veti-
 tum ab amiciffimis. Et M. Aurelius imperium
 moleſtias vocabat. Tamen ambo ſe excuſant &
 rem laudabilem ab amicis impeditam dicunt.
 Verū ille ſibi vixiſſe teſtari poteſt, qui priua-
 tus ſine rerum publicarū cura, & ſtudioſo otio
 & rei ruſticæ feliciffimē indulſit. Stimulis col-
 legæ vt imperium vna repeterent contradixit,
 diſſeruitq; ſe peſte liberatum, nolle amplius
 venena imbibere, ſatis ſe pro republica elabo-
 raſſe, & tempus appetiſſe vt ſibi viuat: & vixiſ-
 ſe non poſſe teſtari, niſi poſtquam in patria ſua,
 hoc eſt,

hoc est, Salonis, holera seuisset. Cùm ille res angustas pro ea dignitate, quæ præcesserat, obiiceret, respondit non esse turpe homini, qui summum bonum in animo posuerit, honestâ profiteri paupertatem. exemploq; veterum, & præsertim C. Fabritij castam opinionem confirmabat. Vocatus ab Constantino atque Licinio, excusauit per literas senectuti minime licere. Cumq; illi agrè tulissent, rescripserunt, se non admittere excusationem, quòd fauisset Maxentio ac Maximiano. Trebellius Pollio meminit, Diocletianum dicere solitum, cùm in priuata esset vita, nihil esse difficilius, quàm bene imperare. Nam quisq; pro voto de principe loquitur. Adhæc, principem cubiculo clusum vera minimè noscere, aures suis præbere, & horum verbis accendi ac sedari, magistratus creare: deniq; sit, qui imperat, bonus, sit cautus, sit optimus, omnino venditur ab aulicis ac decipitur. Et interrogatus quæ esset potissima in principe, respondit, liberalitas & clemētia. Hæc cùm Aureliano defuisset, assererat ducem esse debuisse, non principem: asperitatemq; collegæ imperator sæpe detestatus. In eoq; summo opere studuit, vt liberalitatis & clementiæ nomen assequeretur. Vnde, vt mihi videtur, Iouius appellatus. Nam qui iuuat, largitur ac parcit. Ius verò ab quo clementia abest, crucem veteres appellauere. Vixit Diocletianus annis duodecoginta, imperauit an. XX. Mansit priuatus Salonis an. X. Scribunt quidam stupore mentis, & longa ægitudine confectum, animam inter suspiria efflasie, quidam hausto veneno interiisse, quidam decreto senatus perfracta gula occu-

buisse. Id ego existimo de Herculio accipiendū
 esse, non de Iouio. Quoniam cū pœnituisset
 Herculum assensisse collegæ, & inde animum
 hominis non flexisse, contulit se ad urbem, si-
 mulans filio ad gubernacula auxilio fore, mili-
 tes indignati sunt, quòd ea tentaret, statimque
 subiunxit, se hoc figmento voluisse experiri an
 milites Maxentium amarent, unde tumultum
 suppressit. Inde profectus est ad Constantinum
 generum suum ex Fausta, quæ in Galliis erat, &
 clanculum quærebat genero insidias. Res aper-
 ta est viro per uxorem quæ patri maritum præ-
 tulit. Itaq; iussu generi captus Massilia, strangu-
 latusq; est. Hūc finem meruit Maximianus Se-
 uerus, asper & immitis: qui vbi collegæ obtē-
 perauit priuatum viuendi statum sequi debuit.
 Diocletianus, qui ab tanto rerum culmine se-
 cesserat, nullius cōsilio adduci potuit vt pœni-
 teret. Igitur priuatus cū esset, post mortē in-
 ter diuos relatus est. Thermae eius nomine Ro-
 mæ sunt cōsecratæ, & Maximiani Herculij Car-
 thagini. Thermae nominis Diocletiani inchoa-
 tæ fuerunt à veteribus principibus, & consecra-
 tæ ab nouis Augustis Constātio & Maximiano.
 Diocletianus igitur inchoatum opus absolue-
 rat omni cultu perfectum. Secuti principes po-
 suere ibi statuas, & seniorum & nouorum impe-
 ratorum, quorum capita integra & fragmenta
 reliqua corporū erui ex subterranea testudine,
 velut ibi post ruinas thermarum conseruata,
 vidimus: & partim in Capitolium delata, par-
 tim Florētiam missa. Constantius & Maximia-
 nus inuicti Augusti Severus & Maximinus Cæ-
 sares thermas ornauant, & Romanis suis de-
 dicaue-

dicauerunt. Sitne in nominibus ambiguitas diximus. Hęc didicimus ex fractis marmoribus ibi effossis, in quibus & tituli victoriarum Maximiani Herculi, in hęc verba: M. Aur. Val. Maximiano inuicto Aug. pont. max. Sarmatic. Max. Gothic. max. imp. VIII. COS. III. P. P. proconsuli.

Et item Vienna Allobrogum sic:

D. N. N. Imp. Cæs. C. Aurel. Valerius Diocletianus P. P. inuict. Aug. muris Curalonensibus ædificiis prouidentia sua instituit.

Tis. atq; erectis portam Viennensium Herculiam vocari iusserunt.

Et in fronte alterius portæ urbis idem epigramma in fine sic:

Portam Romanam Iouiam vocari iusserunt. Nam Diocletianus Iouius est dictus, & Maximianus Herculus. Iouius & Herculus ab Gallis adeo dilecti, vt ab eis duo populi nomina sumpserint, Iouiorū & Herculiorū, & Viennenses duas vrbis portas Iouiam & Herculiam appellauere, vt epigrammata docēt. Porro Diocletianus aurei seculi parens, & Maximianus ferrei existimatus. *Pompon. Latrus.*

Svbeat forsitan admiratio multos hac nostra principum relatione, quod paucissimos Quiritij sanguinis, omnes ferē externos, & pudendæ quosdam etiam originis, non tamē pœnitendos recēseam. Sic hætenus Decium Pannoniæ, Aurelianum Daciæ, Claudium Dardani, Probum Dalmatiæ, Carum etiā Galliæ sibi vendicant. Qui quòd eadem Dalmatia alterum etiam nobis imputet, omnibus æquandum principibus, si à piorum sanguine abstinuisset, Diocletianum? Is enim Salonis ortus, libertini

etiam sanguinis, cùm molem imperij grauiorẽ animaduerneret, quã vt vnus esse vniuersæ par posset, Maximianum Augustum creat. amboq; duo sibi Cæsares, Galerium Armentarium cognomine, & Constantium Constantini Magni patrem dicunt. Diocletianus igitur quando per partes rem tutiùs confici posse ratus est, Maximianum Galliis præficit: eoq; confecto bello, in Africam aduersus quinquagenarios transire iubet. vtrobiq; sedati tumultus. Africanus certè aliquanto difficiliùs, quòd quinquagenarij, & supra eum annorum numerũ veteranus miles ad obsequium tam facilè redigi non poterat. Interim Ægyptum Diocletianus inuadit, Achilleum incubatorem imperij Alexandria per menses aliquot obsessum, & in potestatem redactum feris lacerandum obiicit: potentissimus quisque cædibus, ac proscriptione petiti. Interim aduersus Narseum Persarum regem, Galerius infelicitè primò, mox reparatis copiis, ira etiam animos illi faciẽte, quòd ad Diocletiani carpentum post cladem acceptam per mille passus pedes currere coactus est, egregiè vicit Narseo fugato, & cæsis magna ex parte Persis, pellicibusque cum gaza omni regia captis. Hęc victoria Galerij virtute & audacia parta, qui exploratis prius hostium castris, noctu cum XX. millibus equitum Persas aggressus, dedecus acceptum hosti rependit. Diuersa etiã parte Constantius ab Alemannis improviso insultu primùm victus, & eodem die mox victor. LX. eorum millia cæcidit: ea clade Germaniæ attritæ, Galliæ liberatæ. sicq; pacato orbe post annorum imperium XX. Diocletianus

Nicome-

Nicomedię, Maximianus Mediolani imperium eodem die deposuere. Rem miram, & ad hanc ætatem incognitam, vt sponte nec prægrauante saltem senectæ, vel rerum mole, vterq; in ordinem se redegerit. Diocletianus certè constantius in proposito mansit. Nam per decem años quot priuatus Salonis superfuit hortorū amœnitati vacans, iterum ad imperium sollicitatus, à priuata vita abduci non potuit, testatus nullos sibi vnquam soles lætiores affulxisse. Obiit autē duodecoginta natus annos, vel alienatione mentis, vel veneno hausto, veritus Licinium ac Constantium, qui illum tãquam Maxentij fautorem grauitè increpauerant. Sed & Maximianus dum Constantio genero insidias parat, imperium affectans, Massiliæ captus, Constantij iussu necatur. *Egnatius.*

CONSTANTIVS ET GALERIVS.

Is igitur abeuntibus, ad administrationē Reip. **CONSTANTIVS & GALERIVS** Augusti creati sunt; diuisusq; inter eos Romanus orbis; vt Galliam, Italiam, Africam Constantius; Illyricum, Asiã, Orientem Galerius obtineret; sumptis duobus Caesaribus. Constantius tamen, contentus dignitate Augusti, Italix atq; Africæ administrandæ sollicitudinē recusauit: vir egregius, & præstantissimæ ciuilitatis; diuitiis prouincialium ac priuatorum studens, fisci commoda non admodum affectans: ducensq; melius, publicas

opes à priuatis haberi, quàm intra vnum claustrum reſeruari. adeo autem cultus modici, vt feriatis diebus, ſi cum amicis numeroſioribus eſſet epulandum, priuatorum eis argento oſtium petito triclinia ſternerentur. Hic non modò amabilis, ſed etiam venerabilis Gallis fuit: præcipuè quòd Diocletiani ſuſpectam prudentiam, & Maximiani ſanguinariam temeritatem imperio eius euaserant. Obiit in Britània, Eboraci, principatus anno tertio decimo; atq; inter diuos relatus eſt. *Eutrop. 10. Breuiarj.*

¶ De Conſtatio & Galerio cætera vide ſuprà in *Diocletiano* & eodem *Eutropio*, Sexto *Aurelio Victore*.

Poſt purpuram à Diocletiano depoſitã creſti ſunt *Constantius* & *Galerius Auguſti*. Sed *Constantius* tantum *Auguſti* dignitate cõtentus, cum eſſet otioſus, anni ipſius adſcribuntur ſiliq; eius *Constantino*. *Cæſiodorus.*

Constantius Clorus & Galerius Maximianus.

Seniores *Auguſti* priuſquam ſe imperio abdicarent, *Auguſtos* appellauere adnuente ſenatu, *Constantium* & *Maximianum*. Ille natus eſt patre *Eutropio*, Romanę gentis nobiliſſimo, qui genus ab *Ænea* deducebat, & matre *Claudia Claudij Auguſti* filia, vt *Galliis*, *Hiſpaniis*, *Italia*, & *Africa* præeſſet: Hic vt *Illyrico*, *Gręcię*, & *Orienti* imperaret. *Conſtati*us natura mitiſſimus, & diuitiarũ ſpretor, adminiſtrationem *Africa*, & *Italia* recuſauit: quod exiſtimabat ab vno tantum pondus minimè ſuſtineri poſſe. Et quoties feriatis dieb. epulum dediſſet, vaſa argentea accipiebat ab amicis vt abacum exorna-

exornaret. Nam & ipse paucis contentus, ab fustilibus nō abhorrebat. Tāta modestia vixit, vt facilem & amabilem se cunctis præberet. Vnde plurimum diligebatur. Eoq; regnante in Hispaniis, Galliis, & alpibus, nulli motus fuerunt, & hostes populi Romani ab armis cessauere. In hac placida quiete ex Theodora liberos suscepit, Constantinū Anaballianum, & Constantiū ac Constantiā. XI. anno ex quo Cæsar est factus occubuit, morbo absumptus Eboraci (sic est oppidi nomē in Britannia) & inter diuos relatus. Galerius, postquam Constantius Italiam & Africam reliquit, adoptauit duos, Seuerū & Maximianū. Illum præfecit Italiæ & Africæ, hunc Orienti. Romæ autem prætoriani imperatorem fecere Maxentium, nō abnuente senatu. qui nō vt Augustus, sed vt tyrānus imperauit, prætorianis eum ad hanc sequitiā impellentibus. Aberat ab vrbe Seuerus cū prætoriani Maxentium creauerunt: ad vrbein citò rediit. Sed Maxentij vires (incredibile dictu) statim creuerant. Seuerus impar aufugit: & cū Maximianū peteret, qui in Illyriis erat, Rauēnæ captus, cæsusq; est. Ab cuius cade Maxentius gloria elatus, ciues Ro. libidinib. primū, inde crudib. vexare cœpit: hinc odio haberi cœptus est Maximianus cū accepisset de morte Seueri, consortem imperij legit Licinium Dacia oriundū, qui genus suum ad Philippum Augustum referebat. Qua de re in monumentis publicis illius nomen adoptauit, dictusque est Marcus Iulius Licinius Licinianus: quoniam proauus, vt ipse dicebat, fuit Marcus Iulius Philippus. Licinij virtus in re militari bello Persico contra Narsen Maxi-

miano cognita ante fuerat. Hic Licinius fuit, qui subuertit in Perside tumultum Gordiani, quòd titulus videbatur progenitoribus suis iniuriam facere. Multa tamen præclara gessit, & priuatus & Augustus. Maximianus relicto in Illyriis Licinio, Romam proficiscitur pugnaturus contra Maxentium. In itinere cum acciperet de futura militum defectione, qui ita conuenerat, si cum Maxentio conflisset, Illyriam rediit, & iam pœnitebat legisse Licinium. Incidit postea in morbum; vlcus inguinibus innatum virilia exedit. Marcescente tota illa corporis parte, vermes pullularunt, remedia deerant, medici desperauere: & si erant qui noua tentassent, ad mouere manus non audebant, metuentes ne à sæuissimò principe occiderentur. In hoc cruciatu cum esset, suspicatus est ob sæuitiã in Christianos id perpeti. Vnde reuocauit decreta & superinduxit, illos accersiri iubēs, vt pro salute principis orarēt. Sed pro truculento & sanguinolento homine preces non valuerunt: si enim conualuisset rediisset ad solitam crudelitatem: itaq; ex eo morbo periit, homo gloria rei militaris illustris, verum sæuitia in Christianos crudelis. Vnde foedum exitium habuisse creditus est. Regnavit solus annis II. cum Cæsaribus & imperij consorte annis XVI. Aduersus Licinium Maximianus in Oriente res nouas molitus, oppressus est: & ne viuus caperetur, se stranguiauit Tarsū. Imperauit annis VII. Et is contra Christianos toto Oriente, si non truculentior, tamen non inferior Maximino fuit. Inter ea bona pars nobilium Romanorum per clandestinos nuntios Constantinum, qui in Galliis impera-

imperabat, exorant, ut urbem Romam, imperij caput, tyrannide liberet, qui sæpius accersitus, tandem cessit precibus, & vix quarta parte exercitus Italiam petiit. Maxentius asperitate similis Maximiano patri, stultitia Domitiano & Commodo, plerisque claros viros occidit, bona accepit. Noua vestigalia inuenit, in occidendo & omni via exigendo pecunias inexorabilis factus. Huic etiam mulieribus stuprandis cupido inextinguibilis. Captus amore nobilissimæ & castissimæ fœminæ, misit ad eam ministros libidinum, quos solos aulicos habere consueuerat, quibus cum de Republica consulabat. Vir puellæ metu mortis abduci non verabatur uxorem. Illa quæ Christiana erat, petiit se ornandi tempus, & impetrauit ingressa cubiculum sibi manus iniecit. Illi cum torquerentur mora, irrumpunt, & rem uti euenerat, ad principem referunt. Quo exemplo plures appetere non est deterritus, sed magis accensus. Accepit nuncio de copiis Constantini, quæ Italiæ fines tenebant, exercitum educit. Quintus erat annus Imperij Constantini, qui multis præliis Maxentij conatus plerisque in locis, præsertim in foro Iulij, fudit. Postremo coacto exercitu intra mœnia urbis se continuit Maxentius, & cum nihil vnquam gesserit sine responsis muliercularum, consuluit magam de belli exitu. Illa omnia prospera vaticinabatur, admonens, ut cæcis infantibus prius aduersa numina placaret. Ad hoc diem & horam dedit, quando educturus esset exercitum, & manus confecturus. Qui sacris peractis rem pro magæ consilio egit, victus tamen est ad montem Miluium ma-

gna strage. Ipse seu fugiens, seu numinibus magicae vanitatis actus, in Tiberim vnà cum equo infiluit, submersusque est & nusquam inuentus. Cacodamones corpus animamq; ad perpetuos cruciatus retulere. Scribunt alij conantem euadere gurgite fluminis haustum, & imis retentum arenis ac limo. Sunt qui referunt Tiberinum patrem indignatum deuorasse, & statim euomuisse, & caput recisum, adhuc sauitiam ac libidinem præ se ferens, spectaculo fuisse ante curram victoris. Hunc exitum Maxentius meruit, magicis artibus, quàm imperio aptior. Sæuus in cæteros, sibi non pepercit. Quicunque magos consulunt, & vaticinia aut auspicia rebus gerendis quærunt, semper sunt anxij, & nunquam, inter metum & spem auidi futurorum, quiescunt. Si illi prospera nunciant, inani & vana spe iam tum latari incipiunt: si contra, repentè tristitia affecti torpescunt. Heu miseros mortalis imbecillitas ingenij & mens stupida huc illuc distrahit ac suspendit. Insana sanè sunt documenta, quæ nostra credulitas excogitauit, vt acrius torqueremur. Vtinam facesseret a mentibus hominum tale figmētum, quod esse falsum & nullius momenti etiā maiores nostri tradiderunt. Maxentius filiusne Maximiani, an suppositus vxori simulanti partum, vt charior esset marito prolem cupienti, ad nos qui tam remoti ab illo seculo sumus, disserere non pertinet. Verum & hæc sunt prætorianorum militum semina, rapere, stuprare, necare, incendere: satis edocti, quorum scelera indomita abhorrendam fecerant consuetudinem. Stripatores & custodes principum.

pum, ipsos principes ad omne genus scuitæ armabant. Hi primum venale imperium proposuerunt. Quid iis ducibus ausa non est insania Commodi Antonini? quid turpe atque crudele non excogitabat præfectus prætorio, etiam de capite principis decernens? Horum iudicio Ælius Pertinax vir bonus, & Reipublicæ utilis, cæsus est. Quid dicam de Balbino & Pupieno, quorum armis fluctuans Respublica constiterat? O Romule parens urbis, quid te profecturum credidisti, cum auspicato hos celeres primus legisti? Malè auspicatus es, eos constituisse, qui opus tuum perdituri essent. Sed querimoniarum in alia tempora differantur. *Pompon. Letius.*

SUCCESSERE Diocletiano Iouio & Maximiano Herculio cognominibus, duo ab his antea dicti Cæsares, *Constantius* videlicet *Chlorus*, quasi virentem à colore dicas, & *Galerius Maximinus*. Sunt qui ex veteribus monimentis Maximianum magis probent. Sed quocunque cognomine hic fuerit, diuerso quod constat, ingenio vivere. Constantius benignus ac facilis atque ad promerendam Gallorum gratiam, quibus præerat, propensior, nec à vera pietate abhorrens: Galerius trux, ac propè immanis, ut qui rus, unde venerat, oleret, nostri; sanguinis appetentissimus. Sed cum undecim annos Constantius Gallias & Hispanias in summo otio tenuisset (nam Africam Italiamq; sub imperij initia sponte dimiserat, ratus id grauioris esse oneris, quam ut ab vno sustineri posset) Eboraci decessit, moderati principis fama & Constantino filio successore felix. *Egnatius.*

Galerius imperium adeptus, molem & ipse cum rei reputans, duos sibi asciscit Cæsares, Seuerum & Maximinianum iuniorem, illū Italia, hunc Africā & Orienti præficit: ipse Illyricum sibi medius adsciscit. Verū non multo post genitalibus putrescentibus, vitæ tadivim sibi gladio intulit. *Egnatius.*

De Seuero & Maximino Impp.

Seuero haud multo post Maxentij factio Romæ intra tabernas opprimit, & Maxentium Herculij tyrannici virū spiritus sibi præficit: aduersus quē dum Maximinianus festinat, militum suorum defectionem veritus, retrò in Illyricum contendit, vbi vlcere inguinibus innato, cum deessent remedia, nec medici ob hominis immanitatem opem ferre auderent, vermibus vndiq; erumpentibus obiit, Christiani sanguinis vsq; ad insaniam pridem effusi incassum pœnitēs. Vir belli pacisq; artibus insignis, nisi crudelitate nimia in nos tātas virtutes fecidasset. Solus annos duos cum Cæsaribus, & Licinio imperij consorte sedecim præfuit. *Egnat.*

CONSTANTINVS.

CONSTANTINVS rerū dominus extremo vitæ suæ tempore expeditionē parauit in Persas: toto enim orbe pacatis gentibus & recenti de Gothis gloriosior victoriā, cunctis in Persas descendebat agminibus. Sub cuius aduentu Babylonia in tantum regna trepidarunt, vt supplex eorum legatio occurreret, Persasq; facturos imperata promittē.

tertia

teret. Nectamen pro assiduīs eruptionibus, quas sub Constantio Cæsare tentauerant, veniam meruerunt. *Sextus Rufus.*

G *Alerius*, vir & probè moratus, & egregius in re militari, cùm Italiam quoq; , sinente Constantio, ad inuisionem suā accessisse sentiret. Cæsares duos creauit. Verùm Constantio mortuo, *Constantinus*, ex obscuriori matrimonio eius filius, in Britannia creatus est Imperator, & in locum patris exoptatissimus moderator accessit. Romæ interea prætoriani. excitato tumultu, *Maxentium* Herculi filium, qui haud procul ab vrbe in via publica morabatur, Augustum nuncupauerunt. quo nuncio Maximianus Herculus ad spem erectus resumendi fastigij. quod inuitus amiserat, Romam aduolauit è Lucania, quam sedem priuatus elegerat, in agris amœnissimis consenscens: Diocletianumq; etiam per literas adhortatus est, vt depositam resumeret potestatem: quas ille irritas habuit. sed aduersum motum prætorianorum atq; Maxentij, *Seuerus* Cæsar Romam missus à Galerio, cum exercitu venit: obsidensque vrbein, militum suorum scelere desertus est; aucte Maxentio opes, confirmatumq; imperium. Seuerus fugiens, Rauennæ interfectus est. Herculus tamen Maximianus, post hæc in concione exercitus filium Maxentium denudare conatus, seditionem & conuicia militum tulit. Inde ad Gallias profectus est; dolo composito, tanquam à filio esset expulsus; vt Constantino genero iungeretur: moliens tamen Constantinum reperta occasione interficere, qui in Gallis, & militum & provincialium ingenti iam

fauore regnabat, cæsis Francis, atque Alaman-
nis, captisq; eorum regibus: quos etiam be-
stiis, cum magnificum spectaculum muneris
parasset, obiecit. Detectis igitur insidiis per
Faustam filiam, quæ dolum viro enunciaue-
rat, profugit Herculus Massiliam; ibique op-
pressus, (ex ea etenim nauigare ad filium præ-
parabat) pœnas dedit iustissimo exitu; vir ad
omnem asperitatem fauitiamq; procliuius, in-
fidus, incommodus, ciuilitatis penitus expers.

Per hoc tempus *Licinius* à Galerio Impera-
tor est factus, Dacia oriundus, notus ei anti-
qua consuetudine, & in bello quod aduersus
Narseum gesserat, strenuis laboribus & offi-
ciis acceptus: mors Galerij confestim secuta
est. Respubl. tum ab his quatuor Imperato-
ribus tenebatur, Constantino & Maxentio, fi-
lis Augustorum; Licinio & Maximino, nouis
hominibus. Quinto tamen Constantinus im-
perij sui anno, bellum aduersus Maxentium
ciuile commouit, copias eius multis præliis
fudit: ipsum postremo Romæ aduersus nobi-
les omnibus exitiis fauentem, apud pontem
Miluium vicit, Italiaq; est potitus. Non mul-
tò post deinceps in Oriente quoque aduersus
Licinium *Maximinus* res nouas molitus, vici-
num exitium fortuita apud Tarsum morte
præuenit.

Constantinus tamen, vir ingens, & omnia
efficere nitens quæ animo præparasset, simul
principatus totius orbis affectans, Licinio bel-
lum intulit; quamuis necessitudo illi & affini-
tas cum eo esset: nam soror eius Constantia,
nupta Licinio erat, ac primò cum in Panno-

nia, secundò ingenti apparatu bellum apud Cibalas instruente, repentinus oppressit: omnique Dardania, Mœsia, Macedonia potitus, numerosas prouincias occupauit. Varia deinceps inter eos bella, & pax reconciliata ruptaque est. Postremò Licinius nauali & terrestri prælio victus apud Nicomediam, se dedit, & contra religionem sacramenti Thessalonice priuatus occisus est. Eo tempore res Romana sub vno Augusto & tribus Cæsaribus (quod nunquam aliàs) fuit; cùm liberi Constantini Gallia, Orienti, Italiaq; præessent. Verùm insolentia rerum secundarum aliquantum Constantinum ex illa fauorabili animi docilitate mutauit. Primùm necessitudines persecutus, egregium virum, & sororis filium, commodè indolis iuuenem interfecit; mox vxorem; post numerosos amicos. Vir primo imperij tempore optimis principibus, vltimo mediis comparandus. Innumera in eo animi corporisq; virtutes claruerunt. militaris gloriæ appetentissimus; fortuna in bellis prospera fuit; verùm ita, vt nō superaret industriam. Nam etiam Gothos post ciuile bellum varie profligauit, pace his ad postremum data ingentemq; apud barbaras gentes memoriam gratiæ collocauit. Ciuilibus artibus, & liberalibus studiis deditus: affectator iusti amoris, quem omnino sibi & liberalitate & docilitate quæsiuit. sicut in nōnullos amicos dubi, ita in reliquos egregius: nihil occasionum prætermittens, quò opulentiores eos clarioresq; præstaret. Multas leges rogauit; quasdam ex bono & æquo, plerasque superfluas, nonnullas seueras. primusq; vrberem

nominis sui ad tantum fastigium euehere molitus est, vt Romæ æmulam faceret. Bellum aduersum Parthos moliens, qui iam Mesopotamiam fatigabant, vno & trigesimo anno imperij, ætatis sexto & sexagesimo, Nicomediæ in villa publica obiit. denūciata mors eius etiam per crinitam stellam, quæ inusitata magnitudinis aliquandiu fulsit. eam Græci *ρομήτης* vocant. atque inter diuos meruit referri. *Eutropius Breuiarij lib. 10.*

Constantinus, Constantij Imperatoris & Helenæ filius, imperauit annos triginta. Hic, dum iuuenulus à Galerio in vrbe Roma, religionis specie obses teneretur, fugam arripies; atque ad frustrandos insequentes, publica iumenta, quæqua iter ageret, interficiens, ad patrem in Britanniam peruenit: & fortè eisdem diebus ibidem Constantium parentem fata vltima perurgebant. Quo mortuo, cunctis qui aderant annitentibus, sed præcipuè Eroco Alamannorum rege, auxilij gratia Constantium comitato imperium capit. Hic sororem suam Constantiam Licinio, Mediolanum accito, coniungit: filiumq; suum *Crispum* nomine, ex Minervina concubina susceptum; item *Constantinum*, iisdem diebus natum oppido Arelatensi; *Licinianumq;* Licinij filium, mensium ferè viginti, Cæsares effecit. Verùm enimuerò, vt *imperia difficile concordiam custodiunt*, dissidium inter Licinium Constantinumque exoritur: primumque apud Cibalas iuxta paludem *Hiulcam* nomine, Constantino nocte castra Licinij irrumpente, Licinius fugam petiit; Byzantiūque fuga volucris peruenit. Ibi *Martinianum*,
officiorum

officiorum magistrum, Cæsarem creat. Dehinc Constantinus acie potior apud Bithyniã, adigit Licinium pacta salute indumentum regium offerre per uxorem. Inde Theſſalonicam miſſum, paulò poſt, cum Martinianumque iugulari iubet. Hic Licinius annum dominationis ſerè poſt quintumdecimum, vitæ proximè ſexageſimum, occiditur. auaritiæ cupidine omnium peſſimus; neque alienus à luxu venerio; aſper admodum, haud mediocriter impariens: infeſtus literis; quas per inſcitiam immodicã, virus aſ peſtem publicam nominabat; præcipuè forenſem induſtriam. agraribus planè, ac ruſticantibus, quia ab eo genere ortus altuſq; erat, ſatis vtilis: ac militiæ cuſtos ad veterum inſtituta ſeueriſſimus. Spadonum & auilicorũ omnium vehemens domitor; *tineas ſoricesq; palatij* eos appellans.

At Conſtantine, obtento totius Romani Imperij, mira bellorum felicitate, regimine, Fauſta coniuge, vt putant, ſuggerente, Criſpum filium necari iubet. Dehinc uxorem ſuam Fauſtam, in balneas ardentes coniectam, interemit; cùm eum mater Helena, ardore nimio nepotiſ, increparet. Fuit verò vltra quàm æſtimari poteſt, laudis auidus. Hic Traianum *herbam parietariam*, ob titulos multos ædibus inſcriptos, appellare ſolitus erat. Hic pontem in Danubio conſtruxit. Habitum regium gemmis, & caput exornans perpetuo diademate: commodiſſimus tamen rebus multis fuit. *Calumnias* ſedare legibus ſeueriſſimis: nutrire artes bonas, præcipuè *ſtudia litterarum*: legere ipſe, ſcribere, meditari, audire legationes &

querimonias prouinciarum. Cumque liberis, filioque fratris Dalmatio, Cæsaribus confirmatis, tres & sexaginta annos vixisset; ex quibus dimidios ita, vt tredecim solus imperaret; morbo consumptus est. Irrisor potius, quàm blaudus. vnde prouerbio vulgari, Trachala, decem annis præstantissimus; duodecim sequentibus, latro; decem nouissimis, pupillus, ob profusiones immodicas nominatus. Corpus sepultum in Byzantio, *Constantinopoli* dicta. *Sexti Aurelij Victoris excerpta de vita & moribus Imperatorum, seu Historia Augusta lib.*

Igitur *Constantio Armentario*q, his succedentibus *Seuerus Maximinus*q, Illyricorum indigenæ Cæsares; prior, Italiam; posterior, in qua *Iouius obtinuerat destinātut. Quod tolerare nequiens *Constantinus*, cuius iam tum à puero ingens potensque animus ardore imperitandi agitabatur; fugæ commento, cum ad frustrandos insequentes, publica iumēta, quæqua iter egerat, interficeret; in Britannia peruenit. nam is à *Galerio*, religionis specie, ad vicem obsidis tenebatur. & fortè iisdem diebus ibidem *Constantium* patrem vitæ vltima agebant. Quo mortuo, cunctis qui aderant, annitentibus, imperium capit. Interim Romæ vulgus, turmæque Prætoriz, *Maxentium*, tractante diu patre *Herculio*, Imperatorē confirmant. Quod vbi *Armentarius* accepit; *Seuerum Cæsarem*, qui casu ad urbem erat; arma in hostem ferre properè iubet. Is circum muros cum ageret, desertus à suis, quos præmiorum illecebris *Maxentius* traduxerat, fugiens obsessusque *Rauennæ* obiit. Hoc acrior *Galerius*,

rius, adscito in consilium Ionio, *Licinium* veteris cognatum amicitia *Cæsarem*, creat Augustum: eoque ad munimentum Illyrici ac Thraciæ relicto, Romam contendit. Ibi cum obsidione distineretur; militibus eadem qua superiores via attentatis; metu ne desereretur, Italia decessit: pauloque post vulnere pestilenti consumptus est; cum agrum satis Reipubl. commodantem, exsis immanibus sylvis, atque emissio in Danubium lacu *Pelsonæ*, apud *Pannonios* fecisset. cuius gratia provinciam uxoris nomine *Valeriam* appellavit. Huic quinquennij imperium; Constantio annuum fuit: cum sanè uterque potentiam *Cæsarum* annos tredecim gessissent: adeò miri naturæ officiis, ut ea, si à doctis pectoribus profiscerentur, neque insulsite offenderent; haud dubiè præcipua haberentur. Quare compertum est, *eruditionem*, *elegantiam*, comitatem præsertim, Principibus necessarias esse: cum sine his naturæ bona, quasi incompta, aut etiam horrida, despectui sint; contraque ea *Persarum* regi *Cyro* æternam gloriam parauerint. At memoria mea *Constantinum*, quanquam ceteris promptum virtutibus, ad usque astra votis omnium subuexere. Qui profectò isti munificentia atque ambitioni modum, hisque artibus statuisset, quis præcipuè adulta ingenia, gloriæ studio progressa longius, in contrarium labuntur; haud multum abesset Deo. Is ubi vastari urbem atque Italiam comperit, pulsosque seu redemptos exercitus, & Imperatores duos, composita pace per Gallias; *Maxentium* petit. Ea tempestate apud *Pœnos* *Alexander*

pro Præfecto gerens, dominatui stolidè incubuerat: cum ipse debili ætate, agrestibus ac Pannonicis parentibus vecordior; milites, tumultuarieque quæsit; armorum vix medium haberetur. denique eum à tyranno missi paucissimis cohortibus Rufus Volusianus Præfectus Prætorio, ac militares duces, leui certamine confecere. Quo victo, Maxentius Carthaginem terrarum decus, simul Africæ pulchriora vastari, diripi, incendiique iusserat, ferus, inhumanusque, ac libidine multò terrior: adhuc, pavidus & imbellis, atque in desidiæ fœdè pronus: usque eò, vt flagrante per Italiam bello, fufisque apud Veronam suis; nihilo segnè solita curaret; neque patris exilio moueretur. namque Hereulias, natura impotentior, simul filij segnitie metuens, inconsultè imperium repetiuerat: cumque specie officij dolis compositis Constantinum generum tentaret acerbè, iure tandem interierat. Sed Maxentius, atrocior indies, tandem vrbe in Saxa rubra millia fermè nouem ægerrimè progressus, dum cæsa acie fugiens semet Romam reciperet, insidiis, quas hosti apud pontem Miluium locauerat, in transgressu Tiberi interceptus est, tyrannidis anno sexto. Huius nece incredibile quantum lætitia gaudioque Senatus ac plebes exultauerint: quos in tantum afflictauerat, vti Prætorianis cædem vulgi quondam annuerit primusque instituto pessimo numinum specie Patres aratoresque pecuniam conferre prodigenti sibi coheret: quorum odio Prætoriarum legiones, ac subsidia factionibus aptiora quam vrbi Romæ; sublata penitus;

tus ; simul arma atque vsus indumenti militaris : adhuc cuncta opera , quæ magnificè construxerat , Urbis fanum , atque Basilicam , Flauij meritis Patres sacrare. à quo etiam post Circus maximus excultus mirificè : atque ad lauandum institutum opus cæteris haud multò dispar : statuar locis quàm celeberrimis ; quarum plures ex auro , aut argenteæ sunt : tum per Africam sacerdotium decretum Flauix genti ; Ciræque oppido , quod obsidione Alexandri ceciderat , reposito exornatoq; , nomen *Constantina* inditum. Adeo *acceptius præstantiusq;* tyrannorum depulsoribus nihil est : quorum gloria eò demum auctior erit , si modesti ipsi atque abstinentes sint. Quippe *humana mentes* , frustratæ boni spe , asperius offenduntur , cùm mutato rectore flagitioso , ærumnarum vis manet. Dum hæc in Italia geruntur , Maximinus ad Orientem , post biennij augustum imperium fusus fugatusque à *Licinio* , apud Tarsum perit. Ita potestas orbis Romani deobus quæsitæ. qui quamuis per Flauij sororem , nuptam Licinio , connexi inter se erant ; ob diuersos mores tamen , anxie triennium congruere quiuere. Namque illi præter admodum magna cætera , huic parsimonia , & ea quidem agræstis , tantummodo inerat. Denique Constantinus cunctos hostes , honore ac fortunis manentibus , rexit recepitque : eò pius , ut etiam vetus veterrimumque supplicium patibulorum & cruribus suffringendis , primus remouerit. Hinc pro conditore seu Deo habitus : Licinio ne infantiū quidem ac nobilium Philosophorum terribili more cruciatus ad-

hibiti, modum fecere. Quo sanè variis præliis pulso, cum eum prorsus opprimere arduum videretur; simul affinitatis gratia, recepti consortio, adscitiq̃ue Imperio Cæsarum communes liberi, *Crispus, Constantinusq̃*, Flauio geniti: *Licinianus*, Licinio. Quod equidem vix diuturnum, neque his qui assumebantur felix fore, defectu Solis fœdato iisdem mensibus die, patrefactum. Itaque sexennio post rupta pace, apud Thracas Licinius pulsus, Chalcedona concessit. ibi ad auxilium sui Martiniano in Imperium cooptato, vnà oppressus est. Eo modo Respubl. vnus arbitrio geri cœpit, liberis Cæsarum nomina diuersa retentantibus: namque ea tempestate Imperatori nostro Constantio insigne Cæsaris datum. Quorum cum natu grandior, incertum qua causâ, patris iudicio occidisset; repentè *Calocerus*, magister pecoris camelorum, Cyprum insulam specie regni demens capeffuerat: quo excruciato, vt fas erat, seruili aut latronum more, condenda vrbe formidandisq̃ue religionibus ingentem animum auocauit: simul nouandæ militiæ ordine. Et interea Gothorum Sarmatarumq̃ue strata gentes filiusq̃ue cunctorum minor, *Constans* nomine, Cæsar fit. cuius gratia Reipubl. permisionem fore, ostentorum mira prodidere: quippe ea nocte quæ commissi imperij diem sequebatur; igni continuo cœli facies cōflagrauit. Abhinc consumpto ferè biennio, fratris filium, cui ex patre *Dalmatio* nomen fuit, Cæsare iussit, assistentibus validè militaribus. Ita anno imperij tricelimo secundoq̃ue, cum totum orbem tredecim tenuisset: sexaginta natus, atq̃;

amplius

amplius duo; in Persas tendens, à quib; bellum irrumperere acceperat; tunc proximo Nicomedia, Achyronam vocant, excessit: cum ad id tetrum sidus regnis, quod crinitum vocant, portendisset. funus relatum in urbem sui nominis, quod sanè P. R. ægerimè tulit: quippe cuius armis, legibus, clementi imperio, quasi nouatam urbem Romanam arbitraretur. Pons per Danubium ductus: castra castellaque pluribus locis commodè posita. Remota olei frumenti; aduentitiæ præbitiones; quibus Tripolis ac Nicæa acerbiusangebantur; quæ res superiores Seueri Imperio, gratantes ciui, obtulerant; verteratque gratiam muneribus in perniciem posterorū. dissimulatio: alteros Marcus Boionius afflixerat multa, quod Hipparchum præstanti ingenio indigenâ fuisse ignorauissent. fiscales molestiæ seuerius pressæ: cunctaque diuino ritui paria viderentur; ni parum dignis ad publica aditum concessisset. Quæ quanquam sæpius accidere; tamen *in summo ingenio* atque optimis Reipub. moribus, quamuis parua vitia, elucet magis; eoque notantur facile: quin etiam acrius sæpe officiunt; cum ob auctoris decus in virtutes potissimum accipiuntur atq; ad imitandum inuitamento sunt.

S. Aurel. Victor de Cesaribus part. 2.

Constantinus Augusti dignitate cōtentus, cum esset otiosus, anni ipsius adscribuntur filio eius Constantino, qui natus dicitur ex Helena concubina qui regnauit annis triginta, mensis decem, sub quo hi Consules fuere.

P. C. Diocletiani X. & Maximi VII.

II. P. C. Diocletiani X. & Maximi VII.

Maximus VIII. & Licinius.

Constantinus II. & Licinius II.

Constantinus III. & Licinius III.

Volusianus & Annianus.

Constantinus III. & Licinius III.

Sabinius & Rufinus.

Gallicanus & Bassus.

Licinius V. & Crispus.

Constantinus V. & Licinius Cæs.

Constantinus VI. & Constantius Cæs.

Crispus II. & Constantius Cæs. II.

Probianus & Iulianus.

Seuerus & Rufinus.

Crispus III. & Constantius III.

Paulinus & Iulianus.

Constantius VII. & Constantius III.

Constantius V. & Maximus.

Ianuarius & Iustus. *His COSS. vicennalia**Constantini Nicomedia acta, & sequenti anno Roma
acta.*

Constantinus VIII. & Constantius VI.

Constantius VII. & Symmachus.

Bassus & Ablabius.

Pacatianus & Hilarianus. *His COSS. ciui-**tas quæ prius Byzantium dicta est, murato nomine
à Constantino CONSTANTINOPOLIS
dicta.*

Dalmatius & Zenophilus.

Optatus & Paulinus.

Constantius & Albinus.

Nepotianus & Facundus.

Felicianus & Titianus.

Vetus & Polemius.

Constantian.

Constantius II. & Constans. *His COSS. Constantinus Imperator, dum bellum pararet in Persas, in Acyrone villa publica, iuxta Nicomediam moritur, ann. ætatis L XVI. Cassiodor.*

Constantinus Magnus, Imperatori Constantio obscure natus, & è signis quibusdam à patre agnitus: decreuit, relictis iis locis in quibus versabatur, ad patrem Constantium proficisci, apud Transalpinas gentes & in Britannia plerumque versantem. Quem pater cum robusto esse corpore videret, præteritis Theodoræ filiis, Imperatorem designat. Nouam Romam Constantinus annis CCCLXII. ab Augusti Cæsaris monarchia condidit. ¶ De hoc nugas scribit Eunapius; quos ob reuerentiam viri prætereo. ¶ Maxentius, Imperator Romanorum, malè Romanos attriuit, tyrannico more potius quàm imperatorio. Nam & palàm stupebat ingenuas matronas: & multos interficiebat, & his consentanea cætera faciebat. Quo Magnus Constantinus cognito, liberare illos dominatu eius studebat statimq; quo pacto illū euerteret, cogitabat. Ei cogitationi intentus, sub meridiem vidit columnam ignis, forma crucis scribentem, *In hoc vince*: factusque est Christianus. Licinius verò, collega eius, frigidus Græcorum fouens opiniones, Christianos oderat: metu tamen Constantini persecutionem apertam instituire reformidabat. sed clam per insidias multos occidebat. Tandem etiam aperte grassatur, atque certo loco existit persecutio: quæ res Constantinū non latebat. Edicto enim vetuerat Licinius ne inter sese conuenirent episcopi; ne res Christianorum incrementi causant

haberent. Dirupta itaque fista amicitia, odio-
 que erumpente, tandem à Constantino inter-
 fectus est Licinius. ¶ Constantinopolis, tantò
 est aliis omnibus vrbibus maior, quantò Roma
 esse minor videtur: à qua secundam numerari,
 longè mihi quidem certè videtur esse melius,
 quàm cæterarum omnium primam existimari.
 Anni c. c. c. l. x. à Cæsaris Augusti Monarchia
 exierant, veteris Romæ rebus ad finem tenden-
 tibus, cùm Constantinus Constantij F. sceptris
 potitus, nouam Romam condit. A noua autem
 Roma condita vsque ad imperiũ Basilij & Con-
 stantini Porphyrogenitorũ, anni sunt cccviii.
 ¶ Crissus autem, nomen filij Constantini Ma-
 gni: quem indicta causa occidit, iam Cæsaris
 dignitate præditum, ob suspicionem consuetu-
 dinis cum Fausta nouerca; legis naturalis nul-
 la habita ratione. quem tantum casum matrem
 Helenam ægrè ferentem, vt consolaretur scili-
 cet Constantinus, malum malò maiore est me-
 dicatus. Balneo enim supra modum calefacto,
 Faustam in eo collocatam, eduxit mortuam.
 Quærendum autem, num post Baptismum hoc
 fecerit? Constantius, Constans, & Constanti-
 nus, filij Magni Constantini. *Suidas.*

*Marcus Flavius Valerius Constantinus Maximus
 Pius Felix semper Augustus, Constan-
 tij Pij filius.*

Constantinus natus est in Britanniiis, patre
 Constantio, matre Helena, quam vir co-
 ætus fuit repudiare, vt Theodoram priuignam
 Herculi duceret. Extremam pueritiam, quam
 parens literis, moribus, & re militari fouendam
 præbue-

præbuerat, egit sub Galerio Maximiano in Oriente, ab quo iam adolescens missus est cum exercitu contra Sarmatarum gentem ferocissimam, cædibus hominum assuetam. In ea expeditione iuuenulus plus quam promitterent anni, gessit, & præter opinionem hostes profligauit, atque cæcidit. Ducem Sarmatarum catenatum ad Galerium duxit, qui ea victoria minimè lætaturus est. Quoniam adolescentem perdere querebat, ut olim Euristheus Herculem. Propter eam causam hortatus, ut cum leone in theatro pugnaret. Constantinus auidus gloriæ incertamen descendit, feram pertinacissimè vicit. Spectatores miris laudibus efferebant, subridens Imperator cogitabat maioribus periculis obicere. Cùm intellexisset Constantinus insidiis se peti, cum fidiissimis quibusdam aufugit, & ad patrem rediit, qui iam antea de filij virtutibus certior factus erat, & spem haud vanam de illo conceperat. Mortuo patre, regnum Galliarum, Hispaniarumque & alpium Cottiarum testamento relictum accepit. Eum antea pater Cæsarem fecerat, cælesti nuntio admonitus, cùm ægrotaret, ut primùm Constantinum successorem faceret, qui esset ab tyrannis Romanum imperium liberaturus & militibus Dei opem laturus. Illud constat in initio sanxisse, ut agri, villæ, oppida, quæ ad victum emeritorum contributa erant, ad hæredes transirent: unde milites sibi magis obnoxios ac deditos reddidit. Prius ex vetere consuetudine, tribunis, præfectis, comitibus ac du-
cibus, qui pro augendo imperio consenuerant, dabantur agri, villæque ut necessaria suppete-

rent, quoad viuerent, parochias vocabant. Cū imperasset in Gallia annis tribus, in summa laude vbique erat. Interdum impellente Fausta vxore opinionibus veterum hæsit, & diis sacrificauit. Accersitus per litteras occultis ferentibus nuntiis ab senatu, Italiam cum parte copiarum petiit. Cum Maxentio conflixit, auspicio fulgidæ Crucis victor fuit, eadenique felicitate sæpius Licinium superauit. Victo Maxentio, Senatus populusq; Romanus, quòd tyrannide liberatus esset, marmoreum arcum triumphis insignem, inter palatium & Cælium posuit, qui nunc mutilatus conspicitur, appellatusque est liberator vrbs, & fundator quietis: exceptusque est insigni & triumphali pompa. Hæc laurus Italiam dedit & Africam, fuissetq; his orbis partibus contentus, nisi Licinius ultimi belli ciuilis causam præbuisset. Verum iam antea Christianis obesse desistebat, solusque in toto Imperio populi Romani cū imperaret, cognomen induit Maximi. Quod antea duo inter tot duces ab rebus gestis non acceperat: & Magni dicti, Alexander Macedo, & Cn. Pompeius. Alexander verò Antonij Pij sobrinus, ac filius allatum à militibus reuult. Alexandri verò sobrinus & pater Magnus Antoninus, Pius in monumentis, vt appellaretur mandauit. Indicæq; sunt & appellationes aliæ, vtputa Constantinus restitutor humani generis, propagator imperij, ditionisque Romanæ, & fundator æternæ securitatis. Ex Fausta Herculi quinque liberos suscepit, Constantinum, Constantem, & Constantium, Helenanque & Constantiam. Et ex priore quæ fuit ab eo ducta, suscepit Criipum.

Crispum. Ante Licinij cædem, cùm ille priuatus viueret, Cæsares treis fecit, Crispum, Constantinum, & Liciniũ iuniorem sororis filium. Post bella ciuilia militaris gloriæ semper appetens, multis præliis vicit Sarmatas, & Gotthos Thraciam diripientes, & omnem ferè Scythicam gentem, quibus & pacem dedit. Barbaræ nationes ob id Augusto deditissimæ fuere. Constantinus dum hostes habuit, optimis principibus æquandus: postquam ex omni bello laureã adeptus, insolens factus est, amplo indito Maximo cognomine; & certè non meruit cæde suorum, ac plurimorum nobilium. Ferunt Faustam Crispum priuignum, cuius amore capta erat, ad libidinem sæpius tentasse, & renuentem detulisse ad maritum, illum voluisse vim inferre, & virum præstitisse fidem, iussisseque interfici; cæsusque est Polæ oppido Istriæ. post aliquot annos comperta causa, occidisse vxorem. Illud sit verisimile, infidiis Faustæ circumuentum Crispum occubuisse, ne peritia in militando filiis obesset, & propterea post paulò sublatus est Licinius iunior. Non caruit ex eo quod factum est suspicione Cōstantinus, quòd aliquot quos noverat cædis illorũ misereri, perdidit. Post quinquennialia quæ Nicomediz edidit, & deinde data sunt Romæ, liber curis suspiciosus atque molestis, decreuit animo urbem sui nominis ædificare, & primũ in Asia in Sardico agro, post ad Sigzum Troadis, vbi fundamenta iecit. tertio transtulit opus Chalcedonem, vbi iam muri erecti erant. Sed aquilæ funiculos regulares ter quaterq; architectis rapuere, & transmissi mari abiecerunt Byzantium. periti augurandi illò

transferri urbem iubent. Imperator veluti diis monentibus mutauit mentem. Itaque translatus Byzantium architecti, ductis rite fossis, urbem in medio spatio condidere. Condi cœpta est ante. V. iduum Maij: sed postquam immortali deo sacra rite persoluit, conditam urbem Mariæ virgini, quæ sola est deipara, consecratam dedicauit. Valenti mathematico cura data, vt inspecto vrbis horoscopo nuntiaret de eius ætate. ille respondit opus duraturum annos sexcentos nonagintasex, intelligens quòd tamdiu futuri principes rebus imperij nihil essent decreaturi, & tamdiu consilio tenatus respublica esset gubernanda: post quod tempus tyranni essent imperaturi, qui rempublicam dissiparent, & ad priuatos tyrannulorum vsus transferrent. Qui totum lac ex vberibus ouium emulserit, agnos fraudans cibo prædo est non pastor. Visumque est propter hoc Byzantium antiquum instaurari, quod ab Seuerio Pertinace ferè totum euersum tuerat triennali obsidione. causa fuit quòd Pescennius Niger ab Antiochenis appellatus Aug. Byzantium contra opes Seueri bene munierat, & firmis præsiidiis occupauerat. deinde instauratam deleuere milites Gallieni, vt nullus ex antiquis permaneret incola. Vrbis est Thraciæ, Claustra pontica vocant, in angustissimo freto Propontidis posita, velut arx incursionibus Barbarorum propulsandis mœnia antiqua ex lapidibus quoquouerius quatuor pedum ab continente præalta, versus mare magis depressa, sed par vndique latitudo. duos habuit portus, vtrinque clusos ferreis catenis, & in frontibus eorum eminentis turres. Constantinus
longè

longè firmiùs muniuit, & multis monumentis
exornauit. pleraque ornamèta rota Asia & Eu-
ropa & Africa ad eius dedicationem aduecta
sunt. Ex vrbe Roma genitrice cochlidem colu-
mnam prophytiam transferri iussit, & locari in
foro lapidibus strato, & variis signis circunda-
to; & ex Troade æneam statuam Apollinis mi-
randæ magnitudinis, supposito eius titulo, nu-
minisq̃ sublato capite suum accommodauit,
columnæq̃ superposuit, necnon & clauū tor-
menti Saluatoris. Statua post multos annos re-
gnante Alexio, cognomento Comeno, cecidit
violentia ventorum deiecta, quòd tanta moles
in illa altitudine cōsistere non poterat, in ipso
casu fracta, multos in foro spatiantes contriuit.
Transtulit ex arce quæ fuerat Ilij, Palladium, vt
credidit vana superstitio, olim cælo lapsum, &
Dardani manibus exceptum: scutum id fuisse
quidam scribunt, vt Romæ ancilia: Aliter sen-
tiunt Diodorus atque Dion: Palladium signum
fuisse ligneū & tricubitale cælo lapsum, in Pes-
sinûte vrbe Phrygiæ; dextra tenens hastam, læ-
ua colum & fusum, & ad eum locum duce boue
deuenisse Dardanū, deos rogasse vt signum da-
rent, statimq̃; decidisse è cælo palladiū. Alij scri-
bunt Chrysen Pallantis filiā in Arcadia nupsisse
Dardano, & signū Palladis, q̃ Palladiū est, secū-
tulisse ad domū mariti, vnā cum signis magno-
rum deorū, qui sunt penates: & hæc translata
in Samothracen, & inde in Phrygiam. Nec mi-
rum est in Arcadia contigisse, nam & ibi natus
est Iupiter in oppido cui nomen erat Creta, è
cuius vertice nata fuit Pal'as. Stefichor⁹ & Eu-
phorion tradunt sublatū Palladiū ab Vlyssē &

Diomedæ opera Antenoris, cuius vxor Theano Palladis sacerdos asseruabat. Veteres scribunt vrbeis omnes fuisse sub tutela Palladis, & eam esse præ cæteris numinibus vrbiũ custodem; & eius sacerdotem Nantium, comitem Aeneæ cùm in Latium nauigaret, eiusque deinde posteros quoad vixit Dea ceremoniis præfuisse. Silius Italicus asserit ab Diomedæ datum Aeneæ. Nostræ historiæ narrant seruatum fuisse Lauini, postea translatum Romam & asseruatum in templo Vestæ. Quid autem id fuerit cū penatibus, multis verbis disserunt, nemo tamẽ videre potuit. Itaq; in ambiguo est an Dardan⁹ an Ilus suscepit, fueritne ligneum an æneum, signum aut scutum; & remansisse Ilij, an aduectum Romam, nemo est qui affirmet: vbicunque fuerit, inde Constantinus ferruissimè Constantinopolim & locari in foro. Credibile est fuisse simulacrum vt vox indicat. Palladis enim statua vbicunque fuerit, Palladium dicitur. Hieronymus ait Constantinum nudasse vrbes, vt Constantinopolim ornaret; vt in foro Traiani ornando priores fecere principes; nec illic constitere ornamenta sapius irruentibus Barbaris, præsertim Getis. Vrbem suam titulis honorificis Nearomam habendam censuit, & lege sanxit, illuc deductis multis antiquorum Rom. familiis, & liberam fecit, cùm antea lege Seueri sub iure Perinthiorum esset: XXX. imperij anno tricennalia dedit. In quibus mutata mente cū pœniteret eius quod fecisset in afines, Dalmatiam Anaualliani fratris F. Cæsarem fecit, & vnâ cum filiis heredem statuit. Hic Dalmatius cū imperasset annis III. factione

Con-

Constantij in Oriente à militibus occisus est, & eodem anno multi nobiles cæsi cum Alladio præfect. præt. Cùm libelli dati essent de erroribus quorundam episcoporum, manu accepit Constantinus & proiecit in ignem, asserens nolle de episcopis decernere, vt qui in ea autoritate & veneratione sint, peccare non possunt. Helena Augusti mater, quæ totam se dederat nostræ religioni octogenaria diem obiit. Filius in templo duodecim Apostolorum condidit: ibi enim commune sepulcrum sibi posterisque suis fecerat. Iam senex Persis Mesopotamiam diripientibus bellum indixit: paratas ad hoc opus copias eduxit, classeque transuexit. Ipse Sotriopolim urbem petiit, quæ Pythia antè vocata est, vt aquis calidis senile corpus foueret, viribus pro ætate conseruandis: priusquam se ablueret, medici pharmacon dedere. Ministri corrupti pretio (vt scribunt) ab affinibus nocua inmiscuere, ille intrepidus poculū ebibit: post paulò incidit in morbum, quo ingrauescente ductus est in villam publicam prope Nicomediam. Interea Constantinus qui copias omnes Antiochiæ cogebat contra Parthos, cùm accepisset de patris aduersa valetudine, Nicomediā aduolauit, vt pater diligentius curaretur. Medicorum fomenta nihil profuere; intrinsecus absumente veneno mortuus est, & ab Nicomedia Cōstantinopolim regale perductum est funus, comitante filio Constantino, & cum genitrice sepultus. Iulianus in oratione de Cæsariibus scribit, Mercurium interrogatum à patruo Constantino, quis esset modus boni principis, respondisse: *Regem oportere multa possidere,*

multa impendere. Constantinus in initio bonis principibus similis: post bella ciuilia velut omni metu liber, contrarius æquitatis plerosq; occidit, minimè suis parcens & liberalitatis Augustorum immemor, cœpit esse parcus, & interdum nimis tenax, gloriæ tamen appetens militaris, rebus gerendis fortunatus & sælix. quod prouenisse ex eo fertur, quoniam fidei Christianæ plurimum fauerat: mirumq; est quòd cum deditissimus fuerit, lauacrum renascentis vitæ in extremum vitæ suæ tempus distulerit, vt existimo, volens id in Iordane, iturus contra Persas, efficere. Baptizatusq; est ab epi i copo Nicomedienfi. Illud in eo principe laudabile memoratur, quòd si quos ex vulgo priuatus dilexit, opibus honestauit, non dignitate prætoris, aut consulari, vt priores principes, nulla habita honoris ratione, fecerunt. Cumq; fuerit armorum studiosissimus, eloquentiæ expers non fuit ac philosophiæ, & in disserendo satis accuratus. Dicere frequenter solebat, pro vtilitate reipublicæ, imperatorem non debere labores recusare; & partem corporis recidendam si remedium non admitteret: sin contrà, fouendâ. ea similitudine notabat malos homines, qui emendari nequeunt. Vixit annis sexaginta sex, imperauit XXXII. minus mensibus duobus. Quidam tradunt Constantinum orbem hæredibus testamento diuississe, quidam filios sorte fecisse. *Pompon. Latrus.*

Felicioribus auspiciis, ac meliore partiû nostrarum euentu, rerum tandem Constantinus poritur ex Helena Constantij vxore susceptus: & cæteris fratribus ob egregiam indolem, cum

cùm illi segnitiam præ se ferrent, patris etiam testamento prælatus. Illic sub Galerio rudimenta militiæ felicissimè auspicatus, parva ex Sarmatis egregia victoria, veritusque ex ea laude gliscentem inuidiam, ad patrem transfugit: eoq; mortuo, Gallias, Hispaniasque, & Cottias Alpes obtinuit: Constantio patre id multò antè seminio præfagiente, egregiū Imperatorem fore, qui Dei militibus opem primus ferret. Iam primùm igitur veteranis militibus agros assignatos, ut ad filios suos transirent, primus instituit. Tertio Imperij anno accessit in Italiam ab iis, qui Maxentij tyrannidem ferre non poterant, biennio totam Italiam urbemq; Romam pristinae maiestati asseruit, Maxentio Tyberinis gurgitibus absorpto. Inde abnegato idolorum cultu, Christianam puritatem ita amplexus est, ut præter egregia dona diuorum nostrorum templis illata, CHRISTVM ab omnibus colendum præceperit, templaque illi, & aliis numinibus erexerit. nec alia magis causa acrius in Licinium exarsit, quàm quòd ille aduersaretur nobis. Bella contra Barbaros multa felicissimè confecit: vnde primus Romanorum principum Magni cognomentū tulit. A bellis ad pacis studia conuersus, optimum principem primis annis egit. Leges sanctissimas tulit: literis & ipse impensè semper studuit, & eas fovit. Religionis adèò obseruans, ut Nicenam synodum ccc. & xxxi. patrum multis dissidentibus indixerit: Byzantium inaurarit, Imperatoriamque urbem & nouam Romam appellari voluit. moriens & Constantinopoli sepultus, treis liberos, & Dalmatium fratris filium

successores reliquit, XXX. & amplius annos imperans, tredecim verò ex his solus. De eo sic memorix proditum, decē primos annos vt præstantissimus diceretur, & XI. frequentibus latro: decem nouissimis pupillus ob immodicas largitiones. De eius baptismo vt variant autores, sic constanti fide, quæ de Imperij donatione circumferuntur, vt minùs similia veri non probant. Sed alij hoc viderint. *Egnatius.*

De M. Iulio Licinio Liciniano.

Licinius in Dacia natus, parentibus agricolis, & ab iis puer nutritus (vtinam inter rusticos cum aratro & sarculis consenuisset) extrema pueritia militauit, promotusque tribunus militum bello contra Narsen, qui primus Armeniam Romanis ablatam, Persarum iuri ascripserat, optime se gessit. Vnde duci semper postea gratus fuit. Mortuo Seuero, Maximinus ab virtute rei militaris consortem imperij fecit, & Augustum appellauit. Prins Illyriis, post Orienti præfuit. Literarum acerrimus hostis, asserens venenū ac pestem reipublicæ esse philosophos & oratores, quos odio præcipuè habuit, & mirificè insecrabatur. Literarum enim adeo expertus, vt nomen decretis vix subscribere posset. Sed & etiam simplicium Christianorum minimè parcens. Iure igitur Constantinus contra Liciniū vires Gallicanas & Italicæ expertus est. nec affinitas prohibuit, & Licinij ingratitude ferenda non erat. Nam Galerij liberos adfines iure sodalitatis & consortij interfecit. Sunt qui scribant Liciniū in nuptiis, vt Constantino gratificarentur, milites appellasse imperatorem, & ab Constantino missum contra Galerium. Sed
verifi-

verisimilius est imperatorem factum ab Gale-
rio, vt simul & hostilitatis literarum, & ingra-
titudinis accusari posset. Primi congressus fue-
re in Pannonia, vbi victus concessit in Macedo-
niam: ibique reparantem vires, & magnas co-
pias cogentem improuisus Constantinus ador-
tus fudit, copias dissipauit in Thraciam, fuga-
uit in Asiam. Conuenere duces, sœdere tamen
incerto, modò pax, modò bellum erat. Culpa da-
tur ab historicis Licinio qui sæpius tentauit for-
tunam, ac propterea infidus, tandem & nauali-
bus & terrestribus præliis victus, deditiōē Ni-
comedix fecit: missusque est Thessalonicen, v-
bi homini maligno & musarum hosti, etiam cō-
tra sacramenti reuerentiā minimè fuit seruan-
da fides, vt deditus esset, & priuatus viueret.
Occisus est à militibus, meritasque luit pœnas.
Homo septuagenarius & vecors. Imperauit an-
nis quatuordecim, & ne qua turpitudine care-
ret, Christianis aduersabatur, sæpiusq; rogatus
ab Constantino, non destitit. Hinc semina di-
scordix fuisse memorant. Scribunt quidam an-
te deditiōem Constantiam vxorem concessis-
se ad fratrem, & orasse pro imperio mariti, de-
inde pro titulo tantum, & non impetrasse: cū
pro salute precaretur, flexisse animum fratris.
Ita Licinius, qui annis sedecim præfuerat, iussus
est sine purpura & insignibus ad Constantinū
venire, missusque est Thessalonicen, vt illic pri-
uatus cum vxore degeret. Imperator scripsit ad
senatum, vt de Licinio quod agendum esset, cō-
suleret. Senatores rescripserunt, vt milites de-
cernerent. Quod vbi nuntiatum est, proficiscen-
tem Sertas Licinium interfecerunt. Opinio fuit

immorantem Thessalonicae Licinium inisse consilium de resumendis armis, & ideo missos interfectores. Ab Christianis historicis quod traditur, praetereundum non puto: Ad Hadrianopolim cum pugnaret contra Licinium, fertur Constantinus vidisse duos equites cædentes legiones hostium, & in agro Byzantino vidisse lumē saevis coruscans supra castra. Et antea cum certamen fuisset ante oculos urbis contra Maxentium, conspexisse in aere crucem irradiantem suas legiones, quibus signis ubique cælitus victoria data est. Ea vera esse quis est, qui ambigat? Vetustas enim persuasit Castorē & Pollucē bis hostes imperij Romani profligasse bello Latino, & bello Macedonico. Utinam qui pugnant, certa starent erga deum fide. Sed praeliandum esset contra hostes fidei. Tunc signa certæ victoriae nostris turmis & cohortibus diuinitus micarent. Sed quoniam semper bello civili occupantur Christiani, & odio intestino pacem inuenire non possunt, & quamdiu hæc rabies erit, non cessabunt furta, rapinae, raptus mulierum & puerorum, cædesq; sine discrimine ætatis & sacerdotij reuerentia, vastationes agrorum, direptiones urbium atq; euerfiones, & templis minimè parcunt, viri sacrilegi quiescentis mortuos turbant, auidi sanguinis civilis ac prædæ. Mali dæmones sic implicuere nostras mentes, ut relictis veris hostibus, quos longa pace frui permittimus, in nos nostrorumque membra armatas & sanguinolentas conuertamus manus. Bassarides Bachi nomine concitata in furorem, se inuicem non trucidabant. Achæue, quæ non forminam bacchantem, sed ir-

religio-

religiosum filium trucidauit. vbi ad se rediit, se-
cessit in antrum, & locum pœnitentiæ dedit. At
nos numquam cœdis pœnitet. Imò existimamus
ad laudem & gloriam accedere, quamplurimos
interficere, ac si hostes non ciues essent. Cul-
pandine sint principes, qui ad tam perniciosum
facinus stipendia soluunt, iudicent alij. Illud
verò ausim dicere, Christianos omnes sub vno
signo crucis militare, & nostram religionem
vnicam esse Rempublicam, vnicam ipsius Dei
urbem, cuius nos ciues sumus, & bellum in-
ter nos esse non posse, nisi ciuile. Iusta ar-
ma nostro seculo inter tot Reipublicæ Salua-
toris nostri reges ac duces, vnus Ferdinandus
rex Hispaniarum mouit, cuius ingenita virtus
diuinitus adiuta, victis, fugatis, partim cæsis, &
partim sub iugum actis hostibus, palmam diui-
næ & immortalis gloriæ inuenit. Vt nam Deus
felices proroget annos, vt sedatis morib⁹, quos
omni via placare studet, ad laudabile & sanctis-
simum redeat opus, vnde plures coronas quas
meretur, sibi atque vxori latius vindicet. Iam
satis commodè digressi sumus. Licinius laude
non caruit in eo, quòd appellare solebat eunu-
chos & secretiores aulicos, qui fumos vende-
rent, tineas & mures palatij. *Pompon. Latus.*

Licinio. Dacia natale solum fuit. Militaris
disciplinæ ad veterem normam seuerissi-
mus exactor. Rusticis & agrariis hominibus
(ex eo enim genere fluxerat) æquus; auaritiæ
& Veneris studio infamis, moribus planè bar-
baris: & literis aded infestus, vt virus, ac pe-
stem publicam eas appellaret: sed cur eas non
odisset, quarum adeò expers erat, vt ne decretis

quidem, subscribere posset? Illud in eo non reprehendas, quòd spadonum, aulicorumq; insolentiam mirè compescuit, tineas, foricesq; palatinos appellans. Hunc Constantinus nouas res molientem, primùm in Pannoniæ campis fudit, mox reparantem vires incredibili celeritate ex Europa in Asiam expulit: maleque reconciliata iterum gratia per Constantini sororem Constantiam, quæ illi vxor erat, cùm rebelles animos homo vecors retineret, etiam contra sacramenti fidem Thessaloniciæ interfici iussus est. Imperauit ann. XIIIL. sexagenario maior, Christianis infestissimus. Vnde illi discordiarum semina aduersus Constantinum actiora. *Egnatius.*

CONSTANTINVS, CONSTANTIVS ET CONSTANS

FF. *Constantini*

Magni.

CONSTANTIVS in Persas vario ac magis difficili pugnauit euentu. Præter enim leues excubantiû in limite congressiones, acriori Marte nouies decertatum est; per duces suos, septies; ipse præter bis affuit veris & grauib; pugnis. Verùm Singarena præsentē Constantino, & iterum Singarena Constantinienſium & Amida capta est. Graue sub eo principe Reipublica vniuersum accepit. Ter autem est à Persis obſeſſa Niſibis: sed maiore ſui detrimento, dum obſideret, hoſtis aſſeſſus est. Narienſi autem bello, vbi Narſeus occiditur,

tur, superiores discessimus. Nocturna verò in agro Elciensi prope Singaram pugna; vbi præsens Constantius affuit; omnium expeditionum compensatus fuisset euentus, si locis ac nocte aduersantibus, percitos ferocia milites, ab intempestiuo pugnandi tempore, Imperator ipse ad alloquendum reuocare potuisset; qui tamè inuicti viribus, improuisi aduersus sitim aquarum subsidiis, incumbente iam vespere castra Persarum aggressi, ruptis munitionibus occuparunt. fugatoque rege, quum à prælio respirantes, prætentis luminibus repertæ inhiarent aquæ, nimbo sagittarum obruti sunt, cum stolidè ad dirigendos certius in se ictus, lumina ipsi per noctem accensa præberent. *Sextus Rufus.*

Successores filios tres reliquit, atque vnum fratris filium. verum *Dalmatius* Cæsar prosperissima indole, neque patruo absimilis, haud multò post oppressus est factione militari, & *Constantio* patruele suo sinete potius quam iubente. *Constantinum* porro, fratri bellum inferentem, & apud Aquileiam inconsultius prælium aggressum, *Constantis* duces interemerunt. ita Respubl. ad duos Augustos redacta est. Constantis imperium, strenuum aliquamdiu & iustum fuit: mox cum & valetudine impropera, & amicis prauioribus vteretur, ad grania vitia conuersus, cum intolerabilis provincialibus, militibus iniucundus esset, factione *Magnentij* occisus est. Obiit autem non longè ab Hispaniis, in castro cui *Helenæ* nomen est, anno imperij xvi. ætatis trigésimo: rebus tamen plurimis strenuè in militia gestis, exercituique per omne vitæ tempus sine graui crudelitate ter-

ribilis. Diuersa Constantij fortuna fuit. à Persis enim multa & grania perpeſſus, ſape captis oppidis, obſeſſis vrbibus, caſis exercitibus; nullumq; ei contra Saporem proſperum pralium fuit: niſi quòd apud Singaram, haud dubiam victoriam ferocia militum amiſit; qui pugnam ſeditioſè & ſolidè contra rationem belli, die iam præcipiti popoſcerunt. Poſt Conſtantia necem, Magnentio Italiam, Africam, Gallias, obtinente; etiam Illyricum res nouas habuit; *Veteranione* ad imperium conſenſu militum electo: quem grandæuum iam, & cunctis amabilem diuturnitate & felicitate militiæ, ad tuendum Illyricum principem creauerunt: virtum probum, & morum veterum, ac iucundæ ciuilitatis: ſed omnium liberalium artium expertem; adeo vt ne elementa quidem prima litterarum, niſi grandæuus, & iam Imperator, acceperit. Sed à Conſtantio, qui ad vltionem fraternæ necis, bellum ciuile commouerat, abrogatum eſt *Veteranioni* imperium: qui nouo inuſitatoq; more, conſenſu militum depone- re inſigne compulſus eſt. Romæ quoque tumultus fuit; *Nepotiano* Conſtantini ſororis filio, per gladiatoriam manum imperium inuadente: qui ſæuis exordiis dignum exitum natuſ eſt. vigelimo enim atque octauo die à Magnentianis ducebus oppreſſus, pœnas dedit: caputq; eius pilo per urbem circumlatum eſt: grauiffimæ proſcriptiones & nobilium cædes, fuerunt. *Extrop. 10.*

NOn multò poſt Magnentius apud Muſſam proſtigatus acie eſt, ac penè captus: ingentes Romani imperij vires ea dimicatione conſump-
ſump-
tæ

sumptę sunt, ad quęlibet bella externa idoneę,
quę multum triumphorum possent securitatif-
que conferre. Orienti mox à Constantio Cęsar
est datus, patrui filius *Gallus*. Magnentiusq; di-
uersis pręliis victus, vim vitę suę apud Lugdu-
num attulit, impertj anno tertio, mense septi-
mo: frater quoque eius Senonis; quem ad tu-
endas Gallias Cęsarem miserat. *Eutrop. 10.*

Per hæc tempora etiam à Constantio multis
inciuiilibus gestis, *Gallus* Cęsar occisus est:
vir natura ferus, & ad tyrannidem pronior, si
suo iure imperare licuisset *Sylvanus* quoque in
Gallia res novas molitus, ante diem trigesimũ
extinctus est. Solus in imperio Romano eo
tempore *Constantius* Princeps & Augustus fuit.
Mox *Julianum* Cęsarem ad Gallias misit, pa-
truelem suum, Gallĩ fratrem; tradita ei in ma-
trimonium sorore; cũ multa oppida barbari
expugnassent, alia obsiderent, vbique fœda va-
stitas esset, Romanumque imperium non du-
bia iam calamitate nutaret: à quo modicis co-
piis apud Argentoratum Gallię urbem, ingen-
tes Alamanorum copię extinctę sunt, rex no-
bilissimus caprus; Gallię restituta; multa po-
stea per eundem *Julianum* egregie aduersum
barbaros gesta sunt; submotiq; vltra Rhenum
Germani, & finibus suis Romanum imperium
restitutum. Neque multò post, cũ Germani-
ciam exercitus à Galliarum præsidio tollerentur,
consensu militum *Julianus* factus Augustus
est: interiectoque anno, ad Illyricum obtinen-
dũ profectus est, Cōstantio Parthis bellis oc-
cupato: quibus rebus cognitis, ad bellum ciui-
le conuersus, in itinere obiit, inter Ciliciam &

Cappadociamque, anno imperij octauo & trigefimo, ætatis quinto & quadragesimo: meruitque inter diuos referri: vir egregiæ tranquillitatis placidus, nimis amicis & familiaribus credens; mox etiam vxoribus deditior: qui tamen primis imperij annis ingenti se modestia egerit: familiarium etiam locupletator: neque in honoros sinens, quorû laboriosa expertus fuisset officia. ad seueritatem tamen propensior, si suspicio imperij moueretur; mitis aliàs; & cuius in ciuilib⁹ magis quàm in externis bellis sit laudanda fortuna. *Eutrop. 10.*

Quo mortuo, *Dalmatius* militum vi necatur. Ita ad tres orbis Romani dominatio reducta est, *Constantinum*, & *Constantium*, ac *Constantem*, filios Constantini. Hi singuli has partes regendas habuerunt: *Constantinus* iunior, cuncta trans Alpes: *Constantius*, à fæto Propontidis, Asiam atque Orientem: *Constans*, Illyricum, Italianique & African; *Dalmatiam*, *Thraciam*, *Macedoniam*que, & *Achaiam*: *An nibaliannus*, *Dalmatij* Cæsaris cōsanguineus, *Armeniam* nationesq; circumsocias. *S. Aurel. Victor Histor. antiq.*

Interim ob Italiæ Africæq; ius dissentire statim *Constantinus* & *Constans* cœperunt. *Cōstantinus*, latrocinij specie, dum incautus sædeque temulentus in aliena irruit, obtruncatus est, proiectusque in fluvium cui nomen *Alsa* est, non longe ab *Aquileia*. *Constans* verd, venandi cupidine ductus, dum per silvas saltusque erraret, conspirauere aliquanti militares in eius necem, ac de quibus *Chrestio* & *Marcellino*, simulque *Magnentio*: qui, ubi parandi negotij

negotij dies placuit, Marcellinus, natalem filij simulans, plerosque ad cœnam rogat itaque in multam noctem conuiuium celebrato, *Magnentius*, quasi ad ventris secreta secedens, habitum venerabilem capit. Ea re cognita, Constans fugere conatus, apud Helenam oppidū Pyrenzo proximum, à Gaisone cum lectissimis misso interficitur, anno tertio decimo Augustę dominationis, (nam Cæsar triennio fuerat) æui septimo vicesimoque. Hic fuit debilis pedibus manibusque, articulorum dolore: fortunatus cæli temperie, fructuum prouentu, nulla à barbaris formidine: quæ profectò maiora fierent, si prouinciarum rectores non pretio, sed iudicio prouexisset. Huius morte cognita, *Vetricio* magister militum, Imperium in Pannonia apud Murciam corripuit: quem Constantius non post multos dies regno exuit, grandæuæ ætati non vitā modò, sed etiam voluptarium otium concedens. Fuit autem prope ad stulticiam simplicissimus. *S. Aurel. Victor Histor. antiq.*

Constantius Gallum, fratrem patruclum, Cæsarem pronuntiat, sororem Constantinam illi coniungens. *Magnentius* quoque *Decentium*, consanguineum suum, trans Alpes Cæsarem creauit. His diebus Romæ *Nepotianus*, Eutropiæ Constantini sororis filius, hortantibus perditis, Augusti nomen rapit; quē octauo die vicesimoque *Magnentius* oppressit. Hoc tempore Constantius cum *Magnentio* apud Murciam dimicans, vicit. in quo bello pænè nunquam amplius Romanæ consumptæ sunt vires, totiusque imperij fortunæ pessumdata. Dehinc cum se *Magnentius* in Italiam recepisset,

apud Ticinum plures fudit; incautiùs & (vt in victoria solet) audaciùs persequentes. Nec multo post apud Lugdunum coangustatus, gladio occultè prouiso, ictum pulsù parietis iuuans, transfosso latere; vt erat valli corporis, vulnere, naribusque & ore cruorem effundens; mense imperij quadragesimosecundo, ætatis anno prope quinquagesimo, exspirauit. Ortus parentibus barbaris, qui Galliam inhabitant. legendi studio promptus, sermonis acer, animi tumidi, & immodicè timidus: artifex tamen ad occultandam audaciæ specie formidinem. Eius morte audita, Decentius, laqueo fasciæ ad collum posito, vitam finiuit. *Sex. Aurelius Victor Historiæ antiquæ.*

Hoc tempore Gallus Cæsar à Constantio occiditur. imperauit annos tres. *Siluanus*, Imperator effectus, die imperij vicesimooctauo perimitur. Fuit ingenio blandissimus. quàmquam barbaro patre genitus, tamen institutione Romana satis cultus & patiens. *S. Aurel. Victor Historiæ Antiquæ.*

Constantius Claudium Iulianum, fratrem Galli, honore Cæsaris assumit, annos natum ferè tres atque viginti. Iste in campis Argenteratensibus apud Gallias, cum paucis militibus; infinitas hostium copias deleuit. Stabant acerui montium similes: fluebat cruor luminum modo: captus rex nobilis Chonodomarius: fusi omnes optimates: redditus limes Romanæ possessionis. ac postmodum cum Alamannis dimicans, potentissimum eorum regem Badomarium cepit. Hic à militibus Gallianis Augustus pronuntiatur. Hunc Constantius

sius urgere legationibus, ut in statum nomen i;
pristinum reuertatur. *S. Aur. Vict. Hist. antiq.*

IGitur confestim Dalmatius, incertū quo sua-
fore, interficitur: statimq; triennio post mini-
mū maximumq;, fatali bello *Constantinus* cadit.
Qua *Constans* victoria tumidior; simul per aeta-
tem cautus parū, atq; animi vehemens: adhuc
ministrorū prauitate execrabilis, atq; præcep-
in auaririam, despectumq; militariū; anno post
triumphū decimo, Magnentij scelere circūuen-
tus est: externarum sanè gentium cōpressis mo-
tibus: quarū obsides, pretio quæsitos pueros ve-
nustiores, quod cultius habuerat; libidine hu-
in smodi arsisse pro certo habetur. Quæ tamen
vitia utinam mansissent. namq; Magnentij, ut-
pote gentis barbaræ, diro atq; ingenio; simul
his quæ post accidere, adeo extincta omnia
sunt; ut illud imperiū haud iniuria desideraretur;
tum quia *Fetratio*, litterarū prorsus expers,
& ingenio stolidior, idcircoq; agresti vecordia
pessimus, cū per Illyrios peditum magisterio
milites curaret; dominationem, ortus Mœsiae
superioris locis squalidioribus, improbè occu-
pauerat.

Eum *Constantius* cis mensem decimum, mi-
ræ facundiae vi deiectum imperio, in priuatum
otium remouit: quæ gloria post natum impe-
rium, soli processit eloquio clementiaque. Nam
cū magna parte utrimque exercitus conue-
nissent, habita ad speciem iudicii concione:
quod ferè vix aut multo sanguine obtinen-
dum erat, eloquentia patrauit. Quæ res sa-
tis edocuit, non modò domi, verū militiæ
quoque dicendi copiam præstare: qua demum

vel ardua proclivius eò conficiuntur, si modestia atq; integritate superet. quod maximè cognitum è nostro Principe. quem ramen, quominus statim in hostes alios ad Italiani contenderet, hiems aspera, clausæque Alpes tardavêre. Interim Romæ corrupto vulgo; simul Magnentij odio, *Potentianus*, materna stirpe Flavius propinquus, cælo Vrbi Præfecto, armataq; gladiatorum manu, Imperator fit. cuius stolidum ingenium adoplebi Romanæ Patribusq; exitio fuit, uti passim domus, fora, viæ, ten placque cruore ac cadaueribus opplerentur, bustorum modo: neque percum tantum, verum etiam aduolantibus Magnentianis: qui tricessimo die, triduo minus. hostem perculerant. Sed iam antea, cum externi motus suspectarentur; Magnentius fratri *Decentio* Gallias, Constantius *Gallo*, cuius nomen suo mutauerat, Orientem, Cæsaribus commiserant. Ipsi inter se acrioribus præliis per triennium congressi: ad extremum Constantius, fugientem in Galliam persequutus variè, ambos supplicio semet adegit interficere. Et interea Iudæorum seditio, qui Patriciū nefariè in regni specie sustulerant, oppressa. Neque multò post, ob sæuitiam atque animum trucem, Gallus Augusti iussu interit. Ita longo interuallo, annum ferè post septuagesimum, relata ad vnum cura Reipubl. quæ recens quiescit à civili trepidatione, Siluano in imperium coacto, tentari rursus occæperat. Is namq; *Siluanus*, in Gallia ortus barbaris parentibus, ordine militiæ; simul à Magnentio ad Constantium transgressu, pedestre ad magisterium adolescentior mernerat. E quo dum altius per me-

tum seu dementiam conscendisset; legionum, à quib. præsidium sperauerat, tumultu octauum circa ac vicinum diem trucidatus est. Qua causa, ne quid apud Gallos natura præcipiente noueretur, præsertim Germanis pleraq; earum partium populantibus. * *Sex Aurelius Vict. de Cesarib. part. 2.*

Post Constantinum liberi eius Augusti, id est Constantinus Constantius & Constans: qui regnauerunt annis $\times \times \text{IIII}$. mensib. v. diebus $\times \times \text{III}$. sub quibus hi consules fuerunt.

Acyndinus & Proculus.

Marcellinus & Probinus.

Constantius III . & Constans II . *His COSS. Constantinus bellum fratri Constantio inferens, iuxta Aquileiam Alpe occiditur.*

Placidus & Romulus.

Leontius & Sallustius. *His COSS. Franci à Constante perdomiti, in pacem recepti sunt.*

Constantius IIII . & Constans III .

Amantius & Albinus.

P. C. Amantij & Albini.

Rufinus & Eusebius. *His COSS. magnis rei publ. expensis in Seleucia Syria portus efficitur.*

Philippus & Sallia. *His COSS. Solis facta defectio.*

Limenius & Catulinus.

Sergius & Nigredianus. *His COSS. Constans haud longè ab Hispania, in castro cui Helena nomen est, interficitur, anno ætatis XXX. & Constantius remansit in regno.*

P. C. Sergij & Nigradiani.

Constantius v. & Constans Cæsar.

Constantius vi. & Constans Cæsar. II .

Constantius vii. & Constans Cæs. iii.

Arbitrio & Lollianus. *His COSS. Victorinus rhetor & Mammius grammaticus Roma insignes abeuntur.*

Constantius viii. & Iulianus Cæs.

Constantius ix. & Iulianus Cæs. ii. *His COSS. magna Alamannorum copiæ ad Argentoratum oppidum Galliarum à Cæs. Iuliano deletæ sunt.*

Titianus & Cerealis.

Eusebius & Hypatius.

Constantius x. & Iulianus Cæs. iii. *His COSS. Honoratus nomine, primus Constantinopoli Præfectus urbi esse cœpit.*

Taurus & Florentius.

Mamertinus & Neuita. *His COSS. Constantius Mopsocrenis inter Ciliciam Cappadociamq; moritur, an. ætatis XLVI. Cassiodor.*

Diuisio imperij Romani.

CONSTANTINO obuenerunt Gallia, Hispania, & Alpes Cottia, Britannia, Orcades, Hybernia, Thyle: Constanti Italia & Africa cum insulis, Illyricum, Macedonia, Achaia, Peloponessus, Græcia: C. Constantio Oriens & Thracia, cuius caput Constantinopolis. & cum eo Dalmati⁹ imperauit in omni actione, patruo quàm patri similior, sed virtus obfuit. Nam factione Constantij patruelis, ut diximus, seditione militari interfectus est, cum imperasset annis. iii. neque prohibente, neque iubente Constantio, sed credibilis est huius clandestino consilio facinus peractum fuisse: Constantinus qui in Gallia imperabat, minimè contentus, legatos misit ad fratres, petens ut fieret noua diuisio. & cum

cum non proficeret, post longas querimonias
 fusus opibus Gallicanis, & equitibus Hispanis,
 & alpino peditatu, bellum civile contra ius &
 fas mouit, & primum inuasit propinquas re-
 giones. Constans tunc erat in Dacia pugnans
 contra Getas & Sarmatas. Constantinus ad
 Aquileiam peruenerat. Cuius in agro obuiam
 fiunt milites à fratre missi, qui conatum repel-
 lerent. & cum ille longè viribus præstaret, quia
 per summum nefas acinia ceperat, incautiùs con-
 greditur, lapsusque est in insidias, quibus exer-
 citus circumuentus in medio cæditur. Equus
 principis, vulnere ictus sessorem Constantinum
 deiecit. Cum iaceret humi sine purpura inco-
 gnitus, multis ictib. cõfossus est. Imperauit tri-
 ennio nondû finito. Vixit ann. xxv. *Pomp. Lat.*

Constans post meritam cædem fratris om-
 ni conatu superatis alpihus, Galliam in-
 trat, varioq;ne euentu pugnans biennio partem
 fratris assecutus est. Præfuit aliquandiu vt bo-
 nus rector, post siue debilitate nature, siue ami-
 cis suadeantibus, animum ad delicias flexit: ex
 quo in leues articulorum incidit ægritudines,
 quæ hominem reddiderunt difficilem, moro-
 sum, ansterum: vnde factus est prouincialibus
 grauis, & militibus illiberalis: ea causa seditio-
 nem peperit. Erat in exercitu Magnentius co-
 mes ordinum Augustæ vrbs est Germaniæ Con-
 uiuium militibus exhibuit à mane ad vespertas
 more gentis: inde cubiculû ingressus, statimq;
 egressus est indutus purpura, multis satellitib;
 cinctus: qui consciij non erant coacti sunt assen-
 tiri, abiitq; cû omni turba in prætorium, & dona-
 tiu dedit, positis custodib; cauit ne quis ré ape-

Pompon. Lat.

riret aut referret. Constans quærens mitigare
 tædia articularis morbi, vbicunq; fuisset, vena-
 tibus operam dabat, & ad sylvas diuertebat, v-
 bique cum formosis pusiunculis ludebat & hac
 chabatur, etiam fruens illorum tenera ætate.
 Ad eum missi percussores, qui insidiarentur, of-
 fenderunt Constatem venatione fessum quie-
 scentem: ingressi tentorium nihil tale cogitan-
 tem interficiunt. Quidam dicunt eum vigilem
 cognouisse patricidæ, & abiisse in propinquum
 templum, & insignia imperij deposuisse, & ab
 altaribus tractum cæsum fuisse. Scribunt eius
 horoscopum inspectum à mathematico, qui di-
 xit periturum gremio genitricis. nam Helena
 aua, mortua Fausta matre Constantini, filios
 nutriuit, & vt parens. Constans occisus est in
 oppido haud longè ab Hispaniis, cui Helenæ
 nomen erat Constans si exemplo Ciceronis di-
 didisset, non armasset in suam cædem Magnen-
 tium. Opilius Lænas reus capitis M. Tullio de-
 fensori caput abscidit. Magnentius seruatori
 suo mortem intulit. Nam cùm milites exorto
 tumultu in Illyriis occidere vellent, obiecto pa-
 ludamento imperator texit ac seruauit. Discant
 igitur qui legerint, illorū misereri, & illos ueri
 quorum virtutes cognitæ habeant: aliter pœ-
 na quam illi propter flagitia meruere, in defea-
 torum capita resilit. Pauci præterea reperiun-
 tur qui norint gratificari. Vixit Constans annis
 paulò plus xxx imperauit xiiii. Milites truci-
 darij & coniurati, Magnentium Imperatorem
 salutant. Cùm hæc nuntiata essent Romæ. Ne-
 potianus Imperator à populo & Mirmillonibus
 factus. Heraclides Senator fautor Magnentia-

Pompon. Latius.

na fa

ne factionis populum decepit, factaq; prodicione Nepotianum Augustorum sororis filium, quem gladiatores cingebant, simulans velle cū eo loqui, obtruncat. Caput pilo fixum per vrbis itinera deportatum est. Imperavit dies duodeviginti. *Pompon. Iatus.*

¶ *De Magnentio.*

Magnentius comes duorum ordinum dolo imperator factus, Constantis nomine literas scripsit sub illius signo ad eos qui præerant vel cohortibus vel vrbibus, qui statim ad imperatorem venirent, quos in itinere cædi iussit, ut non esset qui motū faceret. Iam & Roma cesserat: eius enim factio plurimū valebat. Constantius tunc in oriente aduersam fortunam contra Persas experiebatur. Igitur ingēti agmine Italiam petit & Mediolani diu immoratus, fratrem suum Decentium Cæsarem fecit, misitque cum exercitu uti Gallias tueretur, iamq; tota Italia & Africa Magnentij erant. Factio Illyricorum duce Britannione cum nouo imperatore sentiebat; ad Constantium legatos misit cum literis, uti oriente & Thraciis contentus esset, qui nihil respondit. Constantius Gallum patruelem Cæsarem fecit, & reliquit in Oriente: ipse Hesperios petiit viturus fratris cædem, sed ne sua Roma bello ciuili vexaretur, misit ad Magnentium, concedens Galliā si arma deponeret. Tyrannus sperans vincere, non paruit. Ideo ambo ad pugnam se parant. Magnentio priusquā congrediretur, maga consuluit, virginem iugulare, & cruorē vino miscere, potandumq; militibus præbere (nos est immaniū barbarorū cū aliquid secretiūs agunt) ipsa interea carmina per-

agebat. Post hæc p̄fana sacra fit pugna vtrinque magnis copiarum viribus ad Mursam: vicit Constantius magna hostium & suorum strage: verum hostes ad multam partem noctis cæsi. Tyrannus dimisso equo & insignibus in habitu equitis aufugit, equum suum reliquit, ut qui viderent, existimarent sefforem esse mortuum. Victor Imperator die sequenti conscendit tumulum ex quo tota planities conspici poterat: quã cum vidisset repletam cadaueribus, ingemuit. Cæsa fuere supra LIII. millia pugnatorum: omnes cæsi iussu principis sepulti sunt, qui verò vulnerati non perierant, victoris beneficio curati & conservati. Exercitus tyranni fuit ex xxx. millibus: Constantij vero Lxx. millia pugnatorum habuit. Periere illinc xxxiii. hinc prope xxx. Ea pugna attrita fuerunt Imperij Romani vires: nam ij qui cæsi, & numero & robore ad quævis externa bella satis fuissent. Magnentius postquam in tutum locum se recepit, reliquias profligati exercitus collegit, & nouo milite suppleuit, cupidus rursus aleam dimicationis tentare: & priusquam experiretur, misit unum ex senatoribus grandem natu ad Constantium, quod vellet omnibus, præterquam Gallia. Constantius hominem reiecit, opinatus illum speculatorem venisse. Post misit episcopos, nihil prouinciarum quærens, sed tantum ut liceret militare ducis titulo, quibus nihil responsum est. Quod cum accepisset exercitus tyranni, plerique milites adierunt ad victorem. Tyrannus intelligens sibi dimicandum fore, exercitum ex corporis Gallicanis reparauit, misitque dum milites cogeret, assuetum parricidam multis pollicitationibus.

tionibus Antiochiam, qui Gallū confoderet, ut illo cāso Constantius, reliquis rebus Hesperia congeretur Orientem petere propter Peras. Cū trucidarius Antiochiam peruenisset, domū cuiusdam vetulæ diuertit appositā fluuiō Oronti, qui labitur per eam urbē. Orontes antea dictus Ophites, post ab filio Cambyse regis Persarum ibi submerso, vocatus Orontes. Hic in cēna post vina rem cōmunicauit cum paucis, quos inuitauerat, minimē expauescens mulierē ætate confectā. Illa clam se proripuit, & quod audiuerat ad Gallum retulit, qui statim omnes comprehendī iussit atq; necari, vbi quæstionibus ordine suo negotium aperuerūt. Magnentius quia tale consiliū irritum fuerat, rursus præliari statuit. Vicusque est & aufugit Lugdunum. Comites ut victori grati essent, consilium ineunt tyrānum capere & Augusto tradere. Ille vbi se custodiri cognouit, cū fugæ locus deesset, furorē simulauit, & primū fratri Desiderio vulnera intulit, quæ non fuere lethalia, post interfecit quosdam amicos, tandem se confodit. hic exitus fuit ingrati hominis. Decentius Cæsar, qui Gallias tuebatur, audito fratris casu, sibi metuens, laqueo apud Senonas vsus est. Desiderius accessit ad Constantium, ab quo liberalliter exceptus est Geruntium Magnentianæ factionis comitem, exilio victor multauit dum in Gallia esset. *Pompon. Latius.*

¶ De Britannione.

BRITANNION ante tyranni pericula, quocum conuenerat, & imperator ab Illyriano exercitu appellatus Mursæ, quo tempore & Nepotianus Rēniæ posita purpura &.

Pompon. Latius.

Gallica veste indutus, Constantiū adiit, & ob-
 nius veniēti factus est in Thracia, obuolutis pe-
 dibus veniā petiit & impetrauit. Imperator se-
 nem ducein amplexus, patrem eum vocauit, &
 cœnæ adhibuit, ab quo multa de Magnētio in-
 tellexit. Deinde iussit abire Prusiada Bithyniæ
 caput, & propinqua oppida voluit vt ad victum
 senis cōtribuerent, qui plures ministros secum
 ducens, illic magna quiete vixit annis sex, pōst
 decessit. *Pompon. Lat.*

¶ *De Siluano.*

Siluanus Bonitij F. in Gallia natus, qui bello
 Liciniano clarus sub Constantino, tribunus
 sub Magnentio fuit, pōst defecit ad Cōstantiū,
 ab quo missus in Gailiā est. Imperator verò qui
 calumniis aures facilè præbebat, successus eius
 suspectos habuit: quærebat igitur insidiis cir-
 cunuenire. Siluanus vbi accepit, pro concione
 questus est: ita à militibus Cæsar appellatus. Ad
 hunc motū opprimendū mittitur Vrsicinus, qui
 pecunia tribunos Siluani corripit vt occiderēt.
 Agrippinæ igitur de industria facto tumultu cæ-
 sus est: cuius cæde tam magno gaudio exulta-
 uit Cōstantius, vt fere insanus haberetur. præ-
 fuit paulò plus duobus mensibus. *Pomp. Lat.*

¶ *De Gallo.*

Gallus natus est in Massa Veternensi, patre
 Constantio, fratre Magni Constantini, ma-
 tre Galla, Ruñi & Cerealis, qui consulares er-
 rāt, sorore: ac liberaliter educatus, feros mores
 vincere non potuit. Profectus ad Orientem con-
 sedit Antiochiæ, vbi stimulante vxore omne ge-
 nus sauiendi expertus est. Illud verò nefan-
 dum & abhorrendum: noctu cum satellitibus inco-

incognitus errabat per lupanaria & tabernas, explorans submissa voce Græco sermone, quid de Cæsare sentirent; & notabat singulos qui oblocuti fuissent: post aliquo reperto figmento trucidabat, quod antea in vrbe. Roma fecisse Gallienum memoria proditum est. vtrunq; vxoris stimuli exagitabant. missus est ad eum Domitianus præfectus prætor. ab Imperatore, qui de sceleribus Cæsaris iam senserat, vti cū Gallo secretius ageret, & persuaderet venire ad principem, quod cū parū proficeret, addidit mandata & minas: indignatus Gallus, hominē comprehendendi iussit, & custodiæ tradidit. Montium etiam quæstorem, qui tale facinus non probabat, coniecit in vincula, suadente vxore ambos perforum tractos & verberatos in fluuiū proijci mandauit. Quod vbi accepit Imperator, misit qui Gallum adducerent. Ille vxorem Constantiam ire ad fratrem iubet, placaturam eius indignationem & hæc in itinere decessit. Cuius morte audita Constantius edicto Gallum dignitate priuauit, exilio damnat. & ne longius rem protrahat (omnem autem eius securitatē in morte Galli posuerat) percussoribus mandat iuuenem obtruncare. Hi fuere Seruianus reus maiestatis, paulo antè absolutus, & Pentadius notarius, & Apodemius, qui premo Gallo & vti noxio manus post terga reuincto, ceruicem absiderunt. In foro truncus relictus est. post paulo quàm illi missi sunt, pœnituit Imperatorem, & destinauit ciuillimos qui prohiberēt, & ij retenti fuerunt ab Eusebio eunacho. Is enim erat præpositus cubiculi cuius cōsilio princeps ferè omnia agebat, quāuis Gallus me-

xuerit pœnas dare. Imperauit annis IIII. Vixit
 vndetriginta Cōstantiæ corpus delatum ad vr-
 bem, & in suburbano viæ Nomentanæ post pri-
 mum lapidem sepulchro maiorum illatum est.
 Constatius in Oriente aduersa fortuna res ges-
 sit. hostis enim semper superior fuit. Anno XI.
 imperij Persica palma præcepta semel est teme-
 ritate militum ad Singaram. nam ðeties cū ho-
 ste congressus, & in hoc prælio cū victoria pro-
 eo staret ad hostes transit non sine graui vulne-
 re. Amissa est Singara & Bizabda & Amida. Cū
 accepisset de fratris cæde, dubius agebatur p-
 maneretne contra acerrimos Persas, an ad vin-
 dicandam Europam remearet. Sapores Arme-
 nias vexabat. Iamq; Nisibin obsedit, quam vr-
 bem Luculli arma iuris Rom. fecerāt quo tem-
 pore Mithridates Ponticus ad opem Tigranis
 soceris confugerat. Nisibis vrbs est Mygdoniæ,
 sic appellauere proxima Syriæ Macedones, à
 nostris dicta Antiochia. Huic cū capta fuit à
 Lucullo, præerat Guras Tigranis frater, quem
 Romanus dux apud se honorifice tenuit. Bar-
 bari Nisibin, Antiochus Antiochiam nomina-
 uit. Expugnandæ vrbi intentus Sapores, belli-
 ca tormenta admouit. Alueum fluij qui me-
 diam secat vrbem alio ductis fossis deduxit sed
 ex hoc non obfuit propter frequentes illic fon-
 tes puteosq; qui satis suppetebāt. Cumq; hoc
 non procederet, occlusit meatum fluminis, de-
 inde emisit, vnde impetus aquarum subuertit
 partem mœnium. Nisibenses noctu citissime
 obstruxerunt tabulis trabibus & terra. Cum il-
 lusit dies rex veritus ab expugnatione reme-
 sta mœstus abiit. Nisibeses muros inflant v-

re. In hac expeditione rerum amisit XX. millia hominū. Massagetæ absentia regis ex superiore parte Persida inuascerant abigentes prædam. Rex regno tuendo properauit. Constātius subsidiarios milites misit, Nisibin & mœnia firmari iussit, inducias cum Sapore fecit & priusquam Europam peteret, Gallum patruelem Cæsarem pronunciauit, iunxitq; ei matrimonio uxorem Constātiā sororem suam, præfecitq; copiis Orientis. ipse contra Tyrannos properauit & pacem ubiq; fecit. & cum vndiq; in Europa late victor esset, sedatis bellis ciuilibus, ludos Arelatæ dedit ante VI. Iduum Octob. Quo die imperiū sumpserat Italiam venit, Mediolani constitit, & inde vt Galliis subueniret. Iulianum patruelem adoptauit, misitq; in Gallias cum paucis militibus; ipse petiit urbem comite Ormisda regis Persarum filio; nobilitatē urbis & maiestatem admiratus est. Nobilitatē stans audiuit, vulgus sella curuli sedens in foro, & qui hostes præter Persas deerant, suis manibus scripsit *Constantius totius orbis dominus*; infanior Domitiano, qui inscripsit, *Dominus & Deus vester Domitianus*. Huius ænulus cœpit odio habere viros claros. cum opera urbis inueneretur, ardor incessit statuam equestrem eriger. similem illi quæ Traiani erat in eius atrio; & Ormisdæ qui pone sequebatur mentem aperuit. At ille subridens respondit prius oportere stabulum fieri molis equi capax. Imperator conticuit. Locus admonet de Ormisda inspicere. Narses plures habuit more Persico vestes, e illustribus suscepit Adarnasse n, Ormisdam & Narsen. Ex humili generis uxore, verū

Supra ceteras formosa, genuit Saporem. Adarnasses successurus erat, quia maior natus, sed coronam non assecutus est ob ingentem sauitiam. Mesopotamij tentorium ex corio camelorum intexto auro arte Babylonica, dono miserunt ad Narsen. filio dedit Narses, & interrogauit an placeret. Respondit Adarnasses, magis ei placere si imperaret, quod ex hominum coriis longe pulchrius facturus esset. Huius vocis memoria, & alia crudelissima quæ in initio regni fecit, regnum abstulit. Itaque omnibus prapositus communi consensu Petrarum Sapores, qui caso illo, Narsen fratrem luminibus priuauit, Ormisdam in vincula coepigit. Huius verò mater & soror, & vxor, corruptis pecunia custodibus, carcerem ingressæ linam iuueni dederunt, quam secum tulerant: quo instrumento fibula compedum dissoluta est. Vbi opus peregit, illæ pingue conuiuium custodibus exhibuere: qui dum cibo & potu graues quiescunt, Ormisda aufugit, & in castra Romanorum venit ultimis Constantini Magni annis. Sapores re intellecta uxorem sequi maritum iussit. Ormisda bello ciuili a Constantio prapositus est turmis equitum. Fuit enim vir fortis ac certus iaculator, nunquam iaculum frustra emittens, antè designans quo esset iaculaturus. Bellis Europæis eius claritudo omnibus nota fuit, & magnam sibi laudem propagauit. Constantio redeunti ad Orientem, legati Saporis occurrunt ad Sirmium, petentes restitui Mesopotamiam & Armenias, aliter pax non esset. Constantius Augustus ad hæc rescriptit, Persas seruasse Macedonibus, & Macedonas serare Romanis, hac ratione iniuria.

ria petis. Mesopotamiam maiores nostros cœ-
pisse, Persas irrupisse latronum occupantium
more, Armenias cœsisse Romano imperio, vi-
cto Tigraue, contra quem iustum bellum ges-
sit L. Lucullus, qui Mithridatem hostem popu-
li Romani hospitio, & affinitate fouendum ex-
ceperat; & ipsum Mithridatem nulla contume-
lia lacessitum, sponte iniuriis ac cœdibus affe-
cisse Romanos; & Persas irrupisse sapiens in Ar-
menias, & à patre tuo Narse non bello occupa-
tas, sed insidiis intercepras. Qua de re desine
hæc petere quæ nostro iure tuemur: pacem quæ
petis, minimè, sed cœditiones eius recusamus.
Sapores lectis literis bellum mouit, Nisibin fru-
stra obsidione tentauit: nam inde repulsus est.
Post in alias vrbeis profectus, tantum Amida
potitus est, quæ non satis firmo præsidio tene-
batur. eam solo æquauit. Ea res coegit Constan-
tium consortem eligere, censuitq; accerseri Iu-
lianum patruelem, Galli fratrem, quem adopta-
uit pro concione ad milites, & Cæsarem fecit.
Non me præterit qui sub Constantio milita-
runt, scribere Iulianum adoptatum fuisse in
Gallia Cisalpina propter irruptionem Germano-
rum, qui Gallias vastabant, vt ab rapinis ho-
stilibus Gallias, quas præcipuè amabat, libera-
ret. Alij scribunt Athenis adoptatum. vbi-
que fuerit, assensu militari purpuram induit ante
diem VIII. Iduum Nouemb. Arbitratione & Lol-
liano COSS. & Galliam missus, priusquàm pro-
cisceretur, Helena Constantij soror ei iuncta ma-
trimonio est. & quia periculum imminerebat, Ca-
lend. Decemb. egressus cum exiguo supplemen-
to, deductusq; est per aliquot millia passuum ab

Aug. maturauitq; iter Taurinos versus. Ferunt consilio Eusebij quarentis perdere totum genus Cōstantini. paucos milites fuisse datos Iuliano, vt ab hostibus occideretur: quod illud præcipuè indicat, quoniam obsessio apud Senonas, auxilium nō misit. Secus euenit. re enim bene gesta in Galliis sapit s hostes profligauit, ultra Rhenum coegit, multos captiuos abduxit, XI. fere milia nostrorū qui belli iure seruebant ab Alemannis recepit & prope Argentoratū urbem Galliarū totum fere Alemannorum exercitū perdidit. Iam inde Barbarica cladis monimentum habuit, quod nisi contigisset, vrbs minime nota in obicuro esset. & præter omnium opinionem, in solo hostili multa præclara gessit. Cumq; eius successus felix haberetur non caruit calumniis apud Augustum & erant qui appellabant eum loquacem talpam, ali purpuratam simiam, alij græcicum lationem. & erant qui mollem Asianum, Græculumq; fallacem. & sub specie sapientiæ foliolum. Constantij enim aures ad fidem præstandam faciles pronæq; erant. quod cum sciret Iulianus, ægrè tulit. & metuit ne idem sibi, quod Gallo fratri eueniret. ideo iam tunc cœpit cautiore esse, & post victoriam ingentis pugne cum hostium peremptorum magni acerui essent, cadavera in fluium proiecta concordia assensu victoris exercitus vocatus est Imperator, & inde Augustus. nomen Augusti pertinacissimè reuocauit: hinc tumultus militum fuit, nudatis ensibus cogentium meritum cognomen accipere. Itaq; vt illi quiescerent annuit. non reperiatur diadema, facere tentauerunt ex nouo.

do muliebri. Iulianus vetuit, asserens non esse boni euentus augurium. Tribunus coronā attulit non longe differentem ab corona, quæ solet in xysto victoribus dari. Marcellinus scribit Maurum comitem ordinis detraxisse sibi torquem (draconarius enim erat) & capiti principis aptasse. Post vero usus est diademate micantibus gemmis exornato. Fœdus cum Alemanis percussit, illis restituentibus ablata. Deinde misit ad Constantium Pentadium quendam magistrum copiarum cum literis, in quibus erat tantummodo Cæsaris titulus. Summa literarum hæc fuit: Milites sapientius victores, & qui diu pro Republica pugnaverunt ut præmia laborum & diuturni sudoris petere possent, melicet repugnantem Imperatorem appellauere. Non ignoras antiquæ consuetudinis esse, qui sub ducibus ac Cæsaribus militant, non licere præmia Romano iure poscere; quia ea causa iusta censeri debet, te exoro qui communis es parens, ut æquo animo ad communionem imperij me patiaris, ne miserī milites frustra effudisse sanguinem videantur. Addebat in fine se polliceri missurum certatores equos ex Hispaniis, & promptos milites ex Galliis. id quidem erat annuum tributum. Erat Constantius cum accepit epistolam Iuliani, Cæsareæ in Cappadocia; ultra solitum excanduit. Cæsareæ ante dicta Mazaca, est posita in radicibus Argei montis. & nihil referbens edixit expeditionē contra Persas, pro qua Orientem petierat ita suadentibus qui utilitatem Reipub. quærebant. Eius animus cum legit literas, præcepit fuit vertere copias contra Iulianum. post paulo lega-

tos placide abire iussit, quibuscum misit Leonam quaestorem cum mandatis, cui & literas dedit: in quibus admonebat iuuenem ut Cæsaris nomine contentus, Augusti maiestatem poneret. Leonas Parrhisius exceptus honorifice est. Et postquam in campum cum armata multitudine stans pro tribunali velut contionaturus, literas Imperatoris legit, cum ventum est ad Cæsaris nomen, omnis turba clamitare coepit. *Iuliane Auguste salve, Iuliane Auguste, dii te seruent, Iuliane Auguste, dii te sostitent*. Postea vnum ex his quæ mandauerat Constantius, actum est, hoc est, Nebridium præfectum prætorio factum, submoto Florentio: & hoc minime processisset, nisi Iulianus ex sua sententia prouenire diceret. Iulianus, ne ardor militum frigeret, legatos rursus ad Constantium mit- tit, ipse profectus est ad limites Germaniæ. Imperator interea accersuit Arsacem regem Armeniæ, uti fidus cum Romanis perscueraret, neu fallaciis Persarum animaduerneret. Post misit ad reges Transtigritanos, ut in fide permanerent, ne deficerent ad Persas. Iulianus in Germania ordinatis rebus, statuit Viennæ hyemare. Non desunt qui scribunt mandatum fuisse Leonæ, ut obiceret beneficia Imperatoris Iuliano, ut homini ingrato: & illum questum etiã de Constantio, de cæde parentum ac fratris, & inuocasse vltiores deos, deinde iussisse abire omnes ab exercitu, qui dicta Constantij probarent. At vxor Constantij Augusti moritur, & ducta est Faustina, vtraq; forma pulcherrima: sed illa mœstitia ac dolore interiit impotentia genialis thori. Cum ad bellum ciuile Iulianus

se pararet, existimans Constantium nunquam ad concordiam venturū, vxor eius Helena moritur. Iussit corpus Romam perferri. & sepeliri in suburbano Nomentanæ viæ, vbi antea Constantia soror sepulta erat. Falsum est quod iam pridem sororem expulerit, quæ castissima erat. Iulianus fertur dixisse militibus, vt se pararent contra Constantium, priusquam ille aduersus se moueret impetum. In ipsa expeditione, quia multi erant in exercitu Christiani, iussit vt quisque coleret, quos vellet deos. Ipse verò ne ab fide abhorrens animos militum alienaret, ingressus templum in natali Saluatoris: vt alij dicunt, in solenni Epiphaniæ, & vnâ cum cæteris adorauit, & diuinis rebus interfuit. Pòst vt se corrigeret, dicebat se properare vt coniungeret exercitus, & præsciret quo die esset Imperator, moriturus, vt per nocturnam quietem præmonitus erat, quando vocem audierat: *Cum Iuppiter erit in fine Aquarij, & Saturnus in XXV. parte Virginis, Constantius dominus Asia morietur.* Cum ex Antiochia veniret Tarsum Imperator Aug. vt Iuliano obuiam iret, incidit in febriculam semper æqualem, ratusq; est gestatione aboleri. Vestus lectica est per inuia itinera vsq; ad radices Tauri montis. Ibi in statione quadâ quæ appellatur fons Mopsi, Græcè Mopsocrenis intrinsecus exurente calore, aucta febris est; adeo vt corpus tangi non possit. Hic cum deficeret, successorem statuit Iulianum, pòst paulò mortuus est ante III. Non. Octob. Vixit annos XL. & paucos menses; Imperauit an. XXXIII. Iulianus vbi accepit de morte Constantij, citissimè petiit Constantinopolim. Corpus principis con-

ditum in loculo, Iouinianus qui pòst imperauit, domesticorum protector, cum regia pompa Constantinopolim perduxit, & sepulcro maiorum intulit, interq; diuos relatus est. Prope finè vitæ se palā accusare solebat, q̃ occisor suorum fuerit, quod Iulianum Cæsarem fecisset, & quod in noua credulitate numinū esset. Natura debilis ad coitum fuisse traditur in victu parcissimus. Lata lege, vetuit phasianum & summen conuiuiis inferri nunquam spuisse memoratur. In iudiciis iustus & moderatus, si secretiores consultores non habuisset: ad iram tardus, bellis ciuilibus fortunatus, Persicis semper infelix. Sarmaticis varius: bis Sarmatici cognomen inscripsit. Nam cum Sarmatis, Dacis, & Quadis fœdera feriret, & in suggestu orationem haberet, barbaris male audientibus quod ad hoc opus assuei non erant vnus è Quadis secessit, & stercore alterū è calceis repleuit, sub veste tulit, & propius accedens in vultum concionantis proiecit. Id de decus mereri puto, qui inter rusticos aut philosophari aut rhetorice loqui volunt. In fide semper fauit Arrianis. quorum causā synodum habendā præcepit. Statuta est conuentus dies Imperator indignatus erat, quod mandauerat Alexandro Episcopo nouæ Romæ, vt in communionē exciperet Arrium cum tota factione, & Alexander negauerat, qui prostratus orabat ne sineret Deus à pernicioso lupo suum ouile corrumpi. Tempus appetit. Arrius cum argumentosis syllogismis ingressus est, fauente Eusebio Eunuchō. & in initio priusquam pudendum os solueret, correptus coeliaco dolore, secessit vt o-

nus ventris deponeret: & cū niteretur vi expellere, vna cum stercore animam emisit. Hunc finem meruit homo perfidus ac malignus, qui venenum in vbe Dei latius seuit aconito vehementius: vnde geniti in fide Saluatoris ignes inextinguibiles, quibus Asia Africa & bona pars Europæ fidelibus & iuxta credetibus erepta sunt. Præfuit Alexander annis XXIII. Successit Paulus homo iustus, quem Constantius consilio Eusebij Eunuchi submouit, & in eius locum subrogauit Eusebium Episcopum Nicomediensem militem Arrij. Paulus ad urbem Romæ se contulit, petiitq; ab Episcopi Romæ auctoritate restitui in suam dignitatem: & quoniam vitæ sanctitas merebatur, ab Iulio pont. in sedem restitutus est. Constantius indignatus, hominem exilio prius mulctauit: deinde minime cōtentus interfici iussit. Qua de re hæretico Arriano successit Macedonius Arrius. Hoc in loco digredi non ineptum putemus, vt scilicet ostendamus Episcopum Rom. caput catholicæ fidei semper fuisse. Roma ipsa terrarū dea & gentium regina poscere videtur Dei sedes & imperij generis humani. Sed vbi noua Roma præsentibus Augustis lacertos extulit, absentia principum, nostra Roma paululū imminuta: vtraq; tamen vrbe principatū sibi vindicante, nescio quo fato præfectis obtemperauimus, & aliquando Augustulis, & sæpenumero regibus Gothorum. Itaq; per ea tempora Episcopalem maiestatem, nutibus Imperatorū Constantinopolis sibi vsurpauit. Nos verò non cessimus, sed passi fuimus ne ira principū obesset, qui vrbis sacratissimæ dignitatem Barbaro-

rum prædæ reliquerant. res non potuit diu differri. Phocas Imperator totius maiestatis decus iniuria ablatum restituit, & publico decreto sanxit: nam pleriq; Episcopi Constantino-
politani malè vñ auctoritate, prauis opinionibus fidei simplicitatem turbauerant. Romani verò pont. semper habitì orthodoxi & iustissimi, vt ipsi Græci in historijs tradiderunt. Episcopus igitur Rom. & diuino iussu, & humanæ rationis vinculo, generis humani parës & princeps est. Nam illud perpetuò mansurum quis dubitat? *Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.* Constantius eques optimus & certus iaculator, eloquens, & carminib; componendis aptus. quòd fuit in suos ferus, non caruit exemplis, quod sic fecisset Caligula, Domitianus, & Commodus, & F. Seueri Antoninus: in ceteros vt Gallienus, qui tormentis adigebat homines fateri quod vellet. In Galliis & Pannoniis triumphales arcus erexit, magno prouincialium dispendio. *Pomponius Lætus.*

H I tres Imperium, quod per manus à patre acceperunt, ita partiti sunt, vt Constantinus maximus natu Gallias, Hispanias, Britanniamq; insulam obtineret: Constanti Italia cū Illyrico, & Græcia cederet: Byzantium & Oriēs Constantij esset, qui Dalmatium socium Imperij haberet: quem haud multò post dolo exceptum militari factione oppressit, cū annos treis imperasset. Nec durauit diu fratrum concordia: siquidem in nefarium bellum rapti fratres: nam Constantinus Gallico exercitu fretus, Constanti fratri bellum intulit: quod dum cupidius, quàm cautius gerit, ad Aquileiam exceptus

ptus infidiis, nondum triennio finito, vulneribus confectus petiit. Inde Cōstans victor, cum non sine labore prouincias transalpinas in potestatem redegisset, egit primū optimū principem: mox aduersa valetudine, siue rerum felicitate mutatus, ingratus omnibus esse cōpit, donec & ipse Magnentij dolo dormiens intra tentorium, ad Helenam oppidū oppressus est, cum imperasset annos XIII: vixisset paulò plus XXX.

Constantius eadem fratris vlturus, ingenti exercitu aduersus Magnentium comparato, ingenti illum pralio & memorabili, ad Murtium fudit: quo Romani vires Imperij penè concidere, LIII. millibus vtrinque desideratis. Mox cum Magnentius bellum reparasset, & ad Lugdunum iterum victus esset, gladio sibi latus aperuit: sed & Decentius frater, qui Cæsar ab eo dictus fuerat, laquei morte præpostera vitam finiit. Nam Eritannioni antea Constantius veniam petenti facile dederat. Is Britannion ad eò expers literarū est habitus, vt ne prima quidem elementa calleret. Cæterum Constantius Gallum à se antea dictum Cæsarem ferocientem, & insolentem supra Cæsaris nomē interfecit: & contra Persas infelicitè confixit militum suorum stultitia. Quibus ad sua abeuntibus, quæ Massagetæ vastabant, dum Romā inuisit. Iulianum Galli fratrem, treis & viginti annos ætatis agentem, Cæsarem à se factum, in Gallias aduersus Alemannos eas vastantes misit: ipse in Persas iterum contendens, dum arre ferret Iulianum à militibus Augustū esse dictum, apud Mopsacrenem iuxta Tauri mon-

Egnatius.

250 HIST. ANTIQ. LIB. IIII.
tis radices astuantissima febre decessit. Vixit
annos XL. Imperauit XXXIII. Egnatius.

IVLIANVS APO

STAT A.

IVLIANO in externos hostes
exper̃te felicitatis principi, aduer
sus Persas modus defuit. Is enim
ingēti apparatu, utpote totius or
bis regnator, infesta in Persas si
gna cominuit; instructam com meatibus clas
sem per Euphratē inuexit. Strenuus in ingres
su, multa Persarū oppida ac castella, aut susce
pit dedita, aut manu cepit. Cū contra Ctesiphontē, in Tigridis & Euphratis ripa iam mix
ti castra haberet ludosq; campestres, ut hostis
solicitudinem demeret, per diem agitasset, no
ctis medio impositos nauibus milites, in vltē
riorem ripam repentē transuexit. qui per ardua
nitentes, qua difficilis etiam per diem & nullo
prohibente fuisset ascensus, Persas terrore subi
tō miscuerunt: versisq; agminibus totius gen
tis. apertas Ctesiphōtis portas victor miles in
trasset, ni maior prædarū occasio fuisset, quam
cura victoriæ. Tantam adeptus gloriam, cum
de reditu à comitibus admoneretur, intentio
ni suæ magis credidit. & exustis nauibus, quā
à transfuga. qui se ad fallendum obiecerat in
ductus in Madenam viæ compedia sectaretur,
dextrum aduersa Tigridis ripa nudato militū
latere, iter relegens, dum incautius per agmē
errat, excito puluere, ereptus e suorum conspe
ctu, ab hostiū obuio equite, conto per illic ictus.
inqui-

inguinum tenuis vulneratus est. Inter effusionē
nimij sanguinis, cum suorum ordines licet sa-
cius instaurasset, cunctantem animam, multis
suos alloquutus, efflauit. *S. Rufus.*

Hinc *Iulianus* rerum poritus est; ingentiq̃ue
apparatu Parthis intulit bellum: cui expe-
ditioni ego quoq; interfui. Aliquot oppida &
castella Persarum in deditiōem accepit, vel vi
oppugnauit. Assyriamq; populatus castra a-
pud Ctesiphontem statua aliquandiu habuit:
remeansq; victor, dum se inconsultius praelius
injerit, hostili manu interfectus est, v. l. Cal.
Iulias, imperij anno septimo aetatis altero &
trigesimo atq; inter diuos relatus est: vir egre-
gius, & Rempubl. insigniter moderaturus, si
per fata leuisset: liberalibus disciplinis appri-
me eruditus, Græcis doctior atq; adeo, vt La-
tina eruditione nequaquam cum Græca scien-
tia conueniret sacundia ingenti; promptæ me-
morix & tenacissimæ. in quibuldam philoso-
pho propior: in amicos liberalis sed minus di-
ligens quam tantum principem decuit. fuerūt
enim nonnulli, qui vulnera gloriæ eius inter-
rent, in prouinciales iustissimus & tributorum,
quatenus ferri posset, oppressor. ciuilis in cun-
ctos: mediocrem habens aetarij curam: gloriæ
auidus ac per eam animi picrumq; immodici.
nimius religionis Christianæ infector; perin-
de tamē, vt cruce abstinere Marco Antonino
non ablimilis. quem etiam amulari studebat.
Eutrop. lib. 10.

Iulianus mandatis mollioribus refert, se sub
nomine celsi imperij multo officiosius pari-
surum. Hinc Constantius magis magisq; ardēs

dolore, atq; , vt erat taliū impatiēs, in radicibus Tauri montis apud Mopsocrenen febris acerrima, quam indignatio nimia vigiliis augebat, interijt anno xui quarto & quadragesimo, imperij nono atq; , tricesimo; verū Augustus quarto vicesimoque; octo solus, cum fratribus atq; Magnentio sedecim, quindecim Cæsar. Felix bellis ciuilibus, externis lacrymabilis: mirus artifex in sagittis: à cibo vinoq; & somno multū temperans: patiens laboris: facundia cupidus; quam cū assequi tarditate ingenij non posset, aliis inuidebat. Spadonum aulicorumque amor deditus, & vxorum: quibus contentus, nulla libidine transuersa aut iniusta polluebatur. Sed ex coniugibus, quas plurimas sortitus est, præcipue Eusebiam dilexit; decoram quidem, verum per Adamantias, & Gorgenias, & alia importuna ministeria, vexantem famam viri, contra quā *fœminū modestioribus* mos est; quarum sæpè præcepta maritos iuuant: Namq; , vt ceteras omittam, Pompeia Plotina, incredibile dictū est quanto auxerit gloriam Traiani: cuius procuratores cū prouincias calumniis agerent, adeo vt vnus ex iis diceretur locupletium quemq; ita conuenire; *Qua habes ad mensam? alter, Vnde habes?* tertius, *Tone qua habes?* illa coniugem corripuit, atque increpans, quod laudes suæ esset incuriosus; talem reddidit, vt postea exactiones improbens & detestans *fiscū* *liens* vocaret quod eo crescente, artus reliqui tabescent. Igitur Iulianus, redacta ad vnū se orbis Romani curatione, gloriæ nimis, cupidus, in Persas proficiscitur. Illic à transfuga quodam in inuidia delectus, cum eum hinc inde.

inde Parthi vrgerent, è castris iam positis, arrepto tantùm clypeo procurrit. cumq; inconsulto ardore nititur ordines ad prælium componere, ab vno ex hostibus, & quidem fugiente, conto percutitur. relatusq; in tabernaculum, rursusq; ad hortandos suos egressus, paulatim sanguine vacuatus, circa noctis ferè mediũ defecit; præfatus, consultò sese de imperio nihil mandare; ne, vti solet, in multitudine discrepantibus studiis amicorum, ex inuidia, Reipublicæ, discordia exercitus periculum pararet. Fuerat in eo literarum ac negotiorum ingens sciëntia: æquauerat philosophos, & Græcorum sapientissimos. Vsu promptior corporis, quàm validior quidẽ; sed brevis fuit. Hæc minuebat quarundam rerũ neglectus modus: cupido laudis immodica: cultus numinum superstitiosus: audax plus quàm Imperatorem decet: cui salus propria, cùm semper ad securitatem omnium, tum maxime in bello conseruanda est. Ita illum cupido gloriæ flagrantior peruicerat; vt neq; terræ motu, neq; plerisq; præsagiis, quibus verabatur petere Perlidem, adductus sit finem ponere ardori; ac ne noctu quidem visus ingēs globus cœlo labi, diem belli cautum præstiterit. S. Aurel. Victor Histor. antiq.

Iulianum Cæsarem, cognatione acceptum sibi, Transalpinis præfecit: isq; nationes feras breui subegit, captis famosis regib. Quæ quamquam in eius fortuna, Principis tamen & consilio accidere. quod adeo præstat, vt Tiberius Galeriusq;, subiecti aliis, egregia pleraq;: suo autem ductu atq; auspicio minùs paria, experiri sint. At Iulius Constantius, annos tres atque

viginti Augustum imperium regens, cum exter-
nis motibus, modò ciuilibus exercetur, ægrè ab
armis abest: quìs tyrannide tantorum depulsa,
sustentoq; interim Persarum impetu, genti Sar-
matarum, magno decore, confidens apud eos,
regem dedit: quod Cnæum Pompeium in Ti-
grane restituisse, vixq; paucos maiorum fecisse
comperimus. Placidus clemensq; pro negotio:
literarum ad elegantiam prudens: atq; orandi
genere leni iucundoq;: laboris patiens, ac de-
stinandi sagittas mirè promptus: cibi, omnis li-
bidinis, atq; omnium cupidinum victor; cultu
genitoris satis pius, suiq; nimis custos: gnarus,
vita bonorum Principum, Reipubl. quietem regi.
Hæc tanta, tamq̃ue inclyta tenue studium pro-
bandis prouinciarum ac militiæ rectoribus; si-
mul ministrorum parte maxima absurdi mo-
res; adhuc neglectus boni cuiusque, fœdauere.
atq; vti verum absoluiam breui, vt Imperatore
ipso clarius; ita Apparitorum plerisq; magis a-
trox nihil. *Sextus Aurel. Victor de Cesarib. par. 2.*

Constantio successit Iulianus, qui regnauit
Anno vno, sub quo hi Consules fuerunt.

Iulianus IIII. & Sallustius. *Hic COS. Iu-
lianus post victoriam apud Persas occiditur, anno æra-
tu XXXII. Cassiodorus.*

Iulianus *Parabata & Apostata* (id est, perduél-
lis, siue transgressor & desertor) Romanorū
Imperator, Constantini Magni Imperatoris ne-
pos ex fratre Dalmata & matre Galla. Scripsit
de Cæsaribus seu Imperatoribus Romanorum,
ab Augusto exortus. alium librum de tribus fi-
guris; & quæ Saturnalia vocantur: Misopogo-
nen, (id est, osorem barbæ) seu Antiochicum:
Vnde

Unde mala sint secūdum indoctos: Ad Canem (seu Cynicum) Heraclitum, quo pacto secta Cynica tractanda sit: Epistolas omnis generis, & alia. Ad Iulianum multæ causæ deferebantur, cum homines affatim fruerentur æquitate iudicis. Neq; enim dilationes erant earum; quæ lege sancitam, è receptis scriptis haberent iniquitatem, & hominibus iniustis alienaq; detinentibus auxiliarentur: sed aut statim æquitas naturæ consentanea demonstranda erat, aut mora & peraltinatio suspecta habebatur. Grauis igitur & molestus erat: atque ob hæc etiam improborum & iniustorum natio excitabatur. Neque enim iniuste agere, neque celare iniurias licebat. Ac faciles ad eum aditus, infestiores etiam eum reddebant improbis. Nam quia sæpe in publicum propter sacra & victimas prodibat, naturaque mitis erat in omni congressu, nemini colloquium negabatur. Ac ille quidem maledicta & iras improborum dissimulabat, minimeque curabat. De obitu Iuliani Parabata & impij oraculum huiusmodi exstabat: *Sed quando sceptris tuis Persicum sanguinem, usque ad Seleuciam agitando gladius domueris; Tum sanè te ad Olympum ducet igni fulgens curru, cum procelli permixtum in vertiginibus, abiecta mortalium morum ærumnosa molestia. Venies autem ætherij luminis paternam aulam: Unde cum aberrasses, humanum in corpus venisti.* Exstat & oraculum ei datum, cum iuxta Ctesiphontem versaretur: *Terrigenarum quondam genus deleuit consilio pollens Iupiter, inimicissimum beatis Olympiis ades tenentibus.* Romanorum Imperator Iulianus Deo similis, pugnans Persarum vrbes & moenia lon-

ga, cominus pugnantium, deuastauit igni validoque ferro: Assidueque domuit & vrbes & gentes multas. Quin & occidentalium virorū, Alamanico solo præliis crebris capto, vastauit arua. ¶ Libanius Iulianus autem Parabates, quamuis tanta mole negotiorum suscepta, tamen dicendi gloriam expetebat: & Antiochenum sophistam, cui Libanio nomen erat, supra modum admirabatur: partim quidem forsan, quod eum probaret; partim etiam vt magnum sophistam Proxesium dolore afficeret, alterū illi præferendo. Acacius quidem certè, homo dicendi peritus, & Phryx Tuscianus, semper illum propter hæc accusabant; eiusque iudicia reprehendebant. ¶ Ἐπίσκοπος Plato & cæteri philosophi germanos eruditionis amatores, sodales vocabant: quos & Iulianus imitabatur, in congressibus eruditorum omnes sodales appellans, non elatus imperio. *Suidas.*

FL. Cl. Iul. Iulianus natus est Constantino-
poll, patre Constantio Constantini fratre,
matre Basilina nobilissima fœmina: fôrma liberali, ingenioque ad literas & ad arma satis accommodato. Mater grauida somniauit se parituram Achillem: excitata, marito narrauit. peperit antequam pariendi tempus sentiret. hinc parentibus bona spes de filio fuit, datūque est & iniuriandus & erudiendus Eusebio Episcopo Nicomedix. Primò bonæ indolis puer apparuit. vtinam non habuisset rhetorem Libanium, ab quo ita institutus est, vt prætermis-
sæ ueritatis cognitione, puerilem animum ad antiquorum credulitatem flexerit. Itaque sub illo immutatus est, Mercurium præponens cum
etia.

Etis. non caruit tamen in cæteris laude: similis
 existimatus Tito, vt frater Gallus Domitiano,
 bellorum successibus comparatus Traiano: res
 ei fuit cum ferocibus Germanorum populis,
 vt Traiano contigit, nondum principi: clemē-
 tia Antonino, moderatione M. Aurelio, litte-
 rarum studio magnis philosophis. Cumq; his
 affectus, soporiferæ quieti multum detrahēs,
 insomnes noctes aliquando, cum utilitas Rei-
 publicæ posceret, ducebat: & musis vigilias im-
 pendeat: nulloque adhibito remedio, mini-
 mo strepitu excitabatur. Philosopho venienti
 statim occurrebat, ne ab literatis rusticitatis
 reus citaretur. memoria plurimum valuit: in
 rebus gerendis optimos imitabatur principes:
 in re venerea citra omnem suspensionem vixit:
 modesta liberalitate semper vsus: eunuchis &
 pantomimis & morionibus nihil vnquam lar-
 gitus. Illud incredibile dictu, postquam solus
 imperauit, hostes populi Romani intra suos
 terminos se continuerunt, & in laudes noui
 principis accendebantur. Restabant profligan-
 di & domandi Persæ. Itaque cum ingenti ap-
 paratu egressus Constantinopoli, transmissis
 Bosphoro, à Chalcedone Nicomediam procef-
 sit, quæ olim regia, & ampla vrbs ædificiorum
 sumptibus, terræ motu corruerat: memor
 quod illic educatus erat, ingemuit: per Bithy-
 nos Gallogræciam venit, & inde Antiochiam
 Orontis petiit, Orientis apicem: & cum loci
 situs omnes ad voluptatem inuiter, princeps
 ibi suapte natura continentissimus fuit. Ex-
 cus imperandi ordine iustitia è cælo ad mor-
 tales rediit. Iulianus quantum inuit consula

tum, adscito Sallustio collega, quem præferebat Galliis præfectum. Quum ver appeteret, Hieropolim venit, hinc in Mesopotamiâ signa commouit, post peruenit Cercusium (ferè instar Insulæ inter Euphraten & Xaborectoram amnes positum est) quod Diocletianus mœnibus amplificatum, excelsis turribus circumdedit. Hic moranti allatæ sunt ab Sallustio literæ: vt expeditionem in Persas differret, & diis verantibus cederet. Sed quis fato repugnat? transgressus flumen, pontem auelli iubet, Zaitamque ventum est, vbi Gordianum Imperatorem exercitus tumultu inruit: quem Licinius hostis bonorum euerit. Iulianus vbi hostes properè adesse intellexit, concionem habuit, afferens maiorum nostrorum exempla, initium faciens à Ventidio vsque ad Maximianum, quod ferè omnes rediere laureati, præter Gordianum & Carum, ille insidiis mortalium, hic ira Deorum sublatus. Hostes à prælio abstinerunt. Ipse Assyriam depopulatus, vrbes, oppida partim vi cepit, pleræque deditionem fecere, victorque cum ingenti gloria profligato exercitu hostili, vsque Ctesiphontem peruenit. Castra aliquandiu illic habuit, cum exercitu satis lecto. Dum remeat, facem fereno vidit cælo. Aruspices Hetrusci vetabant quicquam tentandum, quia signum erat infelix: Iulianus & hoc contempsit, vt antè Sallustij monitus: postquam illuxit, castra mouit. Persæ sæpius afflictæ terga inuadunt, & priusquam laborantibus subueniretur, hostilis ex improviso globus in cataphractos irruit. Sic mos Parthorum vt confusos cedant. Dumque Impera-

Imperator incautiùs sese infert, vulnus excep-
 pit: emissà hasta incerti militis, transmissio
 brachio & costis, hæsit fibræ iecinoris: dum
 auellere conaretur, scidit digitorum neruulos:
 prolapsus in ceruicem equi, veloci cursu in ca-
 stra relatus est: adhibita fomenta paululum
 dolorem leniuere: poscit equum & arma vt
 prælium reuisat: cum spiritus deficeret, con-
 cionem habuit, differuitque mortem esse sum-
 mum præmium. Petiit inde quid ageret Ana-
 tolius. Sallustius respondit, Beate degere. in-
 gemuit amici casum quod interfectus esset: cir-
 cumspectantes qui dolore conciti deslebant, sua
 auctoritate castigauit, turpe quidem principẽ
 sideribus conciliatum lugere: inde cum philo-
 sophis ei sermo fuit de immortalitate animæ.
 Epotaq; frigida aqua vita solutus est, annum
 agens alterum & X X X. ante VI. Calend. Iulij.
 In suburbana villa agri Tarsensis Iulianus se-
 pulchritus est & in diuos relatus. Successor, si vi-
 xisset, decreuerat nobile sepulchrum. Homo
 statura exigua & gracili, maiestate conspicuus,
 inter veteres heros connumerandus: amplian-
 do imperio & Reipubl. gubernandæ satis ido-
 neus, si fata commisissent: ore & manu (vt in-
 quit ille) consultor patriæ: imperauit solus an-
 num vnum, menses VII. ab eo quod Cæsar
 fuit annos VII. Corpus Procopius Tarsum
 vsque perduxit, & tumulo dedit; inde abiit, &
 nusquam nisi ex improviso Constantinopoli
 purpuratus apparuit. Mirum creditu, barbaræ
 nationes cum plurimum diligebant, à militi-
 bus adeo obseruatus, vt in creando nouo pri-
 cipe Iulianum legerint, ab vocis similitudine

una litera immutata. Memoria & liberalitate clarus, tributa parcius exigenda mandauit, licet sint qui nolint, gloriæ cupidius appetens, & cum Christianos nimis insectaretur, sanguine tamen abstinuit. Hostes morte nostri principis elati & circumfusi, castra quæ spatium trium millium passuum complebant, disperdere quærebant. Romanis verò controuersia fuit in eligendo. Constantiani Abilum præponebant, procures Gallorum Sallustium, qui propterea quod senex & valetudinarius esset, recusauit. Dumq; mora fieret ob certamen, clamantibus militibus maturandum esse, Iulianus eligitur domesticorum primus. *Pomponius Latrus.*

Constantio extincto, Iuliano facile cuncta cessere. Puer hic ingenio sublimi, callido, & literarum ardentissimo, Gallias sub primum accessum præter omnium spem, Alemānorum incursum vastitas asseruit, regemq; eorum coepit: inde Augustus à militibus saluatus Parisius, mortuo (vt dixi) Constantio, aduersus quæ bellum ciuile parabat, Persis adepto Imperio bellum indixit: vbi dum inconsultius agit, Persæ viri dolo in deferra cum exercitu ductus, conto traiectus periit. Sunt qui sagitta è cœlo missa vulneratum dicāt. Vnde in nefariam vocem erumpens, *Vicisti Galilæe* (sic enim Christum appellabat) occubuerit. Christianos impio quodam odio adeo insectatus, vt studia, & militiam hisce interdixerit: plerosq; præmiis, & illecebris, quasi machinis à vera pietate auerterit. Quinetiam Imperator (ita Deo visum) aduersus nos libros edidit: ille verò si ingenium, indolemq; egregiam ad veram pietatem, quam

quam puer imbiberat, conuertisset, inter egregios principes adnumerari potuit: decessit annos agens alterum & trigesium. Solus annū vnum, menses treis imperauit. *Egnatius.*

IUVIANVS SEV IOVIANVS.

IOVIANVS præliis superiorē, sed confusum subita morte amisit imperatoris, suscepit exercitū. Quum comineatus deficerent, & via in reditu prolixior immineret & ieris crebris excursibus nunc à fronte nunc à tergo, mediorum quoque latera incurfantes, iter agminis morarentur, consumptis aliquot diebus tanta reuerentia Romani nominis fuit, vt à Persis primus de pace sermo haberetur, ac reduci confectus inedia exercitus finiretur; conditionibus (quod nunquam antea accidit) dispendiosis Romanæ Reipubl impositis, vt Nisibis & pars Mesopotamiæ tradere-
tur: quibus, cupidior regni quàm gloriæ, Iouianus imperio tudis acquieuit. Quàm magno deinceps ore tua ô Princeps inuictæ facta inclyta sunt personanda? Quibus me licet imparem dicendi nisu & tuo grauior præparabo: maneat modò concessa Dei nutu cui credis, & ab amico cui creditus es numine indulta felicitas, vt post hanc ingentem de Gothis, etiam Baby-
lonia tibi palma pacis accedat. *Sextus*

Rufus ad Valentinianum.

Post hunc *Iouianus*, qui tunc domesticus militabat, ad obtinendum imperium consensu exercitus electus est. commendatione patris quam sua militibus notior. qui iam turbatis rebus, exercitu quoq; inopia laborante, vno à Persis atq; altero prælio victus, pacem cum Sapore necessariam quidem, sed ignobilem fecit, multis finibus, ac nonnulla imperij Romani parte tradita: quod ante eū annis mille centum & duobus de viginti ferè, ex quo Romanum imperium conditum erat, nunquam accidit. Quinetiā legiones nostræ, ita & apud Caudium per Pontium Telesinum, ita & in Hispania apud Numantiam, & in Numidia sub iugum missæ sunt, vt nihil tamen finium tradere-tur. Ea pacis cōditio non penitus reprehenden-da foret, si fœderis necessitatem, cū integrū fuit, mutare voluisset: sicut à Romanis omni-bus his bellis quæ commemorauī, factum est. Nam & Samnitibus & Numantinis & Numi-dis confestim bella illata sunt: neq; pax rata fuit. Sed dum æmulum imperij veretur intra Orientem residens, gloriæ parum consuluit. Iraque iter ingressus, atque illyricum petens, in Galatiæ finibus repentina morte obiit: vir aliàs neque iners, neque imprudēs. multi ex anima-tum opinantur nimia cruditate: inter coenā-dum enim epulis indulserat: alij odore cubicu-li, quod ex recenti tectorio calcis, graue quie-scentibus erat: quidam nimietate prunatum, quas graui frigore adoleri multas iusserat. De-cessit imperij mense septimo, quartodecimo Calend. Martias: ætatis, vt qui plurimum ac mi-nimum tradunt, tertio & trigésimo anno: ac be-nignita-

algnitate principum qui ei successerunt, inter diuos relatus est. nam & ciuitati propior, & natura admodum liberalis fuit. Is status erat Romanæ rei, Iouiano cedens & Varroniano Coss. anno vrbis conditæ millesimo centesimo & nonodecimo. Quia autem ad inclytos principes venerandosque peruentum est, interim operi modum dabimus. Nam reliqua stylo maiore dicenda sunt: quæ nunc non tam prætermittimus, quàm ad maiorem scribendi diligentiam reservamus. *Hic finit Historia Eutropij, à cuius fine Pauli Diaconi Historia incipiet.*

Iouianus, genitus patre Varroniano, incola Agri Singidonensis prouinciæ Pannoniæ, imperauit menses octo. Eius patri, cum liberos crebros amitteret, præceptum somnio est, eum qui iam instante vxoris partu edendus foret, diceret Iouianum. Hic fuit insignis corpore, latus ingenio, literarum studiosus. Hic, dum à Perside hieme aspera mediaq; Constantinopolim accelerans, cruditate stomachi, rectorio noui operis grauatus esset, repente interiit, annos gerens proximè quadraginta. *Sex. Aurel. Victor Histor. antiq.*

Post Iulianum, sequenti die Iouianus ex Primicerio domesticorum factus est Imperator: qui regnauit mensibus VIII. sub quo hi Consules fuerunt.

Iouianus & Varronianus. *Hic COSS. Iouianus Imperator exoritur anno aetatis XXXIII. Casiodorus.*

Iouianus Imperator Romanorum orthodoxus, magna cura & solitudine complexus est ecclesias, & exilantes episcopos reuocauit.

& ad S. Athanasium misit, vt sinceræ fidei certitudinem scripto sibi declararet: isque illi misit epistolam rectis sententiis refertam. Imperavit post Iulianum: qui, cum optionem dedisset militibus, vt aut sacrificarent, aut exaucterarentur: hic zonam deponere maluit. Nisibin profectus urbem populosam; ac duos menses ibi commoratus, quidquid pecuniæ habuit consumpsit: incolas nullo benigno sermone aut beneficio profectus; homo non suapte virtute, sed propter paternam gloriam ad tantum fastigium euectus. Fuit etenim non quidem prorsus infirmo corpore, nec bellicarum rerum rudis; sed rudis & expers doctrinæ, etiam quod habebat ingenij, per ignauiam obscurabat ac delebat. Hic post Iulianum, vt dictum est, imperio Romanorum potitus, omnibus rebus despectis, dignitate, quam consecutus erat, frui studebat: atque è Perside fugiens, in fines Romanorum, ad ostentandam fortunam suam properabat: ac Nisibim, urbem Romanæ olim ditionis, Persis dedit. Deridebatur igitur cantilenis & versibus, aliò detortis, & famosis libellis, ob Nisibidis prodicionem. Idem Iouianus, ab vxore sua incitatus, ædem elegantissimam, ab Adriano Imperatore ad consecrationem Traiani patris, conditam, & à Iuliano bibliothecam designatam eunucho cuidâ Theophilo, cum omnibus libris cremavit, ipsis concubinis cum risu pyram incenditibus. Antiocheni autem Imperatori irati, famosos libellos partim humi abiiciebant, vt quiuis tolleret ac legeret, partim parietibus affigebant. Erant autem huiusmodi: *Venisti è bello, utinam*
ibi

ibi perisses. & Dysparsi, forma præstantissime; & reliqua. & Nisi ego te captum, & caris vestibus exutum, lana & tunica, quæq; pudenda obtegunt, ipsum plorantem ilico in Persas remisero. Anus autem quædam pulchritudinem, & magnitudinem eius conspicata, cum amentem esse didicisset; Quanta, inquit, est longitudo & profunditas, tanta est stultitia. Et alius quidam homo priuatus, magna voce in circo equestri clamare ausus, risum præbuit omnibus, cum inania quædam & frigida de statura illius dixisset. Ac grauius aliquid commissum esset; ni Salustius quidam seditionem compescuisset. Iouianus. verò hyeme Ciliciam & Galatiam petens. Dastanis obiit, fungo venenato deuorato. In principatu autem humanum & liberalem se præbuit. Sub Iouiano fuit Acacius Cæsareæ Palæstinæ episcopus: qui libellum de orthodoxa fide scripsit, synodum Nicænam comprobans. Suidas.

V Arronianus comes ordinum agri Indigenensis incolâ in Pannonia, liberos vtriusque sexus cum plures exstulisset, mœrore anxius, vt qui sine prole esset, admonitus est per nocturnam quietem, vti filium, qui nasceretur, Iuuiantum vocaret, fore vt viueret, & ad purpuram venturus esset. Itaque editum filium Iuuiantum appellauit. præceptoribus, cum ætas posceret, erudiendum dedit. non parum liberalibus artibus profecit, ingenio valde ad omnes disciplinas prompto. Pater militia clarus, notissimus erat: & iam emeritus secesserat in auitos agros vt quiesceret, & agriculturae incumbere.

Iulianus electus est princeps. & statim antesignani Iulianum clamauerunt, qui in medio, quiq; postremi erant, opinati Iulianum reuixisse, ingenti lætitia effusi choreas ducebant, cum nouus Imperator purpuratus, castra comitantibus primoribus circumiret, & conspectus esset ab ignaris homo incuruus, statura proceræ, statim lacrymæ obortæ sunt. auspiciū haud felix præsentis imperij. reductus in tentorium de imminente periculo sermonem fecit, adhibitis tribunis & comitibus. Instabat totus exercitus deduci in Mesopotamiam. hostes à tergo territabant, quamuis semper victi. fames in castris erat, & rerum penuria. & quamuis noster exercitus victor esset, rerum difficultatibus, & recenti cæde ducis timebat, adeo vt si hostis irruisset, magnam intulisset cladem. cœptū est consilio iter. Institere hostes cum elephantis, qui graui nidore terruere equos. opem ferentibus Iouis & Herculiis Gallis, restiterunt beluis. Vbi Carras ventū est, infelicitate Crassī nobis tanta trepidatio non fuit. hinc Duram oppidum hoc in loco quatrimum consumptū est. hinc miles cum abiret, peruenit ad Tigridē iam auctum cœlestibus aquis. metus erat trāsire. Galli assueti fluentia perfringere, ingenti animo ingressi. ad alteram ripam perueniunt, ibique hostes obseruantes ripas, obtruncant. illos secuta est cætera turba. Ad hæc venere oratores à Persis Surenas (nomē est dignitatis post regiam) & alij proceres offerentes conditiones pacis, si non æquas, attamen necessarias. Consult. uerūt cum Imperatore primates, iētumq; est fœdus non sine calamitate Rom. imperij.

Prouin-

Prouinciæ quinque; Transtigritanæ, quas victor Galerius Maximianus acceperat, restitute sunt, Asarzamena, Mozena, Zabdizena, Rheumena, Carduena: tradita & Singarena, & Nisibis, & pars Mesopotamiæ: non tradita tamen est Ctesiphon. & ita fines veteres innouati non sine magno imperij dispendio. Accessit maior ignominia: vetitus est pop. Rom. Arsaci regi Armeniæ amico ac fido auxilium contra Persas ferre, quod nunquã antea ad hoc coactus est. visaque est libertas victricium armorum corruisse. Idem est ignobile fœdus ad annos XXX. & religioso ritu vtriusque gentis confirmatum. exercitus inde in tutum perductus est. Iulianus cum peruenit ad locum, Dadaстана vocant, qui diuidit Bithynos à Galatis, assiduo labore longi itineris, aut recenti tectorio, positus ibi prunis, mortuus est. Sunt qui scribunt incidisse in morbum ex varietate ferculorum, quibus repletum corpus, quod audivissimè illic iumebat, concoquere non potuit, & cruditate periisse. Vixit annis XXXIII. Imperauit menseis septem, à Valentiano in diuos relatus est. *Pompon. Latius.*

Hic Varronianus pater, Pannonia patria, staturæ proceræ, ingenij amœni, nec à literis abhorrentis: qui à militibus primò Imperator salutatus, deceptis similitudine nominis, quasi Iulianus reuixisset, cum Persis pacem magis necessariam, quàm honestam, Transtigritanis prouinciis quinque; amissis, iniit. Accessit noxæ ignominia, dedecus grauius: vetitus Imperator Rom. Arsaci socio opem ferre. Perit octauo Imperij mense Dadaстанis oppido, dum cubiculum ingreditur noui tectorij, prunis etiã arden-

VALENTINIANVS L ET VALENS.

VALENTINIANVS, impera-
uit annos duodecim, minùs die-
bus centum. Huius pater Gratia-
nus, mediocri stirpe ortus apud
Cibalas, *Funarius* appellatus est;
eò quòd venalitium funem portanti, quinque
milites nequirent extorquere. eo merito adsci-
tus in militiam, vsq; ad præfecturæ prætorianæ
porentiam conscendit. ob cuius apud milites
commendationem, Valentiniano imperiũ re-
sistenti aggeritur. Hic Valentem consanguineũ
suum sibi socium in imperio adsciuit: ac demũ
Gratianum filium, necdum plenè puberẽ, hor-
tatu socrus & vxoris Augustum creauit. Hic Va-
lentinianus fuit vultu decens, solers ingenio,
animo grauis, sermone cultissimus. quanquã
enim ad loquẽdum parcus, seuerus, vehemẽs;
infestus tamen vitiis, maximeq; auaritiæ: cuius
punitor ipse fuit acer. & in iis quæ memoratu-
rus sum. Hadriano proximus. Genera vetustis-
simorum meminisse, noua arma meditari: sin-
gere terra seu limo simulacra: prudenter vt lo-
cis, temporibus, sermonibus: atque, vt breuiter
concludam, si ei infidis hominibus, quibus se-
se quasi fidissimis prudentissimisq; dederat, ca-
rere; aut probatis eruditissq; monitoribus vtĩ
licuisset, pfectò haud dubie princeps enituisset.

Huius.

VALENTINIANVS I. & VALENS. 369

Huius tempore *Firmus* apud Mauritaniam regnum inuadens, exstinguitur. Valentinianus apud Bergentionem legationi Quadorum respondens, anno xui quinto & quinquagesimo, impetu sanguinis, voce amissa, sensu integer expirauit. quod quidem intemperantia cibi, ac saturitate, qua artus diffuderat, accidisse plures retulere. Itaque eo mortuo, *Valentinianus*, adhuc quadriennis, auctore Equitio, ac Mero-baude propinquo, vbi cū matre fuerat allatus, creatus est Imperator. *S. Aur. Vict. Hist. antiq.*

Post Iuuianū Valentinianus Tribunus scu-tariorum apud Nicæam Augustus appella-tus fratrem Valentem Constantinopoli in com-munionē adsumit imperij, qui regnauit annis xiiii. mensib. v. sub quo hi Consules fuerunt.

Valentinianus & Valens.

Gratianus & Dagalaiphus.

Lupicinus & Iouinus. *His COSS. Gratianus, Valentiniani filius, Ambianis Imperator factus est. Apud Atrebatas lana cælo pluuia mixta de-*

Valentinianus ii. & Valens ii. (fluxit.

Valentinianus N.P. & Victor.

Valentinianus iii. & Valens iii.

Gratianus ii. & Probus.

Modestus & Arintheus.

Valentinianus iiiii. & Valens iiiii. *His*

COSS. Saxones cæsi Deusione in regione Franco-rum. Burgundionū LXXX. fere milia, quot num-quam antè ad Rhenum descenderunt. Clearchus præfectus vrbi Constantinopoli necessariam aquā, & quamdiu ciuitas optabat, induxit.

Gratianus iii. & Equitius.

P.C. Gratiani iii. & Equitij.

Valens v. & Valentinianus. *His C.O.S.S. Valentinianus apoplexia Brigitone moritur.* Cassiod.

ANNO ab vrbe condita M.C.XIX. Valentinianus XXXVIII. è Pannonia Cibaliensi editus, cum esset tribunus scutariorum apud Nicæam, Augustus appellatus, fratrem Valentem Constantinopoli in communionem regni assumpsit. Huius pater Gratianus mediocri stirpe ortus apud Cibalas, funarius appellatus est, eo quod venalitium funem portanti quinque milites nequiverint extorquere. Eo merito adscitus in militiam, usque ad præfecturæ prætorianæ potentiam conscendit. Ob cuius apud milites commendationem, Valentiniano imperium resistenti illatum est. Qui cum sub Iuliano Augusto, Christianitatis integram fidem gereret, cum, ut dictum est, scutariorum tribunus esset, iussus ab Imperatore sacrilego aut immolare idolis, aut militia excedere, sponte discessit: nec mora Iuliano interfecto, Iovinianoq; mortuo, Valentinianus, qui pro nomine CHRISTI amiserat tribunatum, in locum persecutoris sui accepit imperium. Qui cum iam anno tertio imperij cum Valente fratre ageret, Gratianum filium necdum bene puberem hortatu focrus & vxoris Augustum creauit. Eodem anno apud Atrebatas vera lana de nubibus pluviæ mista defluxit. Constantinopoli grando miræ magnitudinis decidens nonnullos hominum extinxit. Procopius apud Constantinopolim his diebus tyrānidem inuadens, apud Phrygiam salutarem extinctus est. Plurimique eius partis cæli, atque proscripti sunt. Per hæc tempora terremotus per totum orbem factus.

factus est. Ita mare littus egressum est, vt Sicilia, multarumque insularum vrbes concussa, & subruta, innumerabiles ferme populos ruinis oppresserint. Valens interea ab Eudoxio arrianae hæreseos episcopo baptizatus, in sauis-
simam hæresem delapsus est, conatusque catho-
licos persequi: sed fratris autoritate compres-
sus est. Ea tempestate Athanaricus rex Got-
thorum Christianos in gente sua crudelissime
persequitur, & ad coronam martyrij sublima-
uit. Valentinianus *Saxones* gentem in oceani
littoribus & paludibus inuisitam, virtute at-
que agilitate terribilem, in Romanos fines eru-
ptionem meditantem, in Francorum finibus
oppressit. Burgundionum quoque plus quam
lxxx. millia armatorum ripæ Rheni fluminis
insederant. Qui tamen non multo post tem-
pore Christiani effecti sunt. Valentinus inter
hæc in Britannia, antequam tyrannidem inua-
deret, oppressus est. Valentinianus anno im-
perij sui vndecimo, cum Sarmatae sese per Pan-
nonias diffudissent, easque vastarent, bellum
in eos parans, dum apud Brigionem oppidum,
Quadræ legationi responderet, anno eius
quinto & quinquagesimo subita effusione san-
guinis, quæ græcè *ἀνὶ πλῆθους* vocatur, voce a-
missa, sensu integer expirauit, quod quidem
intemperantia cibi, ac saturitate, qua artus dis-
fuderat, accidisse plures detulerunt. Fuit au-
tem imperator egregius, vultu decens, solerti
ingenio, animo grauis, moribus Aureliano si-
milis, sermone cultissimus, quanquam esset ad
loquendum parcus, seuerus, vehemens, infe-
ctus vitis, maxime auaritiæ: seueritatem tamen

eius nimiam, & parcitatem, quidam crudelitatem & avaritiam interpretabantur. Acer in iis quæ memoraturus sum, Adrianoque proximus probatur, pingere venustissimè pronus, multa meminisse, arma noua meditari, fingere cera seu limo simulacra, prudenter vti locis, temporibus, sermone. Atque, vt breuiter concludam, si ei infidis hominibus, quibus sese quasi fidissimis & prudentissimis dederat, carere, aut probatis vti licuisset, perfectus haud dubiè princeps enituisset. *Pauli Diaconi de gestis Romanorū liber primus, ad Historiam Eutropij additus.*

Valentinianus Romanorū Imperator, Christianus; cū eiisdē cum Patre naturę Christum esse sentiret, nulla in re aduersarios lædebat. Fuit & ad leges ferendas promptissimus; in id quoq; intentus, vt thesauri iustè acciperentur: (id est, ne per iniuriam fiscus aueretur, aut per iniuriā exhauriretur) in deligēdis magistratibus accuratus, & inexorabilis contumacium vltor, in bellis fortissimus. Valens aut Arij opinionī addictus, multos in exilium misit, quo tēpore Romanę ecclesię Liberius præsuit, Alexandrinę verò Athanasius, & Cōstantinopolitanę Eudoxius, Arianę sectę magister. ¶ Salustius præfectus prætorio, Valentinianū suo suffragio designauit Imperatorē. Qui cū imperium suscepisset, edicta proposuit, vt si quis à se affectus esset iniuria, Imperatorem adiret. Verum nemo questus est. fuit enim integerrimus Salustius. Hic Valentinianus præpositū Rhodanum, qui Berenicen viduam iniuriis affecerat, mulieri de illo conquestę iudicē dedit Salustium: à quo cōdemnatus præpositus, cū iudiciū illius nihil faceret,

faceret, ab Imperatore in Hippico crematus est, omnibus archieunuchi bonis viduæ assignatis. Quo exēplo territi mortales, omni iniuria abstinerunt. [λαίας, pecora, prædas] Cū Scythæ incursionem in fines Romanorū fecissent, magnamq; prædam abegissent, Imperator Valentinianus iratus, & vehementius vociferatus, vocis instrumentis ruptis obiit. *Suidas.*

Post Iuuiani mortem exercitus Niceæ, quæ vrbs caput est Bithyniæ, Valentinianū Gratiani filium imperatorem elegit. Nam L. Equitius, qui Illyrico præerat, quoniā absens, præteritus est. Augustus Cæs. Valentem fratrem tribunum stabuli fecit. post paulò Cōstantinopolim cū venisset, & in suburbanum concessisset, consensu omniū ipsum Valentē consortem imperij & Aug. pronuntiauit. Præerat eo tempore Romæ Rufius Turcius Apronianus literis & reipub. moderandis habenis vir clarus & illustis. Procopius qui genus suum ad Constantinum referebat, & paucis suffragationib. purpuram induerat, pœnas cœpti motus dedit. Porro Valens Gotthos, qui Procopio auxilia miserant, victos Thracia exegit: & victor magister Equ. Atalaricum regem Gruitugrorū (bellicosa gens est) vertit in fugam, & pacem dedit. Interea Valentinianus Saxonas oceanī accolas inter inuias paludes domuit, Alemānos attriuit, & victor ad oceanum peruenit: deinde in febrē incidit, qua liberatus, pro cōcione, exercitu assentiente, alterū ex filiis Gratianū, insignibus ornatū, appellauit Augustū, statimq; expostulatus publicarū rerum admonuit, & vrbi Romæ præfecit Orphitū. Picti & Scoti Germaniq; gētes

Britanniam inuadunt: illi Caledonios & Veturionas occupant, ij depopulantur insulam. Sarmatæ præsidem, quem Romanus imperator dederat, expulerunt. Parthi suo consilio qui Armeniam irruerant, occurrente Arintheo legato, abierunt. sic prouincia liberata est: Alia via Saporess rex Persarum rupto fœdere nos tentauit, Ctesiphontem cepit, ibique hyemauit, & Valens Antiochiæ. Ad Aquilonem inquieta rebellat Germania. Eò missus cum exercitu Theodosius primus magister equitum, cuius prosperi successus similes ferebantur actis L. Domitij Corbulonis in Armenia sub Nerone, & L. Veturini sub Traiano. Valentinianus exacta Treuiris hyeme, Gallias reuertitur, & post paulò dum intentus audit legatos Quadorum, qui latrocinia excusabant, subita ira accensus incidit in morbum, quo arescentibus venis, cum sanguinis nihil emitti posset, mortem obiit. Imperauit annos vndecim, menses octo, dies viginti. *Pompon. Latiss.*

VALENS, GRATIANVS & VALENTINIANVS II.

VALENS vna cum VALENTINIA NO germano suo, de quo diximus, regnauit annos tredecim, menses quinque. Hic Valens, cum Gotthis lacrymabili bello commisso, sagittis saucius, in casam deportatur vilissimā: ubi, superuenientibus Gotthis, ignique supposito, incendio concrematus est. In quo probanda hæc fuere: Fuit possessoribus consultor bo-

nus : mutare iudices rariùs : in amicos fidus : irasci sine noxa periculo cuiusque : sanè valde timidus. Huius temporibus PROCOPIVS tyrannidem inuadens, exstinguitur. S. *Aurel. Vict. Histor. antiq.*

Post quem Gratianus, adsumpto in imperiũ Valentiniano fratre cum patruo Valente regnat : sub quo hi fuerunt consules.

Gratianus IIII. & Merobaudes. *His COSS. Alamannorum circiter xxx. millia apud Argentariam oppidum Galliarum ab exercitu Gratiani caesa. Gotthi diffunduntur in Thracia.*

Valens VI. & Valentinianus. *His COSS. 2 Gotthis in Thracia Valentis trucidatus exercitus. Ipse quoque Imperator, incensa domo, ubi se occultauerat, igne combustus est.*

Anno ab vrbe condita millesimo centesimo vigesimo octauo Valens trigessimus nonus imperiũ orientis quatuor annis Valentiniano mortuo tenuit, Gratiano Valentiniani filio in occidentali parte regnante, qui sibi Valentinianũ fratrem paruulum admodũ socium creauit imperij. Hic enim Valentinianus dudum laudante vxore sua pulchritudinem Iustinæ, sibi eã sociauit in matrimonio, legesq; ppter illã cõcessit, vt omnes qui voluissent, impune bina matrimonia susciperent. Nam diu populosas fore gentes, quia hoc apud eas solenne est. Accepta ergo, vt diximus, Valentinianus Iustina, edidit ex ipsa quatuor filios, Valentinianum, quem sibi, vt præmisimus, Gratianus sociauit in regno, & Gratiã, Iustamq; , & Gallam. Valens igitur impietatem quam dudum meditatus fuerat, operibus explens, lege data vt monachi militarent.

nolentes per tribunos & milites fustibus iussit interfici. Quorū innumeram multitudinē per vastas tunc Aegypti solitudines diffusam constat, præcipuē quæ apud Nitriam martyrij consecuta est palmam, ac per singulas ybiq; prouincias aduersus catholicas ecclesias, & rectę fidei populos diuersa sunt illata incommoda. Interea in Africę partibus Thirmus sese excitatis Maurorum gentibus regem constituens, Africam, Mauritaniāq; vastauit. Cōtra quē Theodosius, Theodosij qui pōst imperio præfuit, pater, à Valentiniano missus, effusas Maurorū gentes, multis præliis fregit. Ipsum quoq; Thirmū afflictū & oppressum ad mortē coegit. Qui postea quā experientissima prouidentia Africā composuisset, stimulante inuidia iussus à Valente interfici, apud Carthaginem baptizari in remissionē peccatorū præoptauit. Ac denum gloriosa morte occumbens, percussori iugulum vltro præbuit. Ea tempestate gens Hunnorū diu inaccessibleis seclusa montibus, repentina rabie percreta, exarsit in Gotthos, eosq; cōturbatos ab antiquis sedibus expulit. Gotthi trāsito Danubio fugientes, à Valente sine vlla fœderis pactione suscepti sunt. Deinde propter intolerabilē auaritiā Maximi ducis fame cōpuli in arma surgentes, victo valētis exercitu sese per Thracias infudere. omnia cēdibus, incendiisq; vastantes. Quib. cognitis, valens Antiochia egressus, cū aduersum Gotthos exercitum aptaret, sera peccati pœnitentia stimulatus, episcopos, ceterosq; sanctos reuocari de exiliis imperauit. Denique lachrymabili cum Gotthis bello cōmisso, ad primum Gotthorum impetum perturbatz equitū

Rome-

Romanorum turmæ, nudatos pedites deseruere. Qui mox equitatu hostium septi, ac sagittarum nubibus obruti, insuper cum amentes metu huc illucque fugitarent, funditus interiere. Ipse imperator cum sagitta faucius, versusque in fugam, ob dolorē nimium sæpe equo laberetur, atq; in vilissimā casulam deportatus esset: superuenientibus Gotthis, igneque supposito crematus est. Denique petentibus Gotthis, ut eis episcopos mitteret, a quibus fidei rudimenta susciperent, Valens doctores ad eos Arriani dogmatis misit, sicque vniuersa illa gens effecta est Arriana. Iusto itaque dei iudicio ab illis igne crematus est, quos ipse perfidiæ succenderat igne. Gotthi verò imperatore occiso, iam securi ad urbem properant Constantinopolitanam, ubi adhuc Dominica Augusta Valentis vxor multas pecunias plebi largita, ab urbis vastatione hostes submouit, regnumque cognatis fideliter utiliterque seruauit. *Paul. Diac. lib. i.*

Valens Imperator Romanorum, peruersis imbutus opinionibus, hæreticorum defensor, via patrum suorum est ingressus. Nam & episcopos relegabat, & presbyteros, & diaconos, & monachos; Tatiano tum Alexandriæ præsidente. Multos Christianos excruciauit, & quosdam cremauit. Verum hæc omnia fecit post mortem Athanasij. Homines igitur orthodoxi in urbe Constantinopolitana, spe concepta clementiæ Valentis, legatos ad eum Nicomediæ degentes miserunt, sacri ordinis viros LXXX. quorum duces erant Theodorus, & Curbagus, & Menedemus: quos vniuersos vnâ cum naui succendi iussit. omnes itaque cum naui conflagrantes quæque

dem vsq; ad Dacibiza durauit, ibique dissoluta est. Huius execrandi Valentis tempore, Lucius, episcopus quidam sectæ Arrianæ, statim instar lupi in ecclesiam impetû fecit: & Petrus Româ aufugit. Lucius autem ita grassatus est, vt nec in gentilium persecutionibus simile quidquam sit factum. Nam tria millia hominum emisit, qui è medio tollerent & perderent viros pios in deserto. ¶ Valens Romanorû Imperator, Arrianæ opinioni addiçt⁹, multos in exiliû egit, quo tempore Romanæ Ecclesiæ Liberius præsidebat, Alexandrinæ Athanasius, Constantinopolitanæ Eudoxius, Arrianæ religionis doctor. *Suidas.*

¶ Nterea Hunni seu Alani, qui sunt Tartari & Nomades, Scythæ qui longè antè à regione trans Tanaim venerant, superato Istro, qui limes erat, vagi Pannonias, Epirumq; & Thessaliâ direptis & incensis aliquot vrhibus, grauius vastauerunt. Maiores nostri viri boni, non ambitiosi, non contentiosi, sine auaritia & luxu Scythas irruentes repulerunt. At verò cum opes in pretio fuere, & mensæ magnis sumptibus paratæ, & maior cibi condiendi quàm virtutis cura, Scythis bellatorib. cessimus, grauius vulnera perpeßi sumus. Imperatores duo Decius pater ac filius, non sine magna strage cum Scythis congregientes victi cecidere, ac post Valens pater ex Antiochia accitus, tantam pestem auertere non potuit: sed magna clade victus, terga dedit & in fuga vulneratus decidit ex equo, acceptusque in vile tugurium, inter fomenta expirauit. Victor Alanus cum persequeretur, locum armatis sepsit: & quia capere primo impetu non potuit, incens quod illic Imperator

esse,

effet, ignem iniecit & absumpsit. Hic fuit Valentis finis qui modò terror Orientis erat: Boreali incendio fomentum præbuit. Hunni Alanique & Gotthi victricibus signis Constantinopolim obsident, persolutaque ingenti vi pecuniæ ab Dominica Augusti vxore Valentia, sæpta reliquerunt. Dum hæc infelicitè ad Aquilonem geruntur, Theodosius pater eius qui postea imperauit Theodosij, in Africa Firmum noua molientem prælio vicit ac cepit. Et Gratianus Treuiris agens, fratrem suum Valentinianum, Iustina matre editum, consulente Merobaudio tribuno, titulo Cæsaris Augusti consortem imperij fecit. Ipsum verò Gratianum otiosum dum suos negligit, & habitu ac moribus, Alanis quos sibi post obitum patrui conciliauerat, placere studet, Maximus ab exercitu nostro dux electus, ex improviso adoritur, & in Italiam transire properantem dolo circumuenit & occidit: & ab eodem Iunior Valentinianus Italia exactus ad Theodosium, qui in Oriente res gerebat, concessit: à quo liberaliter exceptus est. *Pompon. Latius.*

Dedit & hos Pannonia principes Gratiano patre ortos: primùm Valentinianus ab exercitu Niceæ, inde Valens ab eo Augustus, Imperijque consors dictus: qui Procopium temere Imperium inuadentem, Constantinopoli oppressere. Inde Gotthi, & Barbaræ nationes à Valentiniano Thracia exturbata, Septentrioq; omnis cum Saxonib. ad officium eiusdem operâ redacti. Parthi è Syria per legatos ciecti. Inquieta Germania Theodosij maioris auspiciis pacata. Ipse dum Quadorum legationem

latrocinta excusantem audit, subito morbo venis arefactis, vt sanguis mitti nunquam potuerit, obiit, Gratiano filio prius Augusti appellatione donato, Imperij accepti anno vndecimo mense octauo, die xx. vitæ l. v. Valens post fratris interitū, Arrianæ factionis fautor, dum aduersus Scyrhas & Gotthos prælium ferocius quàm cautiùs ciēt, victus ab his acie, vitam, imperiumq; amisit, igne intra tugurium, in quod confugerat, iniecto. Digni Imperio fratres, & inter bonos referendi, nisi Valens Arriano delirio virtutes egregias inquinasset. *Egnatius.*

GRATIANVS ET THEODOSIVS.

GRATIANVS, genitus Sirmij, imperauit cum patre Valentiniano annos octo, dies octoginta quinque: cum patruo & fratre, tres: cum eodem fratre ac Theodosio, quatuor: & cum his omnibus, accedente Arcadio, menses sex. Hic apud Argétarium oppidum Galliar, triginta Alamannorum millia in bello exstinxit. Hic, cū animaduertisset, Thraciam Daciamq; tamquam genitales terras possidentibus Gotthis, Taifalis, atque omni pernicie atrocioribus Hunnis & Alanis extremum periculum instare nomini Romano; accito ab Hispania **THEODOSIO**, cunctis fauentibus, agenti annum à tricesimo tertium, imperium committit. Fuit autem Gratianus litteris haud mediocriter institutus: carmen facere, ornatè loqui, explicare controuersias, Rhetorum more: nihil

nihil aliud die noctuque agere quam spiculis meditari : summæque voluptatis, diuinæque artis credere, ferire peritè sibi destinata. Parcus cibi somnique : & vini ac libidinis victor. cunctisque fuisset plenus bonis, si ad cognoscendam Reipublic. gerendæ scientiam animum intendisset : à qua propè alienus, non modò voluntate, sed etiam exercitio fuit. Nam dum exercitû negligeret, & paucos ex Alanis, quos ingenti auro ad se transtulerat, anteferebat veteri ac Romano militi ; adeoque barbarorum comitatu & propè amicitia capitur, ut nonnunquam eodem habitu iter faceret, odia contra se militum excitauit. Hoc tempore cùm *Maximus* apud Britanniam tyrannidem arripuisset, & in Galliam transmisisset, ab infensis Gratiano legionibus exceptus, Gratianû fugauit : nec mora, exstinxit qui vixit annis xxxviii. *S. Aurel. Vict. Hist. antiq.*

Gratianus cùm iam xiiii. regnasset annis, cum Theodosio regnat annis vi. sub quibus hi Coss. fuerunt.

Aufonius & Olybrius.

Gratianus v. & Theodosius. *His COSS. Ambrosius episcopus de Christiana fide multa sublimiter scribit.*

Syagrius & Eucherius. *His COSS. Martinus episcopus Turorû (Galliarum ciuitatis) clarus habetur.*

Antonius & Syagrius. *His COSS. Athanaricus rex Gotthorû Constantinopolim venit ; ibique vitam exegit.*

Merobaudes ii. & Saturninus. *His COSS. Arcadius, Theodosij Imperatoris filius, Augustus appellatur.*

Ricomer & Clearchus. *His COSS. Gratianus apud Lugdunum captus occiditur.* Cassiod.

ANNO ab vrbe condita. M. CXXXII. Gratianus quadragesimus ab Augusto post mortem Valentis sex annis imperiū tenuit; quamvis iamdudum antè cum patruo Valente & cū Valentiniano fratre regnaret. Igitur Gratianus admodum iuuenis cū inæstimabilem multitudinē hostium Romanis infusam finib. cerneret, fretus Christi potētia, longè impari militū numero sese in hostē dedit. Et continuò apud Argentariam oppidū Galliarum formidolosissimū bellum incredibili felicitate confecit. Nā plūs quàm xxx. m. Alemannorū minimo Romanorū detrimento in prælio interfecta narrantur. hoc denique ei recta fidei cultura tribuit. Nam cū vsq; ad id tempus Italia Arianæ perfidiæ morbo langueret, post Auxentij seram mortem, cū Ambrosius ex pagano iudice subitò apud Mediolanum diuino nutu episcopus fuisset, ex cūctis electus, moxq; catholico baptismo tinctus, præsul esset ordinatus: cumq; pro fide catholica libros Gratiano imperatori porrēxisset, ac reuerentia, qua debuerat, susceptus esset, vniuersa statim ad rectā fidem Italia repullulauit. Eo tempore in Galliis apud Turonos, multis beatissimus Martinus florebat virtutib⁹, totoq; orbe doctrinis & sciētiis clarus apud Bethleem ciuitatē Palæstinæ situs radiabat Hieronymus. Porro Gratianus, cū animaduertisset Thraciam Daciamq; tanquam genitales terras possidentibus Gotthis, Triballisq; atq; omni pernicie atrociorib. Hænis & Alanis, extremum Romano nonnisi periculū instare, eadem pro-

uisionē

uisione, qua quondā legerat Nerua Hispanū virū Traianū, per quē Respub. reparata est, accitū, & ipse nihilo minus æquē ab Hispania Theodosiū fauentib. cunctis, apud Syrmium purpuram induit, ætatis annū tertium & trigessimū agentem, Orientisq; & Thraciæ simul imperio præfecit. Itaq; Theodosius afflictā rempub. ira Dei, reparandā credidit misericordia Dei, omnem fiduciā suā ad opem Christi referens. Maximas illas Scythicas gētes formidatas cunctis maioribus, & Alexandrō quoq; illi Magno ciuitatas: ac tūc extincto Romano exercitu, Romanis equis armisq; structissimas, hoc est Alanos, Hunnos & Gotthos incunctāter aggressus, magnis multisq; præliis vicit. Urbē Constantinopolim victor intrauit, & ne parua ipsam Romani exercitus manū assiduē bellando deterreret, ex templo fœdus cū Athanarico rege Gotthorum percussit. Athanaricus Constantinopolim ad Theodosiū venit: quem ille mira animi iucunditate & affectione recepit. Deniq; cū urbem Athanaricus intrasset, & tam ædificia ciuitatis quā exornati quasi ad diem festum populi frequentiā cerneret, ac p singula mente inhæreret; eūq; deinceps imperatoris regiā ingressus, obsequia, officiaq; diuersa conspiceret, sine dubio, inquit, Deus terrenus est imperator: contra quē quicunque manus lenare nescit fuerit, ipse sui sanguinis reus existit. Nec mora tamen superueniente valetudine, reb⁹ humanis excessit. Cuius exequias imperator ipse præcedēs, dignæ eum tradidit sepulturæ. Ac vniuersæ Gotthorū gentes ege defuncto aspicientes virtutē benigni, æquūq; imperatoris Theodosij, Romanæ

seſe imperatori dediderunt. In iſdem etiã diebus Parthi, cæteræq; Barbaræ nationes Romano priùs nomini inimicæ, vtrò Conſtantinopolim ad Theodoſiũ miſere legatos, pacemq; ſupplices popoſcerunt: factumq; cū eis fœdus eſt. Interea cū Theodoſi⁹ in ciuitate ſubactis Barbarorum gentibus Thracias tandem ab hoſtib⁹ liberat reddidiſſet, & Arcadium filium ſuum conſortem feciſſet imperio, Maximus, vir quidem ſtrenuus & probus, atq; Auguſto dignus, niſi contra ſacramenti fidem per tyrannidem emerſiſſet, in Britannia inuitus ab exercitu imperator creatus, in Galliam tranſiit. At verò Gratianus dum exercitus negligeret, & paucos ex Alanis, quos ingenti auro ad ſe tranſtulerrat, veteri ac Romano militi anteferreret, adeoq; Barbarorū comitatu & propè amicitia capitur, vt nonnunquã eodem habitu iter faceret, odia cōtra ſe militū excitauit. Maximus ergo ab inſenſis Gratiani legionibus exceptus, eundem ſubita incuſſione perterritū, in Italiã trãſire meditantem, dolis circumuentū interfecit, ætatis nouem & viginti annos habentem: fratremq; eius Valentinianum Auguſtū etiã expulit. Valentinianus in Orientem refugiens, à Theodoſio paterna pietate ſuſceptus eſt. Fuit aut Gratianus literis haud mediocriter inſtitutus. Carmẽ facere, ꝑbatus, ornatè loqui, explicare cōtroversias rhetorum more, nihil aliud diu noſtuq; agere, quàm ſpiculis meditari, ſummæq; voluptatis, diuinæq; artis credere, deſtinata ferire, parcus cibi, ſomniq; ac libidinis victor: cū aliſq; fuiſſet plenus bonis, ſi ad cognoscendam Reip. gerendæ ſcientiam animum intendiſſet: à qua
propè

propè alienus non modò voluntate, sed etiam exercitio fuit. *Paul. Dia. lib. I.*

Gratianus audita Valentis patrui morte statim ad orientalem Romã (id est Constantinopolim) aduolauit: damnataq; eius aduersus Christianos sæuitia, missos ab illo in exiliũ celeriter reuocauit, restitutis bonis, & damnis compensatis. Legeq; concessit omnibus, vt secure & absq; contentione in suis ecclesiis conuenirent, soli q; templis arcerentur Eunomiani, Photiniani, Manichæi. ¶ In Peripato (seu porticu ambulatoria) Gratiani, Valentiniani, Theodosij statux equis insidètes, super columnis positæ, & Firmiliani gibbi, risus mouendi gratia. ¶ Obiit *Basilina* sub Gratiano Romanorum Imperatore. *Suidas.*

Haud sanè improbandum principem numina terris dederant, si quantum literis & militari disciplinæ vacabat, ac venationibus, tantum curæ ad Rempubl. cognoscendam impendisset. Nam pietate in suos egregius, Valentinianum adhuc puerum Augustum dixit, patre, patruoq; extinctis. Mox Theodosium Hispanum cõsortem Imperij asciiuit. Verùm dum spicula tantùm & arcus meditatur dum Alanũ militem Romano præfert, Maximi ducis insidiis circumuentus perit, cùm imperasset cum patre annos octo, cum patrno treis cum Theodosio IIII Valentinianus à Maximo emissus, Theodosiiq; ductu postea restitutus in Imperium, Maximo tyranno interfecto, mox Eugenij & ipse post Maximum tyranni dolis victus, laqueo seipsum necauit.

Egnatius.

B.

VALENTINIANVS II.
ET THEODOSIVS I.

VALENTINIANVS &
THEODOSIVS, regnant an-
nis VIII. sub quibus hi Consu-
les fuerunt:

Arcadius & Bauto. *Hic COS S.
& Ironymus presbyter in Bethleem positus, toto mun-
do mirabilis habetur.*

Honorius N. P. & Euodius.

Valentinianus III. & Eutropius.

Theodosius II. & Cynegius.

Timasius & Promotus.

Valentinianus IIII. & Neoterius.

Titianus & Symmachus.

Arcadius II. & Rufinus. *Hic COS S. Valen-
tinianus vira radio apud Viennā laqueo periit. Cast.*

THEODOSIVS I. AR-
CADIVS ET HO-
norius.

THEODOSIVS, genitus patre
Honorio, matre Thermantia, ge-
nere Hispanus; originem à Tra-
iano principe trahens: à Grariano
Augusto apud Sirmium Impera-
toris. regnavit annos decem & septem.
Huic ferunt nomen somnio parentes monitos
saturaſſe, vt Latine intelligam⁹, *A Deo datum.*
De hoc etiam oraculo in Asia diuulgatum est,
eum Valenti ſucceſſurum, cuius nomē ē *Θ* & *Ε*
& *Ο* atq; *Δ* Græcis litteris initiaretur. Qua co-
gnatione

gnatione principij deceptus *Theodorus*, cum sibi imperium præsumeret, scelestæ cupidinis supplicia persoluit. Fuit autem Theodosius propagator Reipublicæ atque defensor eximius nam Hunnos & Gotthos, qui eam sub Valente defa-
rigassent, diuersis præliis vicit. Cum Persis quo-
que petitus pacem pepigit. *Maximum* autem tyrannum, qui Gratianum interfecerat, & sibi Gallias vindicabat, apud Aquileiam exstinxit: Victoremq; eius filium, intra infantix annos à Maximo patre Augustum factum, necauit. *Eugenium* quoq; tyrannum, atq; *Arbogastem* supe-
rauit, deletis eorum decem millibus pugnatō-
rum. Hic etenim Eugenius, confusus viribus Ar-
bogastis, postquam apud Viennam Valentinianum exstinxerat, regnum inuasit: sed mox simul cum vita imperium perdidit. Fuit autem Theodosius moribus & corpore Traiano simili-
lis; quantum scripta veterum & picturæ doceant Sic eminens status; membra eadem, par-
casaries, os; absq; eo quod illi aliquantum vel-
lendo steriles genæ, neque tam ingentes oculi erant; nescio an & tanta gratia, tantusque flos in facie, seu tanta dignitas in incessu. Mens ve-
rò prorsus similis; adeo ut nihil dici queat, quod non ex libris in istum videatur transferri. Clemens animus, misericors communis; solo habitu differre se cæteris putans: in omnes homines honorificus; verum effusius in bonos: simplicia ingenia æquè diligere; erudita mira-
ri, sed innoxia: largiri magno animo magna: amare ciues vel priuato cõtubernio cognitos; eoq; honorib⁹, pecunia, beneficiis cæteris mu-
nerari; p̄sertim quorū erga se aspero calu officia

probauerat. Illa tamē, quib. Traianus aspersus est, vinolentiā & cupidinē triumphādi, vsq; eō detestatus est. vt bella nō mouerit sed inuenerit: prohibueritq; lege, ministeria lasciuia, psaltriasq; comensationibus adhiberi. tantum pudori tribuens & continētiæ, vt consobrinarum nuptias vetuerit, tamquam sororum. Litteris, si multum perfectos contemplēmur, mediocriter doctus: sagax plane, multumq; diligens ad cognoscenda maiorum gesta. E quibus non desinebat execrari: quorum facta superba, crudelia, libertati infesta legerat; vt Cinnam, Mariū, Sullamq; atq; vniuersos dominantium; præcipue tamen perfidos & ingratos. Irasci sane rebus indignis; sed flecti citò: vnde modica dilatione emolliebantur aliquando seuera præcepta. Habuitq; à naturæ munere, quod Augustus à philosophiæ doctore didicerat: qui, cum vidisset, eum faciliè commoueri, ne asperum aliquid statueret, monuit vt vbi irasci cōpisset, quatuor atq; viginti Græcas litteras memoria recenseret: vt illa concitatio, quæ momēti est, mente alio traducta, parui temporis interiectu languesceret. Melior haud dubiè, quod est raræ virtutis, post auctam annis potentiam regalem, multoq; maxime post ciuilem victoriam. Nam & annonæ curam sollicitius attendere, & auri argentiq; grande pondus sublatis atq; expensis à tyranno, multis è suo restituere; cum benigni principum, & quidem vix fundos solerent nudos, ac deformata prædia concedere. Iam illa minutiora, & vt dicitur *in aulam*: quæ quidem quia occulta sunt, magis naturæ hominum curiosæ oculos, auresque ad se trahunt: patrum colere.

colere tamquam genitorem: fratris mortui
 sororisq; liberos habere pro suis: cognatos af-
 finesq; parentis animo complecti: elegans læ-
 tum iue conuiuium dare, non tamen sumptuo-
 sum: miscere colloquia cum personis, studio,
 dignitatibus, sermone cum grauitate iucundo:
 blandus pater, cencors maritus. Exercebatur
 neq; ad illecebras, neq; ad lassitudinem. ambu-
 lationibus magis, cum esset otium, reficiebat
 animum: ac uelcendi cōtinentia valetudinem
 regebat. sicque in pace, rebus humanis, annum
 agens quinquagesimum, apud Mediolanum
 excessit; vtramq; Rempublicam vtriq; id est,
Arcadio & Honorio quietam relinquens. Corpus
 eius eodem anno Constantinopolim transla-
 tum atque sepultum est. *Sexti Aurelij Victoris*
historia antiqua liber hic finit.

Theodosius, cum iam per XIII. annos re-
 gnasset, cum Arcadio & Honorio filiis re-
 gnat annis duobus, sub quibus hi Consules
 fuerunt:

Theodosius III. & Abundantius.

Arcadius III. & Honorius II. *His C O S S.*
Ioannes monachus, prophetia gratia praditus, Theo-
dosium consulentem de euentu belli, quod aduersum
Eugenium mouebat, victorem fore pronuntiat.

Olybrius & Probinus. *His C O S S.* Theodo-
 sius Eugenium tyrannum vincit & perimit. Augu-
 stinus, beati Ambrosij discipulus, multa facundia do-
 ctrinaq; excellens, Hippone regione Africa Episcopus
 ordinatur. Hoc tempore Claudianus poeta insignis
 habetur. Theodosius Imperator Mediolani moritur.
 Cassiodorus.

ANno ab vrbe condita millesimo centesimo
 trigesimo octauo Theodosius genitus pa-
 tre Theodosio, matre Thermantia, quadragesi-
 mus primus imperator, interfecto per Maxi-
 mum Gratiano, imperium Romani orbis obti-
 nuit solus, mansitq; in eo annis XI. cum iam in
 Orientis partibus sex annis Gratiano viuente
 regnasset. Itaq; iustis causis ad bellum civile
 permotus, cum è duobus Augustis fratribus,
 vnus interfecti vltionem, alterius restitutionē
 procuraret, sese aduertum Maximum tyrānum
 sola fide maior (nam longe minor vniuersi ap-
 paratus bellici comparatione) proripuit. Aquil-
 leia tunc Maximus infederat: Andragatius co-
 mes eius summā belli administrabat Qui cum
 largissimis militum copiis astuto consilio om-
 nes Alpium & fluminam aditus communisset,
 dum nauali expeditione incautū hostem præ-
 uenire parat & obrucere, sponte insuper eadem
 qua obstruxerat, claustra deseruit. Ita Theodo-
 sius nemine sentiente Alpes intrauit, atq; A-
 quileiam improuisus adueniens, magnum ho-
 stem Maximum, ac trutem & ab immanissimis
 quoque Germanorum gentibus tributa ac dis-
 pendia, solo terrore nominis exigentem, sine
 controuersa clausit, cepit, occidit. Hanc Maxi-
 mi perditionem beatus Martinus antè prædi-
 xit. Valentinianus recepto Italię potitus impe-
 rio est. Andragatius comes cognita Maximī
 nece, præcipitem sese è naui in undas dedit &
 suffocatus est. Theodosius incruentam victo-
 riam Deo procurante suscepit. Victorem quoq;
 Maximī filium, quem imperatorem pater Gal-
 lis infantili ætate reliquerat, extinxit. Valenti-
 nianus

nianus junior, cum in Gallias transisset, ibique tranquille rempublicam ageret, apud Vienne dolo Arbogastis comitis sui strangulatus, atque ut voluntariam sibi consciuisse mortem putaretur, laqueo suspensus est. Quo extincto, Arbogastes tyrannum creavit Eugenium eligens hominem, cui titulum imperatoris imponeret, ipse acturus imperium. Vir barbarus, animo, consilio, manu, audacia, potentiaq; nimius, contraxit undiq; innumeras inuictasque copias, vel Romanorum praesidiis, vel auxiliis Barbarorum, aliis potestate, aliis cognatione subnixus. Deniq; extabat genere Francus, cultorq; sordidissimus idolorum. Igitur Eugenius atque Arbogastes cum instructa acie Alpium transitus tenerent, Theodosius experts cibi ac somni, orationi incumbens, totam noctem peruigil exegit: cum tamen se esse destitutum, a suis sciret, ab hostibus circumseptum nesciret, fiducialiter arma corripuens: signoq; crucis signum praelio dedit, ac se in bellum, etiamsi nemo sequeretur, victor futurus immisit. Nam consultus Ioannes Anachoreta, eum victorem sponderat. Quem cum Arbitio hostilium partium comes, ignarum circumpositis excepisset insidiis, conuersus mox ad reuerentiam Augusti, eum non solum periculo liberauit, verum etiam auxilio instruxit. Cumq; ad congressionem ventum esset, vehemens turbo ventorum a parte Theodosii in ora hostium ruit, qui ab eius parte spicula missa valenter hosti insisteret, & hostili manu missa repelleret. Nec mora parua suorum data strage, victori se Theodosio hostilis exercitus prostravit Eugenius captus,

atque interfectus est. Arbogastes sua se manu percussit. præmiserat namq; prius Theodosius decem millia armatorum Gotthorum, quæ ab Arbogaste comite funditus deleta sunt. Quos utiq; Theodosio perdidisse magis lucrum quàm detrimentum fuit. Ad cuius laudem ob insignē victoriam poeta quidam eximius, sed infidelis inter cætera hos versiculos cecinit:

O nimium dilectæ Deo, tibi militat æther,

Et coniurari veniunt ad classica venti.

Huic ferunt somnio nomen parentes monitos sacrauisse, quod in Latinum, à Deo datum potest intelligi. De hoc etiam oraculo in Asia divulgatum est. eum Valenti successurum, cuius nomen Θ. & Ο. atq; Δ. literis initiaretur. Quæ cognitione principij deceptus Theodor⁹, cum sibi impedium deberi præsumeret, scelestæ cupidinis supplicia persoluit. Fuit autem Theodosius propagator Reipub. atque defensor eximius, moribus & corpore Traiano similis, quantum scripta veterum & picturæ docent, à quo & originem traxit. Sic eminens status. membra eadem, par cæsaries, os simile, absque eo quod illi aliquantulum velleñdo, steriles genæ, neq; tamen ingentes oculi erant, nescio an tanta gratia, tantusq; flos in facie, seu tanta dignitas in incessu fuisset. Mens verò proffus similis, adeo ut nihil dici queat, quod non ex libris eius in istum videatur transferri. Clemens animus, misericors, communis, solo habitu differre se à cæteris putans. In omnes honorificus, verum effusus in bonos: simplicia ingenia æquè diligere, erudita mirari, sed innoxia, largiri magno animo magna, amare ciues vel privato contubernio

bernis cognitos, eosq; honoribus, pecunia beneficiis ceteris munerari, præsertim quorum erga se velut patrem, aspero casu officia comprobasset. Illa tamen quibus Traianus aspersus est, violentiam scilicet, & cupidinem triumphandi, usque adeo detestabatur, ut bella non mouerit, sed inuenerit, prohibueritq; lege ministeria lasciuæ paltriasq; comestationibus adhiberi. Tantum pudori tribuens, & continentia, ut consobrinarum nuptias tanquam sororum vetuerit. Literis mediocriter doctus, sagax plane, multumq; diligens ad noscenda gesta maiorum. execrabatur cum legisset superbiam dominantium, præcipue perfidos & ingratos. Irasci sane rebus indignis, sed subito flecti: unde quoque dilatione modica emollescebantur interdum seuera præcepta: habuitque à naturæ munere, quod Augustus à philosophiæ doctore. Qui cum vidisset cum facile commoueri ne asperum aliquid statueret, monuit ubi irasci cœpisset, quatuor atque viginti græcas literas memoria recenseret, ut illa concitatio quæ momenti est, alio traducta, parui temporis interiectu languesceret. Melior haud dubie quod est raræ virtutis, post auctam annis potentiam regalem. auri, argenti que pondera sublata a tyrannis, multis ex suo restituit. Inerat ei cura pietatis eximiae. Colere patrum tanquam genitorem: fratris mortui, sororisq; liberos habere pro suis. Cognatos, affinesq;, parentis animo complecti Elegans, lætumq; conuiuium dare, nec tamen sumptuosum, miscere colloquia pro personis, studio, dignitatibus, sermone cum grauitate iucundo,

blandus pater, concors maritus. Exercebatur neq; ad illecebras, neq; ad lassitudinem ambulationibus, cum esset otium. animum reficiens. Regebat valetudinem continentia vescendi. huius & apud homines mansuetudo, & quanta extirerit apud Deum deuotio, hoc vno monstratur exemplo. Nam cum apud Mediolanum Missarum fruiturus solenniis, ecclesiam vellet intrare, cumq; beatus Ambrosius pro quodam facinore, nisi publicè pœniteret, non admissurum se diceret, & prohibitionē humiliter pertulit, & satisfactionem non erubescens, indictum ab episcopo pœnitentiæ modum deuotus excepit. Huic sociata in coniugio Flacilla fuit, ex qua Arcadium & Honorium genuit: qua defuncta Gallam Valentiniani maioris & Iustinæ filiam, Valentiniani quoq; iunioris sororem in matrimoniū duxit, quæ ei Placidiam peperit, cui postea de matris nomine Gallæ cognomentum accessit. Itaq; quinquagesimum Theodosius annum agens ætatis, in pace apud Mediolanum, rebus excessit humanis, vtramq; Remp. vtrisque filiis Arcadio & Honorio quietam relinquens. Corpus eius eodem año Constantinopolim translatum, atque sepultum est. *Paulus Diaconus lib. 2.*

Theodosius, Romanorum Imperator, post Maximinij tyranni eadem & cladem ab Scythiis in paludibus latentibus acceptā. eademq; Romanorum, decreuerat bellis & pugnis valere iussis, & Promoto mandatis, veteris vitæ rationis meminisse, sumtuosis coenis curiosè instruendis, & theatris & equorum decursionibus se oblectando. Equidem miror vitæ eius in
vtramq;

utramq; partem inclinationem. Nam cū natura seignis & admodum socors esset, nulla molestia aut formidine interpellāte genio indulgebat. Necessitate verò vrgēte, & metu seruitutis impendēte, eiecta socordia & deliciis valere iussis, fortem & laborum tolerantem se præbebat: talis ipsa experientia declaratus, cū primum omni sollicitudine liberatus esset, naturæ suæ inertię seruiebat. Ex iis qui magistratus gerebant, Rufinum eximie honorabat, natione Gallum, magistrū ordinum senatus. Idem cū filium Honorium Romanorum Imperatorem designasset, coëgit senatum, patrię instituta seruāntem, nec imitati volentem eos qui ad Decorum cōtemtum declinassent: verbaq; fecit de veteri errore relinquēdo, & Christianismo amplectendo: cuius promissio esset ab omni peccato, omni impietate liberatio. Ei adhortationi cū nemo paruisset; nec quisquam à patriis institutis iam inde ab vrbe condita traditis, recedere vellet, iisq; Christianos ritus anteferre; quod cū illa tenuissent, annos prope M. C. C. urbem incolumem tenerent: sed quid sibi euenturum esset, illis permutatis, ignorarent: tum ille, sumtibus sacrificiorū & victimarum onerari ærarium, seq; illa sublaturum esse dicebat: quod neque rem ipsam probaret, & alioqui etiam res militaris sumtus maiores postulare. Cū verò Senatus negasset recte ista legitimèque fieri, & ut sumtus publici deessent, nō propterea ritus sacrorum præmittēdos esse: Romanorū imperiū ex parte est imminutū. *Suidas.*

Theodosius qui sex ante annos à Gratiano, ut Orienti præesset, Olymbrio & Ausonio

COSS. Augustus pronuntiatus erat, bello civili commotus, victricibus signis Aquileiam per inuias alpeis raptim contendit. Maximum ibi secure degentem vi cepit & occidit. statimque Andragathus prefectus classis & socius Maximi, certior de eade factus in mare se precipitem dedit. Valentinianus in Occidentis regnum restitutus, ab Italia in Gallias profectus est, & dum Viennæ negligentius moraretur, fraude Arbogasti, Alanorum præfecti, noctu in cubiculo strangulatus creditus subita aut voluntaria morte obisse. Sic interiit Gratianorum proles. Satisque fauenti cælo visum est, vno velut cursu quatuor eam numerasse Augustos: inter quos tertius parum bellicosus, non auo, non patri similis, Romæ cum à Palatio ad hortos Sallustianos secederet, dicebat se cōfecisse Parthicam expeditionem. Extincto etiam in Galliis Victore, quem pater Maximus ibi copiis præfecerat, illa orbis pars minimè quieuit. Arbogastus enim occulta iuuenis morte, Eugeniū Imperatorem cum exercitu facit, hac scilicet via: sub titulo illius Occidentis regnum inuadere studebat, multis millibus coadunatis, de summa rerum cum Theodosio configere statuit. Dux noster inuictus Deo hominibusque acceptus, cum Honorio filio, ingenti animo opus aggressus hostilia arma pugnātibz etiam pro eo ventis, qui sponte carceris Æolij cedente obice, eruperant, profudit atque deleuit. Eugenius captus pœnas luit Arbogastus ut cruciatibus se eximeret, sua manu vsus occubuit. Victor ingenti gloria potitus, amplissimo triumpho liberati orbis, subactis vndique domitisq;

mitisq; tyrannis, administrationi Reipublicæ animum adiecit. Filios *Honorium & Arcadium*, quos ex Flaccilla suscepserat, consortes fecit imperij. & quia nondum ætas matura imperio erat, ductores legit qui adessent, testamentoq; sanxit. *Rufinum* *Arcadio* adiungit, & *Honorio* *Stiliconem*. Ipse interea *Mediolani* morbo absumptus, *Olymbrio* iterum & *Prino* consuli-bus. Imperavit annis septendecim. Genus à *Traiano* ducere se iactabat: nec ab re, nam moribus & vultu, & successu rerum similis fuit. Ille labentem Reipublicam in pristinas vires restituit: sub hoc imperium Romanum, quod otio & negligentia trium principum consenuerat, dissensione partium dilaceratum, velut reiuuenesceus lacertos mouit. ille pacata Europa ad Indos vsq; arma intulit: hic prius auspiciis atque armis paternis asserta Libya, attrita bellicosa Germanorum gente, dataq; sua virtute toto Orienti pacem, postremo subactis, ardentissimis Gallis, non omissa Britannia, parenti gentium vrbi, Italiaq; suæ, victrices aquilas reportauit: subque eo fortunæ simulacrum, nusquam pratorium mutauit. *Pompon. Latua.*

Hic *Honorio* patre, & matre *Thermantia*, haud dubiè inter optimos principes adnumeretur: quippe qui Remp. Gotthicis armis penè oppressam accitus ex Hispania (quæ illi patria) à *Gratiano* restituerit. Maximum tyrannum & *Andragatium* præfectum eius subito incursum victos occiderit, *Valentiniano* Imperium asseruerit: mox *Eugenium*, tyrannum in *Valentiniani* ultionem sustulerit, non sine nuntius, manifesto indicio; cum multò minori-

bus enim copiis illi congressus, militante illi æthere, & coniuratis in eius auxilium ventis, ut pœta eleganter cecinit, victoriam insignem adeptus est. Fuit autem hic princeps moribus & corpore Traiano principi similis: summa in eo clementia, incredibilis in suos pietas, rei militaris disciplina sagax, nec à literis alienus, simplicium ingeniorum admirator: pietatis nostræ adeò observator, ut summa civilitate ab Ambrosio anristite castigatum se, adytisq; prohibitorum tulerit. Obiit Mediolani ætatis anno quinquagesimo, Imperij XI. Egnatius.

ARCADIUS ET HONORIUS.

Ost hunc ARCADIVS, cum iam regnasset annis XII. cum fratre HONORIO regnat annis XIIII. sub quibus hi consules fuerunt:

Arcadius IIII. & Honorius III.

Cæsarius & Atticus.

Honorius IIII. & Eutychianus.

Manlius & Theodorus.

Stilico & Aurelianus. *His COSS. Gothi*

Alarico & Radagaiso regibus ingrediuntur Italiam.

Vincentius & Fraurita.

Arcadius V. & Honorius V. *His COSS. Pol-
lencia Stiliconem cum exercitu Romano Gothi acie
victum fugaverunt.*

Theodosius Aug. I. & Rumoridus.

Honorius VI. & Aristænetus.

Stilico

Stilico II. & Anthemius.

Arcadius VI. & Probus. *His COSS. Vandalis & Alanis traiccto Rheno Gallias intrauerunt.*

Honorius VII. & Theodosius II.

Basilus & Philippus. *His COSS. Arcadius Imperator Constantinopoli moritur.*

ANno ab vrbe condita millesimo centesimo quadragesimonono *Arcadius* Augustus in Oriente factus. *Honorius* frater eius in Occidente quadragesimo secundo, loco commune imperium diuersis tantum sedibus tenere coeperunt. Quorum pater curam vixis potentissimis mandauerat habere id est, Rufino orientalis aulae, Stiliconi occidentalis imperij. Vixitq; *Arcadius* post patris excessum annis XII. imperijq; summā Theodosio filio paruo admodum moriens tradidit. Interea Gildo comes Africae cognita Theodosii morte, arbitratus minimam in paruulis spem fore, Africam iure proprio cepit vsurpare. Huius frater Mascelzer germani perfidiam perhorrescens, in Italiam rediit. Gildo duos filios, quos pater reliquerat, dolo circumuentos occidit. Ad hunc iam hostem bello insequendum, Mascelzer frater missus est. Mascelzer iam a Theodosio sciens quantum viribus desperatissimis oratio hominis p̄ fidem Christi clemētiam Dei impetraret, Caprariam insulam adiit. Inde secum sanctos viros adducens, cum quibus orationibus ac ieiuniis dies aliquot continuauit & noctes. Ante triduum quoq; quam hosti cōtiguus fieret cernit noctu beatum Ambrosium paulo antē defunctū, quando victoriā caperet, diem sibi indicantē & locum actentio demum die post noctē orationibus hymnisq;

peruigilem, cum quinq; solummodo millibus aduersus LXX. millia hostium pergens, eos Dei nutu sine bello in deditiōem accepit: Quo viso, auxiliarij Gildonis barbari illico terga dedere. Gildo & ipse fugam arripiens, ascensa nauī, cū in Africam rediisset, post aliquot dies strangulatus interiit. Sanè idem Masceller rerum secundarum insolentia tumens, ecclesiam Dei temerare ausus est, atq; ex ea quosdam non dubitauit extrahere. Secuta mox pœna sacrilegum est nam post aliquantulum temporis ipse punitus est. Interea Rufinus cui orientalis aulæ à Theodosio cura commissā est, malo perfidix deprauatus, cū Barbarorum solatiis regnum tentaret inuadere, morte iustissima pœnas luit. Stilico quoque occidentis tutor imperij, immemor collatorum beneficiorum, immemor affinitatis: nam socer extabat Honorij, regnum & ipse Eucherio filio affectans, ingentia Reipubl. intulit mala. nam sæpe cū delere posset Barbaros, fouit eos, sæpe Alaricum cum Gotthis suis vicit sæpe conclusit, sæpeq; dimisit. cui quis fuerit exitus suo melius loco dicetur. Inter hæc omnium antiquorum, presentiumq; hostiū longe immanissimus Radagasus rex Gothorum totam repentino impetu inuadit Italiam. Nam fuisse in eius populo plus quam ducenta millia Gothorum ferunt. Hic supra hanc incredibilem multitudinem indomitamque virtutem, barbarus erat, & Scythæ, qui omnem humani generis sanguinem dijs suis propinare deuouerat. Inuadit illico Romam paucorū infinitus, sit omnium paganorum in vrbe cōcursus, declamatur à cunctis,

se hæc.

se hæc ideo perpeti, quòd neglecta fuerunt magnorum sacra deorum Magnis querelis ubiq; agere: & continuo de reperendis sacris, celebrandisq; tractatur. ferè in tota vrbe blasphemix ad nomen Christi tanquam lues aliqua probris ingrauantur. Conducuntur à Romanis aduersus Radagasum duo pagani duces, Gotthorum Sarns, & Viridinus Hunnorum, sed nò finit Deus rem suæ potentix infidelium virtute tueri. Contritus namque diuinitus Radagasus in aspero Fesulani montis iugo, urgente vndiq; timore concluditur, agmina que, quibus angusta dudum videbatur Italia, latèti spe in vnum, ac paruum môtis verticem truduntur: quo cùm fame & siti conficerentur, rex Radagasus solus spem fugæ sumens captus à Romanis in vincula cõijcitur, ac paulisper retentus vita priuatur. Tãta verò multitudo captiuorum Gotthorum fuisse fertur, vt in vilissimarũ pecudũ modum singulis aureis passim greges hominum venderentur. Interea Alaricus Italiam ingressus, cùm ab Honorio sedem qua cum suo exercitu consistere posset, expeteret, Honorius deliberato consilio, ei Gallias concessit qui dum ad Gallias pergens ob recuperationem iumentorum apud Potentiam aliquatulum retediisset. Stilico comes in perniciem Reip. Gotthos pertentans, dum eos insidis aggredi cuperet, belli summam Saulo pagano duci commisit: qui ipso sacratissimo die Paschæ, Gotthis nil tale suspicantibus, super eos irruit, magnamque eorum partem prostravit. Nam primum perturbati Gotthi, ac propter religionem cedentes, demum arma corripiunt: more solito cohortantur,

victoremq; virtute potiori prosternūt exercitū.
 Hinc in rabiem furoris excitantur, captum iter
 deferentes. Romā cōtendunt petere, cuncta per
 quæ irēt, igni feroq; vastātes. Nec mora, venien-
 tes urbē capiūt, deuastant, incēdunt, dato tamē
 prius p̄cepto. vt si qui in sancta loca, p̄cipuē
 sanctorū apostolorū Petri & Pauli basilicas cō-
 fugissent, hos in primis inuiolatos, securosque
 sinerēt. deinde quantum possent, prædæ inhi-
 antes, sanguine temperarent. Capta itaque
 Roma est millesimo centesimo sexagesimo-
 quarto conditienis suæ anno. Die sanē tertia
 sponte Gotthi vrbe discedunt, facto aliquanta-
 rum adium incendio, sed ne tanto quidem
 quantum olim a Casare factum est. Deinde per
 Campaniam, Lucaniam, Brutiamque simili
 strage bacchātes, Rhegium peruenere in Siciliā
 transfretare cupientes: quo cū transinire
 ascensis nauibus vellent, perpeSSI naufragium
 plures suorum amiserunt. Alaricus inter hæc
 dum quid ageret deliberaret, apud Cōsentiam
 morte subita defunctus est Gotthi Balentum
 amnem de alueo suo captiuorum labore deri-
 uātes, Alaricum in medio eius alueo cum mul-
 tis opibus sepeliunt, amnemque meatui pro-
 prio reddentes, ne quis locum scire posset, ca-
 ptiuos qui interfuerant, extinguunt. Regem
 deinceps Ataulphum Alarici affinem Gotthi
 constituentes Romam redeunt: si quid residui
 fuit, more locustarum eradunt, auferētes dein-
 d. Gallam Placidiam Theodosij principis si-
 liam, sororem Honorij, quam sibi Ataulphus
 apud forum Cornelij connubio copulauit: quæ
 multo post Reip. commodo fuit. Nam ad hæc
 matris

mariti animum acerrimo ingenio, subtilibusq; blándimentis eum inflexit vt ultro a Romanis pacem expeteret: qui ad Gallias proficiscens, apud Barcinonem fraude suorum occisus est. Post quem Gensericus regnum capiens, dum pacem Romanis seruare disponit. & ipse a suis peremptus est. Deinde Vuallia regnandi iura suscepit, ad hoc electus à Gotthis, vt pacem infringeret: ab hoc à Deo ordinatus, vt confirmaret. Interea comes Stilico Vuandalorū perfida & dolosa gēis genere editus, Eucheriū vt est dictū, filiū iam a puero Christianorū persecutionem meditātem, vt imperio substitueret, ante bienniū Romanæ irruptionis gētes copijs viribusq; intolerabiles hoc est, Alemānorum, Sueuorum, Vuandalorum, Burgundionū, ultro in arma suscitauit, easque pullare Gallias voluit, vt sub hac necessitate à genero in filium extorquere posset imperium. Tandem vbi Imperatori Honorio exercituique Romano hæc tam ingentia damna patefacta sunt, commoto iustissime exercitu occisus est Stilico, qui vt vnum puerū purpuram indueret, totius humani generis sanguinē dedit. Occisus ipse est, Eucheriusq; filius eius, pauciq; cū ipsdē satellites tantarū molitionū puniti sunt. Eodē tēpore clarissima loca vrbis huminibus diruta sunt, quæ inflādari ab hostibus nequinerūt. Inter hæc apud Britannias Gratianus tyrannus mox creatus occiditur Cuius loco Constantinus ex infima militia propter solam spem nominis sine merito virtutis eligitur: qui ad Gallias transiens, sæpe à Barbaris incerto fœdere illusus, detrimento magis Reip. fuit quam augmento. Tūc

duo iuuenes locupletes, Didymus & Viridianus acceptis proprijs seruulis & vernaculis, sese patriamque à Barbaris & tyranno defendere moliti sunt. Aduersum hos Constantinus Cōstantem filium ex monacho Cæsarem factum, cum quibusdam foederatis barbaris in Hispanias misit. Constans Barbarorū fultus auxilio, eos primo prælio peremit: quibus barbaris dū claustra Pyrenæi montis commissā fuissent, ab eis tota quæ per Gallias bacchabatur, ferocitas gētium Hispanarum provincijs intromissā est. Itaque post multas strages, incendia, & rapinas tandem diuisis sedibus, Barbari ad aratra conuersi. Romanorum residuos cœperūt vt socios amicosque fouere. *Paul. Diaconus lib 3.*

Igitur imperator Honorius, dū vires reipub. quotidianis cerneret labefactari incommodis, virum strenuum & bellicosum Constantium comitem ad Gallias cum exercitu misit. Is mox vt Galliam ingressus est, continuò Constantium tyrannum apud Arelatem extinxit. Constans verò eius filius à Gerontio suo comite Viennæ peremptus est. In cuius locum Gerontius Maximum quendam substituens, à militibus suis iugulatur. Maximus deinde purpura exutus in Hispania exulans obiit. exinde Iouinus apud Gallias mox vt affurrexit, cecidit. Sebastianus tyrānus frater eius continuò creatus occisus est. Tertullus consul, qui se principem in senatu futurū gloriatus est, pari nihilominus exitu perit. Aitalus a Gotthis imperator effectus est postmodum captus à Constantio, missusque Honorio, truci manu vitæ relictus est. Heraclius quoq, cum Sabinō gene-

ro cum tribus millibus ac septingētis nauibus ex Africa Romam tendens: sed per occursum comitis marini territus & in fugam versus, arrepta naui solus Carthaginem rediit, ibique peremptus est. Hos omnes Honorius optima religione, magnaq; Cōstātij industria superauit. merito sanē. nā his diebus præcipiēte Honorio, fauēte Constantio, sopitis apud Africā hæreticis, pax ecclesijs redditur, in qua fulgentissimus tunc apud Hipponem Regiū, totiusq; magister ecclesijs florebat Augustinus. Interea Vuallia Gotthorum rex Dei iudicio territus, Placidiam apud se honestè habitam, exigente Constantio, fratri Honorio reddidit, pacemq; cum eo datis obsidibus pepigit, seq; pro Romanis aduersum Barbaros qui Hispanias inuaserāt, pugnaturum spopondit. Mittunt econtrario Vuandalorum Sueuorumq; reges principi Honorio legationē his verbis: *Tu cum omnibus pacem habe, omnium obsides accipe. Nos nobis conflagimus, nobis perimus. Vicinus tibi: tua erit quaestus Reipub. si utriq; pereamus* His itaq; tantis incommodis Deo fauente sopitis, Honorius Gallam Placidia germanam suam Constantio suo comiti fide integerrimo, & ingenti viro iamdudum promissam, magno cunctorum gaudio sociauit: ex qua Valentinianum filiū Constantius genuit: qui postea Reip. imperiū gessit. Hoc in tempore foedus Cōstantius pepigit firmissimum cum rege Gotthorum Vuallia, tribuēs ei ad habitādum Aquitaniam Gallia provinciam, eiusdemq; provinciae quasdā ciuitates vicinas. Cernēs itaq; Honorius ubiq; se Cōstantij virtute & ingenio seu per bella, seu pacis moderatione tueri, cum cunctis admi-

tentibus apud Rauennam in regni consortium adsciuit: qui necdū septē mensibus euolutis ex hac luce subtractus est. His diebus apud Bethleem Palæstinæ beatissimus Hieronymus expletis nonaginta & octo vitæ annis ad Christū migravit. Sequēti tēpore Maximus apud Hispanias factione Iouiniani, qui tunc in re militari primus habebatur, tyrannidem arripuit. Nec multò post superati utriq; & capti ab Honorij exercitu, eidem cū apud Rauennam tricēnalia sua perageret, præsentantur. Hac tempestate Britanni Scotorum Pictorumq; infestationes non ferentes, Romā mittunt, ac sui subiectione promissa, contra hostes auxilia flagitāt. Quibus statim ab Honorio missa militū legio magnam Barbarorum multitudinem strauit, cæterosque Britānicæ finibus expulit. Sed mox ut discessere Romani, aduectis iterū nauibus hostes obuia quæq; sibi cōculcant ac deuorāt. Rursumq; aduolant Romani, cæsumq; hostē trans maria fugant. Hoc tēpore dū Vuādali Alaniq; Hispaniā infestarēt, Honorius ad eas defensandas Castinum ducem cum exercitu dirigit: qui Castinus præclarum virum Bonifaciū, ac bellicis artibus exercitatū, inepto & iniurioso suo imperio ab expeditionis suæ societate auertit. Bonifacius verò periculosum sibi, indignumq; ratus cū sequi, quem discordem superbientemq; expertus esset, celeriter se ad portū vrbis, atq; inde ad Africā proripuit: magnumq; postmodo Reip detrimentū, totiusq; Africæ causā excidij extitit. Castinus verò tūto collega ob suā intemperantiā priuatus, nihil dignū in Hispanijs gessit. Inter hæc Placidia auguſta à fratre Honorio

pulla,

pulsa, ad Oriētem cū Honorio & Valentiniano filijs profecta, à Theodosio Augusto Arcadij aiterius germani sui filio honorificè libēterq; suscepta est. Honorius verò postquā cū minore, & quo præmissum est, Theodosio Arcadij germani sui filio annis XV. imperasset, cū iam aetate cū fratre XIII. annis, ac sub patre duodecim regnasset, temp. vt cupierat, pacatam relinquens, apud urbem Romā vita exēptus est, corpusq; eius iuxta beati Petri Apostoli atrium in Mausoleo sepultū est. Huic soboles nulla fuit. Nam duæ Stiliconis filia, id est Maria, & Hermantia, vna post alteram ei coniugio sociata, utraq; Dei iudicio inopinata morte præuentæ, ex hac luce virgines migravere. Fuit sanè Honorius moribus & religione patri Theodosio nō valde absimilis cuius temporibus quamvis multa externa bella surrexerunt, vel nullo, vel minino sanguine quieuerūt. *Paul Diacon. lib. 4.*

Arcadius igitur Constantinopoli, Honorius Romæ imperat. Sed quis animorum recessus intueri potest? veterem fidem & sanctissimum legati ius cupido regnādī violavit. prior Rufinus clam missis muneribus, Atarico Gothorum regi capere arma contra Arcadium persuadet vt sub eo metu diadema Orientis capiti suo imponeret. re intellecta, à militibus Italicis perniciosus tutor occisus est: caput cum dextra præcisum ante ipsas Constantinopolis portas pependit, ac spectantibus ludibrio fuit. Caianus Rufini imitator, auxilio Gothorum fretus, bellum civile movit: arrisit ei primo prælio fortuna post auali inter Hellepontum & Cheroneſsum victus, dum fugit, capus est.

caput eius pilo suffixum Constantinopoli spectaculo fuit. Arcadius cum regnasset annis paulo minus tredecim, decessit. Basilio & Philippo consulibus relicto filio Theodosio, quem antea Casarem fecerat. Cui ex matre Eudoxa & Augusto patre, tres sorores erant, Flaccilla, Martina, & Pulcheria quæ virginatatem perpetuò seruauit. summa bonitate integritateque & sanctitate, religionis obseruatissima cultrix. Virgini deipara nobile templum ædificauit Blacernis in quo inclusas argenteo tabernaculo pretiosas Mariæ vestes, quas e Palestina suis manibus tulit, summa cū veneratione posuit. Eudoxa ante viri obitum tribus annis, morbo soluta est, Honorio III. & Eutitinio Coss. Gildo regnum Africa adeptus, Masezelis fratris filios enecat. is Italiam nauigauit, ab Honorio copias accepit. mirum dictu, cum quinque millibus pugnatorū fraternas copias deleuit: ipseusq; Gildonis a fuga tracti, velo gulam, quibus mandatum est, fringere. Hoc modo Masezelis eadem filiorum ultus est. Interea Stilico secretiore via filio regnum parat. Mariam Honorio nuptui dat. quæ cū ante nuptiarū diem obisset, Thermatiam filiam alteram despondit: & hac illius fatum virgo secuta est. mox itus parens Eucherium filium Casarem visere cupiēs, Suenos, Vuandalosque & Alemannos magna pradae spe sollicitauit. Ille properat cum rege Rhadagaiso. numerus fuit ducentorum milliū. Stilico metum simulat. Hostis urbis potiendæ causa in Italiam irrumpit. occursum nostrorum subito repellitur. In Hetruriā fugit, ibiq; victus est. Rex vero a fuga retractus, & in carcere stragulatus

gulatus est. Hostes deinde qui superfuerunt, cum ad solita loca se recepissent, eligendo duci intenti. Alaricum regem salutauere. qui statim legatos ad Honorium misit, qui agros ad habitandū peterent. Gallia ab imperatore concessa est. quōdum pergit. cū omni supellectile, fraude a Stilicone de industria petitus, iter omisit: ultores inuocans deos. quōd ius gentiū violatū sit indignatus toto: vt dicitur imperu cælo duce Romam cōtendit; obstupescētibz cunctis, quā iter faciebat, voto potitus est: pauca adificia incendit: non multa onustus præda. sexto die egressus est. captiuam abducens Placidiam, Magni Theodosij filiā, quam in foro Cornelij, Ataulpho propinquo suo vxorem dedit. Ex lectione historiarum illud compertum habeo, victoriam semper fore in ea parte quæ iure pugnat. Victores olim Galli post captam urbem, si a fœda ianocētium nobilium cede abstinuissent. conscendisse Capitolium Romanis minime profuisset. & anseris clangor Manlium non excitasset. Capta est vrbs an. A. V. C. millesimo C. LXII. ignominia potius quā clades illata est. Victor deinde Alaricus in Siciliam tranare naufragio vetitus, dū Consentia hūemat. morbo interiit. Milites metuentes ludibria effossi cadaueris, alueum Bussenti amnis mutauerūt: excauatoq; hypogeo, regis tumulum congestis opibus posuerūt. & fluuium pristino alueo immiserunt. & præposito copijs Ataulpho rege ad urbem diripiendam redeunt. Dux verò Ataulphus moribus vxoris Placidia lenitus. fœdus cum Romanis percutit ibi indignati regē dolo sustulerunt. Iamq; Stiliconis fraudes in apertō

erant; igitur tum filio Romæ in foro Pacis occisus est: etiam eius factionis plerique cecidere. Interea in Britannia occiso Gratiano tyranno Constantinus præficitur propter nomen duntaxat ad hoc dignus existimatus. Is cum exercitu in Gallias nauigauit, & Constantem filium Cæsarem ab eo factum cum parte copiarum ad occupandas Hispanias frustra misit. Cum hoc accepisset Honorius, Constantium ingētis animi virum ad liberandas Gallias proficisci iubet, qui Constantinum ad primos impetus compressit, & filius sortem patris secutus, à Gerōtio Viennæ occiditur in cuius locum exercitus homicida consultore, Maximum legit: qui dum in Hispania exularet, virgente rerum tenuitate perijt. Extinctis vndique in Gallijs, Hispanijsq; & Libya surgentibus tyrannis, suasionem Constantij Placidia ad Honorium fratrem remittitur. Qua liberalitate Gotthorum rex Vuallis pacem ab Romano principe impetrauit: Rurò Placidia iubente Honorio nupsit claro viro Constantio, quem dux Cæsarem & consortem imperij simul fecit. Ex quibus nuptijs Rauennæ quinto nonas Quintilis natus puer est Valentinianus, Moma & Plinta consulibus: magno post apparatu tricennalia celebrauit, quæ vouerat pro imperio liberando. Rursus Scotorum & Pictorum copiarum à Britannia ab legionibus nostris pelluntur, & in Hispania res pro voto successerunt. Post obitum Constantij Placidia cum filiis, Valentiniano & Honorio, iussu Augusti pelluntur, & ab Theodosio Arcadij filio, qui Orienti præerat, hospitaliter excipiuntur. post paulò

paulò Honorium febris inuasit qua decessit rebus gerendis dissimilis patri. Nam qui eius acta recensent, in quibusdam Magni Constantini F. Constantium imitatum fuisse reperiunt. Imperavit annis XXII. cum patre II. cū fratre XIII. cum fratre filio XVI. *Tompon Latius.*

Hosce pueros Theodosius viuens, imperij consortes fecerat: & moriēs, quando aras rerum moli non responderet, treis imperij tutores testamento sanxerat: Arcadio Rufinum, Honorio Stiliconem commendans, Africa vero Gildonē præesse voluit. Prior Rufinus, dum Gotthorum sollicitat arma, vt Imperium metu ab Arcadio extorqueret, perfidia pœnas dedit: pari que pœna Caianus Rufini sceleris popularis afficitur: inde mox Arcadius cū Byzantijs regnasset annos ferè XIII. obiit, Theodosio filio relicto. Maior rerum moles Honorium Romanæ agentem excepit: qui rebellantem Gildonem cū Mascezelis fratris ductu superasset, eundem quoque Mascezelem rebellem expertus, Bonifacij ductu vicit. At Stiliconis perfidia eò perniciosior, quò occultior fuit. Nā magno nostro dedecore, cū Gotthi Italiā vastassent, urbemque Romam cepissent, astu Stiliconis rem adiuuante, tandem re ab Honorio cognita, Stilico cum filio sublati sunt, qui genere Vuandalus, & militaris disciplinæ scientissimus, Honorij etiam socer, si quam operam in perdendo ad Fesulas Radagaso cum ducentis Gotthorum millibus præstiterat, in asserendo Imperio præstitisset: nec Romam Alaricus Gotthorum rex vnquam cepisset, nec orbem totum cladibus assiduīs inuoluisset. Decessit

autem Romæ, cum annos duos & XXX. imperasset.

Roma captiuitas.

Non potui non vehementer mirari tantam vel temporum iniuriam, vel scriptorum inertiam, tum veterum, tum recentium fuisse: ut cum Romam orbis reginam captam ab Alarico Gotthorum rege, anno post eam conditam M. CLXIII. certatim omnes memoriæ prodât: seriem tamen rei, aut indagandam non censuerint; aut indagatam tanquam rem planè ignobilem, nec scitu dignâ obliuione inuoluerint. Proh Deum hominumque fidem, vrbs orbis totius regina, quæq; eo auspicio condita credatur, ut caput orbis semper esset, & quæ toties de barbaris gentibus, orbeque triumpharat, capitur Gotthico astu. & interim rei series, ordoque nescitur? Ego verò id minimè patiar, & omnis antiquitatis illustrandæ studiosus, hanc quoque rem tam memorabilem non negligam. Astu autem barbarico capta traditur in hunc fermè modum, quem Procopius solus ex omnibus, quos legi, tradat: ut mirer ab interprete vel rem totam dissimulatam, vel cum in mutilum Græcum codicem incidisset, non animaduersam. Ille igitur in hanc sententiam: Obsederat Romam Alaricus iam biennium: nec Honorius, qui Rauennæ desidebat, aut ferre suppetias poterat, aut audebat. Nam cum nihil minus, quam de vrbs salute sollicitus esset, Stilicone interfecto, ducem exercitui minimè præfecerat, qui rem aduersus Gotthos administraret. Unde Gotthis obsidendæ vrbs cogitatio. Romano milite aut dilapso, aut segniter rem agente.

gente. Verùm eam frustra obsessam, cùm expugnare vi non possent, ad dolum hostis barbarus vertitur. Profectionem in patriam simulat, trecentosq; iuuenes, corporis & animi vi præstantes deligit, quos Romanis principibus dono det: inluctos prius, vt omni obsequio dominos suos promereri studeant, & ad certam diem circa meridiem, cùm Romani principes somno vel otio vacarent, ad Asinariam portam aduolent: interfectisque improviso insultu custodibus, portam sibi præsto futuro aperiant. Interea Gotthi cùm reditum, alia atque alia deesse sibi simulantes, differrent, trecenti illi iuuenes occasione egregie vsi, portam stato die suis aperiunt: & intromissus Gotthus maiore ignominia, quàm damno urbem omnem popularur. Sunt qui Proba illustris foemina, & opulentissimæ operâ patefactam Gotthis portam existiment, cùm plebem Romanam passim faine, & morbis pecudum more cadentem miseraretur. Duo sunt cognita non indigna: Vnum, edictum ab Alarico fuisse, vt quicunque in templa diuorum confugerent, præcipue Petri & Pauli, his nulla vis inferretur, quod est summa fide seruatum: Alterum, quòd cùm nuntiatum Honorio esset Rauennæ Romam perditam, credidit ille de pugnaci Gallo, cui nomen erat Romæ, significatum esse: admiratumque vehementer tam subito periisse eum, qui cum paulò antè festiuissimè luserat. Adeò socordis ingenij princeps, nec quicquã omnino paternæ auitæque virtutis referens, quod & Arcadio fratri vitio datum est. Nam Eudoxia vxori addictus, cùm alia improbe fecit, tui-

Chrysostomum antistitem sanctitatis & eruditionis egregiæ, vxori plus æquo inserviens, in exilium egit. *Egnatius.*

Arcadius Constantinopoli, Honorius Romæ, diuiso imperio, post patris Theodosij mortem imperant. Hicce enim viuens adhuc pater imperij consortes fecerat: & moriens, quoniam nondum per ætatem imperio maturi esse videbantur, testamento imperij administratores sanxit, qui liberorum ætatem adultam suppletes, regni curam gererent. Rufinum Arcadio adiungit, Honorio Stiliconem, Gildonem verò Africæ præesse voluit. Rufinus primus veterum fidei & sacrosanctum fideicommissi ius violans, clam missis muneribus, Alarico Gotthorum regi contra Arcadium arma sumere suadet, vt sibi Orientis istac via pararet imperium. Re perspecta à militibus, auctoritatem scelerati consilij Rufinus occiditur. Caianus Rufini sceleris imitator, auxilio Gotthorum fretus, bellum ciuile mouet: nauali prælio inter Hellespontum & Chersonesum victus, dum fugit, obtruncatur. Caput eius pilo suffixum Constantinopolim deportatur. Arcadius cum regnasset annis paulò minus tredecim, vitam cum morte commutat, relicto filio Theodosio, quem, dum viueret, Cæsarem fecerat. Hic socordis ingenij princeps, nec quidquam omnino paternæ auitæque virtutis referens, Eudoxiæ vxori addictus, cum alia multa improbè fecit, tum Chrysostomum antistitem Constantinop. sanctitatis & eruditionis egregiæ virum, vxori plus æquo inserviens, in exilium misit. *Appendix S. Aurel. Victoris.*

Honorius.

Honorius Theodosij filius, patri rebus gerendis dissimilis, Romæ eodem anno quo Arcadius Constantinopoli imperat. Gildo Africæ regnum adeptus, Maserelis fratris filios necat. Is in Italiam fugiens, acceptis ab Honorio quinque hominum millibus, frater nas copias delet, ipsiusque Gildonis in fuga comprehensi, milites, quibus mandatum erat, veis gulam perfringere. Honorius Stiliconi pernicioso tutori (quod vocatis clam ab eo Vandalis in Galliam, rerum summam voluisset ad Eucherium filium transferre, simul & aduersus Alaricum apud Rauēnam infelicitè pugnasse sua causa comperisset) successorem pariter & interfectorem misit. Itaque Romæ in foro Pacis vnà cum Eucherio filio, & alijs coniurationis conscijs trucidatur. Maximus, Iouius & Sebastianus de successione in Gallia tumultuantes per Heralium præfectum è medio sustulit. Postremò Constantinum, qui Gratiano tyranno successit, barbarum hominem Britanniam occupantem, apud Arelatensem urbem opera & studio Constantij Comitæ superauit. Huic, quoniam eum virum & domi & militiæ fidum expertus fuerat, Placidiam sororem olim Ataulphi Gothorum regi nuptam matrimonio iunxit. ex qua Valentinianus iunior (qui post Theodosium iuniorem, Arcadij filium, imperauit) natus est. Decessit Romæ cum annos duos supra triginta imperasset. Hoc tempore Talmud Iudæorum a duobus Rabinis (Platina autore) componitur. & Franci traiecto Rheno magnam Gallia partem occupant. Iudæi cum Christianis Alexandria confligunt.

Appendix. Sex. Aurel. Victor.

HONORIVS ET THEODOSIVS II.

HONORIVS cum THEODOSIO fratris filio regnavit annis XV. sub quo hi Consules fuerunt.

Honorius VIII. & Theodosius III. *Hi* COSS. Vandali Hispanias occupauerunt.

Varan & Terrullus. *Hi* COSS. Roma à Gothis Alarico duce capta est; ubi clementer usi victoria sunt.

Theodosius Aug. III. COS.

Honorius IX. & Theodosius V. *Hi* COSS. Gothi rege Ataulpho Gallias intraverunt.

Lucius V. C. COS. *Hi* COSS. Burgundiones partem Gallia Rheno coniunctam tenuere.

Constantius & Constans.

Honorius X. & Theodosius VI.

Theodosius VII. & Palladius. *Hi* COSS. Gothi placati, Constantio Placidiam reddiderunt: cuius ipse nuptias promeretur.

Honorius XI. & Constantius II.

Honorius XII. & Theodosius VIII.

Monaxius & Plinta.

Theodosius IX. & Constantius III.

Hi COSS. Constantius ab Honorio in societatem regni recipitur.

Agricola & Eustachius. *Hi* COSS. Constantius Imperator moritur.

Honorius XIII. & Theodosius X. *Hi* COSS. exercitus ad Hispanias contra Vuandalos missus est.

THEODOS. ET VALENTINIAN. 417.

Marinianus & Aſclepiodotus. *Hic COSS. Placidia Augusta à fratre Honorio, ob ſuſpicionem inuitatorum hoſtium, cum Honorio & Valentiniano filiis ad Orientem mittitur: Honorius moritur. Caſſiodorus.*

THEODOSIVS II. ET VALENTINIANVS.

OLUS THEODOSIVS Romanum imperiũ tenet annis XXVII. sub quo hi Conſules fuerunt.

Caſſinus & Victor. *Hic COSS. Theodoſius Valentinianum conſubrinum Caſarem facit, & cum Auguſta matre ad recipiendum occidentale mittit imperium.*

Theodoſius XI & Valentinianus Cæſar. *Hic COSS. Ioannem tyrannum Valentinianus Imperator exſtinxit; Hunnosq; qui in Italia erant Ioannus præſidio per Ætium mira felicitate dimouit.*

Theodoſius XII. & Valentinianus II.

Hierius & Artabures. *Hic COSS. Bonifaſio Africam tenenti inſauſte bellum ingeritur. Geus: Vuandilorum à Gortiu excluſa, de Hiſpanys ad Africam tranſit.*

Felix & Taurus. *Hic COSS. Ætius multũ Franci caſis, quam occubauerant, propinquam Rheno partem recipit Galiarum.*

Florentius & Dionyſius.

Theodoſius XIII. & Valentinianus III.

Baſſus & Annochus. Ætius.

Ætius & Valerius.

Caſſiodorus.

D

Theodosius XIII. & Maximus.

Aspar & Ariouindus.

Theodosius XV. & Valentinianus III.

Hic COS S. pax facta cum Vuandalis, data eis ad habitandum Africa portione. Gundicarium Burgundionum regem Aetius bello subegit, pacemq; ei reddidit supplicanti: quem non multo post Hunni peremerunt.

Iudorus & Senator.

Aetius II. & Sigisvultus. *Hic COS S. Aug. Valentinianus ad Theodosium Principem Constantinopolim proficiscitur, filiamq; eius in matrimonium accipit.*

Theodosius XVI. & Faustus.

Theodosius XVII. & Festus. *Hic COS S. bellum aduersus Gotthos Hunnis auxiliantibus geritur, & Litorius dux Romanus ab eis capitur. Gensericius, de cuius amicitia nihil metuebatur, Carthaginem dolo pacis inuadit.*

Valentinianus Aug. V & Anatolius.

Hic COS S. Gensericius Siciliam grauitè affligit.

Syrus V. C. COS. *Hoc COS. Theodosius Imperator bellum contra Vuandalos inefficaciter mouit.*

Dioscorus & Eudoxius. *Hic COS S. Hunni Thracias & Illyricum sua populatione vastarunt: cum Genserico ab Aug. Valentiniano pax confirmata, & certis spatibus Africa inter utrosq; diuisa est.*

Maximius II. & Paternus.

Theodosius XVIII. & Albinus. *Hic COS S. Attila rex Hunnorum Bledam fratrem & consortem in regno suo perimit, eiusq; populos sibi parere compellit.*

Valentinianus VI. & Nonius.

Aetius

Ætius III. & Symmachus.

Callepius & Ardabures.

Posthumianus & Zeno.

Asturius & Prorogenes.

Valentinianus VII. & Auienus. *Hu COSS.*

Theodosius moritur. Cassiodorus.

EXempto rebus humanis Honorio, saltus
præsidio Castini magistri militum Ioannes
inuadit imperium, anno ab vrbe cōdita mille-
simo centesimo septuagesimo septimo. Theo-
dosius Arcadij filius quadragesimustertius re-
gum Romanorum orientale regebat imperiū.
Qui comperto patrum sui Honorij fanere, mox
Valentinianum amitæ suæ Placidia filium Cæ-
sarem effectum, cum matre sua Augusta ad re-
cipiendum Occidentis dirigit regnum. Quo tem-
pore Ioannes, dum Africam, quam Bonifacius
obtinebat, bellare poscit, ad defensionem sui
infirmior factus est. Denique veniens Placidia
Augusta, & Valētinianus Cæsar, mira felicitate
eum continuo opprimūt, regniq; gubernacula
victores arripiunt: quorum tunc milites crude-
liter Rauēnam depopulati sunt, eò quod illius
maximè cines tyrannicæ parti fauissent. Casti-
num verò magistrum militum damnat exilio,
cuius arripuisse factione Ioannes tyrannidem
credebatur, data Ætio venia, eò quod Hunni,
quos per ipsum Ioannes acceperat, eius studio
remeassent ad propria. Valentinianus igitur
cōsensu totius Italix Imperator efficitur, itēm-
que ex decreto Theodosij Augustus appella-
tur. Dum hæc geruatur Archillas nobile op-
pidum Galliarum a Gothis multa vi oppu-
gnatum est, donec imminente Ætio non im-

puniti abscesserunt: Bonifacius inter hæc apud Africam potentia gloriaque augebatur. Mit-
tuntur aduersus eum Mauortius & Galbio: qui-
dum Bonifacium obsidere parant, ab eo inter-
empti sunt. Exinde gentibus, quæ uti nauibus ne-
sciebant, dum à concertantibus in auxilium
vocantur, mare peruium factum est. Rursus cō-
tra Bonifacium Sigisfildus comes dirigitur.
Bonifacius, verò sentiens, se non posse tutò A-
fricam tenere, cernensque sibi periculum instare
in perniciem Reip. efferuescens, Vuandalo-
rum, Alánorumq; gentem cum Genserico suo
rege ab Hispaniis euocatos, Africa intromisit:
qui cūctam pene Africam ferro, flamma, rapinis
crudelissimè deuastantes, catholicam insuper
fidem Ariana impietate subuertere. Sub hoc
turbine beatissimus de quo præmissum est, Au-
gustinus Hipponēsis episcopus ne ciuitatis sue
ruinam cerneret, tertio eius obsidionis mense
sex & septuaginta annis vitæ expletis, ex qui-
bus quadraginta in clericatu seu episcopatu
transierat ad Christum perrexit. Eodem tem-
pore pace totius orbis ex mirabili consensione,
Bonifacius ab Africa ad Italiam per urbem re-
diit, accepta magistri militum dignitate. Qui
cum resistentem sibi Ætium prælio superasset,
paucis interiectis diebus morbo extinctus est.
Ætius verò cum de posita dignitate in agro suo
degeret, ibique eum quidam eius amulus re-
pentino incursum opprimere, tentasset, profugit
ad urbem, atque illuc ad Dalmatiam, deinde
Pannonias ad Hunnos peruenit: quorum ami-
citijs, auxilioque usus pacem principum, & ius-
titiæ potatæ potestatis obtinuit. nec multo post
participans

patriciatus etiam dignitatem adeptus est. Post
 eam igitur, quæ præmissa est, Africæ cladem da-
 ta per Trigetium ad habitandum Vuandalis
 Africæ portione, pax iisdem necessaria magis
 quam utilis data est. His etiam temporib. Gun-
 dicarium Burgundionum regem intra Gallias
 habitantem Ætius patricius bello obtinuit, pa-
 cemq; ei supplicanti concessit. Interea Gotthi
 pacis placita perturbant, & pleraq; municipia
 vicina suis sedibus occupant. Cumque essent
 maxime oppido Narbonensi infesti, ciuesque
 eius longa obsidione & fame affligerent, adue-
 niens comes Litorius hostes in fugam vertit, &
 ciuitatē allata frumenti copia a fame liberauit.
 Dehinc anno sequenti bellū aduersum Gotthos
 Hunnis auxiliantibus gestum est. Hac tem-
 pestate Genfericus apud Africam intra habita-
 tionis suæ limites cupiens catholicam fidem
 Arriana impietate subuere, quosdam no-
 strorum episcopos eatenus persecutus est, ut eos
 priuatos iure basilicarum suarum, etiam ciuita-
 tibus pelleret, cum ipsorum constantia nullis
 superbissimi regis terroribus cederet. His deni-
 que diebus Valentinianus Augustus ad Theodo-
 sum principē suum patruelem Cōstantinopo-
 lim profectus est, filiamq; eius uxorem accepit.
 Per idem tēpus Piratæ multas insulas præcipue
 Siciliam populati sunt. Inter hæc Litorius, qui
 secunda ab Ætio patricia potestate Hunnis au-
 xiliantibus præerat, dum Ætij gloriam superare
 appetit, dumq; aruspicum respōsis, & demonū
 significationibus fidit, pugnam cum Gotthis
 imprudenter cōseruit: ac primū quidem ma-
 gnā hostium stragem dedit. postmodum vero

suis penè omnibus trucidatis, ipse à Gotthis
 turpiter captus est. Postremò pax cum eisdem
 facta est, cùm eam Romani post huius lacry-
 mabilis belli perniciem humiliùs quàm vn-
 quam antea poposcissent. Ætio itaque rebus
 quæ in Gallijs componebantur, intento, Gen-
 scribus, de cuius amicitia nihil metuebatur,
 Carthaginem dolo pacis inuadit, omnesque
 opes eius excruciatís diuerso tormentorum
 genere ciuibus in ius suum vertit, nec ab eccle-
 siarum spoliatiõne abstinens, quas sacris vasis
 exinanitas, & sacerdotum administratione pri-
 uatas, non iam diuini cultus loca, sed suorum
 esse iussit habitacula, in vniuersum captiui po-
 puli ordinem sauius, sed præcipuè nobilitati &
 religioni infestus, vt omnino nõ posset agnosci,
 hominibus ne magis an Deo bellum intulisset.
 Igitur Carthago ab Vuandalis hoc modo capta
 est, annis quingentis octoginta & quinque
 euolutis, postquam Romano cæperat iuri pa-
 rere. Sequenti deinde anno Gensericus ad Sici-
 liam trãsiens, dum magnis eam calamitatibus
 affligeret, accepto nuntio de Sebastiano, qui ab
 Hispanis ad Africam tẽderet, celeriter Cartha-
 ginem rediit, ratus periculosum sibi ac suis fo-
 re, si vir bellandi peritus recipiendę Carthagini
 incubuisset. Verùm ille amicum se magis quàm
 hostem videri volēs, dum de regis Barbari ami-
 citijs improuise præsumpsit, infelici morte
 peremptus est. Post hoc imperator Theodosius
 bellum contra Vuandalos mouit, Ariouindo,
 & Ausila, atque Germano ducibus magna cum
 elasse directis: qui longis cunctationibus diffe-
 rentes negotium, Siciliæ magis oneri quàm

Africæ

Africa præsidio fuere. Per hæc tēpora Hunnis Thracias & Illyricū sua populatione vastantibus, exercitus qui Sicilia morabatur, ad defensionem orientalium prouinciarum reuertitur. Sub his fere diebus ita terribili terræmotu Roma concussa est, vt plurimæ eius ædes ædificiaq; corruerint. Britanni itaque de quibus præmissum est, cū rursus Scotorum Pictonumque incursionibus premerentur, mittunt Ætio epistolam lacrymis ærumnisque refectam, eiusque quantocytus auxilium efflagitant: quibus cū Ætius minime annuisset, eo quod contra viciniore hostes occupatus existeret, quidam Britannorum strenue resistentes hostes abigunt, quidam verò coacti hostibus subiiciuntur. Deniq; subactam Picti extremam eiusdem insulæ partem, eam sibi habitationem fecerunt: nec vltra exinde hætenus valuerunt expelli. At verò residui Britannorum, dum continuos Scotorum impetus formidarent, vltra iam de Romanorū præsidio diffidentes, Anglicorū gentes cum suo rege Vertegerno ad defensionem suæ patriæ inuitauere: quos amicabili societate exceptos, versa in cōtrarium vice, hostes pro adiutoribus, impugnatoresq; sensere. Sequenti deinceps tēpore gēs Anglorū siue Saxonum, Britannia tribus lōgis nauib⁹ aduehitur: quorū dū iter prosperū domi fama retulisset, mittitur nihilominus exercitus multiplex, qui sociatus prioribus, primū hostes, propter quos petebatur, abigit: Deinde in Britones arma conuertēs, cōficta occasione, quasi pro se eis militatibus min⁹ stipēdia præparassent, totā propè insulā ab orientali eius plaga vsq; ad occidentalē incēdio ubi seu

gladio subegit. At verò Theodosius, dum absq;
viginti vno superioribus annis quos cum Ho-
norio patruo regnauerat, septem & viginti an-
nis imperium gessisset, ex quibus & cum Va-
lentiniano genero vigintiquinque transegit,
apud Constantinopolim morbo consumptus
obiit, ibique sepultus est. *Paul. Diaconus lib. 4.*

Theodosius minor, Romanorum Impera-
tor, suscepto à patre principatu, homo im-
bellis & timidus, pace pecunia, non armis par-
ta, Rempublicam Romanam grauiter afflixit.
Nam cum ab eunuchis esset educatus, omni-
bus eorum imperatis parebat: adeo vt legio-
nes etiam ope illorum indigerent; multaque
& in ciuilibus & in militaribus institutis no-
uarentur; magistratibus non in viros, qui eos
gerere possent, collatis, sed in eos qui auro eu-
nuchorū auaritiam explerent. Et cum Sebastia-
ni satellites piraticis nauibus Hellespontum
& Propontidem infestarent, eò rem eunuchi
deduxerunt, Theodosium ludicris quibusdam,
tamquam pueros detinendo, vt nihil gereret
memorabile. Nā cum ad annos L. peruenisset,
ipse quidem sordidis artibus & venatui vaca-
bat: eunuchi verò & Chrysaphius summa re-
rum potiebantur: quam illo mortuo Pulche-
ria soror ad se transtulit. ¶ In Milio super co-
lumna stetit Theodosij ænea statua equestris:
quam cum posuisset, multa congiaria largitus
est ciuitati. Sed quærendum, cuius illa Theo-
dosi fuerit. ¶ Theodosius minor Antiochum
propositum loco motum, in presbyteros reu-
lit. Idem & successorem eius Cyrum eodem
tēpore duas maximas prouincias administrā-
tem,

rem in ordinem coëgit, cum quidem is tantos successus admiratus, effatus esset: Non Flacere sibi fortunam ita arridentem. Itaque bonis publicatis, ut gentilis & imperio inkians, ad-
emnis magistratibus, factus est episcopus Co-
tyai, Phrygiæ. Post hunc autem solus domina-
tus est Chrysaphius, cognomento Zummas.
¶ Ioannes, Romæ Princeps sub Theodosio,
clemens fuit, & prudens, & virtutis studio-
sus, moderate principatu functus, neque dela-
toribus aures præbuit: nec, volens certè qui-
dem, ullam eadem iniustiam fecit, neque bona
cuiquam eripuit. *Suidas.*

Theodosius iunior audita patris morte,
Valentinianum Cæsarem fecit, & cum
matre Romam misit. aduētus satis oportunus
fuit. Nam Iohannem factione Castini impera-
torem factum & Africam sibi vindicantem
nouus princeps oppressit. Theodosius Con-
stantinopoli vicenalia edidit, se XVI, & Festo
COS. S. Genfericus rex Vuandàlorum accersit-
us à Bonifacio, qui de Africa tenenda despe-
rauerat, post multorum eadem Carthaginem
occupauit. Ad Aquilonem Belba & Attila fra-
tres, Hunnorum, reges, Illyricum & Thraciam
populationibus infestando Thermopylas vs-
que occupauerunt. Omnia Theodosius magna
gloria tutatus est, & victor vota tricenalia e-
dedit. Sic erat imminentibus periculis consue-
tudo, ut ludi vouerentur: quod triumphalia mo-
numenta ex marmore, ære, argento, auro & in-
dicant & testantur. Sub ea figura, votis XX. votis
XXX. hoc est, vicenaliis & tricenaliis, quod
etiam indicat annos imperij. *Pompon. Latini.*

S Equitur abhinc ætas, in qua mihi orbis totius clades, regnorum tristes exitus, Imperia funditus excisa, mutationes rerum frequentissimæ referendæ sunt. ut intelligat mortalitas nihil esse inconstantius ijs, quæ tantopere ut æterna miramur. Adeo enim vitæ, fortunæque ista bona, in quibus opinione vulgi sita summa felicitas est, fragilia, caducaque sunt, ut nihil esse possit cladibus, ruinisque magis obnoxium: quod cum vetera illa Asiæ Imperia, tum verò nominis Romani maiestas facile declarat: quæ felicibus auspicijs orta, lætissimis rerum successibus aucta, viris clarissimis instructa: quorum virtute, ac consilijs, ad amplissimum fastigium sit euecta, legibus institutis, Deum pietate illustrata, conciderit tamen, & funditus euerfa sit: ut quemadmodum illa de toto terrarum orbe triumphos retulerat, sic nulla ferè hodie in terris gens agat, aut antea fuerit tam immanis, tam barbara, quæ non aut auitas iniurias, aut suas illi rependerit. Huc accessit, quòd eorum, deinde, qui sequentur, principum, partim ignaviâ, partim avaritia, res adeo nostræ pessum ière, ut ad rem Romanam sistendam, alienæ, atque externæ virtutis eguerimus: adeo nascula illa Romuli proles, & Italica virtus simul cum imperij lapsu consenuerat: nec Romani postea pontifices ambitione plus quàm immodica, pronam iam per se in casum rem Italianam non funditus afflixere: dum studijs suis nunc Francos, nunc Germanos, atque alios quosuis potius quàm Italicos principes patiuntur. Illi verò quantum Romanæ, atque Italicæ maiestati
semper

semper detulerint, vel illud argumento esse potuit, cum se Cæsares, aut Augustos pro Henricis, & Federicis dici malint: cumque se nunc Reges, nunc Romanorum Imperatores appellari gaudeant. Cæterum nec querelæ locus hic est, & ipsa nostra hæc commentatio etiam nudafatis allatura doloris, ac molestiæ legentibus est. Quare Theodosium ipsum iuniorem aggrediamur.

Quinquaginta quot vixit annos, totidē Imperio etiam præfuit. Nam puerum admodum moriens Arcadius cum reliquerat sub tutela Isdigerdis Persarum regis: quod & bene cessit. Barbarus enim rex & tutelam summa fide gessit, & pacem cum Romanis, quoad vixit, habuit. Is verò Honorio defuncto, Valētinianum ex Constantio & Placidia natum, data Eudocia filia in uxorem, Romam peropportune misit: cum turbatæ res essent tyrannorum libidine, qui rem Romanam inuasérant. Sub hoc, tertia synodus contra Nestorium celebrata. Pulcheriæ sororis prudentia (nempè quoad illa est usus Imperator) bene res gesta. Hic uxorem Eudociam Leonis Atheniēsis Philosophi uxorem duxit: quæ præter egregiam formam, singularemque pudicitiam, etiam literis excelluit, absoluto eo libro, cui titulum Græci *οὐνεκὸς εὐτρεπὸς* faciunt. Hoc principe Venetiæ felicissimis auspicijs in aquis habitare cœpere, cum Honorius adhuc viveret. *Egnatius lib. 2.*

Theodosius iunior, Arcadij filius, cum in Oriente imperaret, audita Honorij patris

morte, Valentiniano, Constantij & Placidæ fi-
 lio, imperij, insignia donat: & cum matre Ro-
 manam mittit. Aduentus in urbem satis oppor-
 tunus fuit. Nam Ioannem, factione Castini
 Imperatorem factum, & Africam sibi vendi-
 cantem, nouus princeps oppressit. Gensericus
 Vuandalorum rex accersitus à Bonifacio, qui
 de Africa tenenda desperauerat, post multo-
 rum eadem Carthaginem occupat. Ad Aquil-
 lonem Bleda & Atila fratres, Hunnorum re-
 ges Illyricum & Thraciam Thermopylas usq;
 deprædantur. Omnia hæc Theodosius maxima
 gloria tutatus est. Constantinopoli morbo ab-
 sumptus est, cum imperasset annos duos & tri-
 ginta. Hoc principe Venetiæ felicibus auspi-
 cijs in aquis ædificari cœpère. Nestorius cum
 sua hæresi, quæ ab autore Nestoriana postea di-
 cta est, cum Pelagianis, synodo Ephesina da-
 mnatur. *Appendix Sex. Aurel. Victoris.*

MARCIVS ET VALENTINIVS Iunior.

Ost Theodosium II. MARCIA-
 NVS adscitus in imperium, re-
 gnauit annis VII. sub quo hi Con-
 sules fuerunt.

Marcianus Aug. & Adelphius. *Hic COSS.*
Romani Aetio duce, Goethu auxiliariis, contra At-
tila in campis Catalauniciis pugnaverunt: qui virtute
Goethorum superatus, abscepit.

Hercula-

MARCIAN. ET VALENTINIAN. 429

Herculānus & Asporacius. Hic COS S.

Attrita redintegrata in viribus Aquileiam magna vim dimicans inroruit; cum quo à Valentiniano Imperatore Papa Leo directus, pacem fecit.

Opilio & Vincomalus. Hic COS S. Attila in sedibus suis moritur.

Ætius III. & Studius. Hic COS S. Ætius Tetricius in Palatio manu Valentiniani Imperatoris extinctus est: Boëthius verò Præfectus Prætorio, amicis eius circumstantibus interemptus.

Valentinianus VIII. & Anthemius. Hic COS S. in campo Martio ab amicis Ætii Valentinianus Imperator occiditur. Post quem MAXIMVS inuasit imperium, qui intra duos menses à militibus extinctus, in Tiberim præcipitur. Eodem anno per Genfericum omnibus opibus suis Roma vacuata est. Post Maximum AVITVS in Gallias sumit imperium.

Ioannes & Varan. Hic COS S. Piacentia deposuit Avitus imperium.

Constantinus & Rufus. Hic COS S. Marcianus Imperator obit. Cassiodorus.

A Nno ab urbe condita M. CCCIII. defuncto Theodosio quadragesimo quarto in numero. Martianus Orientaliæ præficitur imperator. Cæterum Valentiniani tempora huius vel superioris imperatoris curculis ascribuntur. Igitur Valentinianus occidui rector imperij, pacis ea tempestate fœdera cum Genferico Vuandalorum rege firmavit, certisq; spatijs Africa inter utrosq; diuisa est: Genfericus de rerum successu tumidus, dum etiā apud suos superbiret, validā aduersus eum cōspiratio est facta. Quo timolitione detesta, diuersis ab eo excruciat

periere supplicijs, Horum siquidem vulneribus non minus virium amisit, quàm si exuperatus belli certamine fuisset. Interea rex Hunnorum Attila, dum cum fratre Bleda regnum intra Pannonias Daciamque gereret, Macedoniam, Mysiam, & Achaiam, vtrasque etiam Thracias immanissima rabie deuastaret, Bledam suum germanum regnique consortem peremit, eiusque sibi parere populos compulit. Fultus itaque fortissimarum gentium, quas sibi subiugarat, praesidio, ad occidentale demoliendū animum intendit imperium. Erant siquidem subiecti eius dominio rex ille Gepidarum famosissimus Ardaricus, Vualamir etiam Gotthorum regnator, Niso ipso, cui tunc seruiebat, rege nobilior: fortissimæ nihilominus gentes Marcomanni, Sueui, Quadi, præterea Heruli, Turlingi, siue Tungri, cum proprijs regulis aliæque præter has barbaræ nationes Aquilonis in finibus commorantes. Herum omnium Attila superbus imperiū, quanquā viriū robore facile se posse adipisci putaret, quod cuperet, non minori tamen consilij astutia, quam armorum fortitudine hostes aggredi satagebat. Præuidens itaque sagacitate, qua callebat, non sibi fore tutum, si Gotthi qui intra Gallias morabantur, Romanis auxilio iungerentur, amicum se Gothis simulans, aduersum Romanos seasserit præliaturum: Romanorumque è diuerso quasi amicitias appetens, in Gotthos, eorum videlicet hostes, se pollicetur arma morum. Agebat itaque hæc versuta barbaries quatenus si hos possit à societate diuidere, facilius utrosque singulari certamine proculcaret. Quas

eius astutias Ætius nō minori acumine prævidens, legatos ad Theodoricum, qui eo tempore Gothhis apud Tolosam regnabat, dirigit, qui cum eo pacis fœdera sociarent. Annuit iuxta Ætij volum Romanorū legatis Theodoricus, iungitq; cum eis, nō minùs sibi prospiciēs, firmissimū fœdus, promittitq; se pariter pugnaturum. Fuere interea Romanis auxilio Burgundiones, Alani cum Sangibano suo rege, Franci, Saxones, Riparioli, Labrones, Sarmatæ. Armoritiani, Liticiani, ac penè totius populi Occidentis. Quos omnes Ætius ne impar Attilæ occurreret, ad belli adsciuerat societatem. Cōuenitur ex vtraque parte in campos Catalaunicos, qui centum in longitudine leucis, & ex latitudine LXX. vt Gallis mos est metiri, feruntur. Attila itaque primo impetu mox vt Gallias ingressus est. Gundicarium Burgūdionum regem sibi occurrentem protriuit. Deinde cū ad locum certaminis vētum esset, inquit aruspiciem, si quid sibi de belli sorte vēturum prædiceret. Qui arte dæmoniaca exta pecudum perscrutans, Attilæ infauista denunciat. hoc tamen quantūlūcunq; solatium fore, quod summus de parte hostili in certamine ductor occumberet. Attila dum hac de Ætij interitu, cuius mortē sitiebat, denūtiari putaret non dubitauit, vel cum suorum perditione bellū cōmittere, dummodo Ætiū suis motibūs fortiter obistentem possit extinguere. Committit itaque pugnam iam in vesp̄erum diē vergente, vt si superaretur ab hostibus, imminētis se noctis tenebris occultaret. Conueniunt hinc inde fortissimæ nationes, conferuntur acies, fit bellum acre nimis

& pettinax, quale vix vlla narratur historia:
 nec ante a praeliadi ardore quievere, quam eis
 nex superueniens pugnandi voluntatem adi-
 meret. Eo siquidem praelio CLXXX. M. ho-
 minum caesa referuntur. Tantuinque est san-
 guinis effusum; vt paruulus qui ibidem labe-
 batur riuulus, immodicus subito torrens effe-
 ctus cadauera secum traheret peremptorum.
 Attilam autem de morte Aetij sua suspicio fe-
 fellit. Nam incolumi Aetio, rex ibi Gotthorum
 Theodoricus occubuit. In quo praelio quauis
 neuter cecidisset exercitus, constaret tamen Atti-
 lam fuisse superatum. Qui cum die altera intra
 plaustrorum munimenta se continens, erum-
 pere non auderet, nec tamen cessaret tubis &
 clamore perstrepere, Turismundus Theodori-
 ci regis filius dolens de paterno funere, statuit
 Attilam obsidione coarctare, & eum, eiusque
 exercitum ad internecionem vsque delere.
 Tunc Attila de vitæ fiducia iam desperans, ex
 equitatorijs ingentem pyram sellis construxit,
 vt ibidem se Gothhis imminentibus supposito
 igne cremaret, ne aut quisquam de eius lataretur
 vulnere, aut rex tantarum gentium in pote-
 statem hostium deueniret. Aetius vero cautè
 perpendens Romanos à Gothhis perempto
 Attila deprimi, nec deinceps aduersum Got-
 thos, si necessitas incumberet, habere solatium,
 filio Theodorici, quasi eius rebus consulens,
 persuadet; vt domum reuenteretur; regnum
 paternum arriperet; ne si ab eius inuaderetur
 germanis, acerbius ei esset cum suis quam cum
 hostibus dimicare. Hoc ille consilium tãquam
 pro sua salute prolatum libenter amplectens,

domum.

domum reuersus est, regnumq; paternum suscepit. Cæterum Ætius & ob hoc talia machinatus est, vt Attilam ab eius impressione subduceret. Inscia heu mens hominum, quantum hac prouisione detrimentum patrię dum auertere cupit, ingessit. At verò Attila cernens se relictum, hostes ad propria remeasse, erectis animis, ac spe salutis eleuatus Pannonias repedauit, multoq; potiozem exercitum coaceruans, Italiam furibundus introiit, ac primùm Aquileiam ciuitatem in ipso Italię sitam principio, expugnare aggressus est. Quam continuo triennio obsidens, cùm aduersus eam, strenuè ciuibus repugnātib; nihil præualeret, iamq; murmur sui exercitus non valentis famis tolerare penuriam audiret, cùm die quadam ciuitatem circuit, vt ex qua eam parte facilius posset expugnare inquireret, cernit repente aues in ædificiorum fastigiis nidificare solitas, quę ciconię vocantur, vno impetu ex vrbe migrare, fœtusq; suos sublatis rostris per rura forinsecus deportare: *Aspicite*, inquit ad suos, *iā aues futurorum præscias perituram relinquere ciuitatem.* Statimq;e adhibitis machinis tormentisq; hortatur suos, acriter expugnat urbem, ac sine mora capit. diripiuntur opes, captiuantur vel trucidantur ciues, residuum direptionis igni supposito flamma consumit. Fuerat siquidem in ea ciuitate, fœminarum nobilissima Dugna nomine, forma quidem eximia, sed candore pudicitię amplius decorata. Hęc dum habitaculum supra ipsa vrbis mœnia haberet, turremq; excelsam suę domui imminentem, sub qua Natissa fluius vitreis labebatur fluentis, ne sordidissimis

hostibus ludibrium fieret, animaq; pulchritudinem velut illata libidine vitia-
 ret, mox vt ingressum hostium, captamq; urbem præsensit, è
 summa se eadem turre obuoluto capite in gur-
 gitem præcipitem dedit, metumq; amittendæ
 pudicitia memorabili exitu terminauit. Plura
 præterea eiusdem regionis castella immanis
 hostis vel occisis vel captiuatis ciuibus succen-
 dit ac diruit Concordiam, Altinum, siue Pata-
 uium vicinas Aquileia ciuitates fulminis in-
 star demolitionis solo coæquauit. Exinde per
 vniuersas Venetia vrbes, hoc est Vincentiam,
 Veronam, Brixiam, Bergomū, seu reliquas, nul-
 lo resistente Hunni bacchantur. Mediolanum,
 Ticinamq; pari sorte diripiunt, ab igne tamen
 abstinentes, & ferro. Deinde Æmilie ciuitati-
 bus similiter expoliatis nouissimè eo loco quo
 Mincius fluuius in Padum confluit, castra me-
 tati sunt. Vbi Attila consistens, dum virum adi-
 ret Romam, an desisteret, animo fluctuaret, nō
 vrbi, cui infestus erat, consulens, sed Alarici e-
 xemplum pauens, qui capta à se vrbi non diu-
 tius superuixit. Dum ergo has animo tempesta-
 tes reuolueret, repente illi legatio placidissima
 à Roma aduenit. Nam per se vir sanctissimus
Leo Papa ad eum accessit. Qui cū ad regem
 barbarum ingressus esset, cuncta vt optauerat
 obtinens, non solum Romæ, sed totius Italia
 salutem reportauit: territus nanq; nutu dei At-
 tila fuerat, nec aliud Christi sacerdoti loqui va-
 luit, nisi quod ipse præoptabat. Fertur itaque
 post discessum pontificis interrogatum esse
 Attilam à suis, cur ultra solium morem tan-

tam reuerentiam Romano pontifici adhibue-
 rit, quandoquidem penè ad omnia quæ sibi ille
 imperasset, obtemperaret. Tum regi respon-
 disse, non se eius qui aduenerat, personam re-
 ueritum esse, sed alium se virum iuxta eum in
 habitu sacerdotali adstantem vidisse, forma
 augusta, & canicie venerabilem, illumq; eu-
 ginato gladio sibi terribiliter mortem mini-
 tantem nisi cuncta quæ ille expecebat, exple-
 set. Igitur Attila tali modo à sua sœuitia re-
 pressus, relicta Italia Pannonias repetit: ad
 quem Honoria Valentiniani principis germa-
 na, dum à fratre ob decus pudicitiaë districtè
 seruaretur, suum eunuchum dirigit, quatenus
 eam sibi à fratre in matrimonium extorque-
 ret. Accepto itaque hoc Attila nuntio, qui iam
 Italiaë fines excesserat, nec statim fatigato exer-
 citu regredi poterat mandat Valentiniano Im-
 peratori, minitans se peiora proximè illaturum
 Italiaë, nisi mox ei suam germanam cum parte
 rogni debita transmiseret. Qui reuersus ad pro-
 prias sedes, supra plures quas habebat uxores,
 puellam valde decoram indito nomine sibi in
 matrimonium iunxit. Ob cuius nuptias profu-
 sa conuiuia exercens, dum tantum vini quan-
 tum nunquam antea, insimul bibisset, cum su-
 pinus quiesceret, eruptione sanguinis, qui ex
 de naribus solitus erat effluere, suffocatus &
 extinctus est. Eadem denique apud Constantin-
 nopolim nocte Martiano Imperatori in somniis
 Dominus apparet arcum Attilæ iactans, osten-
 dit quo scilicet armatum gerere, illa de-
 in bello maxime solet. Dum hæc gerat, & ad
 Paul. Diacon. lib. 4.

Britanniam Pelagianæ hæreseos assertores Brit-
 tannorum tentant subvertere fidem : qui à Gal-
 lorum episcopis auxilium petentes , ad rectæ
 fidei defensionem sanctissimum virum Germa-
 num, multisq; iam virtutibus clarum, Altissio-
 dorensis ecclesiæ episcopum accipiunt . & Lu-
 pum Tracasenum præfulem, atque apostolicæ
 gratiæ virum, qui non minus signorum miracu-
 lis, quàm doctrinæ verbis, omnes ad sanæ fidei
 cōfessionem reduxerat. Ecce autem adhuc ibi-
 dem sanctis episcopis existentibus , valida Sa-
 xonum Pictonumq; manus Britanniam adue-
 hitur. Nihilominus Britones mox arma corri-
 pientes, hostibus obuiam perguat: cum quibus
 beatissimus Germanus episcopus sponte se of-
 ferens, vnà pergit ad prælium. Cumq; ipse dux
 belli ante confertam aciem constitisset, iamq;
 hostes conglobati propiùs aduentarent , non
 tubæ clangoribus . non gladiis fidens , imperat
 solummodo sanctus Antistes, vt cum ipse prior
 inclamasset, omnes voce consona eundem re-
 sponderent, sermonem. Moxq; eleuata magna
 voce, Alleluia sonauit : cumq; omnis exercitus
 sublato ad sydera clamore, Alleluia respondis-
 set, cunctaque per circuitum loca resultassent,
 continuo tantus hostes pauor inuadit, vt disso-
 luta acie fugam arripientes, ac si singulorum
 ceruicibus gladius immineret, tremebundi ad
 propria refugerent. Igitur quia *virtus semper in-
 uictam parit*, Valentinianus imperator, quan-
 tum res docuit , prosperos Aetij successus . vt
 præmissum est pertimescens, eum, simulque
 Boetium virum nobilissimum gladio peremit.
 Ita vir bellicosissimus Aetius, & quondam At-
 tilæ

tilę regis potētiffimi terror occubuit, cum quo
pariter & Occidētis imperium, falusq; reipub.
corrui, nec haftenus valuit vltra releuari. Sed
nequaquam Valentiniano mors Ætij impune
ceffit: nam & ipfe anno fequenti à Trasila Ætij
milite, cū XXX. annis imperium gēffiffet,
cōfoffus interiit. E quibus cum Theodofio fo-
cero XXXV. cum Martiano V. imperauit. Mor-
tuo Valentiniano, regni iura Maximus apud
vrbem inuadens, necdum duobus expletis mē-
fibz à Romanis peremptus eſt. Continuò adue-
ctis ex Africa nauibus adefſt Genſericus cum
validiffimo ſuz gentis exercitu, ſultus inſuper
præſidio Maurorum, cū adhuc Romanę eccle-
ſiæ beatiffimus Leo ageret pontificatum. Per-
cuſſis itaq; Romanis tam terribili nuncio, no-
bilibusq; ſimul ac popularibus ex vrbe fugien-
tibus, vrbem omni præſidio vacuam Genſericus
obtinuit, occurrente ſibi extra portam eodem
ſancto Leone epifcopo: cuius ſupplicatio ita
eum Deo adiuuante leniuit, vt quia omnia po-
teſtati eius eſſent tradita ab igne tamē & cade
abſtinerent atque ſuppliciis: quatuordecim in-
terim dies ſecura, & libera ſcrutatione omnib.
opibus ſuis Roma vacuata eſt, multaq; millia
captiuorum, prout cuiq; ætate aut arte placue-
runt, cum regina Eudoxia, quæ Genſericum ad
hoc facinus inuitauerat duabusq; eius filiabus
Carthaginē adductæ ſunt. Capta itaq; hoc mo-
do à Genſerico Roma eſt, poſtquā eam primò
Alaricus inuaſerat: Sed iam vice expletis ab eo
tempore XLIII. annis, à conditione ſua M.
CC. atq; octo euolutis. Relicta itaq; vrbe, per
Campaniam ſeſe Vuandali Mauriq; effundē-

tes cuncta ferro flammisq; consumunt: quicquid superesse potest, diripiunt: captiuamque nobilissimam ciuitatem ad solum vsq; abiiciunt, captiuant, prædantur. Nolam nihilo minus urbem ditissimam: aliaq; complures pari ruina prosternuntur. Neapolim præterea, quasq; ob infirmitatem capere non poterant, rebus agrariis exinanitas relinquunt: quicumq; gladio superfuerant, captiuitatis iugo subiiciuntur. Inter has procellas vir piissimus Paulinus Nolanæ urbis episcopus, postquam quicquid habere potuit, in captiuorum redemptionem expendit, nouissimè cum nihil ei aliud nisi ipse sibi solūmodo superesset, pro cuiusdam viduæ filio maternas non valens ferre piis visceribus lachrymas, cum eadem ad Africam proficiscens, quò iam hostes descenderant sese barbaro viro vice vicaria in seruitium tradidit: cuius sanctitas cum apud eandem barbaram gentem dei nutu cognita fuisset, demum cum omnibus suis ciuibus ad urbem propriam remeauit. At verò Genfericus postquam ditatus Italiæ opibus ad Africam regressus est, Valentiniani principis gnata, quā ab vrbe captiuitatis forte abduxerat, Transamundo filio suo in matrimonium copulauit, ex qua Hildericus natus est, q̄ quartus postmodum à Genferico in Vandalis apud Africam regnauit. Recedente igitur ab vrbe Genferico, Romani insequente mense exinanitæ Reipubl. imperatorem Auitum præficiunt. Vuisigotthæ quoq; circa hæc tempora cum rege suo Theodorico Theodorici filio transcens Pyrenæi iugis Hispanias inuadunt. At verò Martianus imperator cum apud Constantinopolim VII. annis regnum administrasset, facta suorum con-

spiratione peremptus est. *Paul. Diaconus lib. 5.*

SImeonis illius admirandi vita fastusq; ex-
sperte animo cognito, monachi Aegyptij rur-
sus communionem cum eo coluerunt: Marcia-
nus verò Imperator sæpe hominis priuati habi-
tu clam eum adiit. *Suidas.*

DUm hæc in Occidẽte aguntur, Orienti præ-
ficitur Marcianus, fauente ad imperium
Pulcheria Arcadij filia, cuius consilio pondum
patefacta populo Theodosij morte id factum
est. Marcianus humili genere natus. prima sti-
pendia meruit in Lycia. cùm ægrotaret, hospi-
talitate vsus cuiusdam Taciani & Iulij (ger-
mani erant) postquã conualuit, animo recrean-
do venatum exiere: fastiditi ardore Solis, sub
arbuscula quieuerunt. Tatianus prior excitatus
conspexit aquilã supra caput Marciani in acre
pendere, quæ panfis alis Solis radios arcebat.
ille fratrem vt videret, excitauit. vbi somnus
abiit, militi quæ viderant aperuerunt, regnum
ex eo portendi nuntiantes. Igitur abeuntem
viatico CC. argenteorum profecuti sunt. hoc
idem prodigium ei contigit sub Aspare, dum
contra Vandalos militaret: captus cum cæ-
teris captiuis quiescebat. Rex cupidus eos re-
censendi, vidit aquilam supra caput illius. per
eiusmodi imaginem abire iussit: & si quando
eueniret, foedus cum Vandalis iniret orauit.
Sen aquila seu vultur regnum portendit: ta-
lium prodigiorum plenæ sunt historia. Pulche-
ria in eligendo Cæsare princeps, senis Mar-
ciani capiti diadema imposuit: & quamuis
satis cognitus ordinibus erat, boni & probati
mores eum principatu dignum fecerunt. *Idco*

magis expedit eligere, quàm ex hæreditate mereri principem. Nouus Imperator statim pro Tatiano & fratre misit: illum Constantinopoli, hunc Illyricis præfecit: cum Vuandalis fœdus percussit. Arma nunquam nisi prouocatus mouit. quietis amator, quietum Orientem habuit. Dicere solebat, donec liceret in pace vivere, non decere principem sumere arma. Romæ pop. Rom. cum toto Senatu Aulum patritium Imperatorem legit; sed non diu vixit. Marcianus cum præfisset paulo amplius annis sex, naturæ concessit, vt quidam tradunt, conspiratione Asparis. Qua de causa post creationem noui principis, cum filius Asparis Ardaburius. Cæsar esset a Leone pronuntiatus, populus patrem interfecit cum filio. *Pompon. Latius.*

Nunc imperatores. Constantinopolitanos, quando illi tantum per illa tempora viguere, ad Constantinum vsq; Palæologum continua serie perstringemus, initio à Martino sumpto: qui licet humili loco natus, militia tamen clarus, Fulcheriæ Theodosij, sororis studio rebus præficitur, moderatus princeps, & rebus gerendis idoneus. si per senectam diutius vivere potuisset: nam pacē, quoad eius fieri potuit, coluit: illud sepe vsurpans, *dum in pace esse possumus, arma non induamus* Is. Tatianum, Iuliumq; fratres, qui olim aquila superuolantis eius caput auspiciū retexerant, viaticoque ducentorum aureorum inopem, & egrotantem adiuuerant: statim vt princeps est dictus, alterum Illyrico, alterum Constantinopoli præfecit. Hoc principe Chalcedonensis quarta synodus celebrata aduersus Dioscorum, & Eutychen Leonis
PONTI-

Pontificis Romani iussu. Imperauit annos sex.
Egnatius.

M Artianus in Oriente Theodosio iuniori, cuius sororem duxerat in matrimonium, successit: quo tempore Valentinianus Italiz imperabat. Hic quanquam senex & humili genere esset: excellebat tamē rebus gestis & arte militari. Prima stipendia in Lydia fecit. Orientis imperium per nouem fere annos dilapsum, reparauit. Cum Vandalis & Parthis foedus percussit, Attilæ minas compescuit, pacem quo ad eius fieri potuit, coluit: illud sæpe vsurpans, *dum in pace esse possumus, arma non induamus.* Is Traianum Iuliumq; fratres, qui olim superuolantis aquilæ eius caput, auspicium retexerant, viaticoque iuuerant, statim vt Cæsar dictus est, hunc Constantinopoli, illum Illyrico præfecit. Hoc principe Chalcedonensis IIII. synodus celebrata est aduersus Dioscorū & Eutychem, Leonis Rom. pontificis iussu. Pulcheria Arcadij filia in eligendo Cæsare princeps ei fauit, diademaq; capiti eius imposuit. *Viginti* in imperio annos sex cum pace & probitatis opinione.
Appendix S. Aurelij Victoru.

DE VALENTINIANO.

Valentinianus, Imperator Romanorum, per matrem Iustinam à recta fide auersus est, & imperio eiectus. Cum autem venisset ad Theodosium, in recta fide est institutus. Dicebat enim ei Theodosius: Imperatoriam aciem stare non armis, sed iustis causis. & *Naui,* inquit, *Valentiniane, religiosissimos imperatores, quiescente exercitu victoriam obtinuisse, & hostes subactos tributarios esse factos periculo antegresso. Sic & Constantinus magnus,*

rectus, Licinium tyrannum naufragio trucidauit. Sic
etiam Valentinianus pater tuus felicius imperium, &
ab hostibus illa sum gubernauit: Deo eum defendente,
innumerabilibus praeliis victor, multis & diuersis bar-
baris sublati. Valens verò paruus tuus, Deum diuel-
lens, inquinauit Ecclesiam, homo profanus, cade san-
ctorum, & sacerdotum relegatione: diuinaq; prouiden-
tia à Gothis oppugnatus, conflagrauit. Rectè Christum
colit is, qui non immeritò te eiecit: incredulitas tua, Ma-
ximo facultatem dedit: Si Christum non videmus, quē
inuocabimus pugnaturi? Hæc & plura etiam his,
admonitus à Theodosio Valentinianus, ad fidē
rectam adductus est. ¶ Honoria, soror Valenti-
niani; quæ & ipsa imperium tenuit. Sed cum
deprehensum esset eam clanculū vti consuetu-
dine Eugeni; cuiusdam, procuratoris sui; ob id
delictum ille quidem interfectus, ipsa verò re-
gia expulsa est. Suidas.

Valentinianus, in quo magna & non vana spes asserendi Occidentis erat, acclamatione totius Italiae Augustus ab Augusto appellatus est. ~~Augustus~~ duxit Gotthos in Gallia vicit, Burgundionum regem afflixit: sed in Africa fortuna nobis obfuit. Vandali sub Genserico Carthaginem caedibus foedauerunt: nec contenti Sicilia inuadunt. Theodosius frustra monuit arma, quoniam pro Barbaris victoria stabat. Qui in Britania erant, cum Scotorum & Pictorum rapinas ferre non possent, Anglorum regem Vertigomarum, ad opem ferendam poposcerunt: secus euenit: Angli insulam, suae ditionis fecere. Sunt etiam ij Saxonum Germanorum populi feroces atq; pugnaces, qui adhuc cum Scotis interiectis limitibus imperant. Valentinianus

Constantinopolim concessit: filiam principis uxorem accepit: post nuptias Italiam repetiit. Mira res, aliquot añis quieuit Oriens. existimo vt vires resumeret, & fortius insurgeret Theodosius velut longo imperij potentatu afflictus, (imperauit enim años quadraginta octo) febre solutus est. Attila toto potitus Septentrione, orbis impetio inhians, Gotthos, qui in Gallia erāt, socios accerēit. Aetius hac longē antē prēuidens missis legatis, Theodoricū regem certo fœdere Romanis coniunxit. Conueniunt ducū copix in Gallia: hinc nostri cum auxiliariis, illinc Hunni, Gepidæ, Sarmatæ, Scythæ, Sueui, Quadi, Heruli, Vgri, fauentibus etiam regulis quibusdam, pugnatum est à mane ad vespēram vtrinq; acerrimē. nusquam cum maiore hostiū numero congressi sumus: nusquam maior cædes obstinatione animorum. nam pugnx contra Xerxem, & Persarum contra Aegyptios fide carent. prælium nox diremit: ceciderunt supra ducēta millia fortissimorum hominum. Nemo loco cessit, vulnera aduerso pectore infixā. nemo iudiciū ferre potuit, qui cadauera inspexit, vtra pars ardentius pugnauerit: agebatur enim de toto imperio. Barbari tam diu regnasse Romanos ægre ferebant. Rom. illos roties impulsos ac victos, insultare nō patiebantur. Riuulus qui propē erat, humano sanguine auctus, rapidissimi torrentis instar effluxit. Sed quāuis superiores fuim⁹, nō parua iactura fuit Theodoricæ cædes, q̃ eius filius Thorismūdu capite Attilæ repēdisset, ni Aetius cōsuluisset ei expedire, paternū regnū defendere: veritus ne profligato Attila impetum in nos conuerteret. sed perni-

ciosum fuit consilium. Attila enim reparatis in Pannonia viribus, sæuiori animo inuasit Italiã. plerasq; vrbes diripuit, Istriã, Venetiãq; & rogate Gallie, ac Insu brium. ad eum Leo pontifex maximus, legatus venit, salutem Italiã perorãs impetrauit Reuersus in Pannoniã Attila, dum in nouis nuptiis nimis vino indulget. & quieti se dedisset, ferocius stertendo mero repletum spiritum efflauit. Vitio laborauit Bonosus imperator, qui congiũ vini epotabat quare cumpendit, non hominẽ pependisse, sed amphoram in ptoverbio fuit. Veteres Græci heroes vt plenius ingurgitarent, quod hinc existimabant lætitiã fore. magnis cornibus epotabãt. vnde scribit Athenæus cornutum pingi Bacchum. satiusq; est, quod sapientes viri monent, vino abstinẽdum: q̃ immoderate sumptum, pro veneno est. Ætius vel Maximi figmentis, vel iussu principis, qui illius successus metuebat, occisus est. qua de re nõ longe post Romę in campo Martio Transtyla & Oçtyla milites Ætij, ipsum imperatorem confoderunt, consilio, vt ferunt, Maximi quoniam statim arripuit imperium, qui tertio post mense à populo Romano membratim cæsus. Eudoxa Valentiniani vxor, in vltionem cædis viri, Gensericum ex Africa accersiu. Ille magno cum exercitu nauigauit. urbem ingressus, à rapinis non temperauit: vt cuiq; libitum est præda abacta, abducta & Eudoxa cum duabus filiis, quarum altera Trasimundo Gensericici filio nupsit. At milites auidi prædæ, in Campaniam irrumpunt, Capuam euertunt, vrbeis alias diripiunt, onusti præda Libyam repetunt. *Pompon. Læsus.*

A Sferi fortasse in pristinum statum sub hoc principe res Romana potuit, si eius incœptis aut fortuna fauisset, aut imprudentia postea sua rem non afflisset. Nam recepta sub aduētum suum Italia, cum Genserico statim Vandalorum rege pacem sanxit, parte Africæ vt videri voluit, contento : & aduersus Attilam Etij ductu, rem feliciter gessit. Inde Maximi arte, viri per ea tempora potentissimi, Eriū interim iussit. Vnde in vltionem ipse postea Romæ ab eius cōmilitonibus confossus periit. Hoc principe Occidētis Imperium, Francis Gallias, Anglis & Scotis Britanniam occupantibus, Vandalis Africam, & ipsam urbem populantibus Hunnis Europam vexantibus, & Italiam, collapsum funditus est. Periit imperij & xtatis anno X X X. De Etio pauca dicenda hic sunt. Hic è Dorostana Moesiæ cū disciplina militari excelleret, Constantio defuncto ab Honorio principe illi sufficitur : cuius ductu Attila in Campis Catalaunicis victus est & Burgundiones repressi. Hunc postea Valentinianus cū interfecisset, interrogaretq; ciuem quempiam Romanum, an iure occisum crederet : *iure, an iniuria occideris Imperator Eriū nescio : illud scio, quod sinistra tua dextram tibi abscideris.* nec falsus omnino vates. Nam eius morte Hunni rerum potiti, & Imperium euersum est.

Breuis enumeratio eorum, qui post Valentinianum Roma rerum potiti sunt.

Post Valentinianum Romæ Auitus senatorij vir ordinis præfuit, Auito inde Maiorian⁹ quadriennio, hunc Seuerianus, Seuerianum Anthemius, Anthemium Liberius subsecutus:

cui Glyceri⁹, & Glycerio nepos statim successit: quo per vim pulso, Augustulus malè ominati nominis rerum potitur: sub quo Romani maiestas Imperij cōuulsa per Odoatrem Herulum serò admodum ad Francos rediit. *Egnatius.*

V Alentinianus iunior, tertius huius nominis imperator, inito Occidentis imperio, pacem ilico cum Genferico Vandalorum rege fecit, certis spatiis Africa inter se diuisa. Non multò post Attilam Hunnorum regem ex Pannonia Romam properantem Aetij patricij ductu (quē postea ob affectatæ dominationis suspicionem occidi iussit) in campis Catalaunicis nobili clade repressit. Burgundionum regem afflixit. Magnam temporis partem Rauennę vixit, quā mœnibus restituit, eiusq; præfuli Ioanni vsum pallij concessit. Optimus ac clementissimus princeps tandem à Maximo, ciue potentissimo, potiundæ eius vxoris gratia, vt ait Procopius, occiditur imperij anno trigesimo. Hoc tempore Genfericus Hipponem obsedit. mense I I I. obsidionis D. Augustinus D. Hieronymi discipulus in illa ipsa vrbe, cuius erat episcopus, obiit, annos natus L X X V I nec vrbis suæ ruinam vidit. *Appendix S. Aurely Victoris.*

LEO I. ET MAIORIANVS.

SUB LEONE qui Orientis, & MAIORIANO, qui Italix suscepit imperium, hi Consuls feuerunt.

Leo Aug. & Maiorianus Aug.

His COSSES.

Maiorianus.

Maiorianus in Africam mouit procinctum.

Ricomer & Patricius.

Magnus & Apollonius.

Seuerinus & Dagalaiphus. *Hic COSS. Maiorianus immiffione Ricomeris exftinguitur: cui SEVERVM natione Lucanum Rauenna fuccedere fecit in regnum.*

Leo Aug. II. & Seuerus Aug.

Bafilius & Vinianus.

Rufticus & Olybrius. *Hic COSS. rex Alatorum Beorgor apud Bergomum à patricio Ricomero peremptus eft.*

Arminericus & Bafilicus. *Hic COSS. (ut dicitur) Ricomeris fraude Seuerus Roma in Palatio veneno peremptus eft.*

Leo Aug. III. COS.

Pufcus & Ioannes. *Hic COSS. ANTHEMIVS à Leone Imperatore ad Italiam mittitur: qui tertio ab urbe miliario in loco Brontocus fufcepit imperium.*

Anthemius Aug. II. COS. *Hoc COS. in Sicilia Marcellinus occiditur.*

Marcianus & Zeno. *Hic COSS. Arabundus imperium tentans, iuffu Anthemij ex filio deportatur.*

Seuerus & Iordanes. *Hic COSS. ROMANVS patricius, affectans imperium, capitaliter eft punitus.*

Leo Aug. IIII. & Probianus. *Hic COSS. Constantinopoli afflata tyrannide à Leone principio Affar occiditur.*

Feftus & Marcianus. *Hic COSS. patricius Ricomer Rome factò Imperatore Olybrio, Anthemio, contra reuerentiam Principis & ius affinitatis, cum graui clade ciuitatis exftinguit: qui non diutius per-*

acto scelere gloriatus, post XL dies defunctus est; Olybrius autem septimo imperij mense vitara peregit.

Leo Aug. V. COS. Hoc COS. Gundibalo hortante Glycerius Rauenna sumpsit imperium. Eodem anno Leo nepotem suum Leonem consortem facit imperij.

Leo iunior Aug. COS. Hoc COS. Imperator Leo senior defunctus est. Cassiodorus.

ANno ab vrbe condita M.CCXI. post Martiani imperatoris interitū Leo quintus ac quadragesimus Romanorū regum, apud urbē Constantinopolim augustali potitus est dignitate: qui deinceps sequenti tempore Leonem suum filium sui imperij consortē effecit. Exempto quoq; in Italia humanis rebus Auito, Maiorianus apud Rauennam inuadit imperium: q̄ cū propē annis quatuor obtinuisset, haud procul à Terrionensi ciuitate iuxta Hiriam flumen occisus est. Statimq; Seuerus apud Rauennam imperator efficitur, & Augustus appellatur. Tertio huius imperij anno Biorgor rex Alanorum cū exercitu adueniens, occurrente patricio Ricimere, superatus nō longē à Bergamo ciuitate Venetiæ, atq; extinctus est. *Seuerus* cū quatuor annis imperasset morte propria apud urbem occubuit. Eodem tēpore egresso inopinatē igne, magna Constantinopolis ediū strage cremata est. Deinde totius cōsensu militiæ post *Seueri* mortem iura imperij *Antemius* suscepit. Sequenti aēo Seruādus Gallorū præfectus imperiū tentās inuadere, iussu Antemij principis in exiliū trusus est. Rursus annali emenso spatio, Romanus patricius imperij, ā fraudulēter sagēs arripere dignitatē, præcipiēte Antemio capite

capite cæsus est. His quoq; diebus Gēsericus iterum Italiā aduentare nauibus cupiens, à Basilio patricio nauali superatus certamine Carthaginem inglorius repedauit. At verò in Orientis partibus Asper patricius Leoni Augusto insidias moliens, suum filium Cæsarem effecit. Leo victorem exercitum statim è Sicilia vocans, patricium cum nouello Cæsare, aliq; eius germano digno vitæ multauit excidio. Hoc deniq; ipso in tempore inter Antemium principem, eiusq; generum Ricimerem patricium, qui tunc Mediolani positus præerat Liguriæ, magnus discordiarum fomes exortus est: quibus se vir senectutē cōspiciuus Epiphanius Ticinensis Episcopus interponens eos primum ad concordiam reuocauit: deinde barbarica perfidiæ fœdus Ricimer rumpens (erat enim Gothus profapia, cum manu mox valida ad urbem contendit, atq; apud Anienis pontem castra posuit. Diuisa itaq; Roma est, & quidam fauebāt Antemio, quidam verò Ricimeris perfidiā sequebantur. Inter hæc, Olimbrius à Leone Augusto missus ad urbem venit, viuoq; adhuc Antemio regiam adeptus est potestatem. Billimer Galliarum rector cognita aduersus Antemium conspiratione Ricimeris, Antemio ferre præsidium cupiens, Romam properauit. Is cum Ricimere apud Adriani pontem prælium committens, continuò ab eo superatus atq; occisus est. Extincto Billimere, mox victor Ricimer urbem inuadens, quatuor iam annos agentem iura imperij Antemium gladio trucidauit. Præter famis deniq; morbiq; penuriam, quibus eo tempore Roma affligebatur, insuper etiam gra-

uissimè deprædata est, & exceptis duabus regionibus, in quibus Ricimer cum suis manebat, cætera omnia sunt prædatorum auditate vastata. Sed non diutius de perfidia latatus est Ricimer. Nam post mensem tertium excruciatum languoribus & ipse interiit. Mortuo Ricimere, Olimbrius Imperator Gundibarum eius nepotem patricium effecit. Olimbrius quoque, dum septem menses imperium gessisset, morte propria Romæ defunctus est. Post huius funus Liarius domesticus à Gundibaro patricio totius etiam voluntate exercitus apud Rauennam Imperator efficitur. Anno deinde sequenti inopinate Nepos patricius cum exercitu veniens, Licerium regiam exuit potestate, eumque apud Salonas Dalmatarum urbem Episcopum ordinauit. Eo tempore cum apud Tolosam Vvifigothorum populis Euricus regnaret, ac per Italiæ & Galliæ fines inter Nepotem & Euricum litium fomenta creuissent, bellumque è diuerso utriusque præpararent, interueniente Epiphanio, de quo præmissum est, Ticinensi Episcopo, foederis inter eos iura firmata sunt. Haud procul ab his temporibus Theodoricus cognomento Strabo, Triaci filius, cum magna Ostrogothorum multitudinem usque ad quartum urbis milliaria armatus aduenit, nulli tamen Romanorum noxius: continuoque ad Illyricum reuersus, extinctus est. Exigit nunc locus dicere, quam ob causam Gothorum alij Ostrogothæ, alij verò Vvifigothæ sint dicti: opportunumque est aliquantulum ad superiora tempora regredi: quatenus horum ratio vocabulorum possit exponi. Temporibus Valentiniani superioris Augusti, cum intra Thraciæ fines Go-

thorum

thorum tunc populi communiter habitarent, bifariè per Alaricum ac Fridigernū diuifi, decreuerunt, vt vtramq; Rempub. id est, Fridiger-nus, cum suis orientalem, Alaricus verò cū suo exercitu occidētalem opprimeret. Hi ergo qui cum Frigiderno in orientali remanserant parte, lingua patria ob Oriente Ostrogothæ, id est, orientales Gothi dicti sunt. Isti verò, qui occi-duas petiere regiones, ab Occidente Vvifigo-thæ, id est, Occidentales Gothi sunt appellati. Leo igitur Augustus postquam orientale decē & septem annis rexit imperium, diem clausit extremum. *Paulus Diaconus lib. 6.*

LEO Macelles Imperator Romanorum habi-tus est superiorum Imperatorum omnium felicissimus & formidabilis omnibus, tum sibi subiectis populis, tum barbaris ad quos eius fama peruenit. Et hanc quidem vulgo de se o-pinionem reliquit. Ego vero (inquit Malchus) felicitatem non existimo, si quis populi sui fa-cultates diripit, & eam ad rem semper syco-phantas subornat: & ipse eos accusat si alium non inuenerit: & auram ex vniuerso orbe ter-rarum coactum, sibi soli recondit: & vrbes o-pibus spoliatas eo redigit, vt constituta tribu-ta haud faciliè possint pendere. Deniq; omnis improbitatis diuersorum Malchus eum fuisse affirmabat: qui & Hyperechium grammaticum in exilium egerit. Cum aliquando Eulogio phi-losopho stipendium dari iussisset, quodam ex eunuchis dicente, pecuniā illam militibus es-se impendendam, dixit: Vtinam, inquit, mea ætate fiat vt stipendia militum in philosophos conferantur. Temporibus eius fuit Acacius pa-

triarcha. Nam cum is ὁ παῖς τοῦ Φίλου (id est, pu-
 pillorum educator) fuisset, & res eorum probè
 administrasset, omnibus acceptus fuit: & fa-
 miliaritate cum Leone Imperatore contracta,
 supra modum illi placuit: adeo ut is de rebus
 tum publicis, tum priuatis, eum primum con-
 suleret, & quando senatum conuocabat, etiam
 hunc accerseret: & totius deliberationis initiū
 ab eo caperet. Hic Acacius, animaduersa Leo-
 nis Macellæ in eos à quibus offensus esset, cru-
 delitate, eiusq; ingenio exquisitè deprehenso,
 quòd id a solis laudatibus capi posset, operam
 dabat, ut omnia eius, & dicta & facta mirare-
 tur. Itaq; facile eum dicto audientem habuit,
 atq; eius iracundiam faciliè repressit, & multis
 quibus princeps offensus erat, salutem fuit: &
 p̄perpetuo exilio damnatos in patriam reuoca-
 uit. Hic post obitum Gennadij patriarchæ Con-
 stantinopolitani, studio Zenonis sacerdos, de-
 signatus est, ut aptus gubernationi. *Suidas.*

F Actione & suffragiis Asparis Leon dicitur
 Imperator & Augustus appellatus, qui post
 eadem Ardaburij Caesaris, nepotem ex filia, Ze-
 nonis, filium Leontem Caesarem fecit: quidam
 filium scribunt. Asper enim ita cōuenerat cum
 Leonte, ut factus Imperator, Ardaburium eius
 filium adoptaret: quod Leon obseruauit. Po-
 pulus ubi hæc nouit, Ardaburium cum patre
 interemit. Anthemium patritium Caesare pro-
 nunciauit. Romamq; misit, eiq; imperium Oc-
 cidentis, tradidit: quod Maiorianus mortuo A-
 uito sibi vindicauerat. Is quarto anno necatus,
 Dagalaipho & Seneriano Cess. Sed. Raucena
 Senerus imperium arripuit. Qui superato Dior-

go rege Alanorum lauream meruit. tertio anno occubuit. Quidam tradunt Anthemium factum Imp. post mortē Seueri. vtrūq; res conuenit (nam ante Marcianum res cœpta est) Anthemius cum genero suo Ricimere a Gothis oriundo diu certauit. Et cum vtriusq; copiæ paratæ essent, & per factiones diuisa vrbs & Italia esset, Leonē Constantinopoli Olymbrium misit purpura indutum, qui viuenti Anthemio regnum auferret. Res non ita successit: nam Ricimer ad Ælium pontem, superatis auxiliariis. Gallis, cum Bilimere Anthemium gladio transfodit. Ciuum Rom. bona data sunt prædæ. Exhaustisset etiam viscera, ni cœliacus dolor hominem extinxisset. Olymbius sine controuersia succedēs, VII. post mēse decessit. Iam Basiliscus Gensericiū redeuntē in Italiam prælio vicerat. Rauennæ exercitus Glyceriū Imp. salutat, & à Nepote (sic erat illi nomen) sororis filio, regno pellitur. Interea Basiliscus Zenonis (qui postea imperauit) gener. gloriā victor magni nominis fuit. Nepos ab Oreste pulsus Salonis (nomen villæ in agro Rom.) cæsus est. Oresten Odoacer Gothorū rex superauit, & Placētiam misit, iussitq; interfici. & Oresta filium Augustulū iam Romæ imperantem exilio damnauit. Exulauit in Lucullano Campaniæ. Scribunt alij hunc, ne caperetur à Gothis, sponte imperium reliquisse: in eo sanctissimum Augustorum cognomen defecisse memoratur: et si postea Iustinianus iura vindicauit. neminem purpura & diademate insignitū ipse, & alij qui secuti sunt principes. Occidētī præfecerūt Gothi ab Augustulo ad Iulianianum regnū tenuere. Mira res ne quid in-

tegrum maneret, defecit cognomen Augustorum in vno Cos. Basilio, cum consulatus antea duo fuissent, quod scilicet fore portendit urbis Rom. excidium. Hæc sunt Tite Arunti, quæ ante aliquot secula prædixisti ex Romuli vultibus, utrū confusus fuisset numerus, ne quis tutelam vinciendo, iacturam peroraret. Mathoseus peritus homo inuenit rem sacerdotum vitio turbatā: nec clau in pariete Minervæ tam liquido constirere, nec annales sub titulo consulum tenere numerū potuerunt. Odoacer igitur tyrannus Romæ in tota Italia XIIII. regnavit ann. cogitavit de vrbe transferenda, & nova colonia deducenda, ut ab suo nomine urbē appellaret Odoacriam. Primus exterarū nationum quietus per X. annos possessor, postea infelicem regno ac vitæ finem dedit. At Leon in Oriente XVI. præfuit annos. *Pomponius Latus.*

Primus hic Græcaniei vir sanguinis Imperiū tenuit Asparis patricij factione adiutus. Cuius etiam filium Cæsare cum inuitus creasset, postea cum Ardaburio fratre, ut insidiarum in se auctores interfecit: Leonemq; ex Ariadna filia & Zenone filium successorē sibi esse voluit. Is aduersus Genfericum Vandalorum regem Basiliscum ducem misit: qui, si Zonarā sequere, victus navali prælio à Vandalis aufugit, siue illud ignavia, siue proditio fuerit. Byzantiū nuius Imperio magna ex parte conflagrauit, præterquā quod Italia in perpetuo motu fuit. Imperavit autem annos XVII. *Ignatius.*

Leo primus è gente Græcanica suffragiis ac factione Asparis patricij post Martianum Imperator salutatur. Aspar enim ita cum Leo-

ne conuenerat, vt factus Imperator Ardaburiū eius filium adoptaret: quod Leo præstitit. Populus, vbi hæc nouit, Ardaburium vnà cum patre interemit. Nonnulli à Leone, velut infidiarum in se auctores, interfectos dicūt. Suppetias Anthemio Imperatori Rom. ad expellendos Vandalos tulit. Basiliscum patricium aduersus Gensericum misit, qui eum propulsauit, cū iterū in Italiam irrumperere tentaret. Cum Ostrogothis (qui Illyriū vastabant) fœdus pepigit, eisq; Pannoniam, acceptis obſidibus, incolendā concessit. Postremò Leonem, sororis suæ ac Zenonis, qui postea regnauit, filium, successorē reliquit. Pacis hic studiosus princeps semper illud in ore promptum habebat, *Quemadmodum Sol cunctis, quæ illustrat, nonnihil impertit caloris: sic princeps debet eos sua dignari misericordia, quos conſuetur.* Tenuit imperium annos sedecim. Byzantium hoc imperante magna ex parte conſtrauit, & Italia perpetuo in motu fuit. *Appendix S. Aurel. Victoris.*

De Leone Iunior.

Leon secundus præfuit annum: vterq; mori non belli studiosus. Eodem anno quo Roma capta est, equestris Theodosij Magni statua posita in foro Tauri, supra cochlidem columnam, sponte corruit. *Pompon. Lat.*

Hic puer ab auo relictus, cū annum præfuiſſet, Zenoni patri manibus suis diadema imposuit, patremq; pro se deinceps imperare iussit. *Egnatius.*

Leo II. qui & iunior, puer ab auo relictus, cū paucos menses imperaſſet, Zenoni patri, aut saltē vitrico manibus suis diadema im-

posuit, patrem q; suo loco deinceps imperare
iussit. *Appendix S. Aurel. Victorii.*

ZEN O.

Z Eoni seniori successit ZENO in
imperio : qui regnavit annis XX-
VII. sub quo hi Coss. fuerunt. Eo
etiam anno Romæ Glycerio Ne-
pos successit in regno. *Castrod.*

Aut Cos. Leonis Aug. iunioris. Eodem an-
no Orestes, Neptote in Dalmatias fugato, filio suo Au-
gustulo dedit imperium.

Basiliscus II. & Armatus. His COSS. ab O-
douacro Orestes & frater eius Paulus extincti sunt;
nomenq; regis Odouacer adsumpsit; cū tamen nec pur-
pura, nec regalibus uteretur insignibus.

P.C. Basilisci II. & Armati.

Ellus V.C.Cos.

Zeno Aug. II. Cos.

Basilis V.C.Cos.

Placidus V.C.Cos. Hoc COS. Odouacer in Dal-
matia Odinam vincit & perimit.

Seuerinus V.C.Cos.

Faustus V.C.Cos.

Dn. THEODERICVS & Venantius.

Symmachus V.C.Cos.

Decius & Longinus.

Boethius V.C.Cos. Hoc COS. Odouacer Pha-
ba rege Rugorum victo captoq; portus est.

Dynamius & Sifidius.

Probinus & Eusebius. His COSS. felicissi-
mus atq; fortissimus Dn Rex THEODERICVS
intravit Italiā : cui Odouacer ad Isontium pugnam
parans,

parans, viſſus, cum tota gente ſugatus eſt. Eodem anno repetito conſiſtu Verona vincitur Odouacer.

Fauſtus Iun. Cos. Hoc COS. ad Adduam flumini Odouacrem Dn. THEODERICVS Rex tertio certamine ſuperauit; qui Rauennam ſugiens, obſidetur incluſus.

Olybrius Iun. Cos. Hoc COS. Odouacer cum Erulus egreſſus Rauennam, nocturnis horis ad pontem Candidium à Domino noſtro Theoderico rege memorabili certamine ſuperatur: tunc etiam Vandali, pace ſuppliciter poſtulata, à Sicilia ſolita depredatione ceſſarunt. Eodẽ anno Zeno occubuit Conſtãtinopoli. Caſſ.

Mortuo Leone, Zeno continuò Auguſtalẽ naſtus eſt dignitate. Leonem itaq;, de quo præmiſſum eſt, quem pater Leo in regni aſciuerat poteſtatẽ, mater ſua Zenonis imperiũ formidans, occultè clericũ fecit. Exigente autẽ vehementer Zenone, vt filium proderet, pro eo alium forma ſimilẽ obtulit. Qui Leo deinceps in clericatu ad Iuſtiniani uſq; tempora vixit.

De Auguſtulo.

Iſo quoq; anno Auguſtulus apud Italiã aduerſus nepotem cum exercitu veniens, effuſo eo, imperij regimen inuaſit. Annali deinceps circulo euoluto, cum rege Vandalorũ Genſerico fœdus initum eſt ab Oreſte patricio. Hæc dum apud Romanos geruntur, Odoacer cũ fortiſſima Herulorum multitudine, fretus inſuper Turtilingorum ſiue Scyrorum auxiliis, Italiam ab extremis Pannoniæ finibus properare cõten- dit: qui dum adhuc per Noricorũ rura exercitũ duceret, cognita Seuerini fama Chriſti domini ſerui, qui illis tunc degebat in locis, ad eum vt ſibi benedictionem petiturus acceſſit. Qui dum

benedictione percepta ab eius egredi cellula
 vellet, & caput, ne superliminari ostij, eò quòd
 proceræ esset staturæ, allideret, inclinasset, à dei
 viro futurorum præscio mox talia audiuit. *Vade
 nunc ad Italiam, vade Odoacer vilissimus interim ani-
 mantiū pellibus indutus, multis citò plura largiturus.*
 Hæc ille verba rerū exitu comprobauit, nam ali
 quantis postmodū annis, totius Italiæ, in super
 & vrbis vsus est potestate. Ingresso itaq; Italiã
 Odoacre, statim ei apud Liguriæ terminos Ore
 stes patricius occurrit, qui aduersus fortissimã
 multitudinem nihil se præualere conspiciens,
 maximè cum eum iam quidam suorum dese
 ruissent, metu trepidus, intra Ticinum se muni
 tionis fiducia conclusit. Mox adueniens cū exer
 citu Odoacer expugnatã fortiter ingreditur ci
 nitatem: vastantur vniuersa rapinis, sæuit vbiq;
 gladius, diuina quoq; , priuataq; ædificia ignis
 absumit. Captus demū Orestes ab hostibus, Pla
 centiam vsq; perducitur, ibiq; gladio detrun
 catur. Exinde per vniuersas iidem Barbari vr
 bes diffusi, cunctam sine aliqua tarditate Italiã
 iuri proprio subdidere, multasq; tunc ciuitates
 parantes resistere, extinctis habitatoribus ad so
 lum vsq; deiecere. Odoacer itaq; prosperos sibi
 cernens successus accrescere, statim regiam arri
 puit potestatem. Augustulus quidem, qui impe
 rij præsumpserat dignitatē, cernens vniuersam
 Italiã Odoacris viribus subdi. inopinabili metu
 perterritus, spòte miserabilis, purpurã abiiciens,
 cum vix XI. mensibus Rempub. obtinuisset, im
 perialem deposuit maiestatem. Ita Romanorum
 apud Romam imperium toto terrarū orbe ve
 nerabile, & augustalis illa sublimitas, quæ ab

Augusto quondā Octauiano erecta est, cū hoc Augustulo periit, anno vrbis cōditæ MCCXX-IX. A Caio verò Casare, qui primò singularem arripuit principatū, anno DXVII. Ab incarnatione vero Domini, anno CCCCLXXV.

De Odoacro Herulo.

Igitur deiecto ab Augustali dignitate Augustulo, urbem Odoacer ingressus, totius Italiæ adeptus est regnum, quod cū annis XIII. nullo inquietante tenuisset, ab Oriētis tunc partibus veniens Gothorum rex Theodoricus, Italiā possessurus intrauit. Sed vt ad liquidū, ob quā causam, vel vnde aduenerit, possit agnosci, necesse est aliquantisper ad superiora repedare. Vvalamir Ostrogothorū rex, de quo superiori bello præmissum est, ꝓ Attilæ Hunnorum regi subiectus extiterit, mox vt Attila occubuit, ab Hunnorum se, suoq; dominio, auitæ libertatis memor excussit. Idem quoq; & Gepidarum rex Ardaricus, cæteraq; Hunnis subiectæ faciūt nationes. Hunni verò dolentes Vvalamirē, eiusq; exercitum non solū se à sua dirionis iugo excussisse, sed etiam cæteris nationibus, vt similia facerent, incentores fuisse: mox vt fugitiua mancipia eos insequentes, ad seruitutē pristinam armis aggressi sunt reuocare. Conglobatis itaque suis, super Hunnos Vvalamir irruit, tantaq; in eos cæde grassatus est, vt de reliquo, qui superfuērāt Huani, Ostrogothorū arma formidarēt. Leo deniq; Imperator cum Gothis post hæc Illyricum vātantibus fœdus iniit, ac Theodoricum Thiodimeris filium, ex Arilena cōcubina genitum, ab Vvalamire eius patruo obsidē accepit. Occiso deinde Vvalamire à Syris, Thiodi-

Paulino Diacono.

mer eius germanus regia iura suscepit. Diuiso
deinceps regno, Thiodimer Oriēis, Vindimer
vero occiduum sortitur imperium deuastandū.
Sed mox vt Vindimer Italiam ingressus est, re-
bus excessit humanis, successorem Vindimer fi-
lium relinquens. Vindimer verò acceptis à Li-
cerio tunc Imperatore maneribus, Gallias con-
tendit, seseq; cum parentibus Vvisigothis iun-
gens, vnum populum effecit. Interea dum sua-
ui patrata victoria Vindimer domū reuertitur,
Theodoricum filium à Leone Imperatore mis-
sum gratanter excepit: qui Theodoricus dum
iam XVIII. annū ageret, inscio patre aliquantis
secum satellitib. ascitis vicinā sibi Sarmatarū
gentem inuadens, opima ex eorum nauibus pa-
tri spolia, prædāq; copiosam reportauit. Thio-
dimere itaq; vita decedente, vniuersis adniten-
tibus ad regni gubernacula Theodoricus ascen-
dit. Quod factum cum ad Zenonem Augustū
perlatū esset, gratanter accepit, eumq; ad se rur-
sus euocatum Constantinopolim, magno simul
honore, & diuitiis extulit, in tantum vt etiam
consularibus eum fascibus sublimaret, quæ di-
gnitas post imperiale fastigiū prima est, & neāq;
illi equestrem statuam ante suū palatiū collo-
carer. At verò dum huiuscemodi Theodoricus
deliciis apud Constantinopolim afflueret, gens
illius, id est Ostrogothæ, dum eis per fidei san-
ctionem prædas agere more solito non liceret,
nec tamen ab Imperatore oblata stipendia suf-
ficere possent, cœpere non minimā egestatis pe-
nuriā pati. Execrantur fœdus compositū, vi-
tuperant inutile pactiōē, mittuntq; continuò
ad Theodoricum, qui dicerent, quod cum ipse

Græcorum

Græcorum epulis superflueret, illi inopiæ miseriaſ ſuſtinerent. Hortantur, vt ſi ſuis ſibiq; conſilere velit, citius redeat, quatenus ne cuncta gens peſſundetur, & nouas ad habitandū ſedes exquirant. His Theodoricus cognitis, ad Auguſtum Zenonem cōfeſtim accedit, queſtus inſuper, penuriamq; ſuorū exponit, Italiam ſibi dari poſtulat, abſolutionem efflagitat, adiiciens, qđ ſi ſuperare Odoacrem poſſit, Italiamq; obtinere, ad eius redūdaret gloriam, à quo directus fuiſſet, ſi in bello ſuperatus foret, nihilominus lucri accreſceret, quandoquidem quotidianoꝝ ſtipendiorum exactorib. careret. Talia Zenon audiens contriſtatus quidem eſt, eò qđ cum nollet dimittere. Attamen deliberato conſilio Reipub. vtilitati proſpiciens, eius petitionibus annuit. Italiam ei per pragmaticū tribuens, ſacri etiam velaminis dono cōfirmavit. Senatūq; illi, populumq; Romanū commēdans abire permiſit. Egreſſus igitur Conſtantinopolim Theodoricus ad Oſtrogothas reuertitur hortaturq; cōtinuò. vt quàm primū parati ſint, quatenus poſſeſſu Italiam proficiſcantur. Attamen priuſquàm ad Italiam aduentaret, Traſitā Gepidarum regem inſidias ſibi molientem bello ſuperās, extinxit, Buſamq; Bulgarorum regem magna cum ſuis agminibus eade proſtrauit. Egreſſus itaq; à Myſia cum omni Oſtrogothorū multitudine, vniuerſaque ſupelleſtili, per Syrmium Pannoniaſq; iter faciens, ad Italiam venit. Ac primū iuxta Sontium flumen, quod non longe ab Aquileia labitur, caſtra componens, dum vberriſimis, quæ eo loco habētur, pascuis, fatigata aliquantulū ex itineris longitudine ium. ta.

reficeret, ibi mox ei cum grandi suorū exercitu totius Odoacer Italix viribus occurrit. Quem Theodoricus alacriter excipiens, magno superatum prælio, postremò in fugam conuertit. Ex inde Theodoricus mouens cum Veronam venisset, iterum aduersus eum Odoacer nō minori quàm prius belli sese apparatu opponit. Contra quem Theodoricus haud procul Veronenſi vrbe conſigens, nimia eius exercitū cade contriuit, ipsumq; pariter & omnem illius multitudinem dare terga coegit. Qui dum fugæ metu se præcipites in Athelin fluuium mergunt, ex magna parte rapidissimis eius gurgitib. impliciti, suffocantur. Theodoricus vero dum ipso impetu subsequitur fugientes, Veronam illico, pauore ciuibus consternatis, inuadit. Odoacer autem cum iis qui euaserant fugiens, Romam contendit: sed obseratis continuo portis, exclusus est. Qui cum sibi denegari introitum cerne-
ret, omnia quæ attingere potuit, gladio flammisq; consumpsit. Inde quoq; egrediens, Ra-
uennā ingressus est. Ibiq; quibus se aduersum hostes tueretur, munitionum preparare obsta-
cula cepit. Theodoricus itaq; à Verona digre-
diens, Mediolanum peruenit: vbi dum consisteret, magna ad eum multitudo militū pluresq; Italix populi conuenere. Sed paucis interiectis diebus, rursus deditus totus exercitus, Tusta quodam nomine instigante, Odoacris se parti-
bus reddidit. Ea res Theodoricum in tantum perterritum, vt se, suumq; exercitū apud Ticinen-
sem urb. m. muniret. Talium rerum varietates Burgundionū rex Gundubadus aspiciens, Ligu-
riam cum ingēti exercitu ingressus, cuncta quæ
reperire

reperire poterat. pro voluntate diripiens, infinitam secum ad Gallias captiuorum multitudinem adduxit. Theodoricus itaque aliquandiu intra munitiones exercitum retinens, demum relictis ibi matre, sororibus, vniuersaq; vulgi multitudine, nihil plane dubius de Epiphanijs viri sanctissimi fide, cum expeditis armatorum cuneis ad Odoacris obsidionem Rauennam perrexit, dumq; eo loco cui Pinetum nomen est, non procul ab vrbe castra posuisset, per continuum penè triennium Odoacrem obsedit. Qui cum frequenter ex vrbe cum suis egrediens, eius exercitum inquietaret, nouissime noctu in castra iruens, magna Theodorici exercitum strage prostrauit. Victus ad extremum, fortissime Gothis resistentibus in urbem confugit. Nec multo postea à Theodorico in fide susceptus, ab eo truculente peremptus est. Egressis deniq; à Ticinensi vrbe post triennium Gothis, eandem mox urbem Rugi inuasere, cuncta per circuitum loca, simulq; & ciuitatem per continuum biennium populatione vastantes, cum beatissimus Epiphanius sup-
esset, cuius in tantis periculis sanctitate ciues releuabatur afflicti. Hic à Theodorico Gallias ad Gundubarum pro captiuis redimendis directus, excepta innumera multitudine, pro quib. primum tribuit sex millia captiuorum, ob solam sanctitatis sue reuerentiam sibi concessa, secum reduxit. Igitur Theodoricus extincto apud Rauennam Odoacre, totius Italiae adeptus est ditio-
nem: nec multo post Romam profectus, à Romanis magno gaudio, susceptus est, quibus ille singulis tritici ad subsidium annis XX. millia modiorum concessit. Dum hæc apud Italiam ge-

Pavlus Diaconus.

runtur à Bulgaris vniuersa Thracia deuastata:
 Cōstantinopolis etiā ipsis diebus maximo con-
 flagrauit incendio. Ast verò apud Africam Ho-
 noricus, qui mortuo Genserico in regnū succes-
 serat, Arriana p̄fidia trusus in exiliū effugatisq;
 amplius quàm CCCCXXXIIII. catholicis epi-
 scopis, & ecclesiis eorū clausis, plebē variis sup-
 pliciis affecit. & quidē innumeris man' abscin-
 dens, linguas eorū præcidit, nec tamen loquelā
 catholicæ cōfessionis eripere potuit. Apud Bri-
 tanniam quoq; Ambrosius Aurelianus, qui so-
 lus fortè Romanæ gentis Saxonū cadi super-
 fuerat, purpurā induit, victoresq; Saxones, Bri-
 tonum ducens exercitū superauit sæpe: atq; ex
 eo tempore nunc hi, nunc illi palmam victoriæ
 habuerunt, donec Saxones potentiores effecti,
 tota per longū insula potirentur. Theodoricus
 interea, vt sui regni vires constabiliret, Aude-
 fredam Ludouici Frācorum regis filiam sibi in
 matrimonium iunxit, Almafredam germanam
 suam Vandalorum regi Honorico, eius Alma-
 fredæ filiam Malabergā Toringorū regi Ermen-
 fredo, Theodico quoq; & Ostrogotho ex cō-
 cubina filias, alteram Alarico Vvisigothorum
 regi, alteram Sigismundo Burgundionum con-
 sociauit. Amalasuintham verò tertiam filiam
 Eutharico ex Alemannorū stirpe venienti, euo-
 cato ab Hispania, tradidit. Nec fuit aliqua vici-
 na Italix gens, quæ Theodorico aut cōiunctio-
 nis affinitate, aut pactionis fœdere sociata nō
 fuerit. Zeno itaque Augustus cū per annos
 XVII. Reipub. præfuiſſet, apud urbem Conſtan-
 tinopolim vitæ terminum accepit. *Taul Dia-*
cenus lib. 6.

ZEnon Imperator, audita clade suorum, in castellum quod populares Constantinopolim vocabant, in tumulo situm, confugit. Quo cognito suis cum gemitu; *Homo igitur*, inquit, *Dei ludibrium est; cum & me sic ludificari visum sit numini. Vates enim constanter affirmarunt oportere me Iulio mense Constantinopoli esse: ac ego me in vrbe fore putavi: nunc & destitutus ab omnibus & exsul, in hunc tumulum veni: inuenta miser appellatione consimili.* ¶ Zeno, Romanorum Imperator, non eadem fuit crudelitate qua Leo; neque ita inexorabili iracundia; & multis in rebus animo fuit splendoris & gloriæ capido: multaq; quod admirationi esset, per ostentationem potius, quam verè & ex animo faciebat. Sed nec rerum gerendarum peritus erat; nec ea scientia præditus, qua regna turò gubernantur. Lucri autem atque emolumenti non ita furenter appetens ut Leo; nec crimina in possessores comminiscens; nec tamen prorsus alienus ab avaritia. Ac bonam gubernationem Romani sensissent, nisi Sebastian⁹, tum in aula potentissimus, illum quovis suo arbitratu impulisset, velut in foro cauporans omnia, nec sine pretio quidquam in regia sinens confici. Nam & magistratus vendebat omnes pretio tum sibi reservato, tum Imperatori communicato. Quod si quis accessisset, qui paulum quiddam adiceret, is præferbatur. In toto denique palatio nihil erat rerum omnium, quod venale non esset. Quod si Zeno magistratum aliquem suis familiaribus contulisset, ipse, mancipis instar, cum ab ipsis redemptum, pluris vendebat aliis.

Zenoni furta præbens. ¶ Zeno, Romanorū Imperator filium suum admodum adolescentem, imperij successorem relinquere cupiens, & dignitatibus ornabat, & corpus exercere iubebat ad staturę incrementum. At imperatorij proceres, potestatem naſci ſibi aſſatim exhauriendi, curabant vt adoleſcens Sybaritico luxu corrumpetur, & lenocinio ſuo ad inſanos cum amoris æqualium incitabant. Itaq; vitæ ratione ad voluptatem & ſuperbiam comparata, ab omni honeſtate remotus, & iam tum arrogantiam, ob expectationem imperij, è vultu elucentem, præ ſe terens, ſublimis incedere, & erigere ceruices cœpit, ac (paucis vt dicam) erga omnes nō alium ſe præbere, quā aduerſus ſeruos. Verum inſpector omnium rerum, & natiua & edocta eius improbitate perſpecta. ita illum muſtāuit, vt alui profluuiō multos dies ſine ſenſu lectum inquinans, immarura ætate rebus humanis eximeretur. ¶ Arcadiæ, poſteriori Zenonis vxori, columna poſita in Arcadianis, non procul eo loco qui Bathra (id eſt, gradus) nominatur, in Archiſtrategi prætorio; vbi Zeno iudicabat poſt Baſiliſcum: locumque iſtum vertit in ſecretum. Prioris vxoris eius, Ariadnes, & Zenonis ipſius, [columna ſtat] in porta regia. *Skidas.*

De Baſiliſto.

BAſiliſcus, Verinæ Imperatricis frater, ſub Leone Imperatore, Ruſticio duci exercitus ſucceſſit. In pugnis quidem fortunatus, ſed tarduſculus, & impoſtoribus opportunus. ¶ Baſiliſcus, Romanorum orientalium Imperator, pecu-

pecuniam exegit ab ecclesiarum episcopis; & Acacium Constantinopolis episcopum prope-
modum pepulisset, nisi à multitudine eorum
qui Monachi dicuntur, repulſus fuiſſet: homo
inſigni auaritia, vt ne cerdonibus quidem, &
contemptris artificibus parceret, omniaq; ple-
na eſſent lacrymarum inter illas exactiones.

¶ **Armatus**] Cùm Baſiliſcus Imperator Arma-
to, vt cognato, liberum aditum ad Zenonidem
Imperatricem permetteret; ac diutius conſue-
tudo duraret, amboque forma inſigni eſſent,
deperire inter ſe creperunt. Hinc oculos in ſe
inuicem coniciebant, & vultus ſubinde con-
uertebant, & arridebant inter ſeſe. Hinc dolor
ex amore ortus, vultu tegebatur. Cum verò a-
nimos ſuos Danieli eunucho, & Mariæ obſetrī
ci aperuiſſent, vix iis medicati ſunt coitus me-
dicina. Itaque Zenonis Baſiliſco blandiri, vt a-
mator principem in vrbe locum teneret. Cùm
autem Theodoricus videret Armatum ab om-
nibus coli, ſeque vinci à iuvene qnī capillos tā-
tū & alias corporis exercitationes curaret, in-
dignabatur. At Armatus cū auri affluētia,
tum bonorū magnitudine inflatus, neminem
ſibi fortitudine præſtare purabat: ac tantum
in eo vecordia valebat, vt Achillis habitu equo
conſenſo, in Hippodromo ſe iactaret. Quō ma-
gis autem ea gloriolæ inſania teneretur, accla-
mationibus inſimæ plebeculæ fiebat, quæ Pyr-
rhum illū appellaret. quod ſi eò faciebat, quod
rubicunda eſſet facie, rectè dicebat: ſin ad lau-
dem fortitudinis, deliniebat vt adoleſcentem.
neque enim heroes petebat, vt Pyrrhus; ſed
mulieres deperibat, vt Paris. *Surdas.*

Zenonem Leon secundus sua manu corona-
uit. Fuit Zenon ex Itauris Ciliciæ humili-
bus parentibus natus, humili & incognita vil-
la, non minus vultu quàm moribus deformis.
imperavit non vt Augustus, sed vt tyrānus sub
eo Ilus (quid non audet fortuna?) è suis genti-
bus mutilatis auribus vnà cum Leontio in O-
riente ciuilem motum fecere. Theodoricus rex
Ostrogorthorum mirè à Zenone diligebatur,
ab eo factus cōsul, collega Venantij impetra-
uit ab Augusto Italiam, si Odoacrè superasset.
Cui Zenon assensus est, commendauitq; ei vr-
bem Romam, populumq; Ro. Theodoricus cū
exercitu per Illyricos Italiā petiit, occurrētem
Odoacrem prælio vicit, & fugauit. Fugiens in-
tra mœnia vrbis non admissus, citissime Rauen-
nam contendit. triennium ibi obiectus, tandē
captus in cœna iussu victoris crudeliter excar-
nificatus. victor ingenti lætitia ac plausu ab ob-
uiuo senatu populoq; Ro. exceptus, plurimumq;
dilectus, quòd gratuita liberalitate caritatem
annonæ fugauit. hoc scilicet imperij conseruan-
di salubre fomentum: multaquē ædificia vrbis
instaurauit. & si ab sanguine quorundam sena-
torū abstinuisset, nemo fuisset Theodorico ac-
ceptior. anno II. Zenonis imperij Basiliscus à so-
rore, quæ Augusta erat, quia imperator aberat,
in regali solio positus, M. filium Cæsarem fecit.
rediens e Syria Zenon ius suū repetens, in Cap-
padocia Basiliscū cum filio relegauit, qui Lem-
nis (nomen oppidi est) fame consumpti sunt.
Præfuit Zenon annis septendecim. *Pomp. I. asus.*

Quem variè rebus Romanis iluserit fortu-
næ vis, hic Zeno facilè cum plerisque, qui
expli-

explicādi mihi principes erunt,prodet Vir ob-
scurissimū sanguinis, & cū facie de formis, tum
moribus planē tyrannicis, vt Isaurum agnoscas.
Hic Theodoricum Ostrogotthorū regem cū
vnice diligeret, in Italiam aduersus Odoacrem
misit, Consulem prius à se factum. Pulsus verò
à Basilisco factione vxoris, cū in Isauriam con-
cessisset, non multò post reuersus, & Basiliscum
expulit, quem & inedia mori coegit, & annos
xiii. Tyrannum veriùs quàm principem egit.
Sunt qui viuum adhuc inclusum ab vxore se-
pulchro tradant, frustraqué resipiscentem, &
opem queritantem obiisse. Hoc principe incen-
dium adeò graue fuit, vt præter maximam vr-
bis partem conflagratam, centum & viginti li-
brorum millia combusta sint: inter quæ & Ho-
meri poema intestino draconis cxx. pedū au-
reis literis descriptum. *Egnatius.*

Zeno Isauricus natione, genere obscurus, fa-
cie deformis, Constantinopoli post Leonē
iuniorem imperat, non vt Augustus, sed vt ty-
rannus Basiliscum Patricium, imperium inua-
dere conantem, vnā cum filio in Cappadociana
relegat Theodoricum Ostrogotthorum regem
magnopere dilexit: ei que statuat dicauit, ac
in Italiam aduersus Odoacrum misit, Cōsulem
prius à se factum. Odoacrum, in Italia regis no-
men sibi vendicantem prælio vicit Theodori-
cus. Pulsus Zeno à Basilisco factione Adriadnæ
vxoris, in Isauriam concessit, nec multò post re-
uersus Basiliscū, Lemni relegatum, vnā cum fi-
lio fame mori coëgit. Sunt qui adhuc viuū in-
clusum ab vxore sepulchro tradant, frustraqué
resipiscentē & opem queritantem obiisse. cum

imperasset annos XIII. vel, vt quidam volunt, XVII. Hoc principe maximam passa est res literaria iacturam: nam incendium adeo graue fuit, vt præter maximam Constantinopolitanæ vrbis partem igne absumptam, centum & viginti millia librorum combusta sint, inter quæ Homeri poëma intestino draconis cxx. pedum aureis literis descriptum. Nicena synodus prima approbatur. *Appendix*

S. Aurelij Victoris,

ANASTASIUS.

NASTASIUS successit Zenoni in Orientali imperio; sub quo hi cōsules fuerunt.

Anastasius Aug. & Rufus.

Albinus v. c. Cos.

Hoc COS. DN. Rex Theodericus Rauennam ingressus, Odouacrem molientem sibi insidias interimit.

Asterius & Præsidius.

Viator v. c. Cos.

Paulus v. c. Cos.

Anastasius Aug. II. Cos.

Paulinus & Ioannes.

Ioannes v. c. Cos.

Patricius & Hypatius. *Hoc anno DN. rex Theodericus Romam, cunctorum votis expetitus, aduenit; & Senatum suum mira affabilitate tractans. Romanæ plebi donauit annuas: atque admirandis muneribus, deputata per annos singulos maxima*

maxima pecuniæ quantitate, subuenit: sub cuius felici imperio plurimæ renouantur vrbes, munitissima castella conduntur, consurgunt admiranda palatia; magnisq; eius operibus antiqua miracula superantur.

Auienus & Pompeius.

Auienus Iun. & Probus. *His COSS. DN. Rex Theodericus aquam Rauennam perduxit; cuius forinam sumptu proprio instaurauit, quæ longè antè fuerat ad solum reducta temporibus.*

Cethegus v.c. Cos. *Hoc COS. virtute DN. Regis Theoderici victis Bulgaribus Sirmium recepit Italia.*

Theodorus & Sabinianus.

Messala & Ariouinda.

Anastasius Aug. III. & Venantius.

Venantius iunior & Celer. *His COSS. contra Francos à Domino nostro destinatur exercitus; qui Gallias Francorum depredatione confusus, victis hostibus ac fugatis, suo adquisiuit imperio.*

Importunus v.c. Cos.

Boethius v.c. Cos.

Felix & Secundinus.

Paulus & Muschianus.

Probus & Clementinus.

Senator v.c. Cos.

Mè etiam Cos. in restorim laue temporum, adunato clero vel populo, Romana ecclesiæ rediit optata concordia.

Florentius & Anthemius. *His COSS. DN. Rex Theodericus filiam suam, Dominam Amalasuintam, gloriosi viri DN. Entharii matrimonio, Deo auspice, copulauit.*

Petrus v. c. c o s.

Anastasius & Agapetus.

Magnus v. c. c o s. Eo anno DN. Eutharicus Cillica mirabili gratia Senatus & plebis ad edendum exceptus est feliciter consulatum.

DN. Eutharicus Cillica, & Iustinus Augustus C o s s. Eo anno multa vidi: Roma miracula: editionibus singulis, stupente etiam Symmacho Orientis legato diuitias Gotthis Romanisq; donatas dignitates, cessis in Curiam: muneribus amphitheatralibus diversi generis feras, quas presens aetate pro nobilitate miraretur, exhibuit. cuius spectaculis voluptates etiam exquisitas Africa sub deuotione transmissit. Cunctis itaq; eximia laude completis, tanto amore ciuib; Romanis infederat, vt eius adhuc praesentiam desiderantibus, Rauennam ad gloriosi patris remeare affectus. vbi iteratis editionibus tanta Gotthis Romanisq; donalargitus est, vt solus potuerit superare quem Romae celebraverat consulatum. Hic finit Chronicon Cassiodori.

Cessante iam Romanae urbis imperio, utilius, Captiusq; n. ihi videtur ab annis Dominicae incarnationis supputationis lineam deducere, quod facilius quid quo tempore actum sit, possit agnosci. Anno ab incarnatione domini ccc x c i i. post Zenonis excessum Anastasius purpuram induit, qui x l v i i. in regu numero extitit. Hic Romae decus Imperij Eutychianae haereseos illuue maculauit. Huius temporibus tanta propter Symmachi & Laurentij electionem Romae dissensio facta est, vt Faustus senatorum nobilissimus & exconsul, & alius exconsul Probinus Laurentij partibus fauentes aduersus

versus Faustum exconsulem, cæterosque qui Symmacho ad hærebant, pontifici bellum inferrent, multasque cædes, & homicidia in medio urbis facientes, plerosque ex sacerdotali numero, multos etiam clericorum, perplures civium Romanorum extinguerent. Eo tempore Transamundus. qui fratri Honorico apud Africam in Vandalorum regna successerat, fratri vel patris Genserici secutus perfidiam, clauis Catholicorum ecclesiis, ducentos viginti episcopos in Sardiniam exilio relegavit. Quibus beatus Papa Symmachus quotidiana subsidia ministrare non desistit. Inter has tempestates beatus Fulgentius in confessione fidei & scientia floruit. His ipsis apud Africam diebus, dum Arrianus quidam Olympius nomine corpus aquis balnearibus abluens, indigna quædam & blasphemia de sanctæ Trinitatis fide verba euomeret, veniente subito ignito cœlitus iaculo visibiliter combustus est. Barbas quoque quidam Arrianus episcopus, dum contra regulam fidei, minorem scilicet Patre Filiû, & Spiritum Sanctû asserere cupiens, baptizaturus dixisset: *Baptizo te ego Barbas in nomine Patris maioris, & Filij minoris. in Spiritu Sancto:* statim aqua quæ ad baptizandum allata fuerat, nusquam comparuit. Quod aspiciens qui baptizandus erat, confestim ad ecclesiam catholicam confugiens, iuxta morem fidei baptismum Christi suscepit. Theodoricus verò dum per idem tempus pacificè apud Italiam regnaret, per singula quæque celebriora loca, regia sibi habitacula construxit. Anastasius itaque dum in hæresi qua delapsus fuerat, perseveraret, duasq; in Christo na-

turas, deitatis videlicet, & humanitatis, Euty-
chē hæresiarcham sequens denegaret, Hormis-
da papa, qui Symmacho successerat, direxit E-
uodius Ticinensem episcopum, aliosq; cum eo
Constantinopolim legatos, cum catholica fidei
in scripto, quatenus Anastasium ad ecclesiæ re-
duceret gremium Is non solum salubria eorum
monita spreuit, sed insuper etiā à suis aspectib;
eos non sine contumelia expulit, nauiq; fragili
impositos mandat, ne vsquam per totam Graciā
ad aliquam ciuitatem accederent. quā eius im-
pium temeritatem diuina continuò ultio sub-
secuta est. Nam cum iam septimum & vigesimū
imperij annum ageret, icū fulminis percussus
interiit. *Paul. Diac. lib. 7.*

A Anastasius, Romanorum Imperator, muta-
tus in deterius, vniversum Imperium Ari-
stocratiam effecit, magistratibus omnibus ven-
dendis, & delinquentibus ignoscendo, in exple-
bili pecuniæ auiditate incensus. Vnde factum
vt provinciæ militariibus catalogis exhaustis,
prouinciales rebus infuetis & peregrinis per-
cellerentur. Neque enim armis infestos bar-
baros propulſabat, sed pecunia subinde pacem
redimebat. Ad hæc, in bona defunctorum in-
quirebat, & communem omnibus paupertatē
donabat. Quorum enim ipse rem familiarem
auferebat, iis paulò pòst, pietatis nomine distri-
buebat: & quarum urbium incolæ nudabat, ea-
rum ædificia renouabat; vt & patriam studiosè
exornaret, tribusque coronis circumdaret. Sub
hoc Libycæ vrbes grauiter sunt afflicti, ab iis
qui Laziffi dicebantur. Prefecerat enim his ne-
potem ex filia Marinum, hominem adoleſcen-
tem,

cem, leuissimoque præditum ingenio : rursus
 portillum Bassianum filium. Is vero suis factis,
 quouis modo superioris pratorij intemperis
 superatis; effecit vt priorem statum desidera-
 rent; quamuis & necesse & ademas sibi opes re-
 cordaretur. Ita si dicere liceat, Marini cognati,
 eius freti beneuolentia, supra modum Afrorum &
 Aegyptiorum opibus sunt distenti. ¶ Sub Ana-
 stasio Imperatore, fuit S. Theodosius cœnobiar-
 cha. Hæreticus autem fuit hic Anastasius. Anasta-
 sius Imperator longum murum struxit, Lx. mil-
 liaribus ante urbem. à Septentrionali mari ver-
 sus meridiem miliaribus L. extentum, latitudi-
 ne pedum xx. Propugnacula etiam Iuliani por-
 tui opposuit; idem & magnum triclinium in
 Blachernis extruxit; quod & hodie Anastasia-
 cam dicitur: & cisternam Mocisiam. ¶ *Φατρία*,
 collegium, conuentus] Anastasius, Silentarius;
 post factus Imperator; sub Euphemio patriar-
 cha Constantinopolitano suggesto facto, cætus
 cum quibusdam agitabat. Euphemius verò, mi-
 nitabundus illi edicit, vt aut, si frequentet ec-
 clesiam, cum ea consentiat, aut prorsus ab ea
 abstineat, ne imperitiores peruertat. *Sin secus,*
inquit, feceris, reseceto capillo tuo te in triumpho
circumducam apud populos. Ex eo tempore quie-
 uit. Sequebatur enim Eutychis opinionem.
 ¶ Theodeichus rex Gothorum & Italarum
 qui ipsi parebant. ita præfuit, vt ea quæ regi ad
 imperium nato conueniunt, omnia comple-
 teretur. Nam & iustitiæ studium insigne ha-
 buit, & leges inuiolatas conseruauit; cum à
 finitimis barbaris prouinciam tutam præsti-
 git: vir summa & prudentia & fortitudine

prælitus, Necvlla ferè iniuria vel ipse populum affecit, vel à præfectis affici passus est; verbo quidem tyrannus, re verò verus Rex; nullo eorum qui huius honoris laudibus ab initio floruerunt, inferior. Itaque & Gotthis & Italis carissimus fuit. *Suidas.*

A Anastasius Diocorus magno consensu princeps electus, statim donatium militibus dedit, legatos Indorum cum muneribus venientes, placidissimè audiuit. à mari ad Selymbriam longum murum duxit, ne incursiones Mysorum, Bulgarorum, & Scytharum eum fierent, obesse possent. Statuam æneam equestrem inauratam sui nominis ac tituli supra columnam fori Tauri posuit: laudabilius, si illam Theodosij Magni restituisset. Athenodorus tyrannus in Cilicia potestas fuit: cuius caput Isauricus miles veruto affixum ante portas Tarsi tulit, ibique relictum aruit. Priscus Antiochiæ, quæ est Ciliciæ, Longinum Selymantheum cepit, & victum catenis ad Anastasium misit. Cuius iussu Nicæ Bithyniæ tanquam fera dilaniatus est. & Hunni non contenti Armenorum spoliis, Cappadociam vastauerunt, & usque Lycaoniam vrbes diripuerunt. Ad aquilonem verò Vitalianus magister militiæ grauem fecit motum, & vt quiesceret, nonaginta pondo auri ab imperatore accepit. Getæ Macedoniam, Thessaliâ, Epirum diripuerunt. multos fecere captiuos: pro quibus redimendis cum aurum misisset Anastasius, & non sufficeret hostium votis, Barbari captiuos aut in domibus suffocarunt, aut pro mœnibus in còspectu multitudinis trucidarunt. Anastasius, vt credibile est, malo genio actus, in diuinis præcepit

cepit non Trinitatem, sed quaternitatem adorandam esse. huic ciuiles motus adeo creuere, vt nisi simulasset se mutasse mentem, imperio priuatus dedisset pœnas. sed cœlestē iram quis vitat? idus fulminē occidit. Marcellinus tamē tradit eum natum supra añ. lxxx. subita morte occubuisse. Imperauit añ. xxiiii. menses 11. dies xxix. *Pomp. Latius.*

Dicorum hunc cognomento Græci appellauerunt, à discoloribus videlicet oculorū pupillis, quarum dextra nigricans, sinistra cærulea fuerit: inter bonos principes vtique mihi referendus, tametsi ab humili loco ad Imperiū euectus Ariadnæ Zenonis vxoris opera, nisi postea mutatus Eutychianæ hæresi adhæsisset. Vnde illi aduersus orthodoxos graue dissidium conflatum. Bulgarorum arma tunc primū audita, & Saraceni Alamundaro duce Syriæ graues incumbēbāt. Hinc tyrānorum aliquot seditio- ne fatigatus, post octogesimū & octauū vitæ annum, Imperij vigesimū septimū, fulmine afflatus periit, vlciscente grauitè numine pietatem toties ab impuro principe violatam. *Ignatius.*

FLa. Valerius Anastasius *ἄνγκε* à discoloribus oculorum pupillis, quarum dextra nigricans, sinistra cærulea fuit, à Græcis cognominatus, magno Principum consensu post Zenonem ex humili loco ad imperij fastigium euectus, donatiuū militibus dedit. Legatos Indorum cum muneribus veniētes, placidissimè audiuit, Clodoueo Francorum regi munera patri- ciatus, & Consulatus titulum & insignia decreuit: quoddam Gotthos in Gallia superauit, Bur-

de galamque oppidum recepisset. A mari ad Selymbriam longum murum duxit, ne incursiones Mæssiorum, Bulgarorum & Scytharum officerent. Plures per orbem tyrannos supplicio extremo affecit. Athenodori caput Mauricus miles veruto affixum ante portas Tharsi tulit, quod ibi aruit. Longinus tanquam fera dilaniatus est. Vitalianus Thrax in Oriente seditionem mouens pecunia placatus est. Hunni exursionem aliquot fecere. Getæ Macedoniam, Epirum, Thessaliam diripuerunt. quibus pro captiuis redimendis cum aurum misisset Anastasius. nec sufficeret hostium votis, Barbari illi coram captiuos trucidarunt. Anastasius inter bonos principes referri potuit, qui pacem emerit, nisi Eutybianæ hæresis, Ariadnæ vxoris suasu, adhæssisset: vnde sibi graue odiū conflauit. Post octogesimum & octauum vitæ annum, Imperij vigesimū septimū, fulmine ictus, periit, grauiter vlciscente numine pietatem toties ab impuro principe læsam, quanquam Marcellinus senio longo cōfectum, subita morte corruisse tradit. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

IVSTINVS I

ANNO ab incarnatione Domini quinquagesimo octauodecimo, punito Anastasio hæretico IVSTINVS catholicus Augustali potius est solio. Ad hunc ob causam red: integrandæ fidei directus ab Hormisda pontifice vir sanctitate præcipuus Germanus Capuanæ vrbis episcopus, dignè susceptus est.

m y l t o

multorumq; dubia corda in fide solidauit. Eo tempore apud Africam defuncto Transamundo Vuandalorum rege Arrianæ perfidiæ, Hildericus eius filius ex captiua Valentiniani principis filia ortus, adeptus est regnum. Qui non patrem hæreticum, sed matris catholicæ monita sequens, rectæ fidei cultor enituit. Hunc pater Transamundus ad mortem veniens, quia cernebat eum catholicæ parti fauere, sacramenti nodis astringere curauit, ne vnquam in suo regno catholicis consulere. Qui mox vt suus genitor vita caruit, priusquã etiam regni iura assumeret, vniuersos episcopos, quos Trāsamundus in exilium coëgerat, regredi fecit, eisq; ecclesias reformare cœpit, septuaginta iã & quatuor euolutis annis. ex quo à Genferico primitus apud Africam ecclesię fuerant destituta. At verò in Orientis partib⁹, dum adhuc eo tēpore per loca singula Arriana hæresis vigeret, Iustinus ardore orthodoxę fidei omnimodis satagere cœpit, vt hæreticorum nomen extingueret. Statuitq; vt vbique eorū ecclesias catholica religione consecraret. Quod dū in Italia rex Theodoricus Arriana lue pollutus audisset, Ioannem papam, simulq; cū eo Theodorū Importunum, atq; Agapitū cōsulares viros, aliumq; Agapitū patriciū Constantinopolim ad Iustinū principē dirigit, mandatq; per eos interminitans, vt nisi quantocyus hæreticis ecclesias suas redderent, eosq; in pace degere sinerent, vniuersos Italiæ populos ipse gladio extingueret. Qui peruenientes ad Augustū, cū ab eo dignè, vt cōpetebat, suscepti essent, magnis eum de sua, suorūq; salute solliciti fletibus postulant, vt suæ legationis

feriem quanquam esset iniusta, libenter exciperet, Italizq; petituræ cōsuleret. Quorum fle-
 tibus Iustinus permotus, eis quod perebatur
 concessit, Arrianosq; suo iuri reliquit. Dum hi
 in itinere demorantur, Theodoricus rabie suæ
 iniquitatis stimulatus, Symmachum exconsul-
 lem ac patricium, & Boëtium seniore & ex-
 consulē catholicos viros gladio trucidauit. His
 diebus extincto à Francis Alarico Vuisigottho-
 rum rege, Theodoricus per Ippam suum comi-
 tem plus quàm xxx. m. Francorū cædens, Thio-
 dem suum armigerum post mortem Alarici tu-
 torem Amalarici nepotis constituit. Ioannes
 verò pontifex reuertēs à Constantinopoli, dum
 cum iis cum quib. ierat, profectus ad Theodo-
 ricum Rauennam fuisset, Theodoricus ductus
 malicia, quòd cum Iustinus catholicæ pietatis
 defensor honorificè suscepisset, eum simul cum
 sociis carceris afflictione peremit. Sed hanc e-
 ius immanissimam crudelitatem mox animad-
 uersio diuina secuta est. Nam nonagesimo o-
 ctauo post hoc facinus die, subita morte defun-
 ctus est: cuius animam solitarius quidam apud
 Liparam insulam vir magnę virtutis aspexit. in-
 ter Ioannem Papam & Symmachum patricium
 deduci, et in Vulcani ollam, quæ ei loco proxi-
 ma erat, demergi. Igitur Theodorico tali modo
 punito, Gotthi sibi Alaricū, de quo præmissum
 est, ex Theodorici filia procreatum, cum eadem
 Amalasuntha matre sua in regnum præficiunt.
 At verò iustinus cum Augustalem dignitatem
 annis vndecim administrasset, apud Constan-
 tinopolim in pace quieuit. *Paulus Diaconus li-
 bro septimo.*

Iustinus Thrax sine imaginibus, sine tribu, vtroque parente ignobilis, à teneris annis suū custos, deinde boum, post lignarij cuiusdam minister, natus annos sedecim militare cœpit, promptus manu, & doctus hostem ferire, sortem mutauit, princeps ordinis fuit, & hinc promotus comes factus est. Mortuo Anastasio ad eum Amantius spado libertus superioris Augusti ditissimus venit, magnam vim pecuniarum secum ferens. orauitq; vt in toto exercitu ducloribus & militibus partiretur, & ipse acciperet quantum vellet, promitteret donatiuū per singula capita, & longè maius quàm priores fecerunt, si Theocritianum imperatorem legissent. pecunia satis integrè soluta est, non ad votū Amantij, sed Iustini, qui pro se suffragia cautè emit. Itaque cū princeps eligeretur, nemine discrepante, Iustinus pronuntiatus est: quē curuli acceptū sella, diademate ornatū, adorauerūt oēs. Amantius & Theocritianus, & Andreas minister à cubiculo, insidias principi parauerunt: ea de causa è medio sublati sunt. In Occidente Theodoricus xxx. mill. Gallorum prælio cecidit. Iohannem pontificem maximū Romæ carcere consumpsit. Inde subita morte occubuit, regnumque Atalarico ex filia nepoti tradidit, in Oriente Iustinus sororis suæ filium Iustinianum consulem fecit cum Valerio collega. qui consulatus cōtra legem Marciāni, adeo insignis fuit ludis atque muneribus, vt facili priores superauerit. viginti leones iubatos & xxx. pardos exhibuit, aliasque innumerabiles feras. Item gladiatores & scēnas, Circensesque & magna aurigarum præmia, in quibus

ultima tantum mappa à populo propter factiones denegata est. Anno imperij eius nono calendis Aprilis Iustinianum adoptavit. consortem imperij fecit, quarto post mense decessit. Imperavit ann. ix. mens. ii. Mauortio consule. *Pompon. Latus.*

Quis credat Thracem hominem armentarium, & sues agentem, sine tribu, ignotis, obscurisque parentibus ortum, & rebus præfuisse, & rem tum feliciter, tum optimè administrasse? Rexit tamen ille summa cum laude, & pietatis studiosissimus verè. Ioannem Romanum pontificem ad se legatum venientem, à Theodorico Gotthorum rege pro Arrianis, quos expulerat Iustinus, restituendis, venerabundus excepit: & principatum dolo partum (quippe qui accepta ab Amantio Eunuchò pecunia, ut militi pro Theocritiano præficiendo distribueret, in se suffragia verterit) magna virtute postea administravit: nono imperij anno Iustinianum ex sorore nepotem, cum adhuc viveret, sibi successorem instituens: quo facto, non multò post obiit. *Egnatius.*

Iustinus Thrax, utroque parente ignobilis, à teneris annis suum custos, deinde boum, post lignarij cuiusdam minister, natus annos xvi. militare cœpit, promptus manu & doctus hostem ferire. princeps ordinis fuit. Hinc per omnes dignitatum gradus ascendens, ad prætorij præfecturam euectus, consul designatus est. Mortuo Anastasio, ad eum eunuchus quidam diues, superioris Augusti libertus venit, magnam vim dans ei pecuniarum, ut militem suffragiis Theocritianus Imperator designaretur. Verùm
Iulianus,

Iustinus, commodi sui non immemor, Imperiū ex pecunia sibi ipsi emit Amantianum & Theocrisianum insidias sibi molientes è medio sustulit. Anno imperij nono Cal. April. Iustinianum sororis suæ filium adoptavit, consortem imperij fecit: quarto post mense decessit. Imperavit annis nouem, mensibus duobus. Orthodoxus fuisse traditur. Arrianos siquidem expulit, Germanum, præfulem Capuanum, missum ab Ormisda Pont. Ro. pro orthodoxis restituendis ab Anastasio pulsus, humaniter excepit & exaudivit. Chalcedonense concilium publico edicto venerari voluit. Dyrrachium & Corinthum ciuitates, terræ motu collapsas magnis sumptibus restituit *Appendix S. Aurel. Vict.*

IVSTINIANVS I.

N. N. O. ab incarnatione Domini quingentesimo vigesimo nono IUSTINIANVS sororis Iustini filius Romanorum principum nonus ac quadragesimus, Augustalem adeptus est principatum. Qui mox ut imperialiâ iura suscepit, ad reparationē Reipub. status animum intendit. Ac primum per Bellisarium patricium ingentem virū Persas aggressus est, qui transgressis Romanorum terminis, eorum regiones grauitè populabantur: quos Bellisarius magnis præliis fudit. Acq; ex volūtate principis Constantinopolim triumphans ingressus est. Interea Athalaricus Gotthorū rex cū nondum expletis quatuor annis regnasset, immatura morte præuentus vitæ substractus est: cuius

mater Amalafuntha post eius funus Theodatu socium ascinit in regnū. Sed Theodatus idē immemor collati beneficii, eam post aliqđ tempus in balneo strangulari pręcepit, quia ipsa dū adiuveret, se, suumq; filium principi cōmenda-
uerat. Audita Iustinianus Augustus eius morte, graui mox aduersus Theodatu iracundia exarsit. Sentiens Theodatus sibi infentum habere principem, beatu Papam Agapitum Constantinopolim dirigit, quatenus apud Iustinianum ei factoru impunitatem impetraret. Qui sanctus Pontifex, dum Iustinianu principē adisset, facta cum eodem de fide collatione, reperit eum in Eutychetis dogma corruisse, a quo primitus graues beatus Antistes minas perpeſsus est. Sed cū illius inconcussam in fide catholica Iustinianus constantiam cerneret, siquidē ad hoc vsq; verbis pgressum fuerat, vt talia a pręsule audiret: Ego ad Iustinianu imperatorē Christianissimu venire desiderauī, sed Diocletianu inueni. Tandem ex voluntate dei eius monitis acquiescēs, ad catholicę fidei confessionē cum multis pariter, qui similiter desipiebant, regressus est. Anthemiu quoq; eiusdem regię ciuitatis episcopu pręfatę hęreseos defensorem conuictu publicē communione priuauit, ac persuaso principe in exilium cōegit. Nec multo post idem pontifex apud eandem urbem diem obiit. Interea ad Africā, quam iam multis annis Vuandali possidebant, a Iustiniano cū exercitu Belisarius missus est, qui mox pręlio cū Vuandalis cōmisso, eorū magnas copias fudit, regemque ipſorum Gelimorum viuum capiens. Constantinopolim misit. Carthago quoq; post annum suę excisionis

xcvi. recepra est. Porro dum Agapitus pontifex, qui à Iustiniano principe pacem Theodato postularet, apud Constantinopolim obisset, Iustinianus Bellisarium patriciū multis iam præliis gloriosum aduersus Theodatum dirigit, utque etiam Italiam à Gotthorum seruitio liberaret. Bellisarius itaq; dum aliquantulum temporis apud Siciliā moram faceret, rex Gotthorum Theodatus extinctus est. Huius in loco Vitigis successit, qui mox ut regnum inuasit, Rauennam profectus, Amalasinthæ reginæ filiam per vini secū auferens, sibi matrimonio iunxit. Conceptas ergo contra Theodatum Bellisarius belli vires, in Vitigem conuertit. Egressusq; ex Sicilia ad Campaniam, Neapolim venit: quem Neapolitani ciues noluerunt excipere. Qui indignatus acriter ad eiusdem vrbs expugnationem totis se viribus erexit. Aliquantisq; fortiter in pugnam diebus deductis, tandem per vim capiens ingressus est. Tantaque non solum in Gotthos, qui ibi morabantur, sed etiam in ciues ira defæuit, ut non ætati, non sexui, postremo non sanctimonialibus, vel ipsis etiam sacerdotibus parceret, viros in conspectu coniugum miserabili visu perimens. superstites matres ac liberos captiuitatis iugo abduxit, cuncta rapinis diripiens. Nec à sacrosanctis ecclesiis expoliandis abstinuit: indeq; egrediens Romam properauit. Quo Romā ingresso, Gotthi qui in vrbe morabantur, noctu inde egressi, relictis patentibus portis, Rauennā fugiūt. Vitigis ut talia cōperit, mox aduersus Bellisariū Romā cum ingenti exercitu venit. Bellisarius non aptū sibi tēpus ad bella coniiciens, intra vrbs se mœnia

clausit, eamque circumsepsit. Gotthi urbem ob-
sidentes, vniuersa per circuitum direptionibus
& incendiis absumunt; quoscunque Romanos
reperiunt, gladio extinguunt: cuncta sacra fo-
ta denudantes: ipsis etiam venerabilium mar-
tyrum sepulchris manus impias inferunt. Con-
tinuè urbem impugnat, sed cauta Bellisarij de-
fensatur industria. Præter belli instantiam an-
gebatur insuper Roma famis penuria. Tanta si-
quidem per vniuersum mundum eo anno, ma-
ximè apud Liguriam, fames excreuerat, vt sicut
vir sanctissimus Datus Mediolanensis antistes
retulit, pleræque matres infelicium natorum
membra comederent. Cumque per annum con-
tinuum Gotthi Romam obsedissent, demum ter-
riti Rauennam rediere. Bellisarius verò profi-
ciscens Neapolim, eamque, vt competebat, or-
dinatam relinquens, Romam regressus est. Sta-
timque ei à Theodora Augusta præceptio alla-
ta est, vt papam Siluerium conuictum accusa-
tione falsorum testium, in exilium truderet, eò
quòd Anthemium hæreticum Constantinopo-
litanum episcopum reuocare noluisset, quod Bel-
lisarius, licet nolens, nihil moratus effecit. Pul-
sus denique papa Siluerius ad Portiam insulam
est, in qua & exulans obiit. Vitigis verò coacto
rursus in vnum magno Gotthorum exercitu,
cum Bellisario conflixit: factaq; maxima suorum
strage, in fugam conuersus est. Quem Ioannes
magister militum cognomento sanguinarius, no-
ctu fugientem persequens, viuum comprehen-
dit, Romamq; ad Bellisarium adduxit. Patrata
Bellisarius victoria, Constantinopolim rediit
secum Vitigem deferens. quo viso, Iustinianus val-

de latatus est, eiq; non multò post patricio effecto, administrationem illi iuxta Persarum terminos tribuit, ibiq; Virgis degens vitam finiuit. Belisarius verò dignis euectus honoribus, iteratò ad Africam aduersus Guntarith mittitur, qui Vuandalos rursus sollicitans, apud eos arripuerat regnũ. Belisarius vt Africã attigit, Guntarith sub dolo pacis illico peremit, residuosq; Vuandalorum Reip. iugo subtrauit. Victor exinde Belisarius Romã venit. Aureã crucẽ centũ librarũ pretiosissimis gẽmis exornatã, in qua suas victorias descripserat, beato Petro per manus papæ Vigilij obtulit. His apud Casinũ tẽporibus post solitariã vitã in sancto degens cœnobio, stupendis beatissimus pater Benedictus, nec minus futurorũ præcius, radiabat virtutib. Hac etiam ætate gens Langbardorũ amica tũc populi Ro. apud Pãnonias degebat, quib. in regni gubernaculo Audoinus p̄erat. Is eo tẽpore cũ Turisendo Gepidarũ rege configēs, per Alboinũ suũ filiũ iuuenẽ strenuũ victoriã nactus est. Deniq; inter ipsas Alboinus sese acies Turismadũ Turisendi regis filiũ appetentẽ alacriter aggressus extinxit, perturbatisq; hac occasione Gepidis, suis victoriam peperit. At verò apud vrbẽ Romã papa Vigilius ob eandẽ, qua & decessor suus causam indignatione Augustæ per Antimum Scribonẽ ductus Constãtinopolim, indeq; in exiliũ actus est. Capto igitur Vitige, Gotthi trãspadani Ildebrandũ sibi regẽ constituũt, qui eodẽ aũo perimitur Cui successit Errarius, & ipse nondũ aũo expleto iugulatus. Dehinc sibi Radiulã, q. & Totila dicebatur, in regnũ p̄ficiũt. Moxq; collecto vndiq; exercitu, vniuersã rursus Italiã inuadũt.

Exinde per Campaniam, virique dei Benedicti patris cœnobium iter facientes perueniunt, perq; Lucaniæ ac Brutiorum fines Regium proficiscuntur. Nec mora, Siculum transgressi fretum Siciliam inuadunt. Inde quoque Romam petunt, eamque obsidionibus circumcludunt. Quæ tantam tunc famis penuriam perpeffa est, vt præ magnitudine inopiæ, natorum suorum carnes comedere vellent. Fessis nimium Romanis nec valentibus mœnia tueri, Totila à porta Hostiensis urbem ingressus est. Qui parcere Romanis cupiens, per totam noctem clangere buccinam iubet, quò se à Gotthorum gladiis aut ecclesiis tuerentur, aut quibuscunque locis occulerent. Habitauitque aliquanto tempore cum Romanis, quasi pater cum filiis. Hanc illi (vt videtur conici) animi benignitatem, qui nimis antea crudelitatis extiterat, beati Patris Benedicti, quem olim adierat, monitio contulit. Elapsi ab vrbe aliqui è numero Senatorum Constantinopolim afflicti properant: quibus calamitatibus Roma subiiceretur, principi narrant: qui statim Narsen Eunuchum suum & cubicularium cum manu valida mittit, vt afflicta Romæ quantocycus subueniat. Is ad Italiam veniens, magno cum Gotthis certamine conflixit. Quibus ad internecionem penè consumptis, regem Totilam, qui vltra iam decem annos regnauerat, interfecit, vniuersamque Italiam ad Reipub. iura reduxit. Quia verò restant adhuc quæ de Iustiniani Augusti felicitate dicantur, in sequenti, deo præfule, libello promenda sunt. *Paul. Diac. lib. 7. finis.*

Cum iam, ut præmissum est, Romanorum de-
 scerit apud Italos imperium, plurimæque
 gentes irruerent contra ipsos, ad iusque per-
 transferat Pelasgum, hac tempestate Iustinia-
 nus Augustus Romanum idem felici sorte re-
 gebat imperium, qui & bella prosperè gessit,
 & in causis civilibus mirificus extitit. Nam per
 Bellisarium patricium Persas fortiter deuicit,
 perque Bellisarium Vuandalorum gentem, ca-
 pto eorum rege Gilimere, usque ad internecio-
 nem deleuit, Africamque totam post annos
 x c v i. imperio Romano restituit: rursusque
 Bellisarii viribus Gothorum in Italia gentem,
 capto Vitige eorum rege superauit. Maurosq-
 ue post hæc Africam infestantes, eorumque
 regem Attilam per Ioannem exconsulem mi-
 rabili virtute prostrauit: pari etiam modo, ut
 alias gentes, belli iure compressit: quam ob
 causam propter horum omnium victorias, ut
 Alemannicus, Gotthicus, Alanicus, Vuandali-
 cus, Africanicusq; diceretur, habere hæc nomi-
 na meruit. Leges etiam Romanorum, quarum
 prolixitas nimia erat, & inutilis dissonantia, mi-
 rabili breuitate correxit. Nam omnes constitu-
 tiones principum, quæ utiq; in multis volumi-
 nibus habebantur, intra x i i. libros coarctauit:
 idem quoq; volumen Codicem Iustiniani ap-
 pellari præcepit, rursusq; singulorum magistra-
 tum siue iudicum leges, quæ usq; ad duo mil-
 lia penè librorum erant extensæ, intra L. libra-
 rum numerum redegit, eumq; Codicem Dige-
 storum siue Pandectarum vocabulo nuncupa-
 uit. Quatuor etiam Institutionum libros, in quibus

Paulus Diaconus lib. 8.

bus breuiter vniuersarum legum textus comprehenditur, nouiter composuit: nouas quoque leges, quas ipse statuerat, in vnum volumen redactas, id est Codicem, Nouella nuncupari ianciuit. Extruxit quoque idem princeps intra Constantinopolim urbem ipsi Domino, qui est sapientia Dei patris, templum, quod Græco vocabulo *αγία σοφία*, id est, sanctam sapientiam nominauit. Cuius opus adeo cuncta ædificia excellit, vt in totis terrarum spatiis huic simile non possit inuenire. Erat enim hic princeps fide catholicus, in operibus rectus, in iudiciis iustus: ideoque omnia ei concurrebant in bonum. Huius temporibus Cassiodorus apud urbem Romam tam seculari quàm diuina scientia clauit, qui inter cætera quæ nobiliter scripsit, psalmorum occulta præcipua potentissimè reſerauit. Hic primùm Cos. denique senator, ad postremum verò monachus extitit. Hoc etiam tempore Dionysius Alba in vrbe Roma constitutus, paschalem calculum miranda argumentatione composuit. Tunc nihilo minus Arator Romanæ ecclesiæ subdiaconus, poëta mirabilis, Apostolorum actus versibus hexametris exarauit. His quoque diebus beatissimus Benedictus pater, & prius in loco qui Sublacus dicitur, qui ab vrbe Roma quadraginta millibus passuum abest: & postea in castro Casini, quod Clarum appellatur, & magnæ vitæ meritis, & Apostolicis virtutibus effulſit. Igitur cùm circumquaque Langbardorum victoriæ personarent, Narses chartularius imperialis, qui tunc præerat Italia,

Ita, bellum aduersus Totilam Gotthorum regem præparans, cum iampridem Langbardos fœderatos haberet, legatos ad Alboinum dirigit, quatenus ei pugnaturo cum Gotthis auxilium ministraret. Tunc Alboinus electam è suis manum direxit, qui Romanis aduersus Gotthos suffragium ferrent: qui per maris Adriatici sinum in Italiam transuecti, sociati Romanis pugnam inierunt cum Gotthis. Quibus usque ad internecionem deletis pariter cum suo Totila rege, onerati multis muneribus victores ad propria remearunt, omniq̃ue tempore quo Langbardi Pannoniam possederunt, Romanæ Reipublic. aduersus æmulos adiutores fuerunt. Tunc quoque apud Constantinopolim Priscianus Cæsariensis grammaticæ artis (vt ita dixerim) profunda rimatus est. His temporibus Narses etiam Bucellino duci bellum intulit, quem Theudebertus rex Francorum, cum in Italiam introisset, reuersus ad Gallias cum Amingho duce, ad subiiciendam Italiam reliquerat. Qui Bucellinus cum penè totam Italiam direptionibus vastaret, & Theudeberto suo regi de præda Italiæ munera copiosa conferret, & cum in Campania hyemare disponderet, tandem in loco cui Tanetum nomen est, graui bello à Narsete superatus, extinctus est. Aminghus verò, dum Auidin Gotthorum comitè contra Narsetem rebellanti auxilium ferre conatus fuisset, utriq̃ue à Narsete superati sunt. Auidin captus, Constantinopolim exulat. Aminghus verò, qui ei auxilium præbuerat, Narsetis gladio perimitur. Tertius verò Francorum dux nomine

Leutharius, Bucellini germanus, dum multa præda onustus ad patriam cuperet reuerti, inter Veronam & Tridentum iuxta lacum Benacum propria morte defunctus est. Habuit nihilominus Narses certamen aduersus Sindual Brentorum regem, qui adhuc de Herulorum stirpe remanserat, quos secum in Italiam veniens solummodo Odoacer adduxerat. Huic Narses fidelitatem sibi primū adhærēti, multa beneficia contulit. sed nouissimè superbè rebellantem, & regnare cupientem, bello superatum, & captum, celsa de trabe suspendit. Eo quoque tempore Narses patricius per Dagistheum magistrum militum, virum bellicosum & fortē vniuersos Italiæ fines obtinuit. Hic Narses quidem primū chartularius fuit, deinde propter virtutem meritò patriciatus honorem meruit. Erat atem vir piissimus, in religione catholicus, in pauperes munificus, in recuperandis basilicis studiosus satis: vigiliis & orationibus in tantum studens, vt plus supplicationibus ad deum profusis, quàm armis bellicis victoriam obrineret. Inter hæc Iustiniano principe vita decedente, Iustinianus minor Remp. apud Constantinopolim regendam suscepit. His quoque temporibus Narses patricius, cuius ad omnia studium vigilabat, Vitalem episcopum Aluinæ ciuitatis, qui ante annos plurimos ad Francorum regem confugerat, hoc est, ad Agathensem ciuitatem, tandem apprehensum apud Siciliam exilio dānauit. Igitur deleta vel superata Narses omni Gorthorum gente, & iis quoque, de quibus diximus, pari modo deuictis, dum multum auri & argenti, seu cæterarum rerum diuitias acquisisset,

fisset, magnam ab his ducibus, qui multa contra hostes eorum laborauerat, inuidiam pertulit: qui contra eum Iustino Augusto, & eius cōiugi Sophiæ in hæc verba suggesserūt dicentes: Quia expedierat Romanos Gotthis potius seruire, quàm Græcis, vbi Narsēs Eunuchus imperat, & nos seruitio opprimit, & hoc noster piissimus princeps ignorat, aut libera nos de manu eius, aut certè & ciuitatem Romam, & nosmetipsos gentibus tradimus. Cumque hæc Narsēs audisset, hæc breuiter retulit verba: Si malè feci cum Romanis, malè inueniam. Tunc Augustus in tantum aduersus Narsētem commotus est, vt statim in Italiam Longinum præfectum mitteret, qui Narsētis locum obtineret. Narsēs verò his cognitijs, valde pertimuit, & in tantum maximè à Sophia Augusta territus est, vt regredi vltra Constantinopolim non auderet. Cui illa inter cætera, quod Eunuchus erat, hoc fertur mandasse, vt cum puellis in gynæcio lanarum faceret pensa diuidere. Ad quæ verba Narsēs dicitur hæc responsa dedisse: Talem se elam orditurum, qualem ipsa dum viueret, deponere non posset. Itaque odio metuque exagitatus, in Neapolini Campaniæ ciuitatem secedens, legatos mox ad Langbardorum gentem dirigit, vt paupera Pannoniorum æra desererent, & ad Italiam cunctis repletam diuitiis possidendam venirent. Simulque multimoda pomorum genera, aliarumque rerum species, quarum Italia ferax est, mittit, quatenus eorum ad veniendum animos possit allicere. Langbardi læta nuncia, vt quæ ipsi præcipuè optabant, gratanter suscipiunt. Denique

futuris commodis animos attollunt. Continuo apud Italiam terribilia noctu signa visa sunt, hoc est, igneæ acies in cælo apparuerunt, eum, qui postea effusus est, sanguinem coruscantes. Narses verò de Campania Romam regressus, ibidem non post multum tempus ex hac luce subtrahus est. Cuius corpus positum in locet-
lò plumbeo cum omnibus eiusdem diuitiis Constantinopolim est perlatum. *Paulus Diaconus libro septimo.*

IUSTINIANVS, condita sancta Sophia, repurgauit aulam, & marmoribus exornauit; cum prius Augustale esset; & statuam suam equestrem in columna posuit; quæ læua globum tenet, cruce in eo defixa: quæ significaret eum ob fidem in crucem, terræ dominum factum. Globus enim is terra est, ob rotundam eius figuram: Fides autem est crux, ob incarnatum Deum illi affixum. Dextram porrigit versus Orientem, seditionem Persarum significans; & extensione ac repulsionem manus clamitans, ne Romanas prouincias ingrediantur: State ne progredimini, neque enim id vobis expediet. ¶ Iustinianus, Imperator Romanorum, rectissime de religione sentiens, rudis fuit omnium literarum, & quod dicitur, analphabetus. Hic condidit aureum triclinium in palatio, & S. Pauli orphanotropheum, aucta de se opinione Iustini Imperatoris, à quo grauitatis & exquisitæ diligentiae laus ipsi tributa fuerat. ¶ Tribonianus Macedoniani F. à dicegoris, hyparchis, gentilis & impius fuit omnibus modis à Christiana religione alienus; adulator & impostor: qui persuadere conaba-

tur Iustiniano, cum non moriturum, sed cum carne in cœlum assumptum iri. Fuit autem quæstor Iustiniani. Hic & ingenij facultate utebatur, & ad summam pervenerat eruditionem; nemine suæ ætatis inferior: pecuniæ admiraculum avidus, ius pretio vendere solitus: & legum dies alios plerumque tollebat, alios scribebat, pro cuiusque necessitate accepto pretio. Eo in honore cum annos multos vixisset, morbo decessit; nihil iniucundiâ ququam perpeffus. Nam & facundus erat, ac cetera suavis; & avaritiæ morbum amplitudine doctrinæ solertissimè occultabat: *Skidas.*

IUSTINIANVS reparando imperio animâ admonit: Persas qui transgressis limitibus Mesopotamiam, Cælesyriam, Syriamque prædati sunt, Belisarius legatus ab Augusto missus, pralio fudit, fugavitque: trans Euphraten abire coëgit: veteres firmavit limites. Iura imperij toto Orienti asseruit: cum victoriâ redeuntem & aureo curru triumphantem, Iustinianus magna lætitiâ excepit. idemque dux triumpho insignis, & rebus gestis clarus, recuperata Africa, Oelimerem Vuandalorum regem victum catenis Constantinopolim misit: Carthaginem firmitus quàm antea restituit. Triumphus maior ac pretiosior Persico fuit: præferebantur pulvinaria ornata auro ac gemmis, signa militaria, tapetes, mensæ, pocula vestes pretiosæ, peplo, regiaque hæc supellex distincta auro, lapillis & margaritis, septem magna vasa plena auro & vasa quædam è gemmis. Quid gratius præberi oculis potuit, quàm captivum intueri regem cum vxore & regia fa-

milia? Cùm ad conspectum Imperatoris ven-
 tum est, iussusque est rex adorare principem,
 ferunt eum pleno ore semper risisse. Existi-
 mabant ingenti dolore perculsum, mente ca-
 ptum esse, illumque dixisse se ridere fortunæ
 humanæ vicissitudines, ut qui modò rex fuis-
 set, iam seruiret. Eadem sententia fuisse Ae-
 milij Pauli memoratur, cùm post captum Per-
 sen Macedoniæ regem, de mutabilitate fortunæ
 non sine lachrymis disseruisset. Consul
 factus Belisarius (quæ dignitas prima post im-
 peratorem erat) è Sicilia in Africam rediit, re-
 bellantes compressit. Solomoni præsidij par-
 tem ipuiatarum copiarum reliquit. At verò in
 Italia Atalarico defuncto, qui regnavit annos
 iiii. successit Theudatus: qui cum suspectus
 esset in loco qui dicitur Quinctus, cum ulcu mi-
 litari occisus est. Opinio fuit Vitigitem, qui
 statim regnum accepit, autorem cædis fuisse.
 Belisarius cum victore exercitu, iussu principis
 in Italiam nauigavit, Neapolim resistentem vi-
 cepit, sævitumque est sine sexus, ætatis & sa-
 cerdotij discrimine. Romam cùm venisset, pa-
 uidi Gotthi Rauennam profugerunt. Vitigi-
 tis coadunatis innumerabilibus copiis, Romam
 contendit, obsidet: nihil cùm proficeret, sub-
 urbana omnia incendit. Ita Belisario acriter
 defendente, vrbs non capta est. Post annum
 Vitigitis re infecta Rauennam reuersus. De-
 inde quod vix credibile esset, Belisarius cum
 parua manu, cum tanta multitudine confli-
 xit, profligatoque hoste Vitigitem fugauit: ca-
 ptus à Iohanne Magistro militie Romam du-
 ctus est, & inde, à Belisario Constantinopolim.

Justinianus

Iustinian⁹ regij nominis memor, ne sine dignitate viueret, Persico limiti in ripa Euphratis hominem præposuit. Vbi sequētibus annis diem obiit. Dum hæc in Italia geruntur, Gothi in Africa duce Gundorico rebellarunt. Belisarius rem sedauit, cæso auctore qui dux erat. Gothi Circumpadani Hildebrandum regem creârunt: cui post paulo interfecto substituitur Vatrius, qui vix annum præfuit, & cæsus est. Eius locum assentientibus copiis, accepit Badula, cognominatus Totila, quo ductore Gothi populationibus & incendiis totam Italiam infestam redderunt. Aueratium pont. Ausinatum legatum ad Imperatorem misere, vt eis liceret urbem & Italiam tenere, quemadmodum maiores eorū tenuerant. Quibus respondit Iustinianus, res Italicas commississe Belisario & Iohanni, cum illis agerent. Gothi intellexerunt sibi armis decernendum fore: itaq; sine spe veniæ ac pacis omnia rapinis, cadibus, incendiis, ruinis, antequam Belisarius rediret, ingenti miseratione fœdarūt. Urbem Rom. proditione Isaurici militis XVI. Calend. Ian. porta Cælimontana ingressi, imperio potiti sunt; nec eo contenti, bona diripiunt: mœnia bona ex parte solo æquâ, domos aliquot igni absumunt. incolas omnis cuiusq; gradus atq; ordinis rex pot. solum Totila ab vrbe abire præcepit, ducturus alio in loco coloniam. multitudo omnis in propinquas vrbes se recepit, sine habitatoribus vrbs relicta est, mansit in ea solitudine amplius XL. diebus. Hæc sunt tua monumenta parens Romule: hæc est illa æterna vrbs. terrarum dea, gentiumq; Roma: cui pat est nihil & nihil secundū,

quæ undiq: victo penè orbe aduectos triûphos
recepit: cuius impetium Occidentis, Oceano &
Transigritanis regnis terminatum. Tûne illa
Roma, ad quam quot sunt sub cœlo gêtes, con-
uenire ius erat, quæ innumerabiles colonias e-
misisti? sed iam ciuili intestinoq; odio eò lapsa
es vt honorificentior habereris, si nomē tuum
tantummodo extaret. Quoniā dissensione par-
tium, & assidua vastatione Romani agri, ita à
suis præsertim dilaniata es, vt exactam vetere
pomœrio, mutilatamq; in campo vix consistē-
tem, nostra ætas non sine lacrymis conspiciat.
Auget præterea dolorem, quòd qui præsumt, li-
cet velint, adiumentum tamen ferre non pos-
sunt. Interea Belisarius morbo liberatus, silen-
tio & ruina squalidam urbem, & graui dolore
depassi incendij foetidam, ingressus est. Ferunt
incendium surgentibus flammis XIII. dies e-
micuisse. Dux cautus mœnia raptim reparauit,
lignis & ruinis. ciues redire iussit, quorum ma-
ior pars etiam non vocata reuersa est: sed non
omnia ædificia in cineres ierant, quæ magno
redeuntibus adiumento fuere. veruntamen re-
giones tres, porta Capena, piscina publica, &
Auentinus, adeo consumpsit, vt neq; tunc, ne-
que postea restitui potuerint. Totila accepto
huius rei nuncio, cum infesto exercitu ad euer-
tendam urbem rediit: sed repulsus Æmiliam
petiit. Et si Belisarius persecutus esset, Gothicæ
victoriæ laudem Narseti ademisset. Belisarium
à rebus Italicis fama belli Gallici reuocauit.
Germanus patritius Augusti patruelis contra
Gothos missus, in Illyria morbo occubuit. ita-
que Italicę expeditioni præficitur Narfes in A-
frica

frica Artabanes Stozam tyrānum prælio vicit, accepit. dumq; Cisalpinæ Galliæ Totilas auxilium præstat, a Longobardis occisus est. Deinde Gothi audito Narsesis aduētu, obsides Romanos, quos & secum habebant, ad vnum interfecere omnes. Narses deinde cum Gothis magno prælio confligit, & felici vsus victoria, omnes penè deleuit: etiam rex ipse ne superites dedecori esset, gladio pugnando transfixus vnà interiit. Ob victoriam ludi editi, & in Circēlibus ex factione Prasinorum & Venetorum tanta seditio ex certamine orta est, vt magnam fecerit cædem. Tale spectaculum aurigæ præbent, & inanis spectātium fauor nunquam quiescit. sic Russati, Albati, Veneti & Prasini mappas in circo quærūt, sed vltima fere semper in ambiguo est. sic pro vili panno, miserorum mortalium animi, huc illuc distracti pendent. Princeps tandem affectus morbo, Iustinum ex filia nepotē consortem imperij fecit, caputq; diademate exornauit, fortunæq; fauentis signum in cubiculum illius transferri iussit. ingrauescente morbo non sanus mente decessit. Imperauit annis XXXIX. *Pompon. Læus.*

NEpos Iustino ex sorore, cū annum quartum & quadragesimum ageret, imperare coepit: quod per annos vndequadraginta administrans, veterem Romani Imperij gloriam mirum in modum ampliavit. Primum enim Persas Belisarij opera intra suos fines cōtinuit: inde eodem duce Romani a Gothorum seruitute afferuit: Africam imperio pulsis Vandalis restituit: Narsete duce Gothicum tandem nomen deleuit. Bis triumphatum ex instituto veterum

Romanorum de Persis, & Vandalis à Belisario: leges infinitis voluminibus antea dispersas in quinquaginta Digestorum libros contraxit. Institutionum libros quatuor edidit. Codicē inuulgauit. Maximus certè princeps, nisi auaritiæ, & delirij Eutychiani reus fuisset. Serici vsus è Persis ad Græcos hoc tēpore transiit, iam pridem desitus. *Egnatius.*

Iustinianus Iustini ex sorore filius, cū annū quartum & quadragesimum ageret, imperare cœpit, quod per annos vndequadraginta administrans, veterem Romani imperij gloriam mirum in modum ampliavit. Maximus certè princeps, nisi auaritiæ & delirij Eutychiani reus fuisset: & Belisario duci clarissimo, cuius opera res multò præclarissimas cōfecerat, ex leui admodum suspitione citra culpam oculos effodi iussisset, & profligasset. Tā graui oppressus fortuna Belisarius à pratereuntibus victum querere coactus est. Serici vsus è Persis ad Græcos hoc tempore transiit, iam pridem desitus. Iustinianus tandem affectus morbo, Iustinum ex filia nepotem Cæsarem fecit, nec multò post ingrauescente morbo, non sanus mente, decessit; cū edictum, auctore Eutropio lib. 16. vbi que à pietate alienum promulgasset. Nobile Sophiæ templum, Iustiniani iussu, Constantinopoli edificatur. Hoc tempore fames ingens, adeo in Italia inuoluit, vt membra humana ederent indigenæ Syluerius Papa; Theodora vxoris Iustiniani fraude, falsis testibus conuictus, à Belisario in exilium mittitur, vbi etiam obiit. *Appendix Sex.*

Anic. Victoris.

IVSTINVS VEL

IVSTINIANVS II.

Er hæc tempora apud Constanti-
nopolim, vt supra præmissum est,
IVSTINIANVS minor re-
guabat, vir in omni auaritia dedi-
tus, contemptor pauperum, sena-
torum spoliator. Cui tanta fuit cupiditatis ra-
bies, vt arcas iuberet ferreas fieri, in quibus ea
quæ rapiebat, auri talenta congregaret. Quem
etiam ferunt in hæresim Pelagianam delapsum.
Hic cum à diuinis aurem cordis auerteret, iusto
Dei iudicio, amisso rationis intellectu, amens
effectus est. Hic & Tiberium Cæsarem adsciuit,
qui ei palatium vel singulas prouincias guber-
naret, hominem iustum, vtilem, strenuū, sapien-
tem, eleemosynarium, in iudiciis æquum, in vi-
ctoriis clarum, & quod his omnibus superemi-
neret, verissimum Christianum. Hic cum multa
de thesauris, quos Iustinianus aggregauerat, pau-
peribus erogaret, Sophia Augusta frequentius
increpabat eum, quod Reipubl. rede-
gisset in paupertatem, dicens, Quod ego multis annis
congregaui, tu intra paucum tempus prodigè
dispergis. Aiebat autem ille. Confido in domi-
no, quia non deerit pecunia fisco nostro, tantū
vt pauperes eleemosynam accipiant, vt captiui
redimantur: hoc est magnus thesaurus, dicente
domino: Thesaurizate vobis thesauros in cœ-
lo, vbi neq; ærugo, neq; tinea corrumpit, & vbi
fures non effodiunt, nec furantur. Ergo de his
quæ dominus tribuit, congregemus thesauros

in cælo, & Dominus nobis augere dignabitur in seculo. *Taul. Diaconus lib. 7.*

Iustinus patre Illyrico, matre Augusti filia, à teneris annis nō vt nepos, sed vt filius in aula principis educat^{us}, magno in honore habitus est, natura facili & ad omnia dexteriore. ab initio principatus, orante Sophia eius vxore, æs alienum soluit. tanta liberalitate vsus. animos ciuium, simul & militū coniunctissimos habuit. Cum Persis solutis induciis pacē fecit. Narses post Gothicā victoriam tenuit Italiā annis sedecim, accusatus à quibusdā seditiosis ciuib^{us} apud Iustinū, quod nimis austerus ac saeuus in iudiciis esset, per literam se expurgauit. Sophia vt hominē irrideret, ad eum scripsit, vt ad pēsa, muliebre opus, rediret (eunuchus enim erat) Ille indignatus sollicitauit Longobardos, qui in Pannonia erant, quorū auxilio delendis Gothis vsus fuerat, vt Italiā occuparent. Natio fuit Germanica, quæ ex Cimbrica peninsula ad quærendas sedes profecta erat, & non statim cepit arma. ferè triennio post, cum vxoribus & liberis, & omni supellestile Italiā petierunt: numerus fuit CC. milliū. sub rege Albuino subactam ac domitā Italiā in potētatus diuisere. Tenuerūt annos CCIII. illo tēpore Vgri glacialis Oceani accolæ, quærendo sedes, Pannonias ingressi, ibi commorati sunt, quam adhuc pacificè tenēt: rebus bellicis ita clari, vt nulli ferocissimarum gentiū cedant. Iustinus cū grauiter dolore pedū laboraret, obiit. Tiberius quē antè adoptauerat, ei successit. *Tompon. Latus.*

Hic æmulus Iustini, & vt filius à Iustiniano in regia semper habitus, facili admodum ingenio

ingenio, atq; ad promerendam ex liberalitate hominum gratiam nato fuit. Cum Persis pacē fecit, tributo, quod Romani annum his expēderent, sublato. Longobardi, Germanica gens, à Narsete indignato contra Sophiam in Italiam hoc principe irrupere: quam ab Alboino rege ad Desiderium per CCIII. annos in principatus diuisam tenere. Obiit graui pedum dolore anno XI. Imperij. *Egnatius.*

Iustinus minor, Iustiniani ex filia nepos, Iustini æmulus, ac perinde ac filius in regia semper enutritus, facili admodū ingenio, & ad promerendam, ex liberalitate, hominū gratiam nato, à Iustiniano Imperator declaratus est. Cum Persis foedus pepigit, tributo, quod Romani annum his penderent, sublato. Longobardi, Germanica gens, Narsetis suasu, quem Imperator falsò delatum proscripserat, in Italiam irrum-punt, quam ab Albuino rege ad Desiderium CCCIII. annis, in principatus diuisam, tenuēre. Scripsit enim Sophia Iustini vxor ad Narsetem, vt ad pensa muliebria rediret: Eunuchus enim erat Narsetes. Responderat utiq; Sophiæ Narsetes, Se talem texturū telam, quam ipsa discutere & diuellere nequiret. Iustinus ex liberali auarissimus euasit: simul & fidei Christianæ contemptor maximus, & Pelagianæ hæreseos assertor acerrimus. Longinum cum nouo exarchatus magistratu in Narsetis, quem reuocauerant, locum misit. Exarchatus sedes quondam fuit Rauēnæ, qui magistratus coepit anno mundi 4535. à Christo nato 571. ab hoc Iustino minore primū excogitatus, vt Imperatoris quodammodo vicarius in Italia foret: eaq; fuit au-

toritate, vt Pontifex Romæ creatus, ab eo confirmaretur. Durauit annis hic magistratus 164. *Volaterr. in Rauenna.* Iustinus graui pedum dolore obiit, anno imperij XI. Hoc principe Armeni fidem Christianam amplectuntur. Monothelita cum sua hæresi emergunt. Contra hos synodus Constantinop. CL. episcopis celebratur, in qua Græcis sacerdotibus vxores permiffæ, Latinis nequaquã. *Appendix S. Aurel. Victoris.*

TIBERIVS.

Igitur cùm Iustinianus vndecim annis regnasset, amentiam quam incurrerat, tandem cum vita finiuit. Bella sanè quæ per Narsete patritium Gothis, vel Francis illata superius per anticipationem diximus, huius temporibus gesta sunt. Deniq; & cùm Roma temporibus Benedicti Papæ, vastantibus omnia per circuitum Lægbardis, famis penuria laboraret, multa frumenti millia nauibus ab Ægypto dirigens, eam sub studio misericordix releuauit. Mortuo igitur Iustiniano, TIBERIVS Constantinus Romanorum regum quinquagesimus sumpsit imperium. Hic cùm, vt superius diximus, Iustiniano adhuc Cæsare palatiū regeret, & multas quotidie eleemosynas faceret, magnam ei dominus copiã subministravit. Nam deambulans per palatium, vidit in pauimento domus tabulam marmoream, in qua erat crux dominica sculpta, & ait: Crucem domini, qua frontem nostrã & pectora munire debemus, eam sub pedibus conculcamus? & dicto citius iussit eandem

eandē tabulā auferri dē fossa. Qua leuata atq;
erecta, inueniunt subter & aliam hęc signū ha-
bentem: qui & ipsam iussit auferri. Qua amo-
ta, repperunt & tertiam: inssuq; eius cū hęc
fuiſſet ablata, inueniunt magnum thesaurū ha-
bentem supra mille auri centenaria. Sublatūq;
aurū, pauperibus adhuc abundantius quā cō-
suetus fuerat, largitur. Narsēs quoq; patricius
Italix, cum in quadam ciuitate intra Italiā do-
mum magnam haberet, ad supra memoratam
urbem aduenit, ibiq; in domū suam occultē ci-
sternam magnā fodit, in qua multa millia cen-
tenariorum auri atq; argenti reposuit, interfe-
ctisq; omnibus consciis, vni tantummodo hoc
per iuramentū ab eo exigens cōmendauit. De-
functo verò Narsete, supradictus senex ad Cæ-
sarem Tiberium veniens dixit: Si mihi aliquid
prodest, inquit, magnam rem Cæsar dicam. Cui
ille, Dic, ait, quid vis: proderit enim tibi, si quod
nobis profuturū est, narraueris. Thesaurum, in-
quit, Narsēis reconditū habeo: quod in extre-
mo vitæ positus celare nō possum. Tunc Cæsar
Tiberius gaudis mittit vsq; ad locum pueros
suos. Præcedente verò sene, hi sequuntur attēti:
peruenientesq; ad cisternam, deopertam ingre-
diuntur. In qua tantū auri vel argēti repertum
est, vt per multos dies vix a deportantib. potuis-
set euacuari. Quæ ille penē omnia secundū mo-
rem suū erogatione largiflua dispensauit ege-
nis. Hic cū Augustalem coronā acceptur⁹ esset,
eūq; secundū cōsuetudinē ad spectaculū cū
populus expectaret, insidias ei preparauit So-
phia Augusta, vt Iustinianū Iustini nepotē ad
dignitatē imperatoriā sublimaret. Ille per loca

sancta prius procedēs, deinde vocato ad se pontifice vrbis, cum consulib. ac præfectis palatiū ingressus, indutus purpura, diademate coronatus, throno imperiali impositus, cū immensis laudib. in regni gloria est confirmatus: qđ eius aduersarij audiētes. nihilq; ei qui in dño spem suam posuerat. officere valētes, magno sunt cōfusionis pudore cooperti. Transactis aut paucis diebus Iustinianus pedibus se proiecit imperatoris, ob meritum gratiæ XV. ei auri centenaria deferens. quem ille secundū patientiæ suæ meritum colligēs. sibi in palatio assistere iussit. Sophia verò Augusta immemor promissionis quā quondam in Tiberiū habuerat, insidias ei tentauit ingerere. Procedente autē eo ad villam, vt iuxta ritum imperialem XXX. diebus ad vindemiam iucūdaretur. vocato clam Iustiniano, voluit eum sublimare in regno: quo comperto, Tiberius cursu veloci Constantinopolim regredi-
tur. apprehensamq; Augustā omnibus thesauris expoliauit, solū ei victum quotidianū in alimenta relinquens. Segregatisq; pueris eius ab ea. alios ex fidelibus suis posuit, qui ei parerēt: mandans prorsus vt nullus de anterioribus ad eam haberet accessum. Iustinianū verò verbis solummodo obiurgatū, tanto in posterū amore dilexit, vt filio eius filiam suam promitteret, rursusq; filio filiā suam expeteret. Sed hæc res minime, quam ob causam nescio, ad effectum peruenit. Huius exercitus ab eo directus. Persas potentissimè debellauit, victorq; regrediēs tantam molem prædæ cum viginti pariter elephantis detulit. vt humanæ crederetur posse sufficere cupiditati. *Paul. Diaconus lib. 8.*

Tiberius,

Tiberius, Rom Imperator Constantinopolitanus; quem Iustinus commendat, vt virū clementē simul & humanū; hominem alienū ab auaritia, qui felicitatē in eo vno reponat, vt & floreat populus & omnibus rebus abundet: comunē hominum felicitatē præclarū & inuiolatum thesaurū æstimans: quiq; tyrannicā insolentiam perosus, & humanitatē amplexus, regi à suis, quā illos crudeliū tractari; paterq; maluerit à suis dici quā dominus. Cum optimus esset in adolescentia, ingrauescente ætate subitō in deterius mutatus est; vt & dementia & demonio agitari putaretur; & ad omnem impietatem, insaniam ac furorem, nō solū in iis quæ secundū naturam sunt, sed etiam in iis quæ repugnant naturæ, rueret, & omni iniustitia & tyrannide grassaretur. Ita deprauatus vitā cum morte commutat. *Suidas.*

Tiberio pax erat cū Langobardis, qui se paratos fore ad omnia principis mādāta per legatos fuerant polliciti. Regem sibi creauerūt Cephēn, qui cū à suorum sanguine etiam nō abstineret, in insidias lapsus, cædi meruit. Quo cæso, Langobardi XXX. duces legēre, qui Italiā regerent: quæ à Samnitibus ad Alpes præter vrbem Romam & portum, ditionis eorum erat. Tiberius in Oriente Persas sæpe profligatos intra suos fines compulit, recepta Mesopotamia. Langobardi rupto cum Imperatore fœdere, urbē Rom. graui obsidione premunt: sed eos multitudo decidentium imbrium à mœnibus repulit. Qui existimantes sacrum quoddam violari, magno silentio eo animo concesserūt, amplius cum hostilibus armis non redituri. Secuta est

imbres longa siccitas, & inde caritate annonæ laboratum est. Tiberius Mauricium generum suum adoptauit. Tiberij felicitas multi nominis fuisset, si res in Occidente, vt in Oriente ei successissent. Imperauit annis VII. Mauricium generum tuum consortē imperij fecit, qui successit. *Pompanius Letus.*

Tiberius adoptatus à Iustino re per septennium foris satis feliciter gessit, domi summa cum pietatis & liberalitatis opinione. q̃ si quemadmodū Persas grauibz afflixit præliis, sic aduersus Langobardos felix fuisset, nihil illo principe fortunatius. Obijt Mauritio genero successore declarato. *Egnatius.*

Tiberius II. contrariis Iustino moribus, & ab eodem adoptatus, peculium ab eo coactum longa auaritia, Sophia tradente, simul & omnes Narsetis ducis claris thesauros in Italia puteo, monstrante quodam sene, repositos, egentibus dedit. In Oriente Persas sæpe profligatos inter suos fines compulit, recepta Mesopotamia. Persarum captiuos omnes honestè vestitos in patriam remisit. Longobardos rupto cum Imperatore fœdere urbē Rom. graui obliatione prementes, multitudo decidentium imbrū à mœnibus repulit. Secuta est imbres longa siccitas, & inde caritate annonæ laboratum est. Tiberij felicitas multi nominis fuisset, si res in Occidente vt in Oriente successisset. Mauricium generum adoptauit, eiq̃ imperium administrandū tradidit, præsentibus Ioanne Patriarcha, qui coronā imposuit, & Senatu. Vixit cum summa pietatis & liberalitatis opinione. Imperauit años VII. *Appendix S. Aurel. Victorii,*

MAVRIC.

MAVRITIVS.

Tiberius igitur Constantinus postquam imperium septem rexit annis, sentiens sibi diem mortis imminere, vnâ cum consilio Sophiae Augustæ MAVRITIVM genere Cappadocem virum strenuum ad imperium elegit, ornatamq; suam filiam regalibus ornamentis tradidit ei, dicens: Sit tibi imperiū meum cum hac puella concessum: vtere eo felix, memor semper vt æquitate & iustitia delecteris. Hæc postquam dixit, de hæc luce ad æternam patriam migravit, magnū luctum populis de sua morte relinquens. Fuit enim summæ bonitatis, in eleemosynis promptus, in iudicio iustus, in vindicando cautissimus, nullum despicies, sed omnes in bonâ vblūtate complectēs, omnes diligens: ipse quoq; est dilectus à cunctis. Quo defuncto, Mauritiū indutus purpura, redimitus diademate, ad curiā processit, acclamatisq; sibi laudib⁹, post largita populo munera, primus ex Græcorū genere in imperio confirmatus est. Hoc tempore Mauritiū Imperator Childeperto Francorū regi L.M. solidorum per legatos suos direxit, vt cum exercitu super Langobardos irrueret, eosq; de Italia exterminaret: qui cū innumera Francorū multitudine in Italiam subito introiuit. Langbardi verò in ciuitatib⁹ se cōmunientes, intercurrentib⁹ legatis, oblatisq; muneribus pacē cum Childeperto fecerunt. Qui cū ad Galliās remeasset, cognito Imperatore Mauritiū; quia cum Langobardis fecerat iuramentum, quod ei ob detrimentum

Langbardorum dederat, repetere cœpit. Sed ille suarum virium fretus potētia, pro hac re nec respōsum reddere voluit. His ita gestis, Autharis rex Brixellum ciuitatem super Padi marginem positā expugnare aggressus est, in qua Docirupli dux à Langobardis confugerat, seseque partibus Imperatoris tradens, sociatus militib. Langobardorū exercitui fortiter resistebat. Iste ex Sueuorum, hoc est Alamannorum gente oriundus, inter Langobardos creuerat: & quia erat forma idoneus, ducatus honorē meruerat. Sed vbi occasionem vlciscendæ suæ captiuitatis reperit, contra Langobardorū illico arma surrexit: Aduersus quem Langobardi grauius bella gesserūt. Tandemq; cum cum militibus quos ducebat, exuperantes, Rauennā cedere cōpulerunt. Brixellus capta est, muriq; eius vsq; ad solum destructi sunt. Post hæc Autharis rex cum Smaragdo patricio, qui tunc Rauennæ præerat, vsq; in annum tertium pacem fecit. Deniq; per Benedictū Papam Pelagius Romanæ Ecclesiæ pōtifex absq; inuisione principis ordinatus est, eo q̃ Langobardi Romam per circuitum obsiderent, ne posset quisquam à Roma progredi. Hic Pelagius Helix Aquileiensi Episcopo nolentia capitula Chalcedonensis synodi suscipere, epistolam satis vtilem misit: quam B. Gregorius cum esset adhuc Diaconus, conscripsit. Rursum Mauritius August⁹ legatos ad Childepertum mittens, eum vt contra Langobardos exercitum in Italiā dirigeret, persuasit. Childepertus existimās suam adhuc germanā apud Constantinopolim viuere, legatis Mauritiij acquiescens, vt suam posset sororem accipere, iterum aduer-

aduersus Langbardos Francorum exercitū ad Italiā direxit: contra quos dum Langbardorum acies properarent, Franci & Alemanni inter se dissensionē habentes, sine ullius conquisitione ad patriam sunt reuersi. Eo tempore fuit diluuium in finibus Venetiarum & Liguria, seu ceteris regionibus Italiae, quale post Noë tempora creditur non fuisse. Factae sunt lacunae possessiones, seu villarum hominumq; pariter & animalium magnus interitus. Destrueta sunt itinera, dissipatae viae. Tantū tunc Athesis fluius excreuit, vt circa Basilicam sancti Zenonis martyris quae extra Veronensis urbis muros sita est, vsq; ad superiores fenestras aquae pertingeret: licet, sicut B. Gregorius postea Papa scripsit, in eandem basilicam aqua minimē intrōiuit. Urbis quoq; eiusdē Veronensis muri ex parte aliqua, eadem sunt inundatione subruti. Facta est autem haec inundatio XVI. Cal. Nouembr. Sed & tantae coruscationes & tonitrua fuerunt, quantae fieri vix aestiuo tēpore solent. Post duos quoq; menses eadem urbs Veronēsiū magna ex parte incendio concremata est. In hac diluuij effusione in tantum apud urbem Romā fluius Tiberis excreuit, vt aquae eius super muros urbis influerent, & maximas in ea regiones occuparent. Tunc per alueum eiusdem fluminis cum multa serpentum multitudine Draco etiam magnae miraeque magnitudinis per urbem transiens vsque ad mare descendit. Subsecuta est statim hanc inundationem grauissima pestilentia, quam inguinariam appellant: quae tantae populum stragi destinauit, vt de inestimabili multitudine vix pauci remanerēt.

Paulus Diaconus.

Primumq; Pelagiū Papam virum venerabilem perculit, & sine mora extinxit. Deinde Pastore interempto, sese per populum extendit. In hac tanta tribulatione beatissimus Gregorius, qui tunc Levita erat, à cunctis generaliter Papa electus est: qui dum septiformē Litaniā fieri ordinasset, vnius horæ spatio, dum hi Deū precarentur, octoginta ex eis subito ad terrā corruentes spiritum exhalarūt. Septiformis aut Litania dicta est, quia omnis vrbis populus à B. Gregorio in septē partib. deprecaturus Dōminū est diuisus. In primo nanq; choro fuit omnis clerus, in secūdo omnes abbates cum monachis suis, in tertio omnes abbatissæ cum congregationibus suis, in quarto omnes infantes, in quinto oēs laici, in sexto vniuersę viduę, in septimo omnes mulieres coniugatę. Ideo autē de beato Gregorio plura dicere omittimus, quia iam ante aliquot annos eius vitā Deo auxiliante texuimus: in qua ea quę dicendā erāt, iuxta tenuitatis nostrę vires vniuersa descriptimus. Hoc tempore idē B. Gregorius Augustinum, & Melitum, & Ioannem cum aliis pluribus monachis timen-
 ribus Deum, in Britannia milit, eorumq; predicatione ad Christum Anglos conuertit. His diebus defuncto Helia Aquileiensi patriarcha, postquam XV. annis se sacerdotem gesserat, Seuerus huic succedens regendam suscepit ecclesiam: quem Smaragdus patricius veniens de Ra-
 uenna, in gradus per semetipsum basilica tra-
 hens Rauennā eum in curiam duxit, cum aliis
 tibus ex Histria episcopis, id est, Ioanne Paren-
 tino, & Seuero atq; Vindemio, necnon etiā An-
 tonio, iam tunc ecclesię defensore: quibus com-
 minans

minans exilia, atq; violentiam inferens, cōmunicare cōpulit Ioanni Rauennati episcopo triū capitulorū damnatori, qui à tempore Papæ Vigiliij vel Pelagij Romanæ ecclesiæ desciuerāt societate. Exempto verò anno, è Rauenna ad gradus reuersi sunt: quibus nec plebs communicare voluit, nec cæteri episcopi eos receperunt. Smaragdus patricius à dæmonio non iniuste correptus, successorem Romanorū patriciatus accipiēs, Constantinopolim remeauit. Post hæc facta synodus decem episcoporū, in Martiniano congregatur: vbi receperunt Seuerum Patriarcham Aquileiensem dantem libellū erroris sui, qui trium capitulorū damnatorib. communicarat Rauennæ. Nomina vero episcoporū qui se ab hoc schismate continuerūt, hæc sunt: Petrus, de Altino clarissimus, Ingenus de Sabione, Angelus Tridētinus, Iunior Veronensis, Horōtius Vincētinus, Rusticus de Taruisio, Fōteius Feltrinus, Agellus de Acedo, Laurentius Belunensis, Massentius Iubentius & Adrianus Polensis. Cum patriarcha autem communicauerunt isti episcopi, Seuerus Parētinus, Ioānes Patricius, Vindēmins, & Ioannes. *Paul. Diacon.*

Mauritius. Romanorum Imperator, dici tur eloquentiā maximifecisse, & in optimis quibusq; disciplinis versatos maximis honoribus affecisse. Fertur & trientem vectigaliū remisisse subditis. Designatus à Tiberio Cesare dux Orientis, quamuis in bellis & præliis non versatus vir tamē cordatus fuit, & grauis & accuratus, ac duas res inter se contrarias coniunxit, summā & magnitudinem animi & clementiam, ab omni despiciētia, & supercilio alienā

Hoc ingenio præditus Mauritius, principatu suscepto; magis etiam gloriam suam illustravit. ¶ Philippus, dux orientalium militum, habuit Heraclium, Imperatoris Heraclij patrem, ducem partium secundarum. Cum autem malè bellum gereret Philippicus, & ad pugnam inutilis esset; Heraclio eius sunt commissæ copiæ. Erat autem Philippicus Mauritiij gener, filia eius in matrimonium accepta. *Suidas.*

Mauritius gerendis rebus in initio felix, Armenos & Persas per legatos fudit, Mœsia Scythas repulit. In Italia Langobardos repulit. Deinde auspiciis Theodosij filij sui, & Germani soceri, victos Hunnos Pannoniisq; exactos ad solitudines fugavit, & Chaganum afflixit illorum ducem. Romanus quidam patricius non abnuente Augusto, cum Langobardis socius pugnavit, & Victor primus Italix exarchus factus est. Fœlix est qui victoriâ assecutus temperare se didicerit. Romanus Græcis munditiis nutritus, ad delicias animum flexit, simulq; ad rapinas, Mauritius vero vetuit: cuius menses, (quia pax erat) cum ulandis thesauris accensa, finem non inueniebat; Ea de causa tenax factus, stipendia aut rara aut nulla dabat: factaque contra eum conspiratio est ab exercitu, qui Sarmatico limiti præpositus erat: cuius dux Phocas. Rumor ad Augustum pervenit, qui Philippicum generum se accersire iubet: cui aperuit, quomodo per nocturnam quietem bis terve admonitus erat, uti cum tota familia à Phocæ præcaveret. Philippus admirans dixit, se noscere hominem, qui tale facinus non auderet, cum nimis timidus esset, improbus tamen. Propter id,

id, inquit Mauritius, mihi cauendum est: nam qui timidi sunt postquam scelera ineunt, parcere nesciunt, & scruius agunt: Cogitemus igitur ne res eueniat. tum Philippicus, liberalitate opus est, ea sola milites etiam irati sedantur. Mauritius surdis auribus audiebat, aut cogitabat inferos pecunia placare, ne acciperent admitterentq;: aut ne priuatus vt antea inter notarios lateret: notarius enim fuerat, & ob diligentiam à Iustino præfectus vigilum factus: inde Tiberij gener, post Augustus. Longè auariùs quàm antè, oia negotia principis agebantur, vt opinor. ob factorum necessitatem. Cùm milites id amplius ferre nō possent, præsertim qui contra impetum Scytharum positi erāt, loco sterili ac difficili, & gelu horrido, coniurauere in caput Mauriti: sed cū ad opus ventum est, Chalcedone tota dom⁹ ferè cum principe cæsa est, quod ei non contigisset. si non fraudasset milites stipendio, si, vt decebat, vixisset. Ferūt enim nihil esse in eo qui imperat auaritiā detestabilius. scdum crimen est & parens omnium malorum. Hinc rapinæ, hinc cædes, hinc dominandi cupido ortum habuere. Hæc in Pertinacem (cætera virum integrum ac sanctum) milites amauit: contra liberalitas Alexandro Magno imperium propagauit. Vtinam Maurici aut Iustinum aut socerum tuum imitari didicisses. ab illo Iustino xs alienum persolutum est. hic Tiberius cū vxore Anastasia placido certamine indigentibus largas opes dedit Sed tu ventifac̃to concederes, thesauris inhiando gladio iugulum præbuiti. Impetauit Mauricius annis XX. Pompon. Larus.

C Appadocem hominem virtus, & rei militaris scientia, partaq; eius ductu de Persis insignis victoria, Imperio facile imposuit: quod sub initia Persis victis, Scythis afflictis, Longobardis repressis, & Hunnis à patrio solo in solitudines pulsus, feliciter administravit. Mox avaritiæ studens, cum frustra Phocæ insidias, somnio etiam admonitus præcavisset, dum miles stipendio fraudatus seditiosius agit, ab eodem Phoca Imperio & vita priuatur: cum imperasset annos XX. vixisset tres & sexaginta: eius etiam omnis profapia sublata est. Turcaicū nomen tunc primum Asiæ auditum. *Egnatius.*

M Auritius genere Cappadox, successor Tiberij socii, præfuit imperio annos XX. rebus gerendis in initio felix fuit. Armenos & Persas per legatos fudit. Mœsia Scythias repulit, in Italia Longobardos repressit. Deinde auspiciis Theodosii, filij sui & Germani socii victos Hunnos, Pannoniisq; exactos, ad solitudines fugavit. Constantinopolitanum Patriarchā *οικουμενικόν*, id est vniuersalis ecclesiæ præsulem vocitavit. ex humilī notario ob diligentiam à Iustino præfectus vigilum factus, mox Tiberij gener, postremo Augustus, multis victoriis illustis Rempub. feliciter administravit. Postremo ob insatiabile pecuniæ studium, militibus, qui Sarmatico limiti præpositi erant, loco sterili ac difficili & gelu horrido, infensus quod nulla aut rara stipendia percolueret, à Phoca centurione limatus. Scythici, curus insidias, somnio etiam admonitus, præcauebat, imperio & vita priuatur. Magnæ viri patientiæ & fortitudinis exemplum. Cum enim in conspectu suo uxore

& filij interficerentur, forti animo perferens tantam calamitatem, exclamauit: *Iustus es Domine, & recta iudicia tua.* Tunc cum nomen tunc primum in Asia auditum est. & Angli cum Gothis ad fidem versi sunt Christianam. *Appendix S. Aurel. Victoris.*

PHOCAS.

Igitur Mauritius Augustus postquam vno & viginti annis rexit imperium cum filiis Theodosio & Tiberio, Constantinoq;, à PHOCA, qui fuit strator Prisci patricij, occiditur. Fuit autem utilis Reipub. nam sæpe contra hostes dimicans, victoriâ obtinuit. Hunni quoq;, & Auares appellantur, eius virtute deuicti sunt. His diebus defuncto Seuero patriarcha, ordinatur loco eius Ioânes Abbas patriarcha in Aquileia vetere, cum consensu regis etiam Gislelphi ducis. In gradus quoq; ordinatus est à Romanis Candianus antistes. Rursus mense Nouembri & Decembri stella cometes apparuit. Candiano verò defuncto, apud gradus ordinatur patriarcha Epiphanius: qui primicerius notariorum ab episcopis, qui erant sub Romanis: & ex illo tempore coeperunt esse duo patriarchæ. Phocas igitur, ut præmissum est, extincto Mauritio eiusq; filiis, Romanorum regnum inuadit. Per octo annorum curricula principatus est. Hic rogante papa Bonifacio, statuit sedem Romanæ ecclesiæ, ut caput esset omnium ecclesiarum, quia ecclesia Constantinopolitana primam se omnium ecclesiarum scribebat.

Idem alio papa Bonifacio petente iussit in veteri fano qđ Pantheon vocabatur, ablatis idolatriæ sordibus, ecclesiam beatæ semper virginis Mariæ, & omnium sanctorum martyrum fieri, vt vbi quondam omnium non deorū, sed demoniorum cultus agebatur, ibi deinceps omnium fieret memoria sanctorum. Huius tempore Prasini & Veneti per Orientem & Ægyptum civile bellum faciunt, ac sese mutua cæde prosternūt. Persæ quoq; aduersus Rempub. grauissima bella gerētes, multas Romanorum prouincias, & ipsam Hierosolymam auferunt, & destruētes ecclesias. sancta quoq; profanantes, inter ornamenta locorum sanctorum vel communium, etiam vexillum Dominicę crucis abducunt. *Paulus Diaconus lib 8.*

PHocas ab scelerato exercitu, cuius dux erat, Imperator lectus est, qui penè Mauricij oblitus, nec tanta cæde edoctus, auarissimè tributa exigenda mandauit: tenaciùs priore aurum seruans, secreto cum suis aulicis Persico more omnia disponens. & hi legatos audiebant, iudicia pendebant, magistratus dabant. quo in eo qui imperat miserius & deterius nihil est. Palatini enim fumi grauitè ledere solent. Gratiores apud eum erāt, qui implebili rapacitate populos vexabant. stipendia nunquam negauit, quæ tamen parcissime dabat. vnum porro sanxit, quod laudem meruit, hoc est, urbem Romæ totius salutaris vitæ caput esse, cum antea propter sedem principis Constantinopolis haberetur. Desidia & ignauia Imperatoris, Romanorū hostes potentiores facti Occidentis diucessi, Germanias cū insulis, Gallias, Hispanias, &

& bonā partem Italiæ, Pannoniasq; & Mœsiā abstulerant, & magnā partem Africæ. Orientis verò Iberos, Armenias, Arabas, & hinc Dardanos, & mediterranea Macedoniæ & Thraciæ. Chaganus Thrax, Hunnorum rex, modò huc, modò illuc vndiq; discurrebat. Mesopotamiā, Assyriam Persæ occupauerunt. Ægyptum Saraceni vastauerant. Pro dedecus, nostræ vires adeo defecerant per luxum ac libidinem, vt imperiū Romanum solo tantum nomine constaret. Res enim P. vindices non habebat. magnā spem in initio præbuit de se Phocas, quòd homo militaris, sed omnes fefellit opinio. Itaq; ex omni parte reges soluti metu, irruerant: eoq; ventum est, vt aut nomē imperij deleretur, aut Phocas occumberet. Erat acceptus Imperatori Priscus patritius gener Heraclonæ. Huius filius Heraclius pro prætore Africam administrabat: ij tres de Imperatore occidendo coniurationem inierunt. Heraclonas quia magister militiæ erat, in Thracia velut defensusus regionem & propulsurus Barbaros exercitum coegit. Heraclius ex Africa Constantinopolim venerat, ne pater defectionis suspicionem faceret. Conueniunt statuto tempore, fit de industria tumultus: dum milites prætoriani accurrunt, coniurati principem obtruncant. Milites primū Heraclium Imperatorem, Cæsar. Aug. pronunciant. Pòpulus deinde & senatus ingenti acclamatione probauit. *Tompson. Latus.*

A Deò præcipites in malū homines agimus vt Phocas nec Mauritij avaritia admonit⁹, adepto Imperio per Mauritij cædem, ab hoc vitio temperarit. Quin longè studiosius colligen

da vndiq; pecuniæ incubuit, & omnia ex Persicæ seruitutis instituto egit. Vnum in hoc homine laudes, quod Romanum pontificem principem omnium iure declararit. Cætera adeo socors & ignauus, & frequentibus adulteriis infamis: vt cum Romanum Imperium vndique Barbari vastarent, staretq; solum eius nominis umbra, conspiratum sit in illum ab Heracleona, & Heraclio, & Prisco: qui captum inertissimum hominem prius interfecere, quam ferre suppetias eius milites potuerint, omni stirpe principis impurissimi sublata. *Egnatius.*

PHocas Scythici limitis præfectus, ab exercitu scelerato, cuius dux erat, Imperator electus est, qui penè Mauritiij oblitus, nec tantæ cæde edoctus, avarissimè tributa exigenda mandauit, tenaciùs priore aurum seruans, secreto cū suis aulicis, Persico more, omnia disponens: & hi legatos audiebant, iudicia pendebant, magistratus dabant, quo in eo, qui imperat, miserius & deterius nihil est. Grati illi erant, qui inexplebili rapacitate populos vexabant. Stipendia militibus debita parcissimè exolvebat. Hic Rom. Pontificem primarium omnium declarauit, sollicitatus à Bonifacio tertio. Huius desidia & ignauia Romanorum vires adeo fractæ & debilitatæ erant per luxum & libidinem, vt imperium Rom. solo nomine constaret. eoq; ventum est, vt aut nomē imperij deleteretur, aut Phocas occumberet. Erat acceptus Imperatori Priscus Patricius gener Heracleonæ. Huius filius Heraclius proprætor Africā administrabat. Hi tres de Imperatore occidendo coniurationem ineunt. Heracleonas, quia magister militiæ erat,

in Thracia, velut defensusus regionem & propulsaturus Barbaros, exercitum cogit. Heraclius Constantinopolim ex Africa venit. ne pater defectionis suspicionem faceret. Conueniunt statuto tempore: fit de industria tumultus: dū milites Pratoriani accurrunt, coniurati principem impurissimum obtruncant imperij anno XIII. *Appendix S. Aurel. Victoris.*

HERACLIVS.

Contra hūc Phocam Heraclianus, qui Africam regebat, rebellauit, atq; cum exercitu veniens, cum vita, regnoq; priuauit, remq; publicam Romanā HERACLIVS eiusdem filius regendam suscepit. *Paulus Diaconus lib. 8.*

Heraclius, Romanorū Imperator, ab Athanasio Iacobitarū patriarcha, & Sergio Syro Constantinopolitano, in sectam Monothelitarum est deuolutus. Heraclio Imperatori, in Perside agenti, filij duo & filia dux obierunt. Ipse verò acceptis viuificis lignis obsignatis, quemadmodum accepta fuerant atq; permanerant, Hierosolyma profectus, Modesto pontifici & eius clero monstrauit. Hi & sigillum incolume atq; intactum agnouerunt, & clauē ab eo sumpserunt. Imperator igitur ea Byzantium misit, quæ Sergius in Blachernis reposuit. Nec multò post Heraclius Byzantium è Perside iter habens, multis cum laudibus susceptus, in urbem duxit quatuor Elephantes, quos in equestribus certaminibus in triumpho duxit, omni

genere magnificentiæ vsus. Et qui de opibus magnæ Ecclesiæ pecuniam sumpserat, cōstituit vt è tisco & ipsi Ecclesiæ & clero annua pecunia penderetur. Filium suum Constantinum cōsulem fecit: & Heraclium Martinæ F. Cæsare designavit. Cuius morte audita in palatiis Erianis verlabatur. Ac præfectus conductis & coniunctis nauigiis in freto quod Augustum dicitur, transit iuxta litora sinus Phidalix; & per pontem Barybylli fluminis in urbem introiit. Decessit ex aqua intereute. Sub hoc Imperatore Heraclio, ducenta millia virorum bello Isaurico perierunt. Hic cum Sergio patriarchæ maximam pecuniam, & aurum & argentum & gemmas pretiosas mitteret, illa omnia submersa sunt. *Suidas.*

Heraclij Sergius Constantinopolitanus pontifex caput diademate cinxit, eademq; die Fabiam Eudoxiam duxit uxorem: simulq; & sacratissimæ coronæ, & nuptiarum pompa celebrata est. Totum Orientem vastauerant Periz, & legiones sæpius reparatas, sæpius deleuerāt. Hinc Scythæ & Auari Europam diripuerant, & Rom. milites interfecerāt: paucissimi in tot castris supererant, ex his qui militauerant sub Mauricio & Phocate. vix crediderim qd' quidā scribūt, duos tantū superfuisse. Ambiguus erat Heraclius, Europamne an Africam vindicaret. Crispum Cappadociæ præfecit. foedus cū Chagano ante longum murum Athanasij percussit. eum Langobardis induciæ nondum exierāt: Africam firma præsidia tuebantur. Itaq; tota mole ad Orientem liberandū conuersus est. priusquam bellū gereret, legatos eos misit ad Cos-

roen, vt à vastatione vrbiū, & Romanorū cæ-
 de cessaret: vtq; iā satur humano sanguine redi-
 ret in Persida. deinde frustra cravi inducias. il-
 le cui animus omnia perdendi erat, his legatos
 contempsit. tandem spretis conditionibus pa-
 cis, superbè & contumeliosè respondit, se nun-
 quam cum Romanis quieturum. nisi postposi-
 ta & abnegata I. sv Nazareni crucifixi religio-
 ne, Mitram, hoc est, Solem qui vnicus est Deus,
 adorarent. Imperator indignatus, desperata pa-
 ce, expeditionē quam cœperat, patauit: acrem
 delectum vndiq; haberi iussit. nouas legiones
 scripsit. Nam veteres occiderant, & priusquam
 ad bellum duceret exercuit, vt solet de tyroni-
 bus fieri. ad liberandum Orientem pergit. Cos-
 roes factus de bello certior, Palæstinam Iudz-
 amq; diripuit. Hierosolymas post longā Chri-
 stianorum occidionem, exhaustis omnibus, &
 omni supellectile, consumpsit. Lignum saluti-
 feræ crucis, vnâ cum sanctissimo vrbis episco-
 po, in auita regna ferri iussit. Ostanem satrapā
 cum valido exercitu, contra venientem Hera-
 clium misit. res primū leuibus præliis tentata
 est, deinde totis viribus pugnatum est. Persæ vi-
 cti terga dedere. Cæsa sunt hostium supra XXX.
 millia. Ostanes fugit. Salaces & Sarabasses du-
 ces cecidere. nec tanta cæde vlti sumus. Iamq;
 iterum ac tertio victores, deleti ac exso supple-
 mento longè maiore, cum duce Saie & Raze-
 tene, in viscera Persidis superato Tigride pene-
 trauius. scruitūq; est. nō modò in homines. ve-
 rùm in vrbiū direptiones. nec temperatū est
 à profanis hostiū templis. qua præge nostra vul-
 nera recōpensauimus. secundo & tertio prælio.

Egnatius.

cœlesti auxilio vſi, victoriã aſſecuti ſumus, ſed tertius ille congreſſus caſis multis millibus finem bello Perſico fecit. Coſroes desperatis rebus Cteſiphontem auſugit, vbi à Siroe filio interfectus eſt, quod pater Medarſa filio alteri, ſed natu minori, regnum tradiderat. Quare & hic cecidit, vxoresq; negotio perfecto, Siroes, ablatas opes quas reperit, captiuosq; Romanis & Lignũ vitæ reſtituit Heraclio, & primus ipſe de morte patris ac fratris ſcripſit ad Principem. Paxq; ei data eſt iis cõditionibus, vt limes Perſici ac Romani Imperij Tigris eſſet, atque Perſæ Meſopotamiã non attentarent. Tertiæ pugne dies, faſtis Rom. aſcriptus adhuc magnę venerationis eſt. Exercitus victorum & laureatus onuſtus ferculis atq; trophæis magna lætitia & ingenti gloria Conſtantinopolim redit. Dux purpuratus aureo inueſtus curru, non lauream manu, ſed lignum crucis tenens, ſe lætantibus populis ſpectandum præbuit. Gratum & ſalutiferum ſpectaculum occurrentibus ſacerdotibus regio ornata inſignibus, pompaq; admirabili, præeũte pont. in ſacraſſimo templo poſitum eſt. Maior hic certè triumphus, quàm qui de Gilemere victo & Africa recuperata habitus eſt. Imperauit Heraclius annis XXXI. ferunt hydropiſi occubuiffe. Alij ſcribunt nouo cladis genere, teſtium folliculo ſuſſum verſo, ſimul cum virili membro & ſemper tẽto: adeo vt quoties meieret, niſi tabula vmbilico adnota prohibente, vultum lotio ſparſiſſet. Exiſtimant ob illicitas nuptias id accidiſſe. Laſpus etiam fertur in hæreſim Monothe-
litarum.

De Magmed.

H Vius tempore prodisse in lucem Magmed memorix proditum est, obscuris genitum in Arabia parentibus, captumq; à Scenitis (Numidarum more viuunt) & mox venditum. Abdamoneples Ismaelitici generis emit, locuples mercator, qui non ut seruum, sed liberum loco educauit. Forma puerum conciliabat; cum adoleuisset, mercimoniis preposuit, qui dexteritate ingenij cum valeret, commercio vsus Christianorum Iudeorumq; & aliorum, & lucro augendo diligens, primum domino gratus, inde in noticiam plurimorum venit. Erat tum in Arabia Sergius monachus. Eo enim à Byzantio fugerat, scelestæ opinionis penas metuens, inq; domum Abdamoneplis consuetudine diuertebat, Magmedi plurimum fauens: natumq; iuuenis facilitatem atq; promptitudinem in diuersa haud difficulter deduxit. Interea herus moritur sine liberis. Vxor vidua cum virum quæreret, & esset quinquagenaria, domumq; haberet validum annis iuuenem, domesticis vsa nuptiis traditur, Sergio (vti ego existimo) persuadente. Iuuenis magicæ vanitatis non expertus, potens pollesq; carmine, intra paucos dies muliebri inerti mirum de se studium amiscuit, adeo ut illa nimio ardore deperiret. Corripiebatur Magmed comitiali morbo; quod ubi vxor animaduertit, ægrè ferens rogauit quidnam rei esset. tum ille monitis Sergij, *Desine mirari* inquit, *morbus abest: sed conspectum celestis nunc ad me Dei iussu venientis, ferre cum nequeam, membra obuipeſcunt*: idemq; cõtinue omnibus prophetis narrabat, se quoq; prophetam esse dictitans. Vana spe elusa toxina, fidem præstitit, & quomodo amabat, obseruare:

simul & colere cœpit. In ea persuasione cūm diem obiisset, hæredem virum toto (vt aiunt) asse scripsit. lis opibus fretus palā de se loquebatur. multi assentiebantur, præsertim fœminę inter quas antea gloriabunda vxor, nomen laudesq; mariti & cœlestiū congressus disseminauerat: si qui verò repugnarent, cogeantur armis: breuiq; sermone & metu exercitū satis amplum coegit. Negligentia Cæsaris Augusti animos prebuit, qui exiguis copiis primos illos conatus effringere potuit. Neglectus ignis paulatim augescens; cū fomes suppetit, absumit omnia; delidiaq; nostrorum, perniciofa tabes creuit; cui fomentū medicæ manus adhibere nequeunt. Arabes primi defecere, proximæ deinde regiones, ipsaq; inuaditur Syria, in qua ferox Damascus vi expugnata, viuētis Phylarchi, & templū & diuinos honores princeps inspexit. Pugnassee postea fertur cū Persis, & partē copiarum amisisse, rediisseq; ad suos Arabas, copiasq; suppleuisse Scenitis, manu tum bello validissima & rebus gestis clara. quę indignata obnegata stipendia fraude quæstorū & Romanū ducis tenacitate, Magmedi hæsit. & tūc defecisse prouincias quidā scribūt. Scriptor haud ignobilis, qui paulo post illa tēpora fuit, tradit Magmed cum plerisq; asseclarū cohortib. Syriā intrasse, & per legatos petiisse ab Heraclio regiones ad incolendum, atq; impetrasse: & ingentē illum numerum, cūm alimenta decissent, directionibus agrorū, villarūq; & vrbiū quęsiuisse. adiiciunt post rapinas reuersum eum ad antiquas sedes, aperuisseq; leges, & fuisse legislatorem tandem natum annos XL. veneno inter-

iisse,

hisse, quod affines dñorum, ad quos hæreditas spectabat, parauisse ferunt, & clam cibus immiscuisse. Eo sublato Ismaelitica gens, qđ ab duce didicerat, ferre palā deterrita non est. Tota ferè quæ antea cœperat cessit Aphrica, sed orę mediterranei maris longè seriùs. Demũ desidiâ Romanorum principũ, cò superstitiò creuit, vt magnitudine eius atq; armis perterritus Oriēs, & bona pars Europæ, nō sine clade, & nostra ignominia descuerit. *De progenie Heraclij.*

Heraclius ex Fabia Eudoxia vxore suscepit Epiphaniam & Heracliũ, qui Constātinus nouus appellatus est: quem ab ineunte etate sacro diademate adornauit pater. Defunctę Fabię funus cùm efferreretur, puella forte quadã spuit per fenestrã, contigitq; tetigisse elatũ cadaueri nulla facta mora cõprehensa, & rogo Fabię posita, viua exusta. Duxit postea Martinam filiã fratris, lata lege, vt idem omnib; liceret: ex qua genuit Heraclonam. Successit primũ patri Constātinus nouus, qui regnũ à patre accepit, non malũ fidei dogma: nondũ annũ imperans, à no uerca veneno sublatus est. Arripuit imperium Martina cum Heraclona, qui natus erat annos decem, & ij conspiratione senatus ante biennium capti, & in exilium Cappadociam missi mulieri linguam præcidunt, ne oratione, qua plurimum valebat, populos cõmoueret: puero absciderunt nasum, ne decor aut gratia in vultu miserationem facerent. Senatus tunc sine militib; principem fecit, quod ratio contigit, & ante & post Tacitũ. Augustus electus est Cōstans Constāntini filius; genitus ex Gregoria filia Nicetæ patritij, & is fili⁹ Gregoriæ, q̃ multũ dilectus ab

Egnatius.

Heraclio fuerat, magnisq; honoribus functus. Constans verò dum frustra in Langobardos impetum facit, in suos conuertit iram. laminas argenteas, quib. Pantheon tegebatur, & alia quoddam pretiosa, reliquias hostiliū prædarum atq; incēdiorum substulit, & secū in Siciliam tulit. Dumq; ibi in balneis se lauat, à ministris, auctore Mazese, interfectus est. Qui dum pace Cōstantinopoli fruitur, mortem obiit, regnumq; per manus filio Iustino tradidit. In hoc defecit Heraclij progenies. X. imperij anno, deiectus solio à Leontio patritio, exul in Pōto; afflictus calamitate occubuit, abscissis naribus. Soli Heraclio inter oēs principes Romæ quantū rerum gestarum monumenta docent, stirpis suę apud infēros sextum legere Augustū, Lachelis suo inextricabili volumine concedit. Præfuerunt oēs annis LXXXVII. *Compendij Romana historia per Pomponium Latum, finis.*

L Abēnti iam pridem Imperio & prægrauantibus Persarum armis, Syria cum ipsis Hierosolymis expugnata, Heraclius accepto diadema à Sergio Pontifice primum omnium Persicum bellū parat: ad quos legatis antea missis pro inducijs impetrādis, cōtemptim ab his habitus, adeò excanduit, ut differre amplius rem non potuerit. Responderūt enim impij hostes, non prius se Romanis pacem daturus, quam Christum abnegasset Imperator. Quare ingentibus copijs in Chosroen ductis, victis eius sæpe ducibus, & cum omnib; copijs caesis, mox p̄figato Chosroe, Persideq; omni in ultionē nostram igni, ferroq; vastata, lignū salutiferæ crucis recepit. Celebris adhuc est Christianis dies festus.

festus argumentum victoriæ insignis, pacis videlicet partæ, & Tigridis fluuij inter vtrunque Imperium termini. Triumphatumque egregiè, cruce prælata. Imperauit Heraclius años xxxi. nouo morbi genere periit, virili membro semper ita distento, vt quoties meieret, lotium vultum aspergeret, nisi obiecta tabula id prohibuisset. Creditum est, hæreseos Monotheitarum, in quam inciderat, & nequitiz supplicium luisse. Hoc tempore Saraceni Mahometæ duce caput extulere. Quare breuiter de eius ortu, & successu interim quædam perstringamus.

De Mahometis ortu.

EX Arabia constanti veterum scriptorum fide de hoc malum orbi prodiit. Inde enim humili loco natus, dum locandis, cōducendisq; camelis victum quærit, adolescens ingenij vafri, viduæ dominæ nuptiis & opibus mox auctus, Sergium monachum nostratensem familiarem habuit: cuius adiutus opera, cū Christianos & Iudæos accusaret: hos vt impios, qui summum prophetam excruciasent: nos vt simplices, qui de CHRISTO ridicula prodamus, paulatim latronum manum coëgit, & diuinitate quadam inde sibi astructa, facileque leuissimo hominum generi persuasa, consilium armis addidit. Inde rerum successu prosperiore elatus, Syriam vastat, & Damascum regionis caput expugnat. Tum verò in Persas arma conuerſa, quibus congressus, & primò victus, reparandis copiis intentus, Scenitas sibi Arabas adiungit, gentem per ea tempora Romanæ militiæ assuetam: & quæ ob negata ab Heraclio stipendia, rebelles animos induerat. Sicque paulatim firmato

Imperio, & diuinitatis cuiusdam opinione persuasa, quam armis tuendam contra aduersantes præceperit; quadragesimo vitæ anno, veneno (vt aiunt) à domesticis dato periit. In quo homine nescio magis ne ingenij caliditatem admirer, an gentis eius stultitiam, an potius Christianorum principum locordiam: qui nec nascentem comprimere flammam (factu tunc facile) voluere, nec magnis postea rerum successibus auctam potuere. Vnde labe illa iam ad hoc aui non Asiam solùm, & Africam, sed magnam Europæ partem infecerit, vt iam de Christiana pietate tuenda in discrimen ventum sit.

Egnatius.

Heraclius, Heracleonæ filius, Africæ prætor, occiso Phoca, à militibus Cæsar declaratus, acclamante populo Augustus consalutatur. Hic vno eodemque die & diadema à Sergio Patriarcha accepit. & Fabiam Eudochiam duxit uxorem, simulq; & sacratissimæ coronæ, & nuptiarum pompa celebrata est. Hierosolymā, Syriam & Aegyptum restituit imperio, & Persis victis & Cōsdroa eorum rege à proprio filio inierempto, quod fratri natu minori regnum tradidisset, lignum salutiferæ Crucis recepit, illudque primùm Cōstātinopolim, deinde Romam transfulit. Durauit autem hoc bellum Heracli aduentus Persas annos sex cōtinuos. Post hæc Heraclius cura reip. alius tradita, otio & quieti sese tradidit. Iudæos, etiam inuitos, ad Baptismum compulit, Matheseos studiis operā dedit. aruspiciis & præstigiis demonum fidem adhibuit, & in Monotheitarum hæresin lapsus, Mariam fratris filiam in uatrin, ouis duxit.

duxit, data lege, vt omnibus idem liceret. Imperauit annis xxxi. Ferunt hydropisi occubuisse. Alij scribunt nouo cladis genere, testis folliculo sursum verso, simul cum virili membro, & semper tento: aded vt quoties meieret, nisi tabula vmbilico admota prohibente, vultum lotio sparsisset. Existimant ob illicitas nuptias id accidisse. *Appendix*

S. Aurelij Victoris.

vis.

CONSTANTINVS HERACLIJ, SEV HERACLIUS II.

*H*ic annum vnum cum imperasset, recte ac vere pietatis cultor. Martinz nouerz insidius, quz Heracleonz Imperium astrueret, veneno tollitur. *Egnatius.*

*H*eraclius, qui & Constantinus iunior dictus est, Heraclij filius, vere pietatis cultor. patri succedens, dolis nouerz Martinz, quz filio imperium astruebat, quarto regni menie veneno necatur. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

¶ Mirum est Paulum Diaconum hunc Constantinum iuniorem, Constantium vocare, & Heracleonz successorem facere hoc modo: Heracleona Heraclij filio descendente, successit in loco eius Constantius germanus eiusdem filius Heraclij, imperauitq; mens. v. nisi iraiecta hzc tota oratio existimanda sit apud Diaconum. vt ita legamus: Defundo Herachio Augusto p. p. Constantinus germanus, successit in loco Constantius ger-

manus eius [*hæc duo verba aut supposititia esse
censeo, aut in Heracleonam pōt referenda*] filius
Heraclij, imperavitq; sex mensib. Quo deceden-
te, Heracleonas eius [*subintellige Heraclij*]
germanus eius cum matre
Martina, &c.

HERACLEONAS ET MARTINA.

Eraclio defuncto Augusto, apud
Constantinopolim HERACLEO-
NAS eius filius cū matre MAR-
TINA regni iura suscepit rexitq;
imperiu duobus ann. *Paul. Dia. 8.*

Illa verò cū Imperium malè partū cum filio
vix biennio tenuisset, à Senatu cum decenni
filio expellitur, amputata prius matris lingua,
filio naribus. *Egnatius.*

Heracleonas Heraclij filius cū matre bien-
nio in Oriente imperavit, post sublatum
Constantinum. Senatus populusq; Constanti-
nopolitanus, cognito scelere, in matrem & filiū
cōsurgens, hunc naribus abscissis, ne decor aut
gratia ad cōmiserationē populos flecteret, illā
lingua, ne oratione, qua multum valebat, com-
moueret, in exiliū in Cappadociam relegarunt,
vnā cum Patriarcha, à quo adiuti erant in
perpetrando scelete. *Appendix
S. Auct. Victoris.*

CONSTANS SEV CON- STANTINVS F. CON- *stantini filij Heraclij.*

OC mortuo, CONSTANTINVS
eiusdem filius ad regni dignita-
tem ascendit, tenuitque regnum
annis viginti octo. Circa hæc tem-
pora regis Persarum coniunx no-

mine Cæsarea de Perside exiens, cum paucis
suis fidelibus priuato habitu propter Christia-
næ fidei amorem Constantinopolim venit. Quæ
ab imperatore honorificè suscepta, post aliquot
dies, vt desiderabat, baptismum consecuta est,
& ab Augusta de sacro fonte leuata est. Quod
vir eius Persarum rex audiens, legatos Con-
stantinopolim ad Augustum direxit, quatenus
eidem vxorem suam redderet: qui ad impera-
torem venientes, verba regis Persarum nunci-
ant, qui requirebat suam reginam. Imperator
hoc audiens, remque omnino ignorans, eis re-
sponsum reddidit dicens. De regina, quam qua-
ritis, fatemur nos nihil scire. præterquam quod
ad nos hic aliqua mulier priuato habitu adue-
nit. Legati verò responderunt dicentes: Si pla-
cet, nostro conspectu volumus hanc, quam di-
citis, mulierem videre. Quæ cum iussu impera-
toris aduenisset, mox vt eam legati conspiciunt,
ad eius vestigia prouoluuntur, ei que venerabi-
lissimæ, quia eam vir suus requireret suggerunt.
Quibus illa respondit: *Ite renunciate regi vestro
& domino, quia nisi sicut ego iam credidi, ita &
ipse Christum crediderit, me iam vltra consortem
throni habere non poterit.* Quid multa? Legati

Paul. Dias,

L 3

reuerſi ad patriam, vniuerſa quæ adierant, regi renunciant. Qui nihil moratus, cum lxx. millibus viris Conſtantinopolim pacificè ad imperatorem venit: à quo gratanter & ſatis dignè ſuſceptus eſt: qui cum vniuerſis Chriſtum dominum credens, pariter cum omnibus ſacri baſmatis vnda perſuſus, & ab Auguſto de fonte leuatus, catholica fide confirmatus eſt: multisque muneribus ab Auguſto honoratus, accepta ſua coniuge, lætus & gaudens ad ſuam patriam repedauit. *Paul. Diaconus 8. in Heracliano ei ſq; poſteris.*

His diebus Conſtantine, qui & Conſtans eſt appellatus, Italiam à Langbardorum manu eruere cupiens, Conſtantinopolim egreſſus per litora iter habens, Athenas venit. Indeque mare tranſgreſſus, Tarentum applicuit. Qui tamen prius ad ſolitarium quendam, qui prophetiæ ſpiritum habere dicebatur, adiit, ſtudioſè ab eo ſciſcitans, vtrum gentem Langbardorum, quæ in Italia habitabat, ſuperare, & obtinere poſſet: à quo cum ſeruus Dei ſpatium vnius noctis expetiſſet, vt pro hoc ipſo dominum ſupplicaret, facto mane ita eidem Auguſto reſpondit: Gens Langbardorum ſuperari modò ab aliquo non poteſt, quia regina quædam ex alia prouincia veniens, baſilicam beati Iohannis Baptiſtæ in Langbardorum finibus, conſtruxit. Et propter hoc ipſe beatus Iohannes pro Langbardorum gente continuò intercedit. Veniet autem tempus, quando ipſum oraculū habebitur deſpectui, & tunc gens ipſa periet. Quod nos ita factum eſſe probauimus, quia ante Langbardorum perditionē, eandem beati

beati Ioannis Basilicam, quæ utiq; in loco qui
 Modocria dicitur est constituta per viles perso-
 nas ordinari contempsimus ita ut indignis per-
 sonis & adulterinis, non vitæ merito sed p æ-
 niij datione largiretur. igitur. ut diximus. cū
 Constans Augustus Tarentū venisset; egressus
 exinde Beneuentanorum fines inuasit, omnes-
 que per quas penè venerat. Langbardorum ci-
 uitates cepit. Lucina nq; opulentā Apuliz ci-
 uitatem expugnatā fortius invadens diruit, &
 ad solū vsq; prostranit. Acheruntiam sanè pro-
 pter munitissimā loci positionem capere mini-
 me potuit. Deinde cū omni suo exercitu Bene-
 uentum circumdedit, & eam vehementer expu-
 gnare cœpit: ubi tunc Romualdi filius adhuc iu-
 uenculus ducatū tenebat: qui statim ut impera-
 toris aduentū cognouit, nutricium suū nomine
 Sefualdū ad patrē Grimoaldū trans Padum di-
 rexit, obsecrās eū, ut quātocyus veniret, filioq;
 suo, ac Beneuentanis, quos ipse nutrierat, potē-
 ter succurreret. Quod Grimoaldus rex audiēs,
 statim cū exercitu filio laturus auxiliū, Beneuē-
 tū pergere cœpit. Quē plures ex Langbardis in
 itinere reliquerūt, quia expoliasset palatiū, &
 iam non reuersurus repeteret Beneuentū. Exer-
 citus interim Constans Beneuentū diuersis ma-
 chinis vehemēter expugnabat, & cōtrā Romual-
 dus cū Langbardis fortiter resistebat. Qui quā-
 uis cū tanta multitudine congregi manu ppter
 paucitatem exercitus non auderet, frequenter
 tamen cum expeditis iuuenib. hostiū castra ir-
 rūpens, magnas eisdē inferebat vndiq; clades.
 Cumque Grimoaldus eius pater iam propera-
 ret, eundē nutricium eius, de quo præmisimus,

ad filium misit, qui ei suum aduentū nunciaret: qui cū prope Beneuentum venisset, à Græcis capt⁹, imperatori delatus est: qui ab eo vnde veniret requirēs, ille se à Grimoaldo rege venire dixit, eundēq; regē citius aduentare nunciauit. Statimque imperator territus, consilium cum suis iniit, quatenus cum Romualdo pacisceretur, vt Neapolim possit reuerti: acceptaque obside Romualdi sorore cui nomen Gisa fuit, cum eodem pacem fecit. Eius verò nutricium Gesualdum ad muros duci præcepit, mortē eidem minatus, si aliquid Romualdo, aut ciuib⁹ de Grimoaldi aduentu nunciaret: sed potius quidem asseueraret, eundem venire minimē posse. Quod ille se facturum, vt ei præcipiebatur, promisit: sed cū prope muros aduenisset, velle se Romualdum videre dixit. quō cū Romualdus citius aduenisset, sic eum allocutus est: Constans es Domine Romualde, & habens fiduciam, noli turbari, quia tuus genitor citius tibi præbiturus auxilium aderit. Nam scias eum ista nocte iuxta Saticrum fluvium cum valido exercitu manere. tantum obsecro vt misericordiam exhibeas cum mea vxore, & filiis, quia gens ista perfida me vivere non finet. cumq; hoc dixisset, iussu imperatoris caput eius abscissum, atque cum belli machina quam petrariam vocant, in urbem proiectum est. Quod caput Romualdus sibi iussit deferri, idq; cum lacrymis osculatus est, dignoq; in loco tumulari præcepit. Metuens subito Grimoaldi regis aduentum imperator dimissa Beneuenti obsidione, Neapolim præfiscitur: cuius tamen exercitum Micola Capua-

nus comes, iuxta fluenta Caloris fluminis, qui usque hodie pugna dicitur, vehementer attriuit. Postquam vero imperator Neapolini, peruenit, vnus ex eius oprimatibus, cui nomen Saburrus erat, ab Augusto, vt fertur, viginti milia militum expetiit, seque cum Romualdo pugnaturum, victoremque spopondit qui cum accepto exercitu ad locum cui nomen Floricius est, aduenisset, ibique castra potuisset, Grimoldus, qui iam Beneuentum aduenerat, hæc audiens, contra eum proficisci voluit. Cui filius Romualdus, Non est opus, inquit: sed tantum nobis partem de vestro exercitu tribuite. Ego deo fauente cum eo pugnabo: & cum vicerō, maior vtique gloria potentia vestrae adscribetur. Factumque est, & accepta aliqua parte de patris exercitu, pariterque cum suis hominibus contra Saburrum proficiscitur: qui prius quàm bellum cum eo iniret, à quatuor partibus tubas insonare præcepit. Cumque utraque acies forti intentione pugnarent, tunc vnus de regis exercitu nomine Amangus, qui contum regium ferre erat solitus, quendam Græculum eodem conto utrisque manibus fortiter percutiens, de sella super quam equitabat, sustulit, eumque in aëra supra caput suum leuauit. Quod cernens græcorum exercitus, immenso pauore perterritus in fugam conuertitur, vltimaque pernicie cæsus, sibi fugiens mortem, Romualdo & Langbardiis victoriam peperit. Ita Saburrus, qui se imperatori suo victoriæ trophæum de Langbardiis promiserat patrare, ad eum cum paucis remeans, ignominiam deportauit. Romualdus verò patrata de

iuuentis victoria Beneuentum triumphans ingressus est. peritque gaudiū & cunctis securitatem sublato hostium timore conuenit. At verò constans Augustus, cum nihil se contra Langobardos gestūle conspiceret, omnes sauitiæ suæ minas contra suos hoc est Romanos contorsit. Nam ingressus Neapolim, Romam perrexit: cui sexto ab vrbe milliario Vitalianus papa cum sacerdotibus & Romano populo occurrit. Qui Augustus cum ad beati Petri Limina peruenisset, obrulit ibi pallium auro textum: & manens apud Romam diebus duodecim, omnia quæ fuerant antiquitus instructa ex ære in ornamentum ciuitatis, deposuit, in tantum, ut etiam basilicam Beatæ Mariæ, quæ aliquando Pantheon vocabatur, & cōdita fuerat in honorem omnium deorum, & iam ibi per concessionem superiorum principum, locus erat omnium martyrum, discooperiret, regulasque areas exinde auferret, easque simul cum omniibus aliis ornamentis Constantinopolim transmitteret. Deinde reuersus imperator Neapolim, in littore Tyrrheno perrexit ciuitatem Rhegynam. Ingressusque Siciliam, per indictionem septimam habitauit Syrausas: & tales afflictiones in suo populo, seu habitatoribus, vel possessoribus Calabriae, Siciliae, Africae, atque Sardiniae exercuit, quales antea nunquam auditi sunt, ita ut etiam vxores à maritis, vel filij à parentibus separarentur. Sed & alia multa & inaudita harum regionum populi sunt perpeSSI, ita ut alicui spes vitæ non relinqueretur. Nam & vasa sacra vel similia sanctorum dei ecclesiarum, imperiali iussu, & Græcorum

eorum auaritia sublata sunt. Mantie autem imperator in Sicilia ab indictione septima usque in duodecimam. Sed tandem tantarum iniquitatum pœnas luit, ut qui dum se in balneo lauaret, à suis extinctus est: & ibidem magna cum solennitate à suis, ut decuit, tumulo traditus est. *Paulus Diac. lib. 8.*

Constans ex Gregoria & Constantino proximè relato proles rerum potitur, adnitente Senatu qui Martinæ scelus execrabatur. Hic autem impietatis hæres, Martinum Romanum pontificem sibi aduersantem, comprehendit iussu, in exilio mori coëgit. Cætera hominè non improbares, si impietate & auaritiâ demeres. Saracenis classe congressus, victus aufugit: quibus paulò post dissidio laborantibus bienij induciis impetratis Italiam petiit, ut eam à Langobardico iugo liberaret. Sed quum Romam venisset, victus à Langobardis acie, quicquid antiqui operis, signorumve fuit, intra quintum diem inde sustulit: ut plus ornamentorum paucissimis diebus vrbi detraxerit, quàm Barbari per tot annos. Inde in Siciliam traiciens, cum sextum ibi annum ageret, & auarè, & crudeliter tributum exigeret, dolo suorum interficitur, postquam annos vii. ac xx. imperasset. *Egnatius.*

Constans, qui & Constantinus iii. pulsus Heracleona & Martina à Senatu, sine militibus, quod rarò accidit, Imperator declaratur. Hic autem impietatis hæres & Monothelitarum dogma lætatus, Martinum a. Pont. per Olympium exarchum comprehendit iussit, & in exilio mori coëgit, quòd is Paulum Patriarcham in synodo præfulatu deiecerit, ac Cyri Alexan-

drini, Sergij & Pyrrhi condemnationem probauerit. A Saracenis victus aufugit. Posthæc ab iisdem impetratis induciis, vt Italiam à Longobardorum tyrannide liberaret, filio Constantino domi relicto. Tarentum classe appulit. Indeque Luceria capta ac diruta, Beneuentum obsidet. Obsidione relicta Capuam versus contendit, vbi obuium habuit Mitolam eius vrbis Ducem armatum, à quo fusus fugatusque Romam contendit. Cui Vitilianus pontifex obuiam ad VII. lapidem processit. Romæ quicquid erat pulchri pretiosive ex veterum monumentis expilat, ablatis inter cætera Panthei tegulis æneis. Post dies duodecim in Siciliam abiit: vbi cum auarè, & crudeliter exigeret tributum à suis, necatur, cum in principatu vixisset ann. XXVII. *Appendix S. Aurel.*

Victoris.

CONSTANTINVS CONSTANTIS F.

Nterfectio igitur apud Syracusas Constante imperatore, Mezentius in Sicilia regnū arripuit, sed absque orientalis exercitus voluntate: contra quem Italiæ milites, alij per Histriam, alij per partes Campaniæ, alij vero à partibus Africa & Sardinia venientes in Syracusas, eum vita priuarunt: multiq; ex iudicibus eius obtruncati Constantinopolim perducti sunt: cum quibus pariter & falsi imperatoris caput est deportatum. Hæc audiens gens Sarra-

Sarracénorum, quæ iam Alexandriam & Aegyptum peruaserat, subitò cum multis nauibus venientes, Siciliam inuadunt, Syracusas ingrediuntur, multamque stragem faciunt populorum, vix paucis euadentibus per munitissima castra, & iuga confugerunt montium, auferentes quoque prædam nimiam, & omnem illum quem Constans Augustus à Roma abstulerat ornatum in re & diuersis speciebus, sicque Alexandriam simul reuersi sunt. Porro regis filia, quam de Beneuento obsidis nomine sublatam diximus, in Siciliam veniens, diem suum clausit extremum. Igitur extincto, vt diximus, apud Siciliam Constante Augusto, punitoque qui ei successerat Mezentio tyranno, Romanorum regnum Constantinus Constantij Augusti filius suscepit regendum. Romanisque principatus est annis decem & septem. Constantij sanè temporibus Theodorus archiepiscopus, & Adrianus his temporibus abbas existens, vir æquè doctissimus, à Vitaliano tunc papa missi in Britanniam, plurimas ecclesias Anglorum doctrinæ ecclesiasticæ fruge fecundarunt. E quibus etiam Theodorus archiepiscopus peccantium iudicia quantis suppliciis, sed pro vnoquoque peccato quis poenitere debeat, mirabili & discreta consideratione venustissimè ac multum notabiliter descripsit. Dum hæc geruntur, hæresis apud Constantinopolim orta est, quæ ita opinando errauit, quia vnâ in Domino nostro IESU CHRISTO voluntatem & operationem asseuerabat. Hanc autem hæresim excitarunt Gregorius patriarcha Constantinopolitanus, Macharius, Pyr-

rhus, Paulus, & Petrus. Quam ob causam Constantinus Augustus centum quinquaginta episcopos congregari fecit, inter quos fuerunt etiam legati sanctæ Romanæ ecclesiæ, missi ab Agathone papa, Ioânes Diaconus, & Ioânes Portuensis episcopus: qui omnes eandem hæresim damnaverunt. Ea hora tantæ araneæ relæ in medio populi ceciderunt; ut omnes mirarentur: ac per hoc significatum est quòd sordes hæreticæ prauitatis depulsæ sunt, & Gregorius quidem patriarcha correctus est: cæteri verò in sua defensione perseverantes, anathematis sunt ultione compulsi. Eo tempore Damianus Ticinensis ecclesiæ episcopus sub nomine Mansueti Mediolanensis archiepiscopi hæc de causa satis vtilem, rectæque fidei epistolam composuit, quæ in præfata synodo non mediocriter suffragium tulit. Recta autem & vera fides est, ut sicut in domino nostro Iesus Christus duæ sunt naturæ, hoc est Dei, & hominis, sic etiam duæ credantur esse voluntates, siue operationes. Vis audire de eo quod deitatis est? Ego, inquit, & pater vnum sumus. Vis audire quod humanitatis? Pater maior nunc est. Certè secundum humanitatem euangelista ait: Iesus autem dormiebat in puppi super ceruicæ. Vide diuinitatem. Tunc surgens imperauit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna. Hæc est sexta synodus vniuersalis Constantinopoli celebrata, & Gregoriorum sermone conscripta, tempore papæ Agathonis, & obsequente & adstante Constantino principe intra septa palatii sui. *Paulus Diaconus lib. octauo.*

Melioris orbis fatis Constantinus Imperium excepit: quin maximus natus relictus à patre Byzantijs, ut Imperium administraret, audita eius morte, in Siciliam venit: ultusque Mizizium tyrannum, & cædis paternæ conscios, bellum aduersus Saracenos VII. annos, terra, marique feliciter gessit. Fatigati enim bello maritimo Arabes, quod ex Cyzico à se capto, Byzantio singulis æstatibus inferebant, maxime ignis miraculo territi qui sub aqua arderet (Callinici inuentum) tempestate etiam graui oppressi, ferè omnes periére. Nec terra felicius res eorum administrata. Victi enim vna acie, x x x. suorum milia amisére. Quare pax honestissima secuta, pollicitusque Mauras eorum dux, Iohanni legato imperatoris ad id misso, tributum annuû, auri pondus r. milia, seruatorum etiam honestorum, & equorum totidem. Sexta hoc principe veræ pietatis celebrata synodus Constantinopoli. pax vbiq; etiam floruit, præterquàm quòd Bulgari trans Danubium repentinè bellum ostentarunt: quod cum infeliciter gereretur, inhonesta pace Mysia his ad inhabitandum data est, tributo etiam annuo promisso. Imperauit annos x v i i. Iustiniano filio hærede, cum fratribus minoribus nates amputasset. Pogonatus appellatus, quòd imberbis in Siciliam profectus, barbatus redisset: *πρωγων* enim Græci barbato appellant. *Ignatius.*

Constantinus iiii. Constantis natus maximus filius, imperium Byzantijs patre abiuncte administrans, ut mortem patris audiuit, in Siciliam statim aduolat & Diezentium (vt ahj.

volunt) Mizizium tyrannum paternæ cædis autorem interficit. Bellum in Saracenos annis septem terra marique feliciter gessit: quorum vnico congressu triginta millia fudit: eorumq; vires adedò debilitauit, vt coacti sint pacis cōditiones petere, quæ concessæ sunt illis hac lege, vt quotannis tributa penderent Cæsari. Bulgari Thraciam & Pannoniam inuadunt, & Imperatoris permissu partem eius possident. Sextam Synodum Constantinop. celebrauit contra Monothelitas, Agathone Pontifice impulsore, vbi vtraque conuenit ecclesia. Fratribus pueris, ne ad imperium aspirarent, nares amputauit. Rex Persarum cum vxore Cæsarea & multis suorum millibus Constantinop. (autore Platina) baptizatur. Tandem morbo correptus, vel (vt nonnulli scribunt) è palatio præcipitatus, obiit anno imperij x v i i. Pogonatus appellatus est quòd imberbis in Siciliam profectus, barbatus redisset: *μύγωνα* enim barbam appellant. Pames maxima hoc tempore Galliam inuadit: cui vt succuratur rex Clodoueus, thesauros & opes, quibus ædem D. Dionysij pater Dagobertus ornarat, aufert. *Appendix. S. Aurelij Victoris.*

IVSTINIANVS RHI. NOTMETOS.

Dehinc apud Cōstantinopolim imperator moritur Constantinus, & eius minor fili⁹ IVSTINIANVS Romanorum regnū suscepit, cuius per decem años gubernacula tenuit

tenuit ac Africam à Sarracenis abstulit. & cum
 eisdem pacem terra mariq; fecit. Hic Sergium
 Pontificem qui in errorem illius synodi, quam
 Constantinopoli fecerat, fauere & subscribere
 noluit, misso Zacharia Protospathario suo, ius-
 sit Constantinopolim deportari: sed militia
 Rauennæ, vicinarumq; partium, iussa princi-
 cipis nefanda cōtemnens, eundem Zachariam
 cum contumeliis ab vrbe Roma. & iniuriis ex-
 pulit. Contra hunc Iustinianum Leo Augusta-
 lem dignitatem arripiens, eum imperio priua-
 uit, regnumque Romanorum tribus annis re-
 gens, Iustinianum exulem in Ponto seruauit.
 Rursusque Tiberius contra hunc Leonem in-
 surgens, regnum eius inualit, eumq; toto quo
 ipse regnauit tempore, in eadem ciuitate in
 custodia permaxima tenuit. Hoc tempore A-
 quileia ob imperitiam fidei quintum vniuersa-
 le concilium suscipere diffidit, donec salutaribus
 beati Papæ Sergij monitis instructa, & ipsa
 huic cum cæteris Christi ecclesiis annuere con-
 sensit. Facta est autem hæc synodus Constanti-
 nopoli temporibus Papæ Iulij sub Iustiniano
 principe contra Theodorum & omnes hæreti-
 cos qui beatam Mariam solum hominem, non
 Deum & hominē genuisse affirmant. In qua sy-
 nodo catholicè est institutum, vt beata Maria
 semper virgo *Deo genitrici* diceretur; quia sicut
 catholica fides habet, nō solum hominem, sed
 verè Deum, & hominem genuit. Hoc tempore
 apud Gallias in Francorum regnum Ansis
 Arnulfi filius, qui de nomine Anetis, quod dicitur
 Troiani creditur appellatus, sub nomine Ma-
 ioris domus gerebat principatum. At verò Iu-

Justinianus, qui amisso principatu in Ponto exu-
 labat, auxilio Trebellij Bulgarorum regis re-
 gnum rursus recipiens, eos qui se expulerant
 patricos occidit. Leonem quoq; & Tiberium,
 qui locum eius vsurparant, cepit, & in medio
 circo coram omni populo iugulari praecepit.
 Gallicinum vero patriarcham Constantinopo-
 litanum erutis oculis Romam misit: Cyrumq;
 abbatem, qui tunc in pōto exulem aluerat, epi-
 scopum in loco Gallicini constituit. Hic Con-
 stantinum Papam ad se venire iubēs, honorifi-
 cē suscepit, ac remisit. Quem prostratus in terra
 pro suis peccatis intercedere rogās, cuncta eius
 ecclesiae privilegia renouavit. Qui cum exerci-
 tum in ponto mitteret ad comprehendendum
 Philippicū quem ibi relegauerat, multum cum
 idem venerabilis Papa prohibuit ne hoc facere
 deberet: sed tamen inhibere non potuit. Exer-
 citus quoq; qui missus cōtra Philippicum fue-
 rat, ad partem se Philippici contulit, eumq; im-
 peratorē fecit: qui Constantinopolim contra
 Iustinianum veniens, cum eo ab vrbe milliario
 duodecimo pugnavit, vicit, & occidit, regnūq;
 eius adeptus est: Imperavit autem Iustinianus
 cum filio Tiberio in hac secunda vice annis sex:
 quem Leo in expulsionē illius naribus detrun-
 cavit. Qui post iterū assumpto imperio, quoties
 defluentem guttam rheumatis manu deterisit
 penē toties aliquos ex iis qui contra eum fue-
 rant, iugulari praecepit. *Paulus Diaconus, lib. 8.*

Iustinianus Rhinotmetus (id est praeciso na-
 so) Romanorum Imperator, Constantini P.
 praeter mala cetera, Reipubl. muneribus prae-
 ciebat viros inhumanos & crudelissimos: quo-
 rum

rum erat Stephanus Eunuchus Persa, imperatoris pecuniæ quæstor (qui cum obuios quosq; multum vexaret, audacia sua etiam aduersus Imperatoris ipsius inatrē vsus, flagellis eam in curru, vt litteratores pueros cecidit) ac Theodorus quidam qui in claustro fuerat in Thraciæ partibus angustiarum publicorum vestigalium quæstor; quem vulgus Logothetam generalem fecit. Is insigni crudelitate pecuniam exigebat, funibus sublimes suspendendo, & palearum fumo illustrissimos quosq; necando. Leontium ducem Orientis, & Patricium Isaurum, triennium in custodia tenuit Iustinianus: post Græciæ ducem designauit. quem Paulus, Monasterij Callistrati monachus, Astronomus, & Gregorius Cappadox, monasterij Flori ductor, imperio potiturum prædixerunt: itaq; factum est. Theodorus sub Iustiniano legionum fuit præfectus. Quo abdicato, Imperator ei magistratui præfecit Barsyammem cognomento: qui cum olim ad mensam ætis sederet, sordidissimas ex eo quæstu corrasit opes; obolorum furcæ sollers & contrahentes cum ipso celeritate digitorum decipiens: & deprehensus, peierare paratus, manuum peccatum linguae tegens confidentia. Inter præfectorum verò duces ascitus, eo insolentia venit, vt Imperatori maxime placeret, & rerum iniustarum consilia inexplicabilia facillime explicaret, tum milites omnibus stipendiis fraudando, tum magistratus magis etiam quam olim venditando. ¶ *perenne, perpetuo fluens.* Iustinianus verò, vt fluvius perennis in dies singulos populabatur, ac depraedabatur subditos. *Suidas.*

Vltimus Heraclianæ stirpis Iustinianus imperio præfuit, prauus vir ingenij, & varius, atq; à fide recta abhorrentis. Siquidem synodum aduersus sextam à patre celebratam indixit, bonis omnibus aduersantibus, & imprimis Romano pontifice, quem comprehendere mandauit. Bellum aduersus Arabas, & Bulgaros contra foedera motum, utrumq; calamitosissimum gessit. Quæ re & crudelitate etiam in suos inuisor factus, Leontij patricij, & Callinici patriarchæ dolo deturbatur Imperio, atq; Chersonam relegatur, nare prius abscissa. Vnde mox fugiēs, & ad Trebellium Bulgarorum regem, fuga lapsus, eius opera restituitur. Tiberio, qui Leontio successerat fugato, & Callinico patriarcha luminibus priuato. Illud scruix hominis argumentum traditur, quod quoties truncas nares emungeret, toties vnum ex iis, qui Leontio fauerant, ad supplicium rapi iubebat. Sexto demum & decimo aëno à Philippico pulsus, quem reclamante Constantino Pontifice, acrius infestabatur (venerat autem ad illum Romanus antistes accersitus, & ab Imperatore honorificentissimè exceptus) vitam & Imperium pariter amisit, sexto anno post exilium, cùm X. antè præfuisset. *Egnarius.*

Iustinus III. quem nonnulli Iustinianum II. vocant, Constantini III. filius, & successor, vltimus ex stirpe Heraclij, sedecim annorum adolescēs, vir certè varius & impius, imperium adeptus, à fide abextravit, patris synodum alia synodo, infirmans, quam cùm Sergius Pont. Rom. minimè ratam haberet, vti comprehenditur iussit, ob hoc missò Zacharia Protospatario.

rario, qui reclamante Pop. Rom. re infecta rediit. Quam ob rem pœnas ob hæc aliaq; scelera dedit. Nam postquam X. añis imperio præfuisset, à suis ducib. Leontio & Tiberio Absimaro & Callinicho Patriarcha truncatus naso & auribus, imperio exutus in Chersonesum relegatus est iterum regnaturus Childericus Francorum rex l. circa hæc tempora, cum vxore veterum ferente, à Rodillo (quem palo alligatum flagris cædi iusserat) occiditur. *Appendix Sexti Aurelii Victoris.*

DE LEONTIO.

LXXXVII. annos ab Heraclio ad Iustinianum in vna gente imperatum, quod nescio an vili priorum contigerit, cum Leontius Iustiniano relegato, Imperium sibi vendicauit: qui classe aduersus Arabas Africam occupantes ingenti parata, cum infecta rediret, Imperio expellitur, postquam treis tantum annos rerum potitus esset. Hunc ergo Tiberius captum (sic enim quem Absimarus dici voluit) adepto Imperio, natibus truncatum custodiri iussit. *Egnatius.*

Leoncius, vel Leo II. Imperator factus, præest rebus pessimè ann. III. tandem & ipse mutilatus naso ab Absimaro duce in carcerem detruditur. Frisij hoc tempore Rabodo eorum duce superato, in Christianismum à Pipino, aulæ Gallicæ magistro equitum, inducuntur.

Appendix Sexti Aurelij

Victoris.

HVnc classis in Creta, Imperatorem dixit, qui Heraclium fratrem statim aduersus Arabas omnia vastates cum misisset, eius forti opera hactenus repressit, ut à nobis abstinerent. Inde Philippicum nobilitatis præcipue Cherfonam relegant, quod aquila caput obumbrasse videbatur dormienti. Ceterum septimo post anno cum Leontio captus, à Iustiniano interficitur. *Egnarius.*

TIberius III. cognomento Abismares, à militibus imperator designatus, Philippicum, cuius viribus fretus rerum potiebatur, in Pontum relegat: quod eum suspectum haberet, ob aquilæ augurium, quæ Philippico dormienti caput obumbrasse visa fuerat. Præfuit imperio annis septem. Post quod tempus Iustinus. (de quo supra) IIII. opera Bulgarorum ab exilio reuocatus, Constantinopolim cum ingenti exercitu reuertitur, & denuo cum filio imperat annis VI. & captos Leonium & Tiberium, spectante populo interfici iubet: & Gallinicum Patriarcham ex oculatum Romam relegat. Mox vocatum ad se Constantinum Pont summum, huius nominis primum, & honore & pietate summa excipit, humi proiectus pedes ei osculando & Romani dogmatis decreta per synodum probando, veniam petiit præteritorum. Ad ultimum à Philippico aduersario, quem relegatum in Ponto, ipso dehortante Pontifice, bello oppugnabat, superatus, una cum Tiberio filio interficitur. Circa hæc tempora Saraceni Africam & maximam partem Hispaniæ vi occupant, quæ ad DCC. ann. tenuere. *Appendix S. Aurely Vill.*

PHILIPPICVS.

T verò PHILIPPICVS, qui & DARDANES, postquam imperiali dignitate confirmatus est, Cyrum, de quo dixeramus, de pontificatu eiectum, ad gubernandum

monasteriū suum Pontum redire præcepit. Hic Philippicus Constantino Papæ literas præui dogmatis direxit: quas ille cum apostolica sedis consilio respuit: & huius rei causa fecit picturam in porticu sancti Petri, quæ & gesta sex sanctarum synodum vniuersalium continet. Nam huiusmodi pictura cum haberetur in vrbe regia, Philippicus iusserat auferri. Statuit populo ne hæretici imperatoris nomen, aut chartam aut figuram solitas susciperent. Vnde nec eius effigies in ecclesia introducta est, nec nomē ad missarum solemniam prolatum. Hic cum annum vnum & sex mensibus regnum gessisset, contra eum Anastasius, qui & Arthemius dictus est, insurgens, eum regno expulit, oculisque priuauit, nec tamen occidit. *Paulus Diac lib. 8.*

Philippicus, qui & Bardanes, Iustiniano Imperatore interfecto, visus est iahonistè & supinè imperiū administrare. Et patres in Oecumenico concilio anathemate notauit, diuinitus ab illis decretas duas in sequatore voluntates & actiones, non probans: cum adiutores habere Iohannem tum Pontificem vrbis, & Germanum Zyzici metropolitanum, & alios sacerdotes ac scinatores plurimos. *Suidas.*

N Vnquam maior principum impietas, maiorve, quod grauius doleas, socordia

Quippe hic adeptus Imperium, sextæ synodi decreta, altera synodo infirmare contendit: gratificaturus monacho, qui imperaturum illum prædixerat, hoc prædictionis præmium petenti: quare cum loquentiæ multum huic inesset, sapientiæ parum, opesq; Imperij iam pridem congestas dissiparet, passus etiam Bulgaros Thraciam populari, priuatus oculis in ordinem redigitur, anno vno, & mensibus V. l. vix expletis. *Egnatius.*

Philippicus Bardefanes, occiso Iustino & eius filio in acie, imperium adeptus, edicto sanxit ut Sanctorum statua & imagines e templis raderentur. Sextæ synodi decreta, altera synodo infirmare contendit, gratificaturus monacho, qui imperaturum illum prædixerat, id prædictionis præmium petenti. Quapropter cum eloquentiæ multum huic inesset, sapientiæ parum, opesque imperij iam pridem congestas dissiparet: pateretur etiam Bulgaros Thraciam populari, à Constantino Pont. Rom. sacris, ut schismaticus, interdictus, ab Anastasio Anthemio præfecto suo, priuatur oculis, & in ordinem redigitur, anno vno & mensibus sex vix expletis. *Appendix S. Aurely Victorii.*

ANASTASIVS SEV ARTEMIVS.

Philippicus cum annum vnum & sex mensibus regnū gessisset, contra eum ANASTASIVS qui Arthemius dictus est, insurgens cum regno expulit, oculisq; priuavit.

mauit, nec tamen occidit. *Paulus Diaconus lib. 3. in Philippico.*

Hic Anastasius literas Constantino Papæ Roman, per scholasticum patricium, & exarchum Italiæ direxit, quibus se fautorem catholicæ fidei, & sanctæ sextæ Synodi vel concilij prædicatorem esse declarauit. *Paul Diacon. lib. 8. in Anastasio.*

Artemius, qui & Anastasius, Romanorum Imperator; cum Sarracenorum classem urbem petere sensisset, Ioannem bello præficit, magnæ Ecclesiæ diaconum, ratiocinatorem tributorum, quem generalem dicunt. Is cum Rhodum appulisset, orta seditione, à populo interficitur. *Suidas.*

Hic adeptus Imperium, cum optimè quæ ad pietatem rectam attinent, instituisset ex Pontificum assensu classem ingentem aduersus Arabas in Alexandriam emisit. Verùm classariis quibusdam contumaciùs agentibus, qui illum oderant, domum reuersi, Theodosiũ ignobilem alioqui virum Imperio præficiunt: captaq; Constantinopoli, monasterio Anastasiũ includunt, cum annum vnum, menses tres imperasset. *Egnatius.*

Anastasius II. cognomento Anthemius, ab exercitu imperator salutatus, Romanorum pontificum decreta probauit, sacrosanctaq; habuit Hic cum optimè, quæ ad veram pietatem attinet, instituisset, ex Pontificum assensu, classem ingentem aduersus Arabas in Alexãdriam emisit. Verùm classariis quibusdam contumaciùs agentibus, qui illum oderant, domum reuersi, Theodosium ignobilem alioqui virum

imperio præficiunt; qui capta Constantinopoli, Anastasium regno exutum, monasterio incluserat, cum annum vnum, menses tres imperasset.

Appendix S. Aurelij Victoris.

THEODOSIVS III.

Tunc tempore Anastasius imperator classem in Alexandriam contra Sarracenos direxit: cuius exercitus ad aliud versus consilium, ab itinere medio Constantinopolitanam urbem regressus, THEODOSIVM orthodoxum inquirens, imperatorem elegit, atque coactum in solio imperiali confirmavit: Qui Theodosius apud Niceam civitatem Anastasium graui prælio vicit, datoque sibi sacramento, eum clericum fieri, ac presbyterum fecit ordinari. Ipse verò ut regnum suscepit, mox in regia urbe imaginem illam venerandam, in qua sanctæ synodus erat depicta, & à Philippico fuerat delecta, pristino in loco erexit. His diebus ita Tiberis fluuius inundauit, ut alueum suum egressus, inulta Romanæ fecerit exitia civitati, ita ut via lata ad vnam & semis staturam excreceret, atque sancti Petri usque ad Pontem Miluium aquæ descendentes contingerent. Mansit autem diebus septem, donec agentibus litanias crebras ciuibus, octauo demum die reuersæ sunt. *Paulus Diaconus lib. 8.*

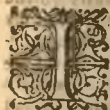
Obscuro licet loco natus, non penitendum Imperatorem egisset, si diutius illi per Leonem & Cononem Orientis præfectos imperare licuisset. Verum cum Leonem exercitus Imperatorem dixisset, perterritus belli civilis Theodosius

sus

suus cessit Imperio, monasticamque vitam amplexus, satis diu ac felix in ea vixit, cum annos duos imperasset. *Egnatius.*

Theodosius tertius Adramitenus, eo auctus à militibus imperium adipiscitur. Is quamquam obscurus genere, pius tamen animo & fide orthodoxus. Sanctorum imagines à Philippico disiectas, templis restituit: ad Niceam gravi prælio Armemium vicit. Imperium deseruit, cum videret se inuadi à Leone, qui ab exercitu Imperator dictus fuerat, & diffideret regnum se posse retinere: pertæsus etiam belli ciuilibus, quod contra Leonem gessit, cœnobium ingreditur, vbi satis diu ac felix in eo peregit, cum annos duos imperasset. *Appendix S. Aurel. Vict.*

LEO III.

Inter hæc defuncto imperatore Theodosio, qui vno solummodo imperium rexerat auctore, eius in loco LEO Augustus subrogatur. Hoc etiam tempore eadem Saracenorum gens cum immenso exercitu Constantinopolim circumdedit, ac per continuū triennium obsedit donec ciuibus multa instatia ad Deum clamantibus, plurimi eorum fame & frigore bello, pestilentia, tabeque perirent, ac sic patres obsidionis abscederent. Qui inde egressi, Bulgarorum gentem, quæ est supra Danubium, bello aggrediuntur: & ab hac quoque victi ad suas naues refugiunt. Qui cum altū peteret, irruente subita tempestate, plurimis etiam meris siue cœcis nauibus, perierunt. Intra Constantinopolim verò trecenta millia pestilentia perierunt.

Hac tempestate Leo imperator apud Constantinopolim sanctorum imagines depositas incendit. Romanoq; pontifici similia facere, si imperialem gratiam habere vellet, mandauit. Sed pontifex hoc facere contempsit: omnes quoq; Raennæ exercitus vel Venetiarum talibus iussis vno animo resisterunt: & nisi eos pontifex prohibuisset, imperatorem super se constituere aggressi fuissent. Eo tempore Langbardorum rex Liutprandus Raennam obsedit, classem inuasit, atq; destruxit. Tunc Paulus Patricius extra Raennam misit qui pontificem interimerent. Sed Langbardis pro defensione pontificis repugnantibus, Spoletanis in solatio positis, & ex aliis partibus Langbardis Thuscis resistentibus, consilium Raennanum dissipatum est. Rursus cum Raennam Liutprandus regis nepos, & Peredeo Vicentinus dux obtinerent, irruentibus subito Venetis, Liutprandus ab eis captus est, Peredeo viriliter pugnans occubuit. Per idem tempus Leo Augustus ad peiora progressus est, ita vt compelleret omnes Constantinopolim habitantes, tam vi, quam blandimentis, vt deponerent ubicunque haberent imagines, tam saluatoris, quam eius sanctæ genitricis, vel omnium sanctorum: easque in medio ciuitatis incendio concremari fecit, & quia pleriq; è populo tale scelus fieri præpediebant aliquanti ex eis capite truncati, alij parte corporis multati sunt. Huius errori Germanus patriarcha non consentiens, à propria sede depulsus est, & eius in loco Anastasius presbyter ordinatus est. *Pauli Vuarnefrid Langbardi, qui fuit filius Diaconi Foroiuliensis, librorum quos ad Europæ compendium addidit, vsq; ad finem.*

Obscuritatem generis (quippe qui apud I-
sauros natus exercuerat sedetariam) cum
aliis sceleribus, tum verò impietate in Deum,
ac eius imagines, facile Leonæquauit, unde illi
cognomen *ἰσχυρογέγονος*, & *θρυγογέγονος* Græcia
quarum perdendi tantus hominem ardor in-
uaserat, ut Iudæis duobus gratificaretur, qui il-
lum tantò antè imperaturum prædixerant, ut
& Constantinopolitanum pontificem, Germa-
num nomine, aduersantem, sede extruserit, &
Romanum antistitem obsistentē comprehendī
iusserit. Saraceni certè, ducibus Masgalda, &
Solymano Constantinopolim triennali obsi-
dione, terra, mariq; fatigarunt. Verùm peste,
fameque confecti, à Bulgariis etiam sæpe victi,
classe magna ex parte igne sub aquis ardenti
consumpta, paucissimis ex tanto naufragio ser-
uatis, manifestam in se numinis iram sensere:
nec minori interim clade in vrbe scuitum, tre-
centa & amplius ciuium millia peste, fameque
consumpta. Ridicula planè quidam de cœlesti
igne, & nauium numero prodidere. Inde Sici-
liam Sergij præfecti opera rebellantem, ad offi-
cium retraxit. Circa finem imperij, quod quar-
tum & vigesimum durauit annum, grani terræ
motu Bithynia, Thraciaq; concussa, muriq; By-
zantiij magna ex parte collapsi, quo Theodosij
maioris, & Arcadij filij statua ad terram deie-
cta. Et quæ res flectere impij principis animam
ab impietate debuerat, tanquam in manifesta
Deū ira, ille verò ad priuatum quæstuum retu-
lit, tributo ad restituendos muros imposito, ut
in singula numisinata quatuor & viginti obo-
los ætario principis inferrent: quod postcæia
Eguatim.

multas ætates abiit. Hoc principe Romani pō-
tiffices ad Francos primū respexere. *Egnatius.*

LEO III. Isaurus siue Conon sceleratus, ob-
scurissimi generis (quippe qui apud Isauros
natus sedentariam exercuerat) post Theodosiū
vnā cum filio imperat. Iconomachus appella-
tus est, hoc est, imaginum expugnator: propter
ea quod imagines, ac sanctorum statuas ē tem-
plis auferri & incendi iussit, concilio Byzanti
celebrato: vt gratificaretur duobus Iudæis, qui
illum imperaturum prędixerant, Constantino-
pōlitānum pontificem, Germanum nomine,
aduersantem, sede extruxit. Stephanum pont.
Romanum minime consentientē comprehend-
di ac necari iussit. Hoc principe Constantino-
polis octo annorum spatio obsidionem passa
est à Saracenis, qui propter famis & pestilentie
magnitudinem summa calamitate pressi, disce-
dere coacti sunt. Frēterea naucs eorum igne pe-
culiari arte facto sub aquis incensæ, conflagra-
uerunt. Inde Siciliam, Sergij opera rebellantem
ad officium retraxit. Circa finem imperij, quod
quartum & vigesimum durauit annum, graui
terramotu Bithynia Thraciaq; cōcussa, muriq;
Byzanti magna ex parte collapsi. Gregorius
pont. III. Syrus Leoni imagines Sanctorum
templis restituere nolenti sacris interdicit, &
neglecto eo Carolus Martellus Franciæ regē
contra Longobardos, qui iam pacem cum Ro-
manis, reiecto imperatore, inierant, in Italiam
vocat. Saraceni Aquitaniam occupauere: at à
Francis pulsi, supra C C C L X X I I I. millia in-
terfecti sunt. *Appendix S. Aurelij*

Vi Horn.

CÓN-

CONSTANTINVS

COPRONYMOS.

CONSTANTINVS, Imp. Romanorum, Leonis Iconomachi Isauri filius. E Leone autē nata est versuta pardalis; de serpentino semine, aspis atrox & serpens volaticus: ē Dāne Antichristus. Hic patris Imperij & impietatis successor, & libidinibus, & damonum inuocationibus, & alijs improbis studiis deditus. atq; vacans, eximium instrumētum & supra modum opportunum patris sui & preceptoris extitit Diaboli: eo vecordix & insanix redactus, vt lege sanciret, ne quisquam prorsus seniorum Domini sanctus diceretur: sed & vt eorum reliquix conspuerentur, nec eorū intercessio peteretur: nihil enim eos posse. Deinde adiecit homo profanus; Ne Mariæ quidem intercessionē quisquam petat: neq; enim iuuare quemquā potest. Neq; etiā hęc Deipara nominetur. In man^o itaq; humo sacculo auri pleno, & omib. mōstrato rogauit, quāti esset? Qui cū dixissent, Magni: rursus effuso auro queriuit, quāti esset sacculus? cū respōdissent nulli esse pretij: Sic, inquit, Maria etiā (neq; enim Deiparam miser, ille vocari voluit). Dū enim Christū in se haberet, honorata fuit: postquā autē eum peperit, nihil ab alijs differt mulieribus. O audacem blasphemiam Saracenicæ religionis, & Iudaicæ sententiæ! Venerem enim colebat, & humanas hostias immolabat vltra urbē: vbi S. Mauræ xde destructa, & in carnificinā mutata, Maurā locū illū dixit, in quo sacra illa agebat, & pueros mactabat. Testimonio est Flauij puer

quem occultè ab eo immolatum Deus patefecit. *Suidas.*

Impio patri scelestissima succedit proles Cō-
stantinus cognomēto Copronymi, quòd in-
fans baptismi lauacro admotus, mediis sacra-
alimoniz excremento aquam polluerat. Is non
solum patris impietatem in, abolendis diuorū
imaginibus reddidit, verum etiā gratiore scele-
re reliquias eorum aut contempsit, aut com-
bussit: quam in numina impietatem immani-
tas hominis inuisiorem fecerit, dum nobilissi-
mum quemq; tollendum è medio curat. Anti-
stites certè Constantinopolitanos vnum & al-
terum ignominiosè prius habitos, & grauiter
adhuc excruciatos, capite plectit. Hic Bulgaricū
variante fortuna bellum terra, mariq; gessit.
Artabasdu primæ nobilitatis hominem Im-
peratorem ab Orthodoxis creatum, post bien-
nium à se captum, oculorum vsu cum liberis
priuat; Grauiſſimam hyemem, vti Pontus, Bos-
phorusq; ipse Thracius perglaciauerit, exper-
tus. post infinita flāgitia exquisitissimo crucia-
tu consumptus obiit. Imperij anno XXIIL
duobus mensibus minùs. *Egnatius.*

Constantinus V. Leonis Isauri filius Orienti
præst. Patris retinuit impietatem, de ima-
ginibus abolendis graue edictum promulgan-
do. Magicis artibus ad insaniam vsq; deditus,
nullo scelere abstinuit: non Christianus, non
Græcus, non Hebræus; sed omnis impietatis
mācipiū. Constantinopolitanos antistites duos
grauiiter excruciatos capite plectit. Bulgaricum
vacante fortuna, bellum terra mariq; gerit. Ar-
tabasdu primæ nobilitatis hominē, imperatōrē
ab Or-

ab Orthodoxis creatum, oculorum usu cum liberis priuat. Signum futuræ in eo impietatis iam inde ab initio, dum è sacro puer fonte leuaretur, præ se tulit, sacris lymphis ventris solutione commaculatis, cuius rei gratia cognomen Copronymi meruit. Perijt Elephantix morbo anno imperij XXXV. Hoc tempore Pipinus Francorum rex Aristulpho Longodardo deuictò, Rauennatem Exarchatum (repugnante Copronymo Imperatore) dono dat Rom. pontifici: Parlamentum in Francia instituit. Turcæ gētes Scythicas, ex hyperboreis montibus procedentes, Alanos, Colchos & Armenios inuadunt. *Appendix Sex. Aurel. Victoris.*

LEO CONSTANTINI F.

Non Imperij solum, sed paterni sceleris heres aduersante matre Bulgarici sanguinis pietissima successit LEO, qui ad impietate sacrilegiū etiā addiderit. Nā coronā à Mauricio principe Deo dicatā, nefario capiti imponens, captus gemmarum & auri splendore, breui pœnas luit: caput enim impium carbunculi apostemate statim intumuit: tandem ardentissima febris subsecuta, impium spiritum nefarius exhalauit, imperij anno vno. *Egnatius.*

LEO III. paterni sceleris atq; imperij hæres, Lynam omnino in Syria expeditionem fecit. vnde leui certamine repulsus, domū redijt: pauloq; post impium spiritum nefarius exhalauit, anno imperij quinto, relicto Constantino filio, quem ex Irene vxore Atheniensi proba & speciosa suscepit. *Appendix Sex. Aurel. Victoris.*

HISTORIAE ANTIQVAE LIBER V.

DE IMPERATORIBVS CON-
stantinopolitanis à Constantino Irenes, ad
Constantinum vltimum & captam
à Turcis Constantinopolim.

CONSTANTINVS IRENES.

CONSTANTINVS VI.
cum Irene matre imperauit
annos decem. Quo tempore
apud Niceā Synodo celebra-
ta, cum Romano pontifice, de
imaginibus, & de Spiritus
processione conuénit. Expul-
sa tandem à filio materque omnia magna pru-
dentia administrabat: post paulò à ciuibus in-
pistinum statum restituta, annos tres sola im-
perio præsuit; ac Constantino in carcerem con-
iecto, oculos effodit, vbi breui tempore extin-
ctus est. Ea fere tempestate Landolphus & qui-
dam alij scriptores scribunt, inuētam in sepul-
chro laminam aeneam, supra mortuum hominem
his verbis: *Christus nascitur de virgine; credo in
eum: tempore Constantini & Irenes & sol iterum mo-
videbitur.* Cum Carolo Magno de Imperij diuisione
conuénit. Expulsa demum à Nicephoro pa-
tricio, successore ipsius, in exilio vitæ reliquum
egit. Mulier vnà rebus omnino administran-
dis para. *Raphaël Volaterranus lib. 23.*

Redditus

R Edidit tandem his principibus veteri religioni suus nitor, reddita vetus pietas, Irenes matris opéra: quæ Artici sanguinis, forma insignis, sed probitatis opinione insignior. Leoni nupsit. Quare conuentu CCC. & L. Patrum Niceæ indicto, quæ septima synodus habetur, templis, diuisque suæ restitutæ sunt imagines. Nec multò post tamen Constantinus iam adultus matrem haud amplius passus, Imperio deiecit, eiectam in ordinem redigit. Nicephorum Imperatorij & ipsum stemmatis, in quem suffragia multorum tacite inclinabant, oculorum & linguae vfu priuat. Et ne quid sceleris deesset, Maria vxore monasterio obtrusa, Theodoram concubinam inducit matris consilio, vt filium inuisum omnibus faceret: vnde mox rerum solapposita, filium in potestatem redactum excecatur, eadem die qua sexto antè anno Nicephorum ille eodem supplicio affecerat: ipsaque non multò post à Nicephoro pulsa, in Lesbum insulam relegatur. Huius Imperio, quod fuit cum filio annorum X lamina inuenta est super cadauer his verbis: *Christus nascetur ex virgine, in eum credo: Constantini & Irenes imperio, o Sol iterum me vides.* Sed & Carolus à Leone Romano pontifice Imperij corona donatur virtutis, & pietatis ergo. *Baptista Egnatius.*

Constantinus V I. Leonis III. filius, cum Irene matre imperat annos decē. Quo tempore apud Niceam synodo celebrata cum Romano Pont. de imaginib' restituendis, & de Spiritus processione concinit. Expulsa tandē à filio mater quæ omnia magna prudētia administrabat, post paulo à ciuib' Cōstantini flagitia nō

ferentibus, reuocata ab exilio in pristinum statum restituitur: annos treis sola imperio præsuit, ac Constantino filio in carcerem coniecto, oculos eruit, vbi breui tempore extinctus est. Ea fere tempestate inuenta est lamina aenea supra mortuum hominem his verbis: *Christus nascetur de virgine, credo in eum. Tempore Constantini & Irenes & Soliterum me videbis.* Expulsa demum à Nicephoro. Patricio, successore ipsius, in Lesbū insulam, reliquum vitæ egit. Mulier vna rebus otiniano administrandis nata. Cōstantinus cum matre X. annos præsuit, solus V. *Appendix Sex. Aurelij Victoris.*

NICEPHORVS, IN.

VASOR IMPERII.

NICEPHORVS Irene capta occupatoque Imperio, pacem illicò cum Carolo Magno ab ipsa Irene constitutam seruauit: Vti videlicet Apuliam Calabriamque cum Sicilia sibi haberet, reliqua Italia illi concessa. Cum Venetis item pepigit, vt nullius imperio subessent, legibusque proprijs vterentur. Admiratum Saracenorum (qui cum trecentis milibus aduersus venerat) pacione annui tributi CCC. nummum aureorum à se repulit. Strauracium filium Imperij consortem fecit. Populoniam, immissa classe, partim viribus, partim fraude captam diripuit. Cum Bulgaris in superiori Mæsia congressus, tandem in bello occubuit, anno LX. Imperij. *Volaterranus lib. 23.*

Piget planè, ac paritet me pudet, tot porten-
tis veriùs quàm p̄ncipibus referendis im-
morari: nisi quòd p̄terquam quòd rei series
ita exigit, nonnihil & huiusmodi homines vi-
tæ profunt, dum eorum exitu & deferretur pes-
simi, & optimus quisque ad virtutem, hone-
stumq; accenditur. Nemo enim maiore homi-
num opinione ad Imperium venit, dum singu-
los aut muliebris impotentiz, aut flagitiosissi-
mi principis tædet: nemo auariùs, aut crudeliùs
administrauit, quorum scelerum mox pœnas
meritas luit. A Bulgaris enim paulò antè à se
victis, improuiso noctis assultu oppressus, ipse
cum toto exercitu ad internecionem cæditur.
Stauracius filius saucius humerum, vix Adria-
nopolim euasit. Hic Venetam rem sociali classe
aduersus Gallos iuuit. Populoniam dolo ma-
gis, quàm vi captam diripit. *Baprista Egnarius.*

Nicephorus Patricius Irene in Lesbum re-
legata occupatoq; Orientali imperio, pa-
cem ilico cum Carolo Magno ab Irene consti-
tutâ seruauit: vti videlicet Apuliâ Calabriamq;
cum Sicilia sibi haberet, reliqua Italia illi con-
cessa. Cum Venetis item pepigit, vt nullius sub-
essent imperio, legibusq; proprijs vterentur.
Almiratum Saracenorû qui cum trecentis mil-
libus venerat, pactione annui tributî CCC.
nummum aureorum, ab se repulit. Venetos
sociali classe, aduersus Gallos iuuit. Apollo-
niam, immissa classe, partim viribus, partim
fraude captam diripuit. Stauracium filium im-
perij consortē fecit. Cum Bulgaris in superiori
Mœsia congressus occubuit, anno imperij LX.

Appendix Sexri Aordij Vistoria.

STAVRACIVS F.

NICEPHORI.

STAVRACIVS filius in eodem bello Bulgarorum vulneratus, patre interfecto statim reuersus Constantinopolim, Imperium iniit. A Saracenis rupto foedere (quod pater inierat) multa accepit incommoda. Denique ab eius sororio Michaelē, mense tertio quā imperare coeperat, deiectus est. *Volaterranus lib. 23.*

Adrianopoli in quam euaserat, post patris interitum Imperator ab amicis salutus: non multo post à Michaelē Curoplate Rangabe cognomento, qui Procopiam sororem eius in vxorem duxerat, Imperio deturbatur, & monasterio includitur, postquam cū patre annos IX. imperasset. *Baptista Egnarius.*

STauracius Nicephori filius in Bulgarorum bello vulneratus, patre interfecto statim Constantinopolim reuersus imperium init. A Saracenis rupto foedere, quod pater inierat, multa accepit incommoda. Denique à Michaelē Curoplate, qui Procopiam sororem eius in vxorem duxerat, imperio deturbatur, & monasterio includitur. Paucis diebus post patrem imperauit. *Appen-*

dux Sex. Aurelij Vi-
-Born.

MICHA-

MICHAEL CVROPALATES, COGNOMENTO Rancabe, gener Nicephori.

MICHAEL CVROPALATES, (cognomento *Rancabe*) gener Nicephori supradicti, inito statim Imperio, cum Carolo conuenit: Vt ille Occidentem, sibi verò retineret Orientem. Venetorum quoque tunc urbem Gotfredus Viterbiensis scribit ea conditione Græcis partibus celsisse: vt immunitate prius à Carolo concessa vterentur. Hic quum aliquandiu aduersus Bulgaros bellum gessisset superior, tandem apud Hadrianopolim fusus fugatusq; , amissis copijs domum se recepit: vbi mox coniuratione Leonis Armeniaci captus: & in insulam Primam in exiliū missus, ibidem in cœnobio quodam, Monachum perpetuò egit, biennio postquam imperauerat.

Volaterranus lib. 23.

MElior pacis artibus, & pietate maior duobus à me proximè relatis successerat Michaël, si quàm in toga bonus, tam bellicis rebus administrandis viguisset, à quibus tantum abhorruit, vt ad vnam aduersam cum Bulgaris pugnam, à quibus castris etiam exutus est, ita conciderit, vt accepto nuntio de Leonis Imperio, monasterio sese abdiderit, habenas regni facile concedens post annum alterum Imperij. Hic cum Carolo Frâcorum rege foedus ita iniit, vt Veneti suis legibus, ac iure viuerent: immunitate his seruata, quam ad eam diem in terra Italia retinuerant. *Egnatius.*

Michaël Curoplates, cognomento Rancebe, gener Nicephori supradicti, sororius Stauracii, inito statim imperio, cum Carolo cōuenit, vt Carolus Occidentem, sibi verò Orientem retineret. Venetorum quoque tunc vrbs ea conditione Græcis partibus cessit, vt immunitate prius à Carolo Francorum rege concessa, quam ad eam diem retinuerant, vterentur. Hic cum aliquandiu aduersus Bulgaros bellum gessisset superior, tandem apud Hadrianopolim fusus fugatusque, amissis copijs domum se recepit: vbi mox coniuratione Leonis Armeniaci captus, & in insulam Protē in exilium missus, ibidem in cœnobio quodam monachum perpetuū egit, biennium postquam imperauerat. His fortunæ vicibus, ab alijs ad alios transferuntur imperia, & opes, gloria, voluptas, & quicquid est commodorum & incommodorum.

Appendix Sex Aurelij Victoris.

LEO ARMENIACVS, INVASOR IMPERII.

LEO ARMENIACVS (Pardipatricij filius) qui exercitui præerat Orientis (quòd rerum ponderi sufficere videretur) à populo Imperator creatus, Criminum Bulgarorum regem Hadrianopoli positum, & in Constantinopolim iam arma vertentem, eruptione facta circa vrbs mœnia interfecit. Quæ res aliquandiu Orientis statum pacauit. Interfectus demum & ipse à Michaële Thraulo, per coniurationem. Vir fuit omnium crudelissi-

mus: quo sanè vitio res multas benè gestas ob-
scurauit. *Volaterranus lib. 23.*

PArdi Patricij filius magno omnium gaudio
maiore spe rei Romanæ præficitur: nec con-
ceptâ de se hominû animis spẽ frustratus esset,
nisi egregias virtutes crudelitate in suos, & im-
pietate in Deû mox fœdasset. Quippe qui parta
de Bulgaris insigni victoria, cû ab armis quies
esset, ad eadẽ multorû conuersus, diuorû imagi-
nes deleri penitus iubet: nec præfagijs, aut som-
nijs maternis cladẽ imminentẽ euadere potuit.
Nã à Michaële Thraulo, quẽ in custodia detine-
bat, noctu per insidias, dũ sacris operatur, cẽsus,
obiit post annos Imperij VII. & menses quin-
que. *Egnatius.*

LEo Armeniacus Pardi Patricij filius, qui ex-
ercitui præerat Orientis, quòd rerum pon-
deri sufficere videretur, à populo Imperator ele-
ctus, Cruminû, Bulgarorû regem, Hadrianopoli
positum, & in Constantinopolim arma verten-
tem, eruptione facta, circa vrbis mœnia interfici-
cit: quẽ res aliquandiu Orientis statum pacauit.
Parta de Bulgaris insigni victoria, cû ab armis
quies esset, ad eadem multorum conuersus, Di-
uorum imagines penitus deleri iubet: nec præ-
fagijs, aut somnijs maternis cladem imminen-
tem euadere potuit. Nam à Michaële Thraulo,
quem in custodia detinebat, noctu per insidias,
dum sacris operatur, multis vulneribus confo-
ditur, post annos imperij VII. & menses V. vxor
in monasterium detruditur: filij in exilium pel-
luntur. Vir fuit omniû crudelissimus, quo sanè
vitio res multas bene & præclare gestas obscu-
rauit. *Appendix Sex. Aurelij Victoris.*

MICHAEL THRACVLVS,
SEV BALBVS, INVASOR
Imperij.

MICHAEL Imperator Romano-
rum, post Leonem Armenium,
nonnihil remissa superioris tem-
poris vexatione, tantisper dum ij
qui in carcere, ærumnis, exilio
erant, libertatem & relaxationem somniarent,
clam sui antecessoris, infamis & impij, Deo in-
quisitam sententiam fouebat: eodemq; reti atro-
cis sectæ, veluti piscis irretitus, putidis & im-
pijs dogmatibus per summam vecordiam &
amentiam est immortalis. Supra modum enim
& profanus, & illiteratus fuit; cum inscitiam
paternæ vecordix & insolentix, iusti patrimo-
nij loco, hereditario iurè acceperisset. *Suidas.*

Michaël Thraculus, id est Balbus (nam lingua
fuerat balbutienti) præterea è Phrygia su-
periore oriundus, secta etiã illius regionis con-
taminatus, apud Leonem Imperatorē Comes
domesticorum, maximoq; in honore: cuius etiã
filium ille de sacro fonte leuauerat: & tamen
ingrato animo, menteq; subdclus, simulque
(quod à mathematico persuasus erat habere
genesim) non dubitauit contra Leonem coniu-
rare, eumq; de medio tollere. Vxorem tamē nu-
trijt: filios verò in insulam Primam in exilium
misit. Thomam quãdam qui exercitui præerat
Orientis, rebellantem compescuit. classe LXX.
iuxta iunx. Cretam inquadentes. Saracenos su-
perauit. crudelis, alioquin, aduersusque clericis

ac monachis omnibus. Hoc tempore quum Saraceni Siciliam inuasissent, Sergius pontifex Ludouicum II est hortatus ad occurrendum. Ille rem in Michaëlem reiecit, eius esse ditioris dicēs. Michaël verò Venetis amicis persuasit, vt classem auxilio mitterent. Perijt morbo dysenteria, quum imperasset annos nouem. *Volaterranus lib. 23.*

A Moriū Phrygiæ superioris oppidulū dedit hūc principē, nō humili solūm, sed sordido etiā loco natū: ad quā impietas quoq; accesserat ex hæresi Iudæorū, atq; Thinganorum hausta: Linguae præterea vitio balbutiētē, vnde Græci *πρωτοι* appellauēre. Hic post interfectum Leonē, à quo ad tātā fortunā euectus erat, Thomā, qui Tyrannidē inuaserat, vario primūm rerum euentu, tādē oppressit: defectionisq; socios cū ipso Thoma sustulit. Saraceni hoc principe ex Africa profecti, Cretam insulam occupant, totamq; ferē in ditionē redigūt, Græcosq; duplici prælio vincūt. Ipse princeps cū annos VIII. menses IX. imperasset, Theophilo filio per manus Imperiū tradidit. Vetus oraculū innotuit, tum rem Romanam in lapsum præcipientem ruituram, cū balbus & avarissimus princeps imperaret, qualis hic vir fuit. *Egnatius.*

Michaël Thraulys, id est, Balbus: nam lingua fuerat balbutienti. præterea ē Phrygia superiore non humili solūm loco, sed etiam sordido oriundus, atq; Iudeorum regionis illius secta contaminatus, interfecto Leone, à quo ad maximos honores euectus fuerat & filijs. in exiliū missis, imperiū inuadit. Thomā, qui exercitui Oriētis præerat, rebellātem tandē oppressit.

defectionisq̃ue socios cum ipso Thoma sustulit. Saracenos, Cretam inuadentes vicit. Auerfus clericis ac monachis omnibus, ventris profluuiū extinguitur, anno imperij nono. Vetus oraculum innotuit, *tum rem Romanam ruituram, cum & balbus & auarissimus princeps imperaret.* Appendix Sex. Aurelij Victoris.

THEOPHILVS MICH. F.

THEOPHILVS Imperator Romanorū, Michaëlis Amorrhæi filius, Michaëlis pater; in id Dei odium & amentiam incidit, vt odiosam Copronymi & detestandam sectam suscepit & renouarit; nec vlla re inferiorem se impietate illius & vxcordia & tyrannide & furore prxbuerit; homo vecors & delirus. Ea igitur impiorum illorum & sicariorum fraude ac stupore implicatus, qui à Manichæa insania & Ariana rabie propagati sunt, persecutionem & ipse eodem modo contra Ecclesiā instituit, alter Nestenabo: collega & adiutore, & conscio patriarcha Ioanne, vel potius mantiarcha aut dzmoniarcha; nouo omnino Apollonio aut Balaamo nostris temporibus exorto, lecanomāte, & omnis inuisæ Deo actionis, prxstigiarum omnium acriministro. A quo literas etiam edoctus homo infelix atq; instabilis, probatus odiosissimarum rerum minister, & idoneum diaboli instrumētum extitit: quos iure diuinus sermo execratur cū querimonia dicens: Vx ipsis: quia viam Caini sunt ingressi, & errore mercedis Balaami sunt effusi; & aduersatione Coræ perierunt. *Suidas.*

THEOPHILVS vnà cum patre Michaelè imperauit annis septem. Is Theodosius pro Theophilo malè à scriptoribus nostris recentioribus scribitur. Fuit à patre missus cum Venetis contra Saracenos, qui paulò antè duce Saba Siciliam occupauerant, indeque per Bonifaciũ Corsicæ Comitẽ in Africa eos oppugnãtem auertit. Verũ breui pòst tempore, eandem maiore vi repetiere. Indeque Crotoniẽat sinũ in Italia ceperunt. Hic igitur pugnatum à nostris infelicitẽ. Venetorum naues LX. periere. Ex quo illi victores per mare superum debacchantes, Illyricum omne vastauerunt, Ragusũque (vbi & Venetæ quasdam merciũ naues) postremò Anconam inuaserunt, indeq; per Nicephorum Basilij Imperatoris præfektũ repulsi, maiores instaurãt vires, ac ad mare inferum descedentes, Ostiam vsque adplicuere. Inde Romam petentes, basilicas incommodo adfecerunt. A Leone III. demum repressi, vt rursus alibi dixi. Theophilus igitur ex pugna Crotoniate malè re gesta, domum reuertit. Nec multò pòst ex animi dolore decessit, superstite filio Michaelè, anno Imperij XII. Bonus alioquin est habitus princeps. *Volaterranus lib. 23.*

MAior iustitiæ cultus in Theophilo filio: quippe qui facillimum sese statis diebus ad eũtibz exhiberet, & ad seueritatẽ interdum propẽsior, ac riũs delicta puniret: sed par impietas, vt qui diuorum imagines ex paterna æmulatione auersatus, non paucos, qui eas colerent, ad mortẽ vsq; cædi iusserit. Saracenis Asiẽ provincias vastãtibz bis congressus, bis victus est, castrisq; exutus. Quinetiam Amorium, vnde

illi genus, ab illis obsessum, & proditione captum diripitur Cumq; annos duodecim rebus præsuisset, dysenteriae morbo perijt. *Egnatius.*

Theophilus Michaelis Balbi filius, post patrem, cum quo septē annis imperauit Constantinopolit. præficitur imperio. Hic erga subditos æquum se ac iustum præstitit. Diuorum imagines execratus, non paucos qui eas colebant, ad mortem vsque cædi iussit. Cum Saracenis, Asiæ prouincias vastantibus, bis cōgressus, bis victus est, castrisque exutus. Quinetiam Amorium, vnde illi genus, ab ijs obsessum & proditione captum diripitur. Tandem cū rebus XII. annis præsuisset, dysenteriae morbo perijt, superstitē filio Michaelē. Bonus alioqui habitus est princeps. *Appendix Sex. Aurelij Vistoris.*

MICHAEL F. THEOPHILI,
CVM MATRE THEODORA,
& Basilio Macedone.

MICHAEL cum matre Theodora XI. Solus verò, XIII. annos imperauit. Legatos Romam misit, Nicolauū primum pontificem & apostolorū Basilicas salutatū cum ingentis ponderis aureo calice. Basilium Macedonem, virum strenuum, consortem Imperij sibi adseuiuit: a quo mox (vti solus potiretur) interfectus est. *Uelazerranus lib. 23.*

Ecce Irene Constantini matris administratio, vt foeminei nō peniteret Imperij. Quare Theophilo vita functo, Michaelē filio adhuc infante,

infantē & sub tutela matris, ac principum virorum relicto, Bulgari Scythicum genus) pietatem nostram populariter sunt amplexi, cum Theodora genitrix rebus adhuc præfiet. Verum impotentiam muliebrem quis æquo animo ferat, ubi præsertim impietatem asserat. Nam & illa diuorum imagines execrata est. Caterum impietatis poenas mox dedit à filio monasterio inclusa: qui auo similior quam patri, per summam ignauiam, ac prodigalitatem rem afflixit: à Saracenis etiam castris exutus, nec minore infania Circensibus ludis oblectatus est: quibus dum plus genio indulget, Basilium Macedonem Barda interfecto, consortem imperij asciuit: à quo mox occisus est. Imperij anno XIII. quorum treis cum matre egerat. *Egnatius.*

Michael Theophili filius, sub matris Theodora, ac principum virorum tutela, quæ pro eo imperium Constantinopolitanum administravit, adhuc infans patri succedit. Legatos, ut primum imperij regimen assecutus est, celsitque ei mater, Romam misit Nicolaum I. Pont. Romanum & Apostolorum Basilicas salutatum, cum ingentis ponderis aureo calice. Hic auo quam patri similior, per summam ignauiam & prodigalitatem rem afflixit: irruentibus multis bellis, à cursu equorum, in quem omne studium collocarat, auocari non potuit. Matrem, quod diuorum imagines execraretur, monasterio inclusit. Basilium Macedonem, Barda interfecto, dum ludis Circensibus cum maxima infania indulget, consortem imperij sibi adsciuit, à quo mox occisus est.

anno imperij XII. quorū treis cū matre egerat. Bulgari, Scythicū genus, cū Theodora rebus adhuc præsset, pietatem nostram populariter amplexi sunt. *Appendix Sex. Aurel. Victoris.*

BASILIVS MACEDO, INVASOR IMPERII.

BASILIVS MACEDO annos XI. Orientis imperio præsuit, quo tempore Ludouicus II. Occidentis Hic annuente Hadriano II. pontifice, synodum Cōstantinopolli pro Bulgaris tunc factis Christianis celebravit: ubi post lōgam cōtentionem decretum, ut illi pontificis Romani auctoritatem sequerentur. Per Nicephorum Phocam Saracenos ex Ancona Dalmatiaq; fugavit, vti supra narraui. Post hæc Hecimam Tarli almiratus, cum triginta nauigijs (quæ Saracenicæ vocant) ac paucis armatis ad Eurypum vsq; Constantinopolitanum ausus accedere, turpiter etiam fugatur. Erat Basilius vir frugi, victitabat ex ruris vestigali. *Volaterranus lib. 23.*

Quis crederet & hūc captiuum inter venales Cōstantinopolim adductum. Romanę rei præsuisse, qui nec patriam, nec parentes saltem scire posset? præsuit tamen & eo rerū successu, ut ad eius nepotes imperij maiestas transferret. Primum igitur adepto Imperio profusissimas Michaëlis largitiones reuocauit, ut dimidium eorum, quæ acceperant, arario inferrent; & treis liberos Imperii hæredes instituit. inde in Saracenos, qui Cretam occuparāt, profectus,

ab his nautali praelio superatur: quos tamē alieno ductu post vicit. Hoc imperante, Saraceni ex Africa soluentes, cum Italiam magna ex parte vastassent, Dalmatiam quoque populati sunt, Rhagusio etiam capto. quos tamen Nicephori Phocæ ductu, inde post eiecit, Bario in ditionem suam redacto, tamen si Veneti vna atque altera expeditione rem Christianam iuuissent. Ceterum cum annos XX. imperasset, à ceruo in venatione cornu ictus, mox periit. Vir frugi, & quem principem non contemnas. *Egnatius.*

Basilius Macedo, qui Michaëlem occidit, eo tempore Orientis imperio præest, quo Ludouicus II. Occidentis. Adepto imperio profusissimas Michaëlis largitiones ita reuocauit, vt dimidium earum, quæ acceperant, ætario inferret. Annuente Adriano II. Pont. Synodum Constantinopoli pro Bulgaris factis Christianis celebrauit, vbi post longam contentionem decretum, vt illi pontificis Rom. auctoritatem sequerentur, Per Nicephorum Phocam Saracenos ex Ancona Dalmatiaque fugauit. Erat vir frugi, victitabat ex ruris vestigali. Decedens ex morbo, imperij anno XX. duobus filiis reliquit imperium Leoni & Alexandro. *Appendix Sex. Aurelij Victoris.*

LEO F. BASILII

MACEDONIS.

Decedens postremo ex morbo, duobus reliquit liberis Imperium, LEONI & ALEXANDRO. Leo V. contra Turcas, qui Bulgaros oppugnabant; dum auxi-

lio venit, malè rem per Simonem legatum gessit. Cum Saracenis item (qui Lesbum occupauerant) confligit. Decedens, fratri Alexandro reliquit imperium, filium paruum Constantinum ei commendans: quem paulò ante per Euthymum patriarcham diademate redimiuerat. Duas habuit coniuges, Theophaniam (cuius nomini templum dicauit:) alteram Zoën. Construxit & Lazaro templum aliud, eò corpore ipsius translato. *Volaterranus lib 23.*

Constantino filio maximo natu (viuente adhuc patre) vita functo, Leo, cognomento Philosophus, frater successit: qui Bulgaros desciscientes, Turcarum auxilio primò vicit. Verùm ab his per inanes inducias delusus, magna clade afficitur. inde in Saracenos classè comparata, Nicetę ductu egregiam victoriam peperit. literarum, omnium, & astrologię in primis eruditus, & qui filium Constantinum imperaturum diuinaret. Tandem post annos V. & XX. menses treis alui doloribus fatigatus, Alexandro fratri Imperium per manus tradidit, cui filium commendauit. *Egnarius.*

Leo Basilij Macedonis filius, dum Bulgaris, qui à Turcis oppugnabantur, auxilio venit, malè rem per Simonem legatum gerit. Cum Saracenis item, Lesbum occupantibus, confligit. Philosophus fuit, omnium literarũ, Astrologiæ in primis, studiosus, quæ etiã filium Constantinum imperaturum prædixit. Decedens fratri Alexandro reliquit imperium, filium paruum Constantinum ei commēdans, quem paulò antè per Euthymum Patriarcham diademate redimiuerat. Duas habuit vxores, Theophaniam.

phaniam, cuius nomini templum dicauit, alteram Zoën. Cōstruxit. D. Lazaro templum aliud, eò corpore ipsius translato. Hic vt vigilum, siue custodiarum vrbs fidem experiretur, noctu solus è regia, mutato habitu atque vestitu, sese proripuit: à primis custodibus numerata pecunia se liberat: ab alijs verò pugnis flagrisque cæsus, in carcerem detruditur. Hos muneribus donat, illos bonis exutos expellit. Hoc tempore Dalmatę facta regni diuisione, vnà cum Sclauis Christianorum fidem amplectuntur. *Appendix Sex. Aurelij Victoris.*

ALEXANDER Fr. LEONIS.

ALEXANDER igitur XX. annorum iuuenis singulari desidia, rebus ceteris omissis, tantum venationi, equis, canibus supellectiliq; lautæ ac luxui vacabat. Extinctus est sanguine naribus erumpente ob saturitatem post cœnam. Dimissa fratris filio Constantino imperij successione, regnarūt ambo fratres annis XXVII. *Volaterranus lib. 23.*

Nec Basilio patri, nec Leoni fratri similis Alexander successit, vir luxu & ignauia perditus, annum & mensem rerum potitus. Qui cum nec ipse recte administraret Imperium, & ignobilissimum quenq; ac turpissimum rebus præficeret, erumpente naribus sanguine extinctus est *Egnatius*

Alexander viginti annos natus, nec Basilio patri, nec Leoni fratri similis, imperio Constantinop. præficietur, vir luxu & ignauia

perditus, rebus imperio pernecessarijs omiſſis, tantum venationi, equis, canibus, ſupelleſtiliꝫ; lautæ vacabat, perditiffimum quenque ac profligatiſſimum ad honores prouehabat. Extinctus eſt ſanguine è naribus & pudendis, ob crapulam, erumpente, dimiſſo fratris filio Conſtantino imperij ſucceſſore, poſtquam imperaſſet annum vnum & menſem. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

CONSTANTINVS F.

LEONIS CVM SOCERO

Romano Lecapeno.

CONSTANTINVS VII. Leonis filius puer, poſt mortem patris, vnà cum Alexandro patruo biennio: ſolus verò, XXXIX. rexit imperium: aliquandiu etiam ſub Zoes matris tutela, quam poſtea in coniuratione deprehenſam, ab ſe amouit. Romanum Lecapenum (cuius filiam Helenam in matrimonium duxerat) imperij ſocium ſibi adſciuit. Quapropter Nicolaus patriarcha ambos diademate cinxit. Virauit coniurationem Leonis Phocæ domeſtici Scholanorū, quem cōtra Bulgaros cum exercitu miſerat. Præterea Sinibaticum Protospatharium in Italiam cum alio exercitu miſit; qui Beneuentum à Longebardis XXX. annis poſſeſſum, tertio obſidionis menſe, in poteſtatem recepit. Sed anno poſt tertio ab eis iterum capitur. Conſtantine inde in diſſidium cum Romano venit, eumq; in exilium miſit, vbi etiam ille deceſſit, filiuſq; eius Chriſtophorus (quem

Caſarem

(Cesarem fecerat) simul cum nepotibus fratribusq; absumptus est. Hoc tempore Turcæ excursionses fecere: quorū dux Bulosides à Constantino ad Christi religionem est planè deductus, simul & patricius factus, & diuitijs auctus. Haud multò post, dux alter Gylas Cōstantinopolim veniēs, eandem retulit fidem ac titulos, simul & Hierotheum præsulem suæ gentis secū duxit. Cuiusdam etiā Roxolanorum ducis (qui aduersus venerat) vxor, extincto viro, Christiana est facta. Constantinus post hæc decessit, superstitite Romano filio, quem antea diademate redimiuit, eiq; vxorem Galliæ regis filiam tradidit. *Volaterranus lib. 23.*

Septennem hūc pater Leo sub tutela matris, & nobilium quorundā reliquit: quorū diligētia Andronicus Ducas tyrānidis inuasor oppressus est. Inde Bulgaris Thraciam vastātibus bellū indictū: quod fœliciter sanè Phocæ ductu successerat, nisi casu quodam cōsternati milites iam victores in fugā cōuersi fuissent. Eadē quoque fortuna alterius in Bulgaros expeditionis fuit ducū discordiā, & ambitione: vt & Cōstantinopolis à Bulgaro hoste sit obsessa, & Romanus Lecapenus Zoë Constantini matre prius eiecta, Imperij socius adscitus à Cōstantino necessario fit, qui Helenā eius filiā in vxorē etiam duxit. Caterū Romano in exiliū pulso, Christophoroq; eius filio cū tota Lecapenorū gente extincto, ipse rem imperij per annos vndequadraginta satis prudēter administrauit, Beneuēto de Langobardis expugnato, & tyrannis quibusdā oppressis, Turcarūq; principibus aliquot Christiana pietate imbutis. Hic à literis, opti-

misq; disciplinæ nō abhorrēs, quas penè extinctas ab interitu vindicauit. Hic Romano filio reliquit, in quo summā totius Imperij, sociorū omniū fœdera, hostiū vires, rationes, cōsilia explicuit, quē nos in Bibliotheca nostra tāquam thesaurum seruamus, in quo multa de Venetis etiam nostris Imperator ipse disserit. *Egnatius.*

Constantinus Leonis Basilij filius, septēnis à patre sub matris & quorundam nobiliū tutela relictus (quorū opera, Andronicus Ducas tyrannidis inuasor oppressus est) post Alexandrum patrum Constantinopoli imperat. Hic Romano vitrico in exilium pulso, Christophoroq; filio eius cum tota Lecapenorum gēte extincto, rem imperij per annos vndequadraginta solus satis prudēter administrat. Beneuēto Lōgobardis extorto, & tyrannis quibusdā oppressis, Turcarumq; principibus Christiana pietate imbutis. Hic à literis optimisq; disciplinis nō alienus, quas penè extinctas ab interitu vindicauit, librū Romano filio reliquit, in quo totius imperij summā, sociorū fœdera, hostiū vires, rationes & cōsilia explicuit: quē Veneti in Bibliotheca, vt thesaurū, adseruāt. Nā & multa de eorum rebus disserit. *Appendix S. Aurel. Victoris.*

De Romano Lecapeno.

Non iusiurandum sanctissimū, quod præstiterat, nō gener Constantinus obstitit, quominus Imperium & sibi, & Christophoro filio Romanus vindicaret, Constantinumq; penè in ordinē redigeret. Is verò cū Bulgaricū bellū contra Simeonē eorū ducē infelicitè gessisset, & sextū ac vigesimū annū præfuisset, tandem à Stephano filio captus, in scilicet includitur: mox & eius.

eius filij à Cōstantino cōprehensi, alter in Proconessum, in Lesbū alter relegatur. *Egnatius.*

Romanus Lecapenus obscuro genere natus, non obstante sanctissimo iuramēto, quod prætiterat, quo minus imperiū sibi & Christophoro filio vindicaret, Constantinum generum imperio dēturbare & in ordinem redigere conatus, cū Bulgaricum bellum infelicitè gessisset, & sextum ac vigesimum annum imperio prætuisset, à Stephano filio captus, imperio exuitur, & insulæ includitur. Mox eius filij à Cōstantino comprehensi (cū idem in Constantinum quod in patrē molirentur, in foueā, quā fecerāt, incidūt) alter in Proconessum, in Lesbū alter relegatur. *Appendix Sex. Aurel. Victoris.*

ROMANVS IUNIOR F.

CONSTANTINI.

ROMANVS Iunior appellatus, nepos senioris ex filia: qui cū Constantino patre rexerat Imperium. Vir omniū ignauissimus fuit, vino deditus ac ocio, in super crudelissimus: tātūq; voluptarios homines infamesq; circa se habebat, cura imperij cuidam Iosepho Bringæ præfecto tradita. Ingeniosus alioquin ac solers, vbi animum adplicaret. Matrem Helenam ab se abiectit. Sorores itē, pānisq; imperialibus adēptis, in cœnobio relegauit. Ille ob dōlorē sese impudicitæ tradiderūt: Mater verò paulò pōst in luctu & ærumnis decedēs, filiū est diris imprecationib; execrata. Hoc etiā tēpore Chamedæ Turcæ Asiā vastabat, cōtra quē missus Nīcephorus. Phocas Perijt Romanus, anno lat-

perij XIII. ex veneno (vti putatur) Basilio ac Cōstantino filijs superstitis, paruis, ac successoribus cum matre Theophania, quam Annam cognominabāt. Cuius iussu Nicephorus è Turcis victor ex Syria urbem ingressus est, Iosepho reclamāte, qui statuerat vti per insidias de medio tolleretur. Ille deprensus litteris, questus iniurias apud populum, meritaq; in rempublicam recensens, effecit vti Imperator crearetur.

Volaterranus lib. 23.

VIr omniū ignauissimus, luxuq; ac otio perditus post Cōstantinū patrē Imperiū suscepit Romanus nomine: quod tamē alieno arbitrio rexit, ingenio alioqui nō malo, sed interdū solerti, vbi animū adiecisset: foris aduersus Saracenos, qui Cretā occupabāt, Nicephori ductu, & aduersus Turcas Asiā vastantes eiusdē Nicephori & Leonis fratris imperio felix. Domi in matrē, ac sorores impius, vt regia eiecit, quastū meretriciū sint amplexæ: ipse ludis ac crapulæ intētus, post tertiumdecimum Imperij annum obiit veneno etiam potionatus. *Egnatius.*

Romanus Cōstantini filius, Iunior appellatus, senioris ex filia nepos, luxu ac otio perditus, vir omniū ignauissimus, post patrē imperio suffectus, imperij curā cuidā Iosepho Bringę præfecto tradidit: ingeniosus alioqui ac solers, vbi animū adplicaret. Saracenos Creta expulit: Turcas, Asiā vastātes, Nicephori Phocæ ductu, vicit. Matrē Helenā ab se abiecit. Sorores vestitu regio esutas, regia eiecit: illæ ob dolorē, questum fecerunt meretricium: ipse ludis ac crapulæ deditus, imperij anno decimotertio, veneno extinctus est. *Appendix Sexti Aurelij Victoris.*

NICE-

NICEPHORVS IN- VASOR IMPERII.

NICEPHORVS igitur statim Annā simul cū Iosepho expellit. Illa in cœnobio relegata, biennio tātū postea vixit. Hic autē Nicephori Phocæ nepos fuit, illi⁹ qui à Basilio (vti suprà narraui) missus cū classe cōtra Saracenos in Siciliā irruentes. Vir æqui seruantissimus ac pius. Quumque eos repressisset, paulò post reuersi, & Siciliam, & Calabria magnā partem occuparunt. Hic igitur Nicephorus, quum minimè posse resistere videret, Eustathio Calabria duci ei subiecto mandat, vti fœdus annui census conditione cum Saracenis ineat. At quū post hunc, Ioannē patricium Muzalona, ducē item Calabria, interfecissent, Imperator Cosmum patricium cū exercitu misit: qui cum Pandulpho partem Calabria tenente conuenit, vti de communi sententia resisteret, ac partes Constantinopolitani sequeretur. Pax post hæc in Italia subsecuta nō diu durauit, iterum atque iterum tumultuante Saraceno, Imperatore autem diuersos semper duces ad resistendum mittente. Qui tandem coniuratione Ioānis Zimisces in palatio interfectus est, quod quidam paulò antè libello tradito (vbi scriptū erat, vti insidias nocte sequenti caueret) dicitur nuntiasse, ac ille legere neglexisse. Imperauit annos X. Antea enim per factionem pulsus, ac deinde ab Othone II. primo Othonis filio adolescente, iubente patre restitutus est, insuper & sororem ei suam matrimonio collocauit. *Volaterranus lib. 22.*

Nobilissimus haud dubiè Romano successit Nicephorus cognomento Phocas, Phocæ Nicephori nepos, qui in Sicilia contra Saracenos res egregias gesserat. Simul ac igitur adeptus Imperium est, classem in Saracenos occupantes Siciliam instruit: ipse in eisdem Asiam vastantes exercitum duxit: in Sicilia res infelicer per duces acta, ipse Ciliciam & magnam Asiæ partem latis auspicijs recepit: mox Antiochiam noctu aggressus pulsus Saracenis, Imperio subdidit. Sed quàm bellica re fortunatus, tam domi infelix, dum avaritiæ, fœcundiæque sese emâcipat. Ex quo in odium civium incurrens, faciliè à Ioanne Zimisce, adiuuante Theophania Nicephori vxore, noctu intra cubile interficitur, cùm rerum potitus esset annos sex, menses totidem. *Egnatius.*

Nicephorus Phocas post Romanum Iuniorum imperium adeptus, classem in Saracenos Siciliam occupantes, instruit: ipse in eisdem Asiam deprædantes exercitum ducit. In Sicilia res per duces acta haud bene cessit: ipse Ciliciam & magnam Asiæ partem latis auspicijs recepit: mox Antiochiam noctu aggressus, pulsus Saracenis, imperio subdidit. Bellorū prætextu, cùm novis tributis & exactionibus populum & ecclesias expilaret, numismata adulteraret, ac pondus imminueret, odiosus omnibus, à Ioanne Zimisce noctu dormiens in cubili occiditur: intromittente etiam sicarios Theophania Nicephori vxore. Imperavit annos X. vel (vt Egnatius scribit) annos sex, menses totidem. *Appendix Sex. Aurel. Victoris.*

IOANNES ZIMISCES,

INVASOR IMPERII.

IOANNES ZIMISCES Imperavit annos VI. vnà cum Basilio & Constantino pueris Romani filijs, quorum sororem Theodoram in matrimonium duxerat. Hic antea magister scholarum Orientis fuerat à Nicephoro cōtra Saracenos in Siciliam missus. Cum Barbaris diuersa bella gessit, postquàm fuit Imperator. Vnum tamen gloriosissimum contra Roxolanos, qui omnem ferè Bulgariam occupauerant, nec pactis stabant, quibus cum Nicephoro conuenerant. Itaq; Sphēdoslaum eorum ducem (qui sibi Pazinacas & Turcas adsciuerat) cum toto exercitu cæcidit. trophæaq; in templum Constantinopolim retulit, & in nummis seruatoris imaginē percussit hac inscriptione: *Jesus Christus rex regum*: quod postea Græci seruauerunt. *Volaterranus lib. 23.*

CLarus hic iam antea militari laude Imperium assecutus, Basilium & Constantium fratres Romani iunioris filios, Imperij cōsortes adsciscit: in Rhoxolanos Bulgariā sibi vēdicātes felicissimè rem gerit: Phocā Nicephorū rebellāte capit: indeq; Bulgariā omnē Imperio adiecit, eiectis indè Rhoxolanis, Sphēdoslauoq; eorum rege ad deditionem coacto: mox Constantinopolim reuersus, cū triumphantis specie inuectus vrbi esset, potionatus post Imperij annum sextum, & menses sex decessit. *Egnatius.*

Ioannes Zimisces, Nicephoro Phoca interfecto, imperium assecutus, omnes Nicephori

necessarios è medio sustulit, & damnatos ab eodem, exilio reuocauit. Basilium & Constantinū fratres, Romani Iunioris supradicti filios Cæsares fecit, & imperij cōsortes adscituit. Splēdossanum Roxolanorum regem, qui Bulgariā ferè omnē occupauerat, cum exercitu toto cæcidit, trophæaq; in templum Constantinopolim retulit: & in numis Christi Seruatoris imaginē percussit, cum hac inscriptione: *Iesus Christus rex regum.* Quod postea Græci seruauerunt. Veneno sublatu est anno imperij sexto. *Appendix Sex. Aurel. Victoris.*

BASILIVS ET CONSTANTINVS FRATRES, ROMANI IUNIORIS FF.

BASILIVS & CONSTANTINVS fratres (Romani filij) rē post Ioānem tenuere annos LIII. Othonis II. Cæsaris tēpore: quem bello apud Apuliam (quam ipsi ceperant) superatum, turpi fuga discedere compulerūt. Basili⁹ in primis annos quinquaginta solus potitus, Bardam Sclerum (vnū è suis ducibus) rebellantem in potestatem redactum exoculauit. Bulgaros deīde quotidie tumultuātes, magnis ac pluribus prælijs tandem superauit, vnā cum Samuele eorū duce, ac XV. millibus ex eis captis oculos effodit, vno tantum incolumi relicto, qui ceteros ad Samuelem eorum ducem perduceret, qui fœdo spectaculo dicitur tertio post die ex animi dolore periisse. *Volaterranus lib. 23.*

N Vlli diuturnius rerum potiti, quippe qui annos LIII. præfuerint, & ne sine civili bello rem transfigerent, Bardæ Scleri ambitio fecit, quem inuasorem Imperij tandem acie victum ad Persas fugere compulêre. nec multò post Phocas Bardæ cognomento ab exilio reuocatus, indignatusque post rem præclare aduersus Sclerum se duce nauatam, ab imperatoribus contemni, desciuit: quem & ipsum cæsum in acie superarunt. inde in Bulgaros itum, quos prælijs aliquot victos ad deditiōem tandem totius gentis Basilius compulit, vsus ad compescendam eorum perfidiam grauiore in victos poena. Nam XV. millibus eorum captis oculos effodit, vno tantùm incolumi, qui eis ad Samuelem eorum ducem præiret. Quare dolore animi Samuel affectus, non multò post obiit. Bulgaria igitur omni subacta, & imperij terminis vndique ampliatis, post LXX. & alterum vitæ annum decedens, Constantinum fratrem successorem reliquit. *Egnatius.*

C Onstantinus & Basilius fratres Romani Iunioris filij, rem post Ioannem tenuere annos LIII. Othonis II. tempore. Basilius in primis annos quinquaginta solus potitus, Bardæ Sclerum vnum è Ducibus rebellantem, in potestatem redactum, oculis priuauit. Bulgaros deinde quotidie tumultuantes, magnis ac plulibus prælijs tandem superauit, vnà cum Samuele eorum duce. Ac quindecim millibus ex eis captis oculos effodit, vno incolumi relicto, qui cæteros ad Samuelem eorum Ducem præiret. Ob id Samuel non multò post animi dolore confectus, periit. Ampliatis imperij terminis.

Basilius post LXXII. vitæ annū decedens, cū imperasset LII. annos Constantinum fratrem imperij successorem reliquit. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

C O N S T A N T I N V S S O L V S.

CONSTANTINVS triennio tantum post fratrem imperavit. Vir omnino ignauissimus, Imperij totius cura alijs delegata: inter quos Diogenem (qui Sirmio præerat)

Bulgarie avcem constituit, ad compescendos præsertim Pazinacas, qui excursions quotidie in Bulgaros faciebant. Decessit ex morbo, relictis tribus tantum filiabus: Eudochia, Theodora, & Zoë: quam Romano Argyropylo patricio (qui sibi successit) matrimonio locavit. *Volaterranus lib. 23.*

Hic cum fratre particeps dignitatis potius, quam potētiae, post fratrem per summā ignaviā & luxuriā ita se gessit, uti obscurissimis & barbaris hominibus rem totā traderet. Illud eo principe dignū laude gestū, quod Diogenes, qui Sirmio & Bulgarie præerat, Patzinacas Istrum superantes vicit. Decessit tertio Imperij anno septuagenarius, Zoë filia Romano Argyropylo in uxorem collocata *Egnatius.*

CONSTANTINUS triennio tantum post fratrem imperavit, vir omnino ignauissimus, imperij totius cura alijs demādata. Decessit septuagenarius, relictis filiabus Eudochia Theodora & Zoë, quā Romano Argyropylo patricio, qui sibi successit,

cessit, matrimonio locauit. Circa hæc tempora Hêricus Burgundiæ dux cum liberos nullos haberet, Ducatû suum regi Gallorum moriens testamento legat. *Appendix S. Aurely Victoris.*

ZOE filia, & ROMANVS ARGYROPYLVS eius
maritus.

ROMANVS ARGYROPYLVS siue ARGYRVS imperauit annos quinque, menses sex. *Volaterranus lib. 23.*

HVnc Zoë filia Constantius, vt omnium nobilissimum, qui imperij hæres esset, delegerat, optima de eo omnium spe. quâ sub iniuria nequaquâ frustratus est, cum multa in melius mutarit, summa etiâ liberalitate in omnes vsus. Verum cum Saracenica Asiæ expeditio parum ex sententia illi cessisset, repente mutatus, totum se ignauia, ac pecuniæ colligendæ tradidit: nec multo post Zoë uxoris insidijs & Michaëlis Paphlagonis adulteri dolo, intra balneas aquis immersus obiit, cum annos quinque & dimidium regnasset. *Egnatius.*

ROmanus Argyropylus, Constantini gener, Imperij hæres, multa in melius mutauit, summa liberalitate in omnes vsus. Verum cum Saracenica Asiæ expeditio parum ex sententia cessisset repente mutatus, totum se ignauia, ac avaritiæ tradidit: nec multo post Zoë salacissimæ ac sterilis insidijs & Michaelis Paphlagonis adulteri dolo intra balneas aqs immersus obiit. cum annos quinque & dimidium imperasset. *Appendix Sex. Aurely Victoris.*

ZOE ET MICHAEL
PAPHLAGO, SECVNDVS
eius maritus.

HVNC [Romanum] MICHAEL PAPHLAGO per coniurationem interfecit, ac Zoë eius cōiugem in matrimonium accepit: vir alioquin moribus lenis, ac fide orthodoxus, excepto tantum hoc parricidio, cuius etiam culpam in alios nonnulli referunt. Imperavit annos septem, menses VIII. *Volaterranus lib. 23.*

QVis non effrænem in quinquagenaria fœmina libidinem excretur? aut fortunæ ludum in hoc principe non admiretur? Mancipium videlicet barbarum, nec vlla re nisi forma commendatum, mente etiam commotum, labensque ad singula momenta, spuma insuper oris fœda, septem tamen annos imperavit: nec malum omnino principem egit. Nam & tricennales inducias cum Ægyptio rege percussit, & Ædessam obsidione liberavit: & domi in suos facilis ac beneficus admodum fuit: Vni Zoë propter expertam libidinem parum æquus: qui cum intercutis etiam morbo laborare cœpisset, Michaëlem Calaphatem heredem Imperij esse voluit. *Egnatius.*

Michaël Paphlago Zoës adulter, quiq; eius virum Romanum Argyropyllum è medio sustulerat, ab eadē Zoë imperio præficitur Constantinopolitano. Mancipium fuit barbarū, nec reyllanisi forma commendatum, mente etiam commo-

commotum, labensq; ad singula momēta, spuma insuper oris foeda. Quis non effrenem in quinquagenaria foemina libidinem excretur? aut fortunæ ludum in hoc principe non admireretur? Asciiuit sibi primū illa omnem imperij potestatem, Michaële velut ministro vsa. Sed non diu durauit hæc obseruantia: nam Michaël imperij habenas sibi retinuit, nec malè rexit. Tricennales inducias cum Ægyptio rege percussit, Edessam obsidione liberauit: Domi in suos facilis, Zoæ propter expertam libidinem parum æquus fuit. Tandem intercutis morbo cum laborare cœpisset, Michaëlem Calaphatem hæredem imperij esse voluit, cum imperasset annos ferè septem. *Appendix S. Aurelij Viſt.*

ZOE ET MICHAEL CALAPHATES.

MICHAEL CALAPHATES

eius consanguineus successit hac conditione, à Zoe (quæ hæres Imperij remāſerat) factus Augustus: Vt illa veluti mater ab eo coleretur, pariterq; dominaretur: quod minimè seruauit, haud multò post domo eiecta. At populus indignatus, (quum Zoen magnopere amaret) eum armis, domumq; circumſtunt. Ille in concionem præfari conatus, saxi obruitur, fugiensq; tandem capitur, atq; oculis mulctatus, in exilium relegatur. *Volaterranus lib. 23.*

Hic adoptatus à Zoe, præter sordes parentum, qui naues apud Paphlagonas pice oblinerēt, vnūc Calaphates etiam dictus, auarè

ac crudeliter rem susceptam administravit: ingratiſſimus enim in omnes, patrum autorem tantæ maiestatis primùm eiecit: reliquos deinde consanguineos execut: inde Zoen matrē in insulam relegavit. quod cùm indignissimè omnes ferrent, populi conspiratione restituta Zoe, fugiens cum fratre Constantino à turba capitur: & vterq; oculorum usu, familiari Græcis pœna priuatur: mensibus quatuor & totidē dies rerum potitus. *Egnatius.*

Michaël Calaphates, ignobilissimus à Zoa adoptatus, cuius parentes apud Paphlagonas pice naues oblinirent (vnde & cognomē adeptus) consiliis dolosus, rei cuiuslibet simulator ac dissimulator, invidus, iracundus, & ad quamlibet auram mobilis. Is Zoæ pedibus aduolutus sanctè iurat titulo tenus se imperaturum, potestatem totam penes eam mansuram. His blanditiis ad Constantinopolitanum imperium euectus, auarè, perfidè ac crudeliter rem susceptam administrat. Ingratiſſimus enim in omnes, patrum, autorem maiestatis tantæ, primùm eiecit, reliquos deinde cōsanguineos sustulit, inde Zoen, fingens sibi ab ea structas insidias ac venenum positum, à quibus innocens erat, relegavit: ipse interim genio indulget. Id indignissimè ferens plebs, Zoen ab exilio reuocatam, Imperatricem creant, Michaelē fugientē capiunt, exoculant vna cum fratre Constantino, quæ familiaris Græcis pœna est. Menses quatuor & totidem dies rerum potitus

est, *Appendix Sexti Aurelij
Vistoris.*

ZOE.

Z. O E C V M T H E O D O -
 RA sorore, & C O N S T A N T I N O
 M O N O M A C H O
 marito.

OE restituta gratias populo agit
 eiusque consensu imperio præest,
 adscita THEODORA sorore,
 ac tertio iam viro C O N S T A N -
 T I N O M O N O M A C H O iun-
 gitur. Cuius ob ignauiam res pessum ire cœpe-
 runt. Liberalis alioquin habitus in pauperes, ac
 templa, cœnobium instituit, vbi senes aleren-
 tur. Vexabatur podagra. Denique ipse coniuxq;
 vnà pestilentia eodem ferè tempore interiêre.
 Imperauit annos XII. *Volaterranus lib. 23.*

F. Lagitia principum, vt muliebri imperium
 æquius videretur, effecere. Quare sororibus
 duabus imperij fasces, ac maiestas asserta. Cæ-
 terum vt varium, ac mutabile semper est fœmi-
 na, facîle Zoæ ardenti adhuc libidine persua-
 sum, vt maritum ascisceret. Cumq; aliquot fa-
 stidisset, Constantinum Monomachum ab exi-
 lio reuocatum, Imperatorij & ipsum stemma-
 tis, virum sibi adiungit, & Imperatorem pro-
 nuntiat mensibus III. vix exactis. *Egnatius.*

Z. Oe restituta & ab exilio reuocata, gratias
 populo agit, eiusq; consensu imperio præ-
 est Constantinop. adscita Theodora sorore,
 ac tertio viro Constantino Monomacho ab e-
 xilio reuocata, iungitur, quem Imperatorem
 pronuntiat mensibus tribus vix exactis *Appen-
 dix Sexti Aurelij Victoris.*

Hinc prima Imperij labes, hinc reliquæ, quæ consecutæ sunt clades, ortum habuerunt: principe adeò ignauo, & libidine perditio, ut concubinam egregia alioqui forma, vxoris legitimæ loco habuerit, quam efflictim deperiret. Duplex illum factio sub initia, Maniacis videlicet Georgij, & Leonis Tornicij est aggressa: sed Maniacis motus, qui ex Italia in Epeirum transierat, vna pugna secunda & ducis morte facile compressus. Torniciana defectio eò grauior, quò diuturnior: sed eo post aliquot prælia tandem capto & oculorum vsu priuato, facile confedit. Hoc principe Turcarum arma tunc primum per Asiam latius euagata: victi tamen interim Rhoxolani, & Patzinacæ, Scythicum genus hominum. Zoeq; vxore septuagenaria fato mox functa, & ipse tandem morbo prægrauante decessit post annos Imperij bisseños, & menses octonos. *Egnatius.*

Constantinus Monomachus imperatorio stemmate ornatus, princeps ignauus & luxu totus diffusus, concubinam egregia alioqui forma, iustæ vxoris loco habuit, quam efflictim deperiit. Duo grauissima bella ciuilia sustinuit, alterum à Maniace Georgio, alterum à Leone Tornicio, illata: & multa externa. Turcarum arma per Asiam tunc latius euagata sunt: victi tamen sunt Roxolani & Patzinacæ, Scythicum genus hominū. Hinc prima labes, hinc reliquæ quæ consecutæ sunt, clades ortum habuere, res pessum ob huius principis ignauiam ire cœpere. Demum ipse coniuxque vnà pestilentia eodem fere tempore interiire. Imperauit ann. **XII.** Liberalis

beralis in pauperes ac templa fuit. Cœnobium instituit vbi senes alerentur: vexabatur podagra. *Appendix Sexti Aurelij Victoris.*

THEODORA CVM MICHAELE, BVLGARIÆ præfecto.

Post Constantinū & Zoen THEODORA eius soror senatu nō cōsentiente, biēnio rexit Imperium, ab Eunuchis amicis paternis (qui potentes erant) cōfirmata; quum senatus Nicephorum quendam qui Bulgariæ præerat Imperatorem elegisset. Hæc Isaacium Comnenum virum fortissimum exercitu præfecit. *Volaterranus lib. 23.*

Non pudeat & Theodoram Zoes sororem quæ biennio vix imperarit, nostris inferre commentariis: quandoquidem non muliebriter fœmina rebus præfuerit. Quinimo tanta domi, forisq; quies & otium fuit, tanta rerum omnium vbertas, vt fœminei Imperij neminē pœniteret. Verūm ingrauescente cum ætate morbo, illecebris eunuchorū Michaelēm iam senem in curæ partem cū aduocasset, ipsa non multo post fatis, naturæq; concessit. *Egnatius.*

Theodora Zoæ soror Senatu non consentiente, biennio rexit Imperium, ab Eunuchis amicis paternis, qui potentes erant confirmata, cū Nicephorum quendam, qui Bulgariæ præerat, Imperatorem Senatus elegisset. Hæc imperatrice tanta domi forisq; quies & otium fuit, tanta rerum omnium vbertas, vt fœminei

imperij neminem poeniteret. Verum ingrauescente cum ætate morbo, Eunuchorum illecebris adducta, Michaëlem iam senio confectum Imperij ac curæ participem fecit. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

MICHAEL SOLVS.

MICHAEL post Theodoram ab eisdem Eunuchis susceptus Imperio, iam senex, hac conditione: vt titulo tenus Imperator esset, illi verò administrarent. Cumque Reipublicæ inutilis videretur, à Patriarcha senatuq; deiectus est. *Volaterranus lib. 23.*

Vix annum vnum rerum potitus erat, cum Isacij Comneni motus in ordinem illum redegit. virum genere & opibus clarum, cætera minus ad imperandum idoneum, ætate etiam prægrauante: qui priuatus non multò post obierit. *Egnatius.*

Michaël senior, vir genere & opibus clarus, & ad imperandum minus idoneus, ætate eum prægrauante, post Theodoram ab eisdem Eunuchis imperio præficitur, hac conditione, vt titulo tenus imperator esset: illi verò administrarent. Cumq; Reip. inutilis videretur, à Patriarcha Senatuq; deiectus, in ordinem factione Comneni, cum vix annum rerum potitus esset, redactus est. Priuatus factus, nō multò post fatis ac naturæ concessit. *Appendix*

S. Aurelij Victoris.

ISAACIVS COMNENVS

ex gente Comnena.

ISAACIVS COMNENVS

Imperator surrogatus, biennio (nonnullis quadriennio) præsuit qui bello fortior, an mente religiosior, corporeq; castior esset, dubium: Paulò ante obitum, monachi habitum sumpsit. Quumq; postremò ex renibus laboraret, mediciq; iuberent remedij gratia coitu uti, constantissimè renuit; etiam viua & incolumi vxore, à qua diu abstinuerat post prolem susceptam. Accusatus quòd tyrānide in Michaëlem Imperatorem vsus esset; sese Reipublicæ causa fecisse iussum excusauit. *Volaterranus lib. 23.*

T Andem virum fortem, & pace belloq; illustrem, Constantinopolitana res sortita fuerat, Isaacium scil. Comnena gente nobili, si vltra bienniū sceptri regniq; potitus esset: verū ille lateris morbo inter venādū subitò oppressus, cū de salute desperasset, cucullam monasticam indutus, regno se abdicat, Constantino Duca de Senatus, populiq; volūtate successore declarato. Sunt qui scribant tanta continentia eum fuisse, uti nec vxorem cognoscere vellet post prolem semel ex ea susceptam, cū tamen ad morbi remedium medici in primis consulerent, ut coitū frequentiore veretur. *Egnatius.*

I Saacius Comnenus gēte nobili ortus, in obcundis negotiis expeditus, fortis, pace belloq; clarus, infractus, moribusq; arrogantioribus, post Michaëlem imperio præsicitur, adiuuante Patriarcha, quem postea ingratus & accepti

beneficij immemor cum suis relegauit. Inter venandum lateris morbo correptus, cum de salute desperat, cucullam induit, ac imperio se abdicat. Accusatus quod in Michaëlem tyrannide vsus esset, sese Reipub. causa id fecisse, dixit. Biennio & tribus mēsis imperio præsuit Constantinopolitano. *Appendix S. Aurelij Vict.*

CONSTANTINVS DV- CAS, DOMESTICVS Scholarum.

CONSTANTINVS DVCAS, domesticus Scholarorū, Andronici Ducæ filius, ex senatus auctoritate sine tumultu successit. Ex Eudocia vxore tres mares accepit; Michaëlem, Andronicum & Constātium: Foeminas totidē, Annam, Theodorā, & Zoen. Is fratrem Cæsarem fecit, consilioq; & administrationi adhibuit. Moriēs à populo sigillatim iuramentum exegit: Nullum Imperatorem, quàm filios facturum. Excessit anno ætatis sexagesimo, Imperij duodecimo. *Volaterran^o lib. 23.*

ET hunc suorum conspiratio sub initia grauis exceperat: quam cum non sine discrimine compressisset, ad Reip. administrationem conuersus, non pessimum principem egit. Veræ pietatis cultor, & æqui obseruatissimus, sed auaritiæ studium prægrauabat: vnde inuisus suis, hostibus etiā ludibrio fuit, Imperij res vndiq; vexatibus. Accessit ad externa mala familiaris Constātinopoli clades grauis terræ motus, quo templa ædesq; multæ corruere: sed morbo inualecente.

ualefcente Eudocię vxori & filiis ſceptrum tradens, año ſeptimo & menſe ſexto Imperij, cū LX. & ampliùs vixiſſet. exceſſit. *Egnarius.*

Conſtantine Ducas Senatus populiq; conſenſu Iſacij ſucceſſor declaratus, conſpirationem ſub initia grauem excepit, quam non ſine discrimine vitę compreſſit. Tres ex Eudocia liberos ſuſcipit, totidemq; fœminas. Pietatem coluit, æquitatem obſeruauit, Reip. prudenter ſatis præfuit, ſed auaritię ſupra modum dedit⁹, ſuorum ſibi odium cõciliauit, hoſtibus imperij res vndiq; vexantibus ludibrio fuit. Ad externa mala Conſtātinopolis clades acceſſit, nempe grauis tertiamotus quo templa ædesq; multę corruere. Exceſſit año etatis ſexageſimo, imperij XII. vel vt aliis placet, VI. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

EUDOCIA, vidua Conſtantine, & ROMANVS DIOGENES eiufdem maritus.

EUDOCIA vxor ſuperſtes viro prudentiſſimo, vnà cum filiis paruis Imperio ſucceſſit: Cuius tempore Turcæ in Meſopotamia Cæſaream & Antiochiam, multaq; loca imperij vaſtabant. Quapropter ſenatus his periculis occurrere, ac Romanum Diogenis virum fortiſſimum principem deligere neceſſarium putauit, ac coniugem Eudocię dare. Pater Diogenis Diogenes patricius, ordinib. præfuerat & ob ſeditionem in Sardinia exulauerat. Romanus igitur cū victoria contra Turcas eſſet

potitus, ac Rempublicam metu liberasset. à Senatu (quòd iniuriam pupillis facere videretur) captus, oculisq; priuatus, in exilio decessit, in insula Co: vbi ab Eudocia vxore contumelatus. Imperauit annos tres, menses octo. *Volaterranus lib. 23.*

Poterāt res domesticæ fortasse muliebri prudentia non incommodè administrari, si à bellis externis quies affuisset: sed imminētibus vndiq; Barbaris vicit eorum sententia, qui virū idoneum præficiendum rebus esse contendebant. Quare iurisiurādi oblita, quo marito morienti sese obstrinxerat, non superinducturam se Imperij rebus maritum alium, siue etiam coacta, Romanum cognomento Diogenem filiis etiam non improbantibus, post menses VII. Imperij, virum sibi adiunxit, qui Rempub. prudentia ac fortitudine tueretur. *Egnatius.*

Eudocia Constantini Ducæ vxor vnà cū filiis, nondum imperio maturis, marito succedit. Poterant fortasse res domesticæ muliebri prudentia non incommodè administrari, si foris cessassent bella: sed imminentibus vndiq; Barbaris, & imperij multas regiones vastantibus, fortissimum principem, qui tantis periculis occurreret, hostiumque impetus compesceret, & Remp. prudentia sua ac fortitudine tueretur: à Senatu populoq; deligere coacta, Romanum cognomine Diogenem, post menses imperij septem, filiis non improbantibus, virum sibi adiunxit. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

DE ROMANO DIOGENE.

Hic Diogenes pater fuerat, haud dubiè domi, militiq; clarus: qui postea tyrannidis affectatæ

affectata reus seipsum præcipitavit. Paternæ igitur laudis æmulator filius, cum victoriam egregiam reulisset ex hoste barbaro, dignus est habitus, quem Eudocia in thori, curæq; partem acciperet: quam tamen non multo post facile poenituit, cum insolentia hominis pertaderet, qui rem ad se totam traheret. Prior expeditio in Barbaros Asiam vastantes vario rerum successu illi administrata. Altera funestissima, Romano milite vel fugato, vel caeso, ipso certè Imperatore (quod ad eam diem nunquam contigerat) capto. Ferunt Azan Turcarum principē ad primum nuntium capti Imperatoris Rom. vix credentem constituisse: mox ad se adductum & cognitū in summo honore à barbaro habitū, & amplis donatum muneribus, pace inita dimissum: sed Byzantij omnia ad primum cladis acceptæ nuntium mutata erant: ipsa Eudocia relegata: Romano abdicatū imperiū: & Michaël maximus Constantini filius rebus præpositus. Ipse Romanus cum bellum frustra pararet, tandem deditus præter iurisiurandi religionem, oculis immanem in modum prius effossis, deportatur in insulam: vbi non multo post decedens, ab Eudocia vxore sepelitur post annos tres, menses autem octo. *Egnatium.*

Romanus Diogenes suscepto imperio, cum victoria cōtra Turcas esset potitus, ac Rem publ. metu liberasset: à Senatu q̃ imperij iure pupillos priuare videretur, captus, oculisq; priuatus in insulam relegatur. vbi ab Eudocia vxore sepelitur, post imperij annos tres, menses octo. Huius pater Patricius ordinibus præfuit, & ob seditionem in Sardiniam ad exulandum missus. *Appendix S. Aurel. Victor.*

MICHAEL PARAPINA-
CEVS, CONSTANTINI
Ducæ F.

MICHAEL, PARAPINA-
CEVS cognomento (Constanti-
ni Ducæ filius) surrogatus: admi-
nistrandi regendiq; omnino im-
peritus, duobus Eunuchis rerum
curam tradidit, Ioanni & Nicephoro; quem
Nicephoram, probri gratia nōnulli vocabāt: Erat
enim natura seditiosus ac turbulentus, militia
tamen clarus: quippe victoriam contra Turcas
in Oriēte clarissimam adsecutus est. *Volat. lib. 23.*

IGnauissimum principem numina nobis (ut
arbitror) iam pridem infesta dedēre, quem à
fame, quæ sub eo inualuit. Parapinaceum appel-
lauere. Cū igitur Imperij res pari ignauia, ac
stultitia vexarentur, principe sub Psello magi-
stro versibus tantū factitandis intento, Nice-
phorus Botoniates cognomento, haud dubiè
nobilissimus, Imperium sibi asseruit: quem in
socrdis principis inuidiam ciues faciliè admi-
sere. Michaële prius cum vxore & filio post sex-
tum Imperij annum & menses sex cœnobio
incluso. *Égnatius.*

Michaël Constantini Ducæ filius, à fame,
quæ sub eo inualuit, Parapinaceus cogno-
minatus, imperio surrogatus: ad administrandū
minimè aptus, duobus Eunuchis rerum cura
tradita, studiis tantū literarum & versib. fa-
ctitandis vacabat. Quare præfecti, Turcis vnde-
cunq; imminētibus, velut coacti, Nicephorum
Botoniatem, qui originem à Nicephoro Phoca
impera-

NICEPHOR. BOTONIATES. 615
imperatore ducebat, imperatorem sibi delegerunt: quem in principis ignavi inuidiam, faci-
ciues Constantinop. admisere, Michaële prius
cum vxore & filio in monasterium detruso, ac
in monachum recepto. Imperauit annos sex.
Appendix S. Aurelij Victoris.

NICEPHORVS BO- TONIATES.

Andem NICEPHORVS (Bo-
toniates cognomento, qui origi-
nem à Nicephoro Phoca Impera-
tore ducebat, vir maximus) sur-
rogatus est deiecto Michaële: qui

quod podagra vexabatur, & studiis tantum va-
cabat (nam Constantino Psello operam dedit
summo tunc philosopho, cuius adhuc opera ex-
tant) inutilis planè Reipublicę videbatur. Mo-
nachū egit, & in exilio vixit, quum imperasset
annos sex. Interea ipse tamen cum filio Andro-
nico ad Gregorium VII. pontificem confugit.
Pontificis ergo adhortatione Rogerius Siciliae
rex auxilio cū classe venit: castrisq; apud Dyr-
rachium positis, à Dominico Sylvio duce Ve-
netorum, (qui partes Nicephori tuebatur) re-
pellitur. Verum haud multo post Nicephorus
ab Alexio Comneno (eius copiarum duce) de-
ceptus, imperio deiicitur, vrbe à militibus di-
repta. Ipse in templo Sanctæ Sophiæ captus, vi-
ta donatur, hac conditione, vt monachum age-
ret, anno tertio postquam imperare cœperat.
Volaterranus lib. 23.

A Phoca Imperatore stemma huic ductum:
quare tanquam omnium nobilissimus Mi-

chæle facile reiecto surrogatur: qui Comnenorum fratrum forti primùm, fideiq; opera usus, qui Bryennium tyrannidis inuasorem, & Basilacium sustulerant, mox ab illis defectionem meditantibus Imperio deturbatur anno 1118. q̃ impetare cœperat: ipse monasticam vitam secutus. Alexius autem Comnenus minor natus, militari turbæ acceptior, Imperator salutatur: qui Byzantium ingressus die dominicæ cœnæ sacratissimo magnæ hebdomadis, hostilem in modum urbem totam diripuit, nullo non iniuriarum genere in ciues edito *Egnatius*.

Nicephorus in Michaelis locum cōdptatus, Constantinum, Constantini Ducis filium imperium sibi asserere contendentem, captum totundit, ac in sacerdotē inunxit. Verùm haud multò post Nicephorus ab Alexio Comnenomilitib. acceptior, deceptus, imperio deiecitur, vrbe à militibus, ipso die paschæ direpta: & in cœnobium coniecitur, vbi aliquandiu vixit: imperij anno tercio. His temporibus Gofridus Bilonius Lotharingiæ Dux expeditionem in Iudæam aduersus Saracenos sumpsit. quàm illustrissimi ac præstantissimi è Gallia principes comitati sunt, diuenditis vel oppigneratis bonis suis. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

ALEXIVS ISAACI COMNENI F.

ALEXIVS statim surrogatur à senatu. Is Nouellusimus cognominatus, Isaaci Comneni Imperatoris filius fuit, missusq; à Michaelē, item Imperatore conu-

Basilaa-

Basilacium Proedrum, qui Dyrrachium ceperat, tumultumque concitauerat, vnde victor ab exercitu Imperator consalutatus. Pulso Nicephoro bellum cepit contra Robertum classe Dalmatiam vastantem, vnde victor reuertens, paulò post iterum tumultuantem, prælio coërcuit. Zacham Turcarum ducem (qui in Cyprum multas occupauerat insulas) fugauit. Pazinacas (quos hodie Tartaros vocat) genus Ponticum, ad Istrum consistens, qui in Thraciam excurrebant, perdomuit. Hierosolymitanam expeditionem primam ab initio quidem impediit, transitum negando: deinde pollicitatione eorum, quæ caperentur, conuenit cum Boemundo Roberti Guisguardi filio, legato ab exercitu misso: quem, reconciliatis veteribus odiis, humaniter excepit. Domum orphanis pueris pauperibus, Musæumque; item litterarum, extruxit, sumptus quotidie suppeditando. Vir fuit omnino laudatissimus: periit tandem morbo, quum imperasset annos XXXVII. *Volaterranus lib. 23.*

Successit iam hinc familia, vnde hæreditarium; ac propè iustum in Græcam gentem odium ad nos transmissum sit. Nam et si iam pridem sub Photio schisma cœperat, manebat tamen qualiscunq; Rømani pontificis maiestas, & male factam gratiam affinitates quædã cum principibus nostris initæ focillabant. Alexius autem veluti ex professo hostis Latini nominis præter bellum, quod cum Roberto Viscardo infelicitè gessit, Venetis etiam armis adiutus, Gæstorum memorabilem illam expeditionem, quæ suspectam semper ab initio duxerat, perturbare conatus est. Cæterum non succedente consilio,

his conditionibus cōmeatu, & aliis necessariis rebus adiuturum se Gallos recepit, si quaecunq; cepissent ex hoste sibi restituerent: ex ducibus certè nostris plurimum Boamundo Normāno deferre visus est. Conuersus inde ad pacis artes orphanotropheion erexit, & museum: in altero pueros, puellasq; parentibus orbos alendos, in altero erudiendos instituit, sumptusque his ex regio vestigali datus: ipse verò morbo fatigat⁹, post VII. & XXX. Imperij annum, mēses quatuor cū dimidio, moriens, Ioanni filio, reluctāte in primis matre, Imperium reliquit. *Egnatius.*

Alexius Comnenus Nicephori successor, veluti ex professio Latini nominis hostis p̄ter bellum, quod cum Roberto Viscardo infelicitè gessit, Venetis etiam armis adiutus, Gallorū memorabilem iliam expeditionem, quam suspēctam semper ab initio duxerat, perturbare conatus est. Ceterum non succedente consilio, his conditionib. comēatu & aliis necessariis rebus adiuturum se Gallos recepit, si quaecunq; cepissent ex hoste, sibi restituerent: ex ducibus nostris certè plurimum Boamundo Normāno deferre visus est. Inde ad pacis artes conuersus orphanotropheion erexit & museum: in altero pueros puellasq; parentibus orbos alendos, in altero erudiendos instituit, sumptusq; his ex regio vestigali dat. Ad supplicia minime p̄ceptis, moribus moderatus. Tandem morbo fatigatus post VII. & XXX. imperij annum, menses quatuor cum dimidio, moriens, Ioanni filio, reluctante in primis matre, imperium reliquit. *Appendix S. Aurelij*

Victoris.

CALOIOANNES COM- NENVS, ALEXII F.

CALOIOANNES COMNENVS,
eius filius, rem suscepit, tenuitque
años **xxiiii.** tēpore Lotharij Im-
peratoris Germani, ad quem lega-
tos misit, de congratulatione fe-
licitatis in constituendis rebus Romanis, & In-
nocentio **ii.** liberato. Aderat inter eos Philoso-
phus quidam hæresim Græcorū de Spiritu San-
cto contra Latinos defendens. Quem Petrus q-
dā diaconus dicitur argutissimè confutasse. Is
insuper victorias multas ac præclaras in Orien-
te contra barbaros adsecutus. Ad extremū, quū
esset in venatione, sagitta venenata, q̄ in aprum
directa fuit, paululū manu percussus, nullis reme-
diis curari potuit, quū moreretur. *Volater. lib. 23.*

IOānes, quē nostrorū quidā Caloianē appel-
lāt, vbi Imperiū adeptus est, suos oēs dignita-
tib⁹ ornat, in Isaaciū fratrem propensissimus, quē
incredibili charitate dilexit. variis expeditioni-
bus in Asiā vsus, Turcas, Persasq; plīis aliquot
vicit, vrbesq; illis non paucas ademit. Latinorū
militum fortem, fidelemq; operam semper ex-
pertus, legatos ad Innocentium pontificem, &
Lotharium Imperatorem victoriam de Rogerio
gratulaturos misit: tandem memorabili exitu
in venatione sagitta venenata digitum dextræ
sauci⁹, post quintum & vigesimum Imperij an-
num & menses octo, statu minori Manueli ice-
ptum reliquit, cūm Isaaciū vt minus ad im-
perandum idoneum reiecisset: non contem-
nendus omnino princeps. *Egnatius.*

Caloioannes Alexij Comneni filius, mortuo patre imperiū adeptus, consanguineos suos dignitatibus ornat, in Isaacium fratrem propensissimus, quem incredibili charitate dilexit. Gallis & Venetis infestus fuit. Victorias multas ac præclaras in Oriente contra Turcas, Persasque assequutus: ad extremum, cum esset in venatione, ac telo à seipso intoxicato, quod in aprum tendebat, digitum dextra sauciasset, moritur, post quintum & vigesimum imperij annum. Manuelem fratrem natu minorem imperij heredem dixit, cum Isaacium minus aptum sentiret: non contemnendus omnino princeps. *Appendix S. Aurel. Victoris.*

MANVEL ALEXII F.

MANVEL deinde imperiū tenuit annos xxxix. quem nonnulli ignobilem, ac ab uxore Alexis (contra voluntatem senatus) in coniugem simul & imperium susceptum fuisse dicunt. Verior tamen historia ex Scilace auctore, eum Alexis filium tradit. Vir fuit facinorosus: ut qui Conradum Imperatorem illac ad expeditionem Hierosolymitanū proficiscentem cōmeatu se iuare simulās, gypsum farinæ admiscebat. In Venetos Stephanum Pannoniæ regem excitauit, eorumque legatum Henricum Dandalum liberiùs locutū contra ius gentiū luminibus orbauit. Alexandro III. pontifici Federicum Aenobarbū (eius inimicum) expugnaturū se promisit, si per eius auctoritatem & concessionem liceret ei utroque potiri Imperio. *Quam ille conditionem renuit.*
(od.)

sed & ipse à Rogerio Siciliae rege non paruum
admodum sustinuit cladē. *Volaterranus lib. 23.*

Nullus inferior in nos fuit: nulli inuifiores
successus nostrorum fuere: vt Conradum
Germanum, & Ludouicum Francorum regem,
variis insidiis fatigarit: quare coacti intempe-
stiuè Bosphorum traicere; cum in locorum an-
gustijs à Græcis nostri exderentur, fame quo-
que laborare cœperunt: sed famem morbus etiā
subsecutus, gypso per summū scelus farinae im-
misit. Quare indignatus Siciliae rex Rogerius,
bellum illi indixit: indictum fortiter gessit: va-
stata omni ora Græciæ, & Byzantio etiam per
suos duces ad eò insultatus, vt sagittas argen-
teas, aureasq; hostis regiis immiserint. Venetis
etiam non minùs infestus, contra ius gentium
Henricum Dandalum eorum legatum violat:
negotiatore, quos simulata pace euocarat, v-
no die cōprehendit: ex quo Venetis armis pres-
sus tandem promissa bonorum restitutione, re-
quis pensionibus pacem impetrat: prælium cū
Turcis funestissimum gessit, in quo penè capt⁹
est. Federicum Aenobarbum etiam Italicis au-
xiliis exercuit: rectæ fidei dogmata perturbare
per insaniā adortus, non priùs abstinuit ab in-
cepto, quàm omnes aduersantes sibi vidit: de-
mum cū astrologiæ peritissimus haberetur,
sponderetq; sibi multos adhuc vitæ & Imperij
annos, totiusq; Orientis Imperium agitaret a-
nimo, post xxxvi. principatus annos mona-
sticam vitam secutus morbo periit, Alexio filio
paruulo relicto. *Egnatius.*

Emanuel, siue Manuel Caloioannis frater,
vel, vt alij volunt, filius, vir sceleratus, &

Reip. Christianæ perniciosus, Constantinop. Imperator, Conradi, ad expeditionē Ierosolymitanā proficiscentis, militib. fame laborantibus, cōmeatu eos se iuuare simulans, gypsum contusum farinæ immistum per summū scelus dedit. Simili fraude impius ille Ludouicū Francorum regem decepit: sic breui magna militū nostrorū vis consumpta est, & ex tanta militum nuper multitudine vix decimus euasit. In Venetos, Stephanum Pannoniæ regem excitauit: eorūque legatum Dādalum liberiūs loquutū, contra ius gentium utroq; lumine priuauit: negotiatores, quos simulata pace euocarar, fœdifragus ille comprehendit, quare armis Venetūm pressus (promissa bonorum restitutione) æquis pensionibus impetrat. Prælium cum Turcis funestissimum geisit, in quo penè captus est. Demum cum Altrologiæ peritissimus haberetur, sponderetq; sibi multos adhuc vitæ & imperij annos, post imperij ann. xxxviii. monasticā secutus vitā morbo periit. *Appen. S. Aur. Vict.*

ALEXIVS MANVELIS F.

LEXIVM filium (cui Philippi Gal-
lorum regis filiam desponderat)
in Andronici Compeni tutelā mo-
riens Alexius reliquit. Hic enim
quamquam ex eadem familia, ab
eo deiciuerat, multaq; loca occupa-
uerat. Tandem in gratiam reuerlus, res imperij
cunctas obibat. Animo deinde iniquo pupillum
necat vt imperio potiretur. *Volaterranus lib. 23.*

Patri

Patri puer Alexius adhuc successit, qui fatigatus multorum insidiis, Andronicum maxime infestum habuit, virum callidum & impiū: qui ex Isaacio Comneno Ioannis fratre natus, nobilissimus haud dubiè habebatur. Is Constantinopolim ingressus, primum tutorem egit, inde participem Imperij. Demum præter iurisiurandi fidem, Dominici etiam corporis & sanguinis haustu sacratiorem, Alexium xv. tantum annos natum, cum treis annos à patris morte rerum potitus esset, miserabiliter excruciatum necari iubet: capiteque abscisso, reliquum cadauer in mare proiecit. *Egnatius.*

Alexius admodum puer patri Manueli successit. Andronicum callidū & impium tutorem testamento sibi à patre relictum, infestissimum habuit. Is enim Latinis, qui puero fauebant, pulsus, Alexium cognatum quindecim annos natum, cum treis à patris morte rerum potitus esset, libidine regnandi excæcatus, clam miserè excruciatum necat, capiteque truncato reliquum cadauer culeo insutum in mare proicit. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

ANDRONICVS.

ANDRONICVS à populo ob crudelitatem pulsus. *Volaterranus ibid. Cetera vide in Alexio supra.*

Callidissimus mortalium, ac sæuus, cetera non improbandus, si regnandi libidinem demeres: biennium rebus præfuit, omnibus ob insitam sœuitiam inuisus. Quare bello etiam à Gulielmo Siculo appetitus, cum vndique pre-

meretur, tandem ab Isaacio Angelo præter suam, omniumque opinionem Imperio deicitur: captusque, ac per urbem camelo sedens circumuectus, manu abscissa, oculoque effosso, turbæ, vulgique tumultu lacer perit. *Egnatius.*

Andronicus Comnenus occiso Alexio cognato, imperium adeptus (ut tyrannidem stabiliret) procures omnes quorum suspectam virtutem habebat, breui interfecit. Omnibus ob insitam sæuitiam inuisus, cum undiq; à Guilielmo Silo premeretur, tandem ab Isaacio Angelo præter suam omniumque opinionem prælio victus, imperio deicitur, captusque ac per urbem camelo sedens, circumuectus, manu abscissa, caput aliorum recte, diadematis loco præcinctus, oculoque effosso, turbæ vulgique tumultu lacer, perit. Biennio rebus præfuit. *Appendix S. Aurel. Victoris.*

ISAACIVS ANGELVS.

ISAACIVS ANGELVS è-gente item Comnena (qui Angeli cognominabantur) Vir æquissimus, è Peloponneso ad Imperium accersitus est, qui Andronicum in potestatem redactum, minutatim excarnificauit. Hic amantissimus Latinorum fuisse traditur: ac ea in fratrem Alexium pietate, ut captum à Turcis magno redimeret: A quo postea (ut ingratissimo) per dolum captus, luminibusque priuatus, in custodiam coniectus est: quo serè tempore, Federicus Aenobarbus imperabat in Occidente. *Volaterrano lib. 23.*

Com-

COmnenorum sublata stirpe, ad Isaacium cognomento Angelum summa rerū præter omnium spem defestur: qui cū prudenter se gerere sub initia videretur, classem ad recipiendam Cyprum frustra comparauit: Bellum etiam cum Mysis, qui & Valachi dicuntur, Petro & Asane fratribus defectionis autoribus infelicitè gessit: varias interim multorum tyrānides oppressit. Federicum Aenobarbum in Syriam properantem magnificè excepit. Ipse verò, cum in nostros beneuolo animo esse videretur, ab Alexio fratre, quem captum à Turcis redemerat Isaacius, per sumnum scelus imperio, oculisque priuatur.

Isaacius Angelus, Comnenorum stirpe è medio sublata, post Andronicum, præter omniū spem, summa rerum potitus, classem ad recipiendam Cyprum frustra comparauit. Bellum cum Mysis infelicitè gessit. Fridericum Aenobarbum Rom. Imperatorē in Syriam properantem magnificè excepit. Ab Alexio fratre natu minore, quem à Turcis captum magno redemerat, per sumnum scelus imperio oculisque priuatur, & in carcerem conicitur. Eadem impietate Alexium nepotem suum annos xii. agentem voluit perdere. Tandem post longam captiuitatem à filio Alexio carcere eductus imperioque restitutus, morbo aëris, vt creditum est, insolentia contracto obiit, anno imperij xvi.

ALEXIVS FRATER ISA- ACI ANGELI, INVASOR *imperij.*

ALXIVS igitur per parricidiū Imperiū adeptus, ALEXIVS alter, Isaacij fratris filius, ætate duodecim annorum, sed ingenio senex, ad castra Christianorū principū (qui tunc aduersus Saracenos dimicabant) confugiens, cōtra patris proditorem auxilium impetrauit, ea conditione; Vt imperator Constantinopolitanus Romano subiiceretur pontifici: præterea, illatas Francis Venetisq; quondam à Manuele iniurias, certo pretio redimeret. Igitur Constantinopoli per obsidionem expugnata, Alexius Tyrannus fugatur, Isaacius pater (vt erat amissis oculis) cum filio restituitur. Puer verò post obitum patris à quodam Murziphlo eius tutore proditur. Qui imperio occupato paulò post ab eisdem auxiliantibus Gallis fugatur & ipse. *Volaterranus lib. 23.*

Non ingratus in fratrem solū, sed planè impius Alexius videri possit: qui non solū maiori fratri Imperium per scelus ademerit, verū etiam nepotem extorrem pateretur. Sed affuit non multò post grauis vltia. Restitutus enim nepos patrem adhuc viuētem rebus præficit. Ipso autem Alexio fuga dilapso, nepos Alexius Isaacij filius post subitam patris mortem Imperator est dictus, Gallorum Venetorumq; armis prævalentibus. *Egnatius.*

Alexius Angelus fratricida, princeps planè impius fratre natu maiore, imperio oculisque (vt diximus) priuato, imperium occupat,
Alexium

Alexium Isaacij filium nepotem suum perdere conatus. Sed non multò post grauis ultio adfuit. Restitutus enim Byzantio: ex obsidionem expugnato nepos, patrem è vinculis eductum, adhuc viuentem imperio restituit. Ipso autem Alexio fratricida nocte concubia fuga dilapso, nepos Alexius post patris Isaacij subitam mortem Imperator dictus est, Gallorum Venetorumq; armis præualentibus *App. S. Aur. Vict.*

ALEXIVS IUNIOR, FILIVS ISAACI ANGELI.

¶ *Ex Volaterrano dictum est supra in vita*
ALEXII.

IN Ver annorum XII. cum Pannonas, Gallosque per matrem, uxoremq; attingeret, Venetorum, Gallorumq; ope in Imperium restituitur. Id verò præter alia in fœdere sanciendo diserte cautum, vt patriarcha Constantinopolitanus Romano pontifici tanquam maiori subesset: & damna Francis, Venetisque à Manuele illata compensaret. Qui mense post restitutionem suam vix exacto, cum satageret rerum, quas promiserat, à Murziphlo quodam ignobili, què tamen ad summum dignitatis gradum extulerat, fraude puer necatur: sed Murziphlus & ipse non multò post in Peloponneso captus, & Constantinopolim retractus, per summam ignominiam, & cruciatus obiit. *Egnatius.*

Alexius iunior (qua dictum est ope) imperio Orientali restitutus, fœdus cum Gallis & Venetis sancierat, hac cōditione, vt Patriarcha

Constantinopolitanus Rom. pontifici, tanquam maiori, subesset, & damna Francis Venetisq; à Manuele illata compensaret. Qui cùm rerum, quas promiserat, satageret, à Murzyphlo quodam ignobili, quem tamen ad summum dignitatis gradum euexerat, puer admodum mense post restitutionem vix exacto, necatur: sed Murzyphlus imperio occupato, & vrbe Byzantia amissa, in Peloponneso à Francis Venetisq; captus & Constantinopolim retractus, per summam ignominiã & cruciatus miserè periit. Excellens Præcorũ Venetorumq; virtus imperiũ, quod tot annos factiosissima & turbulentissima Græcorum natio possederat, Latino nomini facile asseruit. *Appendix S. Aurel. Victoris.*

BALDVINVS FLANDRIÆ COMES.

REs deinde ad Gallos translata, quorum primus BALDVINVS Flandrensis Comes natione Gall⁹, Imperator creatur: successoresq; habuit item ex Latinis, annos. p. p. c. l. x. Hic Bonifacium Montferratensem regẽ Thessaliæ fecit, hortaturq; vti Cretani ei dono quondam ab Isacio datam, Veneris vendat. Paulum Morocenum patricium Venetum, Patriarcham Constantinopolitanum creatum Romano tunc primũ subiecit pontifici. Ea tempestate Theodorus Lascaris Alexij profugi apud Hadrianopolim inuadit imperium. *Volat. lib. 23.*

EXcellēs Veneti sanguinis virtus adiuta Gallicis armis, Imperium, quod tot annos factiosissima, & turbulentissima Græcorum natio posse-

BALDVINVS FLANDRIÆ COMES. 629
possederat, Latino nomini facile asseruit Capta
enim Vrbe post Murziphli fugam, Balduinus
Flandriæ comes, x v. virum suffragio Impera-
tor eligitur. Veneti priuo suffragio Thomam
Maurocenum (quando ita conuenerat, vt ipsi
antistitem darent, si Gallus imperaret) patriar-
cham designant: qui statim ad Romanum pon-
tificem profectus, eum dignitatis suæ autorem
fecit: moxq; reuersus celeberrimo gentium con-
uentu, Balduinum Imperij corona donat: qui
vix anno circumactio, cum præter Adrianopo-
lim cuncta recepisset, moriens fratrem Henri-
cum successorem habuit. Sunt qui annos V. im-
peratum prodant. *Egnatius.*

Balduinus Flandriæ Comes, capta vrbe post
Murziphli tyranni fugam, x v. virum suf-
fragio (quibus ex procerum consilio creandi
Imperatoris deligendique Patriarchæ potestas
irrefragabilis esset attributa) Imperator Con-
stantinopolitanus eligitur. Veneti Thomam
Maurocenum (quando ita conuentum fuerat,
vt si ex Francis designaretur Imperator, Veneti
Patriarcham designarent) patriarcham desi-
gnant. Qui statim Romam profectus, ab Inno-
centio iii. liberiore quàm petatum fuerat ani-
mo, in Constantinopolitanum Patriarcham cō-
firmatur, quod ea ecclesia verè tunc Romano
Pontificatui subiiceretur. Mox reuersus cele-
berrimo gentium conuentu Balduinum confir-
matum auctoritate Apostolica corona donat:
qui vix anno circumactio, cum præter Adriano-
polim omnia recepisset, moriens Henricum fra-
trem successorem habuit. *Appendix S. Aure-
lij Victoris.*

HENRICVS BAL-
DVINI Fr.

Contra quē profectus HENRICVS Imperatoris frater oppidū expugnabat : sed audita interim Balduini morte, reuertitur ad Imperium soluta obsidione. *Volaterranus lib. 23.*

Balduino fratri successit Henricus : qui pace cū Valachis firmata, & filia Ducis eorum in vxorē ducta, domi, forisq; cū prudenter se gereret, in Thessaliā profectus, Guilielmū filiū Bonifacij regē Thessaliæ declarat : mox moriēs Iolantam filiam Petro Antisiodorensi nuptam reliquit hæredem, anno Imperij xi. *Egnatius.*

Henricus audita Balduini fratris morte, Adrianopolitanam obsidionem soluens, Cōstantinopolim reuertitur. Imperator declaratus, pacem cum Valachis firmat, filia Ducis in vxorem ducta. Inde in Thessaliā profectus, Gulielmum Bonifacij filium Thessaliæ regem declarat. Mox ordinatis cunctis & dispositis, intempestiua morte decedens, Iolantam filiam Petro Altiſiodorēsi nuptam hæredem reliquit, post imperij annum vndeſimum, vel, vt alij scribunt, xiii. *Appendix S. Aurel. Victoris.*

PETRVS ALTISIODO-
RENSIS, HENRICI Gener.

Hic deinde PETRVS ALTISIODORENSIS, Comes Gallicus, sufficitur, q ab Honorio pontifice (apud Basilicam sancti Laurentij extra mœnia Romana) diademate

mate cinctus: demum à Theodoro Lascari (qui Imperator à Græcis habebatur) simulata pace, in Thessalia comiter inuitatus, in conuiuium obtruncatur. *Volaterranus lib. 23.*

Hic vxorio iure (quādo mascula nulla supererat proles) innixus, ab Honorio pontifice ad Laurētij sanum extra urbem insignia Imperij accepit: inde Venetis nauibus soluens, cū Dyrrhachium in Venetorum gratiam frustrā tentasset, à Theodoro Lascare, qui se Græcorum Imperatorem gerebat, per asimulationem pacis, præter iurisiurandi religionem & fidem, medio conuiuium obtruncatur. Sunt qui circa nemorosa Thessaliæ loca (Tempe ea vocant) insidiis captum, & in vinculis asseruatum prodant. *Egnatius.*

Petrus Altisiodorensis vxorio iure innixus (quando mascula proles nulla supererat) ab Honorio pontifice ad Laurentij sanum Romæ imperij insignia accepit. Inde rediens, cū Dyrrhachium in Venetorum gratiam frustrā tentasset, à Theodoro Lascare, qui se Adrianopolitanum ac Græcorum Imperatorem dicebat, simulata pace præter iurisiurandi religionem ac fidem, in Thessaliam comiter euocatus, medio conuiuium obtruncatur, imperij anno quinto. *Appendix S. Aurel. Victoris.*

ROBERTVS PETRI F.

Hic quoq; ROBERTVS, item Altisiodorensis, eius filius successit, qui puellam nobili prius proceri Burgundo paciam, matrimonio sibi iunxit. Quare ille iratus,

virginem effraëtis cubiculi foribus corripienti,
narib. truncis dehonestauit, eius verò matrem,
proximo mari demersit. Dum hic præfuit, de
prætoris Veneti sententia cuncta administra-
uit: *Volaterranus lib. 23.*

N Vlli dubium esse potest, treis à me princi-
pes relatos pietate ac fortitudine eximios
fuisse: quibus tamen fortuna haud sanè arrise-
rit: tum quòd rerum diu potiri non est datum,
tum quòd in tanta Imperij nouitate obnoxia,
ac planè precariam potestatem agerent. Eadem
propè sors Roberto affuit, qui ad paternæ capti-
uitatis nuntium Byzantium aduolans, cum se-
se optimè gereret, Veneti nominis obseruatissi-
mus, inuidiam vnius ex purpuratis suis sensit:
qui abductam sibi ab illo sponsam iniquissimè
ferens, impotens animi, cum domesticis in re-
giam irrupit, dehonestatamque naribus puellā
eccecidit. Quam iniuriam vlturus Robertus, dum
Romam contendit, atque inde reuertitur, in
Achaia morbo decessit, re interim Veneto præ-
tori demandata. *Egnatius.*

Robertus patri Petro Altisiodorensi succe-
dens, ac sese optimè gerens, ad paternæ ca-
ptiuitatis nuntium, Byzantium aduolat. Hic
sponsam vnius ex suis purpuratis proceris Bur-
gundi, conscia matre rapit. Quod ægrè ferens
Burgundus, cum domesticis in regiam irrupit,
nares puellæ abscidit, matrem, quæ noui ma-
trimonij conciliatrix erat, proximum in mare
demersit. Quam iniuriam vlturus Robertus,
Romam contendit. Inde reuersus, in Achaia
morbo decessit, anno imperij septimo. *Appen-
dix S. Aurelij Victoris.*

BALDVINVS RO

BERTI F.

BALDVINVS eius filius, admodum puer
 fuffectus: cui nondū per ætatem idoneo
 Ioānem Brēnum (regem Hierosolymita-
 nū socerū, coadiutorē dedere) qui Imperiū titu-
 lotenus gessit: idq; Ioāne extincto, ipse solus
 gessit pariter atq; amisit. Nam Ioāne Lascari,
 (Theodori filio) Hadrianopolis, & altero Ioāne
 ex Agonarū Imperatorib: Cōstantinopolim ob-
 fidētib: primò quidē, Venetorū auxilio libe-
 ratur: quib. loco pignoris lanceam, ac partē Jo-
 minicæ crucis misit. Deinde bello perseverāte,
 ac Michaële Palæologo belli ductore urgente,
 necesse eum redire fuit, atq; vnā cum cæteris
 fugere: ex quo Græci statum pristinū recupera-
 uerūt: Anno à primo Balduino circiter sexagesi-
 mo: Salut. verò Millesimo c c l x. *Volater. lib. 23.*

QUasi tato cōuenisse dicas, vt quēadmodū
 à Balduino auspicia regni cœperant sic in
 Balduino conciderent: patri Roberto sufficitur
 Balduinus filius. Cui, quòd per ætatem tātæ re-
 rū moli non videbatur idoneus, Ioānes Brēnius
 focer adiutor datur. Qui præualentibus Græco-
 rū armis, cū Venetorū auxilium sæpe rem tutatus
 esset, tandē oppignerato filio & crucis domini-
 cæ parte, quin etiā templorū donariis omnium
 ablatis, cū ingentē exercitū ad Bosphori fau-
 ces obiecisset, per eius absentiam à Michaële
 Palæologo prodicione recipitur Byzantium: ita
 dum externam vim formidat, domestica oppri-
 mitur. Anno igitur l x. ferè quā imperariū
 nobis cœptū est, Byzantiū amissum est. *Ignatius.*

Balduinus secundus patri Roberto sufficitur, qui quod iunior esset, in regendo Imperio adiutorē habuit Ioānem Brēnium socerū, regē Hierosolymitanū. Quo extincto, Balduinus solus imperiū gessit, atq; tādem amisit. Nam praevalentibus Græcorū armis, oppignerato Venetis filio & crucis Dominicæ parte, atq; etiā omnibus templorū donariis, ingentē exercitū ad Bosphori fauces obliicit: sed bello perseverāte, ac Michaële Palæologo instāte, in fines suos redire coactus est, seq; cū cæteris in fugam vertere, ex quo Græci statum pristinū recuperarunt. ita dum externam vim formidat, domestica opprimitur. *Appendix S. Anrel. Victoris.*

MICHAEL PALÆOLOGVS,
INVASOR IMPERII: &
nonnulla de Lascarorum
gente.

MICHAEL igitur PALÆOLOGVS eo tempore Imperium arripuit. Quo dux nobilissimæ domus Constantinopolitanæ, Lascarorum videlicet & Palæologorum, altera occidit, altera caput extulit. Alexius enim Murzyphlus cognomento (ut est auctor Acropolites) filiam Annam Theodoro Lascari locauit: fugatusq; deinde (uti diximus) à Gallis vnā cū coniuge Euphrosyna & genero fuit. Theodorus igitur tres tantū filias ex Anna secum abductas, vix à Nicenis impetrauit, ut intra mœnia solas reciperent: cū ei portas clausisset. Ipse manu qua poterat collecta, extēplo Hadrianopolim capit, Græcorūq; Imperiū

iure

iure soceri hereditario, sibi adripuit. filiasq; Mariam, regi Pæonum, Irenem Andronico Lascari Despoto, eoq; mortuo, Ioāni Batazæ cognominato, è gente item Lascarorū ducū. locauit. Qui apud Zacynthū Imperij titulū extra patriā annos XXXIII. tenuit. Huic filius Theodorus Lascaris, nomen aui materni referens, fuit. Quem Ioannes è vita decedens, Michaeli Palæologo (viro in armis strenuo) quo duce & administratore utebatur, commendauit. Ille expulsis Latinis, pupilloq; luminib. orbato, & in carcerē cōiecto, imperiū sibi p nefas vindicauit. Qd̄ posteris vsq; ad Constantinū vltimū & octauū ex ea domo, annū scilicet M. CCCCLIII. p man⁹ tradidit. Quæ familia ex vrbe Viterbio dicitur ab initio gen⁹ duxisse. Huius igitur Michaelis multa postea cōmemorantur. Guilielmum Gallicū virū Achaia, & Bithynia principē regno deturbauit: cum Venetis bellū gessit, à quib. Imperio deiectus fuisset, nisi Genuenses suppetias tulissent. Pro quib. meritis Perā ciuitatē illis cōcessit. Ad Conciliū quoq; Lugdunēse Gregorij X. tēpore profectus, cū Romano cōuenit pōtifice. Quare postea vita functo, nec ei iusta persoluta, neq; sepulcrū à sacerdotib. Græcis more maiorum concessum: quod a patrio ritu desciuisset. *Volaterranus lib. 23.*

De Lascarorum stemmate.

DEtur & hoc ipsum cū studiosis omnibus tum Lascareæ familiæ haud dubie clarissimæ: vt qui interim ad Adrianopol in rei p̄fuerint, nō ignoretur, quouiq; Michaelis Palæologi virtute, Græcis iterū vindicatu Imperiū est. Imperator Alexius cognomino Angelus, quem

patricidā superius ostēdimus, Theodoro Lasca-
ri filiā despondit, dotisq; nomine Imperij titu-
los genero tribuit. Huic mascula ples ex vxore
nulla. foemina tantū Irenē filia fuit, quā Ioannī
Diplobatazio in matrimoniū iūxit, Imperiūq;
illi per manus tradidit. Cui postea Theodorus
filius successit, ex quo Ioānes quem Michael Pa-
lzologus puerū cū interfecisset, ipse sibi & po-
steris per summū scelus Imperium vendicauit.

De Michaelē Palaeologo.

Vehementis spiritus vir, cū illum fiducia-
ria quodammodo tutelā pertraderet, Impe-
riumq; sibi, ac suis destinasset, Gulielmum A-
chaia principatu primū spoliāt: inde Byzan-
tio capta, cum Venetis bellum diu gessit: à qui-
bus facile Imperio derubari potuit, nisi Genu-
enses obstitissent. Quare induciis initis, Lugdu-
num ad concilium venit, quod Gregorius pon-
tifex indixerat: facileq; illi cum Romano pon-
tifice conuenit: ex quo tantā inuidiā Græcanicę
gentis contraxit, vt nec morienti iusta persolue-
rint, & locum sepulturę negarint. Hunc annos
XL. & amplius rebus præsuisse, nisi Annales du-
bia prodant, certum est *Egnatius.*

De Alexio.

Alexius cognomento Angelus, vel, vt aliis
placet, Murziphlus, aliquot aņos imperiū
tenuit: prolem masculam ex vxore nullam ha-
buit: sed filiam tantū nomine Irenē. Hic Bal-
duino successit. *Appendix S. Aurel. Viſtor.*

De Ioanne Diplobatazio.

Ioanne Diplobatazius Irenem Alexij filiam
vxorem accepit: eiq; traditum imperium est:
filiūq; habuit nomine Theodorū. *App. eadē.*

De

De Theodoro.

Theodorus tres ex vxore filias suscepit, qui à Gallis bello laceffitus ac fugatus eas Nisenis seruandas tradidit: sed nō sine multis precibus: nam ei portas clauferant. Interim collecta multitudine Adrianopolim cœpit. vnā ex filiabus regi Pæonum, alterā Andronico Lascari Despoto vxorem dedit: quo mortuo eam Ioannes Bataza vxorē accepit. *Appendix eadem.*

De Ioanne Bataza.

Ioannes Bataza apud Zacynthum imperij titulum extra patriam tenuit annis XXXIII. Huic filius fuit Theodorus Lascaris dictus, quē pater moriens Michaeli Palæologo viro in armis strenuo commendauit. Sed ille puerū cū interfecisset, sibi & posteris per sumum seculum imperium vendicauit. *Appendix eadem.*

De Michaeli Palæologo.

Michael Palæologus ex Viterbio originem ducens, capto Byzantio occisoq; (vt diximus) Theodoro, Imperium arripit. Hic inter cetera Gulielmum quendam Gallicum Achaia: & Bithynia: principem regno spoliāt: fuit Venetis inimicus, a quibus imperio deiectus fuisset, nisi Genuenses obstitissent. Accepti verō beneficii non immemor, illis Peram ciuitatē concessit. Inde Lugdunum venit, vt concilio, qd̄ Gregorius X. indixerat, interesset. Vnde tantā suæ gentis contraxit inuidiam, vt vita defuncto iusta nō perfoluerint, imo vero sepulturæ locum negauerint, quod videlicet à patrio ritu descuisset. Hic annos XL. & amplius rebus

præfuit. *Appendix eadem.*

ANDRONICVS PALÆO-
LOGVS, MICHAELIS F. & MI-
chaet eiusdem Andronici filius.

ANDRONICVS PALÆO-
LOGVS, senior eius filius, rursū
ad Græcanicā sectam reuertitur.
Is filium habuit Michaelē, cuius
nulla memoratur gesta. *Volaterra-*
nus lib. 23.

EX tribus maribus natus maximus Androni-
cus Imperium arripuit: qui Michaelē ma-
tre Vngarica natum, consortē Imperij sibi ascī-
uit: quo mox vita functo, præ dolore amissæ fi-
liæ & generi, pater Andronicus Constantinum
Despotem iuniorem ad Imperij successionem
inuitat: quod Michaelis filius Andronicus, egre
ferens, in auum insurgit, Genuensiumq; auxilio
fretus, ius omne ad se trahit: sed Veneti senio-
rem Andronicum cū restituissem, tandē præ-
grauantibus Bulgaricis auxiliis & Genuensium,
auis coactus Venetos destituit, partesq; Ligu-
stias à nepote coactus amplectitur, & septua-
genario maior tandem moritur. *Egnatius.*

Andronicus Palæologus senior patri Michaeli
successit, & ad Græcanicam sectam reuer-
tit. Hic ex Vngarica vxore filiū habuit Michaelē
dictum à nomine aui. *Append. S. Aur. Vict.*
De Michaelē.

Michael Andronici senioris filius imperio
præficitur Constantinopolitano: nec illius
præclara memorantur gesta genuit hic Andro-
nicum iuniorem. *Appendix eadem.*

ANDRO-

ANDRONICVS IV. NIOR, MICHAELIS F.

Antū huius nati ANDRONICI Junioris impietas narratur, quā auum Andronicum seniore in Imperio deturbauit Genuensium auxilio fretus, quibus Tenedon insulam promiserat: at Veneti seniore in patriam reducerunt & Tenedon ab eo accepere. Quare indignati Genuenses, in aliud tempus ultionē distulere, veriti pontificis anathema, qui utriq; populo auxilia minimē ad eos pertinentia ferre prohibuisset. At senior Peram illorum ciuitatem simul cum Veneris oppugnare coepit: Iunior verō accersitis Bulgarorum auxiliis, acerrimē defendit: adeo ut auum coegerit cum Genuensibus fœdus inire. *Volat. lib. 23.*

Sex annos & amplius bellum varium & an-
teps hic cum auo gessit: sæpe tamen reconciliatis animis amicorum interuentu, & gratia male facta nequaquam coeunte. Tandem cum Byzantium nepos clam ingressus esset, in aum nihil ultra molitus, illum secū imperare quoad vixit, passus est. Eo mortuo, cum aduersus hostes Romani nominis res egregias gessisset, multisque victoriis clarus esset, vnde quinquagesimo ætatis anno moritur, febre, capitisq; dolore intra quadriduum confectus. *Egnatius.*

Andronicus Iunior vir impietatis maxime patri successit. Andronicum auum Genuensium auxilio fretus deturbauit, ac omne imperium in se transtulit. Sed tandem à Venetis An-

Andronicus ille senior auus iunioris, restitutus est imperio. Vnde inter Genuenses & Venetos inimicitia fuere maximæ. Sed seniore mortuo, alio postquam imperare cœperat, XVIII. solus imperauit Andronicus iunior, qui aduersus Romani nominis hostes multa præclare gessit. Tandem vnde quinquagesimo ætatis aëno moritur, febre, capitisq; dolore intra quadriennium confectus, anno imperij circiter XVI. Reliquit autem filios Caloioannem & Manuelē, quos Ioanni Catacunzeno, tanquam tutori, commendauit. *Appendix S. Aurel. Victoris.*

CALOIOANNES ANDRONICI II. F. & IOANNES

Catacunzenus eius Tutor.

Idemum quietus imperij successor decedens, IOANNI CATACVNZENO (qui magnus domesticus, maximoq; in honore apud eum erat) tutelam Caloioannis & Manuelis filiorum, mandauit, ex quibus ille CALOIOANNEM generum sibi adoptauit, deinde in discordiam veniens, expulit, seq; Imperatorem fecit. Ille in Tenedum venit, vbi auxilio classis Genuensium (cui Franciscus Cataluzius præfectus erat) in regnum paternum restitutus: ipsi Francisco, locos præmij, Mitylenen cum Lesbo donauit. *Volater. lib. 23.*

Mortuo Andronico iuniore cum Cantacuzeni arbitrio, qui magni domestici dignitatem

tatem supremam obtinebat, omnia prudenter gererentur, Apocauçi fraude viri obſcuriſſimi, ſed ſolertia & calliditate inter principis amicos præcipue dignationis, & patriarchæ ambitione in exilium traditur: ille verò iniuriæ impatiens bellum quinquennale aduerſus reginâ & Ioannem geſſit, Turcarum arma Europæ primus inferens. Cæterum rebus indies peſſima euntibus, proditur illi Byzantium: quod cum occuparet, nulli ferè moleſtus Imperij tantum participem egit, filia in vxorem Ioanni tradita: inde in Genuenſes ſociis Venetis & Arragoneis bellum varia fortuna geſtum, cui Nicolaus Piſanus dux præfuit: nec multò poſt bellum à Palæologo exule Cantacuzeno indiçtū, Turcarum in primis ope geritur, quibus etiam in Europa locum inhabitandum primus tradidit. Et cum ex Tenedo ſoluens, improuiſus Byzantium ingreſſus eſſet, tandem Cantacuzenus Imperio ſe abdicans, monaſticam vitam ſequitur. hic Ioannes Matthæum Cantacuzeni filium conſortem Imperij agentem, tandem Imperium deponere coegit: & cum multa fortiter adminiſtraſſet bella, moriēs filio Manuclī Imperium reliquit. *Egnatius.*

Ioannes Catacunzenus tutor Caloioannis & Manuelis, Caloioannem generum ſibi elegit, filia in vxorem tradita. deinde exorta diſcordia, generum expulit, ſeq; Imperatorem fecit. ſed tandem Catacunzenus in exilium mittitur, monaſticam vitam ſequitur, & Caloioanni reſtituitur imperium. *Appendix*

Sex. Aurelij Viſtorii.

ru.

Caloioannes à Catacunzeno iniuria accepta, in Tenedum venit, cui Genuenses auxilium tulerunt, vt iure hæreditario imperij dignitatem & amplitudinem recuperaret. Hic ab aliis non Caloioannes, sed Ioannes dicitur, quæ affirmant Turcarum fauore & auxilio vsum: eisq; in Europa primum locum inhabitandum tradi disse. moriens filio Manueli reliquit imperium.
Appendix eadem.

MANVEL, CALO.
 IOANNIS F.

Hilium habuit MANVELEM, qui post eum imperauit, ac septem genuit liberos incolumes omnes usq; ad ætatem nostram: Ioannem (qui post eum imperauit, ac Florentiæ in Concilio cum Eugenio Pontifice conuenit) Andronicum, Michaellem, Theodorum, Demetrium, Thomam, Constantinum, qui postremò imperauit, sublatusq; cum tota gēte ac ciuitate fuit, Mahumeti Turcæ aduentu, anno 1452. Thomas quoq; Peloponesi despotus, qui post patriæ direptionem ad urbem cum Andreæ Apostoli caluaria cōfugit, propeq; in pratis extra portam Flumetanam obuium habuit Pium pontificem Apostoli gratia. Quatuor secum liberos tenera ætate duxit: Andream (qui nuper Roma decessit, ac Augustam nobilitatem moribus coinquinauerat, ducto in coniugem Græco vulgari scorto) & Manuelem natum minorem, qui patre defuncto. puerili inconsiderantia, ad hostem Mahumerem se cōtulit, ab eoq; adhuc viuens

viuēs in arcto loco captus retinetur. Filias item duas, Helenam, & Zoem: quarū altera Lazaro, Seruix regi nupsit: altera Zoe, Ioanni regi Roxolanorū, qui dux Moscouix vocatur: ex quibus nata est Helene, quæ Alexandro regi Poloniæ coniuncta est. *Volacer. lib 23.*

DE hoc nihil aliud memorabile proditum, nisi quod septē filios mares reliquit, quorum Ioannes natu maximus morietū successit. *Egnatius.*

MAnuel prædicti Ioānis filius post patrem imperium adeptus, septē genuit liberos, quorum Ioānes natu maximus patri successit. nec de eo quicquam aliud memorabile proditur. *Appendix S. Aurel. Victoris.*

IOANNES MANVEL. LIS F.

AVidus hic concordix, pacisq;, principibus cū sacris, tum profanis Græcix totius comitatus Italiā petiit: Eugenijq; auctoritatem secutus Florentino concilio interfuit: paceq; ac concordia perpetua (vt sperabatur) inita, mox domum reuersus non diu superuixit, Iosippo etiā patriarcha Florentiæ defuncto. *Egnatius.*

IOANNES, patre MANVELE mortuo, imperat. qui concordix pacisq; studiosus, Italiam petiit, ac Florentino cōcilio cum Eugenio III pontifice interfuit. mox domum reuersus non diu superuixit. Iosippo etiam Patriarcha Florentiæ defuncto. *Appendix S. Aurel.*

ly Victoris.

CONSTANTINVS

IOANNIS FR.

Hic finis Constantinopolis eiusq; principum, qui ob ignauiam suam perierunt. Eò enim ventum erat, vt non solum rebus Latinis, sed nec Græcis, nec sibi ipsis vsui essent (Barbaris in Ionio Asiæq; littoribus passim grassantibus.) Sed & addita ignavia peius animi vitium arrogantia fuit, à Romano totiens pontifice desciendo. Quapropter eorum paucissimi memorandum aliquod, aut scripture dignum gessere. Ea demum causa quòd hæc historia non satis explanata, aut illustrata fuerit apud Latinos, errareq; contingat omnes ferè nostros scriptores in plærisq;. Nam & Caloioannem pro Andronico iuniore accipientes, omnia confundunt. Græci verò qui eam executi sunt, hi ferè memorantur Georgius monachus, Theophanes, Psellus Philosophus, Theodorus, Nicetes Paphlagon, Iosephus, Genesius, & Manuel Byzantij, Nicephorus Diaconus Phryx, Leo Asanius, Theodorus Proedrus, Sidis, Demetrius Gyzicenus, Ioannes Monachus Lydius, Ioannes Cuxopalates Scilicet, Zonoras Monachus, Acropolites, Ephren carmine Iambico. Omnes inter se discordes, tum tenuia ac minima, nihilq; ad rem pertinentia, haud imperatoria digna maiestate sectantes. Hoc igitur Leo III. Rom. pont. animaduertens, alterum in Occidente Carolum Magnum ob egregias virtutes & merita in Rom. pontifices creauit: Imperante apud Constantinopolim Nicephoro:

anno Sal. DCCC. Mansitq; is honor in ea familia annis propè centum. Quos omnes in historia regum Gallorum commemorauimus vt nō iterum sit necesse repetere. Fuere autem hi: Carolus Magnus, Ludouicus pius, Lotharius, Ludouicus II. Carolus Caluus, Ludouic⁹ Balbus, Carolus Crassus, Arnulphus. *Volaterr. lib. 23.*

Horret animus tātæ cladis recordatione, & luctu adhuc tanquā in nouo malo mēis refugit. Urbē totius Orientis amplissimā, in qua Christiana pietas millesimū ac centesimum supra nonagesimumprimū annum floruerat: vbi tot principes Christiani, tanta religio, tot diuorum templa, tot reliquiarū conditæ erant. paucis diebus quā oppugnari cœpta sit, ab immanissimis ac nefariis Turcis captā fuisse: in qua nullę scelerū facies defuerint: nō dignitatis, non sexus, non ætatis habita ratio: stupra cædibus, cædes stupris additæ: ipsa diuorū templa diruta: ipsa ossa Martyrū eanib. suisq; obiecta. Constantinus Imperator dū ad portā trepidus se recipit, fugientium trepidatione oppressus obiit: cuius caput hostis ad ludibriū pilo affixum totis castris gestauerit: redemptor ipse Christus (proh pudor & dedecus nobis æternū) iterum cruci affixus, luto, limoq; vexatus est: eaq; oīa repræsentata, quæ in illū Iudeorū gēs olim impia patrarat. Elogium inde additū cruci, *Hic est Christianorum Deus.* triduū ciuitas vexata, atq; ad arbitriū potentissimi victoris direpta: inde quicquid regij sanguinis mares, foraminaq; illustres superfuere, aut inter epulas prægrauate vino Othomani iussu forde iugulātur, aut victoris libidini (q̃ grauius morte fuerit) reseruantur.

Incidit autem clades hæc in annum Sal. millesimum CCCCLIII. quarto Cal. Iunias: qui dies funestissimus, ac religiosissimus esse nobis semper debeat. Qua in re subeat ea reputatio, à Constantino Magno Helenæ filio constructam urbem esse, Romæ semper æmulam: sub Constantino, qui eiusdem nominis matrem haberet, captâ, Turcarumq; incho ad hanc diem subditam: cum Nicolaus pontifex Romanæ præesset Ecclesiæ, Fridericus Germanis imperaret: nostri interim Veneti cum classem ductu Iacobi Laurerani emisissent ad subitæ oppugnationis nunciû, hostis Turcæ celeritate præuenti, nullam opem lapsis iam rebus afferre potuerunt. Regnatum à Palæologis annos ferè ducentos. *Egnatius.*

Constantinus Manuelis minor natu filius, mortuo sine liberis fratre Ioanne, imperio donatus est. qui immanissimis ac nefariis Turcis Constantinopolim captam & expugnatam urbem diripientibus, ipse ad portam ciuitatis trepidus se recipiens, fugientium trepidatione oppressus, cû tota gente, ac ciuitate sublat⁹ est. Incidit hæc clades in annû Sal. M. CCCCLIII. IIII. Cal. Iun. cû Nicolaus V. pontifex Romanæ præesset Ecclesiæ, & Fridericus III. Germanis imperaret. *Appendix S. Aurelij Victorii.*

De Byzantio.

FVerit & hoc institutæ rei consequens, ut qui Byzantium primi condiderint, quæve urbis tam celebris incrementa à prima eius origine ad ætatem nostram fuerint, & quàm varia fortuna, perstringam: nam si castelli vnius originem diligentias perscrutari non ineptû ducitur, cuius quæso, ingratum esse possit, urbis tam vetustæ
tam

tam amplæ, in qua Imperij Romani maiestas qualiscūq; tot annos viguerit, ortum, casumq; percepisse? Byzantium primo in angustissimo Europæ, Asiæq; eurypo posuere Lacedæmonij Paulania duce. Lygos antea dictum: quod variante deinde fortuna, dum incerti iuris possessio adhuc esset, Atheniensibus, Spartanisq; id sibi certatim vendicantibus, tandem libertatē sibi asserere: & dum neuter populus, tanquam propriam urbem auxiliis iuuat, liberæ cōditionis esse cœpit: per quæ tempora res eorum admodum floruit agro fœcundo, feraciq; inprimis, & mari admodum opportuno, vnde vectigalia, vectigalibusq; eorum augendis piscium vis ingens ad eorum littora deferebatur. Quàm commodè posita esset, oraculi Pythij ambages arguit: nam consulentibus Græcis ubi urbem conderent, data fors exciderat, sedem oppido Cæcorum aduersam quærent, Chalcedonios haud dubie innuens, qui priores in ea loca profecti Megaris, peiora legerant. Pisces etenim ex Euxino, in Propontidem illati, ubi ad Chalcedonense littus incurrēte, territi candicante saxo, quod à vado ad summa pelluceat, aduersum Byzantij promontorium ex ea causa Chrysoceras appellatum, præcipiti petunt agmine. Itaq; omnis captura Byzantij, Chalcedonensibus penuria. primū cum Romanis fœdus aduersus Pseudophilippum à Byzantiis initum est: inde semper forti, fideliq; opera eorum multis variisq; bellis vti sumus, quousq; Seuerus Imperator occupatam à Pescennio Nigro, eo occiso funditus euertit, & in vici formā redegit, agro etiam eorum Perinthiis adiudicato. Fuit autem

Egnatius.

urbis murus Mileſio quadrato lapide, adeò indilcreta laterum ſtructura, vt vna propè muri compages ſpectantibus videri poſſet. In huius ruinis Cōſtantine magnus aquilæ præpeti volatu ex Chalcedone illuc regulares funiculos, terque ac quater inferentis admonitus, urbem ampliore mœnium circuitu conſtruxit, Romæ operibus & nomine etiam æmulam futuram: quam cū variis ſignis, ac monumentis vndiq; conquiſitis ornaffet, ante V. Iduum Maij Doſiparæ Virgini dicauit. Quin & Valens mathematicæ prædictionis conſultiſſimus, annos DCXCVI. potiturâ rerū prædixit, quæ tamen adhuc duret: portus duos habet, quos ductis ytrinque catenis & turribus erectis munitiſſimos reddidit. Illud eſt, quod Dion grauis in primis auctor memorabile prodiderit, ſeptem turres eo artificio fuiſſe conſtructas, vt ſi quis vni inclamaſſet, lapidemve inmiſiſſet: ſonitus ex omnibus redderetur æqualis, ita vt ex ſingulis proprius exaudiretur Et cū multa ad ornatum nouæ urbis conquiſiſſet, Cochlidem inſuper Porphyretici lapidis ex urbe Roma advehendam curauit, cui ſtatuum ſuam & clauum vnum Chriſti redemptoris cruciatu inſignē ſuperimpoſuit, quæ Alexio Comneno viuente corruerit: Palladium etiam ex Illo comportatum. Principes à Conſtantino cum diuerſa fortuna, tum rerum vario ſucceſſu multi præfuere: magna tamen eorum pars ambitioſi, crudeles, auari, & obſcuriſſimi, quodq; grauiffimum ſit, ab orthodoxa fide aut abhorrentes, aut etiam infeſti: donec urbs terræmotibus, incendiis, ſeditionibus inteſtinis obnoxia, quibus alimen-

tum leuitas genti insita præberet: adde etiam quòd principum instabilitate in nefariæ gentis Turcicæ libidinem deciderit: in qua non sine nostro graui dedecore septuagesimū propè annum dominati fuerint. Mahometes primus, inde Pazaites eius filius, & qui nūc omnibus formidolosus Syriæ, Ægyptoq; imminet, Selinus. Et quoniam Turcarum proximè meminimus, quinam illi fuerint, vndeue terrarum profecti, per quos duces eorum aucta res sit, breuibus explicandum est mihi: Tum quia res memorabilis admodum sit, tum quòd diuersa quædam, quam nostri hactenus tradiderūt. & (ni fallor) similia veri proditurus sum: cū alij præter eorum nuda nomina, vix quicquam memoria dignum in multis retulerint.

De Origine Turcarum.

TURCÆ, partim Caspio mari proximi, qui Asiam, Orientemq; vastarunt, Caucaſiq; veteres incolæ, qua parte ad Arctum vergit, partim inter Scythicas gentes relati, & Hunnici sanguinis, qui postea Vngari dicti sunt, existimati: quod ex Græcis auctoribus, & Latinis aliquot colligas: veteres scriptores (quod sciam) de his nihil, præter Melam & Plin. Ille præter nudum Turcarum nomen in Scythiæ relatione nihil aliud addidit. Siue igitur veteres illi à Mela relati, siue recens aliquod genus hominum, eorum certè qui Caspij maris accolæ fuere, tenuissima memorantur primordia, & ut cæterarum gentium planè obscura. nam septingentesimum abhinc annum natali solo relicto, in Persidem atq; Asiam minorem primum impetum fecere: sed nec vnus dux illis, nec certū

Imperium vagi, dispalatiq; , quove cuiq; fors affuit, latrocinantes magis quàm belligerantes prouincias vastarunt. Prima stipendia Basilio Macedone imperante sub Muchumetio Saracenorum principe meruere: quorum præcipuè opera Babylonios, Indosq; ille vicent. Sed peperit his virtus inuidiam: prohibitiq; ad sua redire, indignati primo secedunt: inde vno alteroq; prælio *Tangrolipicis Muchaletij* ducis eorum auspiciis feliciter aduersus Saracenos gesto, rãdem egregiè vincunt, Muchumetiumq; profligatum acie obtruncant: ex quo res Turcica ad Tangrolipicem delata. Is aliis Turcis ad se accersitis Cucumetium nepotem aduersus Arabas, cū paratissimis copiis misit: qui prælio ab his victus, cū à patruo per summum contemptum exceptus esset, eius iracūdiam veritus, ab illo deficit, & *Pañara Chorasminorum* vrbe munitissima sese includit. Tangrolipix interea prælio genti funestissimo in *Medix* finibus cū Romanis *Asani* alterius nepotis ductu confligit. Quo victo & cæso, indignatus ille *Alcimū* fratrem iterum in Romanos misit: qui egregiam victoriam capto *Liparite Græcorum* duce, & cæsis etiam *Iberis Romanorum* sociis retulit: sed cū *Liparitem* primum, mox & dona a principe missa facile Turca reddidisset, nec præstaret Romani quod promiserant, ingentibus copiis accinctus Tangrolipix *Asiam* omnem ad *Euxinum* mare aut vastat, aut subigit. Variatum deinde in genere factionibus exortis ad Gallorum vsq; memorabilem illam expeditionem, qua fracti ab his sæpius, magna etiam Imperij parte mulctati sunt, donec *Orhomanus* ab hoc *Seli-*

no, qui rerum nunc potitur, nonus, veterē gentis gloriam asserere ausus est. Is obscuro loco & parentibus agrariis natus, virtute ac calliditate singulari, conflata per seditionem manu. circumferre Turcica cœpit arma, in suæ gentis homines non minus infestus, quàm in nostros. Paulatimq; rerum successu, & imperandi libidine inflammatus, castellum quod Othomanum de suo nomine appellari voluit, cepit: distabat id à Pruzia Trapezuntem versus, itinere dierum sex. Agebatur autem annus Salutis nostræ millesimus trecētesimus, præeratq; in Barionæ sede Bonifacius octauus, circa exitum Michaelis Palæologi & Andronici nepotis initia: quo tempore Germanis Albertus imperabat. Othomanus igitur his auspiciis intra octo & viginti annos, quibus rerū potitus est, incredibile dictū quantum rem suam auxerit: magnam certē Bithyniæ partem breui subegit, oppidaq; ad Euxinum posita non pauca cepit: qui moriens Orchani filio regnū per manus tradidit. Sed quo dissidio Græcorum Cantacuzeno & Palæologis contendentibus, adeo res Othomana creuit, ut Prusiā Græcis ademerit: & dum Cantacuzeno magis quàm Palæologis fauet, primus in Europā ab eo accersitus traiecit. Caramanū etiam, perfidia in iūm vsus, cuius filiam in uxorem duxerat, interfecto eius filio adolescente, non exigua principatus parte exiit. Qui post viginti secundum Imperij annū, Amuricem filium hæredem reliquit. Is autem, paternamq; felicitatem æmulatus, in Caramanū aum paternum non minùs infestus, quàm pater fuit, mox ab Imperatore Palæologo solici-

tatus in Bulgaros, fratremque Peloponnessi principem, qui bellum mouerant, duodecim Turcarum millibus in Europam transportatis, egregiè Bulgaros, hostesque Imperatoris vltus est. hinc Europeis opibus illectus, dum vlcisci imperij hostes simulat, vsus Genuensium nauibus, Hellespontum ad Abydum superat, Callipolimq; cum aliis oppidis occupat. Is fuit annus millesimus trecentessimus sexagesimuster-
tius: nec multò post Seruiam, Bulgariamq; ingressus, cum Adrianopolim prius occupasset, occurrètes sibi cum paratissimis eoptis hostes, ingenti caede profligat, Lazaro Seruix principe in acie cæso: sed mox à seruo in domini vindictam Ammurates occiditur, cum annos viginti tres imperium tenuisset, Pazaite & Solimano liberis supersticibus. ¶ Pazaites interfecto per insidias fratre, patris mortem vlturus, Mat-
cra Craieucium Bulgarorum principem prælio superat, & interficit: inde magnam Bulgariæ partem sibi subiecit: nec tanto rerum successu quietus, Bosnam, Croatiam, vltioresque Illyrici partes vastat. Constantinopolim annos octo obsidet: facileq; obsessam iam tunc expugnasset, nisi Vngarorum, Gallorumq; aduentum formidans, quibus ad Nicopolim occurrit, memorabili prælio nostris superasset, cæsis, captisq; magna ex parte Gallorū ducibus, in primis Ioanne Burgundix duce, & Sigismundo Vngariæ tunc rege tumultuaria pugna fuso: qui facile in hostis potestatem venisset, nisi Venetæ classis occursum seruatis è fuga esset: cui tum Thomas Mocenicus, qui postea Michaeli Steno successit, præerat. inde ad Constantinopolitanam

ranam obsidionem spei plenus regrediēs, cū
 eam biennio obsessam tenuisset, trepidissimis
 Tamberlanis Scythæ nuntijs, qui infinita penē
 multitudine Turcarum terras inuaserat, exci-
 tus, illi ad Stellam montem cōgreditur, in Ga-
 latiz, Bithyniæque confinio. Cæsa sunt in ea
 acie Turcarum ducenta millia, viuis ipse Pa-
 zaites in hostis potestatem venit, qui auris ca-
 tenis caueæ vinctus ad mortem vsque à Tam-
 berlane circumductus est. Incidit hæc clades
 Turcis in annum millesimum trecentesium
 nonagesimū septimū salutis nostræ, Bonifacio
 nono Pōrifce Romano ¶ Huic duo fuere libe-
 ri mares, *Orchanes*, quē alij *Calepinum*, & Maho-
 metes, quem nostri Moysen magno, vti video,
 errore dicunt. ¶ Orchane intra biennium per
 insidias à fratre interfecto, *Mahometes* rem Tur-
 carum solus occupat: qui Turcia auito regno
 Asiæ recepto per Tamberlanis interitum, Bul-
 garos & Valachos prædis & cladibus affli-
 git. Hadrianopoliq; recepta, regiam ibi sedem sta-
 tuit. Ipso post annos septem & decem mortuo.
 Ammurates filius regnum inīit, Ioanne XXIII.
 Barionæ sedem tenente: hic maiorem gloriam
 non solum æquauit, verū etiam longe supera-
 uit. Prima illi expeditio in Mysorum principē,
 qui nunc Seruij dicuntur, fuit: de quibus Sco-
 piam & Nouemontum post longam obsidio-
 nem cepit. Duos Regali filios captos oculis pri-
 uat: postea sororem corū vxorem sibi adsciscit,
 restitutoq; per has nuptias Nouemonto, in Va-
 lachos, Vngaros, & Germanos incursiones gra-
 ues facit: inde in Epeirum deflectens Croiam
 expugnat. Venetorum arma in se sollicitat,

Thessalonica his per vim adempta: Interim vana ab Vngaris ingenti pugna victus, induciisq; ab his decennialibus impetratis, iterum ab iisdem Vngaris præter iurisiurandi fidem Eugenij pontificis horratu bello petitur: quos duplici prælio ducum nostrorū discordia & ambitione vicit: in altero ad Varnam Ladislaus rex Poloniae, & Iulianus Cardinalis obiere: in altero ad Basila victus Hunniades, cæsiq; principes Vngari non pauci præter gregarium militē, qui ad internecionē occubuit. Nec moratus Peloponnesum fratrum discordia iniuriæ obnoxiam in ditionem redegit. exinde reputās animo regni molestias, & fortunæ inconstantiam animo agitant, in Asiam abiit solitariam vitam secutus: & Mahometi filio cura rerum demandata sub Calibasse tutela, quam non multò post repetere suusus (atas enim filij nō satis idonea rei administrandæ adhuc videbatur) Epeirum ingenti exercitu reperit (defecerat enim ferè vniuersa Scanderbecchio auctore) & Croia frustra per aliquot menses oppugnata, mœrore animi obiit, cū annos quatuor & triginta regnasset. Longum esset, si Mahometis eius filij res gestas explicem: quæ quantæ fuerint, nouum Othomanicæ familiæ Magni cognomentum ab eo quæsitum, & in hæredes iam transmissum arguat. Is enim duo Christianorum imperia Constantinopolitanum, & Trapezuntium subuertit, regna duodecim nobis ademit, ducentas vrbes Christianam pietatem secutas cepit: & in his Chalcidem insulam armis, & Scodrā deditio-
ne Venetis extorsit: bellum maritimū per multos annos cum maioribus nostris gessit. Caphā
Pon-
ti-

Ponticam urbem expugnauit. Rhodum insulã
frustrã tentauit, Italix capto Hydrũte, arma in-
tulit, & dum plusquam ciuile bellum in maio-
rem filium meditatur, cũ annum vnum & tri-
ginta prafuisset, obiit anno Salutis nostræ mil-
lesimo quadringentesimo octogesimo primo,
quinto Non. Maij. ¶ Quo mortuo res Turcica
ciuilibus armis aliquandiu iactata est. Sed mi-
nore fratre victo & fugato, solus imperium *Pa-
zaites* obtinuit, qui Valachix castella quædam
cũ expugnasset, inde in Sultatum Ægyptiũ
copias eduxit, à quo sæpe victi Turcæ, tandẽ pa-
cem, foedusq; iniere. Cæterum cũ otij appe-
tentior à natura videretur, nec tamen per suorũ
hominum ferociam feriari à re bellica posset,
paratis terra mariq; ingentibus copiis anno M.
CCCCXCII. Cerauniorum montium accolæ
inuadit: tractumq; illum liberarum semper ad
eam diem gentiũ Turcicę seruituti subdit: inde
septimo post anno terribili classis apparatu Ve-
netis Methonem, Naupactumq; , mox inde &
Dyrrhachium adimit. Quin & in Foroiulien-
si agro trepidatum, Turcis foedẽ terram eam ma-
gno nostrorum damno vastantibus. Nec multo
post pax secuta Andree Gritti patricij clarissi-
mi opera, postquam non diu superstes Pazaites
fuit regno à *Selino* filio pulsus, qui rerum nunc
potitur, ex quo annos fermẽ XXX. impe-
ritasset. *Egnarij lib. 2. finis.*

HISTORIAE ANTIQVAE LIBER VI.

DE IMPERATORIBVS FRAN-
cis & Germanis, à Carolo Magno ad
Rodolphum II.

CAROLVS I SEV MAGNVS.

ENTVM iam est mihi ad ter-
tium, atq; vltimū institutz cō-
mentationis librum: quæ mihi
vt laboris & operæ minus, ita
certè multò plus voluptatis al-
latura sit. Nam & à continuo
Imperij cladibus tantisper auertitur animus,
dum latiora persequor: & hi mihi principes
posthac erunt referendi, quorū res gestæ, & do-
mi forisq; fœlicitas in plerisq; tanta est, vt ve-
terum Romanorum gloriam non pauci ex his
æquent: certè recentiorum memoriam, eorum
videlicet qui supra millesimū annum à me re-
petiti sunt, adeo obscurant, vt iniquissimè pro-
pemodum faciat, si quis hosce illis conferat.
Nam, vt in plerisq; sordes, & generis pudendā
originem sileam, quotus eorum, quæso, fuit, qui
aut augendæ Reipub. studuerit? aut auaritiā nō
flagrari? aut sœuitia in suos, in externos perfu-
dia infamis non vixerit? adde veræ pietatis in
hisce contemptum, tot hæreses ab illis, aut per
summum scēlus excogitatas, aut ad insaniam
usque ad pontificum Romanorum exilia & cē-
dem

dem pertinaciter assertas : accessit odium plus
quàm hostile in Latinum nomen. Quid dicam
quoties insultum sit Romanis pontificibus ?
Quoties eorum violata maiestas ? Nam schisma
tis crimen eò grauius existimari debet, quò &
concordiam nostrorum pontificum sæpius ex-
petiére, & expetitam pari leuitate reiecére: do-
nec paulatim vetere labète disciplina. req; ma-
gis ac magis in lapsum prona, tum demum in
præceptis nostris temporibus acta, imperiũ tan-
ta indole partum, & auctum ad Turcas transi-
erit : quo factum est, vt gens olim in terris in-
geniorum acumine, tot artium solertia, tanto
rerum vsu celeberrima: addo, legibus, institutis
domesticis, eloquentiæ studio, & tot vrbibus
ac coloniis per orbem deductis frequentia &
amplitudine optimè de humano genere meri-
ta, nunc aris, focusq; patriis expulsa, inops, e-
gensq; alienæ opis, aut erret profuga, aut im-
manium Barbarorum iugo subiecta, seruiat, v-
ti iam in ipsa Græcia quæramus Græciã. Quod
si verum est, fruges & arbores pro soli, terra-
rumque ingenio mutari, & de cœlo mortales
quod hauriant, naturam & mores induere: si-
mile veri certè videri possit, Thraciam illam
feritatem, & Bithynicam barbariem (quando
hæc loca recentiores Græci tenuere) esse ab his
haustam : & alioqui Thraces homines & Phry-
ges, & (quod præcipuè pudeat) Macedonum
Cappadocumque mancipia rerum potiti sunt:
ne aliquot Isauricæ gentis ingeram, qui tam-
etsi vsu, consuetudineque Græcam linguam
imbiberant, patrios tamen mores, qui-
bus innutriti fuerant, retinerent : vnde illis

fortasse cuncta perdendi libido, tanquam non propria tuentibus, & Romani nominis, Latiniq; contemptus ac odium, quod à principibus suis acceptū semigræci homines, nec quicquam auitæ indolis ac prudentiæ redolentes, si linguam vestitumq; demas, in posteros transmissere. Siquidem diuinitus à Platone dictum, quales essent principes, tales ferè esse eorum, q his obediant, mores. Cæterum querelæ, ne tum quidem gratæ futuræ, cū necessariæ essent, certè ab his nostris libris absint. Quibus id tantum agimus, vti rem obscuram, ac propè obsoletam illustremus: & variis monumentis traditam, nec Græcis, Latinisque hominibus satis exploratam, breui hoc volumine complectamur. Sumemus igitur auspiciū Diis fauentibus à Carolo Francorum rege, cui res egregiæ gestæ Magni cognomentū iure peperere. *Ioan. Baptista Egnarij, Romanorum Principum Liber III.*

*De Pipini & Carolorum genere ac
gestis.*

Pipinus itaque rex anno DCCLI. secundam inter Francos incepit progeniem. De qua pauca dicendū, initio à maioribus sumpto. Genus siquidem à regibus Francorū iactant. Ambertus em̃ vir magnus, ex Hiltide Clotarij VIII. regis filia Herchenoaldum genuit, patrem Pipini, qui Grimoaldum suscepit, patrem alterius Herchenoaldi. Ex quo natus alter Pipinus cognomento Breuis, è staturæ breuitate. Hic igitur Maiordomus sub Theodorico III. fuit. Rebus in Germania fœliciter gestis belli gloria floruit. Excedens Carolum Martellū & Carolo

solomanum filios hæredes dimisit. Martellus officio paterno succedens in Aula regia res gessit item præclaras, Leone III. siquidē Imper. anno DCCXVIII. Sequana trāsmisso aduersus Aurelianos mouēs vno impetu hostes fudit: Rhennū deinde traiciens Saxones, Alemanos, Sueuos, Bauaros, regno Frācorū adiecit: Saracenos ab Eudone duce in Aquitaniam vocatos apud Turonū memorabili clade adflixit, 385. millib. partim cæsis partim fugatis. Post itē aliquantulum tēporis Amorreū alterum eorū regē ex Hispania (suppetias Athimo apud Narbonē obfeso ferentē) cū toto exercitu trucidauit. Hinc Gothos qui Hispaniā citeriorē & Galliæ partē trecentos iam annos turbabāt, deleuit, præter paucos, q̄ ad Barcinonensīū opē & loca confugere. Expulsis igitur exteris nationibus, Galliā oēm Francorū regno subiecit, & paulò pōst mortuo Theodorico rege, vt Childericus eius Germanus ei succederet, curauit. Decessit ex morbo in Gallia Catelo Magno & Pipino liberis superstibus: quorum alter vt in Bauaria, Alamania & Metensi. Pipinus aut vt in Burgundia, Frācia & Aquitania dominarētur, mandauit. Carolomanus Romā petiit, & Zacharia Pontifice salutato, in Cœnobio Casinensi in Italia Monachum egit. ¶ *Pipinum* verò alterum filiū de quo nūc agitamus, Franci (adhortante eodem Pontifice) deiccto ob ignauiam Chilperico, regem creauerunt. Anno Sal. 731. Hic igitur Stephano II. Pontifici ab Aristulpho Longobardorum rege oppresso, & in Galliam fugienti suppetias tulit; bisq; traiectis Alpibus in Italiam cum exercitu properans Aristulphū coegit, rebus primū

à Pontifice repetitis, deinde Exarchatu Raen-
 nate: & quicquid ferè in Italia ceperat Petri Ca-
 thedræ cedere, frustra tunc reclamante Impera-
 toris Protospatario. Inde postquam in Galliam
 reuertit, Taxillum Bauariæ ducem sibi subiecit.
 Cum Aquitanis VIII. annos decertauit, Man-
 fredo primo ptalio in fidem accepto, quem po-
 stea rebellantem Carolus filius domuit. ¶ Mo-
 riens duos omnino filios reliquit, Caroloma-
 num, & Carolū cui postea Magno cognomen-
 tum fuit. Huius igitur prima militia post obitū
 patris contra Aquitanorum regem Hirnuldum
 fuit: quem in ditionē accepit. Accersitus in
 Italiam ab Adriano Pōtifice contra Longobar-
 dos (Desiderio eorū rege per obsidionē Papiz
 in potestatem recepto) eos ex Italia annos ferè
 CCIII. possessa eiecit. Inde domum reuersus
 bellum Saxonum, quod annos ferè XXXIII.
 cum Francis durauerat, quamuis interpolatū,
 prosequitur quibus tandem sub iugum missis
 eam omnem gentem ad Christi cultum rede-
 git. Post hæc aduersus Aigolandum Saracenū,
 Hispanosq; malè de Christo (ob Arianam sectā
 sentientes) expeditionē sumēs breui tempore
 subiugatos, Panpilone Cæsaraugusta, quibus-
 dāve aliis oppidis expugnatis, rectè sentire
 coegit. Redētem in Galliam Vascones qui in
 insidiis erant adorti, clade adfecerunt, Rolan-
 do cum parte militum cæso. Eam expeditionē
 sicut & reliqua gesta Caroli Turpinus præsul
 Remensis (qui rebus interfuit) scripta tradidit:
 ubi catalogum procerum qui eum sunt comi-
 tati, hunc fere enumerat: Rolandus Comes Ce-
 nomanensis ex Millone & Berta Caroli sorore
 genitus

genitus cum IV. millibus bellatorū: Oliuerius, Comes Gebennēsis filius Rainerij cum tribus millibus: Arastagnus Dux Britonum cum VII. mil. Eugeleus Dux Aquitanie: Gauferus Dux Burdegalensis: Gundebaldus Phrisiæ, Gellius Comes Nannetensis: Ranaldus de Bellauda, Naamā dux Bauariæ: Origeus dux Daciæ: Lambertus princeps Bituricensis: Samson Dux Burgundionum: Garinus dux Lotharingiæ: Cōstan-
tinus præfectus Romanus. Testatur quoq; Turpinus ingentē fuisse exercitū magnumq; tel-
luris spatium duorum ferē iter dierum ample-
xum. De his multa posteris fabulosa sunt tradi-
ta. Veritas tamen, vt & viribus & corporū pro-
ceritate cæteris mortalibus præstiterit. Italiam
postea Carolus rursus repetens Beneuentano-
rum (qui duce Araisio in Romanum pont. bel-
lum parabant) tumultus compressit. Taxillonē
Bauariæ ducem impellente vxore (quæ filia De-
siderij fuerat) res nouas molientem, sola lega-
tione sedauit: acceptis etiam obsidibus. Hun-
nos (qui Pannoniam diu occupauerant) pluri-
mis vtrinq; acceptis incommodis tandem cla-
de maxima adfecit: amplissimisq; deinde spo-
liis onustus in Galliam reuertēs, Gottifredum
(Normannorum ducem, Francorum socios vo-
xantem) in potestatē redegit. Leonem III. pon-
tif. à Romanis expulsū ac eius auxilium im-
plorantem, per legatos, confestim: deinde, per
se, tertio veniens in Italiam compressa seditione
ac repulsis inimicis restituit. Pro quibus me-
ritis ab ipso Imperator primum consalutatus:
& nomen quod annos ferē CCCXXX. cessauerat
Occidenti, restituit. Domum postremo repe-

tens non minore dignitate otium gessit, artes liberales magnoperè colendo. Quarum studiū Parisij primus instituit: Tum sacra loca exadificando, inter quæ XXIV. Cœnobia in antiqua Chronica nominata comperit: Tum nobile illud templum S. Martini Aquisgrani, vbi etiam ex pleuresi decessit, Anno ætatis LXXII. Impij XIV. Sal. DCCCCXV. Liberos VI. genuit: Cotrudem, Bertam, Gillam fœminas. Mares verò Ludouicum, Carolum, ac ex concubina Pipinū quem Hadrianus Pontif. Romæ de sacro fonte leuauit. E quibus tantum superstes Ludouicus, ac impij successor fuit. Bernardum verò ex Pipino filio nepotem Italiæ regem creauit. Traditur Carolus omnia quæ pater Pipinus Pontifici dederat, probasse. Est & auctor Iacobus de Voragine, cum auxilio Genuensium instructa contra Saracenos Classe profectum Hierosolymam recuperasse, cui minimè cæteri adstipulantur: quòd etiam Florentiam ædificiis restituerit, nullus est idoneus auctor. Illud sanè inter omnes constat, cum Imp. Constantinopolitano de impij diuisione conuenisse, Venetisque legibus propriis vti perpississe. Traditur & in victu delicatior fuisse, venationis etiam quadantenus studiosus, corpore procero viribusque vastis præter humanam consuetudinem: omnes cum fatetur fuisse Presbyterū ob ingentia erga religionem merita, ac misericordiam in pauperes apud Aquisgranum, itemq; Parisium, pro sancto (quamuis in catalogum non relatum) venerantur. *Volaterra-*

nus lib. 3.

De

De Carolo Magno.

IRene Constantini matre Byzanti; rerum po-
tente, cum imperij Romani maiestas omnia
sibi Barbaris vendicetibus obsolueret, nec in
foemina, quamvis alta indolis, inesse præsidiij
multum videretur, Leo pontifex scito Romani
populi cleriq; rogatu Carolum Francorum re-
gem, ob egregia in Christianum nomen, & Ro-
manam sedem merita, Romanorū Imperatorē
primus appellat, inunctumq; cum Pipino filio
Augustum consecrat, anno ex quo in Italia im-
perari desitum post Augustuli interitum trecē-
tesimo ac trigesimo, salutis nostræ octingente-
simo, regni verò eius, ex quo Francis præsuerat
trigesimotertio : dies tantæ rei Iduum Decem-
brium delectus. Subsecutaq; mox pop. Rom.
acclamatio : Carolo Augusto magno & pacifi-
co vita & victoria. Huic Pipinus pater fuit, qui
primus Christianissimi cognomētum tulit, ob
navatam Romano pontifici aduersus Lango-
bardos egregiam operam. Carolus autem pa-
ternæ virtutis æmulus, sub regni initia bello
defunctus Aquitanico, Italiam, Adriani ponti-
ficis adhortationem secutus, ingreditur. Lango-
bardorum regnum capto eorum rege Deside-
rio, Francico nomini subigit. Saxones sæpius
rebellantes tricennali tandem bello vincit : &
quod ab initio semper egerat, vera pietate im-
buit. Saracenos Hispaniam ferè omnem vastan-
tes intra Bætiæ angulum compellit : & præsidiis
Pomperopoli, ac Casaraugustæ impositis,
dum in Franciam redit, Vasconū infidias pas-
sus, non paucos ex suis, & in his fortissimum
quemq; amittit. Sclauos, Danos, & Bavarios
Egnatius.

tumultuantes in ditionem suam redigit. Iterū Italiam ingressus ut Romanæ ecclesiæ patrociniū semel receptum constanter tueretur, Beneventanorum ducem Aragisum, Langobardorum reliquias adhuc fouentem, ad officium cogit Hunnicum bellum octauo post anno felicissimè conficit: cum eorū regiam, quæ Rhingus appellabatur, expugnasset, & thesauros opulentissimæ omnium gentis asportasset. Inde tertio in Italiam contendens, pontificis Leonis iniuriam ulturus, simul & eius causam cogniturus, omnia ex sententia componit. Vnde illi post ingentia merita Imperatoria maiestas & posteris quasita. Quare compositis Italiæ rebus, cum nihil grauius in Langobardos statuisset, quàm ut æquo cum Italis iure viuerent, & partito imperio cum Irene, in quo disertè cautum ut Veneri suis vterentur legibus, & bello pacē neutrius censerentur iuris, in Gallias redit, filioq; Ludouico consorte imperij declarato. tandem moritur Aquisgrani V. Calen Februarij, ætatis anno septuagesimo primo, regni quadragesimo septimo, post Langobardos debellatos quadragesimo tertio: ex quo verò Augustus à Leone pontifice dictus est, XIV. Fuit in hoc principe, quod incredibile multis videatur, pacis, belliq; par studium, insignis pietas, beneficentia singularis, humanitas quanta in superiorum principum nullo: in rebus bellicis maiore virtus, an felicitas extiterit, nescias: nullus certe ferociores gentes debellauit, nemo cællatis signis sapius dimicauit, nemo bonarum artium studia indulgentius fouit: ipse Parisiense gymnasium, & Papiense viris vndiq; doctissi-

doctissimis accersitis instituit: templa diuis erexit: veræ religionis obseruator etiam in minimis fuit. Iniurias illatas ciuili animo tulit, in hostes rarò acerbius sauiit. Italicæ gloriæ ita studuit, & quieti, vt præter Florentiam urbē instauraram, classes quoq; paratas habuerit, quibus Maurorum populationes arceret. His meritis ad hæc vsq; tempora à multis vt cœlitum vnus colitur. Eius monimenti elogium huiusmodi fuisse traditur: *Caroli Magni Christianissimi Romanorum Imperatoris corpus hoc conditum est sepulchro.* Egnatius.

Carolus Pipini Francorū regis filius, huius nominis primus, primus item Christianissimus vocatus, à Leone pont. Romanorum primus Imperator, ob egregia in Christianum nomen merita, factus est. Sub regni initia Aquitanico bello liberatus, deinde Italiam ingressus, Longobardos Francis, capto eorum rege Desiderio, subigit. Saxones sæpius rebellantes, tricennali bello vicit: & q̃ initio semper fecerat, vera pietate imbuit. Saracenos ex Hispania, pellit. Sclauos, Danos & Boemos, in ditionem suam redigit. Italiam iterum ingressus Beneuentanorū, qui in Rom. pont. bellum parabant, tumultus compescuit. Leonem Pont. a Romanis expulsum ac eius auxilium implorantem, restituit. Hunnicū bellum confecit. Vnde illi post ingentia facinora Magni cognomen datū. Vndiq; sic parata pace, in Gallias redit, filioq; Ludouico impetij consorte declarato, morbis & senio confectus, moritur Aquisgrani V. Cal. Feb. anno ætatis 71. imperij Rom. XIII. Sal. 815. Triapublica gymnasia instituit ad propagandam &

conseruandam doctrinā Christianæ religionis, vtpote Bononię, Lutetiæ Parisiorum, in Galliis, & Papiæ, vritis vndiq; doctissimis accersitis. In Germania multa monasteria erexit in vsum iuuentutis instituendę, scholarum loco. Synodos quinq; p̄ statu ecclesiastico celebrauit. A multis, vt cœlitum vnus, colitur: *Epitome adiecta S. Aurel. Victori.*

LVDOVICVS I. seu PIVS
E. CAROLI MAGNI, & DE DO-
nationibus vrbis Romę variarum Prouincia-
rum & Exarchatus ab eodem, & à Pi-
pino & Carolo, patre & auo Epi-
scopis Romanis factis.

LVDOVICVS (cognomēto Pi-
 us) accepto de patris morte nun-
 cio, extemplo venit Aquisgranū,
 vbi Leonis Imperatoris Græci le-
 gatione audita fœdus cum eo re-
 nouauit. Bernardum Italiæ regem primò quidē
 probauit, mox vbi comperit imperiū adfecta-
 re, captum securi percussit, eius fautoribus (in-
 ter quos præsules multi fuere) diuersis in locis
 exilio mulctatis. Quatuor suscepit omnino li-
 beros, quorum natu maiorem Lotarium in Ber-
 nardi locum suffecit. Pīpinum, Aquitaniæ, Lu-
 douicum, Bauariæ: Carolum verò cognomento
 Caluum ex alia vxore susceptum, Franciæ Bur-
 gundiæq; reges constituit: a quibus multa de-
 inde incommoda passus & in carcerē coiectus.
 est.

est. Deniq; post annū ab eisdem in dignitatem
pristinā restitutus. Quæ omnia ciuilitè tulisse
& cū illis clementer egisse postea fertur: Ste-
phanū 1111. Pont. Galliā petentem magna po-
pulorum celebritate spectatum properantium,
magnificè excepit: à quo mox Diadema apud
ciuitatem Aurelianensem accepit. Conuersus
deinde ad bella, Viomarcum Tyrannum (Britan-
niæ regnum occupantem) in prælio obtrunca-
uit. Bulgaros Pannoniam inuadentes repulit
ac petentibus pacem dedit. Michaëlis impe-
ratoris græci legatos de imaginibus referentes
ad Romanum Pont. reiecit. Ab eisdem lega-
tis libros Dionysij Ariopagitæ in latinum ser-
monem conuersos ei adlatos (vt auctores sunt
Landolphus de Columna & qui ante eum de
rebus Francorum scripsit, Eginardus) templo
illius dicauit. De pietate ipsius in Ro. Pon. mul-
ta Bibliothecarius refert. Ciuitates quas ei do-
no dedit, enumerat. Ego quoq; ex autographo
vetustissimi libri (quod in Bibliotheca Vaticana ho-
die continetur: vbi eius enarratur donatio) a-
pographum excerpssi. IN NOMINE domini dei
omnipotentis patris & Fil. & Sp. S. Ego Ludoui-
cus Imperator concedo tibi beato Petro prin-
cipi Apostolorum: & per te vicario tuo Domi-
no Paschali summo Pont. successoribusq; eius
in perpetuum ciuitatem Romanam cum sua iu-
risdictione omnibusque circa terris, ciuitatib⁹
portibus ac maritimis locis Hettruriæ: in ea de-
nique mediterranea Urbem veterem, Balneo
regium, Viterbiuni, Soanam, Populoniam, Ro-
sellas, Perusium, Maturanum, Sutrium, Nepe.
Versus Campaniam, Ananiam, Signiam, Fe-
Volaterranus

rentinum, Alatrum, Patricur, Frusino-
 cum omnibus circa oppidis & vicis. Necnon
 Exarchatum Ravennæ integrum (sicuti piz re-
 cordationis Carolus pater & item Pipinus a-
 uus noster beato Petro dudum concessere) vi-
 delicet Ravennam, Bonium, Aemiliam, Forum
 populi, Forumliuij, Fauentiam, Imolam, Bo-
 noniam, Ferrariam, Comachum, Andriam,
 Ceruiam. In Marchia, Pisaurum, Fanum, Se-
 nogalliam, Anconam, Auxinum, Numanam,
 Esium, Forum Sempronij, Feretrum, Vrbium,
 territorium Valnense, Callium, Luceolos, Eu-
 gubium. In Campania Soram, Aquinum, Ar-
 pinum, Theanum, Capuam, Patrimonia quo-
 que ad nostram pertinentia ditionem. Bene-
 uentanum, Salernitanum, Calabriae inferior-
 ris & superioris ac Neapolitanum Ducatum:
 insuper Spoletinum, Tuder, Otriculum, Na-
 miam: reliquaque eius ditionis. Insulas quo-
 que inferi maris Corsicam, Sardiniam, Siciliam;
 Quæ omnia piz memoriæ Pipinus auus, dein-
 de Carolus Imperator genitor noster, per A-
 rtherium & Mainardum Abbates: (ad hoc spon-
 te missos) Beato Petro eiusque successoribus
 scripto concesserunt: Nos item probamus at-
 que concedimus. Præterea summi Pontificis
 deligendi Romano consilio potestatem esse vo-
 lumus: modo sine discordia fiat, ac post con-
 secrationem, legati ad nos successoresque no-
 stros reges Francorum (conciliandæ charita-
 tis & amicitia causa) mittantur, sicut tempori-
 bus Domini Caroli atavi, & Pipini aui: &
 postremo Caroli genitoris nostri mos fuit. Hæc
 igitur nostram voluntatem scripto ac iureiu-
 rando

rando firmamus, & per Legatum S. R. E. Theodorum Domino Paschali misimus, manuq; propria me subscripsi. Ego LVDOVICVS. Subscripsere quoque tres eius filij: Episcopi x. Abbates viii. Comites xv. Bibliothecarius, Mansionarius, Hostiariusq; vnus. Insequēte deinde tempore Otho imperator apud eundem librū sub Io xii. in hac se subscripsit. Ego Otho Imperator pro animæ nostrę filique ac parentum nostrorum salute hac omnia supra acta, Tibi beate Petre, successorib;que tuis libenter concedo: subscribereque episcopi x. Abbates duo Comites v. optimates viii. anno Sal. D. cccc. lxxi. Indicti. v. Sub Henrico autem subscribere Episcopi xiiii. Abbates iiii. Duces iiii. Comites viii. Optimates viii. Hac igitur quę de Ludouici donatione comperi in vetusto codice iam à concessu patrum aduiso (quonulum hodie potius testimonium habemus) Ludouicus reliquam sibi præterea quę dedit reseruauit Erhuriam. Decessit anno imperij xxv. eodem fermē mense quo & Michael Græcus imper. sub Gregorio iiii. *Volaterranus libro tertio.*

IAm vti Catolo patri res egregiæ domi; foris-
que gestæ Magni cognomentum peperēre,
sic Ludouico facilitas, ac clementia, religionis-
que summum studiū, Pij tertio ad hoc zui de-
dit. Qui sub patris mortem Aquisgranū ex A-
quitania cōtendens, diuersarum primò gentiū
legationes audiit, inde Vadicum bellum ex sen-
tentia conficit, nec multò post Bernardum ex
Pipino filio nepotem in Italia res nouas molien-
tem capitali pœna afficit: in antiquitas rerum o

nouarum autores mitius adun: inclusi cœnobiiis vita donantur: & cùm Britones, reliquosque pacis turbatores compressisset, à filiis tribus captus, tanquam in Carolum natu minimū propensior esset, Imperium eiurare cogitur: sed cumultuante optimo quoque restitutus pristinae dignitati, non multò post partito Imperio decessit Moguntie, cùm imperasset annis viginti septem, vixisset L X I I I. Hic Stephanum Romanum pontificem magna Gallorum frequentia exceptum, & cruce magni ponderis donatum à se dimisit. Quin & Paschali ius eligendorum præsulum remisit, sanxitque vt sacri ordinis homines à gemmis, cultioreque vestitu temperarent. Quid facturus pietissimus Imperator, si luxum nostri temporis aduerteret? *Egnatius.*

Ludouicus Caroli Mag. filius, à pietatis religionisque studio Pius cognominatus, audita patris morte, Aquilgranum venit, vbi legatione Leonis, Græci imperatoris, audita, sœdus cum eo renouat. Dacicum bellum ex sententia conficit. Bernardum Pipini nepotem Italiae regem imperium affectatē securi percutit: eius fautoribus, inter quos multi præsules fuere, diuersis in locis exilio mulctatis, Britones & Bulgarios pacis turbatores compressit. Stephanum I I I I. Pontificem Galliam petentem, magnificè excepit. à quo mox vnctus & imperiali diademate insignitus est apud Aurelianos. Michaelis Imperatoris Constant. legatos de imaginibus referentes ad Rom. pontificem relicit, Quatuor suscepit liberos. Lotharium Italiae in Bernardi locum suffecit. Pipinum Aquitaniae, Ludouicum

cum Bauariæ, Carolum Caluum ex Iudith vxore, Franciæ Burgundiæque reges constituit, à quibus tamen postea multa incommoda passus, Sueffione ad Medardum in carcere detentus est piissimus pater ab ingratis filiis. At post annum pristina restitutus dignitati, omnia ciuilitè tulit, & cum iis clementer egit. Decessit Moguntia anno imperij xvi. cùm vixisset annos Lxiiii. Paschali Pont. Rom. ius eligendorum præfulum remisit, sanxitque, vt ecclesiarum ministri à gemmis cultioreq; vestitu temperarent. *Appendix S. Aurel. Victoris.*

LOTHARIUS.

LOTHARIUS post mortem parentis, cū fratribus de imperio dimicans, in hanc cum eis (operâ Sergij pontificis pacificatoris) concordiam venit: vt Carolus Galliâ: Ludouicus Germaniâ teneret: Reliqua sibi imperiali nomine atq; auctoritate cederent. Tres suscepit liberos, Ludouicū, Carolū & Lothariū. Huic vltimo ea pars obtigit, quæ inter Austrasiam & prouinciam sita, de suo postea nomine Lotharingia dicta est. Post hæc cū orbi annos xv. præfuisset, relicta Ludouico rerū cura (quæ quinquennio antea Imperij consortem elegerat) sese imperio abdicauit: & in Cœnobio monachum egit. *Volaterranus lib. 3.*

Tres superstites liberi Ludouico fuere: Lotharius natus maximus, præter Italiæ regnum Narbonensem Galliam & Imperij decus assequitur. Carolo Gallia omnis citra Mosam data: Ludouicum Germani regem sortiti: sed

non diu mansit fratrum concordia. Violatus (credo) ab his pater tanti sceleris pœnas exposcebat: quippe qui ardentibus animis inter se, dum paternam Imperij diuisionem æquo animo non ferunt, infestis signis cōcurrere ad Fontanicum Altissiodorensis agri vicum: qua acie tot Gallorum millia vtrunque cecidēre, vt conuulsæ propè Imperij vires sint: victus tamen Lotharius, & Ludouicus à Carolo: & cū bellum iterum repararent, iterum fusi pacem petiere. Quæ his propè conditionibus data, vt Imperij titulo, Lotharius cum Italia & Narbonensi Gallia frueretur, Ludouicus Germaniam possideret, Carolus Francis à Mosa ad Oceanum præesset; addita & ea Galliæ pars, quæ Scaldē inter & Rhenum iacet: ea nunc Lotharingia est. Ipse cū Ludouicum filium regni consortem adsciuisset, & Imperij socium declarasset, x.v. post anno monasticam vitam secutus est, rædiorum aduersarū (vt opinantur) affectus. *Egnat.*

Lotharius maior natus ex filiis Ludouici Pij, dimicatione inter fratres suborta, sibi imperium assumpsit. Carolo Gallia, Ludouico Germania obuenerit, quæ fratrum cōcordia non diu mansit. Nam infestis armis die Paschæ cucurrere apud Fontanicum Altissiodorensis agri vicum: quo conflictu tanta cædes vtrunque est facta, vt à victo non longè dissimilis victor esse pareretur: superior tamen Caroli exercitus stetit. Post commissam tantam cædem pax Sergij II Pont. Rom. opera, iis conditionibus facta est, vt Lotharius imperij titulo cum Italia & Narbonensi Gallia frueretur: Ludouicus Germaniam haberet: Carolus Francis ad Oceanum præesset, ad

set, additaque est Lothario Austrasia, quæ nunc Lotharingia est: quam à suo nomine sic appellatam quidam volunt. Reliquit tres liberos, Ludouicum, Carolum, & Lotharium. Cometæ non pauci hoc anno ante dissensionem & bellum hoc fratrum visi sunt. Post hæc cum imperio annos x v. præfisset, relicta Ludouico filio, natu maiore rerum cura, quem quinquennio antè imperij consortem legerat, sese imperio abdicans pœnitendine rerum (vt opinantur) aduersarum ductus; monasticam vitam in Prumiæ monasterio secutus est. *Appendix S. Avelij Victoris.*

LUDOVICVS II. FILIUS LOTHARII.

LUDOVICVS II. viuentē patre anno dcccclvi. Romani profectus à Sergio Pon. diadema sumpsit. filios habuit Carolum & Ludouicum qui Francis Germanisque præfuerunt. Amantissimus ante alios Nicolai primi, cuius creationi Romæ interfuit: deque communi consilio ambo cuncta gerebant: imperauit annis xiv. Decessit Mediolani, vbi etiam tumulatus. *Volaterranus lib. 3.*

Hic Lotharij filius eo viuentē (vt diximus) regni, Imperijq; consors efficitur. Romæq; à Sergio pontifice inungitur, & coronatur: reuersusque ex Italia in Germaniam post patris mortem cum Carolo Caluo Francorum rege

discordibus animis ferè semper vixit ppter Austrasiæ regnum, quod Lotharij fratris fuerat, & Caluus id sibi totum vendicarat: sed mox cõpositis rebus, cùm annū vnū & x x. rebus præfuisset, moritur Ludouico filio superstite. *Egnatius.*

Ludouicus secundus Lotharij filius, Italiæ rex, patre viuente Romā profectus à Sergio Pont. coronatur. Saracenos magno impetu Italiam ingressos, in agro Beneuentano superat: Reuersus ex Italia in Germaniā post patris mortem, cum Carolo Caluo Francorū rege, ob Austrasiæ regnum, quod Lotharij fuerat, & id sibi totum vëdicarat, discordi animo vixit. Sed mox cõpositis rebus Mediolani moritur, cùm imperrasset años x x i. superstilibus liberis Carolo & Ludouico, qui Francis Germanisque præfuere. Amantissimus ante alios Nicolai primi fuit, cuius creationi Romæ interfuit, deq; cõmuni cõsilio cuncta administrabant. *Appen. S. Aur. Viñ.*

CAROLVS II. SEV CAL- VVS FR. LVDOVICI.

CAROLVS II. cognomento Caluus Ludouici pij filius. Huic ab initio Gallia in portionē cessit, in qua regnavit annos x x x i i i i. Filios Pipini fratris (in Aquitania regnantis) duos Carolos res novas quærentes relegauit monachosq; coegit esse. Sed & ex totidem propriis filiis eiusdem nominis, alterum regnum perturbantem, eodem modo tractauit alterum in singulari certamine (cum quodam milite exercitationis gratia pugnantem) amisit. Vocatus Romam à Leone i i i i. in auxilium contra Sa-

era Saracenos, qui iam mœnia tenebant vrbis, præsto adfuit. Cōsecuta deinde victoria in Galliam reuersus, post aliquot annos, audita Ludouici Imperatoris morte, Romam statim repetiit. & à Ioanne viii. Pont. successor imperij factus, diadema suscepit anno DCCCXXX. vixitque annis postea tantum vi. Nam Ludouicus frater qui in Germania regnabat, ægreferens se in imperio posthabitu, bellum ab initio parabat, sed statim extinctus, liberis superstitibus Carolo Crasso & Ludouico Balbo natu maiore, qui postea imperarunt. Hi aduersus patrum ingenti exercitu venientes, obuium cum apud Veronam armatum habuerunt, qui profligatus Mantuam se recepit, vbi in valetudinem incidens, veneno à quodam Sedechia Medico Hebræo dato dicitur absumptus: cuius adhuc ibidem sepulchrum extat. Vir fuit inani iactantia ambitioneque infinita, plura sibi quam fas est adscribendo: vt ait Sigisbertus. Nam oppidum in Gallia Carolopolim appellauit. Eius aduentus in Italiam testē habeo Marmoris inscriptionem quæ adhuc legitur in templo S. Michaëlis Romæ apud Vaticanum & huiuscemodi victoriam indicans: quam ponere mihi visum est. Tempore Leonis iii. imperante Carolo magno, eo tempore quo beata Basilica à Saracenis capta fuerat, tunc deniq; pro totius mundi capite turbato, Gallia omnis cum rege Carolo ad tuendam Italiam venerat, vbi contra inimicos domini certando quidā mortui sunt, & in Cripta, iuxta Neronis palatium sepultri: eodemque tēpore à Leone Papa & rege Carolo ad honorem Michaëlis Archangeli

supra illos facta ecclesia. His itaq; peractis rex in Apuliam abiit, eamque beato Petro & Romę subiugauit: In quo in primis notare licet: cur Imp. Carolo magno dicat, cum multis ante annis eum decessisse conflet: putandum igitur ex auspiciis primi conditoris omnes ex ea familia Carolos appellare voluisse. Prosequitur deinde inscriptio monstrans quemadmodum in reditu Caroli in Galliam ex Apulia nobiles quidam ę Phrisia Germani corpus S. Magni Fundis repertum, secum ferentes apud Sutrium admoniti sunt in somnis vt urbę Romam id referret. Itaque iuxta idem Michaęlis Templum id collocarunt, constructo in eodem loco Xenodochio, annuoque vestigali adsignato, quod eius nationis pauperes refugium haberent. Omnia auaritia nostrorum pessumiere. Verum deinde ædificatum S. Spiritus alterum in Saxia eade causa dictum, quod Phrisij Saxones (vti supra dixi) in eam se partem reciperent. *Volaterranus libro 3.*

Redierat Ludouico mortuo summa Imperij ad Carolum Francorum regem, minimum natu Ludouici Pij, qui cum Britonibus & Normannis varia fortuna dimicauit, postea audita Ludouici morte, in Italiam profectus ę Iohanne pontifice corona donatur Imperij. Quare mox in Saracenos mouens, facile conatus eorum repressit: inde in Galliam reuersus, breui Italiam repetit: aduersus quem Ludouici Germani filij dum bellum parant, ipse curis confectus, veneno ę Sedechia medico Iudaici sanguinis dato obiit. Ludouico Balbo hærede. Notata in hoc imperatore ambitio non modica. *Egnat.*
Carolus

Carolus Caluus Ludouici Pij minor natu filius, Francorum rex, humanus princeps: at supra modum ambitiosus, ante acceptum imperium cum Britonibus & Normannis incerto & ancipiti Marte, dimicauit. Mox Romam accersitus à Leone IIII. Pont. Rom. Saracenos urbe expulit. Audita post aliquot annos Ludouici nepotis morte, Italiam perijt. & à Ioanne VIII. Pont. Imperator declaratus, imperiali diademate insignitus est. In Gallias inde rediens, in itinere vxoris fratrem Italix præficit. Breui post Italiam repetens armatos contra se imperatoris Ludouici nepotis filios offendit, cum quibus conflixit apud Veronam. Victus & in fugam profligatus Mantuam se recepit: vbi curis confectus, non sine veneni suspitione, dati à

Sedechia medico Iudæo, dicitur absumptus,

anno imperij VI. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

LVDOVICVS III. F. CAROLI.

SED ad reliquos reges reuertar. LVDOVICVM igitur Balbum cognomento (qui Galliam regebat) patruo successorem Ioānes VIII. Pont. elegerat; nisi multa vi à Romanis Carolum Crassum fratrem (qui tunc Germaniæ præerat) ei præponere coactus fuisset. Biennio tamē vnā cum Carolo imperauit: mox veneno sublatus Carolum cognomento Simpli-
cem Franciæ regem, & Carolomanum patrem

Arnulphi (qui postea Cæsar fuit) liberos reliquit. Carolus Crassus interim imperium continuauit annos x. *Volaterranus lib. 3.*

L Vdouico Calui filio Ioannes pontifex Imperij titulum, præter Italix multorum principum voluntatem solus asseruit: qui è custodia fugiens, cui Romani illum incluserant, & in Galliam contendens, ratum Balbo Imperium suo assensu fecit: quod tamen valetudinarius princeps biennio vix obtinuit. Obiit anno salutis octingentesimo octogesimo, Carolo Simplicè hære. *de Egnatius.*

L Vdouicus Balbus huius nominis tertius, Gallix rex (quem alij Caroli Calui, alij Ludouici Germanorum regis filium volunt: Constantior tamen fama est, Calui fuisse) à Ioanne Pont. viii. è Romanorum carceribus elapso & apud Gallos agente, vnctus & coronatus, præter multorum Italix principum voluntatem, coacto Tricassibus concilio Imperator declaratur. Imperium valetudinarius princeps vix biennium obtinuit. Obiit Compendij, quo die Christus passus est: duobus relictis liberis Carolo Simplicè Francorum rege, & Carolomano Arnulphi patre. Hoc tempore Normani, qui bellis assiduis Francos vexauerant, apud Carnutes memorabili prælio vincuntur à Richardo Burgundiæ Duce & Roberto Comite Parisiensi, qui postea regnum Francorum administra-

uit. *Appendix S. Aurelij
Victoris.*

CAROLVS III. SEV

CRASSVS F. LVDOVICI II.

HVnc Crassum à corporis (vt arbitror) habitudine dixere, qui Ludouici Germanici regis filius à Ioanne obtinuit, mortuo Balbo, imperij coronam hic Nortmannos, Pannonasque variis præliis afflixit. Robertum autem Nortmannorū ducem de sacro fonte leuauit, data illi in vxorem filia. Sed mox cū inutilis Imperio, nec in eo satis præsidij videretur, ad Nortmannos Gallia exturbandos ob subitam vim morbi, abrogato illi Imperio post decennium decessit: laudatur in hoc principe religionis studium, & in literatos homines beneuolentia, quos ad scribendum adhortari solebat. *Egnatius.*

CArolus à corporis habitudine Crassus dictus, Ludouici II. Germanorū regis filius, à Ioanne VIII. Pont. Rom. imperij corona insignitus (quod vix vlli pontificum contigit, intra quatuor annos trium Imperatorum coronatione esse insignem) Pannonios multis præliis afflixit, & Robertum Normanorum Ducem ex sacro fonte leuauit, data illi in vxorem filia cum parte Galliarum. Sed mox cū nec imperio utilis, nec mentis compos esset, ei viuo surrogatur Arnulph⁹ Carolomani filius, Balbi nepos. Sic post decennium ex quo imperare cæpit, moritur, & Angeræ monasterio sepelitur. Laudatur in hoc principe religionis studium, & in literatos beneuolentia, quos ad scribendum adhortari solebat. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

ARNOLPHVS, Nepos
CAROLI.

T nihil certi affirmare de Arnulphi origine habeam, facit scriptorum inconstantia: mihi tamen similis vero videatur, ex Carolo Magno Ludouici Balbi prognatū: nec enim video, quī fieri potuerit, ut obscurissimus homo (quod quidam asserunt) Imperio præfuerit, Gallis præsertim suos reges tanta veneratione colentibus, & ignobiles auersantibus. Huius igitur virtus effecerat, ut quando Carolus Simplex parum idoneus haberetur, iste imperaret qui aduersus Nortmannos res egregias primò gessit: Mox in rapinas, templorumque spoliaciones conuersus, iusta numinū ira plectitur. Nam & prior illum felicitas deseruit, & breui pediculari morbo confectus obiit: illud accessit grauius, quòd imperij maiestas in eo defecerit, quæ per annos centum tanta indole à Carolo magno quæsitā, nescias maiore Gallorum dedecore & infamia, an Italiae damno, ad Germanos tralata sit. Terra certe Italia sub Gallorum principatu adeò floruit, ut vetera Romanorum principum tempora non sanè desiderares: sed & anni sexaginta vsque ad Othonem primū Saxonum regem, quibus nullum non calamitatis genus sensit illa olim gentium alumna & parens Italia, fecere, ut Gallicū nomen desiderabilius foret. Caterum de his aliās. Egnatius.

Arnulphus Carolomani filius, Caroli Cras-
nepos, cui curator datus fuerat (nouo & inuicinato

ARNOLPHVS, Nēpos CAROLI. 681
inuitato modo, nempe nepos patruo) ab opti-
matibus imperator delectus, Normannos iterū
tumultuantes ingenti clade pacatos reddidit:
mox in rapinas conuersus, captusq; prædæ dul-
cedine, rempla sponiāt. Et post xii. imperij an-
num, iusta viminis ira tantam impietatem vici-
scente, pediculari morbo quem phthiriasin vo-
cant, tandem è vita excessit. Sub hoc imperij
maiestas defecit ad Germanos, quæ per centū
annos fermè apud Francos steterat. *Appendix*
S. Aurelij Victoris.

LVDOVICVS III. F. AR-
NVLPHI: & DE BERENGARIO I. IL-
le III. regibus Italiae: De Rudolpho Bur-
gundiae rege: De Vgone Arelatensi &
Berengario eius filio.

Post Arnulphū verò (qui vltimus in Caro-
li prosapia imperauit) orbis Hesperij di-
uisiō facta; Romanis, alterum in Italia
regem (quem & Imperatorē appellabant) Alte-
rum transalpinis creantibus. Hi quod antiquū
ius, veteremq; imperij gloriam amittere nolle-
bat: illi, q̃ vexati assiduīs barbarorū bellis frut-
stra luxuriātes, ac inertes principes longinquo
auxilio expectarent: Ea q; discordia vsq; ad O-
thonē primū durauit. Quod interuallum fuit
annorū fere LV. Quare primū prosequar quos
illi habuerunt, deinde ad Italos reuertar. Igitur
Arnulpho Germani Galli q; pariter LVDOVICVS
CVIII filium successorem creauerunt. Qui cum
Berengario Italiae rege bellum gessit, primò vic-
tor: mox renouato prælio ad Veronam victus
& captus: ac luminibus priuatus est: cum præ-
sisset annos, III. Et postremus in Carolo dūm

qui nomen Imperatorium (quamquam minimè à pontifice probatum) tenuisset. Huic *Conradus* Austriæ dux surrogatus: ac post annos VII. extinctus successorem habuit *Henricum*, Othonis Saxonie ducis filium annos XCVIII. *Volaterranus libro 23.*

LVDovicus Arnulphi filius à Francis & Germanis patri in titulo imperij suffectus, regnavit annos decem. Coronam accepisse nusquam legitur. Hungaros, mortuo patre, Germaniam maximo impetu inuadentes ad Lycû fluvium vicit, prostravitque. Paulò post ab iisdem vicissim victus est. *Appen. S. Aurel. Vict.*

De Berengario I.

NUNC ad Romanos redeo: qui ex alia parte *Berengarium* quendam ducem Foroiuliensem genere Longbardum, longa tamen consuetudine Romanum, carnis potentem legerunt. Qui (vti supra narraui) Ludonicû III. apud Veronâ superavit: deindè à Pannoniis in Italiam ruentibus, cum XV. millibus armatorum ad Forû Iulij occurrens, superatus paulò post eos passionem pecuniæ discedere compulit. Guidonem ducem Spoletinum (genere item Longobardû) regem à parte Italarum cum Romanis dissentientium factum, commisso prælio interfecit. *Volaterranus lib. 23.*

BERENGARIUS Fori Iulij princeps, Longobardus & re bellica potens, ab Italis, assiduâ Barbarorum incursionibus vexatis, & antiquum ius, veteremque imperij gloriam amittere nolentibus, Arnulphi successor dicitur. Ludonicum Arnulphi filium apud Veronam vicit, captumque luminibus priuavit.

Pannonios pecunia Italia expulit. Guidonem Spoletanum Ducem interemit. Præfuit rebus annis quatuor. *Appendix S. Aurelij victoris.*

DE BERENGARIO II. RODVL-

pho Burgundo, Hugone Arelatensi, Lothario Hugonis filio.

Berengario, postquam regnavit annis IIII. Berengarius alter successit: tribus deinde post annis à Rodolpho Burgundo rege pulsus ab Italia, sese ad Pannonios recepit. Rodolphus vero eius loco tres Italiam rexit annos: & ipse ab Vgone duce Arelatensi à Romanis (in ultionem expulsi Berengarii) vocato eiectus, ultro se ad Francos contulit: apud quos biennio postea regnavit. Vgo igitur rerum potitus, decimo post anno moritur, relicto filio Lothario regni successore: qui statim sumpto bello aduersus Othonem Henrici filium ad urbem contendente paulò post biennium decessit: relicta Adalinda coniuge. *Volaterranus lib. 23.*

Berengarius I I. priori succedens, post tertium aut quartum annum à Rudolpho Burgundo rege pellitur. *Appen. S. Aurelij Victoris.*

De Berengario I I I.

BERRENGARIVS postremò TERTI-
VS primi ex filia nepos in Italiã accersitus, Lothario mortuo vnà cum filio Adalberto anno. XI. rem Romanam gubernavit. HENRICVM BAVARIÆ ducem ex Italia pepulit: Adalindam Lotharii quondam uxorem ei relinquentem, trans Padum captam custodiam mandavit. Quam tamen nimios assumentem spiritus quum Romani ferre non possent. OTHO

NEM Henrici Saxonis filium Transalpinorū regē (Agapito pontifice sollicitante) vocant. Qui extemplò cū XL. millibus armatorum motuens, Berengarium cum Adalberto apud Forā Iulij obuiam profectum, ac prælio superatū, regno Italiae deiecit: ei tamen ex liberalitate Gallia Cisalpina trans Padum præter pauca oppida regēda cōmissa. Quem rursus minimè quiescentem, cū abiisset in Germaniam, iterum contra eum reuersus, prælio vtrumq; fūsum ac in potestatem receptum: alterum Constantinopolim misit: in Austriam alterum exilio secum duxit. Ioannem pontificem infamen officio deiecit, Leone successore, à quo postea diademate cinctus est. Deinde trans Alpes profectus, rebus ibi cōstitutis, Boleslaum Boëmiæ regem expugnādo, fratris Venceslai, quem ille interemerat, innoxium sanguinem est vltus: Vgonem comitem Parisiensem compescuit: aduersus Pannonios Italiam vastantes feliciter pugnavit: in quo bello tres regulos captos Germani eo inuiro suspenderunt. Decessit Viennæ, sepultus in ciuitate Madeburgensi. Imperauit annis XXX. *Volaterranus lib. 23.*

C O N R A D V S I. N E P O S
L V D O V I C I: V L T I M V S C A R-
l o u i n g i o r u m, F r a n c o n i æ
D u x.

Conradus Ludouici, Arnulphi filij, ex fratre nepos, vltimus ex nobilissima Caroli magni progenie, Germaniæ rex, Cæsar designatur: nec tamen à Pontifice coronatur. Hic Vngaros, quos instigarat Berengarius (qui Imperatoris

sibi nomen in Italia vsurpabat) vt iterum Germaniam depopularentur, superauit, Othonis Saxoniz Ducis præsidio, cuius filius Henricus à Conrado morituro, Imperator declaratur, imperij ann. V I I. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

HENRICVS I. SAXO.

ENRICVS Othonis Saxo-
num ducis filius, Aucuparius
dictus, defuncto Conrado Ger-
manorum imperio præsicitur.
Tum imperiū à Caroli magni
posteritate ad Saxones trans-

latum est. Is Vngaros vicit, Sclauos subegit, Dal-
matas tributarios fecit. Boëmos imperij legib.
subiecit, Brandeburgum cepit. Vandalis suba-
ctis ad mare vsq; (hi Christianam religionē tūc
amplexi sunt) toti Germaniz summā tranqui-
litate peperit, Lotharingiam recepit. Othonē
filium, morti proximus, imperij successorē insti-
tuit, cum imperasset annos octodecim. Regnan-
di libido his temporibus perniciosissimas aluit
factiones annis fermè LX. ab Arnulphi interi-
tu vsque ad Othonem primum. *Appendix S.
Aurelij Victoris.*

OTHO I F. HENRICI.

Exagesimus ferè agebatur annus
ab Arnulphi morte, Berengarijs
interim Langobardici sanguinis
Italiam vexantib. & Vgone, Ro-
dulpho, & Lothario Gallis princi-

pibus rem sibi interdum asserentibus. Cæterum cum Berengarius tertius cum Adalberto filio tyrannum veriùs quàm principem ageret, accersitur à Romanis Otho, cuius tunc nomen ac pietas celebris erat, Boleslao Boëmo capto, & Vngaris præliis aliquot afflictis. Ille igitur Saxonia egressus cum L. millib. armatorum Italiã per patentem Forijulij portam ingreditur, facileq; Berengarium & eius filium ad obsequium retrahit, quos data venia, magna etiã Gallix Cisalpinæ parte donat. Inde abiens Ludouicum Franciæ regem factione suorum carceri inclusum eripit: nec quiescere diutius datum Berengario & Adalberto res novas molientib. quos facile victos & captos, alterum in Austriam, alterum Byzantium relegat. Inde Romam profectus, à Ioanne pontifice, primus Germanorũ principum corona donatur Imperij: quem tertio Italiã repetens, cum grauissimorũ criminum reus ageretur, sæpe tamen antea, vt respuiceret, admonitũ, coacta synodo officio deiecit, Leone suscepto. Hunc cum Ioannis pontificis necessarij, illo sub Othonis protectionem redeunte, vrbe eiecissent, statim vltur⁹ insignẽ iniuriam ex Vmbria Otho aduolat, ac Romanis COSS. in Germaniam relegatis cum præfecto, Leonẽ restituit, Saracenisq; ac Græcis, qui illis adhæserant, Calabria, Apuliaq; fugatis, in Germaniã reuersus Viennæ obiit. Vir pacis, belliq; atq; tib. insignis, pietatis autẽ assertor præcipuus: rebus præfuit annos XXX. & amplius. *Egnatius.*

U Tho Henrici Aucupis filius, natura & ingenij dotibus excellēs, primorum Germaniæ consensu regni successor electus, Aquisgrani ab episcopo

episcopo Moguntinensi coronatus, ab Agapito Pont. multisq; proceribus Romanis Berengarij III. Albertiq; filij tyrannidem exosis, in Italiã accersitus, cum quinquaginta armatorum milibus venit: Berengarium imperio & Albertum Italiæ regno deturbat, donata tamen eis ex liberalitate, parte Galliæ Cisalpinę trans Padum. Inde abiens Ludouicum Francorum regem, factione suorum in carcerem coniectum, libertati regniq; administrationi restituit. Ioannē Pont. multorum criminum reum officio deiicit, suffecto Leone: Boleslaum Boëmiz regem, ob interfectum fratrem, regno depellit, Vngarosq; Italiam deuantantes aliquot præliis afflixit: quo cōficti tres reguli à Germanis capti, inuito imperatore, laqueo vitam finierunt. Berengarius Albertusq; filius prælio victi, hic Constantino-polim, ille in Austriam relegari, vitā in squalore finierunt. Sicq; finis fuit vel imperatoribus, vel regibus, vel tyrannis Roma, Constantinopoli & Italia oriūdis. Quibus confectis, Romam profectus, à populo Imperator & Augustus salutat, à Pont. Rom. primus Germanorum principum inūctus, imperij corona insignitur Tandem moritur cū imperasset annos XXXVI. Hic primum imperator Pont. iuramentū præstitit, cuius forma extat 63. dist. can. tibi domino Ioan. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

OTHO II. F. OTHONIS I.

OTHONEM hūc Otho I. ex Adalinda suscepit, coniuge olim Lotharij regis & Longobardorū regio sanguine, quā

carcere liberauerat, ac matrimonio sibi iunxerat. Hic viuente patre, apud Basilicam Lateranensem à Ioanne XVIII. diademate cinctus, adolescens adhuc Nicephorum Imp. Constantinopolitanum expulsum restituit, eius sorore Theophania in matrimonium ducta. Aduersus Basilium & Constantinum Impp. qui Calabriam in Italia occupauerant, vnde Saracenos eiecerat, sicuti scribit Archiepiscopus Cusentinus, cum classe profectus ac superatus, turpi fuga solus scapham conscendit, & à piratis pro ignoto captus, in Siciliamq; ductus est: vbi cognitus à Siculis & redemptus, nihil potius habuit, quam se de Beneuentanis vlisci qui eum bello deseruerant. Quare eorum urbem redeundo incendit: reliquiis corporis Bartholomæi Apostoli inde asportatis: & in insula in eius templo Romæ collocatis: vbi paulo post mortem obiit: quum imperasset annos XVI. Sepultus in atrio Basilicæ Petri in tumulo ex porphyrite lapide ingredientib. ab Iëua. *Volaterranus lib. 23.*

Hunc ex Adelaida Lotharij vxore susceptum pater successorem sibi instituit, & inungendum à Romano pontifice curauit. Cuius etiam opera Saracenos, Græcosque Calabria expulit. Hic mortuo patre Henricum Bauariæ ducem nouis rebus studentem armis domuit, & aduersus Lotharium Francorum regem, qui sibi Lotharingiam asserebat, Galliam ingressus fœdis populationibus vastat. Caterum dum reuertitur, in Axonæ fluuij transitu graui incommodo à Francis affectus est, plerisque militum fluminis impetu, aliis ferro enectis: & dum in Italiã festinat ad famam Græcorum principum, qui Saraceno

saraceno etiam milite instructi, Italiam sibi vendicabant, his congressus ad Basantellum vincitur ipse scapha conscensa ad mare delatus, Romamq; ex Sicilia profectus, Beneuentanos in primis vltus est, quos vti desertores oderat. Beneuento autem incensa, Bartholomæi reliquias inde asportatas Romæ componit, vbi non multo post fato vita decessit decimosextimo Imperij anno. *Egnatius.*

Otho secundus, Othonis primi ex Adelaida filius, re in Saracenos Grecosque bene & feliciter gesta, à patre consors imperij adscitur, à Ioâne XIII. Pont. Rom. inunctus coronatusq; Henricum Bauariæ ducē rebellem armis domuit, & aduersus Lotharium Francorum regem, qui Lotharingiam sibi vendicabat, Franciam ingressus, Laodunensium SueSSIONumque agris fœdis populationibus vastatis, Parisiorū quoque suburbia incendit. At dum reuertitur Germaniam dum vado Azonem fluuium traiecit, graui incommodo à Francis afficitur, plerisque suorum militum aque vorticibus absorptis, pluribus ab insequenti hostium multitudine interfectis. Mox, audita fama Saracenos Calabriā reperiisse, aduolat: at infelicitè congressus, ad Bassentellum vincitur, occisis penè ad interuersionem legionibus. Ac scapha cōscensa, à piratis interceptus, in Siciliamq; perductus. se d ibi agnitus, sese promissa Siculis ingenti pecunia liberari, Romamq; perducì obtinuit: & de piratis à Siculis sumptum est supplicium. Beneuentanos, Romæ conscripto exercitu, quod signa deseruissent, imparatos, & nihil tale timentes adortus, urbem cepit, spoliavit, incendit Beneuen-

to vrbe deleta, Romam reuersus moritur, cū
imperasset solus post patrem ann. X. Ferunt ve-
neno ab Italis sublatum, propter seueritatem
duriorem, qua in imperio vltus est. *Appendix S.
Aurelij Victoris.*

O T H O III. FILIVS Othonis II.

O T H O III. Secundi filius, post
annos duodecim principatus, re-
bus in Germania constitutis, Ro-
mam profectus, à Gregorio V. dia-
dema de more accepit: inde in A-
pulsiā ad S. Michaelē voti reus iter cōfecit: vnde
reuertens è Beneuēto corpus S. Paulini Romā
vexit ac in eadem Bartholomæi Basilica loca-
uit: vbi comperit Romæ turbata omnia, & à Io-
anne Pseudopōrifce, & Crescentio cōsule Gre-
gorium captum, iustè vlciscendo liberauit, vt in
ipso Gregorio commemorauit. Pro quibus meri-
tis pontifex statuit, vt inceps à Germanis tā-
tū Imperator legeretur: Moguntino, Treuerē-
si, & Colonienfi præsulib. Marchione Brādebus
gensli, Comite Palatino. & Duce Saxonie: qui-
bus componendæ discordiæ causa additus Boē-
miæ rex. Hetruriam per Vgonem præfectum,
Marchionem Brandeburgenum, propinquum
suum, feliciter rexit. Is enim moram Pistorij,
patrim Florentiæ faciebat, variis deditus volu-
ptatibus. verū du n quandoq; venaretur, à su-
is aberans, in specu nocte solus iacuit: vbi visis
quibusdam perterritus, vbi illuxit, animo muta-

tus Florentiam redijt : ac re præfuli narrata, ab eodem jussus expiationis gratiâ V l l. capitalium criminū, totidem cœnobis S. Benedicti cōstruere. Itaque patrimonio omni in Germania diuendito, rem absoluit : Suntque ejusmodi : Abbatia Florentina nūcupata, cui Segus. Rencinum, nonnullæque alia oppida suere concessa : S. Michaelis in monte imperiali, S. Bartholomæi Bonfolatij apud Mucellū, S. Ianuarij Capuloneum in agro Aretino, S. Michaelis apud Verruculum prope Pilam : Congregationis omnia. S. Iustinae : præterea Septimense prope Florentiā Cisterciens. ord. factum, cui aliud Cisterciens. Flor. subijcitur. Decessit Pistorij anno M. L l. translatus Florētiā, ac in suo cœnobio tumulo nūc decoratus. Mater verò ipsius Vaila apud Septimense jacet (ita appellatum quòd septimo loco ædificatum fuerit) Otho autē excessit Romæ non sine veneni suspitione : anno Imperij X l X. relatus loculo in Germaniam. *Volaterranus lib. 23.*

NON pœnitet adhuc Germanorum principum, quippe quorū virtute Christiana pietas & res Italica respiravit. Cui restituēdæ, auitæ, paternæq; virtutis æmulus Otho tertius incubuit : qui à principibus Germanis Imperator Romæ dictus, Brunonem Saxonem pontificem creat, Gregorium quintum appellatū. inde Saxoniam inuisens, Romam ingentibus mox copiis accinctus, minarum, iræq; plenus aduolat. ferebat videlicet iniquo animo, Gregorium ab his expulsum. Capta igitur Roma, & Crescentio autore discordiæ à multitudine cæso, Ioan-

ne adulterino pontifice luminibus priuato, Gregorius restituitur: qui statim sanctionem eā tulit, quæ per quingentos annos adhuc durat:

Imperatorum nullus hereditariam dignitatem vendicare: principes sex, sacri ordinis tres, profani totidem eum deligunt: hi si discordes fuerint, Boemia regem cooptant.

Nec multo post Otho vnde uigesimo Imperij anno naturæ concessit. Fuit hic Veneto principi Vrseolo familiaris, in cuius gratiam cū Venetias inuississet, voti reus pallium aureum, quod annuū Veneti pēdebāt, remisit. Egnatius.

Otho I l. I. Saxoniæ Dux, Othonis I l. filius à principibus Germanis Imperator Romæ dictus, à Gregorio V. Pont. Max. consanguineo suo (Bruno antea vocabatur) quem ille Pont. crearat, diadema imperiale accipit. Sed cū Saxoniam peteret Imperator, Gregorius Pont. a Ioanne Pont. adulterino vrbe pellitur. Otho irarum plenus, maximis copijs accinctus, Italiam ingressus Romam vi capit. Crescentium consulem dissidij autorem, captum, oculis erutis & auribus truncis retrorsum asino impositum & spectaculi loco per urbem circumuectū interfecit: Ioannem Pont. exocular: Gregorium V. consanguineum suum pristina restituit dignitati: qui sanctionem tulit, quæ in hunc usque diem seruatur, in hæc verba: *Imperatorum nullus hereditariam dignitatem vendicare. principes sex, sacri ordinis tres, profani totidem eum deligunt. hi discordes si fuerint, Bohemia regem cooptant.* Hic cū imperasset annis X l. X. Romæ moritur, non sine veneni suspitione. Vxorem habuit Mariam filiam regis Aragonum, foeminam, ut dicunt, intemperantem. Mirabilia mundi vocatus est, ob ingenij

genij promptitudinem & singularem prudentiam. His temporibus Senonum vrbs ob Comitibus Reginaldis scelus regis Francorum patrimonio adiicitur. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

HENRICVS. II. BAVARVS.

Henricus Bauariæ dux primus Germāorū, q̄ procerū sententijs, non ex hæreditate patria imperium iniuerit: Romæ post annum XII. à Benedicto VIII. diadema suscepit. Cōtra Saracenos pugnavit, eosq̄; Capua expulit: ac Pupaganum Græcorum ducem, qui eis bello fauebat, adeo bello infectatus est, vt eum Troia eiecerit, quam ille in Apulia condiderat, vbi Annibalis castra fuerant. Templū Bambergenſe maius excitauit: cū vxore Sinegunda perpetuò abſtinendo vixit. Stephanum Pannoniæ regem ad ſuſcipiendam Chriſti fidem per Adalbertum præſulem plane induxit, eiſque ſororem locauit. Imperauit annos VII. Poſt mortem ambo coniuges ſanctitatem prodigijs manifeſtauerē. *Volaterranus lib. 23.*

IN Orthonis locum ex Gregorii formula Henricus Bauarici ſanguinis Imperium adipiſcitur, vir pietate inſignis, nec armis vlli priorum principum minor: par ſanctimonia, ac innocentia Cynegundę coniugis, qua cum Henricus cœlibem perpetuò vitam duxit: vnde etiā mortui diuorum numero adſcripti, miraculis illuſtres fuere. Henricus igitur poſt Germaniæ res compoſitas, Italiā ingreſſus, Capua Saracenos expulit. Græcorum ducem Troia à ſe munita ſpoliat: quibus geſtis, octauo Imperij anno in humanis eſſe deliit. *Egnatius.*

HENRICUS huius nominis I I. Leuarius, dictus
 Claudus, Orthonis priuati vel filius, vel ex fi-
 lia nepos (nā id ambigitur) à Germanis electo-
 ribus, secundum Gregorij, & Pontificis Romani formulā
 Imperator electus anno incarnationis tertio su-
 pra millesimum, suū in Italiam aduentum, per
 annos duodecim distulit. Multa cū Gallis, plu-
 rima cū Metensibus bella gessit. Accepta Ro-
 ma à Benedicto VII I. imperiali corona, in Ca-
 puam mouit. Saracenos Italia expulit. Troiam
 in Apulix finibus, vbi olim Hannibalis castra
 fuere, à Graecis aedificatam, obsedit & per dedi-
 tionem recepit. Hunc Henricū Historiographi
 multi efferūt laudibus, quod optimus Christiani-
 ssimūque principem sine vna vxore vir-
 ginitatem, vel certe diutinam castitatem serua-
 uerit: Hungarosque debellatos suasionibus &
 precum instantia ad fidem Christianam petra-
 xerit, data sorore Stephano Hungarorum regi
 in matrimonium. Cū in imperio pie ac sanctissi-
 mē ann. VII. vixisset mortuus, Viā bergā sepe-
 litur: Conrado Franco I I. legitimo electorum
 suffragio Cæsare declarato prius. Ob vitæ inno-
 centiam & insignia miracula post mortem in
 diuorum catalogo adscriptus est. *Appendix*
S. Aurelij Victoris.

CONRADVS. II. SVEVVS.

Conradus natione Sueuus, biennio
 post Henricum, dissidentibus in-
 ter se proceribus, legitur impera-
 tor: qui cū comperisset multas in
 Italia Cisalpina ciuitates rebellas-
 se, confestim in Italiam properans,
 Medio-

Mediolanum obsidet: à direptione tamen temperauit, ob Heliprandi principis potentissimi virtutem & auctoritatem, ac Coloniensis præfulis admonitionem. Quidiuum Ambrosium in somnis dicitur vidisse. Inde Romam petens, diadematis insignia à Ioanne X I X. suscepit. Imperauit annis X V. fuit hoc tempore Gerardus Martyr præful Canadiësis. *Volaterran. lib. 23.*

Post trium annorum interregnum legitimo tandem suffragio Conradus Francus eligitur, virtute ac militari disciplina ad tantum fastigiũ euectus: qui comparato exercitu, Mediolanum diu obsedit: & cùm supremum exitium vrbi minaretur, deterritus oraculo omnem grauiorem iniuriã abstinuit. Romamq; profectus coronam Imperij à pontifice accepit in Sclauos inde ac Pannonas feliciter pugnatum, qui rebellantem Italiam socialibus armis adiue rât: neque non Rodolphum Burgundiæ regem suis conciliat. Leopoldum etiam pacis & otij turbatorem, bello petirum compescit. Mouendi belli causa, quòd sub initia Imperij legem seuerissimam tulerat, si quis pacem turbasset. Conrado autem post annum X V. vita functo, Henricus successit. *Egnatius.*

Conradus Francus huius nominis secundus, post trium annorum interregnũ, legitimo tandem Principum Germanorũ suffragio eligitur, virtute ac militari disciplina ad tantum fastigium euectus: cùm sub imperij initium videret passim omnia turbari, effecit, vt in imperij consortium filius suus eligeretur: ne se in Italiam profecto, sine capite certo imperij subditi in

ter se tumultuarentur in Germania. Mediolanū comparato exercitu diu obsedit: cumque supremum exitium vrbi minareretur, deterritus oraculo obsidionem soluit. Itaque moris à Mediolano castris Romā profectus, aurea corona à Ioanne XII. & imperij titulis ornatus est. In Sclauos ac Pannonas, qui rebellantem Italiam adiuuerant, feliciter pugnavit. Basilicam Spirensē magnis sumptibus extruxit, in qua cum vxore sua Gisella, seu Gista ex qua Henricum II. suscepit, cum in humanis esse dēsit, conditus est, imperij anno XV. Hoc principe concilium Triburgi ad Moguntiam habitū est. Et Burgundia tunc diuisa est, in Ducatum scilicet, & Comitatum: ut Ducatus ad regiam Gallicam: Comitatus verò ad imperij ditionem pertineret. *Appendix 8. Arrelij Victoris.*

HENRICVS III. F. CON- radi II.

HENRICVS III. Cōradi supradicti filius, de communi procerum sententia lectus est: de cuius genitura Vincentius & Martinus scribunt mira, nescio quē. Hic antea omnia Odelricum Boēmorū regem diuersis in praelijs tandem superatum, tributarium fecit. Petrum Pannoniæ regem, à suis, suffecto Alboino, regno eiectum, restituit: Romæ cum discordiam Pontificū, Gregorij, Syluestri, Benedicti comperisset, uti Clemēs II. crearetur, Præsul tūc Bambergensis, auctor fuit: à quo & diadematis insignē postea suscepit. Moriēs Victoris I. Pontificis.

tificis auctoritate Henricum filium Cęsarem dixit. Imperauit Annis. XVIII. *Volaterranus* 23.

Gener hic Conradi Imperium accipit, & ante omnia Oldericum Boëmia bello fatigatum tributum annuum sibi pendere cogit. Inde Petrum regem ab Vngaris eiectum restituit. Ceterum pertusus eorum, quæ Romæ circa pontifices per summum scelus agerentur, Romam cõtendens, abdicatis adulterinis pontificibus aliquot, Bambergensem præfulem pontificiæ sedi præfecit, quem Clementem secundum dixere: & vt caueret in posterum summorum pontificum securitati, iure urando Romanos adigit, neminem creationi eorũ interfuturũ sine eius permisso. Capuaque aduersus Saracenos nouo præsidio firmata, in Germaniam abiens, duodeuigesimo Imperij anno Henrico filio superstite ad superos abiit, cùm Leonẽ nonũ primò, mox eo defuncto Victoriẽ secundum pontifices suo priuilegio declarasset: vnde Victor in beneficij gratiam Henricum adhuc puerum Cęsarẽ creati passus est. *Egnatius*.

Henricus tertius Conradi Franci filius, dictus Niger, cùm imperij coronã accepisset, Principum cõsensu Vldaricum Boëmia regem bello fatigatum tributũ annuũ sibi pẽdere coëgit. Petrũ Hungarorũ regẽ a suis expulsũ, regno restituit: apud Capuam Saracenos vicit. Ceterum pertusus eorum, quæ Romæ agerẽtur, Romam contẽdens, abdicatis adulterinis pontificibus aliquot, Syndegerũ Bambergẽsem episcopum Pontificiæ sedi Rom. præfecit, quẽ Clemẽtem II. dixere, à quo Augusti Imperatorisq; titulis præsentẽ synodo ornatus est: & vt caueret

in posterum pontificum securitati, iureiurando Romanos adegit, ut à Pontificum electionibus abstinere. Deinde Capuam nouo præsidio aduersus Saracenos firmavit. Henricum in Germaniam regressus filium quinque annos natum Cæsarem eligi, & Aquisgrani coronari curauit. Obijt imperij anno X V I I. Vxorem habuit Agnetam Guilielmi Aquitanix principis filiã. Hoc principe species sectæ Manichæorum resurgit in Gostar, quæ omnis animalis esum execrabatur. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

HENRICVS IV. F. HEN- rici III.

HENRICVS III. superioris filius, impietati ac omni scelere deditus: in super Gregorio VII. ac eius successoribus magnopere infensus fuit. Quare ab eis & hostis ecclesiæ appellatus, & sacris interdictus extitit. Ille autem furibundus cum Clemente Pseudo pontifice, quem ipse creauerat in Germania, Romam infesto agmine petens, Basilicas Petri & Pauli euenit, Gregorium in arce obsidet, aliaque gessit, quæ quoniam in ipsis pontificibus descripti, repetere superis dedeo. Agnetem matrem, fœminã longè prudentem, ac eius facta minimè probantem, à rerum administratione amouit: ex quo illa relictis omnibus Romam secessit, ubi aliquot annis pie castèque viuendo, ac sacras Basilicas quotidie saluando, anno V. Gregorij VII. Romam ingressa, decessit. Hæc eius ad hunc sepulchrum in Vaticano, præ-

apud Sacellum. S. Petronillæ cum elogio vitæ:
Dum tamen valuit, in Italia Gisbertum Parmen-
ensem nobilem virum Rectorem constituit:
In qua & Gottifredus tunc quoque potentissi-
mus erat. Nam ut aliis repetam, Beatrix Henri-
ci I. soror Bonifacio viro Lucensi potenti nu-
pserat: cuius hæres Matildis filia simul cū Gotti-
fredo coniuge Lucæ, Parmæ, Regiū lepidi, Man-
tuæ, & quod nunc vocant, patrimonium posse-
dit. Hæc deinde superstes dicitur in quadam hi-
storia Actium Estensem matrimonio secundo
sibi iunxisse: deinde Gregorio. IX. iubente abdi-
catū, quod primi viri ignorata intercesserat ne-
cessitudo. Castè deinde ac p̄sanctè reliquū tēpus
exegit. Decessitq; Māturæ M. LXXVI. B. Petro
patrimonio nunc vocato, simul & Ferraria reli-
ctis. Ad Henricum redeo. expeditionē Hieroso-
lymitanam Christianorum principum, tunc pri-
mū incipientem, impedire conatus est. Cum
filio Henrico in discordiā venit, à quo tandē Leo-
dij obsessus, in ea turbatione ex animi angustia
moritur, Imperij Anno XLIX. *Volaterran^o lib. 23.*

IS si quàm bello magnus, tam pacis artibus,
ac pietate insignis esse curasset, haud dubiè
Carolus & Othonibus æquari potuit. nemo
bellacior hoc vno fuit: nemo collatis signis ad
hanc diem pluries cum hoste confligit, quis-
pe qui Marcum Marcellum & Casarem Di-
ctatorem supergressus his & sexagies pugna-
rit. In Saxones tamen & Rodolphum eo-
rum regem arma sæpius intentata, quibus cum
congressus semper ferè victor abiit. Quin no-
uissimo prælio fugatum etiam Rodolphum
interfecit Mathildem pontificis partes in terra

Italia tuentem vicit Henrici filij operâ. sed quàm bello clarus, tam infectatione pontificum infamis, à quibus diris etiam pontificijs primus Imperatorum post Arcadium peritus est. Nec causas in præsentia exquirere libet. Certè nunquam laudes Gregorium pontificem ab eo obsessum: adulterinum pontificem vnum & alterum superinductum: dolis & veneno etiam in illos grassatum: matrem fœminam optimam à filio expulsam, atque in exilio mori coactam: Gallorum memorabilem illam expeditionem sæpe impeditam. sed luit mox pœnas: ab Henrico enim filio captus, & Leodij custoditus, pedore carceris post annum X L V I I I. Imperij miseram animam efflauit. *Egnatius.*

HENRICUS quartus quem tertium Egnatius facit, superioris filius, impietati ac omni sceleri deditus: in super à Gregorio V I I. (qui Hildebrandus dictus erat) cui infestus erat, hostis ecclesiæ appellatur & sacris interdicitur. Quare commotus, exercitu conscripto, cum Clemente, quem pontificem in Germania creauerat, Romam petens, Basilicâs D. Petri & Pauli euertit, Gregorium Pont. obsedit. Agnetam matrem, fœminam prudentissimam, eius facta improbantem, à rerum administratione amouit. Rodolphum Imperatorem à principibus, Gregorij Pont. hortatu, creatum, multis prælijs vicit. Expeditionem Hierosolymitanam Christianorum principum tunc primum incipientem, impedire conatus est. A filio Henrico, quem Imperatorem delegerat, captus & Leodij custoditus, pedore carceris post annum

annum XLVIII. Imperij miserā animam efflauit. Rodolpho misit Hildebrandus coronam cum hac inscriptione: *Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodolpho.* Quo significare voluit, à Christo imperium collatū esse Pontifici. & ab hoc vicissim principibus conferri. *Appendix S. Aurely Victoris.*

HENRICVS V. FILIVS
Henrici III.

HENRICVS V. superioris item filius, haud parēto melior, Romam veniens, cū à Paschale. II. procul aliquantulū à mœnibus subsistere iuberetur, deinde præsulum ab eo creatorum electio infirmaretur, iureiurando bene pollicetur: Urbem deinde ingressus, & ad basilicæ Petri gradus humaniter exceptus, dum intro vnā progreditur, Pontificem cum patribus de improviso capit, in montemque Soracte perductos vsque eo tenuit, donec cōpulit eos ab se gesta p̄bare, ac diadema augustale, vt moris erat, tradere. Quæ cū ille postea quasi per vim facta in Concilio reuocasset, Henrici furorem rursus ad repetendam urbem exitauit: vbi iterum eo absente, à Præsule Braccharensi, diademate redimitur. Tertiò item in Italiam contra Gelasium. II. traiecit: quem etiam deinde in Apuliam fugientem videns, paulo post in Germaniam abiit, vbi moritur sine liberis, anno imperij X V. sepultus in Ciuitate Spirensi inter maiores. *Volaterranus lib. 23.*

QVis non Henrici prolem agnoscat, impietatem paternam redolentem, ex cōtinua pōtificum insectatione? sed cui parceret homo nefarius, qui impias manus in qualemcunque parentem intulerit? accessit ad impietatem animus dolo magis quā virtute, prater Germanorum morem, instructus: quare Paschalem per summam perfidiam pontificem in potestatem redactum, non prius dimisit, quā ille cuncta rata, quæ voluit, faceret: à quo coronam quoq; Imperij per vim expressit. Quæ mox uti extorta, sibi cū irrita pontifex denuntiasset, Henricū in Italiam statim exciuit. Romæ ergo agens (quando pontifex in Apuliā virabūdus hominis furorem contenderat) ab Bracharensi antistite iterū corona insigniri voluit: tertio quoq; Italiā innadens, Gelasium pontificem vrbe pel- lit. Cuius aduentū reformidans Henricus (quippe qui Normannicis armis instructus aduētare dicebatur) in Germaniam redijt, vbi post annum Imperij X V. obiens, maiorum sepulchro infertur. *Egnarius.*

Henricus quintus quarti filius, post patrem quē bello & armis insectatus fuerat, imperij fasces suscipiens, animum patris, maximè in pontifices retinet: nempe Paschalis pōtifex hūc ab Urbis ingressu prohibere voluit: sed tantæ iniuriæ ferox adolescentis animus impatiens, Pōtificē in potestatē redegit, & ab eo coronā extorsit, tū inhumaniter satis in clerū Romanū seditū est. Quæ cū postea, quasi per vim facta, in concilio reuocasset Pontifex, Henrici furorē rursus ad repetendam urbem excitauit, vbi iterum, Pontifice absente, à præfule Bacharensi diademate

mare redimitur. Tertiò postea in Italiam traiciens, Gelasium I I. Vrbe pellit. His gestis, Germaniam repetijt, vbi moritur, nullis relictis liberis, anno imperij X V. Spiræ sepelitur inter maiores. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

LOTHARIUS II. SAXONIAE Dux.

LOTHARIUS dux Saxoniae, Imperauit annis XI. Innocentiũ. I I. pulsum à Petro Pseudopontifice in Galliam iuuit: operam de eo reducendo iureiurando pollicitus, confestim comparato exercitu præstitit. Cuius officii gratia ab eo solenni ceremonia Romæ diademate redimitur, mox in Germaniam ad tumultus Boëmorum sedandos redijt: ac vbi accepit Pseudopontificem iterum tumultuantem, vrbein ad eum comprimendum repetijt: Simulque Rogerium Apuliam iniuste possidentem Italia expulit. *Volaterranus lib 23.*

Non est cur Saxonum principum pietatem, ac constantiam in asserenda pontificia dignitate, præter alias egregias eorum virtutes, non magnopere commendes. nulli certè ex his principibus, qui Germanici sanguinis fuisse, plus pontificum maiestati detulere: nulli religionem constantius fouere, id quod Lotharius à maioribus acceptum velut hæreditarium in Innocentio præstitit. Quem in Gallis penè exulem, cum venerabundus excepisset, breui, vti pollicitus est, Barionæ sedi restituit, & in Germaniam ad componendos tumultus, qui exorti erant, mox profectus, breui Italiam

in pontificis gratiam repetijt: cumq; pulso ex Italia Rogerio Northmanno & pseudopontifice, ta confirmavit, vt nihil inde mouere pontificis aduersarij sint ausi: sed breue Imperium annorum XI. effecit, ne res felicibus auspicijs cœpta conualescere admodum potuerit. Satis constat hunc cùm principes Imperatorem dicerent, diu reluctatum esse, indignū se professum, qui tantæ rei præficeretur. *Egnarius.*

Lotharius secundus, quem nonnulli Luderum vocant, Saxonum Dux, ab electoribus Imperator creatus, cum Conrado (qui post imperauit) dissidiū de imperio maximum habuit: quod tamē D. Bernardi operā sedatum est. Aduersum Bohemos expeditionem tentauit, at re inconsultò cœpta, plurimos ex suis amisit, & pax vtrinq; desiderata, vtrinq; etiam accepta est. Bis in Italiam profectus est, primū ad compescendos motus contra Innocentium secundum (a quo coronatus est) propter noui pontificis electionem Romæ coortos: deinde contra Rogerium Campaniam & Apuliam iniuste possidentem, quā Italia expulit. His rebus compositis, peste in itinere correptus obiit, cū imperasset annos vndecim. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

CONRADVS III. SVEVVS

Nepos Henrici III ex filia.

CONRADVS III. genere Suenus, Bavarisq; Dux, Henrici III. nepos, imperauit annis. XV. vnācum Ludouico Gallorū, ac Ricardo Anglorū reg b^o, aliisq; Christianis principib. expeditionē Hierosolymitanā frustra

& ipse sumpsit, cum omnes rebus infectis redierint. Moritur antequam diadematis insignia susciperet. *Volaterranus lib. 23.*

Ludouico Francorum rege contra Saracenos arma parante, Conradus gente Sueuus legitimè Imperator creatur, qui eandem militiam æmulatus pia & ipse arma induit: Sed Bosphorum Thraciū immaturè à Græco Imperatore trajcere coactus, cum deesset commeatus, & qui à Græcis comportabatur, gypso infectus esset per summum scelus, ille Iconij obsidionem, in qua diu fuerat, soluere cogitur, decimoque vix milite ex tanta nuper multitudine superstiti, ipse in Germaniam retro abiit, & Imperij anno XV. inglorius obiit. *Egnatius.*

Conradus III. genere Sueuus, Bauarix rex, Henrici III. nepos ex filia, imperium consensu principum nactus, expeditionem omnium grauissimā tentauit: Asiaticam scilicet, contra Saracenos, quam prius tamen parauerant Ludouicus iunior, Ludouici Crassi filius, Gallorum, & Richardus Anglorum reges. Traiecto namque Bosphoro Thracio immaturè, obsidionem Iconij soluere coacti sunt: reque infecta, maximo regum dedecore discessum, fraude & perfidia Emanuelis Constantinopolitani Imper. vt in Emanuele dicitur. Conradus ad suos in Germaniam reuersus, inglorius nondū Imperij diademate suscepto vitam cū morte commutat, anno imperij

XV. *Appendix S. Aurelij
Victoris.*

FRIDERICVS AENOBARBUS
 seu Babarossa, Nepos Conradi
 ex fratre, Sueuus.

FEDERICVS cognomēto Aeno
 barbus, genere Sueuus, in Italiam
 traiiciens Mediolanū, Derthonā,
 Cremonā, pluraq; alia, quòd ab eo
 descuiſſent, diruit. Romā ingres-
 ſus, ab Hadriano IIII. clauſis Vaticani portis
 diademate inſignitur Romanorū impetum cò
 per vim irruentium euitate non potuit. E quib.
 plurimi partim caſi, partim capti ab eo. Ponti-
 ficis deinde reſpectu reſtituti. Mox reuertens
 omnia populatus. poſt aliquot annos iterum
 Romam contra Alexandrum tertio contendit:
 ac in patris Neronis caſtrametatus, Vaticanū
 ſimul cum Petri baſilica occupauit: Alexander
 interim Venetias fugit, vbi Venetorum ac Me-
 diolanenſium auxilio captus in pugna Federi-
 cus, ſupplex veniam præteritorum petijt. Inita
 concordia ad expeditionem Hieroſolymitanā
 profeſtus Cū aliquot Armeniæ oppida iam
 cepiſſet, in amnis tranſitu merſus periijt, Anno
 Imperij. XXXVI. Cuius reliqua geſta in Ale-
 xandro Pont. percurramus. *Volate rranus lib. 3.*
PEſſimo iam pridem exemplo pontificiæ cū
 Imperatoribus contentiones inoleuerant:
 dum pontifices Imperatoriam maiestatem,
 quam illi ſuo ſuffragio ratam facerent, contem-
 ptim penè habent, & Romani principes am-
 bitionē in ſacerdote præpoſteram æquo animo
 ferre nō poſſunt. Vnde omniū malorum fons
 & origo, his inter ſe decertantibus, quorū ope

et concordia res Christiana florere diutissime potuit. Id cum alias experti maiores nostri sunt, tum vero hoc tempore utinam non extrema cum nostra perniciē sentiamus. Certē Friderico ingentes animi, corporisque virtutes affuerunt, statura procera, robur & agilitas patris, disciplinę militaris & glorię appetens, periculorum contemptor animus, non tamen ut ad ea subeunda prudentia deesset, multarum rerum peritia, liberalitas egregia, felicitas summa: quibus virtutibus instructus in Italiam ex more descendens, primum omnium Derthonam portas sibi claudere ausam, obsessam capit: inde Romanum ad Adrianum Pontificem profectus, coronę insignia accipit: dumque Cremonam inter redeundum obsideret, nuntiis Alexandri pontificis opem postulantis ita respondit, ut rem in dubium trahere velle videretur. Hinc primum Alexandro timor, inde apertę inimicitię exortę, indignante Friderico summum arbitrium declinari, Pontifice vero rem certam in disquisitionem venire recusante. Quapropter Imperator Octavianum ad se venientem complexus, concilio habito, ut verum Pontificē adoraret, & Alexandrum Alexandrique fautores insectaretur: eversaque prius Derthona, quę in partibus Alexandri stabat, Mediolanum inde solo equat. Galliamque omnē Cisalpinam eadem sentiētem vastat: mox in Germaniam abiens, tertio Italiam maximis copiis cinctus inuadit, Anconemque expugnat, & Alexandrum Roma fugere compellit, ex urbe autem pestilentia coactus abscedere, postquam iterum suos Germanos inuaserat, Italiam repetit, & Asta urbe capta Alexandriam fru-

strâ obsidet, & cùm Papienses ac Nonocemen-
 ses obnoxios sibi in primis haberet, eorum au-
 xiliis fretus, prælioque Mediolanensibus con-
 gressus, multos ex his amisit: ipse fuga cla-
 psus, quinto post die Papia est visus. Cæterum
 Alexandro Pontifice Venetias ex diutino erro-
 re confugiente, victo etiam navali prælio à Ve-
 netis Othone filio Friderici (quod varia moni-
 menta nobis attestantur, et si scriptorum variet
 fides) tandē pax Venetiis sancita, Imperatorq;
 ac Pōtifex ex diutina discordia amicissimi facti
 nec multò post Fridericus, dum rebus Syriacis
 opem maximo apparatu ferret, iāq; Saladinū
 & Turcarum principes in maximum sui nomi-
 nis terrorem coniecisset, minore etiam Arme-
 niâ recepta, lauandi causa amnem ingressus, pe-
 riit, cùm annos XXXV II. imperasset, Aeneo
 barbus à colore barbæ rufæ appellatus. *Egnat.*
Fridericus cognomento Aenobarbus, à colo-
 re rufæ barbæ, natione Suevus, patre Fride-
 rico, qui frater Conradi regis fuit, in Italiam
 traiciens Mediolanum, Derthonam, Cremon-
 nam, pluraque alia loca, quòd ab eo descivis-
 sent, solo æquavit. Romam ingressus ab Hadria-
 no IIII. Pont. clausis Vaticani portis diadema-
 te insignitur. Romanorū impetum eò per vim
 irruentium euitare non potuit. Mox reuertens
 omnia populatus, post aliquot annos iterum
 Romam contendit, Alexandrum Vrbe fugat,
 Vaticanū simul cum D. Petri Basilica occupat.
 Infeliciter tandem Mediolanenses, quos Vene-
 ti exutabātur, aggressus, vix fuga elapsus est. Ini-
 ta concordia & similitate omni depolita, Sy-
 riacz intencus expeditioni, in annis transiit.

merſus obijſſe dicitur ann. imperij XXXVII.
Appendix S. Aurely Viſteru.

HENRICVS VI. F. FRI- derici.

HENRICVS VI. Federico patri ſueceſſit. Quo tempore cum Clemēs III. non pateretur Sicilia regnum (mortuo Guillermo, ad Rom. Pontificem iure pertinens) à Tancredo Notho occupari, Henrico conceſſerat, vti Conſtantiam Rogerii filii à virginem deo dicatam, iam grandænam in matrimonium, ſimulque regnum hæreditatis ac dotis nomine acciperet. Igitur Henricus comparato exercitu, breui tempore Tancredum expugnat, Neapolim per vim capit ac diripit, vbi inter alias cædes duas Tancredi filias inuuptas interfecit. Poſt hæc Meſſana ægrotans moriter Imperij anno VIII. Friderico filio (quem ex Conſtantia ſuſceperat) Philippi fratris tutelæ relicto. *Volaterranus lib. 23.*

ASperū à morib. appellatū hūc à quibuſdam video: qui rex Sicilia accepta Conſtātia Rogerij Northmanni filia in vxorē, mox ē Imp. à Pont. dictus vt maior illi autoritas accederet ac grēdi regni, ductis in Tancredū copiis, q̄ impati matre nat. regnū ſibi vēdicabat reclamātib. et pōtificib. Neapolim fruſtra obſidet. Sed & peſtilētia, q̄ graſſabatur, auertit ab incepto hominē, retroq; in Germaniā ad ſuos abire cōpulit. Tācredo aut breui mortuo, poſitus Henricus regnū, Moguntinū antiſtitē, Philippūq; fratrem in Syriam cum non cōtemnendīs copiis miſit. Dedit autem id magis Pontificum gratiæ quam

quòd animum haberet Christianæ rei iuuandæ. Quare cùm Imperij anno octauo Messianæ mortuus esset, Germanus miles, qui Berytum iam in Syria munierat, & Ioppen obsidione leuaret, tumultuosè (vt mos est gentis) ex Syria in Italiam rediit, nec vllius pontificis adhortatione in officio contineri potuit. *Egnatius.*

HENRICUS VI. Friderici filius, Asper à moribus dictus, viuente patre Romanorum Rex designatus, consensu Germanorum Principum Aquisgrani coronatur. dein mortuo patre à Clemente IIII. Pont. data illi Constantia virgine Deo dicata, & viro matura, Rogerij Normani filia, in vxorem, Imperator inauguratur, ea conditione, vt in eius gratiam Tancredum spurium Siciliæ regno pelleret, quod ad se Pontifex pertinere contendebat. Igitur Henricus comparato exercitu, breui Tancredum expugnat, Neapolim per vim capit, ac diripit: duas Tancredi filias innupras interficit. Sunt tamen qui scribant pestem Imperatorè ab incepto auertisse, & Tancredo mortuo positum regno fuisse Post. hæc Messianæ agrotans moritur, postquam imperasset annos VIIII. relicto Friderico filio ex Constantia. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

PHILIPPVS, FRATER
Henrici.

PHILIPPVM, Germani Imperatorem legerunt. Innocētius III. autem Othonem Saxonie Ducem ei prætulit. Res ad arma deducitur. Otho, Ioannis Anglorum, alter

al' ex Philippi Gallorum instructis copiis, decernunt. Pro Philippo tandem res stetit, qui post annum, I X. quam cepisset imperare, à Comite Palatino interficitur. *Volaterranus lib. 23.*

Hoc primum tēpore in Germania seditione laboratum est, aliis imperij nomen ad Othonem Saxoniz ducem, aliis ad Philippum Henrici fratrem trahentibus: stabant autē pro Philippo ij, qui Germanum hominem Saxoni præferebāt. Recens insuper Henrici fratris, & Frederici patris memoria Philippum adiuuabant: & ne quid ad alendam discordiam deesset, Othoni Anglus rex, Philippo Francorum Philippus ex professo fauebant. præualuit tamen Philippus, & fugato sæpius Othone, rerum tandem potitur, indignante etiam Innocentio pontifice, qui Othonem Imperij infulis redimiuerat. Philippo autē occiso à Palatino Comite, postquam annos nouem imperasset, Otho successit. *Egnatius.*

Philippus Friderici Barbarossæ filius, Henrici VI. frater, à Germanorum procerum parte maiore Imperator eligitur. At Innocētius III. Othonem Saxoniz Ducem, cuius maiores Pontificiam dignitatem olim tutati sunt, ab aliquot principibus electum, confirmat, inungit, coronaque imperiali exornat. Qua discordia ad arma ventum est. Othoni Anglorum, Philippo Gallorum rex ex professo suppetias tulit. Præualuit tamen Philippus, profligatoque sæpius Othone, rerum tandem potitur. Deinde postquam Philippus annos nouem imperasset, à Comite Palatino Othone de Vuirtelspach (aiunt fatale id sibi accidisse, misere Bam

berga occiditur, eo die quo à medico ei vena incisa fuerat. Huius Othonis de *Vuitelspach* genus celebre & clarum fecerat Fridericus primus huius Philippi pater. *Appēdix S. Aurelij Victoris.*

OTHO III. SAXONIAE Dux.

OTHO. III. Saxoniae Dux de sententia procerum Germanorum Philippo surrogatus, ab Innocentio III. diadema suscepit, pauloque post quod cum comperisset pont. suus inuadere terras, ac Federicum. II. puerum adhuc regno Siciliae deturbare, factis interdixit, imperioque per sententiam deiecit, Federico suffecto, tum bello auxiliariis Italici insectatus. Ille superatus à Sicilia in Germaniam reuertitur: ubi bellum aduersus Philippum Francorum regem mouens fusus fugatusque amissis copiis domum in Saxoniam se recepit, ibi post paulum mortem obiit, cum imperasset ann. IIII. *Volat. li. 3.*

Philippo mortuo, facile à Germanis proceribus ad tollendam discordiam sufficitur Otho, pro quo haud dubie pontificis fauor stabat: quem & confestim corona donauit, cum Romam petisset. Ille vero cum & pontificis ditionis quaedam oppida capere, & Friderici iunioris regnum inuadere vellet, diris pontificis peritus, Imperij titulis priuatur, Fridericusque illi ex professio hostis, admitente etiam Innocentio creatur Imperator. Quo nuntio in Saxoniam profectus, ut res componeret, bellum Philippo Francorum regi indicit. nec sine manifesta, vi armis, & Gallorum virtute, memorabili clade

li clade affectus Otho, in patriam se inglorius recepit, cum annos tantum *IIII*. rerum positus esset. *Egnatius*.

Otho Saxonum Dux, quem in Philippi odium Imperatorem legerat Innocētius Pōr. Philippo mortuo, à Germanis primatibus ad tollendam discordiam facile sufficitur, coronaturq; Romæ confectum omnium consensu ab eodē Innocētio Pon. Cū verò & Pōtificiz ditio nis quædā oppida caperet, & Friderici minoris regnū Siciliæ inuaderet, sacris interdicatur, imperioq; deijcitur. Fridericusq; illi ex professo hostis, adnitente Innocētio Imperator creatur, & adiuantibus Italis insectatur. Victus in Germaniā proficiscitur, vt res componeret, Francorū regi Philipo II. bellum indicit: nec sine manifesta vi numinis, & Gallorum virtute, memorabili clade affectus, & in pugna Bononienti victus, in patriam inglorius se recepit, vbi paulo post morstem obiit, cum ann. tātum *IV*. impetasset. *Appendix S. Aurelij Vistoris.*

FRIDERICVS II. FILIVS

Henrici VI. ac de Guelphis & G'bellinis.

FEDERICVM II. Henrici VI. filiū adolescentem Othone deiecto Innocētius. III. apud Aquisgranum iussit diademate reddimiri, pauloque post mortua Cōstantia matre, quæ cum in officio continebat, omnib' vicibus Romanos insectatur pontifices tres, Honorium. *III*. Gregorium. *IX* & Innocentiū *IIII*. à quibus & successionē & sacris interdictus & imperio deiectus per, sententias

fuit, sicut in eorum attigi commemoratione. Italiam omnem in Guelfos ex Gibellinos, quæ partes tunc primum in Hetruria per *Guelfi* & *Gibel* duces Teutonicos cepere, diuilit; alteros uti pontificios infectando; alteros verò, Gibellinos, uti suos tuendo. Pisanis maxime, fauit auxilioque ad bella contra Genuenses fuit. Cuius & illi iussu Cardinales nonnullos à Gregorio ad Concilium Lateranense vocatos matri denectos apud Maloram insulam Pisani portus deprefferunt. A Florentinis intra moenia non receptos Guelfos tamen expelli obtinuit. In expeditionem & ipse, quamquam grauatur, Hierosolymitanam perficere, Rainaldum eius præfectum in Italia reliquit qui Rom. Pont. statum vexaret: breui post tempore rebus infectis domum reuertitur. Parmam præterea multos annos frustra obsedit, ubi loco castrorum Victoriam, urbem condidit. Ortis leporarius, foeminis omniq; luxu inclusis: etiam numos Victorinos percussit tandem prælio inde pulsus Panormum se recepit. Cum Sicilia regnum occupasset ab Othone quondam occupatum, ibi morbo correptus opera Manfredi filij dicitur occlusus interiisse. Filium Ioannis Brenni regis olim Hierosolymitani duxit uxorem, ex qua perpetuus ei ac posteris hæreditario iure titulus eius regni peruenit: & Filium Conradum suscepit, quem imperij; Manfredum verò ex Concubina natum Sicilia dimisit hæredes. Henricum ex Constantia Aragonum regis filia iam antea meditantem in patrem insidias captum custodia tradiderat. Imperauit annos XXXII. Fuit hoc tempore Petrus de Vineis ex urbe Capua Iurisperitissimus Federico prædicto familiaris-

simus,

simus, à quo demum ob cōiurationis suspicionem in exilium missus, doloris impatiens capite parieti sæpe illiso expirasse dicitur. composito prius de Consolatione libello. *Volaterranus lib. 23.*

Vlguere in hoc principe, quod negari non possit, egregiæ corporis, animique virtutes, namque auo simillimus, militaris laudis appetentissimus fuit. Corpus laborum non minùs patiens, quàm strenuum: plurimum audaciæ ad pericula subeunda, non minùs tamen consilij inter ipsa discrimina: nullo vnquã labore fatigatus, nullis casibus victus, linguarum peritus, munificentie singularis: regij splendoris, & ornatus ambitiosissimus, vt in ea profectio-
ne, qua euocatus ad cōcilium ab Innocentio fuerat, ostendit. Nanq; tot & tales secum eduxit, vt togatum agmen exercitui par esset. Sed & vrbi: Victorix à se conditæ ea omnia assuere, quæ nulli vnquam principes habuerint; nulla postea ciuitas simul viderit. Vestis varia & pretiosa, animantes feræ, cicuresq; diuersi generis: hominum portentosæ formæ, & in his Saracenicus miles illi in primis acceptus. Tanta præterea incolarum frequentia, cōmerciis etiam multarum gētium aucta, vt nihil ad amplissimam vr-
bis formam deesset. Caterùm has ingentes in principe virtutes calliditas ingenij, ac perfidia, & scuitia in Guelphum nomen, neque non in pontifices odium obscurarunt: accessit ad hæc libido hominis immensa, qui præter gentis morem cōcubinas multas & scorta aleret: scriptoribus etiam adnitentibus, ne isti qui torres ex-
ecratione pōtificia petitus erat, quiq; Italiæ ad cō-

infestus imminebat, ut eam propè ad interne-
 cionē redegerit, non omni infestatione dignus
 haberetur. Cum hac igitur vitiorū, virtutumq;
 adole Aquisgrani coronatus, quò se adolescēs
 adhuc receperat, primūm Othonem adhuc sibi
 obfistentem facilè profligat: deinde paratissi-
 mis copiis de Syria vendicanda sollicitus, Gre-
 goriū etiam pontificis adhortatione Brundisiū
 appulit: indeque soluens cūm Aconem perue-
 nisset, anathemati subiectum se à pontifice ac-
 cipit: vnde irarum plenus abiens, ad Gregoriū
 tamen supplex accessit: impetrataq; ab eo ve-
 nia, mox illum ludibrio habuit. Quare iterum
 diris pōtificiis obnoxius, in Italiam descendēs
 Mediolanenses pro pontifice sentientes prælio
 vincit: & captum Petrū Teupolum Venerum
 eorum ducem carceri inclusum crudeliter ne-
 cat. In Venetos quoq; fines incassum arma mo-
 ta: mox Pisas sese recipiens, Guelphos, ac Gi-
 bellinos perniciosissima Italiæ nomina primus
 inuexit: quibus adeò Gregorium exercuit, ut
 ille non multò post obierit, prægrauantibus cu-
 ris. Cœlestino autem intra X I I. diem vita fun-
 cto, successit Innocentius, qui pertæsus homi-
 nis calliditatem atq; animum in se hostilem,
 primūm Imperio abdicat, deinde anathematis
 spiculum in illum dstringens, Henricum Thu-
 ringiæ Landgrauium (ea est dignitas apud Ger-
 manos) Imperatorem dicit: mox magnam Ita-
 liæ partem in illum armat. Parmaque per eius
 absentiam illi adempta, cūm eam frustra Fride-
 ricus obsideret, tandē eruptione victus à Mon-
 telongo legato est. Captaque vrbs Victoria, ac
 direpta: nec interin ea clade à pontificum in-
 iuria

inria temperauit. Cæterum Panormum profectus, Manfredi filij nothi dolo necatur, cum annos duos ac XXX. rebus præfuiſſet. Hic Bononiense gymnaſium, quia ciues imperata non ſtatim feciſſent, Patauium tranſtulit: ex Florètia etiam Guelphos populariter eiecit. *Egnat.*

Fridericus II. patre Henrico VI. ex Conſtantia, præſtantiffima muliere, annorū non magis, quam prudentiæ plena, matre genitus, auo ſuo Barbaroſſæ haud diſſimilis, tum ambitione rei militaris, tum prudentia & conſilio, quibus omnia pericula vicit. Othone V. deſuncto in Rom regem electus, Romę ab Honorio III. imperiali diademate inſignitur. Mortua Conſtantia matre, tres Romanos inſectatur pontifices: Honorium ſcilicet III. Gregorium IX. & Innocentium III. Italiam omnē in factiones (quæ tunc primum in Hetruria per *Guelph.* & *Gibell.* duces Teutonicos cœpere) Guelphorum & Gibellinorum ſcidit. Quæ nomina vtrique Italiæ pernicioſiſſima, duos Pontifices ad mortem vſque exercuere. Mediolanenſes, quod Pontifici fauerent, prælio vincit: Petrum Teupolum eorum ducem captum, crudeliter necat. A Pontifice Innocentio III. imperio abdicatur, diris perſequitur. Henricus Thuringiæ Landgrauius (ea eſt apud Germanos dignitas) Imperator dicitur. Quæ omnia haud magni æſtimans, regnū Siciliæ occupat. vbi morbo correptus, Manfredi filij nothi dolo necatur, cum annos duos & triginta imperio præfuiſſet. Hic Bononiense gymnaſium, quia ciues imperatis nō ſtatim paruiffent, Patauiū tranſtulit: ex Florentia etiam Guelphos eiecit. Vxorem habuit

filiam regis Hierosolymitani, ex qua titulus regni perpetuò apud posteros Siciliæ reges manet. Circa hæc tempora Robertus D. Ludouici regis Francorum frater, Lutetiæ Sorbonem instituit. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

Post Federici mortem Imperio nullus annos **XV III.** legitimè sufficitur, dissidentibus inter se Germanorum principum sententiis. Succedens interea Conradus Federici filius populorum & ipse vexator Neapolim Capuamq; expugnauit ac diripuit. Aquinum incēdit: post annum deniq; à Manfredò veneno potionatus decessit, relicto Conradino filio, qui post Manfredum interfectum contra Guelfos in Italiam vocatus, ac cum maximo exercitu Romam ingressus, obuium habuit Henricum Regis Castellæ fratrem vrbis senatorem, cum omni nobilitate exceptus pro dignitate Imperatoria. Paulò post dimisso Romæ Guidone Feretrano ad bellum contra Carolum Siciliæ regem profectus, Clemēte quarto Pontifice haud exitum ei felicem vaticinante, apud Beneuentum superatus, in Austriam profugit ignotus, vbi demum captus atq; securi percussus est: quod ei diuina factum est vltione. Is enim vxorem formosissimam Comitis Casertani eius, fidissimi Ducis adamarat: qua vti potiretur, virum honoris specie ablegauerat: illè facinore comper-
to, mœstus ac furibundus clam ad Carolum venit; sese exercitum illi proditurum pollicetur, quod & fecit. vnde supradicta subsequen-
ta calamitas. *Volater.*

lib. 23.

B. Q. D. V. L.

RODVLPHVS I. HABS- PURGENSIS.

RODVLPHVS ex Comitibus Alburgensibus, cuius genus postremo dicitur, lectus Imperator à Germanis in Concilio Lugduni à Gregorio X. celebrato. Cui redeunti sit obuiam in itinere apud Bellouacum Alfonsus rex Castellæ, questus se de Imperij successionem posthabitu: tandem ipsius pontificis oratione delinitus est. Rodulphus vicarium quem in Hetruria misit, apud Miniatem oppidum iussit consistere. Hic Pisas rebelles, ac imperatam pecuniam dare recusantes vi expugnauit, ac ex magna ædificiorum parte. Lucenses item ac Florentinos bello vexauit, qui in perpetuum sese à seruitute pecunia redemerunt; alteri **XII**. alteri verò, Florétini, **VI**. aureorum nummorum millibus numeratis. Quam rem pontifex tunc Honorius **III**. ut pontificis Romanis finibus utilem quidem probauit, indignam tamen Imperatori existimauit. Imperauit annis **XIX**. *Valaterranus lib. 23.*

Interregnum à Friderici morte ad Rodolphum Habspurgensem per duodeviginti años fuit, quo spatio Manfredus Friderici filius, & Corradinus regno Neapolitano pariter & vita à Gallis spoliati sunt. Interim Rodulphus ex Comite (vti nunc vocât) Imperator declaratus Alphonso Castella posthabito, qui eam dignitatem ambierat, Othocarum Boëmiæ regem acie victum occidit. PseudoFridericum captum, qui se pro Friderico Iunioris Sueuis ostentabat,

Nouesij combussit. Ciuitates Hetrurix libertate accepta pecunia donauit: quam rem Honorius pontifex vti infamem, sibi tamen & Italix non inutilem magis non probauit, quàm prohibuit. Obiit autem Rodolphus XVIII. Imperij anno, & Spix sepelitur: in quo si auaritiã non accuses, cetera non reprehendas. Italia certè tum primùm aliquid sibi polliceri potuit, Luchino Italici sanguinis vicarij nomine tunc Mediolani prefecto: floruit huius Imperio Albertus cognomento Magnus *Egnatius*.

Rodolphus Habsburgensis seu Habsburgensis à Friderici morte anno duodeuigesimo (tot enim interregni spatium fuit) Alphonso Castellæ posthabito Imperatore legitur. Lausannæ à Pontifice confirmatus, Othocarum Bohemix regem prælio victum occidit. Pseudofridericum, qui se in Sueuis erexerat, Nouesij combussit: Hetrurix oppida præfecti virtute vi expugnauit. Ceterùm in Italiam nõ est profectus, neq; coronam imperialem Romæ de more maiorum accepit, solitus Æsopi fabulam recitare de vulpecula, quæ leonis ægrotantis legato respondit: Optare se vt Leo cõualescat, idq; oraturam superos: Ceterùm minimè visuram leonem, terreri enim se vestigiis, omnibus leonis antro aduersis, & nullis auersis. Idq; indicium esse multum quidem animalium introisse, sed exisse nullum. Ad eundem modum apud se reputabat Rudolphus maiores suos sepe magnis copiis ingressos Italiam, sed malè acceptos plerunq; rediisse. Hic redacta sub ditione Austria, Albertum filium suum in ea ducem instituit, à quo originem trahunt Austriaci principes ad
Carolum

Carolus Quintum vsq; & Ferdinandum eius fratrem. Obiit XVIII. imperij anno. quo imperante Albertus cognomēto Magnus floruit.
Appendix Sexti Aurelij Victoris.

ATAVLPHVS seu ADOLPHVS Hassiæ seu Nassauiæ Comes.

ATAVLPHVM Hassiæ Comitem in Germania lectum post annos VI. quā imperare cœpisset, Albertus Rudolphi Caesaris filius Austriæ Dux, in agro Spirenſi prælio victum interfecit. *Volaterran. lib. 23.*

Donatus Imperij titulis hic primū in Columbarienses mouit: inde in Albertum Austriæ ducem dum bellum parat, quem proceres Germaniæ, pertesi Adolphi sordes & ambitionem, eo reiecto, Imperatorem declarant, ab eodem apud Vaugionas prælio superatur & occiditur, cum annos octo rerum potitus esset. *Egnatius.*

Adolphus Comes de Nassau imperij titulis donatus, primū in Columbarienses mouit. Inde dum in Albertum Rudolphi Caesaris filium, Austriæ ducem, bellum parat, à Proceribus Germaniæ eius sordes ac ambitionem pertesis, imperio destituitur, in cuius locum cooptatur Albertus. Sed cum cedere imperio noller Adolphus, armatis copiis contra eum profectus est Albertus, & infestis signis utrinque pugnatum prope Vvormaciam, quo in cōflictu periit Adolphus, anno imperij VII. *Appendix 8. Aurelij Victoris.*

ALBERTVS I. F. RO-
DOLPHI.

Taulphum Hassiæ Comitē in Germania lectum post annos VI. quā imperare cepisset, ALBERTVS Rodulphi Cæsaris filius Austriæ dux in agro Spirensi prælio victum interfecit, quem Bonifacius VIII. diademate prius sæpe negato non solum redimiuit, sed Philippo Frācorum regno per sententiam deiecto succedere iussit: interficitur tandem à Ioanne fratris filio in Rheni transitu, cū imperasset annos X. *Volaterranus lib. 23.*

ROdulphi superioris filius & Austriæ dux, à patre Othocaro occiso declaratus, principū suffragio & Bonifacij pontificis assensu dicitur Imperator: & Bonifacius eò libentiùs assensit, cū id obstinatissimè antea negasset, quòd Philippum Francorum regem oderat. Quare ea conditione Alberto ratum Imperium fecit, vt regnum quoq; Francorum sibi vendicaret: ille verò post Adulphum in Spirensi agro cæsum, cū copias tantæ rei idoneas parat, à Ioanne fratris filio interficitur post decimum Imperij annum. *Egnatius.*

ALbertus Rudolphi Cæsaris filius Austriæ dux, deuicto & occiso Adolpho, principum suffragio, & Bonifacij VIII. pontificis assensu (cū id obstinatissimè antea in Philippi Pulchri Gallorū regis odium, negasset) imperij corona donatur, ea conditione vt Gallorum sibi regnum vendicaret. At Philippus data filia in uxorem Alberti Cæsaris filio, effecit ne quid in se ten-

se tentaret Albertus. Tandem à Ioanne fratris filio prope Rhenum interfecit post decimum imperij annum. *Appendix S. Aurelij Victoris.*

HENRICVS VII. LV. CEL BVRGENSIS.

HENRICVS VII. Lucenbur-
gensis Romæ iussu Clemētis pon-
tificis absētis à tribus Cardina-
libus diadema suscepit: vbi om-
nis Romana nobilitas interfuit,
præter Vrsinos, q̄ locis in vrbe munitis armati
prope Hadriani molem sese continebant. At
vbi pecunia imperata est, cæteri tumultuantes
ad Vrsinos sese recipiunt: arma cōclamant: Au-
xilium tandē Roberti regis, qui eò Ioannē fratrē
cum exercitu confestim miserat, res composita.
Imperator inde trepidus in Hetruriam se cōtra
Florentinos conuertit, ad quos petiturus Italiā
antea Legatos premiserat denuntiātū, sese cum
magno exercitu venturum in urbem reciperēt,
Aretinosq; obsidione liberarēt: quos minimē
obtemperantes plurimos dies durissima obli-
dione pressit: vbi Dantes poëta cum exulibus
inter primos partiū Gibellinarum fuit: voca-
uitq; tunc primū cæcos Florētinos, q̄ Impe-
ratori tam stolidē ac cōtumaciter respōdissent.
Henricus tandem re infecta discedens, apud
Boniciū oppidum, quod dirutum mœnib; re-
stituerat, hyemauit, agrum continuò Florenti-
norum populādo: Miniateses deinde magnis
adfecit cladibus; inde Pisas Robertum Siciliæ
regem tamq̄ maiestatis reum citatum ad dicē-
dum causam: ac minimē comparentē regno p

sententiam abrogauit. Postremò profectus est
 contra Senenses, & apud Bonconuentum discen-
 dens morbo interiit, manifesto veneno operâ
 Roberti regis dato, anno Imperij V. Salutis M.
 C, C C X I I I I. Quæ autem Mediolani gesserit,
 in ipsius vrbis descriptione attigimus. Tradunt
præterea virum hunc religiosissimum extitisse,
totasq; noctes ante Crucifixum, quem secum
ferabat, orare ac flere: præterea Eucharistiam,
quotidie sumere consueuisse. *Volaterran. lib. 23.*

HENRICUS ex Lucelburgo Romanorum Im-
 perator designatur. Cui Clemēs pontifex
 ea conditione ratum Imperium fecit, vt primo
 quoq; tempore in Italiam transcenderet: quam
 prouinciam eò libentiùs Henricus obeundam
 suscepit, quòd Guelphici nominis hostis, præ-
 ualentes eius factionis opes infringere opta-
 bat: per Taurinos igitur saltus Italiz insinua-
 tus, Mediolani factionem Turrianam oppressit.
 Vicecomiti summa rerum demādata: inde Ro-
 mam profectus, accepta Imperij corona, & ab
 Vrſinis breui expulsus, adiuuante etiam Ro-
 berto rege Hetruriam repetit, Aretiiq; agens
 post Robertum regno priuatum, dum Floren-
 tinis immineret, qui iam de salute desperabāt,
veneno in Eucharistia dato periit anno Impe-
rij quinto. *Egnatius.*

HENRICUS VII. Lucelburgensis Comes, Ca-
 sare sic interfecto, Rom. Imperator decla-
 ratus, Comitē Vvirtembergensem, quòd impe-
 ratori parere noller, iugumq; detrectaret, fortis
 nis omnibus exuit. Huic Clemens V. Pont. ratū
 ea cōditione fecit imperium, vt Italiam primo
 tempore peteret, quæ variis tum agitabatur tu-
 multibus. Per Taurinos igitur saltus in Italiam

penetrās, Longobardiam capit. Turrianam factionem opprimit, & Mediolani ferrea insignitur corona. Inde Romam profectus, post diadema acceptum ab Vrsinis expulsus, cum Florentinos, qui iam de salute desperabant, graui obsidione premeret, veneno in Eucharistia dato, operā monachi cuiusdam predicatorij, è medio sublatus est. *Appendix S. Aurelii Victorii.*

LVDOVICVS V. B. A.

uarus, Nepos Rudolphi
ex filia.

LVDOVICVS cognomine Bauarus, quod ex Bauariæ Ducibus esset, & Federicus Austriæ Dux per discordiam principum Imperatores creati ambo. VII. annis inter se armis decruerunt. Bauarus tandem hoste superato, cum exercitu bis in Italiam traiecit: vir omnino temerarius Imperatorem se spreto Pontificis consensu appellabat. Diadema primò ferreū Mediolani à Guidone Petramala, Præsule Arcetino: deinde Romæ aureū à Stephano Colūno apud Lateranū, Clero & populo Rom. consentiente, de more sumpsit. Quare & à Ioanne primum XXII. & deinde à Benedicto XII. & Clemēte VI. Pont. sacris interdictus est, ac locis imperio subiectis vicarij apostolica auctoritate ab eis tanquā vacante imperio constituti. Ille contra Pontificalibus locis suo nomine principes præfecit: Vt Ioannem Vicum vrbis præfectum Viterbio: Galeostū Malatestam & fratres Arimino: Pisauero, Fano, Antoniū: Feretranū Vrbino: Nolfum & Galassū fratres Callio: Alegratum Clauellū Fabriano: Bulgautiū Matelicæ:

Ismedutium S. Seuerino : Gentilem Varaneum
 Camerino : Pongoniũ Cingulo : Nicolaũ Bos-
 carerum Esio : Guidonẽ Poletensem Rauennæ :
 Fran. & Simbaldũ Foroliuij Cefenæ : Ioan. Man-
 fredum Fauentiæ. Præter hæc Petrum quendam
Corbarium è Reate ordinis minorũ, qui & con-
iugium deseruerat, summũ pontificem declara-
uit. Imperauit aũs XXXII. Reliqua eius gesta
 alijs inseruimus historiis. *Volaterranus lib. 23.*

Hic Rodulphi Imperatoris ex filia nepos,
 Fridericum Austriæ ducem aduersarium,
 habuit, quicum p octo aũs bellũ varia fortuna
 gessit. Ceterũ Friderico capto & occiso, Bauarus
 rerum potitur; pariq; temeritate Imperatorẽ se
 citra pontificis assensum appellat. Quaminiuria
 offensus Ioannes XXII. illi sacris interdixit :
 verũ homines iuxta ac numina contemnens,
 Italiã mox petit : atq; in Vicecomites ingratif-
 simus, quorũ ope adiutus præcipuẽ venerat, Ca-
 strutij filios pari improbitate, qui Gibellinæ fa-
 ctionis fauor acerrimus fuerat, paterno princi-
 cipatu exiit : Romæq; coronatus à Stephano
 Columnio, Petrum Corbariensem pseudopon-
 tificem creat minoritanæ familiæ vnũ, quem &
 Nicolaũ appellari voluit : & ne quid ad seren-
 das discordias malorum deesset, tyrãnos in iis
 oppidis, quæ pontificij iuris erant, priuata au-
 toritate instituit, pontificem æmulatus, qui &
 ipse Gallix Cisalpinæ multos autoritate sua re-
 gulos præfecerat : Imperij tandẽ anno XXXIII.
 cùm varia tentasset ad reconciliandam ponti-
 ficis gratiam, obiit. *Egnatius.*

Ludouicus Rudolphi Imperatoris ex filia
 nepos, & Fridericus Austriæ dux discordia
 principum

principum Impm. electi, ambo VII. annis vario Marte decertarūt Tandem Bavarus Austrioduce capto & occiso, solus rerum potitus, seq; imperatorē, citra pontificis assensu, appellat. Qua iniuria offēsi tres, ex ordine pontifices, nempe Ioannes XXIII. Benedicū XII. & Clemens VI. illi sacris interdiciunt. Verūm horum pontificū fulmina & decreta contemnens Italiam mox petit, Mediolani primò ferream accipit coronam, inde Romæ à Stephano aureo diademate insignitus, Petrum Corbarium minoritam, pontificem creat, quem Nicolaū appellari voluit: & præfectos in oppidis iuris Pontificij alios dedit, Pontificem æmulatus, qui & ipse Gallix Cisalpinæ multos autoritate sua regulos præfecerat. Tandē imperij anno XXXIII. obiit. *Appendix S. Aurelij Victorii.*

CAROLVS IIII. LV.

CELBURGENSIS.

CAROLVS IIII. Lucelburgensis. Ioan. Boëmiæ regis filius, lectus imperator, vir & litteratura & variarum linguarum catalecto egregius, quā primū Bavarium bello insectatur ac vicit: Italiā primò petens, sollicitantib. Florentinis ferreū Mediolani de more diadema suscepit. Cumq; Pisas veniret, legationes omniū factionū obuias, præterea Volaterranos Senēses sese absq; ullo. fœdere dedentes habuit, à Volaterranis etiā hospitio exceptus. Romæ iussu Innocentij VI. aureo diademate à duob. Cardinalib. hac conditione redimitur, vt q̄ primū discedat. Itaq; reuersus in Germaniā iterū cum vxore & filiis. Romam ad Urbannū venit, inde Pisas repetēs, pecuniā

Florentinis imperavit; à quibus Miniatenses, & à Pisanis Lucenses ad eum deficientes accepit. Tertioq; mense Italia excessit, vit omnino ingratus, quiq; nullam acceptorum beneficiorum memoriam tenebat. Res tamē bello adulescēs cum patre gessit magnas, quæ in Historia Boëmiæ commemoravi. Pontem Pragæ miro sumptu restituit; Scholam quoq; liberaliū artium instituit, eamq; vrbein Metropolim cum præfule fecit. Datur ei vitio labem ac nouum introduxisse exemplum Imperio Romano, vti filius Venceslaus Cæsar fieret, cum Electoribus egisse. Imperavit añis XXXII. Cuius item reliqua gesta in rebus Lucensium, apud quos diu commoratus est, mentionem persecuti sumus.

Volaterranis lib. 23.

PRius quàm hic Imperium adiret, Germani principes Edoardum Anglum & Misnēsem principem ac Guntherum Montis nigri regulū Cæsares declararāt. Cæterum altero post alterū vita functo, res ad Carolum Boëmum deuenit: qui Ioāne Henrici Imperatoris filio natus adulescens adhuc egregiam in terra Italia patri operam nauarat: quo ab Anglis interfecto ca acie, qua Philippus Valesius Francorum rex ab hisce profligatus est, Imperium adipiscitur: literis ac linguarum multarū cognitione instructus: sed qui Boemiæ suæ, quàm Germanis aut Italis consultū mallet: nam cū Pragam (Boemiæ id oppidum totius regni metropolis) variis operib. excoluisset, Imperij maiestatem adeo neglexit, vt coronā tantæ maiestatis auctoramentū turpissima pactione acceperit ab Innocentio: qua cautum erat expresse, vt ab acceptis insignibus

gnibus confestim Italia abscederet. additum & grauius facinus, quòd Venceslaum fñium adolēcentem à principibus Germanis Cæsarem dici obtinuit exemplo maximè improbando. Imperauit annis XXXII. *Egnarius.*

Carolus IIII. Bohemus, Iohannis Lucelburgēsis, Bohemiæ regis filius, post Edoardum Anglum & Guntherum Montis Nigri regium Cæsares electos. & altero post alterum vita functo, Cæsar designatur. Hic Eberhardum Vvirtembergensem Comitem ingenti exercitu oppressit atq; depopulatus est. Pragam cum magnificentia operum, imperij interim maiestate neglecta, tum literarum studio excoluit Romæ Innocentij VI. iussu aureo diademate à duob. Cardinalibus, hac turpissima pactione redimitur, vt acceptis insignibus confestim Italia abscederet. Maximam laudem meruit ob auream bullam conditam, in qua multa, quæ ad publicam pacem pertinent, commodè complexus est. Obiit imperij anno XXXII. Venceslao filio prius Cæsare declarato. *Appendix S. Aurel.*

V V E N C E S L A V S F.

CAROLI IIII.

 VENCESLAUS ingenio sordido, patri Carolo omnino ablimilis, captus quondam à Ioanne Lusatis. Duce, & Procopio Marchione Morauis; deinde à fratre Sigismundo ecustodia fugauit. Tandem ob ignauiam Imperio deicitur. suffecto Roberto Bauaro, anno imperij XXXII. Hoc ferme tempore, quæ circa Urbanum VI. Pont. subrà præterij, subiciam. Quum siquidem Cardinales Gal-

lici, qui Clementem Pseudopontificem creauerant, Ananix secessionem fecissent, fauente Ioanna regina, anno M. C C C L X X V I I. Britones contra Urbanū & Romanos misere, qui hostibus ad pontē salariū acie inordinata occurrentes, casū fuere: illi molem Hadriani custode tradente ceperunt: Romani turrib. ex aduerso cōstructis acerrimè resistere: Urbanus interim q se trans Tiberim continebat, sexto quā venerant mēse, arcem recepit ita ab hoste dirutā, vt greges in ea pascerentur, necesseq; fuerit Bonifacio I X. deinde successorī, quando vrbs aliter teneri non poterat, eam restituere cōsilio simul & auxilio Petrucij; Sauiciuis potentissimi, quē ille postea suspectū securi percuti iussit. Britones igitur ad Marinum praliū instaurantes, interfecti ad vnū omnes à Romanis fuere. Tantū qui arcibus præerant, seq; ac suorum reliquias tutati sunt, præsertim Sūriani, q Martino demū pōtifici deditiōē fecere. Interea Carolus (quē alibi dixi) ab Urbano ex Vngaria cōtra Ioannā excitatus cum V I I I. mill. equi in Italiā veniēs, Arretium primū cepit, inde in Florentinos mouens, à Io. Haucuto, qui tunc Stagiae erat, arceatur. At Florentini non æquis viribus concurrentes, vexationem à rege X L. mill. nummūm redemere, Haucutū absq; stipendio relinquentes, qui Bagna Cauallum Nicolao Albertoque Estensibus vēdidit, quò facilius illi Fauentiam retinere possent, quam tamen paulò post amittere. Astorgio Manfredō per proditiōem adeptō: Carolus interim salutato Romæ Urbano, Ioannam in arcem confugientem obsidet. Neapolimque dederuntibus, ciuib. capit: la-

Iacobum Caracciolum Arretium misit. Is orto partium tumultu, in arcem se recepit. Carolus celeriter adueniens cum Albrico Barbiano & Ferrabac ducibus, eos in officio continuit, direptis Gibellinorum bonis: Ludouicus Andegauensis inter hæc cum XXX. millibus contra ex Gallia per saltum Casinensem & Marfos paulatim proficiscens, antequam prælio cōgredetur, morbo extinctus est. Ingheranius eius Dux cum XII. millibus subsecutus, Arretiū cepit, rursusque & ipse diripuit arcem quum iam diebus XL. oppugnaret, audita Ludouici morte, destitit: hortantibusque Guelphis qui in arce fuerant obsessi, vrbe Florentinis vendita se domum cum suis recepit. Redeo nunc ad Imperatores. *Volaterranus lib. 23.*

AVo patriq; absimilis per ignauia, ac socordia Imperij res afflixit, afflixissetq; diutius, nisi à fratre Sigisnundo captus, mox etiam procerum consensu abrogato illi imperio, Robertus Bauarus illi surrogatus esset. Hic Galeacium ex Comite Mediolanensibus primus Ducem dedit: quæ dignitas ad nepotes postea transiit, quoad res Insubriæ ad Francorum regem rediit: Præfuit annos XXXII. *Egnatius.*

Venceslaus Caroli III. filius patri auoque dissimilis omnino, per ignauiam & socordiam imperij res afflixit, afflixissetque diutius, nisi à Sigisnundo fratre captus, mox etiam Germanorum procerum cōsensu, abrogato illi imperio, Robertus Bauarus illi surrogatus esset. Hic Galeatium, qui magnam Italiæ partem suo domino adiecit, ex Comite Mediolanensibus primus Duxem dedit: quæ dignitas ad nepotes

transijt. Apud fratrem iu carcere obit Venceslaus anno imperij vicesimo secundo. *Appendix Sex. Aurelij Visloria.*

ROBERTVS BAVARVS.

ROBERTVS Bavarix Dux, vbi primùm iniiuit Imperium, in Italiam à Florentinis cōtra Ioannem Galeatium accersitur: Cum quo, ad Benacū cōgrediens, prælio cum toto exercitu fugatur. Tridētumq; inde Venetias venit, vbi magnificè exceptus (enarrata clade accepta) Venetos ad misericordiā mouit: à quibus rogatus, remanere omnino negauit, trepidusq; in Germaniam abiit, rem Florentinam in magno discrimine relinquendo. Imperauit annis X. *Volaterranus lib. 23.*

Cum Venceslao susceptus esset Robertus Bavarix dux, nihil ille antiquius habuit, quàm ut Florentino populo gratificaturus, ad comprimendam Galeatij Vicecomitis potentiā in Italiā trāscēderet. Ceterum ad Benacū Galeatij copijs cōgressus facile repellitur: vnde mox ad Venetos deflexus, magno ab hīs honore excipitur: inde soluens incassum Florentinis adnitentibus, ne Italia excederet, in Germaniam retrò abiit, paci religionique vacaturus: vita functus est anno imperij decimo. *Egnarius.*

Robertus: qui & Rupertus, Bavarix Dux in locū Venceslai defuncti susceptus, statim post iniitū imperium à Florentinis ad Ioānis Galeatij cōprimendā potētiā accersitur. Cū quo ad Benacū cōgrediēs, facile repellitur. Vnde mox ad Venetos Tridētinusq; deflētēs, humanissimè ab-

hīs

his excipitur: inde incassum Florentinis adn-
tentibus ne Italia excederet, in Germaniā retrō.
abiit, paci religioniq; vacaturus, annoq; impe-
rij X. vita functus, Florentinos in magno reli-
quit discrimine. *Appendix S. Aurel. Victorii.*

SIGISMVNDVS. F.

CAROLI IIII.

SIGISMVNDVS Caroli IIII fi-
lius, Venceslai frater, Augustorū, o-
lim puer à Ludouico Pānoniæ rege
filiā Mariā in matrimoniū vnā cū
regno accepit. Boēmiā paternā hē-
reditate obtinebat. Mox Imperator factus præ-
fuit orbi ann. XXVII. ante & post imperiū belli
fortuna parū fœliciter vsus; quē nō solum Tur-
cæ sed Boēmi sæpe acie fuderunt. Proceres
XXXII. in Pānonia necari iussit, ob quā rē & i-
pse postea capt⁹ ac traditus vidux, cuius mariū
interfecerat. eloquētia & blāda oratione effecit
vti ab ea dimitteretur, pauloque post alia ducta
uxore Barbara è Comitibus Cilix, & Pannonia
recuperata, vidux filios memor beneficii proue-
xit. Multa huius alioquē egregia facta. Rē Chri-
stianorū in tres diuisam Pontifices, ad vnum in
Cōcilio Constantiensi cōēgit, aditis ea de causa
quoquo versus per orbem provincijs. Prusix re-
gnum, quod Poloniæ rex Teutonicis Sodalibus
ditiæ virginis armis ademerat, restitui iussit. Vi-
toldū ex Duce Regē Lituaniæ fecit: cū Venetis
grauia bellā gessit, Duce Pippone Florentino,
quem postea proditorē sentiēs captū interfici
iussit. Venceslāū fratrē, quod Imperio parū utilē
animaduerneret, in vincula captū coniecit. Boē-

mia post multos labores potitur. Marchiâ Brâ-
deburgensem Federico Burgraphio Norimber-
genſi dono dedit: in Italiâ demû ſedente Euge-
nio III. atque inimico, traiecit: obſiſtentibus
etiam per Nicolaum Tollêtinatem Florêtinis,
Arnum fluuium tranſmiſit adiuuâte Antonio
Pontadera. Et per agrum Volaterranum iter
faciens, ſex menſibus Senis ſubſtitit: vbi fruſtra
cum Florentinis pace tentata, abiit Romam,
ibique de more accepto diademate, è Baſilica
Petri eueſtigio in Lateranum contendit, Euge-
nio uſque ad pontem proſequête. Inde in Ger-
maniam reuertês, Mantuæ à Ioanne Franciſco
Cōzaga magno ſumptu exceptus, propinquam
ſuam Barbaram Ludouico filio in matrimoniû
dedit, Marchionemque primum Mâtux creat.
vbi domû peruenit, nihil poti⁹ habuit qua Cō-
cilium Baſilienſe ſolicitare. Moritur inde bre-
ui poſt tempore ſine virili prole, apud Mora-
uſam, relictō regnorum ſucceſſore Alberto Au-
ſtriæ Duce genero ſuo. Poſt eius mortem quaſi
metu liber Eugenius, Concilium Ferrariæ ce-
pit. *Volaterranus lib. 23.*

Optimum haud dubiè principem ac nobi-
liſſimum Germaniâ nobis imputet: &
qui ſi ad pacis artes, quibus excelluit, parem
belli felicitatem addidiſſet, Carolis & Otho-
nibus æquari potuit: nam puer adhuc per Ma-
riam uxorem ad Pannonici regni ſpem euoca-
tus, mox adoleſcens Venceſlao fratre, quod pa-
rum utilis haberetur, à ſe capto. Poëmiæ regnû
hereditarium aſſequitur: ſed & Alberto vita
functō, omnium voris Imperator deſignatur.
Hic igitur Pannonia potitus à Ludouici morte,
cui

cui Maria superstes filia fuit, duos ac XXX. regulos securi percuti iubet, quòd regiæ puellæ aduersati essent. Vnde illi tanta mox gentis inuidia conflata, vt post vxoris mortem captus, necandusq; magis quàm asseruandus; fœminæ, cuius maritum ille interfecerat sit traditus: ille verò maiestate oris. & blanda oratione dimissus, hinc Boëmiam petit: quam non sine labore vix tandem obtinuit, longo ab his bello, ac difficili petitus, sæpe etiam acie ab his victus. Nec Italiae expeditio vna alterâve in nos Taurisino agro peruaftato fœlicior: nam Pippus eius dux, & ipse mox tota Venetia ac Foro iulio Venetis armis expellitur. Hinc quia grauius periculum à Turcis imminebat, qui iam magnæ Europæ parti sese insinuarant, Gallicis etiam Philippî Burgundi copijs accinctus, ab Amurate Turcarum principe graui prælio victus, castris etiam exuitur. Cæsis magna ex parte ducibus, & Philippo capto, ipse Byzantium fugiens, mox Venetæ classis ocurso, cui Thomas Mocenicus præerat, incolumis de fuga vix euasit: quæ clades ignominiosiorne an funestior fuerit, haud satis explicem, Discordia tertè nostra victor hostis Hadrianopolim se recepit: & hæc foris. Quantum autem pace præstiterit, præter generis nobilitatem (quæ haud dubiè clarissima fuit tot summorum principum serie) & præter insignè corporis proceritatē, ac Imperatoriam planè indolem, affuit illi liberalitas, ac munificentia, quanta in nullo antea principum: religionis ac pietatis augēdæ studium incredibile, multarum etiam linguarum scientia, & in his lingua Latinæ studium excelluit: quare doctos

homines in primis fouit & dignitatibus etiam amplis honestauit. Accusauit sæpe Germanos principes, qui Latinas odissent literas. A quibus reprehensus quandoque, quò doctos homines foueret, sed humiles genere: Ego, inquit, eos amo, quos natura alios antestare facile uoluit. Illud autem nulla vnquam ætas obliuiscatur, quòd triennium magnam Europæ partem ipse peragrarit, dum Principes Christianos ac pōtifices adit, quò schisma Christiano nomina calamitosissimum tolleretur. Nec alterius principis opera magis enituit in vera pietate vindicanda: quare ita effecit, vt reiectis adulterinis tribus, qui Barionæ sedem inuaserant, Oddo Columnius magno omnium cōsensu pontifex declararetur. parem operam Eugenio in Basiliensi synodo tollenda præstitit, à quo tamen prius contemptim pene habitus, ac vix post sextum mēsem quàm Senis fuerat, Imperij corona donatus est. Hic verò princeps egregius cū sine virili prole decessisset, Albertum Austriæ ducem filix maritum, & vtriusque regni hæredem reliquit anno Imperij vigesimo septimo. *Egnatius.*

Sigismundus Caroli III. filius, Vencenslai frater, puer adhuc uxorem duxit Mariam filiam regis Pannnoniæ. Capto fratre Venceslao Boëmæ regnum hæreditarium assequitur. Inde Roberto vita functo omnium voti s imperator designatur. Triennio magnam Europæ partem pacis studio peragrauit, quo schisma pōtificum colleret. Germanos principes, quòd Latinas odissent literas, sæpe accusauit. Sux gentis inuidiam sibi confluuit: & à Turcis ac Boëmis sæpe bello

bello laceffitus eſt. Cumq̃ue ſine virili prole
deceſſiſſet, Albertũ Auſtrię ducẽ filia maritum
hæredem reliquit anno imperij XXXVII. & in
Alba regali Vngarię ſepelitur. *Appendix Sex.
Aurelij Viſtorii.*

ALBERTVS II. AVSTRIÆ

DVX, gener SIGISMVNDI.

ALBERTVS Auſtrię dux, regnis
Pānoniæ Boëmiæq̃; ſuccedēs, pau-
lò poſt imperiũ & ipſe adſecutus
biennio tenuit. Boëmos rebelles
Moraviosq̃; bello domuit. Polo-
nos vltra regni fines vagantes, coërcuit. Sinder-
rouiam Seruię ciuitatem (dum vellet ſubuenire
aduꝛſus Turcas) prius amiſſam vidit, quàm ad
locũ perueniſſet. Poſtremò dum Auſtriã repe-
tit, in itinere apud locũ qui *Villa longa* appella-
tur, dyſenterię morbo deceſſit, vxore Helifabe-
tha prægnante relicta, quæ Ladiflaum peperit
regem. *Volaterranus lib. 23.*

Nemo vnquā maiore ſpe ad Imperiũ venit.
& ſanè cõceptã animis hominũ opinionẽ
haud fruſtratus eſſet: ſiquidẽ toto biennio, quo
præfuit, Moravos ac Sarmatas, qui hodie Polo-
ni ſunt, intra ſuos fines quieſcere cõpulit. Pra-
ſconẽ Boëmũ factionis hæreticę caput, ita at-
trivit, vt tota Boëmia ſibi cederet: in Turcas au-
tẽ profeꝛt Synderouiã caſtellũ ad Danubij ri-
pã munitiſſimũ obſidẽtes, dũ copias in itinere
maiores expectat, oppidani deditiõem fecerunt:
ipſe Auſtriã repetẽs apud locũ, cui Longauilla
eſt nomẽ, dyſenterię morbo cõfectus eſt, Ladif-
lao filio ſuperſtite. *Ægnatius.*   Z 4

Albertus Austriae Dux, Sigismundi gener. biennio feliciter imperavit. Meritos ac Sarmatas intra suos fines quiescere compulit. Boemiae factiones penitus attriuit. Amurathā Turcam, qui Vngariā inuaserat, vicit, fugauitq; Sinderonia vrbe in deditiōem accepta. Inde in Graciam contendens, Thessalonicam expugnauit. Tandem Austriam repetens apud Longāuillam dysenteriae morbo decessit, Ladislao filio superstite. *Appendix Sexti Aurelij Victoris.*

FRIDERICVS III.

AUSTRIÆ DVX.

FEDERICVS III. Austriae Dux Alberti propinquus, vt inferius in eorum cognatione demonstrabimus, anno, XII. quā cœpit imperare, Salutis verò M. CCCCLII. VI. Eidus Martij, Romæ in Basilica Petri vnâ cum Coniuge Leonora (Lusitaniae regis sorore) diadematis insigne à Nicolao V. Pontifice suscepit. Inde post aliquot dies Neapolim, ad salutandum Alfonsum eius necessarium profectus, magnificeque exceptus est, pauloque post in Germaniam rediturus Roma rursus, inde Ferraria iter fecit, vbi à Borso Estensi ingenti apparatu etiam exceptus, eum Mutinae Ducem primum creauit. In itinere quoque apud ciuitatem Nouam Austriae oppidum obsessus ab Australibus, Ladislaum puerum regem, quē in tutela apud se retinebat ac Romam secum duxerat, reddere coactus est. Consilium Basiliense horrare Aenea Syluio, (qui postea Pius pōtifex, tunc

tūc ei⁹ Epistolarū Magister erat) sollicitate per
 Oratores Eugenio, auctor fuit extinguēdi. Iterū
 salutis anno M.CCCCLXIX. Romam voti reus
 humiliveste, comitatuque venit. Ingressus est
 urbem prima noctis vigilia, natalem dominicū
 præcedentis, obuiam procedentibus patribus
 collegijsq; omnibus vnà cum populo Roma-
 no. Aderam & ego in ordine meo funalibus
 noctem vincentibus. Ad tribunalq; vsq; Petri
 Basilicæ deductus, Paulum Pōtificem sedērem
atque expectantem supplex consulatauit, pro-
peq; iussus adsedir. Inde vesp̄is de more ce-
 lebratis vnà palatium ascenderunt. Disceden-
 tē pontifex luculenta grauiq; auro veste postea
 donauit, vir alioquin ocio natus magis quàm
 bello aut imperio tuēdo. annis LIX. quib⁹ impe-
 rauit, litteris dignū gessit præterea nihil. deces-
 sit anno M.CCCCXCII. Hui⁹ tēporib⁹ sub Pio
 II. ortus Romę tumultus iuuenū seditiosorū &
 obælatorum auctore Tiburtio, qui absente Pō-
 tifice Pantheon occupauere, rapinasq; & cedes
 iā iam populo intentātes. Accersito statim Pio,
 captos omnes & in Capitolio ad XXV. numero
 suspensos vidimus. Eadem ferē tempestate ex-
inctus est Franciscus Sclauius homo Roma-
nus ē Gente Fosca sane nobili, presbyter, ma-
gna vir abstinentiæ sanctitatisq; fama: ad eum
adorandum frequens populus, in quo & ego
puer cum Lucia matre fueram, properauit. Fue-
 rat ex eadem familia sub Eugenio IIII. Ange-
 loctus Cardinalis S. Marci, vir admodum face-
 tus, ne dicam insanus, vt quidam eum taxant.
 Is olim Florentiæ, quum eius aduecti vini ex
 more portorium exigeretur, reiectis precibus

cadaveres omnes intra portam per humum effundi iussit, uti hoc pacto corpus esset. Quum eius familia ducendi domini gratia (sicuti mos est) ad pulsati tintinnabuli signum non conveniret, ad horam postea mensæ, vulpina cauda (ne sentirentur ara) percuti mandabat: pauciq; admodum foris præsentibus tantum discumbebant. Mille ipsius huiusmodi memorantur. Interfectus tandem ab eius cubiculario, vehementer irato, qui calceos petens calcibus ab eo petitus fuerat: stultus qui rem dissimulare cupiens, subito primus clamare cepit rem atrocem, dominum interfectum; Venite. Re facile cognita, comprehensus membrisq; omnibus discerptus est. Volaterranus lib. 23.

PACIS atq; otij studiosissimus Fridericus extitit: quam renore perpetuo annos quatuor ac L. (tot enim rerum potitus est) coluit, seu factum id fuerit, quietiore Germania, quam multis retrò actis ætatibus, seu prudentia verius id principis effecit: ille verò nihil ab initio antiquius habuit, quam tuenda pacis studio tumultus, qui oriebantur, sedare. quare & seditionem mouentes Austriales facile compescuit, & bellum à Matthia Pannonum rege illatum composuit. Quinetiã in Flandros mouens, qui Maximilianum Cæsarem asseruarant, recepto filio paucorum pœna contentus, omnem discordiarum fomitem sustulit. Ducta igitur Helconora Lusitanici sanguinis, cum in Italiã transcendisset, ad Nicolaum pontificem profecturus, ab eo nullo non honoris genere excipitur, illi & uxori corona Imperij, imposita. Hinc Neapolim diuertit in Alphonsi gratiam, cuius Helconora

hora pernecessaria erat, nec minore apparatu à Veneris (eius enim vrbs inuisendæ incredibili desiderio flagrabat) obuiâ illi itum: quos exinde summa semper amoris, ac beneuolentiæ significatione dilexit: eius etiâ opera Amedeus Allobrox, qui se pro pōtifice gerebat, Basiliensi concilio innixus, in ordinem se redigit. Iterum Paulo pōtifice priuati penè more, voti reus Romanam perijt: quò damnatus retro ad suos abiēs quiescente Germania, tandem Imperij anno quarto ac quinquagesimo naturæ concessit, Maximiliano filio Cæsare prius declarato. *Egnarius.*

Fridericus III. Austriæ Dux pacis ac otij studiosissimus fuit. Austriales seditionem mouentes faciliè compescuit. Heleonoram Lusitaniz regis sororem vxorem duxit. qui cū Italianam transcendisset, ad Nicolaum V. Pont. profecturus, illi & vxori corona imperij imposita est, anno imperij XII. Salutis verò M. CCCC LII. Mortuus est autem anno imperij LIV, Maximiliano filio Cæsare prius declarato. *Appendix S. Aurelij Victorii.*

MAXIMILIANVS I. F.

FRIDERICI III. AV-
striæ Dux.

Dinceps ad MAXIMILIANVM (ex ordine instituto) Hic ex Romanorum patre viuente factus, anno M. CCCC. LXXVIII. magnis copijs Burgundiam iagressus, Mariam Caroli Ducis iam

defuncti filiam & hæredem in matrimonium
 vnâ cum regno accepit. Deinde principatum
 adeptus (extincto sine hærede Matthia rege)
 Pannoniam quam suo iure sibi vëdicabat, cum
 exercitu inuadit. Ac primùm Albaregali per
 vim recepta, paulò pòst inde ab hostibus repul-
 sus, sese domum in Germaniâ recepit. vbi suos
 deinde aduersos habuit: Heluetios primùm, cū
 quibus bella gessit. Postea Rauricos (qui nunc
 Basilienses sunt) Imperij iugum omnino ex-
 cusserunt, quos secuti populi vicini multum ei
 de antiqua nominis maiestate ademerunt. Dia-
 dema de more maiorum nec recepit, neq; apo-
 stolorum Basilicas aut pontificem salutatum
 venit, tantùm Mediolanum vsque accersitus à
 Ludouico Duce Pisanos tuente contra Florenti-
 nos, profectus, Liburnū eorū oppidū frustra
 dies aliquot oppugnauit. Ex coniugio supradi-
 cto Philippum Archiducem genuit: qui regi re-
 gnoq; simul Hispaniæ genet est nuper adscitus.
 Filiā Margaritā Carolo VIII. Gallorū regi olim
 pactam, deinde abdicatā, nuper Philiberto Sa-
 baudix duci locauit. Galeacij Vicecomitis du-
 cis filiā, extincta prima coniuge, duxit. Vir alio-
 quin bonitate modestiaq; præditus, pacis ma-
 gis quàm belli studiosus, venationi dedit⁹, ani-
 mi bonis adiectas retinet corporis dotes, ore
 probo, decoris, mēbris, adpectuq; toto venera-
 bilis. De ipsius verò genealogia quæ plurimis
 ignoratur, pauca subiiciam ex cōmentarijs Ma-
 thæi, de origine primorū Austriæ ducū: Othō-
 nis Phrisingensis: Iordanis Otnaburgi de irru-
 ptione Gotthica in urbem: Hermāni de Sulgon
 in Chronographia: & Hērici Cōstātiens. Ap-
 parct

paret enim Maximilianum Romanos habuisse progenitores olim, Perleones Comites mōtis Auentini, cuius familiæ nonnullæ sunt Romæ reliquæ propè Sabellorū ædes, quæ prius Perleonum fuere, quibus cognomen dedit Petrus Leonis filius, Stephani nepos, Maximi pronepos, quorū memoria sepulchri præ foribus templi S. Alexij adhuc cernitur. Is anno M. CLXX. magna in vrbe potentia auctoritateq; sub Paschale II. fuerat. Cuius duo nepotes per seditionē ex vrbe profugi ad Alpes venerūt, vbi circa Lucernæ lacū prædia ac terras mercati sunt, castrumq; in eo loco Auēburgū. Deinde excitarūt quasi Auentini oppidū, licet nōnulli Alburgū dicāt, quòd lingua germanica Alec accipitrē significet, qui olim ab eis dimissus. cū præda capta in eo mōte cōstitit, vbi ex auspicio ipsi postea oppidum condidere. Alter ex his præsul Argētinenſis fuit. Ex altero qui nobilem in ea regione duxit vxorem, natus est Albertus: qui Albertū & Rodolphū Imperatorem primū ex Comitibus Alburgēſibus genuit. Hic igitur Rodolphus augusta fretus potentia domū primus auxit anno M. CCLXXXII. auitaq; ditioni Austriā, Stiriā, Carinthiā, portū Naonis ac Marchiā adiecit: antiquisq; Austriæ ducibus suam proſapiam inseruit, cuius ordo sic est: Rodolphus siquidē prædictus Albertū item Imperatorem genuit, qui à Ioāne Rodulphi fratris filio interfectus fuit. Is plures suscepit; Federicum qui Imperator electus cum Ludouico Bauaro bello inferior certauit. præterea Othonē Rodolphū & Albertū Austriæ ducem patrē Leopoldi Austriæ itē ducis, Federiciq; & Arberti: qui Alber-

tus ex Alberto filio Albertū habuit nepotē, Imperatorē simul & Pannoniæ regē patrē Ladislai in adulescētia defuncti. Leopoldus autē Herne stū genuit patrē Federici tertij auūq; Maximiliani. Nam primos Austriæ duces iā inde à quodā Aimone reperūt primo Christiano ac martyre, post quē Austriæ ducatus in Marchionatū cōuersus vsq; ad S. Leopoldū durauit. Huic pater Leopoldus fuit, cuius vxori Hērici II. Imperatoris filiz frater vim intulerat. At Leopoldus fratri eidē suo talionē reddiderat. Hęc deīde vidua in peregrinatione sepulchri, Alexij Imperatoris insidijs periit. Ex hac natus S. Leobaldus sub Innocētio II. Pōt. Duo cōnobia maxima de nouo excitauit, tertium restituit: sub Innocētio VIII. nostra ætate in catalogū relat⁹ est. Ex filia Hērici. V. imp. XVIII. liberos suscepit, quorū primus Hēricus Austriā rursus in Ducatus pristinū nomen restituit: Alter Leopoldus Dux Bauariæ fuit. Post hos tempore procedēte hæreditas ad Fridericū II. peruenit: qui contra Pannonios in bello cadēs, sine liberis occubuit: cui Rodolph⁹ Alburgensis Imperator prædictus, ordine quo suprà narraui succedens, rē simul cū genere per man⁹ vsq; Maximiliano trāsmissit. *Volaterr. lib. 23.*

¶ Admonitio ad Lectorē. *Cave Lector ne Volaterrano fidē adhibeas, quo loco de origine Austriaca familia verba facit. Nec enim à Romano ullo Perleone Comite montis Auentini, sed ab augustiore gente & pristis Francorum regibus originem ducit.*

Svpeterat mihi Maximilian⁹ Imperator, quē Spater octauo antequām moreretur anno, Cæsarem designandum curarat: magnus bello, princeps, & pace præclarus; cuius eximia bo-
nitas

nitas, liberalitas supina, & Christianæ pietatis cultus præcipuè commendantur: accedunt adhæc animi dotes, oris probitas, statura quadrata, in qua tamen Imperatoria maiestas eluceat, corpus validum ac robustum, idemque laboris, atq; operis patientissimum, pars victus frugalitas, & ex eo valetudo prosperissima. De hoc autem, cum adhuc viuat, Tranquillum. Plutarchumque ac veteres alios scriptores æmulatus, nihil est quod addam. Deus faxit, ut quod illum agitare semper animo Vincentius Quirinus assererat, qui legatum Venetum egit apud illum, summa cum laude, ex sententia conficiat: neque enim iustius vllum est bellum, quam quod pro religione sumitur, & ea denique vera æternaque gloria principum nostrorum existimari debet, quam res præclaræ in hostes fidei gestæ commendant. *Egnatij tertij Romanorum Principum libri finis.*

Maximilianus Romanorum rex viuente patre Friderico III. factus, magnis copijs Burgundiam ingressus, Mariam Caroli ducis, iam defuncti, filiam & heredem in matrimonium unam cum regno accipit: deinde principatum adeptus, extincto sine herede Matthia rege, Pannoniam, quam suo iure sibi vendicabat, cum exercitu inuadit; ac Albaregali per vim recepta, paulo post inde ab hostibus repulsus sese domum in Germaniam recepit: ubi suos deinde aduersos habuit: Helueticos primùm, cum quibus bella gessit: Postea Rauricos (qui nunc Basilienses sunt) qui imperij iugum omnino exeußerunt: quos sequenti populi vicini multum ei de antiqua nominis maiestate ademerunt. Quadema de morte maiorem non recepit, nec

Apostolorum basilicas aut Pontificem salutavit. Philippum Archiducem Austriae ex Maria vxore suscepit, qui regi regnoq; simul Hispaniae gener ascitus est. Filiam Margaritam Carolo VIII. Frācorum regi pactam, deinde abdicatam, Philiberto Sabaudiae duci in vxorem dedit. Galeatii Vicecomitis filiam, extincta prius coniuge, duxit. Tandem die Ianuarij XII. in Austria inq; rore animi decessit, anno Imperij XXXIII. ætatis LIX. *Appendix Sex. Aurel. Victorii.*

CAROLVS V. nepos MAXI-
MILIANI ex PHILIPPO
Austriae Archiduce.

CAROLVS V. Maximiliani Cæsaris nepos, Philippi Archiducis Austriae fili⁹, Hispaniæ rex, Princeps Austriae à principibus electoribus Francfordiae Imperator declaratur anno M. D. XIX. Postea Bononiæ à Clemente VII. Pont. coronatur anno M. D. XXIX. Anno M. D. XXXV. mēse Iunio in Africā traiciens Tunetem (quæ olim Carthago erat) Solimano Turcæ extorquet, Gouletam expugnat, regnumq; Tunicum totum recepit, regemq; Alzatenum (qui paulò post à filio oculis & regno priuatur) antè pulsum restituit, non paucis Christianis liberatis. Mediomatricum, urbem inferioris Germaniæ prius ab Henrico II. Gallorū rege Christianissimo captā & munitam, exercitu in Germania cōscripto, infelicitè obsedit. Ex Isabella Portugalix regis filia quatuor liberos sustulit. Brucellis sepelitur anno M. D. LVIII. mēse Decembri. *Appendix Sex. Aurel. Victorii.*

FERDINANDVS FRA- ter CAROLI V.

FERDINANDVS succedit fra-
tri Carolo V. anno M. D. LVIII.
Factio Grumbachiana incipit. Zi-
gethum frustra oppugnatut à Tur-
cis, quorum sequenti anno 3000.
caduntur in Sepulio nō procul à Cassouia. Im-
perator conuocat principes Imperij Augustz
anno II. imperij. IIII. deliberat cum Electori-
bus de successore. feliciter rem gerit contra
Turcos & Transsylvanos. Maximilianus II.
(qui iam coronatus erat in regem Bohemiæ)
Cæsar eligitur XII. Calend. Octob. renuntiatur
XII. die Nouemb. XXIIII. coronatur. Idem
VI anno paterni imperij in regem Vngariæ co-
ronatur VII. Septemb. Ferdinandus año VII.
imperij, salutis humanæ M. D. LXIIII. XXV.
Iulij Viennæ decedit. *Appendici S. Aurel. finis.*

MAXIMILIANVS II. Filius FERDINANDI

MAXIMILIANVS II. ex rege
Bohemiæ Romanorum. & Hunga-
riæ, Ferdinando patre mortuo, ele-
ctus Imperator, coniurationem
impiam ac sceleratam, quæ per par-
tes Grumbachianas sacri Imperij principatus
omnes receptaque antiquitus iura, mutare &
peruertere funditus, festinabat, prouidentia ac
celeritate penè incredibili, vsus armis Augusti.

Saxoniz Electoris, extinxit. Iula & Zigetho in Hungaria amissis, pacē cum Selymo iniit. Princeps supra ceteros xui sui, æquitatis, fidei, pacis atq; innocentiz studiosus. Cuidam gratulanti, quod sexagesimum tertium, hoc est Climacteri cum annum excessisset, respondit: *Omnes vira sua annos Climactericos sibi esse.* Solymanni morte intellecta, tamenli hostis ac Barbari, placidè id vnum respondisse ferunt, *vixisse.* Quanti numē cœleste faceret, symbolo hoc suo perpetuo, *Deus providebit,* satis superque testatus est. Religionem Christianam (quippe simplicem, & occidi, non occidere assuetam) armis propagari, aut inuitos ad eam cogi dictis factisq; improbauit. De scripturis, de immortalitate animarū, de vita æterna & resurrectione mortuorum, frequenter disseruit; & peculiare de his libellos sæpius legit. Vixit cum Augusta XXIX. annis, quam & dilexit vnicè ac perseueranter. XVI. liberos ex eadem suscepit: ex quibus Mariam, Philippo, Hispaniz: Elizabetham, Carolo Francorum regi, elocauit. Cùm annis XII. bono publico suorum, imò omnium Augustus imperasset, XII. Octobris, anno Christi M. D.

LXXVI. animam, vnde erat, beatus beatis reddidit. *Dionysius Gothofredus I. C.*

RODOL-

• RODOLPHVS II. F.
MAXIMILIANI.

ODOLPHVS II. patri Maximiliano, vt virtutibus, ita regnis Imperioq; successor factus, longæ ac diuturnæ pacis tranquillitate, res Germaniæ principum ac priuatorum in eam amplitudinem, opes, concordiam ac potentiam perduxit, vt memoria patrum a- uorumq; neq; florentior neq; beatior vnquam Germania fuisse videatur. Deus ille, cuius vi principes regnant atq; imperant, diu terris il- lum cominodet; ac faciat, vt quandiu mortalis erit, nihil ex domo sua mortale sentiat: generi humano diu ægro affectoq;, medeatur: quic- quid priorum principū vita concussit, in locum suum restituat ac reponat: sydus hoc quod præ- cipitato in profundum ac demerso in tenebras orbi refulsit, semper luceat. Hic Germaniam magis magisq; pacet, & patris triumphos ducat & nouos. *Dionysius*

Gorhofredus

J. C.

Aa 2

F I N I S .

RERVM ET VER-

borum in hac historia antiqua.

memorabilium.

I N D E X.

A:	natus obscuri imperat-
A Bismarus 560	216. quamdiu im-
Acta uapœnitent-	perarit 216.
tia, 318	Emiliani obitus 216. 218.
Achilleus à Diocletiano	Alamannorū copia à Lu-
interfectus. 252.	liano caſe 330.
Adarnasſus ſauitū 340.	Albertus I. 722.
Adrianus à plerisq; Gra-	Albertus I I, Aūſtria
culus dictus 137. adu-	dux. 736.
tia atq; virtutes quaſi	Alexander in Gallia pe-
arbitr genitus. 138.	riit militari cumultu;
cur. deſpectui habitus	185. 186. 188. in Mā-
140. immenſi laboris	maam matrem uni-
138. miſerabili exitu	cē pius 185. 186. 188.
conſumptus eſt. 189.	natura mitis & man-
quādiu regnarit 140.	ſuetus. 188. origine.
& vixerit 139. quib.	Thryx, ingenio timi-
artibus inſtructus 138.	dus 257. qua de cau-
vere pietatis lumen ac-	ſaciisibus exoſus fue-
cepit. 189.	rit 189. quamdiu re-
Adriaticum mare unde	gnarit 185. 187. unde.
nomen habeat. 137.	Seueri cognomentum.
agen mille annorum Ro-	adeptus 186. Xerxem
ma. actus. 302.	glorioſe. vicie 185. 187.
Ægyptus Romano im-	Alexander Ægeus Ne-
perio adiecta. 58.	roni præceptor. 97.
Ælia ſiue ab Hadria:	Alexandria capta. 267.
no condita. 141.	Alexius Angelus. 486.
Æmilianus obſcuriſſime.	Alexius, frater Iſaaci.
	Angeli.

I N D E X.

- Angeli, inuasor imperij* 626
*Alexius iunior filius I-
saaci Angeli* 627
*Ambrosij episcopi scri-
pra* 381
Amida solo aequata 341
*amphitheatrum Roma à
Tiro adificatum* 112
*Anastasius Zenonis suc-
cessor* 480
Andronicus 623
Andronicus iunior 639
Andronicus Paleologus
638
*L. Anniius Verus carmi-
num tragicorum stu-
diosus* 153. *apople-
xia extinctus* 153. 156
Antoninianum lauacrum
176
*Antoninus Caracalla li-
bidini impariens* 176.
177. *nouercam suam
uxorem duxit* 176.
177. *ubi mortuus est
sepultus* 176
*Antoninus Fuluius seu
Boionius dictus* 145
*Antoninus Pius ab A-
driano in filium ado-
ptatus* 145. *benefi-
centia studiosissimus*
148. *Pius cur dictus*
145. 148. 149. *merito
Numa Pompilio con-
ferendus* 144. 148.
149. *quamdiu impe-
rarit* 145. 147. *quib.
virtutibus præditus*
144. *ubi obierit* 145.
probitas 146
*M. Anroninus bellum
Marcomannicum ges-
sit* 151. *Verus Com-
modum consortem re-
gni facit* 156. *erudi-
tione philosophus* 151
*in Venetia obiit. ibid.
inter diuos relatus*
151. 152. *Princeps scō-
licissimus* 159. *quam-
diu imperarit* 152.
*semper inconsultus. re-
meritare usus* 158
*M. Anronini coniugis
petulantia* 154.
magnificentia 152. 157
triumphus 152
*Antonius à tribus deci-
bus victus* 56
*Antonij furor luxu & li-
bidine extinctus* 46
*M. Antonius apud A-
etium à Cesare supe-
ratus* 69. *Cesari re-
nuenti diadema impo-
nit* 28. *cum Cleopatra*

I N D E X.

in Mansoleo recõditus	Archelai Cappadociæ re-
69. ex Cleopatra duos	gnum Tiberius in pro-
filios habuit 36. Oclã	uincia formam redegit
uĩ sororem in matri-	73
monium duxit. 34.	arma, nisi maioris emolu-
se ipse interimit 28. 63	menti causa, nequa-
Aper concionans à Dio-	quam mouenda 63
cleriano confessus 247	Armenia à Parthi sub-
Apollonius Tyaneus Do-	lata 91
mitiani acta videt 123.	Armenia cum Parthi
philosophus insignis	conspiratio 55
quando floruerit 122	Armeniam quibus Cost.
Apollonius stoicus quan-	Traianus provinciam
do celestis habitus 147	fecerit 134
aqua Claudia Roma in-	Arrij interitus 347
ducta 84	Arfaces Parthi liberta-
Arabes optimi equites	tem asseruit 129
202	Artaxerxes Tirsæ genti
Arabum regia Romana	sua imperij gloriam re-
provincia facta 73	stituit 190
Arabas quib. Cost. Trai-	Artemius imperator 563
nus in fœdus acceperit	Assarius mors 447
134	Atraulphus seu Adolphus
Arabiam in provincia	721
formam Traianus re-	Artala Bledam in regno
degit 129	suo perimit 418
Arabundus Anthemij	Artala mors 419
iussu exilio deportatur	Assyriam quibus Cost.
447	Traianus provinciam
Arcadius Augustus ap-	fecerit 134
pellatur 381	Astures & Cantabri per
Arcadij. & Honorij. re-	L. Lanium perdomiti
gnum 398	69
Arcadij mors 399	Auitus quando imperiũ
	depo-

I N D E X.

deposuerit	429	233. vir in bello potēs	
augurium Maximino		animi tamen immodi	
oblatum	271	ci 232. ubi occisus	
Augusta qua dicatur	71	235. 237. mors	
Augustale	72	non inulta	233
Augustulus	467	Aurelianum Roma tri-	
Augustus mensis nomen		umphantem Terricus	
unde habeat	71	& Zenobia pracedunt	
Augustus meritò parens		236	
patria dictus	73.	Aureolus pons 222. 225	
nepos Iulij ex sorore	71.	Ausonij poeta carmina	
Nola obiit	73	de XII. Caesaribus 2	
Tyrchiam percontaba-		B	
tur, quis post se regna-		Babylonem quibus Cost.	
turus esset	71.	Traianus occupavit &	
quamdiu vixerit	73	tenuerit	134
Augusti libri	71	Balbinus & Pupienus	
Aurelianus dux magis		in palatio interfecti	
necessarius quàm opo-		195. parum inter se	
bilis 237. sanum Soli		concordi animo temp.	
magnificum cōstituit		regentes, à militibus	
235. 236. imperium		interfecti	199
multiplici tyrannide		Balduinus Flandria co-	
liberat 237. non dis-		mes	628
simili Alexandro ma-		Balduinus Roberti F.	
gno 233. primus apud		633	
Romanos diadema ca-		Basilinus & Constantinus	
piti innoxie	234.	fratres	508
quamdiu imperavit		Basilinus Macedo	586
233. 236. Romam fir-		Basilij obitus	385
mioribus muris vallas		Basiliscus	496
236. sauus & sangui-		Basilides Scythopolita-	
narius	233. 234.	nus quando celebris ha-	
serui sui fraudi occisus		bitus	147

I N D E X.

- bellū Caſſij & Bruti* 40.
ciuile lacrymabile 22
bellorum ciuiliū repa-
ratio 56
bellum cum Sexto Pom-
peio 43. *Martinen-*
ſe 39. *Parthicum*
Antonij 45. *Par-*
thicum duce Ventidio
43. Perusiū 42
bellū aduerſus gentes ex-
teras 47
Berengarius II. 683
Berorgor à Ricomere per-
emptus 447
bibliothecam miri operis
Hadrianus extruit
141
Bosphoros quibus Coſt.
Traianus in ſædus ac-
ceperit 134
Britanniam circūſuam
Oceano Aborigenes te-
nuere 268
Britānion literarum ex-
pers 349.
eius mors 336
Brutus ab Antonio oc-
cisus 63. *cum aliis*
coniuratis in curia Ca-
ſarem occidit 62.
ab Auguſta victus
Stratoni cernicē pre-
buit. *ibid.*
Brutus & Caſſius ab O-
ſtauiō victi 60
Bruto atra quadam i-
mago ſe obrulit 41
D. Bruti interitus 31. 33
Eurgundiones partē Gal-
lie tenent 416
Byzantiū Thracia vrbs
308
Byzantiū antiqui inſtau-
rario 308. *inſtaura-*
tor Conſtantineus 315.
vaſtatio 174

C

C. Caſſilius Miloni exuli
ſe coniungens interi-
mitur 6
Cacina cur iugulari iuf-
ſus à Tiro 113
Cæſar in Pompeia curia
occisus 28. *Pharna-*
cem acie vincit 24.
Pompeium Pharfali-
co pralio ſuperat 28
Cæſaris ara ad confluen-
tem Araris & Rho-
dani 37
Cæſaris & Pompeij diſcor-
dia 28. *bellum* 10
Cæſari interitus 9. 22.
25. 26. coniuratores
25. ſcripta 29.
triumphi 8
Caius Cæſar à ſtemmare
Cæſarum

I N D E X.

- Cæsarum* prorsus dege-
 nerat 83. à suis pro-
 rectorib. occiditur 81.
 cognomento *Caligula*,
 sceleratissimus 78.
 fax humani generis
 dictus 83. furore cor-
 reptus vestes mulie-
 bres induit 82. nutri-
 cem ad voluntariam
 necem compulit 83.
 omnium maximus a-
 dultus 82. patris imi-
 tatione se Deum fecit
 82. unde *Caligula* co-
 gnomen tum sortitus
 78. 82
Caj *Cæsaris* interitus 83
Cæsarea urbs clarissima
 59. antea *Mazaca*
 dicta 73. 343
Caligula à militibus con-
 fossus interiit 79.
 bellum contra Germa-
 nos suscipit 78. insi-
 gne regni capiti nece-
 re tentat 80. deorum
 habitu incedit 80.
 matronas nobiles pu-
 blica libidini subiecit.
 79. quamdiu impera-
 rit 78. quo ætatis an-
 no in palatio interse-
 ctus 78. stupra jutori-
 bus infert 78
 sub *Caligula* qui *Coss.* fue-
 rint 81
Calpurnius Andronicus F.
 640
Calpurnius Comnenus,
Alexij F. 619
A. Calpurnia Alambanus
 prope *Mænum* deuicit
 177. *Alexandrinorum*
 dicacitatē ultus 179.
 180. barbaris & mili-
 tibus charus 179. 180
 discipline oblitus 180.
 fratrem suum *Getam*
 peremit 177. militum
 dolo interfectus 180.
 nouercam coniugem af-
 fectat 178. quamdiu
 regnarit 177. 178. quo
 ætatis anno interfectus
 178. *Roma* themas
 sui nominis adificat
 178. unde *Basilianus*
 dictus 177
A. Calpurnia cognomina-
 tio unde 178. interi-
 tus 177. peregrinatio
 179. sepultura 178
Caracalla interitus 251
Carinus *Cari* filius apud
Margum prælioratus
 interiit 245. cum
 luxu cades innocentium

I N D E X.

hominum coniunxit	militem occisus	55. 68
249. Iulianum ob-	Circeſſum caſtrum	196
truncat	Circus maximus mirificè	
258	excultus	308
Carini interitus	248.	
249. 258. ſcelera	ciuiliū motuum prima	
247	cauſa	39
Carus cum filiis ſuis quā-	Claudius à Done vulne-	
diu regnarint	ratus 55. apertiſſimè	
245.	à mulierib. regebatur	
fulminis icū interit	89. Britannia bellum	
244. 245	intulit 83. Caligula	
Cari Imp. mors	patruus 84. Gallieni	
270	morientis ſententia im-	
Carolus I. I. I. L. Luſzel-	perator deſignatus 228	
burgenſis	Gallieni ſucceſſor. ibid.	
727	Gothos ingenti praliō	
Cassus ab Antonio vi-	vicit 228. in diſcipli-	
ctus Pandaro liberto	ni ita exercitatus, ut	
iugulum prauit	quadam conſcripſerit	
62.	88. poſt mortē Diuus	
coniurationis autor cū	appellatus	84.
Bruto fuit	quamdiu imperarit	
62. mor-	228. 230. & vixerit	
tem ſibi conſciuit	84. quantam multi-	
33.	tudinem fuderit 229.	
ſyrannidem arripens	quib. Coſſ. de Britan-	
quando extinctus	nia triumpharit	88.
154	& in palatio mortuus	
Cassius Lōginus Oſacem	88. Sirmū moritur	
ſuperauit	230. vir ad barbaros	
62	delendos natus. ibid.	
Cato pratorius	Claudij Caſaris interitus	
27.	50. ſtulticia	ibid.
eius interitus	Claudius Tiberius Agrip-	
28	pinam	
Catonis obitus		
8. 19		
Chriſtiani multi ſub Do-		
mitiano martyres fa-		
cti		
124		
Chriſtianorum perſecutio		
ſub Diocleriano		
263		
Chriſtum quo Tiberij an-		
no Iudai cruci affixe-		
runt		
77		
M. Cicero per Popiliū		

I N D E X.

- pinam uxorem duxit*
 85. *Catigula insidiu*
extinctus 574. *quam-*
diu vixerit 85.
quomodo à ioculatori-
bus appellatus 74
Claudio aurea imago à
proceribus sacrata 229
Claudium senatus ingēri
honore decorauit 228
in Claudio quid memo-
rabile 231
Claudianus poeta 383
clementia principum dos
præcipua 189
Cleopatra Egypti regi-
na regno pulsa 6.
pretium libidinum ab
imperatore ebrio Ro-
manum imperium pe-
sit 46. *voluntaria*
morre occumbit 34.
 58.64
Clodij Albini interitus
 167.168
Colchos quib. Coss. Traia-
nus in fœdus acceperit
 124
colossi erectio 110
Commodiana therma 162
Commodus Anronini Ve-
ri successor 159.
colossi capite sublato,
sua imaginis caput in-
stare imponi 162. *felici-*
ter contra Germanos
pugnat 159. *hostis*
humani generis indi-
catus 160. *quamdiu*
imperavit 160.161.
subita morte obiit 159
Commodi ferocia 161.162.
vitia 160. *strangu-*
latio 162.163
Conradus II. Suevus
 694
Conradus III. Suevus
 704
Constans quamdiu vixit
& imperavit 332
Constantii obitus. 303.
 321.325.329.332.349
Constantinopolis episcopa-
lem maiestatem sibi
vsurpat 347
Constantinopolis magni-
tudo 306
Constantinus à quo ba-
ptizatus 314. *avidus*
glorie ferâ vincit 307.
Christianam puritatē
amplexus 315.
Constantio fratri bel-
lum inferens occiditur
 329. *cum genitrice*
sepultus 308.

I N D E X.

Constantinus cur Traianum herbam parierariam vocarit	297.	Constantius ab Honorio in societatem regni receptus	416
ex Helena natus quādiu regnarit	303.	Constantius Domitiano infanior	339
Faustū interimīt	297	Constantius & Galerius diuerso vixēre ingenio	291
Licinio bellum infert	294.	Constantius Gallis & amabilis & venerabilis	286.
Magni nomen vnde acquisiuerit	315.	in Gallia pugnat	252.
quādiu imperārit	296.	natura mitissimus	286.
& vixerit	314	modici cultus	286.287.
rebus gerendis fortunatus	314.	pruignam Herculi Theodoram duxit	281.
Romam pristina maiestati asseruit	315	quādiu imperarit	286.
Constantini aduersus Maxentium bellum	294.	& vixerit	345
cum Maxentio confliktus	307.	Constantij de Constantino presagium	315.
dictum	314	diuersa fortuna	322.
Constantini & Constantij dissensio	324	obitus	286.287
Constantini liberi tres	315	Cordubēses à Caesaris partibus desciscunt	6
Constantini mors	296.	Corfiniūm à Casare caprum	5
sepulcrum	315.	Corrie alpes	93
visso	305.318	Crassiana clades Pacori cade pensatā	44
Constantino qua appellationes indita	307	Crassus per Surenā occisus	57
in Constantino quid laudabile	314	Crausij interitus	267
Constantinus Copronymus	569	Cri'i obitus	306
Constantinus Irenes	572	Cresipiontem quib. Coß. Traianus	
Constantinus Ioannis Fr.	594.644		

I N D E X.

Traianus occupavit & tenuerit 134 C. C. legatus Caesaris à Iuba casus 6 Cyprianus martyrio coronatus 220 D Daci montibus inharent 29. 49. Dacia diuturno bello Decibali viris exhausta 137. Dalmata ad latrocinia promptissimi 48 Dalmatij interitus 321. 324. 327. 348 Danubij pons 133. à quo constructus 297 Daphna statua 72 Decentius Caesar creatus 325. Decentij interitus 326. 335. 349. Deciana therma 211. Decius ciuiles in Gallia, motus sedauit 209. cum filio suo in Abri- cio Thraciæ loco à Gothis occisus 208. publica edificauit 208. quamdiu vixerit & imperarit 207. 212. senatui charissimus 212. una cum filio ad	liberandas Thracias profectus 210 Decij ara 211. interitus 207. 210. 211. Decij in-Christianos se- uiria 212. patria 207. 209 Deciorum deuotio 211. mortem plerique illu- stem ferunt 208 descriptio Roma quando facta 88 deuouendi morē qui pri- mus introduxerit 211 Diademenus militari se- ditione occisus 181. 182. quamdiu regna- rit. ibid. dicendi copia domi mili- tiæ præstat 327 Diocletianus adorari se- iussit 253. Christi osor 264 Diocletianus & Maxi- mianus abdicato impe- rio ad vitam priuatā redeunt 264. insigni pompa Roma triumphant 263 Diocletianus imperiales fasces relinquens in propriis agris consenuit 254. in consortium regni Herculum Ma-

I N D E X.

ximianum suscipit
 262. *Iouius* appella-
 tus 265. *priuatus*
 obiens inter *Diuos* re-
 fertur 254. *quamdiu*
imperarit 254. 262.
quādiu *vixerit* 255.
se vt Deum adorari
iuber 263
Diocletiani dictum 281
Diocletiani & Maxi-
miani concordia 265
Diocletiani genus 254.
mors 255. 281.
therma 282
disciplina militaris *Ha-*
drianus scientissimus
 144
dominatum appetere non
est hominis sapiētis 280
Domitianus bibliotheca-
cas incendio consum-
ptas reparat 119. *con-*
sensanea malignitatis
sua premia est conse-
cutus 123. *conspira-*
tione suorum interse-
ctus 124. *de Vacis*
Cattug duplicē trium-
phum egit 118. *in sup-*
pliciis irrogandis in-
exorabilis 121. *multis*
vulneribus confossus
interiit 119. *nobilissi-*

mos ex senatu inter-
fecit 118. *omne impro-*
bitatis genus confecta-
tus 123. *omnibus con-*
sanguineis nefariā ma-
num iniicit 123. *qua-*
opera Roma feceris 118.
quā doctus sagitta-
rum fuerit 119. *quam-*
diu imperarit 118.
quo aetatis, & imperij
anno perierit. *ibid.*
quib. Coſs. Dominum
& Deum se appellare
iusserit 121. *& eunu-*
chos fieri prohibuerit
 121. *segnis ridiculē*
muscarū agmina perse-
quitur 119. *Titi fra-*
ter 127. *uniuersis exo-*
sus interficitur 117
Domitiani expeditiones
 118. *funus cum ingen-*
ri dedecore sepultum
 118. *in bellis calamita-*
tes. *ibid.* *nomen*
radendum senatus de-
creuit 119. *ſauitia.*
ibid. *superbia* 118. 120
Domitiani vitia 118
Domitilla Titi Vesta-
fiani mater 113
L. Domitius unde Nero
dictus 93

I N D E X.

Drusus *Caesar* quib. *Coss.*
publicè *funeratus* 75.
Caesari *templum* *sacra*
uit 70. quos *populos*
& *nationes* *domuerit*
50

Drusimors 37

E

Eleiensis *ager* 321

Eriocus *Alamannorū* *rex*
296

Eugenius *tyrannus* à
Theodosio *victus* 389

Eunapij *de* *Constantino*
nuga 305

Euphratem *Romani* *im-*
perij *terminū* *Hadria-*
nus *constituit* 143

Euristheus *Herculē* *per-*
didit 307

F

Fati *vis* 32

Fausta *Crispi* *amore* *ca-*
pra 307

Faustus *Tompeij* *gener* à
Casare *interfectus* 24

Felix *legionibus* *Iudae*
proficitur 85

Ferdinandus *Caroli* *V.*
F. 747

Flavia *gentis* *auror* *Ve-*
spasianus *primis* *Re-*
publ. *restituit* 111

Florianus *quamdiu* *im-*

perarit 240. *Solurio*
sibi *venis* *obit* 240.

Franci à *Constante* *per*
domati, *in* *pacem* *reci-*
piuntur 329

Fridericus *I.* *Aenobar-*
bus 706

Fridericus *II.* 713

Fridericus *III.* *Austria*
dux 736

Fronto *orator* *nobilissi-*
mus 151. *M. Anto-*
nium *Verum* *latini*
literis *erudit* 156.

G

Gatulorum *latrocinia* à
Claudio *repressa* 74

Galatia *prouincia.* *facta*
59

Galba *ab* *Hispanis* & *Gal-*
lis *imperator* *electus*

98. *ad* *lacum* *Curtiū*
casus 99. *in* *Hispa-*
nia *imperium* *corripit*

92 *Neronis* *successor*
98 *Othonis* *insidiu* *oc-*
cisus. *ibid.* *quamdiu*

imperarit. *ibid.* *cris-*
amicorum *consilio* *cun-*
cta *disposuit.* *ibid.*

Galba *imperium* *breue.*
98

Galerius *duos* *Casares*
creat 292. 293

I N D E X.

- Galerius vite radio rim*
sibi gladio infert 292.
unde Armentarius di
ctus 256
Gallia à Probo restituitur
imperio Romano
 242
Gallienus cum fratre Va
leriano Mediolani oc
cisus 222. *imperium*
primum feliciter, mox
commode, ad ultimum
perniciose gessit 221.
Mediolani occisus
 222. 227. *quamdiu*
imperarit 228.
& vixerit 223
Gallieni & Valeriani im
perium Romano nomi
ni perniciosum 218
Gallus à Constantio oc
cisus 326. *cum Scy*
thi fœdus percussit
 214. *cum Volusiano*
filio quamdiu impera
rint 213. *Interamna*
trucidati 212
Gallus tributo pendendo
obnoxiam fecit urbem
 214
Galli genus 336. *impe*
rium infaustum 215.
mors 323
Geneticus Siciliam gra
uiter affligit 418
Germani Tarraconem ex
pugnauerunt 228
Germanicus Caesar quib.
Coss. in Syria mortuus
 75
Geta hostis publicus perit
 168. 172
Gordianus Ianum gemi
num aperuit 196. 197.
Persas ingētibus præ
liis afflixit 196.
Philippi fraude occi
sus 195. 196. 197. 199
Gordianus quamdiu vi
xerit & imperarit 199
Gordiani cades non inul
ta 198. *sepulchrū* 196
Gordiano milites rumu
lum adificane 197
Gorhi quādo Italiam in
gressi 398. *item Gal*
lias 416
Gratianus cum patre Va
lentiniano quamdiu
imperarit 380
Grariani mors 382
gratia doctarum artium
quantum valeat 169
Gundarius ab Artio bel
lo subactus 418
 H
Hadrianus à Christiano
rum persecutione cessat
 141. *Alc*

I N D E X.

141. *Alexandriam à Romanis subuersam publicis inſtaurauit expenſis* 140. *Atheuienſib. unde iura compoſuerit* 141. *Hieroſolymam funditus euerſit* 143. *in deliciis Antinoũ habuit* *ibid.* *in varicinationibus ſuperſtitioſiſſimus* 143. *Latino ſermone ſacundiſſimus, Græco erudiſſimus fuit* 137. *miſerabili fato cõſumptus* 144. *non magnam clementiæ gloriã habuit* 137. 142. *pecunia publica coaceruanda ſtudioſus* 142. *peregrinationis ſtudioſus* 144. *quamdiu imperarit.* *ibid.* *quibus artib. celebris.* *ibid.*
Hadrianus quo imperũ anno obierit 137. *Traiani ſucceſſor* 136
Hadriani ambitio 142. *obitus* 137. *ſtatua, deſolationis abominatio* 143
Helena Iuliano matrimonio iuncta 341
Helena Auguſti matris obitus 313
Heliogabalus militari tumultu interfectus 182. *quamdiu imperarit* 183. *quanta libidinis infamia flagrauit* 184. *Roma occiditur* 184. *Tiberinus unde dictus* 183.
Heliogabali corpus per urbis vias à milite tractũ 183. *adiectõ pondere in Tiberim proiectum.* *ibid.* *nomen ex publicis monimentis erasum* 185. *interitus* 184. *templum Roma* 184
Henricus Balduini Fr. 630
Hẽricus II. Bauarus 693
Henricus III. 696
Henricus IIII. 698
Henricus V. 701
Henricus VI. 721
Henricus VII. 723
Hercules unde Muſagetes dictus 266
Herculus Diocletiano in omnibus ſeuerioribus cõſiliis obſecutus 253.
Hiberos quib. Coſſ. Traianus in ſædus acceperint 134

Hircius & Pansa in Mar- rio campo sepulti 31	laribus Roma 205
Honorius cum Theodosio quādiu regnārit 416	Roma. per triduum 114
Moratus quando florue- rit 69. Q Hortensii ca- des 33	insula inter Theram & Therasiam quando ex- orta 88
Hostilianus Perpenna pe- stilētia consumptus 213	Ioannes Bataza 637
Humilimos ubi ad alta accesserunt superbia et ambitione immodicos esse 257	Ioānes Caracuzenus 640
Hanni Thracias & Illy- ricum vastant 418	Ioannes Diplobatazins 546
I.	Ioannes Evangelista sub Domitiano in Path- mon relegatus 124
Ani clausio 55	Ioannes Manuelis. F. 653.
Iesus Christus Dei fi- lius quando natus 70.	Ioannes monachus 329
quib. Coss. passus 76	Ioannes tyrānus à Valē- riniano extinctus 417
Ignis in cælo ab Occiden- te in Oriētem ferri vi- sus 116	Ioannes Zimisce 597
imperare bene nihil diffi- cilius 281	Iouiani. mors 363
imperatores quando cen- sores fuerint 209	Isaaci Angelus 624
imperij Romani magnitu- do 273	Isaaci Comnenus 609
imperij quā cupidi mor- tales 127	Iuba Mauritanie rex C. Carionem cum exer- citu cedit 6
imperia difficile concor- diam custodiunt 296	Iudæa sub Vespasiano im- perio Romano accessit 106
Incendium in Iuda seculi	Iulianus Constantij pa- truelus 323
	Iuliani acclamatio 344
	Iuliani fœdus cum Ale- manni 343
	Iuliani interitus 254.
	vix.

I N D E X.

<i>virtutes</i>	324	<i>Leo Basilij Macedoni F.</i>	
<i>Julianus I. iurisperitissi-</i>		587	
<i>mus</i>	165.	<i>Lepidus pontifex maxi-</i>	
<i>quamdiu</i>		<i>mus ab Octavio inter-</i>	
<i>imperavit</i>	165.	<i>emptus</i>	29.
<i>visus à Seuero interfe-</i>		<i>Licinius à Galerio impo-</i>	
<i>ctusq; in Palatio</i>	165	<i>rator factus</i>	292
<i>voluptatibus deditus</i>		<i>Licinius literarum acer-</i>	
166		<i>rimus hostis</i>	316.
<i>Juliani I. caput in rostris</i>		<i>quādiu impauerit</i>	317
<i>positum</i>	186	<i>Licij genus</i>	316. mors
<i>Julianus Theurgus quan-</i>		205. 297. 302. 303.	
<i>do floruerit</i>	158. eius	<i>vitia</i>	297
<i>scripta</i>	ibid.	<i>Linus Codra F. pro pa-</i>	
<i>Julianus apostata</i>	350	<i>tria bello Dorico se de-</i>	
<i>Julianus Constantij suc-</i>		<i>uonit</i>	211
<i>cessor</i>	354	<i>Liuius quando floruerit.</i>	
<i>Iustinianus I.</i>	493	69.	
<i>Iustinianus I. quamdiu</i>		<i>Lucius Caesar de Parthia</i>	
<i>regnauit</i>	509	<i>triumphat</i>	
<i>Iustinianus II.</i>	511	<i>Lucij mors</i>	52
<i>Iustini Philosophi pro</i>		<i>Lucrinus lacus in parcia</i>	
<i>Christiana religione li-</i>		<i>conuersus</i>	69
<i>ber</i>	147	<i>Iudi seculares à quo insti-</i>	
<i>Iulianus seu Iouianus</i>		<i>tuti</i>	205
361		<i>Iudorum secularium cele-</i>	
L		<i>bratio</i>	119. 204
L <i>Ascarorum stemma</i>		<i>Lycius Herodis riberis</i>	
545		<i>discipulus</i>	157
<i>Leo Armeniacus</i>	573	M	
<i>Leo Constantini F.</i>	571	<i>Acetonijs Arrij</i>	
<i>Leonis senioris mors</i>	448	<i>successor</i>	347
<i>Leo III. Imp.</i>	565	<i>Martinus militari seditione occisus</i>	181. 182.
<i>Leontius imperio expul-</i>		B b	2
<i>sus.</i>	159.		

I N D E X.

- Macrinus* quamdiu re-
 gnarit 181.182
Maiores interitus 447
Mamma Alexandri
 mater 185. summum
 imperium in Alexan-
 drum exercuit 188
Manicheorum dogma quā-
 do prodierit 128.242
Manuel Alexij F. 620
Manuel Coloioannis F.
 642
Marabadium Sueuorum
 regem Claudius calli-
 de circumuenit 74
Marcellus à quo occisus
 9.447
Marcia Commodi vene-
 ni poculum offert 160
Marcianus quamdiu re-
 gnarit 428
Marciani obitus 429
Marcomannicum bellum
 151
Marcomannorum cades
 261
Marcus, vir graui & sa-
 piens subita morte de-
 cessit 199
Marij vilissimi opificis
 interitus 222.224
marium castratio editto
 verita 128
Martinus episcopus quā-
 do floruerit 381
Masilia à Casare obse-
 sa 5
Masilienses victi in pote-
 statem Caesaris se per-
 mittunt 6
mathematici quib. Cos.
 urbe pulsi 75
Mauritius 519
Maxentius magicis ar-
 tibus quā imperio
 aptior 290. male Ro-
 manos attriuit 305.
 nihil sine responsis mu-
 liercularum unquam
 gessit 289. quādiu re-
 gnarit 288. seruatori
 suo mortē intulit 332
 submersus nusquā in-
 uenitur 290
Maxentij crudelitas in
 Christianos 288.289
Maxentij interitu Sena-
 tus ac plebes gaudio e-
 xultant 300
Maxentio quid magis cō-
 suluerit 333
Maximianus Augustus
 bellum in Africa pro-
 fligat 252. laborum
 Herculi emulus 266.
 quamdiu imperarit
 288. quanta indigna-
 tione à Diocleriano
 susce-

I N D E X.

<i>susceptus</i> 250 <i>Maximiani interitus</i> 285.288.292. <i>Maximiano nomen Hercu- culij impositum</i> 259 <i>Maximianus Herculus</i> nulli unquam charus 256. eius libido 262. mores 256. mors. 255.256 <i>Maximilianus I. Fride- rici III. F.</i> 741 <i>Maximilianus II. Fer- dinandi F.</i> 747 <i>Maximinus à Tupieno</i> <i>Aquileia occisus</i> 192. cadis auditate genti- litia prditus 194. quãdiu regnarit 195. 193. quib. Coss. <i>Aqui- leia occisus</i> 194 <i>Maximini contra Ger- manos bellum</i> 192 <i>Maximini morbus atro- cissimus</i> 194. perse- curio contra Christia- nos 194 <i>Mediolani oppugnatio</i> 225 <i>Meninge insula nũc Gir- ba</i> 213 <i>mensis Sexrelii Augustus</i> appellatus 26 <i>Mesopotamiam quibus</i>	<i>Coss. Traianus provin- ciam fecerit</i> 134 <i>Messalina Claudij Casa- rus uxor adulteris pas- sim utitur</i> 84. por- rentosa libidinis scemi- na 90 <i>Mezaca hodie Casarca di- citur</i> 76 <i>Michael Andronici F.</i> 588.639 <i>Michael Calaphates</i> 603 <i>Michael Curopalates</i> 577 <i>Michael Palaologus</i> 634 <i>Michael Taphlago</i> 602 <i>Michael Parapinaceus</i> 614 <i>Michael Theophili F.</i> 584 <i>Michael Thraulus</i> 580 <i>milites minimè necessa- rj, cũ desunt hostes</i> 243 <i>Milo exul cum C. Caci- lio peremptus</i> 6 <i>ministeria nefaria à plu- ribus metu curari</i> 107.109 <i>Misitheii obitus</i> 208 <i>monetarios ultima crude- litate Aurelianus cõ- pescuit</i> 234.235 <i>Musulamiorum manus</i> quandã casa 84 <i>Mysorum Scytharum</i> 49

I N D E X.

- N**
Narses Armenias & Mesopotamiam acri bello quatit 268
Nemesis dea 278. *cur Rhamnusia appellata* 279. *eius pictura* 279
Nepotianus Augusti nomen rapit 375. *dignum exitum natus* 323
Nepotiani interitus 333
Nero ad pœnam quasi-situs sese interficit 96. *adhuc iuuenis philosophis operam dat. ibid. cur Romana urbi execrabilis* 91. *hostis à senatu iudicatus* 97. *in urbe amphitheatrum & lauacra construxit* 92. *infinitam senatus partem interfecit* 90. *matrem stu pro contaminauit* 92. *quam postmodum interemit. ibid. Pontum in ius provincia redegit* 92. *primus Christianorum sanguinem hausit* 97. *quisitus ad pœnam se interfecit* 91. *quamdiu regnauit* 95. *quanto dedecore se prostituerit* 90. *quando obierit* 91. *Romanum imperium & deformauit & diminuit* 90. *semet ictu gladij transexit* 92. *totius orbis fax* 97. *urbem Romam incendit* 91
Neronis acta à Vitellio laudata 105. *exclamatio* 92. *interitus Roma exultat* 91. *parricidia* 91. *scelera* 93
Neroniana therma 91. 95. *Alexandrina vocata* 137
Nerva Domitiani successor 124. *Ioannem relegatione liberat* 124. 127. *quamdiu imperarit* 125. *quando mortuus* 125. *Traianum Homericoversu ad imperiũ adhortatur* 128
Nerva obitus 127
Nicephorus Botoniates 615
Nicephorus imperij inuasor 574. 598
Nicopolis à Casare constructa

I N D E X.

- struitur 69. prius
 Emmaus vocata 184.
 quando condita 184
 Nisiba urbs Antiochia
 dicta 338. eius
 obsessio 320
 Numeriani Carisiliij in-
 teritus 245. 246
 O
 Octaviam & Sabineam
 in matrimonium du-
 cit Nero 92
 Octavianus Ægypti re-
 gionem in provinciam
 formam redigit 64
 Octavianus, Antonius
 & Lepidus amicitia
 fœdus ineunt 68
 Octavianus Augustus
 quo ætatis & imperij
 anno obierit 71.
 diuus appellatus 59.
 dominandi auidissi-
 mus 66. forum Au-
 gustum quando adific-
 carit 68. Ianum
 clausit 68. mortuus
 honoribus multis de-
 coratus 67. quam-
 diu imperavit. ibid.
 quos populos perdo-
 maverit 64. 69. rarus
 ad recipiendas amici-
 tias, ad retinendas con-
 stantissimus 65. unde
 Augustus dictus
 64
 Octaviani egregia faci-
 nora. ibid. parentes.
 ibid. virtutes 65. 66.
 vitia 66
 Octavius Antonium de-
 bellat 69. dictator
 perpetuus 55. Iani
 geminas portas sua ma-
 nu clausit 60. Sex-
 tum Pompeium supe-
 rat 60
 Octavij obitus 58
 sapiëntiâ perturbatum
 imperij corpus ordina-
 vit 33
 Odiua interitus 466
 Odoacer Herulus 469
 Odoacris obitus 480
 Orestes & frater eius Pau-
 lus occisi 466
 Opilius Lenas M. Tul-
 lius caput abscindit 332
 Opiterginorum occubi-
 tus 6
 Orcades insulae Claudius
 Caesar Romanus impe-
 rio addidit 84
 Origenes quando clarus
 fit 118
 Otho quo ætatis & no-
 impetij die obierit 100

I N D E X.

<i>Ocho materno genere nobilior quā paterno</i>	100	<i>Persa per Odenatum vi-</i>	
<i>Neroni familiarissim⁹</i>	101.	<i>Et</i>	222. 224.
<i>quā charus militib⁹ fuerit</i>	100. 101	<i>Persarum amor erga Heronem</i>	92.
<i>Sponte, emetipsum occidit</i>	100	<i>Pertinax blandus magis quā beneficus</i>	162
<i>Or'o I.</i>	686	<i>fortuna pila dict⁹</i>	164.
<i>Or'o II.</i>	687	<i>165 in palatio occisus</i>	
<i>Or'o III.</i>	690	<i>163 quamdiū imperavit</i>	163. 164
<i>Or'o IIII.</i>	717	<i>Pertinacis caput tota urbe circumuectum</i>	164
<i>Osoenos quibus C O S S.</i>		<i>Pescennius Niger à Seneca interfectus</i>	167
<i>Traianus in sœdus acceperit</i>	134	<i>Testilentia Roma grassata</i>	223
<i>Oratio quid</i>	277	<i>Petrus & Paulus quibus C O S S. Roma trucidati à Nerone</i>	96
<i>Orationis nomen Unde</i>	278	<i>Petrus quando Romam missus</i>	88
<i>Ovidius cur exilio damnatus</i>	66	<i>Petr⁹ Alaisiodorēsis, Henrici gener</i>	630
<i>P.</i>		<i>Philippus in natali agro urbem sua nominis cōdiuſit</i>	204. ludos theatrales in circo magno celebrat 202. omnia fraudulenter egit 203. primus ex Romanis Imperatoribus Christianus 202. Punica fraude deterior, à militib⁹ capſus 206. Verena.
<i>Tacori incertus</i>	57		
<i>Palladium è cœlo lapsum</i>	311		
<i>Pallas ex Iouis vertice nata</i>	311. urbium custos		312
<i>Partheni⁹ Domitiani interfector</i>	125		
<i>Parthorū dissensiones per Casarem sedate</i>	69		
<i>Parthorum & Persarum imperium</i>	189		
<i>Paulus vincens à Felice destinatur</i>	93		

I N D E X.

- rona amisso exercitu*
cadit 201. urbē nomi-
nū sui in Thracia con-
struit 202
Philippi ambo ab exerci-
tu interfecti 200
quamdiu imperarint
200
Philippus regno expulsus
561
Phœnix in Aegypto
quādo visus 85. 87
Pilatus se manu propria
interfecit 81. eius sup-
plicium 97
Plinius Secundus quan-
do floruerit 134
Platina Traiani uxor
134
Plutarchus quando insi-
gnis habitus 140
Cn. Pompeius magnus 26
ab Achilla & Porthi-
no satellitibus occisus
27. apud Pharsaliam
acie victus 6
Cn. Pompeij interitus 7
23. 28. 57
Pompeius ab Antonia-
nū militib. occisus 63
Tomponi^o. Latus à quib.
Cesarib. cōpendiū suū
Romana historia cape-
rit 128
Portus Polemoniacus &
alpes Cortia, prouincia
facta 95. unde di-
ctus 92
Porta Iouia Roma 283
Posthumus seditione mi-
litum interfectus 221
Potentiani stolidum inge-
niū 328
Priamum cur beari Ti-
berius indicarit 77
Principis boni modus 313
dei qua potissima 281
Principib. qua necessaria
299. in senatu quō
acclametur 130
in Principib. egregijs qua
expectanda 131
Probus grāmaticus quā-
do floruerit 95
Probus pacis bellig^z arti-
b. longē clarissimus
243. quamdiu impe-
rārit 241. 242. Tarsi
à militib. occisus 243
tumultu militari in-
terfectus 241. 242
Probi egregia facinora
243.
Prodigia imminentū rui-
na 15
Prouincias obrinere diffi-
cilius quā facere 50
Ptolemæus victus in Nilo

I N D E X.

- perit 24
- Pupienus & Balbinus im-
perium accipientes oc-
cisi 192. 197
- Q
- Q. Vadrigus qui pri-
mū Romā in-
uectus 278
- Quincillus Claudij frater
quando occisus 231
- Quintilij libido & su-
perbia 51
- R
- R. Espub. Romana quā
da ad prosperrimū
statum redierit 124
- Ricomer quāda obierit
447
- Robertus Bauarus 732
- Robertus Petri F. 631
- Rodolphus I. Habsburgē-
sis 717
- Rodolphus II. Maximili-
ani F. 479
- Roma externorū virtute
creuit 120. 121. à Gor-
thu capta 416
- Roma quib. C O S S. insi-
gnissima opera sint fa-
cta 122. noua Constan-
tinus conditor 306
- Romanus Argropylius
601 (612)
- Romanus Diogenes 611.
- Romanus iunior Constan-
tini F. 593
- Romanus Lecapenus 592
- Romani imperij diuisione
330. magnitudo 273
- Romani ad bellum profe-
cturi Nemesei sacrificā-
bant 273
- S
- Sabina Adriani u-
xor ad voluntariā
mortem compulsa 138
- Sabinus Iulianus à Cari-
no occisus 248
- Sabini Vespasiani fratris
obitus 102
- Saraceni Persas Roma-
nosq. variis cladib. af-
fixere 190
- Sarmata patentib. capis
inequirit 49
- Sauromatas quibus Coss.
Traianus in fœdus ac-
ceperit 134
- Scribonia Octauiani u-
xor 66
- Scribonianus Camillus
quando imperator crea-
tus 84
- Scythiarum irruptio 205
- vastatio 214
- Seleucio à Caro expugna-
ta 270. à M. Anto-
nino capta 150
- Septi-

I N D E X.

Septizodium quando in-
structum 173
Seueriana therma apud
Antiochiam 173
S. Seuerus acerrimus im-
perator 167. ei cogno-
mina ex victoriis sunt
quasita ib. Alexan-
driam ingressus quam
inscriptionē repererit
 174. *auri audissimus*
 175. *bellicosissimus* 168
Pertinax cur appellari
voluerit 167. *Eboraci*
decessit 168. 174. *filios*
suos successores relige
 168. *illustriū virorū*
cadib. infamis 176. *in*
Britannos bellū mouit
 173. *legū equabilium*
cōditor 169. *parcus ad*
modum, natura sauius
 157. *Parthicus et Ara-*
bicus dictus 167. *Par-*
thos Adiabenosq. su-
perat 173. *quādiu im-*
perarit 168. 173 *simul*
& iracundus 175
Sextus Charonensis Plu-
tarchi nepos 151
Simon magus quando flo-
ruerit 96
Solus defectio 127. 329
Sotiropolis antè Pythia

dicta 312
Sperare semper magna in
doliū signum 43
 suis vtero maris, semina-
riū genitalia apparet
 201
Sylvani cade. Constantius
magno gaudio exultat
 336

T

T *Acitus Aureliani*
successor 238. *in-*
tra 6. mensem imperij
præuēti 238. *quādiu*
regnarit 239. *in Ponto*
occisus *ibid.*
Tamberlanes Syriā cū ro-
ta Aegypto populatur
 191
templum Roma & Vene-
ris quando factū 141
Tertullianus Afer quan-
do floruerit 173
Tetricus Senator absens
à militib. imperator e-
lectus 222
Theodericus aquam Ra-
uennam perduxit 481
Theodora impatrix 605.
Theodorus 647 (607
Theodosius quādiu impe-
rium tenuerit 417
Theodosius III. Impera-
tor 564

therma Alexandrina 95
Tiberi inundatio 132
Tiberius Caligula aſtu et fraude quando perierit 77. *ingēri ſocordia imperium geſſit* 73. *magiſtratus acerbius tributa exigētes puniuit* 77. *Oſtauij filius quō imperium adminiſtra rit* 76. *peculiari natura pradiſ* 77. *quādiu imperarit* 75 *ſubſtō in peius mutatus* 77. *eius dictū verus ibid. mors* 73
Sub Tiberio Caſare qui conſules fuerint 75
Claudius Tiberius Caſar *ri Oſtauiani priuign* *quādiu imperarit* 73
Titus Veſpaſiani ſucceſſor 112. *centū millia captiuorū venūdedie* 110. *in dedicatiōe amphitheatri quinq; milia ſerarum occidit* 115 *delicia humani generis cur appellatus* 113. *modestia plenus* 116. *omniū virtutū genere mirabilitu* 112. 116 *quādiu imperarit* 113. *et vixerit* 114. *quanta*

ciuitatis in imperio Roma fuerit 112. *quō ani anno perierit* 115 *ſagittadi peritiſſimus* 117. *vocabulo patris ēē Veſpaſian* *dictus* 117
Titi clementia 114. *mors quantum luctus urbi prouinciaq; attulerit* 114. 115. *ſolertia* 117 *vox memorabilis* 117
Traianus Chriſtianis aliquid induciarū cōceſſit 135. *cur Deo proximus* 130. *cur pater patrie dictus* 132. *improbitariu oſor* 135. *inuſitata ciuitatis & ſortitudinis fuit* 129 *quādiu imperarit* 130 *et vixerit* 132. 136 *quib; C O S S. de Dacis & Scythu triūpharit* 134. *Romani imperij ſines longē lateq; diffudit* 128. 129. *Romulo ſimilis* 148. *ſolus intra urbē ſepultus* 130. *ſtriſu enſem quibus verbis praefecto praetory tradiderit* 135 *vētra profluuiō extinctus* 130. 135. *vinolentia prauaſtia mollitudo*

I N D E X.

- rat* 133
Traiani de Nerone testi-
monium 98. *dictum*
egregium 130. *libera-*
litas 130. *obitus* 133
ossa ubi sita 130. *vir-*
tutes 133. 136
in Traiano quantũ boni-
tatis gloria obtinuerit
 130
Tranquillina Gordiani
uxor 196
Trebonius fraude Dola-
bella occisus 30
tricēnalia Cōstantini 312
triumphus non idem va-
let quod ouatio 277
triumphi derivatio 277
triumphum quĩ primus
mortalium ostenderit
 277
tyrannorum depulſorib.
nihil acceptius 301
 V
V *Alēis interit⁹* 256
Valeriani infausti
principi fortuna 218
Valerianus à Sapore ca-
ptus, in dedecore ſer-
uituris conſenuit 218
absens cēſor lect⁹ 209
in Chriſtianos perſecu-
tione cōmota, ſtatim
à Sapore capitur 220
maioris ſpēi quā fortuna
 220 *quamdiu regna-*
rit 218. 220
Valerius Aprũ iſtu trāſi-
git 258
Valerij parum honeſta fi-
des in amicos 262. *in-*
teritus 255
Vandali Gallias intrant
 399
Vandali Hiſpanias occu-
pant 406
Valens cum fratre Valen-
tiniano quamdiu re-
gnarit 374
Valentis mors 375
Valētiniānus à fide auer-
ſus regno eiſcitur 441
Valentinianus & Theo-
dofius quamdiu regna-
runt 386
Valētiniāni interit⁹ 429
poſt Valentinianũ qui
Roma rerũ potiti 445
Vari Didijꝯ cōſili⁹ 19
Vaēceſlaus Caroli IIII.
F. 729
Veſpaſianus accēſſu faci-
lu et comu III. cū Tito
filio de Hieroſolymis
triumphat 106. *filio-*
rũ geniturā cognitam
habet 106. *incenſum*
Capitoliũ adificare or-

I N D E X.

- sus est* 110
Vespasianus institutū v-
niforme omni imperio
tenuit 108. *Neronis*
iussu bellum Iudaorū
suscipit 103. *offensa-*
rum & inimicitiarū
immemor 106. 107.
optimis principib. com-
parandus 105. *pecu-*
nia avidus 106. *proflu-*
vio ventris extinctus
106. 110. quamdiu im-
peravit 107. *quas re-*
giones in provinciā
formam redegerit 106
quib. Coss. imperiū su-
sceperit 110. *serijs ioca*
miscens interit 108
Vitellij successor 105
Vespasiani clementia 110
Vesuvius mons quando
ardere cœperit 114
Veteranio à Constantino
regno exutus 325. *ar-*
tium liberalium ex-
perts 322. *imperium*
abrogatum 322
Vicennalia quando acta
304
Victorinus nimia libidi-
nis occisus 222
Victorinus rhetor quando
floruerit 330

- Vindius mons* 33
Vergilius quādo floruerit
169
Vitellius à Germanicia-
ni exercitib. impera-
tor factus 100. *à Ve-*
spasiani ducib. occisus
102. 105. ad scalas Ge-
monias trahitur 104.
105. cū multo dedeco-
re imperavit 102. *sa-*
milia honorata magis
q̃ nobili 102. *inimici-*
tiarum immemor 111.
iugulatus in Tiberim
deiectus 102. *omnib.*
probris refertus 104.
quamdiu vixerit 103.
Veronensi pralio pul-
sus 101. *vincitū ma-*
nibus circūducitur ad
vulgi spectaculū 103
Vitellij cœna sumptuosa
102. 105
Vlpus Traianus familia
antiqua magis quā
clara 129. *iuris hu-*
mani diuiniq̃ tam re-
pector noui, quā in-
ueterati custos 131. *pa-*
tens laboris 131. *quā-*
diu imperavit 131. *vn-*
de dictus. 131

Vlpj. Traiani adueniens
imper-

I N D E X.

<i>imperium pleraque mi-</i>	<i>Vrsulus Tolosensis in Gal-</i>
<i>rifica denunciant</i> 132	<i>lia rhetoricam doce-</i>
<i>exusti corporis cineres</i>	95.
<i>Romam relati huma-</i>	Z
<i>riq;</i> 132	Z Enobia Odenati u-
<i>in Vripio Traiano quan-</i>	<i>xor</i> 232: <i>capta:</i>
<i>tus maximarum rerū</i>	<i>ante currum trium-</i>
<i>modus fuerit</i> 131	<i>phantis Romam duci-</i>
<i>Vologesus Parthorum rex</i>	<i>tur</i> 232.
<i>solo metu in pace coa-</i>	<i>Zeno</i> 473: <i>eius impe-</i>
<i>ctus est</i> 108. 110	<i>rium</i> 466. <i>mors</i> 467.
<i>Urbes fortunata qua</i>	<i>Zoe filia imperatrix</i> 606.
146	602. 603. 605.

F I N I S.

